Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

FORM NO. 51.61
MAR 1948

CLASSIFICATION SECRET

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY

REPORT

INFORMATION REPORT

25X1

COUNTRY Hungary/Yugoslavia/Czechoslovakia/Bulgaria/Rumania/Turkey

DATE DISTR. 24 February 1949

SUBJECT Transmittal of Documents on Industries in Various Countries

NO. OF PAGES 1

PLACE ACQUIRED

25X1

NO. OF ENCLS. 12 (LISTED BELOW)

DATE OF INFO ~~ACQUIRED~~

25X1

25X1

SUPPLEMENT TO REPORT NO.

THIS DOCUMENT CONTAINS INFORMATION AFFECTING THE NATIONAL DEFENSE OF THE UNITED STATES WITHIN THE MEANING OF THE ESPIONAGE ACT 50 U. S. C., 31 AND 32, AS AMENDED. ITS TRANSMISSION OR THE REVELATION OF ITS CONTENTS IN ANY MANNER TO AN UNAUTHORIZED PERSON IS PROHIBITED BY LAW. REPRODUCTION OF THIS FORM IS PROHIBITED. HOWEVER INFORMATION CONTAINED IN BODY OF THE FORM MAY BE UTILIZED AS DEEMED NECESSARY BY THE RECEIVING AGENCY.

THIS IS UNEVALUATED INFORMATION FOR THE RESEARCH USE OF TRAINED INTELLIGENCE ANALYSTS

Attached herewith for your retention are Hungarian language documents concerning the following subjects:

25X1

a. Hungarian-Yugoslav-Rumanian-Czechoslovak customs union (1946)

b. Small Holders Party report on "Agrarian Buying Power"(1946).

c. Miscellaneous documents on Hungarian industry (1945)

d. Rumanian industry

e. Rumanian-Hungarian commercial relations

f. Rumanian-Soviet commercial agreements

g. Hungarian industry and the Peace Treaty (1946)

h. The Ganz industries

i. Development of Hungary's industry

j. List of 11 documents on various Hungarian industries

k. Report on Three Year Plan

l. Bulgarian, Yugoslav and Turkish industry.

Return to CIA Library

CLASSIFICATION SECRET

STATE		NAVY		NSRB		DISTRIBUTION									
ARMY		AIR		ORE	X										

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

BEST COPY Available THROUGHOUT FOLDER

6/24/98

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

SECRET
Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

MAGYAR IPARÜGYI MINISZTERIUM.
Iparpolitikai osztály.

337921

MAGYARORSZÁG GYÁRIPARÁNAK FEJLŐDÉSE.

/: előzetes összeállítás
kézirat gyanánt :/

SECRET

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

8185

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

T A R T A L O M J E G Y Z É K:

	C i m:	Oldal:
1	A magyar gyáripar fejlődésének története....	1
2	A magyar vasipar.....	26
3	Országunk fémkohászata különös tekintettel a jelen viszonyokra.....	31
4	Az aluminium kohászata és feldolgozóipara I. A magyar bauxitbányászat története.....	35
5	Magyarország vasszerkezetet gyártó ipara....	41
6	Magyarország mezőgazdasági gépgyártó ipara..	44
7	Magyarország mozdonygyártása.....	48
8	A magyar folyami hajóépitő ipar.....	55
9	A magyar kábelipar.....	60
10	A magyar villamosipar rövid áttekintése.....	73
11	A gyengeáramu elektromos ipar.....	80
12	A finommechanikai és optikai iparunk rövid áttekintése.....	89
13	Határmenti kőbányaiparunk.....	93
14	Cementgyártó iparunk.....	102
15	Agyagiparunk.....	107
16	Üvegiparunk.....	129
17	Faipari /fürészipari/ vonatkozásu kérdések..	137
18	A magyar fafeldolgozó ipar helyzete.....	142
19	Bőriparunk.....	148
20	A gyapju gyáripari feldolgozásának története Magyarországon.....	155
21	A magyar pamutfeldolgozóipar fejlődése.....	186
22	A selyem.....	193
23	A müselyem.....	204
24	A lenipar.....	207
25	A magyar textilkikészitő ipar története.....	215
26	A kenderipar.....	220
27	A jutaipar.....	227
28	Magyarország papirosgyártó ipara.....	229
29	A magyarországi robbanóanyagipar	238
30	Vegyészeti iparunk.....	247
31	Gumiiparunk.....	258

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

SECRET

A MAGYAR GYÁRIPAR FEJLŐDÉSÉNEK TÖRTÉNETE.

/: Összefoglalás :/

Mielőtt a kérdés érdemi tárgyalásába belekezdenénk, kívánatos volna tisztázni azt, hogy melyik iparteleo nevezhető "gyár"nak, melyek azok a jellegzetességek, amelyek a gyárat a kisipari műhelyektől megkülönböztetik. Mikor keletkezett ezeknek a gyáraknak a kialakulása hazánk területén, mióta beszélhetünk egy-egy iparágban gyáriparról ?

A gyári jelleget ma már több jogszabály körvonalazza, így pld. az 1931:XXI. t.c. is, amelyiknek a 2.§-a 30 lóerő mechanikai erőszükséglet mellett 20 munkás állandó foglalkoztatásához állítva vegyi folyamatok lebonyolításához, vagy a termelés tömegszerűségéhez köti a gyári jelleget. A gőzgép és az elektromotor feltalálása előtt mechanikai erőt legfeljebb a víz és a szél ereje szolgáltatott, azonban a technikai tudományok akkori állása csak kevés esetben tette lehetővé ilyen nagy és állandó erőteljesítmény biztosítását. A termelés tömegszerűsége már egy-egy nagyobb céhműhelyben régi idők óta biztosítva volt s ugyanott a 20 munkás állandó foglalkoztatásához kötött feltétel is teljesült. Ezen az alapon " gyár " jellegű ipartelepeink már többszáz éve voltak.

A történeti munkák sokszor említést tesznek "gyári" termelésről. A magyar törvénytárban az 1791:LXVII t.c. szövegében is szerepel ez a kifejezés. Ebben az időben tehát hazánkban már több nagy gyárnak kellett működnie. Igen kevés adatunk van arról, hogy melyek voltak azok. A forrásmunkák szerint már abban a korban gyárakban készült a posztó,/1/ a kékfestő-áru,/2/ a bőr, a papiros,/3/ a hímoráru és a vasáru /: kovácsolt-vas szerszámok:/,/4/ az érc feldolgozása,/5/ a könyvnyomtatás stb./6/.

/1/ A gyöngyösi posztógyár 1762-ben alakult és 1800-ban már részvénytársaság volt.

/2/ A Goldberger-féle kékfestőgyár 1784-ben Óbuda szélmalomvölgyi kékfestőműhelye lett.

/3/ Diósgyőri papírgyár,

/4/ Mecsenzéri hímorok,

/5/ Már 1585-ben dolgoztak a Rima völgyében vasolvasztó üzemek.

/6/ A Külber testvérek kocsigyárát 1784-ben alapították. A gyár kocsijai sokáig voltak a környező állomokban is kerestek járművek.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az ország azonban ennek ellenére kimondottan mezőgazdasági jellegű volt, míg a szomszédos nyugati országok már sokkal fejlettebb iparral rendelkeztek.

E tanulmány szűk keretei nem teszi lehetővé annak kifejtését, hogy a hazai iparunknak a külföldhöz viszonyított elmaradottságának mi volt az oka. Tény az, hogy a velünk egy gazdasági egységben volt Ausztria Csehországgal együtt piacot keresett és talált iparcikkei számára, vissont azon volt, hogy mezőgazdasági termékeinket olcsón kaphassa meg. Az osztrák uralkodóháznak nem volt érdekében Magyarország iparosodása. A magyar ipar fejlődésének távolról sem voltak meg azok a gazdasági feltételei, mint az osztrák és a cseh iparnak. A gyáriparunk abban az időben, amikor külföldön a gyáripar kibontakozott, az éles verseny és a politikai elnyomottság mellett nem tudott fejlődni, sőt a híres kézműiparunk is igen sulyosan szenvedett miatta. Meg egy, a külföldön is ismert céhmesterünk ment tönkre abban az egyenlőtlen harcban, amit a olcsóbb, de lényegesen olcsóbb gyári tömegcikkek versenyével folytatott.

Kossuth már 1842-ben irt hirlapi cikkeiben rámutatott arra, hogy csak a vámvédelem az az eszköz, amely a magyar ipar fejlődését lehetővé teheti, mert ezzel kap a hazai ipar védelmet az osztrák és a cseh iparral szemben.

A magyar ipar fejlődése komolyabb lendületet Széchenyi és Kossuth fellépésével kapott. Az a nemzeti fellángolás, ami a Napoleoni háborukat követte, lelkes propagálója lett a magyar iparnak. Ebben az időben igen sok gyárunk keletkezett, főleg az osztrák és a cseh gyártmányok ellensulyozására és kiküszöbölésére. Az 1840-es években tartott népszámláláskor már 23.400 munkást számláltak, akik 528 gyárban dolgoztak. Egy gyárban tehát átlag 44 munkás volt. Az 1843. évi ipari termelésünk értéke 144.4 millió forint volt, Ausztriáé azonban már 730.3 millió forint.

A világhirü magyar malomipar alapjait a Széchenyi által 1839-ben életrehivott Pesti Hengermalom Társaság gőzmalma vetette meg és az egész világon itt alkalmazták először a magyarországi Ganz gyárban előállitott hengerszékeket. Sőriparunk, cukoriparunk is az 1840-es években kezdett kifejlődni komoly gyáriparrá.

Különösen Kossuth fejtett ki igen nagy tevékenységet - szóban és irásban - a magyar ipar érdekében. Az ő működésének méltatásával egész irodalom foglalkozik. Pergőképszerüen csak a főbb állomásokat jegyezzük fel:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

1841-ben alapitja meg Kossuth az Országos Iparegyesületet, amelynek célja az iparfejlesztés, iparoktatás, muzeum és kiállitás létesitése.

1843-ban létrehozza az első magyar ipari kiállitást. Az erről tett jelentésében már beszámol a répacukor, szóda, selyem, stearin, salétrom, posztó és üveg gyártásáról és az ezeket az cikkeket előállitó gyárakról.

1844-ben az ő szivós munkájának eredményeképen alakul meg a Honi Védegylet. Célja a magyar ipar népszerüsitése. Jellemző hogy 1846-ban már 145 vidéki osztálya volt. A tagok kötelezték magukat arra, hogy csak magyar árut vásárolnak.

Ugyancsak 1844-ben alakul meg a Gyáralapitó Társaság is. Ennek az összegyüjtött tőkéje azonban gyáralapitásra kevésnek bizonyult.

A későbbiekben még látni fogjuk, hogy ezek mit jelentettek a magyar ipar szempontjából.

A fejlődést azonban az 1884-es szabadságharc és az azt követő politikai és gazdasági elnyomatás derékbatörte. Még az 1867 évi kiegyezés által teremtett helyzet sem volt sokkal jobb, tekintettel arra, hogy a közös vámterületen az osztrák és a cseh iparral versenyezni nem lehetett. Az ország gazdasági kihasználására lassankint létesültek ugyan gyárak főleg a nyersanyaglelőhelyek közelében és a nemzetiségi vidékeken, azonban ezek termelése még mindig alig jelentett valamit a szükséglet ellátása szempontjából.[1] Igaz, hogy az ipari szükségletek nagyon alacsony szinten mozogtak. Az ország az elnyomatás dermedtségében élt, vagy jobban mondva vegetált.

1/ Az 1859-ben kiadott császári pátens, az u.n. " Iparrend " biztositotta a teljes iparszabadságot és felszámolta a céhrendszert. Ezzel a patriarchális rendszerü ősi magyar ipar sirját is megásta. A következő időszak főleg az idegen iparosoknak kedvezett. Azért is létesült annyi osztrák és cseh alapitásu gyár nálunk.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Iparosodásunk legjobb mértékét széntermelésünk számadatai adják:

Termeltünk:	1847-ben kerek	400.000	q-t
	1850-ben "	500.000	"
	1851-ben már	1,200.000	"
	1857-ben	2,500.000	"
	1862-ben	5,600.000	"
	1867-ben	7,400.000	" s ehhez

járult még a behozott szén mennyisége.

A kiegyezésig a széntermelésünk majdnem huszszorosára emelkedett. A további alakulás is érdekes képet ad :

1885-ben	25,000.000	q.
1900-ban	66,000.000	"
1910-ben	90,500.000	"
1913-ban	103,000.000	" volt a

kibányászott mennyiség. Ezek a számok már magukban is mutatják a magyar ipar fejlődésének ütemét. Pedig a magyar ipar az osztrák-magyar vámunióban nehezen tudott gyökeret verni, s talán az egyedüli malomipar volt az, amelyik egyideig verseny nélkül fejlődhetett.

A már eddig is említetteken kivül a mult században alakult, ma is létező gyárak a következők /:zárójelben az alapitás évszáma:/

Kossuth János /:1835:/
Dunagőzhajózási Társulat öntődéje /:1836:/
Wolfner Gyula bőrgyár /:1841:/
Herendi Porcellángyár /:1841:/
Ganz gyár /:1844:/
Kollerich Pál /:1851:/
Rimamurány Salgótarjáni Vasmű /:1850-ben keletkezett több kisebb vastermelő üzem összeolvadásából:/
Első Magyar Részvénygyufagyár /:1854:/
Kugler Henrik /:1859:/
Zsolnay Vilmos Pécs /:1863:/
Lingel Károly /:1864:/
Láng L.Gépgyár /:1867:/
Magyar Államvasutak Gépgyára /:1868:/
Törley József pezsgőgyár /:1880:/
Wein Károly vászongyár /:1882:/
Hazai Fésülfonó és Szövőgyár Dugarésa /:1884:/
Magyar Textilipar Rózsa hegy /:1895:/

A már említett Goldberger kékfestőgyár fejlődését a következő adatok mutatják:

1842-ben már 300 munkással dolgozott
1853-ban már 250 lóerős gőzgépe volt
1860-as években szerelték fel az első hengeres nyomógépet abban az időben már 600 munkása volt.

A Láng L.Gépgyár 1881-ben a rimamurányi vasmű őzdi telepe és a budapesti Haggenmacher gőzmalom számára több mint 400 H

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

és gőzgépet szállitott 1884-ben az Állami Vasgyárak Zólyombrezn számára már 2460 HP-ös, 1891-ben pedig a diósgyőri vasmű számára 4150 HP-s gőzgépet készitett. Különös érdekessége van annak, hogy Bécs város elektromos áramellátására létesitett müvek részére a Láng L. gépgyár 1890-ben 6 drb.egyenkint 600 HP-s gőzgépet szállitott, ami abban az időben nemcsak hogy feltünő teljesitmény volt, de érdekes azért is, mert a magyar iparnak szüksége volt ilyen nagy teljesitményü gépekre.

A Hazai Pamutfonó és Szövőgyár jellemző adatai a következők:

1885-ben	5000 orsó	60 mech. szövőgyép,			300 munkás
1889-ben	10000 "	300 "	"		
1901-ben	24000 "	577 "	"		1200 " 3500 cérnázó orsó

A Magyar Textilipar 1895-ben 20.000 orsóval 600 szövőgéppel alakult s abban az évben 600 munkással dolgozott ; 1915-ben már 165.000 orsója volt 2420 szövőgéppel és azonkivül volt vigognefonodája, festődéje, kikészitője is, a munkáslétszám akkor már 4000-re emelkedett. A gyárnak saját textilgyára is volt, ahol a gyár szabadalma alapján készitették a Northrop rendszerü szövőgépeket.

Természetes, hogy az ipar mind nagyobb mértékben alkalmazza a gőzgépeket:
az 1884 évi iparstatisztika szerint 224.000 iparvállalat közül csak 19,700 dolgozik erőgéppel, ebből is 16.286 vizi-, vagy szélmalom. 3414 vállalat már gőzgéppel termel s az összes gépek 69.321 lóerőt kitevő teljesitményéből 63.869 lóerőnyi mennyiség gőzgépekre esik.

A gépesités korszakában erős lendülettel fejlődött a vasiparunk.

Mig 1868-ban a nyersvastermelésünk	1	millió q volt, addig
1885-ben	2	"
1895-ben	3.5	"
1905-ben	4	"
1913-ban	6	"

Ugyanugy emelkedett a munkáslétszám is és pedig az 1884. évi iparstatisztikai felvételben szereplő 31.000 vas
és gépipari munkásból 1910-ben 126.000 lett és az erőgépek teljesitménye 18.000 lóerőről 376.000 lóerőre nőtt. Ebből maga a gépgyártás 238.000 lóerőt tett ki.

A második erősen fejlődő iparágunk az élelmezési ipar volt, amit az ország agrárjellege is megmagyaráz. A Pesti Hengermalom sikere után mindenfelé létesülnek gőzmalmok, Pesten és vidéken egyaránt. A malomipar mögött következett mindjárt a cukoripar. Az első cukorgyárak az 1820-30-as években alakultak. Az első volt a fiumei cukorfi-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

nomitó. A cukorgyárak kezdetben kis termelőképességgel dolgoztak s csak lassan alakultak ki a korszerű, teljesen gépesitett gyárak.

1840-ben	40
1863-ban	23
1884-ben	15 cukorgyár működött, ezzel

szemben egyes gyárak erősen megnövekedtek, munkáslétszámuk is jelentősen emelkedett. Mig 1884-ben nem egészen 5000 munkás dolgozott a cukorgyárakban, addig 1913-ban már több mint 20.000. Az alkalmazott gőzgépek teljesitménye pedig több mint 14 szeresére nőtt.

E két fontos iparágon kivül a többinél ilyen erős fejlődést nem látunk. A fonó- és szövőiparunk az osztrák és cseh ipar védelme miatt nem fejlődhetett ki a kivánt módon. A ruházati ipar pedig kizárólag kézmüvesipari keretek között fejlődött. Ugyanugy meg volt lassitva a bőripar, a papiripar és a vegyiipar fejlődése is.

Iparosodásunkat mutatja az is, hogy 1870-től 1910-ig az ország összlakossága 36 %-kal növekedett. Ebből azonban csak 12 " esik a mezőgazdaságra, a többi az iparra és az iparral kapcsolatos kereskedelem, közlekedés és hitelélletben elhelyezkedettekre. Igy pld. az ipari lakosságunk 127 %- emelkedett.

A kiegyezés után a hivatalos hatalom is programmjává tette az iparfejlesztést, mert belátta, hogy éghajlati viszonyaink mellett a mezőgazdaság a népességnek állandó képtelen és a kivándorlás egyedüli ellenszere az iparosodás. A mezőgazdasági termelés magában mindig csak nyersanyagtermelés marad s ipari feldolgozás nélkül a termelt anyag csak olcsó áron kerülhet forgalomba. A nyersanyagok értéke az ipari feldolgozás utján emelkedik s csak ezen az uton lehet az ország gazdasági megerősödését, jólétét és kulturáját is biztositani.

A kormányok iparfejlesztési tevékenysége egyrészt pénzsegélyekben, másrészt törvényalkotásban jelentkezett:

1867-től 1898-ig 24 millió korona
1898-tól 1914-ig 87 millió Korona jut erre a célra.

A pénzbeli támogatáson felül lényegesen nagyobb összegü segitséget adott az állam az egyes iparfejlesztési törvényekben biztositott kedvezmények által. Az iparositás komolyságára jellemző, hogy rövid idő alatt három törvény látott napvilágot és pedig az 1881 évi XLIV. t.c. az 1907:III t.c. és az 1931:XXI.t.c.

A honi ipart pártoló mozgalom is ujabb erőre kap az 1900-as években az u.n. tulipánmozgalom alakjában.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A magyar ipar az első világháboru idejében már erős tényezője lett az ország közgazdaságának s az egykori gyenge palánta erős, terebélyes fává növekedett. A világháboru után bekövetkezett békekötések azonban elcsatolták tőlünk nemcsak ipartelepeink legnagyobb részét, de a legfontosabb ipari nyersanyaglelőhelyeket is. A békeszerződések nem voltak tekintettel az ország területének gazdasági adottságaira, amely szerint az elcsatolt területek minőség, mindenben az ország központja, a trianoni Magyarország felé gravitáltak. Innen szerezték be élelmiszereiket, itt adták el iparcikkeiket, nyersanyagaikat. Az egész földrajzi uthálózat, a szárazföldi és a vizi utak mind az ország belsejébe vezetnek. A kárpátok hegyláncai a Duna és a Dráva mint természetes akadályok elválasztó vonalak is egyben.

Az elcsatolás következményeit ugy a trianoni Magyarország, mint az elszakitott területek is megszenvedték. A trianoni ország élniakarásában hatalmas erőfeszitéssel uj ipart, uj életlehetőségeket teremtett. Ezzel szemben sulyos árat fizetett azzal, hogy a külföldről drágán megvásárolt nyersanyagért és gépi felszerelésért olcsó mezőgazdasági áruval fizetett s ennek következtében mezőgazdaságunk, de főleg a mezőgazdasági lakosságunk életszintje alig emelkedett.

Az elcsatolt területek az uj államalakulatokban már korántsem lettek olyan értékesek, mint nekünk voltak. Ezekben az országokban nem volt olyan szükség az elcsatolt területek természeti kincseire, mint nekünk, mert azokkal már azelőtt is kellő mennyiségben rendelkezett. Ezeket a területeket kiaknázni nem sietett, tehát a fejlődésünk sem lehetett olyan, amilyen Magyarországon lett volna.

Hozzánk nyulna statisztikai adatokkal igazolni azt, hogyha az országba behozott nyersanyagok és kész értéket az ország ipari és mezőgazdasági fejlődésére fordithattuk volna, akkor ezen a területen soha nem látott jólét következett volna be, ami egyben igen erős politikai hatalomként is jelentkezett volna.

A trianoni békeszerződés következtében az ország 282.870 km^2 területe 92.607 km^2-re csökkent, 18.264.533 lakosa pedig 7,599.246-ra esett vissza. A népsürüség azonban tetemesen megnövekedett 64.6-ról 82,1-re. Ez a népsürüség azonban még tovább emelkedett a megszállott területekről kiköltözött magyarok tömegei folytán. Az ország ezzel a magas népsürüséggel elérte, sőt

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

meghaladta a nyugati, iparilag fejlett államok népsűrüségét. Ugyanakkor azonban le kellett mondanunk azokról a területekről, ahol az ipar nagy részének nyersanyaga található volt. Igy teljesen elveszett a só-, arany-, ezüst-, kénkovand- és részbányászatunk, vasérobányászatunk 5/6 része, erdőállományunk 88 %-a, rengeteg más természeti kincs, energiaforrás, állatállomány és mezőgazdasági termékek, amelyek az ipar számára életfontosságuak voltak.

Hogy érzékeltessük azt a törést, amit a magyar ipar szépen ivelő fejlődési görbéje szenvedett, külön-külön kell foglalkozni ezekkel a tényekkel már csak azért is, mert ezeknek az ismerete szolgál magyarázatul az ipar további fejlődését illetőleg.

Az első világháboru előtti területen a bányászathoz tartozó népesség száma 210.409 volt, az egész népesség 1.2 %-a. A trianoni területen ez a szám 85.438-ra csökkent /:1.1 %-ra:/ s a bányász-lakosságból Erdélyben 79.000, a Felvidéken 42.000 maradt vissza. Jellemző az elcsatolt bányák nagyságára az is, hogy olyan nagy bányaüzem, amelyik 100 nál több alkalmazottat foglalkoztatott, -1910-ben 133 volt. Ebből a trianoni területen 41 maradt, majdnem kizárólag barnaszénbánya.

A bányászatunk termelési értéke 1915-ben 203 millió Korona volt, ebből a trianoni területen 83.5 millió Korona maradt.

	1910-ben		A trianoni területen maradt	
a feketeszén termelés /:kizárólag a pécsi szénmedence termelése:/	10.9 millió q. volt		/: millió q:/	7.0
a barnaszén termelés	81.6 millió q.		"	56.7
a vasérc "	12.3 " "		"	2.0
/:kizárólag gyengébb ércekből:/				
a rézérc	0.1 millió q.			0
az arany és ezüst "	3.0 " "			0
a só "	2.5 " "			0
az antimonérc "	0.1 " "			0

A fa, mint az ipar nyersanyaga, sőt ugy mint tüzifa, s mint bányafa majdnem teljes egészében a határon tul esett.

Mig a régi Magyarországon volt	tölgyerdő	3383 ezer hold
	bükk és más	6378 " "
	fenyő	3100 " "
	összesen	12858 ezer hold, addig
a trianoni területen maradt	tölgyerdő	891 " "
	bükk és más	857 " "
	fenyő	81 " "
	összesen	1829 ezer hold.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

De nemcsak a bányászat és az erdőgazdálkodás által termelt ipari anyagok elvesztése érintette mulyosan iparunkat, hanem a mezőgazdaságra támaszkodó egyes üzemeink is nagy kárt szenvedtek. Igy például a régi területen 250.000 kat.hold volt cukorrépával bevetve, ebből csak 80.000 kat.hold maradt: kender termelés 70.000 kat. holdon folyt, s maradt 16.000 kat. hold.

		db.
Juhállományunk a régi területen	1911-ben	7,700.000
	1918-ban	6,500.000
	volt	
trianoni területen	1911-ben	2,400.000
	1918-ban	1,800.000
	volt,	

elveszett tehát az ipari termelés számára kerek 5 millió darab juh gyapja.

Az ipari nyersanyagokat előállító üzemek, illetve természeti kincsekkel rendelkező területeken kivül igen sok ipartelep is átesett a határon. A változás szemléltetésére szolgál az alábbi táblázat:

	Ipartelepek száma.	Motorikus HP.	Munkás létszám.	Kifizetett munkabér.	Termelési érték.
					1.000 Korona.
régi Magyarország	4241	798.049	445.792	367.754	3,396.091
trianoni terület	2029	298.929	219.725	211.381	1,987.930
	47.8%	50.0 %	49.3 %	57.5 %	55.6 %

Az elveszett fontosabb bányáink: arany és ezüstbánya: Körmöcbánya, Aranyida, Selmecbánya, Bélabánya, Nagybánya, Szélakna, további Alsófehér és Hunyad vármegyék bányái. Rézbányák: Ürvölgy, Dobsina, Ötösbánya, Szomolnok, Nagybánya. Vasérebányák: Tiszolc, Vashegy, Rozsnyó, Korompa, Gölnicbánya, Prakfalva, Mecenzéf, Vajdahunyad. Antimonérebánya: Csucsom. Kénkovand: Szomolnok, Zalatna. Sóbányák: Aknaszlatina, Aknasugatag, Rónaszék, stb. Kőolajelőfordulás: Egbel. Földgáz: Tiszadrmás.

A fenti táblázat kiegészitéséül szolgál még az az adat, hogy a fenti termelési értékből Budapest ipara 987 millió K.-át állitott elő, sőt, ha a külvárosait is hozzászámitjuk, akkor további 210 millió K.-val emelve 1,197 millió K. volt az előállitott iparcikkek értéke.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

További ipari centrumok termelése

Borsodi iparteleppek, Ózd, Diósgyőr	94 millió K.
Győr	71 "
Debrecen	57 "
Szeged	53 "

a többi ennél kisebb értékkel szerepel.

Iparáganként hasonlítva össze a régi terület és a trianoni terület ipari termelésének értékét drásztikusan látjuk megvilágítva, hogy mely iparágak szenvedtek a legtöbbet

1910-ben	Nagy Magyarország Termelési érték.	Trianoni Magyarország	%
Vas és fémipar	501.763 K	252.388 K.	50.47
Papírgyártás	305.446	250.680 "	82.18
Kő-, agyag-, üvegipar	120.630	71.164 "	59.3
Fa és csontipar	186.268	41.295 "	22.2
Bőr-,szőrte-,tollipar	78.139	44.975 "	57.6
Fonó-,szövőipar	192.977	78.712 "	41.4
Ruházati ipar	32.320	24.127 "	75.4
Papíripar	49.542	10.690 "	21.3
Élelmezési ipar	1,650.283	945.306 "	57.3
Vegyészeti ipar	230.564	126.029 "	54.8
Fokozatosító ipar	48.159	42.564	88.6
Összesen:	3,396.091	1,887.930 "	55.6

Amint már az előbbi adatból láttuk, a legnagyobb ipari koncentráció Budapesten volt, mint az ország természetes központjában, fogyasztási és kereskedelmi centrumában. Az iparteleper másik része pedig részben a közlekedési csomópontokon, részben a nyersanyag-lelőhelyeken helyezkedett el. Mivel pedig az ipari termelésünknek 55 %-a került át a határon túlra, viszont Budapest és közvetlen környéke a megmaradt termelési értéknek majdnem kétharmadát tulajdonította, beláthatjuk, hogy a trianoni területen Budapesten kívül számottevő ipar alig maradt.

A fenti táblázatban szereplő számadatok szemléltetően mutatják nemcsak azt, hogy a magyar gyáripar egy évszázadnál kevesebb idő alatt, igen kedvezőtlen versenyviszonyok közötti milyen fejlődési fokot ért el, de azt is, hogy az uj határokon belül milyen szintre esett vissza.

Az ipar fejlődése szempontjából igen fontos tény az is, hogy elveszett az erdélyi földgáz terület és mindazok a területek is, ahol kihasználható vízierő volt. Sőt a már kihasznált vízierőből is alig egynegyed rész maradt a határainkon belül.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Viz-turbina volt		9345 HP	teljesitményü maradt	2073 HP.
Vizikerék	"	72012 "	"	"	16474 "
Szélkerék	"	1627 "	"	"	1975 "
		83984 "	+		20522 "

Az iparunk veszteségére jellemző még a következő számadat: 1910-ben az ország területén az iparral foglalkozó kereső népesség 1,297.086 volt. A trianoni határon belül maradt 559.765, azaz 50.9 %. A 20-nál több segéddel dolgozó iparvállalatoknál alkalmazottak száma ugyanakkor 392.939 volt, ebből maradt a határokon belül 221.927, azaz 56.5 %.

A trianoni békeszerződés merőben megbolygatta a magyar állam addigi egyensulyát s ez a megrázkódtatás természetesen kihatott iparunk jövő fejlődésére is. Amig a régi Magyarország területén az ipari fejlődést a társult államok fejlettebb ipara megakadályozni igyekezett, addig a trianoni ország a versenytársaktól vámsorompóval sárta körül magát. Az iparunk fejlesztésének olyan okai kezdtek kibontakozni, amelyek haladékot nem türően követeltók egy életképes ipar megteremtését. Amint már láttuk a trianoni ország népsürüsége 82.1-re emelkedett s ezzel tulszárnyalta pld. Franciaország és Dánia népsürüségét. Mig Franciaország ugy mezőgazdaságilag, mint iparilag igen fejlett, Dániának számottevő ipara ugyan nincs, azonban klimatikus viszonyai lehetővé teszik, hogy lakosságát pusztán mezőgazdaságából is eltartani képes. Ilyen sürü népesség a miénkhez hasonló időjárási viszonyok között ipari foglalkoztatás nélkül megélni nem tud.

A másik ok, amiért iparunkat fel kellett támasztanunk és fejlesztenünk szükséges volt az, hogy pusztán a mezőgazdaság termőfelesleg ből nem tudtuk iparcikk szükségletünket külföldön megvásárolni. Ha tehát nem akartuk a müveltségi színvonalunkat lényegesen lesülyeszteni és lakosságunk jórészét kivándorlásra kényszeriteni, akkor mindenáron gondoskodnunk kellett saját ipari termelésről.

+ 1905-1913 évek folyamán csupán Amerikába közel 800.000 ember vándorolt ki. A visszavándorlás ezen idő alatt kerek 210.000 lévén, a tényleges fogyás 600.000 ember volt.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A magyar ipart még a békeszerződés aláírása előtt igen nagy károsodás érte azáltal, hogy az 1919 évben az országot megszálló román hadak igen jelentékeny értékű ipari nyersanyagot, készárut, szerszámot és gépi berendezést vittek el, több mint 450 millió aranykorona értékben. Az elhurcolt javakból mintegy 40 % gépi berendezésekre, további 30 % készgyártmányokra esik.

Az ipari termelés az 1920-as évek elején nagyon nehezen tudott megindulni. Ennek oka főleg az volt, hogy pénzünk elveszítette értékmérő szerepét s az infláció nem volt alkalmas arra, hogy a tőke, a kisebb és távolabbi hasznot hajtó ipari vállalkozásban helyeződjék el. Abban az időben ugyan gomba módra szaporodnak el a különféle üzemek, melyek a legkóptelenebb gazdasági és műszaki adottságokkal születnek meg, de nem azért, hogy a nemzet termelésének komoly tényezői legyenek, hanem ,hogy a tulajdonosnak minél nagyobb anyagi hasznot hozzanak. Az 1920-1943. évek közötti időszak ipari fejlődését csak úgy tudjuk nyomon követni, ha fejlődését csak úgy tudjuk nyomon követni, ha figyelembe vesszük az ezekben az években lejátszódó közgazdasági eseményeket, amelyek részben elszigeteltem magyar, részben európai sőt ennél nagyobb kiterjedésűek voltak.

Az 1914-1918-as világháború nagy mértékben változtatta meg az egész föld termelését, hogy a háborús termelési okok megszűnésével a termelő gépezet lefékezése nem járhatott megrázkódtatások nélkül. Azokban az államokban amelyek területét a háború nem sújtotta és rendelkeztek a lakosság ellátásához szükséges nyersanyagokkal és iparral, ez a változás abban nyilvánult meg, hogy a hadianyag gyárak a béke termelésre hirtelen átállni nem tudtak, s a munkásaik jórészét elbocsátották. A háborut viselő államok leszerelt katonái abban a gazdasági kialakulatlan helyzetbe sehogyan sem tudtak régi munkahelyükre megtalálni. A vesztes országokban a háború befejezése természetesen ennél lényegesebb politikai és gazdasági változásokat hozott. Magyarországon a gazdasági válság hosszu évekig tartott s elég, ha csupán egy-két szóval idézzük annak lefolyását az emlékezetbe: A nemzetközi kapcsolatok teljes megszakadása után csak lassan szövődtek ösze az elvágott szálak. A nyersanyag termelők azonban már "valutáért" adhatták el az árut és igen gyakran az államok " elzárkózási politikája" nem tette lehetővé, hogy azt az országból ki is szállítsák. Nálunk pedig szénhiány, waggon-hiány, deviza-hiány, a pénz belső értékének állandó csökkenése tette lehetetlenné az ipari termelés megindítását.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Mégis minden akadályt elháritva megindult az ipar munkája, s annak az elementáris előretörésnek az is oka volt, hogy az iparunk oly sokáig érezte az osztrák és cseh ipar lojt garását, a közös vámterület ideje előtt, hogy amikor a régen várt jóléti szóvá lett önálló vámterület a Monarchia szétbomlásával valósággá vált, az eddig visszafojtott termelő erő kitört és egymás után hozta létre az ujabb iparvállalatokat.

A fentjelzett jelenségek azonban erősen fékezték azt a törekvést. Az ipar nyersanyagért a régi beszerzési forrásaihoz- sok esetben saját vállalataihoz- fordult, viszont az uj állami alakulatokban Magyarországgal szemben uralkodó politikai légkör gazdasági blokádot idézett elő, amit ugyan diplomatikusan gazdasági elszakitásnak neveztek. Az ország gazdasági irányitása céljából bevezették a kiviteli és behozatali tilalmat. Ez az intézkedés ugyan hasznosan anyagilag amennyiben meghatározták a kiviteli és behozatali szabad cikkek jegyzékét. A magyar vámtarifa megalkotására irányuló tárgyalások már 1921-ben megindultak, annak tető alá hozásáig a kormány a vám-felpénzek szedésével pótolta a szükséges hiányokat és ezzel is irányitólag hatott a behozatalra. 1923-ban a deviza gazdálkodás érdekében ujból megszigoritották a behozatali korlátozásokat. A kormányság deviza gazdálkodásának egységes irányitására létre hozták a Devisa Központot, amely természetesen nem rendelkezett elegendő devizával, még a legszükségesebb igények kielégitésére sem. De a kiutalás rendszere is csak később alakult ki, akkor a pénzünk vásárló ereje mérhetetlenül romlott és a devizák megszerzése még nehezebbé vált. Hogy az infláció lemélyülése milyen jelenségekkel járt, azt elképzelhetjük, ha visszagondolunk arra a kormány-rendeletre, amely előirta a kötelesség koronna értékben történő számlázását. 1924-ben a kormány bevezette a takarék koronát. Mindezek az intézkedések csak meglassitották, de meg nem állitották az inflációt.

Az egész magyar közgazdaság, de különösen az ipar szempontjából igen nagy horderejü volt az uj vámtarifa törvény életbeléptetése 1924-ben. Ezzel egyidejüleg a kormány megszüntette a behozatali és kiviteli korlátozásokat, szabaddá tette a forgalmat. Még ugyanabban az évben megalakult a Jegybankból a Magyar Nemzeti Bank, amelynek részvényeit részben az állam, részben a bankok és iparvállalatok jegyezték.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A külkereskedelmi szerződések rendszere mindjobban kiépült. 1928-ban már jelentkezett a külföldi áruk dumpingje.

1930.közepén a gazdasági válság ujból kitört,de ugy-látszik,hogy a hiretelen hozott intézkedésekkel visszafojtható lesz. Sajnos, a válság oka sokkal mélyebben volt,mintsem,hogy annak elterjedését magunk meg tudtuk volna akadályozni. A válság 1931-ben érte el tetőpontját,de már 1932-re komoly javulás tünetei mutatkoztak, s ez örvendetesen jelentkezett a következő évek termelési adataiban. Az életbe léptetett deviza zárlat,behozatali korlátozások rendszere bizonyos változtatásokkal életben maradt a legutolsó időkig,azonban ez az ipar fejlődésére bénitólag nem hatott,sőt azáltal,hogy az ipar kényszerült a behozatalához szükséges devizákat jóformán maga megteremteni,mennyiségi és főleg minőségi fejlődés következett be. A behozatali korlátozások minden olyan iparcikk behozatalát beszüntették, amit vagy nem volt okvetlenül szükséges behozni,vagy pedig az ipar maga is elő tudott állitani. Ily módon igen sok uj cikk gyártására rendeskedtünk be s ezzel egyidejüleg jelentős devizát is sikerült megtakaritanunk.

Az ipar fejlődése talán már erősebb lendületet vett az 1930-as években,mint előtte. Igaz,hogy minden adottsága is megvolt erre, stabil pénz,kiegyensulyozott belső piac,kedvezően fejlődő szociális viszonyok,hitelbiztonság,stb.,stb.

Az ipar fejlődését jellemzően mutatja a külkereskedelmi forgalom alakulása is. Tudott dolog,hogy 1929-ig a külkereskedelmi statisztikánk minden évben passziv mérleget mutatott ki. 1930-tól kezdődően azonban állandóan aktiv maradt. Mig az első behozatali korlátozás ideje alatt az ipari termelés még éppen csakhogy megindult a fejlődés utján,épen ezért az iparcikkek behozatalát a magyarországi gazdaság nélkülözni nem tudta, az 1930-as válság után bekövetkezett takarékosság mondhatnánk abban az ütemben oldódott fel,ahogy az ipar termelése fejlődött,ha ezekben az években volt is és pedig jelentős készáru behozatal,megerősödött ipari és mezőgazdasági kivitel azt túlszárnyalta. Az 1938.évben kimondott fegyverkezési egyenjogusításunk magával hozta honvédségünk felfegyverzését,amit igen nagy részben a hazai ipar állitott elő. Ez természetszerüleg az összes iparágakra kedvezően hatott ki, és majdnem mindegyiknél a termelőképesség emelkedése következett be. A háboru kitörése,majd annak kiterjedése különösen egyes iparágaknál jelentett erős fejlődést, elsősorban a vas- és fémiparnál és a gépgyártásnál, de e vegyi s a konzerv iparban

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az ezekben az években visszacsatolt területek, bár az ipari termelés szempontjából is igen nagy jelentőségűek voltak, viszont rengeteg gazdasági tennivaló pótlását hozták maguk után. Ezeken a területeken azonnal megindult az ipari fejlődés, a közlekedési vonalak rendbehozása, vasutak építése, természeti kincsek feltárása és kitermelése és a béke gazdaságának előkészítése.

Az ipar fejlődésének vizsgálatánál tehát nem szabad a fenti jelenségeket szemelől téveszteni, mert ezek adnak választ igen sok kérdésre.

Az ipari fejlődést ujból a széntermelés számadataival próbáljuk érzékeltetni:

Év :	Termelés millió t.	Behozatal millió t.
1913 +	6.5	3.2
1919	3.9	0.01
1920	4,96	0.08
1921	6,1	0.64
1922	7,1	0.79
1923	7,7	0.85
1924	7,1	1.15
1925	6.3	1.18
1926	6.6	1.22
1927	7.0	1.51
1928	7.3	1.66
1929	7.8	1.86
1930	7.0	1.24
1931	6.9	0.87
1932	6.8	0.38
1933	6.7	0.33
1934	[illegible]	0.41
1935	7.5	0.36
1936	7.9	0.46
1937	8.9	0.58
1938	9.3	0.52
1939	10.57	0.29
1940	12.08	0.87
1941	12.61	1.5
1942	13.77	1.39
1943	12.64	1.72

+ trianoni területen

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Bár ezek a számok nem a szigoruan vett fogyasztásokkal egyenlők, mert hiszen állandó szénkivitelünk is volt /: évi átlagban 250.000 t.:/, mégis igen szemléltető képet adnak a gazdasági élet változásairól.

Az ipartelepek száma és azokban foglalkoztatott munkáslétszám lassan emelkedik:

Év	Ipartelepek száma:	Munkás létszám:
1913	2.029	219.282
1921	2.124	171.725
1922	2.494	215.419
1923	2.739	235.712
1924	2.876	223.998
1925	3.160	219.296
1926	3.287	222.880
1927	3.544	259.207
1928	3.733	268.161
1929	3.518	269 689
1930	3.491	244.277
1931	3.424	221.931
1932	3.324	202.117
1933	3.452	207.087
1934	3.387	228.389
1935	3.491	255.94[illegible]
1936	3.700	290.385
1937	3.902	324.88[illegible]
1938	3.990	341.87[illegible]
1939	4.334	404.791
1940	4.391	434.631
1941	5.066	497.757
1942	5.822	550.990
1943	6,033	565.79[illegible]

Az egyes iparágak helyzetét vizsgálva elsősorban a vas és fémipar változásait kell figyelembe vennünk. Vasiparunk létfeltételei igen súlyossakká váltak az elcsatolás következtében s egyedul Salgótarján termelése állt a kohók rendelkezésére. Ez a bánya azonban mindössze kb 2,000.000 q. vasércet termelt, ez a mennyiség pedig csak egy töredékét képezte a kohók szükségletének. Egy vállalatainknak így a saját elcsatolt bányáinak termelését külkereskedelmi uton vol[illegible]

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

hanyatlásnak indult. Az ország élni akarásának fényes bizonyságtétele a magyar alumíniumgyártás megindítása. Hazánk bauxit előfordulásait tekintve Európában a második helyen áll és a minősége kifogástalan. Az 1935-ben megépült első alumíniumgyárat csakhamar egy második is követte és az alumínium előtt beláthatatlan lehetőségek nyíltak meg. Gépgyártásunk is igyekezett idomulni a megváltozott idők követelményeihez s ujabb cikkek gyártását vezette be, hogy a gyárak foglalkoztatását és fejlődését biztositsa. Ezeknek a cikkeknek a révén nemcsak a külföldi hasonló árukat igyekeztünk kiszorítani, hanem jelentékeny kivételt értünk el igen távoli országokba is./Kandó féle villany mozdonyok, Ganz-Jendrassik motoros sinautók, cséplőgépek, traktorok, stb. :/ Itt kell megemlékeznünk arról az iparágról, amely a világháboru után az egész világon igen erősen fejlődött : az elektromos gépiparról. Ennek az iparnak a hirnevét már az első világháboru előtti évek megalapozták, a továbbiakban sikerült ezt nemcsak megőrizni, hanem öregbiteni is. Az ország elektrifikálása, a villamos vontatás bevezetése elképzelhetetlen lett volna villamos gépiparunk nélkül. De nemcsak a villamosgépipar, hanem az izzólámpa gyártás és a rádió ipar is olyan lendületes fejlődést mutatott fel, amely szinte egyedülálló. Mindkét iparunk állandóan exportál és gyártmányai külföldön is keresettek.

A kő-, agyag- üvegiparunk helyzetét igen sokáig a téglagyárakon keresztül kereszttül az épitkezési viszonyok határozták meg, minthogy pedig az országban hosszu ideig tőke hiány volt, a magánépitkezés abban az időben majdnem szünetelt. A gazdasági helyzet javulásával téglaiparunk termelése is kedvezőbbre fordult. A fejlődés egész a legutolsó évekig tartott. A nagy téglagyáraink nem maradnak el a korszerü épitészet haladása mögött, ők ujabb és ujabb különböző gyártmányokkal lehetővé teszik annak fejlődését. Ugyanezt mondhatjuk a cementgyárainkról, amelyek nagy szilárdságu portland cementje az egész világon ismert. Egész különleges feladatok megoldását teszi lehetővé a bauxit-cement, amelyet az egész világon elsőnek egy magyar gyár állitott elő. Bár a cementiparunk az 1932-33-as években sulyos napokat látott, azóta sikerült azokat kihevernie és ma az ország közgazdaságának egyik legfontosabb tényezője. Az üvegiparunk a háboru után erős fejlődésnek indult, palack szükségletünk majd kétszeresét tábla üveg szükségletünknek jórészét teljesen fedezni képes, azonkivül öblös üvegárunkban /:főleg a csiszolt müvészi cikkekben :/ nagy tételeket szállit távoli külföldre.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Faiparunk szenvedett a legsulyosabban a nyersanyag termő területek elcsatolása következtében, mégis viszonylag hamar megteremtette, ugy a nyersanyag behozatal lehetőségét, mind a készáru kivitelt. A gondos munkával és izléssel készitett magyar butor elég hamar piacot talált Angliában és különösen a 20-as években jó áron értékesült. Fürésziparunk hatalmas erőfeszitéssel, nem lankadó buzgalommal igyekezett biztositani az ország részére a rönkfaanyagot. Ez többé kevésbbé minden esetben sikerült is neki, legfeljebb anyyiban változott az évek során a helyzet, hogy a környező államok közül más-más került első helyre a behozatal mennyiségét illetőleg, aszerint, hogy melyik támasztott kevesebb nehézséget a kivitel elé. A helyzet csak Kárpátaljának az ország területéhez való csatolása után változott meg gyökeresen, amikor is ugy a lombosfa állomány, mint a tülevelü erdőbirtok lényegesen emelkedett.

A bőriparunknak egyik legégetőbb kérdése volt a cseranyag beszerzés, minthogy az utódállamok elzárkózása folytán a régi piacokról az beszerezhető nem volt. Az ipar azonban csakhamar megteremtette az összeköttetéseit a távoli külfölddel és ezzel biztositotta nemcsak a cseranyag, de a nyersbőrök behozatalát is. A bőripar erőteljesen fejlődött olyan méretekre, hogy a termelőképessége már meghaladta az ország felvevő képességét. A hazai állatvágásból származó bőrmennyiség épen szegénységünk következtében nem fedezte a gyárak nyersbőr szükségletét, tehát száritott, sózott állapotban tengerentulról hoztunk be bőrt, hogy kikészitve, jelentékeny haszonnal vigyünk ki a világ minden részébe.

A bőrgyártáshoz kapcsolódik a cipőgyártás fejlődése is. Hazánkban a mult világháboru előtt a cipő szükségletét tulnyomó részben a kisipar fedezte. A mechanikai cipőgyártás az első világháboru után oly mértékben fejlődött, hogy az elmult 25 év alatt a gyárak száma megnégyszereződött a munkások száma pedig a háromszorosára nőtt. Ez az ipar mostmár nemcsak a belföld számára dolgozik, hanem jelentős exportokat is bonyolit le. A gummiiparunk a háboru után főleg technikai berendezésében korszerüsödött, hogy tökéletes felkészültséggel tudjon a szükségletnek eleget tenni. Ez az iparunk is meghódította a külföldi piacokat, főleg izléses gyermek játékaival és egyes technikai cikkeivel.

Textiliparunk fejlődése volt talán a leggyorsabb. Mig a trianoni határok között alig maradt textilgyárunk, az elmult években szinte gombamódra létesült egyik a másik után.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Ha csak két évszám adatait hasonlitjuk össze, mindjárt feltünik ez a fejlődés:

	1921-ben	1938-ban
pamutfonóorsók száma	33.000	324.200
pamutszövőszékek	4.100	1[illegible]000
gyapjufonóorsó	5.800	[illegible]
gyapjuszövőgép	370	[illegible]
lenfonóorsó	10.000	20.000
kenderfonóorsó	1.500	6.180
selyemszövőgép	550	2.000
hulladékfonóorsó	5.800	30.000

Természetes, hogy ugyanilyen arányban emelkedett a termelési érték és növekedett a munkáslétszám is. A fejlődés másik jelentős eredménye a külföldi félkész és készáruk erőteljes visszaszoritása, sőt a készáru kivitele olyan államokba, amelyek versenyétől addig komolyan kellett tartani. Ez a fejlődés különben azt is bizonyitja, hogy milyen mértékben voltunk kiszolgáltatva főleg a cseh textiliparnak, mert amint sikerült azok versenyétől függetlenitenünk magunkat, mindjárt az első években igen jelentős gyarapodást tudunk felmutatni. Igy 1921-24 években a textilipar a termelését értékben megnégyszerezte, a munkáslétszámát majdnem a háromszorosra emelte. A gyapjufonóiparban majdnem 650 %-os, a gyapjuszövő iparban 290 %-os, a pamutfonóiparban 250 %-os mennyiségi emelkedés volt. A többi iparágakban is 100-130 %-os javulás volt, s talán csak a kenderfonóiparunk maradt el más okokból 11 %-os emelkedéssel.

A ruházati ipar jobbára Budapesten és környékén helyszinét tekintve a jórészt az ország területén maradt. Minthogy azonban a kedvezőtlen keresetei viszonyok miatt a belföldi szükséglet erősen visszaesett, hamarosan megteremtette külföldi piacokkal az összeköttetéseket és azt a legutolsó évekig is megtartotta, jelentős nemes valutával gazdagitva az ország bevételét.

A papiros és papirosfeldolgozóiparunk a békeszerződést közvetlenül követő években visszafejlődött. Az egy Diósgyőri papirgyárunk csak irópapirost állitott elő, a többi papirosfajta külföldről jött be. A továbbiakban azonban igyekezett a hiányokról gondoskodni. A fejlődés mértékét jellemzi az az adat, hogy gyáraink termelése nyolcszorosára nőtt s elérte a 100.000 tonnát s ebben a számban- az egész különleges kisebb mennyiségben gyártott papirosfajtákat kivéve - már mindenféle papiros megtalálható.

Az élelmezési iparunk közül a malomiparunk a Bánát és a Bácska elcsatolása, a volt monarchia többi államainak autarchikus iparfejlesztése következtében tulméretezettnek bizonyult. A kormá

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

ny k a vámtarifa bevezetésével igyekeztek az ipar rentabilitását biztositani. E az iparágunk a legutolsó időkig is szép harcokat folytatott a külföldi piacok megóvása érdekében több-kevesebb sikerrel. Pedig úgy a technikai felkészültség, mint gyártmányainak jósága ezt minden jogcimet megadott.

Cukorgyárunk a lecsökkent fogyasztás miatt szintén ex portra igyekezett dolgozni, sajnos kevés sikerrel, sőt ez a lehetőség később teljesen megszünt. A cukorgyárak fejlődését azonban elsősorban a cukorfogyasztás emelkedésétől kell várnunk. Sajnos hazánkban az igen alacsony 12 kg. körül mozog, holott már a szomszédos Ausztriában, Németországban is ennek a kétszerese, de Angliában 40 kg-ot is elér.Ha a cukorfogyasztást csak kevéssel is fokozni lehetne, az a cukorgyáraink nál igen kedvező fejlődést indítana meg.

Szeszgyáraink termelése is visszafejlődött, minthogy a fő fogyasztó területektől megfosztatott. Pedig a szesz mint élvezeti cikk és mint a legszegényebb néposztály főzőszere /denaturált szesz/ is igen fontos. A belföldi feldolgozóiparunk - likőr-,pálinka-, rumgyárak az utóbbi időben fokozták termelésüket és minőségileg is kedvezően fejlődtek. Sörgyártásunk az egész régi ország területére volt méretezve s igy megcsonkitottságunkat sulyosan érezte meg. További csapást jelentett a közönségünk vásárlóerejének csökkenése, az elcsapó borárak, a lényegesen kisebb fogyasztóterület. Gyáraink egyik része megszünt, másik része pedig cooperált,hogy csökkentse a termelési költségeket.

Konzerviparunk azonban örvendetes fejlődés képét mutatja. Ugy a huskonzerv, mint a növényi konzervgyártásunk lényegesen növelte termelését, ujabb korszerü gyárak egész sora keletkezett s nem egy különleges magyar eljárással dolgozik. Ezt a szépen ivelő fejlődést remélhetőleg a háboru pusztitása sem akasztja meg.

A vegyészeti ipar nehezen tudott magához térni.Igaz,hogy nyersanyagaitól teljesen el lett vágva s azért inkább vegyészeti alapanyagokat igyekezett külföldtől beszerezve azokból a legkülönfélébb cikkeket előállitani. Később azonban már maga is rátért ezeknek az alapanyagoknak gyártására s egyes ágazatokban különösen nagy fejlődést tudott felmutatni. Kitünik a magyar gyógyszervegyészet,amely nagy összegü exportokat bonyolitott le. Egész uj nálunk a nitrogénipar, ami mütrágya szükségletünk szempontjából igen fontos szerepet vitt be. A nyersolajfinomitás különösen azóta növekedett meg,amióta a lispei olajhutak az országnak ezt az uj természeti kincsét a felszinre hozták.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Nem szabad megfeledkezni a növényolaj és a szappan gyárakról, amelyek fejlettsége vitálisan fontos volt az ország ellátása szempontjából az utolsó évek során.

A nyomdaipsrunk is főleg Budapesten helyezkedett el, azonban az egész 20 milliós ország fogyasztására volt berendezkedve. Sajnos a változást ez az iparág sokáig megsinylette.

Területileg is megváltozott az ipari termelés aránya, mivel 1924-ben Budapest és környéke kerek 700 millió koronát 45 %-ot

Borsod	67	"	"	4.3"
Győr	36	"	"	2.3"
Szeged	36	"	"	2.3"
Debrecen	33	"	"	2.1"

termel.

Ez az arány azután a további években még jobban eltolódik a vidéki ipartelepek javára, ahogy azt az egészséges ipari decentralizáció is kívánatossá teszi.

A háboru utolsó éveiben már pontos statisztika nem készült, úgyhogy számszerüleg nehéz képet adni az ipar legutolsó állapotáról. Ezért célszerübb az 1938-as utolsó békeév számadatait szerepeltetni és az azután bekövetkezett fejlődést inkább becslés szerüen megadni.

Az 1938-as évben a szénbányászatban alkalmazott munkások száma kerek 40.000 volt s ez a szám a háboru folyamán mintegy 10 %-kal emelkedhetett. A termelt mennyiség már 1938-ban meghaladta a 106 millió q-t. Ha visszatekintünk az előzőkben közölt számokra, örömmel és megelégedéssel állapithatjuk meg a fejlődés nagyságát.

A többi fontos ipari alapanyagok termelése is hasonló talán még ennél is kedvezőbb képet ad. Vasérctermelésünk majdnem elérte a 6.5 millió q-át, alumíniumból több mint 5 millió q-t, mangánércből egy negyed millió q volt a termelés. A finomitásra váró nyersanyag 4 millió q-t acéltermelésünk pedig a 7 millió q-t is elérte. Igaz, hogy ezek a számok már egy területileg megnagyobbodott Magyarország termelési adatai, amelyben főleg a felvidéki vasbányák termelése is benfoglaltatik.

Az utolsó 10 évben feltárt lispei olajmezők ugrásszerüen emelték termelésüket.

1937-ben	22.000 q.
1938-ban	428.000 "
1939-ban	1,428.000 "
1040-ben	2,496.000 "
1941-ben	4,216.000 "
1942-ben	6,652.000 "
1943-ban	8,377.000 "
1944-ben	9,000.000 " termelés.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Ha figyelembevesszük, hogy a lispei olajkutak feltárása előtt az ország ásványolaj behozatala 2.500.000 q.körül mozgott, tehát ha a tényleg igen alacsony autó arányszámot is a környező országok szintjére emeljük, még akkor is jelentékeny mennyiségű ásványolaj fog exportcélokra rendelkezésre állani. Ez az ásványolaj mennyiség alapja egy erős ásványolajfinomító iparnak is.

A gyáripari vállalatok száma - amint azt már előbb láttunk - 1939-ben már 4334 volt azlnban a gyárak nagyságukban is megnövekedtek. Az erőgépek teljesitőképessége meghaladta az egy millió lóerőt s az évi átlagos munkáslétszám a 400.000-et. Valószinüleg ez a szám még erősen emelkedett a további évek során s a maximumát 1943-ban érhette el a kerek 560.000 létszámmal. Egyes iparágakban a munkáslétszám 1942-ben kulminált és 1943-ra már csökkenés következett be. Minthogy azonban a vas- és fémiparban és a gépgyártásban az emelkedés sokkal nagyobb volt, mint a többi iparágak létszámapasztása, végeredményben még igy is emelkedés volt tapasztalható. A többi iparágakban azonban a munkáslétszám csökkenése kizárólag a nyersanyag és a szénhiánynak volt tulajdonitható, amennyiben tehát 1943-ra ez az eset nem következik be, de a vas és gépiparban az emelkedés változatlanul fennáll, ugy megközelitettük volna a 600.000 létszámot. Ez a szám azért érdekes, mert jellemző az ipar termelőképességére is.

Ebben az évben a megszámlált gyáraknak már 57 %-a települt vidéken és az ezekben alkalmazott munkáslétszám az egész létszámnak 40 %-át tette ki. Ebből az adatból látszik, hogy bár az ipari decentralizáció már megindult, azonban a háboru alatt létesült ipartelepek még mindig nagy számban a főváros környékén telepedtek le.

Az ut eddig a pontig nem volt könnyü, az egész közgazdaságunknak igen sok nehézségen kellett átvergődnie. Tul hosszura nyulna ennek a bevezetésnek a tárgyalása, ha táblázatokkal és diagrammokkal mutatnánk be a bejárt utat. Elégedjünk meg azzal, hogy szóban kisérjük meg ezt leirni. A termelési értékek az 1920-as évek elején értek el a mélypontot, mely után már lassu javulás következik. A pénz stabilizációjával kapcsolatos külföldi hitelek következtében a termelés erősebb lendületet vesz és 1928-ban egy konjunkturális magasságot ér el 2.9 milliárdos termelési értékkel. Az a gazdasági válság, ami 1930-ban kezdődött, majd 1931-re kimélyült, nálunk is sulyos bajokat okozott. Az ipari termelésben a válság érte el a mélypontot. Ebben az évben a számok majdnem visszaestek az 1924-es év alacsony eredményeire. A válság mintegy négy évig tartott, de már az 1936-os évben megközelitette, majd állandóan növekvő számaival erősen tul-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

szárnyalta az 1928-as csucsot, majd az 1939.évben 3.75 milliárdos értékkel zárult.

A munkáslétszám alakulása hasonlóképen alakul, csupán abban mutat némi különbséget, hogy az időközbeni csucsot 1929-ben érte el, viszont a válság utáni emelkedés során már 1935-ben erősen megközeliti ezt a számot.

Minek köszönhette a magyar ipar ezt a csodálatos fejlődést, hiszen a trianoni békekötés elvágta a legértékesebb életerőitől ?

Erre a kérdésre a választ ma még nem könnyü megadni, annyi azonban bizonyos,hogy megcsonkitottságunk végzetszerüen belesodort bennünket a német politika és a közgazdaság karjaiba.

A kis ententeban tömörült utódállamok nem tartották fontosnak, hogy Magyarországgal kereskedelmi kapcsolatot tartsanak fenn a magyar mezőgazdasági terményeket nem vették át, mert maguk is piacot kerestek számukra. Az egy Csehországon kivül a többi az elmult 20 év alatt jóformán nem is jutott oda, hogy gazdaságilag kihasználja a neki juttatott területeket. Jellemző példa erre, hogy mindazon területeken, amelyeket Magyarországhoz visszajuttattak, nagyon erős iparosodási folyamat indult meg, s tartott, a nyersanyaghiánytól lelassudva egészen az utolsó időkig. Pedig az ott kifejlesztett ipartelepek közül egy sem volt olyan, amely ne a béketermelés érdekeit szolgálta volna, s csak kisebb részük volt tipikusan konjunkturális alapitás. Talán elég arra utalni, hogy mig Erdélyben a megszállás alatt csupán egy lenfeldolgozó gyár működött, addig 1943-ban már elkészült az egész szövetkezeti lentermelés részletes terve és 1944 év elején már készen állott egy uj, korszerü lenfeldolgozó gyár és további öt volt részben épitve,részben már berendezés alatt.

Magyarország ugyan nagyon hamar felvette a kereskedelmi kapcsolatokat szomszédaival, azonban nagyon sok körülmény jött közbe, ami a rendes lebonyolitást gátolta, vagy nehézzé tette. Az a bizalmatlanság, ami Magyarországgal szemben a politikai életben megnyilvánult, megmérgezte a kereskedelem levegőjét is.

Jugoszlávia, Románia ugyancsak agrárcikkeiknek kerestek piacot, tőlünk csak iparcikkeket akartak átvenni, mivel az ő iparuk még fejletlenebb volt, mint a miénk. Csehszlovákia a hiányzó mezőgazdasági termékeket inkább Romániából és Jugoszláviából /: sokszor még a magyar vasutvonalak kikerülésével Lengyelországon keresztül:/

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

szerezte be, mint tőlünk igaz, hogy neki mójában volt a fejlett iparának igen sok készterméket is cserébe adnia.Még az egyedüli Ausztria is igyekezett mezőgazdaságilag függetleniteni magát és önállóságra berendezkedni. Különben ezt a tanácsot kapta a Népszövetség ellenőrző bizottságától a pénzügyi ellenőrzéssel kapcsolatban is, minthogy élelmiszerekből jelentős behozatalra volt.

Látszik ebből is, hogy a gazdaságilag egymásra utalt területeket milyen lehetetlen helyzetbe hozta a vámhatárok meghuzása.

A közeli államok között ott volt azonban Németország, amelynek igen nagy mezőgazdasági hiánya volt, s a mi termés feleslegünk átvétele neki semmi gondot nem okozott és könnyen is tudta azt nekünk iparcikkekkel kifizetni. Minthogy pedig Magyarország eleinte csak mezőgazdasági termékekkel tudta ipari behozatalát kifizetni, kénytelenek voltunk olyan kereskedelmi szerződéseket kötni, ami biztositotta ugyan terményfeleslegünk elhelyezését, de utat nyitott a majdnem kizárólagos német exportnak s más államok iparcikkei csak korlátozott számban juthattak be hozzánk. Az ipari behozatal erősödését közgazdaságunk arra használta fel,hogy termelőgépeket, gyári berendezéseket hozzon be.

Az ország területén az élelem olcsó volt /:agrárválság:/, ennek megfelelően a munkabérek is alacsonyak voltak, de nem utolsósorban az állam által nyujtott pénzügyi támogatás /:adóelengedések:/ igen kedvező talajul szolgáltak az uj ipartelepek létesitésére. A gazdasági válság által előidézett korlátozó intézkedések /: devizazárlat, behozatali korlátozás:/ 1930 óta nem enyhültek s önkénytelenül is ráterelték az országot az önnállátás utjára. A kényszerü takarékosság rászoritott minket arra, hogy igyekezzünk lehetőleg mindent magunk elkésziteni, amit fogyasztunk. Bár a magyar ipar bámulatos rugalmasságról, ügyességről és igen nagy technikai felkészültségről tett tanuságot, lassanként elkülönült a világgazdaságból. Erre kényszeritette magas népsürüsége a terményeinek korlátozott piaca és a nyersanyaghiány. Ebből a szempontból is érthető, hogy igyekezett azzal a hatalommal jóviszonyt fenntartani, amelyik megcsillogtatta előtte az elszakitott véreinek, természetes nyersanyaglelőhelyeinek és piacának visszacsatolását. Németország pedig biztositani akarta a maga részére a közeli éléskamrát, s ennek érdekében nem riadt vissza az igéretek özönétől sem.

Nem tudhatjuk,hogy milyen lett volna az ipar fejlődése abban az esetben, ha a háboru nem tör ki, meddig tudtuk volna su-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

terhének fenntartása nket fenntartani. Félő, hogy ebből az elkülönülésből zavarok keletkeznek volna az elkövetkezendő években. A trianoni békeszerződés gazdasági eredményei ma már a nagyközönségnek előtt is ismeretesek. Reméljük, hogy annak tanulságait a mostani békeszerződésnél érvényesíteni fogják ha az a céljuk, hogy a Duna medencében lakó népek békéjét, nyugalmát és jólétét hosszú időre biztosítsák.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A MAGYAR VASIPAR.

A magyar vaskohászat, a vas- és acélgyártás ipara, több mint egy évszázad óta jelentős tényezője Középeurópa gazdasági életének. Az előbbi világháborut megelőző utolsó békeévben, 1913-ben Magyarország vasipara

6.2 millió q. nyersvasat, illetőleg
8.- " " acélt

termelt. A trianoni Magyarország vas- és acéltermelése átmenetileg erősen megkisebbedett ugyan, de - épen nagy és tisztes multjában gyökerező erejénél fogva- a magyar vaskohászat termelőképessége gyorsan és lendületesen fejlődött tovább, amint azt később számszerüleg is kimutatjuk. Ezek a tények azért is nagyjelentőségüek, mert a magyar vaskohászat magyar birtokban volt nyersanyagbázisokra támaszkodott, telepeit pedig magyar emberek tervezték, szervezték és irányitották. Azt a két nagy magyar vezető egyéniséget, akik többmint 40 éven át irányitották a magyar vasipart- Kerpely Antal és Borbély Lajos - az egész világ vasipari köreiben jól ismerték és tisztelték. Kerpely Antal főleg a külföldön is kiadott tudományos irodalmi és kutató munkáival, Borbély pedig a külföldön is nagy sikert aratott nagytermelésü gázkavarójával és mintaszerü teleptervezéseivel tette ismertté nevét; nyustyalikéri nagyolvasztótelepe hosszu időn át a legmintaszerübb volt Középeurópában. Az ózdi vas- és acélgyár gazdaságos termelési módszereit és a diósgyőri vas- és acélgyár kiváló acélminőségeit mindenütt ismerték és elismerték.

A trianoni békeszerződéssel a magyar vasipar legbecsesebb nyersanyagforrásai, a magyar vállalatok legjobb vasércbányái idegen imperiumok területére kerültek. Ezek a bányák magyar tulajdonban lévő vasipari telepeikhez jobbára egészen közel feküdtek és összetartozásuk, illetőleg egymásrautaltságuk százados multra tekint vissza. Ezt az egymásrautaltságot kohászat- történelmi alapon rendszerbe foglalva mutatja ki a már emlitett világhirü magyar vaskohász-tanárnak, Kerpely Antalnak egész Európában jól ismert "Das Eisenhüttenwesen is Ungarn" cimü 1872-ben Selmecbánya /Joerges A.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

kiadása:/megjelent könyve. A trianoni békeszerződés így szakította el pl. az ózdi diósgyőri vas- és acélműveket a hozzájuk tartozó rozsnyói, vashegyei, rákosi, alsósajói vasérobányáktól és a vasipar szempontjából ugyancsak nagyon jelentős gombaszögi mészkőbányától meg az acélgyártás egyik legfontosabb segédanyagát termelő ratkószuhai magnezitbányától.

Mindez oda vezetett, hogy a végzetesen megcsonkított Magyarország nyersvas- és acéltermelése az előbbi világháboru után érthetően sorvadozni kezdett és pl. 1921-ben tehát 2, illetőleg 3 évvel az 1918 évi fegyverszüneti megállapodás után az ország

nyersvastermelése 714 ezer q-rə
és acéltermelése 1,661 " " "

zsugorodott.

Az ország vastermelő üzemei tehát nagymértékben bénák lettek a trianoni határok megvonása következtében. A magyar területen maradt Rudabánya érckészlete egyrészt nem elegendő, akárcsak néhány évtizedre is, másrészt a rudabányai vasérc egymagában kohósitásra alig alkalmas, mert vasban szegény /:mindössze kb. 28 % Fe-tartalmu:/ és emellett olyan fertőző kisérő elemet - foszfort vagyis ként- tartalmaz, melyet a kohósitás során semmi- módon sem lehet a vastól elválasztani .A réztartalom viszont közismerten rontja a vasnak és az acélnak minőségét.

Néhány évvel a trianoni határok megvonása után mind a csehszlovák, mint a magyar kormány belátta az egymásra utalt üzemek együttműködésének szükségességét és 1922-ben Csehszlovákia és Magyarország között olyan külön államközi szerződés jött létre, amelyik biztositotta Magyarország legnagyobb vas- és acélműveinek a Rimamurányi Vasmű RT. borsodmegyei müveinek és a csch imperium alá került rozsnyóvidéki bányáknak jogi és gazdasági egységét. Ez a szerződés felmondás kikötése nélkül biztositotta a Rimamurányi RT szlovákiai erdőbirtokain termelt bánya- és haszonfának ,valamint a bányaüzemekben termelt nyers- és pörkölt vasércnek, magnezitnek, dolomitnak, mészkőnek és tüzálló anyagoknak vámmentes behozatalát a magyarországi üzemekhez. A pénzügyi rész kérdése évenkénti árrendezésre szerződéssel nyert megoldást.

Az államközi szerződés kielégitő eredményt hozott, aminek kétségtelen bizonyitéka a magyar vasipari termelés azonnali

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

javulása és innentul fokozatos növekedése. Ezekben az években ugyanis Magyarország nyersvas- és acéltermelése a következőképen alakult:

Év:	Nyersvas: q.	Acél: q.
1923	1,246.946	2,830.458
1924	1,156.028	2,385.361
1926	1,878.129	3,246.796
1928	2,856.772	4.862.642
1930	2,572.261	3.693.874
1932	662.807	1.798.405
1934	1.399.829	3.153.506
1936	3.062.753	5.524.824
1939	4.129.429	7.326.147

A termelési számok sora világosan mutatja, hogy a magyar vas- és acéltermelés az 1922. évi cseh-magyar államközi szerződés megkötése óta a második világháboru kezdetéig állandóan növekedett s ezt a folyamatot átmenetileg csak az 1930-1933 évek világválsága befolyásolta.

A második világháboru küszöbén a bécsi döntés a nemzetiségi elv alapján uj határvonalat huzott Csehszlovákia és Magyarország közé és ez a határ lett a meg-alakult önálló Szlovákia déli határa is. A bécsi döntés visszacsatolta Magyarországhoz Rozsnyóbányát, Dernát, Luciabányát, Rufumbányát és Gombaszögöt jelentős vasérc- és mészkőbányászatával együtt. Szlovákia azonban nem ismerte el az 1922. évi csehszlovák- magyar államközi szerződést, ugyhogy a magyar kormány kénytelen volt Szlovákiával uj államközi szerzodést kötni. Bár az uj magyar-szlovák szerződés lényegében változatlanul hagyta az 1922. évi államközi szerződést, azonban az uj szerződés érvénye már csak öt évre szolt.

Az ujabb világháboruban egészen 1944. őszéig a szlovák-magyar államközi szerződés alapján az anyagforgalom általában rendes volt és a szlovák területen fekvő, magyar tulajdont képező bányákból akadálytalanul jöttek be az anyagok a magyarországi vasipari telepekre. Igy volt biztositható, hogy az ország vasiparának termelése a második világháborunak teljes kifejlődésekor is nagyjában változatlanul maradhatott és pld. az az 1941 év és 1942 évben a termelés igy alakult:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Év	Nyersvas	Acél q
1941	4,420,814	7,815,875
1942	4,177,833	7,844,960

Magyarországnak a háborúból történt kiválása és a megkötött fegyverszüneti szerződés ideiglenesen Magyarország 1937. évi december havi határainak visszaszállitását rendelte el, aminek következtében Magyarország vasipari termelése ismét megbénult és ujra beállott az a szerződés nélküli állapot, amely 1918 és 1922 között olyan rendkivül sulyossá tette a magyar vasipar helyzetét.

Ezidőszerint az ideiglenes határon tul, Csehszlovákiában vannak a következő magyar tulajdont képező telepek:

Vasércbányák:	Rozsnyó
	Csucsom
	Jolsva
	Lice
	Derrő
	Lucfabánya
	Rmfuebánya
	Vashegy
	Pákás
	Sebespatak
	Ásásegajó
	Oláhpatak
Mészkőbánya:	Gömbaszög
Magnezitbánya:	Ratkószurha

Csehszlovák oldalra esnek a bányafát termelő magyar tulajdonban lévő rimabrézói, rimóci, klenóci, tiszolczi és aszalóci erdőbirtokok is. A fentebb sorolt vasércbányák - a lucfalvai üzem kivételével - mind Gömör vármegye területén vannak, amely vármegyének az 1910 évi népszámlálás szerinti 85,000 főnyi lakosságából kereken 80,000, vagyis 93,9 % volt magyar anyanyelvü, 3700 /: 4,3 %:/ szlovákkal szemben.

A rámabánya-jelsavai érczvonulat, amely mintegy 12 millió q érczvagyont képvisel, egyoldalnak magyarlakta területen van, bár az emlitett két helyet szlovák nyelvterület veszi körül és igy nem kapcsolódik közvetlenül az egybefüggő magyar nyelvte-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

vilethez, amelytől mindamellett csupán mintegy 4 km. széles szlovák sáv választja el. A bányák és kohók szoros kapcsolatának megszüntetése létében támadná meg a magyar vas- és acéliparit, Magyarországnak legtekintélyesebb és legnagyobb multra visszatekintő, állandó fejlődésben lévő iparát. Ha a magyar vas- és acélipar elsorvadna, ugy olyan tekintélyes munkástömegek vesztenék el kenyerüket, amelyeknek eddig tisztes gondtalan megélhetésben volt részük. Lényegesen alábbszálna a vasipari vidékek általános gazdasági és kulturszintje; súlyos társadalmi és belpolitikai krizisek idézne elő az eddig legkedvezőbb életviszonyok között élt szorgalmas vasmunkásság elesettsége. A vasipari vállalatok munkásaikkal együtt az állam legjobb adófizetői anélkül, hogy az államtól, valamit is várnának; a vállalatok maguk tartanak fenn iskolákat, korházakat, fürdőket, mozgószinházakat. Támogatják az egyházakat és közérdekü kulturintézményeket. A vasipari telepek elsorvadása, visszafejlődése tehát az államra és a társadalomra is súlyos bajokat háritanak.

Annak bizonyitására, hogy milyen jelentékeny összeggel járul hozzá vasiparunk a nemzeti jövedelemhez, tehát az összlakosság eltartásához álljanak itt a hazai vasiparnak 1939-re vonatkozó termelési és tiszta többletértékeket jelző eredményei:

Év	A vasipari termelés összes értéke	A tiszta termelési többletértéke /tehát nyersanyag és fürdőanyag nélkül./
1939.	343 millió P	133 millió P.

A jelenlegi Magyarország nehéz vasipara vaskohászata teljesen életképtelen lenne, ha egyedüli természetes létalapját: saját tulajdonát képező vasérc bányáit elveszteni. Ebben a tekintetben Magyarországot nem lehet egyetlen más olyan államal sem összehasonlitani, amelynek vasipara idegen ércekre nyugszik, mert ezeknek oly egyéb természeti és földrajzi előnyeik vannak /: vizesések táplálta áramfejlesztők, tengeri ut és kikötők stb. amelyeket, Magyarország egészen nélkülöz.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

ORSZÁGUNK FÉMKOHÁSZATA KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A JELEN VISZONYOKRA.

A fémkohászatnak az alapját mindenkor a fémbányászat teremti meg. Fémbányászatunk a bányatechnikában 1848-ig egész Európában vezetett, mig a fémkohászat, minthogy nagyobbrészt magánkezen nem tudott annyira fejlődni, mint a magyar fémbányászat.

Minden körülmények között indokolt az, különösen a nem földmiveló dolgozó rétegek szempontjából, hogy a magyarságnak, bár agrárállam jellegü, fémbányászata és fémkohászata legyen.

Ha a multat nézzük, a régi ország fémbányászatát és kohóiparát mindenütt a magyarság teremtette meg, vagy pedig oly idegenek, akiknek a magyarság adta meg az ipari életlehetőséget.

A hazai fémkohászat legjobban a történelmünkben abszolutizmus név alatt ismert 1867.évig terjedő korszakot sinylette meg. Ausztriának természetesen nem volt érdeke sem egy egészségesen fejlődő magyar bányászat és kohászat, sem egy fejlődő magyar ipar, igy érthető, hogy az 1914-es évek, vagyis az első világháboru a hazai fémkohászatot teljesen készületlenül találta. Hogy a hazai fémkohászat készületlen volt, azt nemcsak a hazai ipar, de a széles néprétegek is megérezték mindazokon a területeken, ahol a hazai fémkohászat gócpontjai kifejlődtek, igy Selmecbánya és vidéke, a Szepesi Érchegység és vidéke, Nagybánya és vidéke, Zalatna és vidéke és általában az egész Erdélyi Érchegység területe, ahol fémbányáink és fémkohászatunk települt. Ezzel magyarázható az, hogy a dolgozni kivánó néprétegből oly sokan vándoroltak ki idegen országba, főleg a tengerentuli államokba, ahol többé-kevésbbé mindig megtalálták a boldogulásukat, vagy legalábbis megteremtették életlehetőségük alapfeltételét, legtöbbször mint bánya és kohó munkások.

1914-ben a volt osztrák magyar monarchiát válság elé állitotta a fémhiány. Az elhanyagolt fémkohászatot uj alapokra kellett helyezni, mert a monarchia hadseregének fémekben való ellátását részben osztrák-magyar területekről kellett fedezni. Igy ter-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

mészetesen uj lelőhelyek felkutatása és fémbányászatok indultak meg, ezzel kapcsolatban pedig oly kohászati eljárások, amelyek gazdaságosságra való tekintet nélkül máról hólnapra tudták fedezni a fegyverben álló monarchia átmeneti fémszükségletét. Az osztrák magyar monarchia területén lévő fémkohászat fellenditésében ismét a magyarság vette át a vezető szerepet, az egész monarchiának a fémkohászatát katonai vezetés alá helyezték, amely megfelelő szakemberek bevonásával igyekezett azt az ürt pótolni, amit a 67-ik évi kiegyezés után a magyar fémkohászat nem tudott betölteni. A hadvezetőség rövidlátása következtében, mert a szakembereket eleinte fegyveres szolgálatra vették igénybe, ugyan az első időkben nem állott megfelelő munkaerő rendelkezésre, de a területekre beosztott katonai szakaszok épen katonai hatalmuknál fogva a megfelelő munkáshadsereget sorompóba tudták ismét állitani és igy a magyar fémkohászat a háboru alatt a régi Nagy-Magyarország területén virágzásnak indult. Ebben az időben látszott meg és bizonyosodott meg, hogy a régi monarchia területén a Magyarország határai között lévő fémbányák és kohók mennyire tudták egymást müszakilag és gazdaságilag kiegésziteni.

A magyar állam tudott és tud áldozatokat hozni a szociális szempontok figyelembevételével is. Példa rá Selmecbánya bányászata és kohászata, amelyet a magyar állam évi 2 millió aranykorona ráfizetéssel tartott fenn.

A jelenlegi határok között lévő országnak ércbányászata és fémkohászata ugyszólván nincs.

Az országnak egyedül a Mátrában lévő Recsk maradt meg, amelyet csak kényszerü helyzetében tárt fel és amelyből az évek folyamán ugyancsak az állam kezdeményezése folytán a következő mennyiségeket termelte ki:

Év:	Au /kg/	Ag /q/	Qu/tonna/
1931	35.251	12380	115.232
1932	76.312	30216	235.348
1933	89.314	48526	261.957
1934	57.286	28452	158.207
1935	45.886	15494	86.071
1936	25.297	12483	45.208
1937	161.133	164351	311.723

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Év:	Au/kg/	Ag/q/	Cu/tonna/
1938	168.286	145832	327.625
1939	157.966	160481	350.340
1940	162.052	146613	308.779
1941	153.255	91561	260.801
1942	155.767	7669	219.392
1943.	145.312	85216	196.945

Ezzel szemben pl.1927-ben a behozatal,illetve a szükséglet az alábbi volt:

1135 W Cu
600 " Pb
550 " Zn
6000 " pirit

amelynek együttes értéke 50 millió aranypengőt tett ki.

A háboru után az országnak sem reze, sem ólomja, sem cinkje nem volt, a Trianoni békeszerződés után sem tudta az alapfeltételeket megteremteni, hogy a fémek kohászatának alapját képező érobányászatot megteremtse, s teljes egészében behozatalra volt szprulva. Bármilyen alacsonyak is voltak a fémárak , mégis a külföldről behozott fémmennyiségek árában az országnak meg kellett fizetni valutában az idegen munkabéreket és régieket.

Különösen nagy jelentőséggel birnak a nagy magyar Alföldet övező Szatmármegyei bányák, mert azok kohótermékeire az ország mezőgazdaságában és mezőgazdasági iparában van elsősorban szükség. E területeket a nemzetgazdasági szempontokon felül egoknak etnikai és földrajzi felépitettségük folytán is Magyarországhoz tartozóknak kell tekintenünk. Szüksége van Magyarországnak az egész ott termelt rézmennyiségre, amely az ipar szükségletét nem is szem. mitva nem fedezi még a kis ország szöllőgazdálkodásához szükséges rézgálicmennyiséget sem, de szüksége van az ólomra is, mert a szőlőtermelés, a konzervipar, a tubusgyártás és a permetezőipar szükségletének kielégitését még ez az ólommennyiség sem tudná, ha is számitva a mezőgazdasági és egyéb gépipar ólomszükségletét.

Az ország mezőgazdasági, műtrágya, élelmiszer, olajfinomitó és egyéb könnyü és nehéz iparának közepes foglalkoztatása mellett az évi kénsavszükséglete szükösen számitva 6000 waggon, amiugyanannyi kénkovandnak felel meg. Miután Magyarországnak jelenlegi határai között kénkovandtermelése nincs, csupán az alig számbavehe-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

tő recski érceből nyert szinporok, Nagybánya és vidékének elveszte esetén Magyarországi ónosgyárai teljesen kovambehozatalra volnának szorulva.

Szükség van az egész ottani cinktermelésre is, mert bár Nagybánya és Vidéke csak cinkkoncentratumot termel, annak kohósitását azonban magyar viszonylatban meg tudja oldani. Fel lehetne ugyan hozni indokul, hogy a zsugoritott cinkércet a román területen lévő Kiskapus-i kohóban lehetne kohósitani, a Kiskapus-i kohó azonban retortás berendezésü és amint az odaküldött 400 waggon kohósitásának kisérletei igazolták, nem felel meg a korszerü müszaki követelményeknek, Retortagyártmányai sem megfelelőek és igy a Magyarországon már 1941-ben tervbevett elektrolitikus cinkkohó, amelynek tervei teljesen készen állnak, a cinkércnek a kohósitását a legkorszerübb módon tudná megoldani.

Nagybánya és vidékére a leszegényedett országnak valutáris szempontból is szüksége van, mert e cikkének arany- és ezüst termelése az egykoron 4 millió angol font kölcsönnel megállapitott Magyar Nemzeti Banknak jövő alapját képezheti. A Nagybánya és vidékén termelt arany- és ezüstmennyiség valutáris szempontból egészen másodrendüen érinti a velünk most már barátságos viszonyban lévő Romániát érdekelt, mert Románia az egykori Monarchia területéből neki juttatott területen pl. a rudai Tizenkét Apostol bányában egyedül több nemesfémet termelt, - nem beszélve a többi aranyterületekről, - mint Nagybánya és vidéke. Számszerüleg ma kb 8000 kg aranyat termel Románia.

Az első világháboru előtti időben még jelentősnek mondható mennyiségeket termelt a magyar fémkohászat antimonból, ezek a mennyiségek évi 4-5000 tonna között mozogtak, amelyeket nagyrészt Selmecbánya, kisrészben pedig Nagybánya és a Rozsnyó ősi bányavárosa melletti csucsomi bánya termelt ki.

Amikor a csucsomi és jászómindszenti bányák Magyarországhoz kerültek, e bányák eleinte magánkézen voltak, később azonban a kincstár vásárolta meg és meglehetősen nagy anyagi áldozatokkal a jászómindszenti és csucsomi bányákból kitermelt érceknek a kohósitását Csucsomban meg is oldátta. A Jászmindszenten és Csucsomban termelt érckből évi 200 waggon antimont lehet Csucsomon előállitani, ez a mennyiség a világ antimontermelésének 12 %-át teszi ki.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az alumínium kohászata és feldolgozóipara.

I. A magyar bauxitbányászat története.

Már az 1914. év előtti Magyarország ismert bauxittelepei világviszonylatban is jelentősek voltak és jelentősek ma is. Így különösen a dunántuli és bihari előfordulások. Miután a trianoni békeszerződés után ipartelepeinknek, bányáinknak, kohóinknak nagy részét elveszitettük, egyre égetőbbé vált a háború előttiről ismert dunántuli bauxitok teljes feltárása annál is inkább, mert pusztán a mezőgazdaságra utalt és iparilag teljesen leszegényedett országnak elsőrangu érdeke volt az ujraiparosodás. Így tehát elsőrendü érdeke volt az országnak a magyar bauxitbányászat, a magyar timföldgyártás és a magyar aluminiumgyártás megteremtése.

A kutatómunka 1915-ben indult meg, a tulajdonképeni bányászat pedig 1926-ban. 1933-ban már 1000-nél több futást telepitett az első aluminiumére bányavállalat, az Aluminiumére Bánya és Ipar R.T., mely kutatás nyomán szakembereink a müre érdemes ércmennyiséget több mint 200 millió tonnára becsülték. Ez a szám az azóta telepitett uj tőkeérdekeltségü kutatások folyamányaként lényegesen emelkedett és nemcsak a nagysága miatt, hanem a magyar bauxit könnyü feltárhatósága folytán is jelentős.

A zürichi Bauxit Trust A.G. amelynek 1923-ban alapitott hazai leányvállalata, akkor még Magyarországon egyeduralmat élvező Aluminiumére Bánya és Ipar R.T. Magyarországgal 25 évas szerződést kötött, melynek értelmében a junánt[illegible] bauxittelepekből évi 400.000 ton[illegible] szállithatott a Trust [illegible] tartozó vállalatoknak. A Trust 2 Bauxit részvényt adott 5 Aluminiumére Bánya és Ipar R.T. részvényért, ezenfelül megszerezte a triesti, a bukaresti és a szatmári Bélteki uradalmi bauxitbányák részvényeinek egy részét is.

A Trustnak Magyarországon székelő exponense így a jugoszláv, a román, sőt a görög bauxitbányák egy részét is innen irányitja s a Trustón keresztül az egész európai aluminiumiparra befolyása van. Ezért is engedélyezte az akkori magyar kormányzat a magyar vállalat osztalékának Zürichben, svájci frankban va-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

lő kifejtését.

Az Alumíniumérc Bánya és Ipar R.T.-nak Halimbán, Gánton, Iszkaszentgyörgyön, Bicskén, Tapolcán és környékén vannak bányatelepei.

Komoly bányaalakulás volt az 1937-ben teljesen magyar, 18.5 millió alaptőkével alapított Magyar Bauxitbánya Rt. E vállalat részére a Magyar Bányamunkás R.T. szerezte meg 1936-ban a kincstár tulajdonát képező nagyharsányi és északbakonyi bauxittelepek kihasználási jogát. A kutatási munkálatokat 1938-ra befejezték és megindították a nagyharsányi, nyirádi és alsóperepusztai bányaüzemeket.

1941-ben alakult főleg svájci /:Neuhausen:/ tőkével a Bakonyi Bauxit R.T., amely a volt Herceg Eszterházy birtok bakonyi telepein folytat bányászatot.

1943-ban 1.000.000 P. magyar alaptőkével alakult a Bauxit Termelő Rt, amely Nógrádban termel bauxitot.

Ezenfelül számos kisebb-nagyobb bányavállalat alakult, részben egyéni, részben társas formában, ezek között a legrégibb a Velti J. bányavállalkozó esplényi bauxitbányászata, amely a bauxit bányászat kezdetén indult.

A hazai bauxittermelés adatai a következők tonnában:

1924.	19[illegible]	1935.	311.079
1925.	39[illegible]	1936.	329.021
1926.	3.667	1937.	[illegible].656
1927.	339.163	1938.	540.315
1928.	395.973	1939.	500.192
1929.	389.15[illegible]	1940.	[illegible].799
1930.	31.92[illegible] +/	1941.	823.[illegible]13
1931.	89.[illegible]	1942.	988.947
1932.	111.559	1943.	1001.370
1933.	72.42[illegible]	1944.	758.299
1934.	184.991	1945.	36.892

+/. 1930-ban, mint ahogyan a termelési számadat mutatja a gazdasági válság miatt a vállalatok majdnem teljesen beszüntették a termelést.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

II. Timföldgyártás.

A bauxitbányászat ilyen megszervezése után meg kellett teremteni a magyar timföldgyártást is. Egyrészt mert ez az aluminiumgyártásnak az alapanyaga, másrészt az ezzel egyidejüleg gyártott timföldhydrátból gyártható aluminiumsók kiváló exportanyagok is. A kezdeményezést itt is az Aluminiumérc Bánya és Ipar Rt. tehát a Trust kezdte el, amely timföldgyárat állitott fel Magyarországon és amely később a Baxit Ipar R.T. érdekeltségébe került. A magyaróvári timföldgyár induláskor napi 5 - 6 tonnát termelt csupán, később a termelést napi 40 tonnára fokozták. Ez a timföldgyár, mint nálunk a többi is a Báyer eljárással dolgozik. azaz a megőrölt bauxitot nyomás alatt nátronlug oldattal tárja fel. A vállalat ma is termel és továbbfejlesztését is programmjába vette. A gyártás 1935-ben indult meg.

A Trust a Dunavölgyi Timföldipar R.T.néven uj vállalatot alapitott és 1941. évi juliusában Almásfüzitőn teljes korszerü timföldgyár épitéséhez fogott hozzá, azonban a körbejött háborus nehézségek miatt, az épitkezéssel nem tudtak elkészülni, ugy hogy ez a timföldgyár, ma még nem termel. Ez is a Báyer eljárással fog dolgozni.

A Magyar Bauxitbánya R.T. is hozzákezdett Tósokberéndben Ajka mellett uj timföldgyára építéséhez és azt 1942-ben üzembe is helyezte. Ennek a teljesitőképessége évi 20.000 tonna s egyelőre kizárólag aluminiumkohójának ellátására van mostanáig méretezve. Jelenleg üzemanyag miatt időnként ez is állni kénytelenül.

A hazai timföld és aluminiumhydrát-gyártás adatai tonnában:

	timföld:	hydrát-
1935	1.800	200
1936	3.500	300
1937	5.500	350
1938	8.000	400
1939	10.500	700
1940	12.600	1600
1941	12.200	1100
1942	11.750	700
1943	12.500	185
1944	12.600	350

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

III. A magyar aluminiumkohók.

Alakulások története.

A magántőke a baxitbányászat, valamint a timföldgyártás megindulása óta a hazai villamosenergia drágasága, de a beruházás nagysága miatt is érthetően idegenkedett egy aluminiumkohónak a felállitásától. Közben a bauxitbányászat már oly hatalmas készletekkel rendelkezett, hogy üzemét csökkentenie kellett, a kitermelt bauxit nagyrésze nem volt kivitelre és timföldgyártásra alkalmas minőségü. Ebből a timföldgyártásra nem alkalmas bauxitból kezdett el a MÁK nálunk, kizárólagos joggal, bauxitcementet gyártani, amelyet " Citadur " néven hozott forgalomba.

Miután a müszaki körök tiltakozása azonban egyre erősebbé vált, hogy a jellegzetesen magyar ércből más országok "hazai" fémet állitanak elő, végre a Weisz-Manfréd müvek hatalmas állami támogatással felépitették 1934-ben Csepelen az ország első kis aluminiumelektrolizisét egyelőre évi 48 waggonos teljesitménnyel, melyet lassanként évi 200 waggonra fejlesztettek fel. A W.M. cég állami támogatása abban állott elsősorban, hogy az állam a román pakurát olcsó áron, minden állami részesedéstől mentesen bocsátotta a cég olajra átállitott tüzelőberendezéseinek az ellátására. A kohót önálló r.t. formájában Weisz-Manfréd Aluminium Müvek R.T. néven 1935. évi márciusában alapitották. A timföldet részére a magyaróvári timföldgyár szállitja. A kohó 1935. január 1-én indult meg.

Néhány vállalat nem látta szivesen azokat a kedvezményeket, amelyeket a W-M.cég az aránylag kis beruházás ellenében a pakurával kapott. Ezért a MÁK miután bánhidai erőközpontja a saját szénellátása folytán olcsón termelt áramot, szintén elhatározta egy ujabb aluminiumkohó felépitését s igy jött üzembe 1940. január hó 25-én a második aluminiumkohó évi 100 waggon teljesitménnyel, amely ma már 200-ra van kiépitve és épen áll, de termelési nehézségekkel küzködik.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

IV. A magyar könnyűfémfeldolgozó ipar

Története.

Amikor a W.M.kohója 1935-ben megindult a budapesti fémkereskedők között meglehetős nyugtalanság támadt, mert akkor raktáraikban kb 17 waggon fémaluminium és annak ötvözetei tárolt. Természetesen féltették az üzleti lehetőséget, azonban félelmük nem bizonyult indokoltnak, mert 1935. év végére nemcsak a W.M.által gyártott mennyiség fogyott el, hanem a kereskedők is eladták árujukat.

Ez ujból azt jelenti, hogy a magyar ipari társadalom hivatásának magaslatán állott és rögtön a hazai iparnak a termékeit vette igénybe.

Ugyancsak fellendült a magyar öntödéknek a könnyűfémre való átmenete is és a fokozódó termeléssel a magyar dugattyu és evőeszközgyártás is nagy méreteket öltött.

Megindult a magyar aluminiumfóliagyártás, a magyar edénygyártás, amely eddig külföldi lemezbehozatalra volt utalva, vagy pedig a hazai hengermüvek által Németországból vagy egyéb külföldről behozott hengerlési tömbökből gyártott lemezeket használt. Az ország fogyasztása egyre fokozódott, ugy hogy amig 1935-ben évenkint 35 waggon volt a fogyasztás, a szükséglet a háborut megelőző években, már havi 50 waggonra ugrott. Természetesen ez a kiugrás mértéktelenül megnagyobbodott a háborus idők beálltával. A háborut megelőző években az ország már majdnem minden olyan aluminium [illegible] termeit, mint amilyeneket az iparosodottabb többi európai országok gyártottak. Az épitkezések fellendülése magával hozta az aluminium épületvasalásokat, tapétázásokat, az elektrotechnikai iparban, a vegyészeti iparban, az élelmiszeriparban /: konservdoboz, tejeskanna :/ az aluminium felhasználását.

Igy tehát mondhatjuk, hogy a bennünket övező kisebb államok közül a mi aluminiumiparunk volt a legfejlettebb. Jugoszlávia teljesen behozatalra volt szorulva, Csehszlovákia, Románia szintén. Bulgária, Görögország, általában a balkáni államok is

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

igy nyugodtan állithatjuk, hogy a dunai államok között a magyar aluminiumkohászatnak és feldolgozóiparnak továbbra is vezető szerepe kell, hogy legyen. Különösen áll ez a jelenlegi országhatárokat övező magyarlakta területekre, amelyeknek aluminium feldolgozó ipara tapasztalat szerint rendkivül nagy mértékben vette igénybe a magyar aluminiumgyártást. Ezek a területek tehát minden körülmények között különösen rá lesznek utalva továbbra is, a magyar aluminiumipar nyersanyagaira és félkészgyártmányaira.

A hazai fontosabb és nagyobb teljesitőképességü aluminiumfeldolgozó, illetve félgyártmányokat gyártó cégeink a következők:

Weiss Manfréd Acél- és Fémművek R. T.
Magyar Fémlemez Ipar R.T.
Magyar Fém- és Lámpaárugyár R.T.
Felten és Guilleaume Kábel- és Sodronykötélgyár R.T.
Magyar Rézhengermüvek R.T.
Magyar Siemens Müvek R.T.
Magyar Vegyiipari Gépgyár R.T.

és ezenkivül a kisebb-nagyobb feldolgozóipari vállalatoknak egész sora van, amelyek cimkéket, dobozokat, edényeket, sodronyokat gyártanak, illetve öntenek. Ma már valamennyi hazai féműntődénk tekintve az öntésnél tapasztalható nehézségeket, aluminium öntésre is berendezkedett.

Magnéziumkohászat.

Az aluminium technológiája a mai kifejlett, korszerü magaslatán nem képzelhető el magnézium nélkül. Érthető volt tehát a törekvés a hazai magnéziumkohó felállitására is, annál inkább, mert a magnéziumkohászat legkorszerübb eljárásának alapanyaga, a dolomit, hazánkban bőségesen rendelkezésre áll.

A hazai magnéziumkohót egyelőre évi 60 waggon magnézium előállitására tervezték és eleinte az elektrotermikus /olasz/ eljárás mellett döntöttek. A társaság már meg is alakult az állami kedvezmények is már rendelkezésre állottak, azonban a német ipar erős nyomása következtében, az eredeti tervtől eltérően Diósgyőrön épitettek fel egy elektrolitikus, tehát / középtermékes nedves eljárásu kohót amely az ország viszonyainak nem felelt meg.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarország vasszerkezetet gyártó ipara.

Az első világháború előtt már fejlett vasszerkezetet gyártó ipara volt Magyarországnak. Ezen gyárak nemcsak nagy pályaudvarokat, gyáripari csarnokokat, darukat, hanem vasuti és közuti hidakat is készitettek. A gyárak száma is állandóan nőtt ugy, hogy 1913-ban tizennégy nagyobb vasszerkezeti gyár működött, melyek a következők voltak:

Mávag Budapest,
Magyar Waggon és Gépgyár R.t. Győr,
Ganz és Társa Rt. Budapest,
Lipták Gépgyár Budapest,
Gépfelszerelési gyár Kistarcsa,
Ocel-féle vasöntöde és gépgyár r.t.Budapest,
Márkus Lajos vasszerkezetek gyára r.t.Budapest,
Fodor Béla és fia vasszerkezetek gyára Budapest,
Weitzer gép és waggongyár Arad,
Resicai Vasgyár Rt.Resica,
Schlick- Nicholson gépgyár Rt. Budapest,
Lepter lakatosárugyár Budapest, és
Fabricius gépgyár Nagyszeben, végül
Vegyipari gépgyár Budapest.

1913-ban ezen gyárak elérték maximális teljesitményüket, mely hidakkal együtt 40.000 tonna lehetett, melynek értéke kb.24.000.000 korona volt. A gyártásban becslés szerint 3.000 munkás vett részt. Fenti gyárak az ország akkori egész vasszerkezeti szükségletét fedezték. Félkész anyagukat vagy maguk állitották elő, mint a Mávag és Resica, vagy a többiek előbbiektől avagy a Rimától vásárolták.

Az első világháboruval elvesztettük fenti gyárak közül Fabricius gyárát Nagyszebenben, a Resicai vasgyárat Resicán, Weitzer gyárát Aradon, ezek az utód államok területére kerültek át tőlünk....

A trianoni Magyarország vasszerkezeti gyártása 1922. évben a legmélyebb pontra süllyedt, a becsült összetermelés 6.000

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

tanna lehetett, melyben 750 munkás volt foglalkoztatva. Az ország területén maradt gyárak közül is még a Lipták féle 1927-ben, Kistarcsa 1926-ban Lepter 1935-ben, valamint Schlick - Nicholson is megszüntek, Ofti gyára pedig a vasszerkezeti gyártással felhagyott 1935-ben, tekintettel a csekély szükségletre.

A trianoni Magyarország lassan ismét felocsudott, ismét emelkedett az ország szükséglete vasszerkezetekben ugy, hogy 1939-ben a megmaradt gyáraink mellé még ujabb négy gyár lépett és pedig:

Stieber-féle épitési és ipari r.t. Budapest,
Haas és Somogyi vasszerkezetek gyára r.t. Budapest
Roessemann-Harmatta gép és csőgyár r.t. Budapest, végül
Herz Jenő gépgyára Miskolc.

Az emelkedő termelés 1939-ben 15.000 tonnára becsülhető, melynél átlag 1,500 munkás lehetett foglalkoztatva.

A vasszerkezetek gyártása azóta is emelkedést mutatott, a visszacsatolt országrészek szükséglete miatt is ugy, hogy 1943-ban elérte a 20,000 tonnát és körülbelül 2.000 munkást foglalkoztatott ennek gyártása, de ezen megindult rohamos emelkedés elsősorban az időközben bekövetkezett háborus viszonyok folytán fellépő nagy szükséglet következménye volt./:Nagy mennyiségü hangár és vasuti hid készült:/

A vasszerkezetet készitő gyárak száma időközönként ingadozik, mert a vasszerkezeteknek kis mérvben való gyártásához nagyon kevés gépi berendezés szükséges és igy conjunktura esetén több gyár vállalhat vasszerkezeti munkát. Viszont az ugynevezett vasszerkezeti nehéz ipar amelynek képviselőiül a Mávagot, Magyar waggon és gépgyárat és a Ganz gyárat adhatjuk meg, a kellő gépi berendezéseket magának beszerezte. Még megemlithetjük, hogy nagy vasszerkezetek elkészitéséhez meglehetősen nagy műhelycsarnokok szükségesek, amelyeket kis gyárak nem készithettek el és igy csak három nagy gyár, de ezek közül is lényegében kettő: a MÁVAG és a Magyar vaggon rendelkeznek ilyen csarnokokkal, amelyben 100 méternél hosszabb hid is készithető, más gyárakban a szabad ég alatt kell az ily nagyobb mütárgyakat elkésziteni, ami természetesen a munka rovására szolgál.

Ezen gyáripar maga a trianoni Magyarország területén

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

van elhelyezve. Mivel a vasszerkezeti gyárak tartók, szögvasak, profilvasak, sinek stb. hengerelt félkészgyártmányokból dolgoznak, tehát prosperálásuk a meglévő vas- és acélgyáraink sorsának van teljesen alávetve, s ezért vas és acélgyáraink szükségletének, anyagellátásának biztositása a vasszerkezeti gyáraknak is létérdeke. Főleg szénbányáink és vasércbányáink megmaradása x szükséges a vas és acélgyárak életben maradásához. Szénbányáink bányafával való ellátása pedig csakis saját erdőkből biztositathatja az üzemet zökkenés nélkül, ezért a megfelelő nagyságu erdők Magyarországnak meghagyása nélkül ezen iparok csak melegházi iparok, forgalmi zavarok, nemzetközi bonyodalmak ugy ezen, mint az ezzel összefüggő iparok megzavarását, sőt teljes leállitását vonják maguk után, eltekintve attól, hogy külföldi behozatal esetén árujuk nem lehetne versenyképes.

Fenti szóbanlévő gyáraink ma hosszabb időre biztosan el vannak látva munkával, melyet részben az orosz jóvátétel követel, de meg a háboru folyamán elpusztitott, valamennyi fontosabb vasuti és közuti hidunk, tönkretett műhely épületek, csarnokok helyreállitása miatt is teljes erővel kell dolgozniok. Ennek pedig feltétele, hogy vas és acélgyáraink részéről a szükséges hengerelt acélokkal folyamatosan el legyenek látva.....

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarország Mezőgazdasági Gépgyártó ipara.

A magyar mezőgazdasági gépipar két főcsoportra osztható:

A./Olyan gyárakra, melyek a szorosan vett gazdasági gépeket és eszközöket állitják elő, mint : eke, borona, szántógép, cséplőgép, vetőgép, aratógép, szecskavágó, daráló stb...

B./ Olyan gyárakra, melyek a mezőgazdasági termékek ipari feldolgozására való gépeket és készülékeket, berendezéseket készitik, [illegible], tehát berendezési tárgyakat és teljes berendezéseket : cukorgyárak, mezőgazdasági és ipari szeszgyárak, keményitőgyárak, konzervgyárak, a borászati ipar stb.részére. Ezen leirás keretében nem foglalkozunk a malomipari gépek és berendezések gyártó iparával, mivel ezek külön fejlett gyáripart képviselnek, külön e célra berendezett gyárakkal, jelen leirásban tárgyalt ipartól teljesen függetlenül.

A./ Mezőgazdasági gépiparunk.

Hazánkban a mult évszázad negynevenes éveiben jöttek be külföldről tömegével a mezőgazdasági gépek. Embereink először idegenkedtek tőlük, mert nem értették a gépeket, nagyon szövevényesnek találták, az árak is magasak voltak, hamer elromlottak, részint mert kezelni nem tudták azokat, részint mert sokszor anyaguk sem volt megfelelő, elromlott gépet megjavitó szerelő munkás messze földön nem akadt és végül féltették a keresetüket a gépek munkájától ! Ezért a gépek nálunk nem nagyon tudtak elterjedni.

Midőn azután 1848-ban eltörölték a robotot, az ingyen munkát, ugy egy csapással megváltozott a helyzet a gép javára ; A felszabaditott jobbágyság visszavonult földjére, a munkaerő teljesen eltünt ; ezen állapoton csak a gép segithetett. 1851-ben emigránsaink terelték rá a figyelmet, s ennek alapján 1852-ben jön hazánkba az első gőzlokomobillal hajtott cséplőgép ; Ezzek megindult a mezőgazdasági gépek használata Magyarországon. Mind több cséplő készlet jött az országba. A helyzet különben is javult, mert a behozott gépekhez betanitott gépészek

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

voltak kaphatók. Megszaporodván a hozzáértők száma, műhelyek keletkeztek, hol a gépek javitása is könnyebb és olcsóbb lett. Itthon egymás után keletkeztek a gépgyárak a belső nagyarányu szükséglet folytán. Az itt előállitott gépek először külföldi gépek másolatai voltak, ehhez különben maguk a vevők is ragaszkodtak. A fejlődés kissé megtorpant ugyan néhány nem sikerült gépen a vásárlóknak elveszitett pénze miatt, valamint a gépek drágasága miatt, de a minőség javulásával és a cégek egyes gépekre specializálódásával mégis csak megolcsóbbodott a gép.

A politikai viszonyok enyhülésével az 1857. évi gazdasági kiállitáson már 39 "gyár" állitott ki gépeket. 1858-ban gépraktárat, u.n. " géptárat" állitanak fel külföldi gyárak lerakatául. A külföldi mezőgazdasági gépek fajtái rohamosan szaporodnak, megindul a hasai gyártás: a MÁVAG, a Hofherr & Schrantz, majd az Első Magyar Gazdasági Gépgyár R.T. Budapesten, Kühne Mosonyban, a Resicai Vasgyár Resicán, Ganz gyár, Graepl Hugó Budapesten és végül Weisz Manfréd Csepelen is megkezdi a mezőgazdasági gépek gyártását, azonkivül még számos kisebb, főleg vidéki üzem.

A mezőgazdasági gépgyártás fejlődése 1913-ban éri el csucspontját. A gyárak részére szükséges nyersanyagot, mint félkész árut: Diósgyőr, Zólyomrézó, Kudzsir, Resica és Ózd szállitotta. Gyáraink külföldre is szállitottak mezőgazdasági gépeket.

A fejlődést megakasztotta az első világháboru kitörése, majd az elveszitett háboru után 1922-ben a megcsonkitott Magyarországon a szükséglet és a termelés is a minimumra csökkent.

Az ezután megmaradt gyáraink ujból megkezdték fokozatosan a gyártást, olyannyira, hogy 1929-ben a termelés már meg is haladta az 1913. évi termelést. Az igy felszaporodott készlet 1931-től 1935-ig, a világkrizis ideje alatt került eladásra amikor is a termelés majdnem teljesen leállott. A következő években sem indult meg nagyobb termelés, a gazdamoratórium miatti pénzhhiány folytán, ezután pedig a második világháboru előkészületei miatt a mezőgazdasági gépgyártás háttérbe szorult, mert e célra nem tudtak a gyárak elegendő nyersanyaghoz jutni. Az 1942

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

és 1943. években a visszacsatolt országrészekkel nagyobb üzleti lehetőségek nyiltak, sőt a mindjobban fejlődő és külföldön is elismert jóhirnévnek örvendő gépek iránt a külföldön is igen nagy érdeklődés mutatkozott, a keresletet azonban a hadi ipar miatt nem lehetett már kielégiteni.

A mezőgazdasági gép ipar sokszor nem jelentkezik külön iparként, hanem a gyépgyárak keretében, nincs is róluk külön statisztika vezetve, ezért a termelési adatok csak hozzávetőlegesek:

Az 1913. évi termelési adatok a következők lehettek: kb. 5.000 drb.különféle gép, azonkivül különféle készülékek kb.30.000.000 korona értékben, 5.000 munkás foglalkoztatása mellett. Az 1920-1922 évek számba sem vehető termelése után felemelkedik a termelés ugy, hogy 1929-ben nagyjából olyan magas mint 1913-ban volt. A bekövetkezett világkrizis lényegtelen termelése után ismét emelkedett, az 1942. és 1943. évek termelése kb. az 1913. év termelésének harmada és fele lehetett.

B./ Mezőgazdasági termékeket feldolgozó gépiparunk.

Három gyárunk volt a mult század végén, melyek mezőgazdasági termékeket iparilag feldolgozó gyárakat berendeztek, ezek:

Láng L.Gépgyára Budapest,
Röck I.gépgyára Budapest
Magyar Vegyipari Gépgyár Budapesten és
még néhány kisebb gyár.

Forgalmuk 1913-ban kb. 3,000.000 koronát tett ki, a foglalkoztatott átlagos munkáslétszám 500 fő lehetett.A belföldi ipar a szükségletnek csak kb.60 %-át birta fedezni,főleg azért, mert a cukor ipar a cseh gyárakat szerette előnyben részesiteni.

A világháboru utáni csonka országunkban, noha a gyárak számában nem történt csökkenés, a termelés erősen visszaesett, főleg az ország megcsonkitása következtében előálló kisebb szükséglet miatt.

Ezen ipar lényeges fejlődést ért el azután,noha a gyárak száma nem változott, ezen fellendülés elsősorban a fellendült konserv ipari tevékenységgel függ össze. Az 1930-as években alakulnak az elsősorban paradicsom besürítésével foglal-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

kozó gyümölcs és főzelék konzerv gyárak, amelyek tulnyomóan belföldön szerezték be szükségletüket és csak egészen különleges gépeket, mint hengerszáritók, poflasztószáritók stb.jöttek be külföldről.1939-ben, a trianoni Magyarország utolsó évében a termelés már kb.nyolc millió pengőt tett ki, 800 főnyi átlagos munkáslétszám mellett.

Ezen fejlődés azután az ujabban visszacsatolt országrészekkel sem lett lényeges, mivel a visszacsatolt részek el voltak látva jól berendezett konzervgyárakkal /:Ujvidék:/ Az 1942 és 1943. években elért forgalom pedig már inkább csökkentő tendenciát mutat, csökkenő munkáslétszám mellett, mert a háborus szükségletek miatt ezen iparok számára már csak mérsékelt mennyiségben utaltak ki nyersanyagot.

Mezőgazdasági ország lévén elsősorban Magyarország, ezen iparai nem csak hogy fenntartandók, de okvetlenül a szükségletnek megfelelően kifejlesztendők lesznek. A végrehajtott földreform tömérdek uj gazdát állitott be a föld mellé,azoknak korszerü és a kis gazdaságok részére szerkesztett mezőgazdasági gépekkel ellátása elsőrendü feladat és rendkivül sürgős is. A fokozódó termelvények ipari feldolgozása, tartositása céljából megfelelő berendezésekkel való ellátás hasonlóképen nagy fontossággal bir. Mindent meg kell tennünk ezen iparaink fellendítése, kiépitése érdekében. Ennek nyersanyaggal, félkész termékkel való ellátása u.m. faanyaggal,vas és acélokkal életbevágóan fontos, tehát a mai ország területén maradt gyárak teljes ellátása céljából a vas és acélgyárainknak a mezőgazdasági gyáraink részére történő termelése is megemlitendő minden eszközzel, miértis azok szénnel, ércel, fával való ellátása részünkre biztositandó v... ...ő ellenkező esetben ezen ipar a mai külföldi versenyben nem lesz életképes és a hazai szükségletet nem fogja tudni ellátni, holott már a külföldre is szállitott.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

MAGYARORSZÁG MOZDONYGYÁRTÁSA.

A Magyar Állami Vas- Acél- és Gépgyár alapitása.

A magyar kormány a vasuti közlekedésnek az ország szempontjából való fontosságát felismerve 1868-ban megépiti az első állami vasutvonalát és az országban már ezen időkben meglévő magánvasutak mellé állitja egyik legnagyobb intézményét a Magyar Államvasutakat.

Két év mulva 1870-ban a magyar állam átveszi az akkor válságba jutott Gillain A.G, cég által 1868-ban létesitett Magyar-Belga Gép- és Hajóépitőgyárat Budapesten. A gyár hivatva volt a mozdonygyártásnak az országban való felvételére és a kevéssel azelőtt létesitett Magyar Államvasutak mozdonyszükségletének fedezésére. A gyár akkori cime M.Kir.Államvasutak Gép- és Kocsigyára volt és kiindulópontját képezte a mai Magyar állami vas-, acél és gépgyáraknak, mely azóta gyártási ágait a mozdonygyártásokon kivül kiterjesztette a hidépitésre, gazdasági gépgyártásra, autóbusz és teherautógyártásra, traktorgyártásra, végül a vas- és acélgyártásra.

1872-ben épitette a gyár az első mozdonyát.

Az első világháborut megelőző idő és a trianoni békekötés kihatása.

A mozdonygyár létesitését nyomon követtette a műhelyek fokozatos kiépitése, uj műhelyek létesitése és a szerkesztési iroda felállitása. A gyár röviden elérte, hogy mozdonyait saját tervei szerint, saját műhelyeiben teljesen előállithatta. Megmunkáló műhelyén és szereldéjén kivül volt kazánműhelye, vas- és fémöntödéje, mintaasztalosműhelye, lemezhajlitó- és kovácsműhelye, valamint fényezőműhelye. Gyártott rendes és keskenyvágányu mozdonyokat és bekapcsolódott villamosmozdonyok gyártásába is, melyekhez szerkezeti részt szállitotta.

Az első világháborut megelőző években épült az uj megmunkálóműhely, melyhez uj szerelőcsarnok csatlakozott, az uj ka-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

zánmühely, az uj vas- és fémöntöde és az uj asztalosmühely a mintaraktárral.

Vasanyaggal való ellátásáról a vele közös igazgatás alatt álló vas- és acélmüvei gondoskodtak:

a vajdahunyadi vasolvasztó, a zólyombrézói vasgyár, a kudsiri vasgyárak és a diósgyöri vas- és acélgyár.

A vajdahunyadi vasgyár gyalári vidéki vasércet dolgozott fel és ehhez petrozsényi, valamint lupényi és külföldi kokszot használt. Nyersvassal látta el a zólyombrézói, valamint a diósgyöri vasgyárat.

A zólyombrézói vasgyár szállitotta a mozdonygyártáshoz szükséges kazán- és keretlemezeket, finomlemezeket, különféle csöveket és hordórugó gyártáshoz a rugóacélt.

A diósgyöri vas és acélgyár különféle hengerelt anyagot, acélöntvényt, kovácsolt alkatrészt, szegecset és nyers csavart szállitott a mozdonyok gyártásához.

A kerékabroncsokat a resicai vas- és acélgyár készitette.

A gyár történetének erre az idejére két fellendülés esik. Az első 1895 és 1896 években, a második 1909 - 1918-ig tartott. Az utóbbi csucspontját 1916.évben elérte, amikor 308 mozdony készült egy év alatt 18.300 tonna sulyban.

Az első világháborut követő trianoni békekötésben megvont uj országhatár a megmaradt résztől elcsatolta a vajdahunyadi vasolvasztót és a zólyombrézói, valamint kudsiri vasgyárakat, [illegible] obányáikkal és kokszolásra alkalmas szenettermelő bányáikkal együtt. A megmaradt diósgyöri vas- és acélgyárban létesültek ezek pótlására különböző berendezések, mint két nagyolvasztó durva és finomhengersor, abroncs- és keréktárcsa hengermü, valamint a rugóacél gyártásához szükséges berendezés. A meglévő kovácsmühely meghagyása mellett egy teljesen uj kovácsmühely is létesült.

A diósgyöri gyárhoz tartozó barnaszénbányák fedezik a gyár szénszükségletét, de az ércet és kokszot külföldről kell behoznia.

A trianoni békekötés után a mozdonygyártáshoz szükséges csövek készitésére a csepeli Weiss- Manfréd gyár rendezkedett be.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az első világháborut közvetlenül követő eseményekhez tartozik még, hogy a megszálló román csapatok a mozdonygyár több modern megmunkálógépét leszerelték és elvitték.

A két világháboru közötti idő.

A trianoni békekötés után a Magyar Államvasutak vonalainak hossza 22.081 km-ről 8.364 km-re csökkent. Az ország mozdony-szükséglete jóval alatta volt a gyár teljesitőképességének. Ezért a békekötésben a Jugoszlávia részére a természetben teljesitheto jóvátétel között gőzmozdonyok is szerepeltek. Ilyen rendelésre összesen 113 mozdony került leszállitásra 5.239 tonna súlyban.

Az ipari pangás mélypontján az indiai államvasutak részére mozdonyalkatrészek szállitását vállalta a gyár. Teljes gőzkazánok, gőzhengerek, kerékpárok és vezénymű alkatrészek kerültek szállitásra. E megrendelésekkel azonban műhelyeit csak részben tudta foglalkoztatni.

A második világháboru a mozdonyszükségletet az országban ismét felfokozta. A legnagyobb teljesitmény 1943 évre esett, 94 mozdonnyal 9.481 tonna súlyban.

A második világháboru harci cselekményei következtében előállott helyzet 1946. január hónapjáig.

A háboru utolsó évében a gyárat több légitámadás és a város ostromakor pedig sok tüzérségi találat érte. Ezek következtében rombolások és tüzkárok keletkeztek. Az irodaépületek jórészt megsemmisültek, a műhelyépületek rombolásokat és főképen tetőkárokat szenvedtek. Gépberendezésben is estek károk.

A város ostromakor a gyár beszüntette üzemét. 20 nap mulva azonban 1944. január 19-én ismét felvette a munkát. A romok részbeni eltakaritása, valamint az áramszolgáltatás megindulása után orosz katonai parancsnokság alatt 1945. augusztus 4-ig front megrendeléseken dolgozott. +/ /Lásd következő oldalon:/

Az elkövetkező években a gyárnak nagyarányu foglalkoztatása lesz.

Orosz jóvátételre	570	mozdony	szállitandó	1950-ig
Jugoszláv "	252	"	"	1950 "
Csehszlovák "	65	"	"	1948 "
MÁV. részére	900	"	"	1955 "

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A szállitások lebonyolitásához meglevő gépi berendezésnek kiegészitésére van szüksége, hogy a jelenleg kb. havi 7 mozdonyt kitevő gyártási kapacitását megfelelően fokozni tudja.

Vas- és acélszükségletének fedezésében a gyár főképen a diósgyőri vas- és acélgyárra fog támaszkodni. Kisebb mértékben a Rimamurányi és Salgótarjáni Vasmüvek is részt ezek szállitásában. A csöveket a csepeli Weiss Manfréd gyár fogja szállitani. Különleges kazánarmaturákat, valamint a kenéshez szükséges készülékeket és szerelvényeket a Magyar Optikai Müvek fogják gyártani, az önmüködő fékberendezés a telefongyárban fog készülni. Különféle alárendeltebb készülékek, berendezések, alkatrészek és anyagok szállitása ugyancsak a belföldi gyárak, üzemek és cégek részéről fog történni, melyek a gyárnak éveken szállitói és ezek előállitására berendezéssel birnak.

A MÁVAG-on kivül hazánkban a Schlick Nikolson és az Orenstein és Koppel foglalkozott még mozdonyok gyártásával és pedig keskeny nyomtatási kivitelben. Előbbi cég mint köztudomásu a Ganz által 1928 táján felvásároltatott. Az Orenstein és Koppel viszont a legutóbbi időkig foglalkozott mezei és bányavasuti mozdonyok alkatrészeinek gyártásával, sőt terbevettük azt, hogy a jóvátételben szállitandó keskeny nyomtávu mozdonyok gyártására e céget a MÁVAG-gal való együttmüködésbe fogjuk venni.

Megemlitjük végül, hogy mozdonyok javitásával az előző világháboru utáni jugoszláv jóvátételi szállitások során a Láng Lgépgyár rt. is foglalkozott, az államvasutak főmühelyein kivül.

Benzin üzemü keskeny vágány. mozdonyok gyártásával a 30-as évek [illegible] létesült Vasutfejlesztő Kft. foglalkozik.

/ Ezt követően a fegyverszüneti szerződésből szedő orosz jóvátétel törlesztésére mozdonyok gyártását kezdte meg a mühelyekben épités alatt volt rendes nyomtávu mozdonyoknak orosz nyomtávra való átalakitásával. 1945 év végéig ezekből 16 mozdonyt szállitott el, további nyolc mozdony készen van az elszállitásra. Párhuzamosan 8 keskenyvágányu mozdony is elkészült és nyert elszállitást orosz jóvátételre.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az évenkint gyártott gőz- és villamosmozdonyok darabszáma és sulya.

A. GŐZMOZDONYOK.

Év.	Darab.	Tonna.	Év.	Darab.	Tonna.
1873	3	120	1910	242	11.000
1874	7	330	1911	250	12.100
1875	2	70	1912	279	13.500
1876	4	80	1913	283	15.980
1877	3	60	1914	278	15.550
1878	9	300	1915	187	9.980
1879	3	100	1916	308	18.300
1880	7	180	1917	215	14.350
1881	10	280	1918	141	8.000
1882	13	420	1919	35	2.142
1883	26	760	1920	32	2.304
1884	24	1010	1921	70	4.334
1885	37	980	1922	90	5.157
1886	34	1010	1923	69	3.382
1887	22	760	1924	42	2.204
1888	37	980	1925	37	1.371
1889	49	2130	1926	34	1.339
1890	49	1900	1927	9	412
1891	52	2320	1928	30	1.067
1892	77	3240	1929	66	3.705
1893	109	4180	1930	52	2.320
1894	115	5220	1931	28	2.100
1895	171	6950	1932	14	519
1896	173	6920	1933	4	163
1897	139	5950	1934	3	305
1898	140	6250	1935	10	698
1899	107	4960	1936	5	143
1900	90	4380	1937	6	157
1901	93	4728	1938	19	566
1902	74	3713	1939	9	343
1903	61	2980	1940	29	1904
1904	44	1657	1941	31	2094
1905	52	2150	1942	70	4740
1906	62	2288	1943	93	9409
1907	106	4387	1944	76	7935
1908	152	6520	1945	16	1018
1909	187	8940			

A fenti mennyiségből jóvátételre szállitott gőzmozdonyok darabszáma és sulya.

Év.	Darab.	Tonna.	Év.	Darab.	Tonna.
1921	--	--	1930	21	1053
1922	--	--	1931	14	706
1923	--	--	1932	--	--
1924	--	--	1933	4	163
1925	2	83	1934	--	--
1926	28	1161	1935	--	--
1927	--	--	1936	--	--
1928	--	--	1945	16	1018
1929	44	2073			

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

B. VILLAMOSMOZDONYOK.

Év.	Darab.	Tonna.	Év.	Darab.	Tonna.
1901	3	102	1923	--	--
1902	2	80	1924	--	--
1903	--	--	1925	2	164
1904	3	180	1926	--	--
1905	--	--	1927	--	--
1906	2	122	1928	--	--
1907	2	123	1929	--	--
1908	--	--	1930	--	--
1909	--	--	1931	--	--
1910	--	--	1932	3	153
1911	--	--	1933	1	51
1912	--	--	1934	16	1180
1913	--	--	1935	6	367
1914	--	--	1936	--	--
1915	--	--	1937	4	255
1916	--	--	1938	1	61
1917	--	--	1939	--	--
1918	--	--	1940	3	184
1919	--	--	1941	1	152
1920	--	--	1942	--	--
1921	1	60	1943	1	72
1922	--	--	1944	--	--
			1945	--	--

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

MÁVAG

Az évenkint gyártott gőz- és villamosmozdonyok darabszáma és súlya.

Táblázatban összefoglalva az adatokat a 401910. számú rajz tartalmazza.

B7. 401911

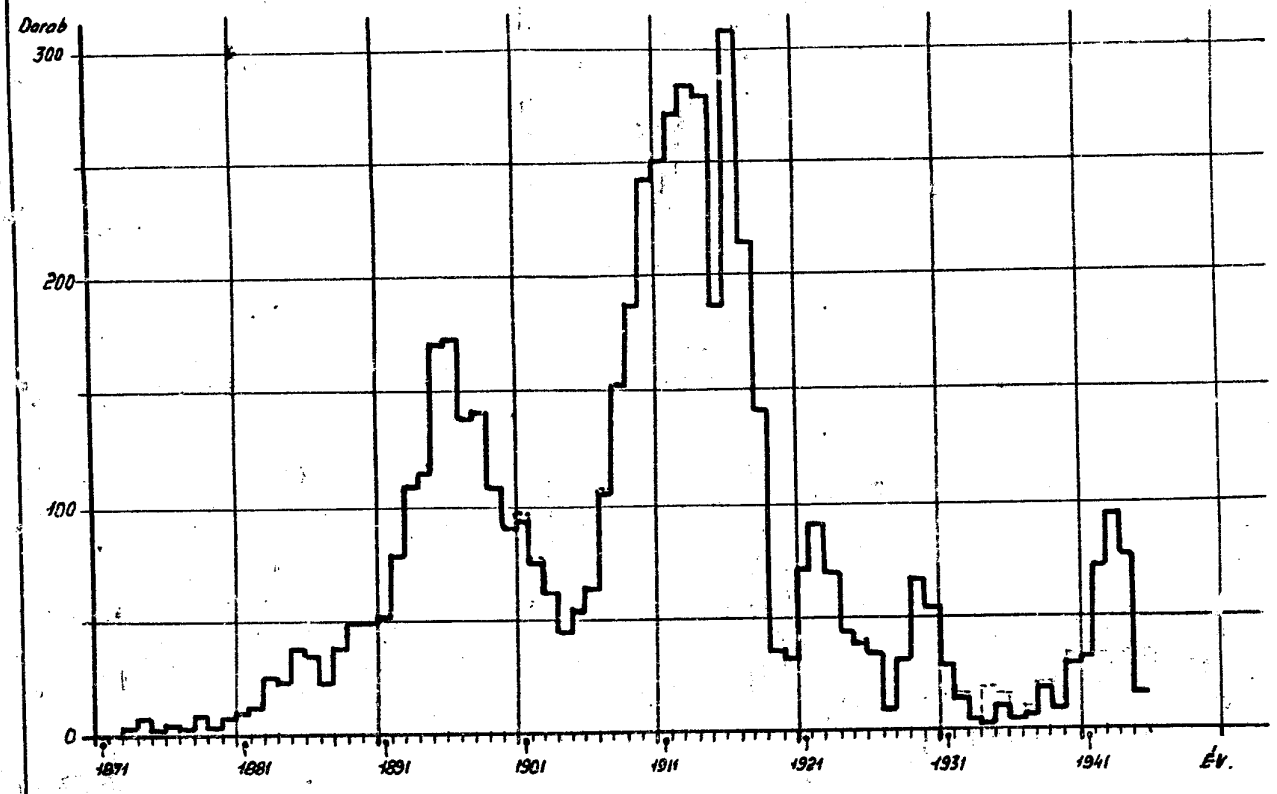

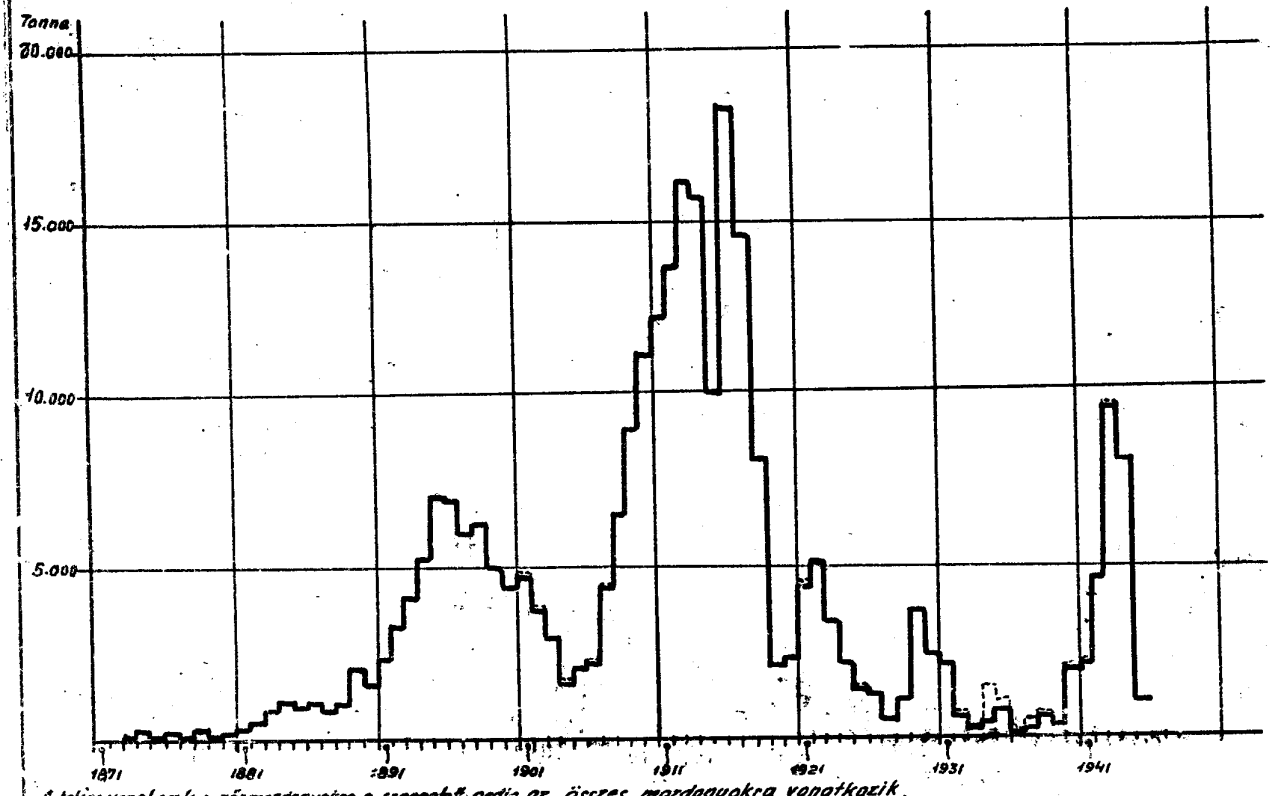

A teljes vonal csak a gőzmozdonyokra, a szaggatott pedig az összes mozdonyokra vonatkozik.

Budapest. 1946 január hó 17.

B7.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A MAGYAR FOLYAMI HAJÓÉPITŐ IPAR.

Magyarországon a hajóépitőipar igen régi múltra tekinthet vissza. A legrégebbi történelmi emlékek szerint ez az iparág is igen fejlett volt. Az ország területén számos kisebb hajóépitő műhely működött. Ezek között jelentőségénél fogva a legkiemelkedőbb volt az ujpesti téli kikötő legészakibb részén a jelenlegi folyamőr laktanya területén - épült hajóépitő műhely, melyet 1815-ben Hoenisch hajóskapitány alapitott./: Ez a vállalat 1895-ben a Nickolson gyár tulajdonába került:/ A vállalatok teljesitőképességének és jelentőségének megitélésére jellemző, hogy a hazai szükségleten felül nagy országok, legfőképen a balkáni országok szükségletét is ki tudták elégiteni.

A gőzhajó feltalálásával a magyar hajóépitő ipar is uj helyzet elé került. A kisépitő üzemek jelentősége fokozatosan csökkent és ezek helyét elfoglalták a nagyüzemek.

Az első magyar gőzhajót, melynek a Kaposvár elnevezés neve a pécsi Bernhard Antal épitette meg saját terve szerint 1816-17-ben.

A gőzhajó jelentőségét felismerve gr. Széchenyi István az akkori időknek megfelelő hajógyár létesitését sürgette. Ennek eredményeképen az Első Cásza és Kir. Szab. Dunagőzhajózási Társaság 1836-ban Magyarországon épitette meg az első dunaföldi hajógyárat a jelenleg is fennálló óbudai hajógyárat. Az első gőzhajó aránylag igen gyorsan, egy év mulva, 1837-ben készült el és az Árpád nevet kapta. Az első hajó teljesen fából készült, a hajtógépet és a kazánt Angolországból szállitották. A gyár méretaire jellemző, hogy már az első években 200 munkást foglalkoztatott, ami abban az időben szokatlan nagy szám volt. A gyár lendületes működését mutatja az, hogy 1839-40-ben vashajók épitését kezdte meg, a hajtógépeket és kazánokat azonban mindig Angolországból szállitották. Ezek voltak az első vasból készült hajók a Dunán. 1841-ben a gyárban épült az első hazai gőzgép, melynek teljesitménye 30 LE volt, 1843-ban pedig az első kazán

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

berendezés 1841-től kezdve a hajónak minden alkatrésze már az óbudai gyárban épült. A gyár gyors ütemben tovább fejlődött, 1848-ig már 42 hajót épitett és ezeket karban tartotta. Az alkalmazottak létszáma ekkor már 700 főre emelkedett. A továbbiakban a fejlődését jellemzi, hogy 1848-tól 1867-ig 76 személyszállitó és vontató hajót, valamint 121 uszályt épitett.

A hajóforgalom rohamos növekedése a hajóépitő iparnak ujabb lendületet adott. Több ujabb kisebb üzem létesült, ezek azonban csak uszályokat épitettek.

A második hajógyárat 1860 körül Hartmann József épitette a mai Kossuth Lajos tér helyén, melyet később a város fejlődése miatt kénytelen volt először a "Szunyog" szigetre, majd később az ujpesti öböl pesti partjának déli részére, a jelenlegi Ganz Hajógyár területének déli részére áttelepiteni. Ez a gyár 1877-ben a "Prager Maschinenbau A.G." majd 1890-ben a Magyar Iparbank által alapitott Danubius magyar hajó- és gépgyár r t tulajdonába került.

1870 körül létesült a harmadik hajógyár a "Schoenichen H. féle hajógyár, gép és kazánépitkezési intézet " a "Szunyog" szigeten, amely 1877-ben az ujpesti öböl pesti partjára települt át a jelenlegi Ganz- Hajógyár területére, a jelenlegi hajóépitő telep helyére.

1877-ben Hartmann uj hajógyárat alapitott, ugyancsak az ujpesti öbölben a pesti part északi részén a "Schoenichen" gyár tőszomszédságába, a jelenlegi Ganz-hajógyár területének északi részére. A gyár cime: "Harmann József Hajó- és és Gépgyára

A hazai és balkáni hajózási vállalatok hajóparkjának tekintélyes részét a megváltozott viszonyok mellett is változatlanul a magyar gyárak épitették. Külföldi rendelők között első helyen a görögök voltak. A balkáni megrendelők mellett német hajós vállalatok is itt rendelték meg uszályaik nagy részét és itt javittatták hajóikat. A magyar gyárak életképességére jellemző hogy e fejlettebb iparral rendelkező államok gyáraival még az 1873/74 gazdasági válságos időkben is versenyt tudtak tartani és az árkialakitásra döntően tudtak kihatni.

1890-ben a Hartmann és Scoenichen gyár fuzionált,

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

1896-ban pedig megtörtént a fuzió a Danubius gyárral is. Az uj vállalat cime: " Danubius-Schoenichen-Hartmann egyesült hajó- és gépgyár R.T."

A hazai folyamhajózás rohamos fejlődésnek eredményeképen 1895-ben a Nicholson-gyár átvette az 1815-ben alapitott Hoenisch féle hajóépitő vállalatot, mely ezután Schlick Nicholson gép-, waggon és hajógyár R.T.néven működött.

A Magyar Folyam és Tengerhajózási R.T.1894/95-ben történt megalakitásával a hajóépités további fejlődésnek indult. Az épitési programm végrehajtása a gyárak kapacitását majdnem teljesen lekötötte. Az akkori technikai fejlettségnek megfelelő nagy személyszállitó és vontató gőzösök épültek. Emlitésre méltó, hogy ugyanezen évben a DGT óbudai gyára a telepét korszerü gépekkel kiegészitette és ezzel akkor Európa legnagyobb folyami hajóépitő gyárává vált. Itt épült meg ugyanakkor az egész Dunán a mai napig egyedüli uszódokk.

Ezután a hajóépitésben némi visszaesés mutakozik. Ez azonban nem jelenti a vállalatok müszaki tevékenységének csökkenését is, mert a pangás idejében nagy felkészültséget igénylő okjektumok épülnek. Emlitésre méltó, hogy 1899-ben a Danubiusgyár Oroszország részére 5 drb.gőzhajót épitett,melyeken már villamosvilágitást alkalmaztak.

A magyar hajóépités magas fokának és a vállalkozási kedvnek eredményeképen a Danubius-gyár 1906-ban Fiuméban hajógyárat alapitott és megkezdte a gyár épitkezését. A két hajógyár feladatainak folytonos növekedése szükségessé tette, hogy megfelelő nagy gépgyárral egyesüljön. Igy jött létre 1911-ben a Danubius és Ganz gyár fuziója. A vállalat cime:"Ganz és Társa Gép-, Waggon- és Hajógyár R.T."

A közel 10 évi csökkent hajóépitési tevékenység 1910-ben ujabb lendületet mutat. Mindkét hajózási vállalat /MFTR és DGT/ ujabb korszerü személy- és tehervontató hajókat épittetett, de több hajót és egyéb uszómüvet épitett a hadsereg is.

Az első világháboru alatt a hajóépités üteme tovább fokozódott s mind személy- és áruszállitásra, mind hadicélokat szolgáló hajók, illetőleg uszómüvek épültek.

Az első világháboru után a hajók, illetőleg uszómüvek épitése nagy megtorpanást mutatott. Az első években a gyá-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

rak működése csak a már megkezdett hajók befejezésére szoritkozott. A nagy pangás időszaka 1924-ben kezdődött és 1933-ig tartott. A vállalatok ezen idő alatt hajók javitásával, továbbá különböző kazán- és szállitó berendezések készitésével foglalkoztak. Ebben az időszakban történt a Schlick-Nicholson gyárnak a Ganz-gyárba való beolvasása, amelynek fő oka a termelési eszközök jobb kihasználásában keresendő. Említésre méltó, hogy a Schlick-Nickelson gyár önálló működése alatt épitett hajóknak és más uszóműveknek 2/3 részét a balkáni államok részére, 1/3 részét a hazai vállalatok részére készitette. A pangás idejében vetődött fel komoly formában a Duna-tengerhajózás próblémája, mely gróf Széchenyi István óta több izben, de különösen az 1890-es évek nagyvonalu hajóépitési tevékenysége, legutóbb pedig a világháború alatt merült fel. A kérdés tanulmányozása, különböző tervek elkészitése, sőt a kivitelezés is néhány év alatt megtörtént. Ennek az uj hajó-tipusnak a megteremtése a folyami hajózás történetében uj korszakot nyitott, mert ezzel lehetővé vált arányiag kis ürtartalmu hajókkal Budapestről tengerentuli kikötőkbe átrakodás nélkül árukat szállitani, illetőleg Budapesttől tengeren keresztül más folyók mentén kereskedelmi központokba szállitani. A magyar hajóipar méltán büszke lehet az elért eredményeire.

1934-től a vállalkozási kedv növekedése következtében a hajóépités terén ujabb lendület kezdődött, ami 1934-től tovább fokozódott. 1934-ben elkészült az első Duna-tengerjáró hajó, 1935-ben pedig a második. Emellett nagyobb számban tank-hajók, vontatóhajók és más kisebb uszóművek is készültek. 1937-től ujabb nagyobb megrendeléseket vállaltak a gyárak és gyors ütemben készültek nagyobb teljesitményü személyszállitó és vontató hajók, részint gőzgépes, részint robbanómotoros hajtással. Ezenkivül több ezer tonnás uszály is épült. A közben kitört világháboru a gyártás ütemét tovább fokozta és sorra épültek a különböző Duna-tengerjáró, valamint folyami hajók. A válságos idők ellenére a tervezési munkák tovább folytatódtak s ennek eredményeképen a hajóépités ujabb állomáshoz ért, megvalósult a több ezer tonnás hajók épitése. Az első tengerjáró hajó 1943-ban, a második 1944. év elején készült el.

A második világháboru katasztrófája után a magyar hajó-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

épitő ipar uj feladatok előtt áll. Részint eleget kell tenni a hajók és más uszójárművek szállitására vonatkozó jóvátételi kötelezettségeknek, részint ujra fel kell épiteni a magyar és a szomszédos államok hajózási vállalatainak majdnem megsemmisült hajóparkját.

Ahhoz azonban, hogy a szomszéd államok hajóparkjának ujraépitését és gazdaságának talpraállitását a jó szomszédi kötelességeinkből és gazdasági érdekekből kifolyólag vállalni tudjuk és emellett országunk ujraépitését elvégezhessük, a hajóépitő iparunk fokozására van szükség, különösképen akkor, ha a DGT óbudai gyárnak, mint németeknek minősitett vállalatnak leszerelésével és a Szovjetunnióba való elszállitásával kell számolni. A hajók épitéséhez szükséges anyagok szempontjából meg kell emliteni, hogy a vas- és fémanyagokat a hazai gyárak elő tudják állitani, a faanyagokat a határok szükitése következtében ismét a szomszédos államokból kell behozni, ami a jelenlegi és a közeljövőben is még várható nehézségek miatt a gyártást nagymértékben befolyásolja.

A magyar folyami hajóépitőiparunk mindenkor és minden tekintetben tanusitott rátermettsége és életképessége feltétlenül feljogosit arra a reményre, hogy a ráháruló és megoldható feladatoknak eleget tud tenni és további fejlődésével ismét az élre fog kerülni.

Az első gőzhajó üzembehelyezése óta épült folyami hajók és más uszójárművek számát az alábbi táblázat tartalmazza:

Időköz	Uszójárművek		
	hajtógéppel	gép nélkül	összesen
18[illegible]-1848	42	1	43
1849-1867	80	144	224
1869-1896	222	1282	1504
1897-1909	95	455	550
1910-1913	28	247	275
1914-1918	40	210	250
1919-1921	8	27	35
1922-1933	54	99	153
1934-1944	36	83	119
1837-1944. Összesen:	605	2548	3153

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

MAGYAR KÁBELIPAR.

A magyar kábelipar története a mult század kilencvenes éveira nyulik vissza. Az elektromosság rohamos térfoglalása, a villamos világitás és erőátvitel bevezetése, a villamosvasutak megindulása természetesen felkeltették az érdeklődést a kábelipar iránt. A tőke szivesen nyujtott segédkezet a vállalkozáshoz és rövid idő alatt egymásután több kábelgyár alakult. Meglepőnek és a magyar fajnak az elektromosság iránt érzett mély és eredményes érdeklődése tanujelének mondható,hogy a monarchiában minden vámvédelem nélkül Ausztria irányában, a villamosipar e fontos ága is oly gyorsan fejlődésnek indult. Budapesten a Jacottet és Társa, majd Felten és Guilleaume r.t.. az [redacted] Magyar Kábelgyár, Pozsonyban a Kábelgyár R.T. voltak uttörői a kábelipamak. Kevéssel az első világháboru előtt csatlakozott e háromhoz a Siemens cég budapesti kábelgyára. A rohamosan iparosodó és teljes gazdaságot egységet képező Nagymagyarország, de különösen a mindinkább térfoglaló villamositás ugy a világitás mint a telefon terén, a kábelipamak bőséges foglalkoztatottságot nyujtott és igy lehetővé tette a kezdetben szerény műhelyek gyors és fokozatos kiépitését, ugy hogy mindig megvolt a lehetősége az igényeknek, ugy mennyiségi mint minőségi vonalon való teljes kielégitésére.

Nyersanyagok szempontjából a kábelipar általában a tengerentuli importra volt szorulva, mert fő anyagait, mint rezet, gumit, pamutot, papirt, olajat hazánban részben egyáltalán nem, részben nem kielégitő mennyiségben termeltek. A monarchia kiegyensulyozott külkereskedelme azonban ezek megszerzését problémamentessé tette. A 300.000 km^2 fogyasztási terület az élénken fejlődő gazdasági viszonyok közt bőséges munkaalkalmat jelentett a kábelipar számára, mely müszaki és gépberendezési felkészültséggel állandóan biztositotta az ország szükségletének korszerü gyártmányokkal való ellátását.

Az 1914-1918 évi világháboru a blokád által okozott nyersanyaghiány következtében stagnációt okozott; a pót-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

anyagok használata előtérbe került, mégis komolyabb zavar és hiány sem a hadsereg, sem a magángazdaság ellátásában nem igen mutatkozott. A vesztett háboru után az országban Budapest székhellyel három kábelgyár maradt, amelyek teljesitőképessége messze tulhaladta a kis ország szükségletét, ugy hogy az inflációs években 1918-tól 1922-ig a kábelipar vezetői komoly aggodalommal tekintettek a jövő elé és üzemeik vertikális fejlesztésével igyekeztek minél több munkaalkalmat biztositani maguknak és gyártmányaik előállitási költségeit csökkenteni. A nehéz éveket sikerült átvészelni és mivel az elektromosságnak ugy a gyenge- mint erősáram terén korszakalkotó fejlődése lépett fel /: rádió,távkábelek, automata telefonia, nagyfeszültségü erőátviel stb.:/ a kábelipar teljes erővel részt tudott venni az ország ezirányu fejlődésében. Megfelelő külföldi kapcsolatok kiépitése, szabadalmak vásárlása utján müszakilag tökéletes felkészültséggel tudott a magyar közgazdaságnak rendelkezésére állni ugy,hogy nem volt oly probléma, melyet a kábelipar hazai termeléssel meg nem tudott volna oldani. Igy gyakorlatilag az importot teljesen meg lehetett szüntetni, ami igen jelentékeny munkabérösszegeknek, regiekiadásoknak otthonmaradását jelentette, ehhez hozzájárult, hogy a kábelipar jelentékeny vevője lett a két háboru közt nagy mértékben kifejlődött magyar textil,- vegyi - és papiriparnak. Ez természetesen ujabb importmegtakaritást és a kereskedelmi mérleg további javitását eredményezte. Fémekben,mint réz, ólom, ón, valamint gumiban természetesen továbbra is a tengertuli piacokra volt u - talva, de a mellékelt táblázatok tanusága szerint ezek a kereskedelmi mérleget nem terhelték sulyosabban. A belföldön beszerezhető nyersanyag százalékos aránya is jelentékeny javuláson ment keresztül különösen az aluminium térhóditása folytán. Ez utóbbi vonalon a magyar kábelipar egész Európában uttörő volt és ma sinos jobb távvezeték anyag, mint a Felten és Guilleaume r.t. által kidolgozott és forgalombahozott Aladur. A harmincas évek gazdasági válsága természetesen a kábelipart is sulyosan megviselte, azonban a folyton modernizált üzemek végül is legyőzték a nehézségeket és az 1935-ben megindult lassu világgazdasági javulás meghozta a kitartás gyümölcsét. Természetes, hogy a csonka ország csökkent fogyasztási területével időnként elég su-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

lyos értékesitési nehézségeket vont maga után, ugy hogy különösen a gazdasági krizis éveiben a kábeliper a hazai szükséglethez képest tuldimenzionáltnak mutatkozott.

A most lezajlott világháboru alatt a kábelipar nak az aluminiumra, műgumira, műfonalra támaszkodva sikerült megfeszitett munkával minden technikai problémát megoldania, ugy hogy minden jogos igényét a fogyasztásnak akadály nélkül, ha néha néha vontatottan is, ki tudta elégiteni.

Az ország 1945 évi elején történt felszabadulása után a kábelipar ugyszolván sértetlen berendezésnel állt itt,hogy az ország ujjáépitésében teljes erővel kivegye a részét, sajnos később-, a két legnagyobb kábelgyárat igen nagy mértékben leszerelték, ugy hogy jelenleg ólomkábelgyártás egyáltalán, a vezeték gyártás is erősen redukált mértékben folyik.A kábelipar a legnagyobb energiával feküdt bele saját ujjáépitésébe és ennek köszönhető, hogy a vezetékgyártási kapacitás hónapról hónapra nő és rövidesen, egyelőre szerény keretekben, az ólomkábelgyártás is meg fog indulni. Természetes, hogy még hosszu hónapokba fog kerülni a teljes felépités és még számtalan problémát kell megoldani a tőke megszerzésére, gépimport lehetővé tétele és a magyar gépiparnak a kábelgyártó gépek terén a jóvátételt megelőző sürgősséggel való rendelkezésre állása szempontjából.

A jövőt illetőleg gazdaságpolitikai szempontból nem lehet eléggé hangsulyozni, hogy kábeliparra az országnak elengedhetetlen szüksége van, mert nemcsak a háborus rombolások helyrehozatala és ujjáépitése, hanem ugy a gyenge- mint erősáramu hálózat feltétlen szükséges fejlesztése és ezáltal a lakosság életszinvonalának emelése hatalmas feladatokat rónak a kábeliparra.Kereskedelmi mérlegünk nem engedi meg, hogy kábal és vezetéktermékekben importra szoruljunk, mert a forgalombahozott áruk értékének oly csekély hányada import nyersanyag /:kb.15 %:/,hogy a különbözetként mutatkozó értéknek itthonmaradása kereskedelmi mérlegünk szempontjából életbevágóan fontos. A jóvátétel is hatalmas feladatokat ró a magyar kábeliparra, melyek teljesitése is országos érdek.

A trianoni határok megmaradása illetőleg lehető tágitása két szempontból tárgyalandó.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

1.Fogyasztási terület.

E téren, objektiv szemmel nézve, a kábelipar jelenlegi leszereltségét tekintve, különleges kívánság nem igen merülhet fel, azonban kétségtelen, hogy a trianoni határok további szükitése teljesen lehetetlen helyzetet teremtene, mert épen a trianoni határ mentén vannak a legjelentékenyebb ipari városok, mint Miskolc, Salgótarján, Győr, Sopron, Magyaróvár, Nagykanizsa, Pécs, Szeged stb. Nem is szólva arról, hogy ez északkeleti országhatár mentén vannak legfontosabb bánya- és iparvidékeink, melyek elvesztése - az általános szempontokon kivül - a kábelipar fogyasztása szempontjából igen sulyos következményekkel járna.

2.Nyersanyagbázisok.

E téren az első pontban emlitett északkeleti iparvidékek szempontjából nemhogy szükitésre, hanem bővitésre volna szükség, mert hisz ez iparvidék érc- és szénbázisa jórészt közvetlen a trianoni határon tul van és ezek a kábelipar nem jelentéktelen vas- és ezenfelül antimon szükségletének fedezésére nélkülözhetetlenek. Keleti irányban rendkivüli fontosságu volna Nagybánya vikékének visszacsatolása, mert ezzel a kábelipar ólomszükséglete teljesen, rézigényei részben fedezhetők volnának. Nagyvárad és a mellette fekvő dernai- bitumenvidék egymagában nélkülözhetetlen fontosságu nyersanyag, a bitumen birokába juttatná hazánkat. A délmagyarországi kendertermő területek visszaszerzése szintén lényeges jelentőségüek. Mindez emlitett, aránylag kismértékü javunkra szóló határkiigazitások mellett a kábelipar importszükséglete nyersanyagok vonalán, megfelelő hazai alaminiumtermelés feltételezése mellett, valóban igen csekélyre csökkenne és vörösréz, ón, nyers- vagy mügumi, selyem, papir és egyes vegyianyagokra korlátozódna.

Összefoglalva a kábelipar és ezenfelül az ország szempontjából nemhogy területek elvesztése, hanem egyes határsávok visszaadása volna nemcsak a magyar közgazdaság érdekében végtelen fontosságu, hanem általa elérhető volna egy nemzetközi vonalon is a trianoninál sokkal önállóbb és önellátóbb magyar egységes közgazdaság létesitése, mely kétségtelenül előnyére válna a szomszéd államoknak és az európai stabil békének.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Bár nem tartoznak szorosan a kábeliparhoz, szükséges, hogy a magyar s o d r o n y k ö t é l i p a r helyzetéről is röviden beszámolni annál is inkább, mivel a Felten és Guilleaume r.t.-nál a sodronykötélgyártás egyidejűleg fut a szabad vezetéki csupasz kábelek gyártásával, ugy,hogy e két iparág egymással szoros összefüggésben van.

A sodronykötélgyártás hazánkban már szintén évtizedes multra tekinthet vissza és a Felten és Guilleaume r.t. már 50 év előtt komoly termeléssel állott az ország rendelkezésére. A 900-as évek elején a Deichsel Sodronykötélgyár Miskolcon helyezett üzembe egy dróthuzómüvel kombinált sodronykötélgyárat, amely azonban kizárólag vas- és acélkötelek gyártásával foglalkozott. A Szegedi Kenderfonógyár mint melléktevékenységet ugy szintén évtizedek óta a kötélgyártást, ugy,hogy végeredményben jelenleg három komoly ipartelep áll a sodronykötélgyártás terén az ország rendelkezésére.

A sodronykötélipar fejlődésére igen előnyös hatással volt az, hogy a bányakapitányságok mint ellenőrző hatóságok a magyar ipar fejlesztése céljából mindig kikötötték a kötelek hazai származását. Ennek köszönhető, hogy az említett gyárak géppark-jukat állandóan kiegészitették, bővitették és modernizálták,ugy-hogy kétségtelenül a sodronykötélipar terén is fennáll az a megállapitás, hogy minden hazai szükséglet fedezhető a belföldi gyártással. Megfelelő külföldi kapcsolatok állandó fenntartásával, továbbá modern szabadalmak megvásárlásával /: pld. feszültségmentes Tru-Lay kötelek :/ a hazai sodronykötélgyárak mindig biztositották azt, hogy mindennemü felhasználási körre a legalkalmasabb és a célnak legjobban megfelelő kötél kerülhetett szállitásra.

Nyersanyag szempontjából a kötélgyártás kenderből terén kizárólag belföldi termékeket használt fel és csupán az acélhuzalokban volt bizonyos, nem jelentéktelen, import. Ez azonban ugyszolván kizárólag Ausztriából származott, ahonnan minőségileg elsőrendü árut kaptunk és es a behozatal ezenfelül a magyar mezőgazdasági termékek kivételét tette lehetővé mint külkereskedelmi ellentételt.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A jelenlegi helyzet sajnos rendkivül sulyos, amennyiben a Deichsel r.t. géppinak xxx modern részét még a németek szállitották el az országból, a Felten és Guilleaume r.t.gépeinek tulnyomó részét pedig leszerelték. A megmaradt géppark határozottan tul kicsi az ország jelenlegi szükségletéhez a jóvátételt is beleszámitva, azonban immár minden lépés megtörtént abban az irányban, hogy megfelelő kooperáció utján meglévő gépek teljesitőképességük szélső határáig használtassanak ki. Uj gépek gyártása is már folyamatban van, ugy hogy reménlhetőleg az 1946 év végére a helyzet mégis kedvezőbbé válik.

Egyéb vonatkozásban a jövőt illetőleg erre az iparágra is érvényesek a kábelszakmával kapcsolatos megállapitások.

Mellékletek: I. Nyersanyagimport,
II. Munkavállalói adatok,
III. Import és export valamint belföldi forgalom,
IV. Import és export százalékos arányai,
V. Nyersanyagfelhasználási előirányzat.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

É v :	Nyersanyag importaránya		
	Teljes nyersanyag-felhasználás:	előzőből import	%
1927.	9,650.000 -	7,780.000	81
1928.	11.460.000.	8,640.000	75
1929.	10,630.000	8,240.000	78
1930.	7,560.000	5.980.000	79
1931.	4,890.000	3,460.000	70
1932.	3,100.000	2,340.000	76
1933.	2,630.000	1,630.000	62
1934.	3,420.000	2,170.000	64
1935.	4,420.000	2,880.000	65
1936.	5,850.000	3,450.000	59
1937.	9,340.000	5,760.000	62
1938.	9,430.000	5,270.000	56
1939.	11,270.000	6,050.000	54
1940.	13,730.000	5,570.000	41
1941.	15,740.000	5,190.000	33
1942.	23,460.000	6,060.000	26
1943.	31,130.000	7,580.000	24

A táblázat részletesen illusztrálja, hogy az 1930 évi gazdasági válság után fokozatosan mindjobban a magyar nyersanyagforrások kezdtek érvényesülni, ugyhogy az eredetileg cca. 75-80 % import részesedés az 1939 éviben cca 50-55 %-ra csökkent. A háboru alatt, amikoris az aluminium nemcsak csupasz, hanem szigetelt vezetéknél és ólomkábelnél is nagy mértékben kiszoritotta a rezet, a folyamat erősen meggyorsult, aminek eredményeképen 1942-43 évben az import-anyag részesedés 25 %-ra csökkent.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Év:	Létszám:			Kifizetett munkabér:	
	munkás:	tisztviselő:	Összesen:	munkás:	tisztviselő:
1927.	740	170	910	1,410.000	850,000
1928.	750	180	930	1,510.000	880.000
1929.	730	190	920	1,510.000	940.000
1930.	730	190	920	1,400.000	1,020.000
1931.	710	180	890	1,370,000	980,000
1932.	610	150	760	940.000	760.000
1933.	590	140	730	830.000	760.000
1934.	600	150	750	1,110.000	770.000
1935.	680	160	840	1,210.000	820.000
1936.	1020	170	1190	1,510.000	870.000
1937.	1020	190	1210	1,840.000	1,000.000
1938.	1120	190	1310	2,210.000	1,010.000
1939.	1300	210	1510	2,420.000	1,060.000
1940.	1270	260	1530	2,760.000	1,320.000
1941.	1450	270	1720	3,070.000	1,600.000
1942.	1440	310	1750	4,450.000	1,690.000
1943.	1900	390	2290	7,190.000	3,520.000

Ez a tabella is világosan mutatja, hogy a világgazdasági és hazai konjunkturaváltozás a munkás- és tisztviselő létszámnál is erősen éreztette hatását. Természetes, hogy a kifizetett javadalmazásoknál a munkássági vonalon a dolog természeténél fogva lényegesen nagyobb ingadozások mutatkoznak, míg a tisztviselői létszámnál a változás is ingadozás lényegesen kisebb.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

É v :	Kábel import -export alakulása Import 785 vtsz.	Export 785 vtsz.	Készáru forgalom: P.
1927.	480.000	140.000	32,400.000
1928.	670.000	150.000	25,990.000
1929.	800.000	120.000	22.170.000
1930.	530.000	260.000	18,350.000
1931.	310.000	220.000	15,320.000
1932.	80.000	130.000	9,400.000
1933.	30.000	70.000	8,000.000
1934.	30.000	40.000	10,990.000
1935.	10.000	30.000	12,610.000
1936.	20.000	120.000	17,230.000
1937.	60.000	50.000	20.880.000
1938.	30.000	700.000	21.860.000
1939.	20.000	3.000	27,440.000
1940.	60.000	30.000	35.440.000
1941.	310.000	20.000	39,790.000
1942.	140.000	200.000	56.540.000
1943.	250.000	1,030.000	72.430.000

A táblázat azt a tanuságot mutatja, hogy gyakorlatilag a magyar kábelipar minden belföldi szükségletet ki tudott elégiteni. Az 1927 - 31 években jelentkező magas importszámok az akkori könnyü devizahelyzet folytán, valamint a behozatali korlátozások hiánya következtében érvényben volt konjunkturális helyzet következményei voltak. 1941-től kezdődőleg bizonyos kábelimport jelentkezett. Azonban megállapitható, hogy ez kizárólag a német hadsereg megrendeléséhez szükséges oly kábelekből állott, amelyek speciális hadijelentőségüknél és relativ igen csekély mennyiségüknél fogva a hazai kábelgyárak számára érdekkel nem birtak.

Az export alakulása az 1939 évtől eltekintve nem mutat oly nagy ingadozást, mint az import. Az 1938 évi kiugró szám egy nagyobb kinai üzlet folytán jelentkezett, amelyet az F. és

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

G.rt. bonyolitott le. 1943-ban bizonyos foku kábelszállitás indult meg Németországba, azonban a belföldi forgalomhoz viszonyitva elenyésző mértékben /: ecs. 1.5 %:/

A készáru forgalomnak a világgazdasági válság 1931-től 1933-ig terjedő időszaka alatt jelentkező igen alacsony számai a kábelipar rendkivüli ellenállóképességének a bizonyitékai. A forgalomnak közel 70 %-os csökkenése mellett is a kábelipar megtartotta ütőképességét, ami fényes bizonyitéka a vállalatok szolid megalapozottságának, valamint kitünő alkalmazóképességének.

É v :	Nyersanyag import	Kábel import	Kábel export
	a forgalom %-ában kifejezve		
1927.	27	1.5	-.4
1928.	33	2.6	-.6
1929.	37	3.6	-.5
1930.	32	2.9	1.4
1931.	23	2.-	1.4
1932.	25	-.8	1.4
1933.	21	-.4	-.9
1934.	20	-.3	-.4
1935.	23	-.1	-.4
1936.	20	-.1	-.7
1937.	28	-.3	-.2
1938.	24	-.2	3.3
1939.	22	-.1	-
1940.	16	-.2	-.1
1941.	13	-.8	-.1
1942.	9	-.2	-.4
1943.	10	-.3	1.4

E táblázat első rovata világosan mutatja, hogy az 1939 évben záruló békeperiódus alatt az import nyersanyagszükséglet átlagban 25 %-át tette ki a forgalomnak. Bizonyos csökkenő tendencia itt is mutatkozik, azonban nagyobb esés csak a

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

háborus évek alatt lépett fel, amikor az alumínium mint rézhelyettesítő komolyabb szerepet kezdett játszani. Ha figyelembevesszük, hogy a kábeliparban az alumínium nem minden vonatkozásban teljesértékű pótlója a réznek - bár az ólomkábelekénél fix elhelyezésű szigetelt vezetékeknél kétségtelenül kifogástalan pótanyagnak tekinthető - ugy meggyőződésünk szerint kb. 15 %-ra becsülhető a %-os arány, amely az import-nyersanyagra érvényes kell, hogy legyen.

A kábelimport %-os aránya nem szorul bővebb magyarázatra, csak még hangsulyozottabban illusztrálja, hogy a magyar kábelipar gyakorlatilag minden szükségletet ki tud elégiteni.

A kábelexport számai lényegesen kisebb ingadozásokat mutatnak fel mint az import vonalé, eltekintve a már emlitett 1938 évi kinai kábelexporttól. Az exporttevékenység fokozása természetesen megfelelő devizapolitikai támogatás mellett nem ütközne nehézségekbe, mivel ugy minőségi szempontból, mint technikai felkészültség terén a magyar kábelipar exportképessége a Balkán felé nagy mértékben fejleszthető volna. E piacon ugyanis a közismert német dumping politika a magyar kábelipar helyzetét régebben lehetetlenné tette, mivel a magyar kábelgyárak nem voltak hajlandók a teljesen lehetetlen, az anyagértéket is alig fedező német árakat magukévé tenni.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Előirányzott nyersanyagszükséglet :

Anyag	1946. q.	1947. q.	1948. q.
Vörösréz nyers	6200.-	10.800	15.000
Alumínium "	7000	12.200	17.000
Ólom	5300	9.200	13.000
Ón	40	70	100
Különféle fémek	80	140	200
Szalagvas	4000	7.000	10.000
Szürkevasöntés	120	200	300
Vegyi anyagok	4200	7.300	10.000
Kátránytermékek	2000	3.200	5.000
Olajak	1000	1,700	2.000
Gumi nyers	900	1.500	2.000
Gyanta	60	100	100
Textilszövetek	210000 m	330.000 m.	330.000 m.
Pamutfonal	300	500	700
Gyapjufonal	20	40	60
Kenderfonal	200	300	400
Selyemfonal	10	10	10
Lenfonal	20	40	60
Papirfonal	400	600	900
Papir	3000	5.000	7.000

A kábelipar jövőbeni anyagszükségletét az érdekelt gyárak nagymértékű leszerelése következtében rendkivül nehéz előirányozni. Bár a kábelipar mindent elkövet, hogy saját anyagi eszközeivel és fokozott állami támogatással ismét felfejlődjék régi teljesitőképességére, mégis számbavéve a rendkivüli nehézségeket, ugy a hazai, mint az import gépbeszerzés terén nem látszik valószinünek, hogy ez a folyamat tulgyorsan menjen végbe. Remélhető azonban, hogy a külföldi tőke a béke megkötése után komoly érdeklődést fog tanusitani a magyarországi kábelipar iránt és ez esetben a gyors fejlődés lehetősége mindenképpen biztositva van. A táblázat igyekezett a reálisság határán belül

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

maradni és ugy véljük, inkább pesszimista, mint optimista adatokat tartalmaz. Mindenképen remélhető és a vállalatok, valamint a hatósági szervek megfeszitett munkája és együttmüködése utján várható is, hogy a folyamat gyorsabban fog lebonyolódni, ami az ország közgazdaságának rendkivüli nagy előnyét szolgálná.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A magyar villamosipar rövid áttekintése.

A magyar villamosiparra joggal büszkék lehetünk. Ez az iparunk ugyanis a kezdet óta részt vett az uttörő munkában, és a villamosipart számos korszakalkotó felfedezéssel és tökéletesitéssel gyarapitotta. Erről a külföldi irodalom következetesen megfeledkezik, épen ezért néhány szóban ezt is ismetetni kell.

A villamosipart a későbbi fejlődés jobb áttekintése végett két részben tárgyaljuk. Először az erős áramu résszel foglalkozunk.

A villamosság a mult század első negyedétől a fizikusok érdeklődésének homlokterében volt, de gyakorlati alkalmazására még nem kerülhetett sor, mert komolyabb mennyiségü villamosenergiát előállitani nem tudtak. A villamos technika uttörői között foglal helyet Jedlik Ányos fizikus, a pesti egyetem tanára, aki 1827 körül készitette az első elektromágneses motort. Találmányát azonban nem publikálta s igy neve az irodalomban ismeretlen maradt. A villamosság gyakorlati alkalmazását csak a dynamó-elektromos elv tette lehetővé. Ennek az elvnek első feltalálója és alkalmazója ugyancsak Jedlik Ányos volt, aki 1860-ban szerkesztette meg laboratóriumában az " Egysarki villámindító " készülékét, melyben mint első alkalmazta a dynamo-elektromos elvet. Sajnos, ezt a találmányt sem publikálta. Néhány év különbséggel jutott e felfedezésre Ch. Weatstone és W. Siemens, akik a találmányuk gyakorlati kiaknázására műhelyt rendeztek be s ezzel elindították a gyenge erősáramu iparágának hatalmas és most is folyó fejlődését.

Ganz Ábrahám 1844-ben létesitett gyárának vezérigazgatója, Mechwart András 1878-ban megszervezte a gyár villamos osztályát Zipernovszky Károly vezetésével. 1882-ben lépett a vállalat kötelékébe Déry Miksa és 1883-ban Bláthy Ottó Titusz. A három mérnök együttes munkájának eredményeképen 1883-ban a bécsi kiállitás villamos világitását már a Ganz gyár készitette, 1884-ben pedig a Torinóban rendezett kiállitáson a Ganz gyár az

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

öngerjesztő váltakozó áramu generátorral a második dijat nyerte el Edison első dija után.

1884-ben Bláthy megszerkesztette az elektrodynamometer elvén alapuló torzios wattmetert.

Az 1884-es esztendő az erősáramu villamosság hazai gyakorlati alkalmazója szempontjából arról is nevezetes, hogy ebben az évben kezdte meg Temesvár város villamosmüve az üzemét.

1885-ben megszületett Bláthy-Déry-Zipernovszky korszakalkotó találmánya: a zárt vasmü transformátor, mely csakhamar világszerte alkalmazásra került. A tetszés szerinti áttételü transformátorokkal lehetővé vált párhuzamos kapcsolásu elosztó rendszerek kiépitése, ami a villamosenergiagazdálkodás és energiaelosztás terén uj korszakot nyitott. Ez a rendszer tette lehetővé, nagyobb távolságokban lévő hő- és vizierőmüvek közös elosztórendszerben való együttmüködését és ezzel a termelés hatásfokának emelését, a termelés költségeinek csökkentését, végül a villamos energiának a legszélesebb körben való elterjedését. A rendszer jelentőségét bizonyitja az, hogy a gyár 1889-ben az 1000-ik, 1899-ben pedig már a 10.000-ik transformátort épitette meg.

1888-ban Bláthy megszerkesztette a Ferraris elven alapuló villamos fogyasztást mérő készülékét, mely szintén csakhamar az egész világon elterjedt s máig is a váltakozó áramu fogyasztás mérésre majdnem kizárólag használt készülék.

A párhuzamos kapcsolásu elosztórendszer megteremtése a vizierőmüvek erőteljesebb kiépitését eredményezte. Ennek folyományaképen született meg a víziturbinák töltését, illetőleg fordulatszámát szabályozó első lebegődugattyus servomotoros készülék, melyet először 1889-ben az Innsbruckban épült vizierőmüben és 1892-ben a Róma ellátására épült tivoli erőmüben alkalmaztak teljes sikerrel. A tivoli telepnek korszakalkotó jelentősége az is volt, hogy itt sikerült először 30 km távolságra nemcsak világitó hanem erőátviteli áramot is eredményesen és kifogástalanul átvinni.

A vizienergia felhasználásának gyakorlati lehetőségei a Ganz-gyárnak ujabb és ujabb területeket nyitott. A gyár sorra épiti az akkori legmodernebb erőmüveket. Igy 1886-ban a Ganz gyárban készült gépekkel épült Svájcban az első váltakozó

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

áramu villamos vizierőmü, amely a 7 km-nyi távolságban lévő Schweizerhof és Lutzerhof szállodák villamosenergia szükségletét látta el. Ugyancsak 1882-ben indultak meg az uj rendszer szerint a Ganz-gyárban készült tervek alapján és az itt készült gépekkel és berendezésekkel a franciaországi Grenoble-ban és olaszországi Trevisoban és Livornóban épült váltakozó áramu erőmüvek. 1893-ban épült ugyancsak a magyar mérnökök tervei s az uj elosztórendszer szerint, magyar gépekkel a Lagó Maggiore közelében Cosognóban egy uj vizierőmü, amely a tó melletti Palanzát és Intrát látta el villamosenergiával. Intrában lévő nagy szövő-fonógyárban a nagy szelaktorokat és szövőgépeket külön- külön Bláthy szerkesztette váltakozó áramu synchronmotorok hajtották, miután a munkagépeket hajtó közös nagy közlőmüvet leszerelték.

Magyar mérnökök tervei szerint hazánkban gyártott gépekkel és berendezésekkel a mult század végén és a század első évtizedében mind az öt világrészben épültek nagy erőmüvek.

Olaszországban: Treviso, Termi, a már emlitett Rómát ellátó négy mü, Livorno, Cherasco, Grosetto, Cossegno- Intra, Venezia, Venezia-Marghera, Bologna-Battifero, Ancona, Reggio-Calabria, Palermo, Syarcusa.

Franciaországban: Grenoble, Lyon, Orleans, Cauterets, Bordeau, Paris Secteur, de la rive Gauche, a párisi földalatti vasut Szajnapart-i nagy erőmüve és a Place de l'Etoile-i nagy földalatti állomás.

Angolországban: Leicester, Pontypridd,

Skótországban: Edinbourgh,

Németalföldön: Amsterdam,

Belgiumban: Avers és Liege,

Dániában: Kopenhága,

Norvégországban: Oslo

Oroszországban: Szentpétervár, Carskoje Selo, Odessza, Nizsnij, Novgorod és az uraldivéki cári birtokokat ellátó nagy erőmü,

Romániában: Constanza és Barland,

Törökországban: Konstantinápoly,

Szerbiában: Sabac,

Osztrák birodalomban: Bécs, Innsbruck, Linz-Urfahr, Bozen-Meran, Landeck-Judenburg-Knittelfeld, Laibach, Klagenfurt, Görz, Triest, Lola, Almissa, Sebenico-Scardona, Prága, Teplitz-Schönau, Mährisch-Ostrau, Pilsen, Marienbad, Karlsbad, Brünn.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Északafrikában: a Khedive birtokait ellátó erőmu és Alexandria, Casablanka,
Braziliában: Sao-Paolo és Curityba, Uruguayban,
Uruguayban: Montevideo,
Indiában: Bombay,
Ausztráliában: Melbourne,
Keletázsiában: Port Arthur és Dalien-Wan.

Említésre méltó, hogy Bláthy 1904-ben a manojlovaci hydroelektromosmü számára, majd a subiacoi villamosmü számára olyan gépeket szerkesztett, melyek 30.000 volt feszültségü áramot termeltek. Ekkora gépfeszültséget sehol a világon nem értek el.

A külföldi nagy erőmüvek mellett a hazai vizierőmüvek kiépitése is nagy lépésekben haladt előre. Nagyszeben város és környékének ellátására 1906-ban helyeztetett üzembe az első vizierőmü, néhány évvel később elkészült az első müvel együttmüködő második vizierőmü. A századvég elején épült besztercebányai vizierőmü, századunk első évtizedében épült a Tisza vizierejét hasznositó gibárti vizierőmü, a Béga csatorna vizierejét hasznositó, Temesvárt ellátó és az uj gőzerőmüvel együttmüködő vizierőmü, a Kolozsvárt és környékét ellátó hideg-Szamos mü, továbbá a Dést, Szamosujvárt és Szentbenedeket ellátó dési vizierőmü. Emellett a városok és iparvállalatok villamosenergia ellátása is mind gyorsabb ütemben valósult meg.

A villamos energia felhasználásának rohamos emelkedése mind nagyobb teljesitményü gépek épitését tette szükségessé. A gőzturbinák alkalmazásának a generátorokat megfelelően át kellett szerkeszteni. Bláthy 1903 óta kezdett gőzturbinákkal kapcsolt generátorokat szerkeszteni. Az általa szerkesztett turbogenerátorok teljesitményük, szerkezeti megoldásuk tekintetében a Ganz gyárnak vezető helyet biztositottak.

A villamos vontatás terén is kimagasló eredményekkel dicsekedhetünk. 1887-ben Budapesten megépül az alsóhajós rendszerü közuti villamosvasut, majd 1896-ban megépül Európa első földalatti vasutja. Már az 1890-es évek folyamán mind aktuálisabbá kezdett válni a nagyvasutak villamos vontatásának kérdése. A villamos vontatás ebben az időben egyenáramu villamos mozdonyokkal történt és majdnem kizárólag interurbán jellegü volt. A Ganz-gyár

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

volt az első mely a villamosvontatás gazdaságos megoldását nagyfeszültségü váltakozó áram alkalmazásával érte el.Kandó Kálmán 1895-ben kezdett a problemával foglalkozni. Néhány kisebb vonal eredményes villamositása után 1897-ben a Ganz-gyár megbizást kapott a felsőolaszországi Lecco-Colico- Chiavenna és Colico-Sondrio vonalak villamositására. A vonal 1902-ben került üzembe. Ez a korszakalkotó munka " Valtellina" néven ismeretes. Az itt elért fényes eredmények alapján az Olasz Államvasutak a Firenzétől északra fekvő vonalak számára a három fázisu rendszert szabványositották.

A többfázisu váltóáramu vontatási rendszer nagy előnyei mellett hátránya a két munkavezeték szükségességéből következő komplikációk, továbbá az alkalmasandó kisfrekvenciáju motorok miatt külön erőmü és transformátorok épitésének szükségessége. Ezeket a hátrányokat küszöbölte ki Kandó Kálmán páratlan zseniális rendszere, mely lehetővé tette, hogy ipari és világitási célokra szolgáló szabványos 50 periodusu egyfázis áram felhasználásával - az általa szerkesztett u.n. fázisváltó közbeiktatásával - három fázisu, kis periódusszámu motorok hajtják a mozdonyokat s ezzel az egyfázisu áramvezetés egyszerüségét és minden egyéb előnyét összekapcsolta a háromfázisu rendszer összes előnyével. Ezzel a rendszerrel van megoldva a Budapest, Hegyeshalom közötti vasutvonal villamositása, mely 1933-ban készült el és mellyel a magyar villamosipar a legutóbbi esztendőkben is világra szóló sikert aratott.

Az egyenáramu villamos vontatás fejlődésében szintén fontos szerephez jutott a Ganz-gyár. Ennek egyik legkimagaslóbb eredménye a francia Compangie d' Orléans nemzetközi pályázatán elért sikere, amikor is a társaság részére két 130 km óránkénti sebességre alkalmas 4200 lóerős teljesitőképességü 1500 Volt motorfeszültségü egyenáramu gyorsvonati mozdonyt épitett Szerkezetünknek egyik kimagasló részlete a Kandó Kálmán találmányát képező hajtó rudazat, mellyel elérhető volt, hogy a mozdonyok rezgése nem nagyobb mint a személykocsiké.

A hazai villamositás lehetőségeinek és a Ganz-gyár nagyarányu expansivitása eredményeképen 1902-ben a Simens gyár Possonyban megépitette a gyártelepét. A világ akkoriban két legnagyobb villamos gyára ettől kezdve karöltve vett részt az or-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

ság városainak és iparvállalatainak villamositásában.

A villamosenergia felhasználásának terjedésével uj iparágak keletkeztek s igy alakultak a villamos-gépeket, készülékeket, berendezéseket, szerelési anyagokat stb.gyártó vállalatok, melyek a gazdasági életünknek mind fokozott tényezőivé váltak.

A villamosiparunk s ugyanakkor a világ villamosiparának rohamos fejlődése a század eleje óta meglassult. Az alapvető találmányok ismertekké váltak és a következő feladat volt a gyártmányok mindinkább való tökéletesitése és finomitása. E cél elérésére mind szélesebb körü kutató munkára volt szükség, melyek tetemes költségekkel járnak. Ebben a versenyben az ország kicsisége és a rendelkezésre álló anyagi eszközök korlátozottsága folytán a magyar erősáramu ipar lassan elvesztette vezető helyét. Bár a Ganz-gyár tovább fejlődött, a rohamosan fejlődő külföldi /:főleg amerikai, angol és német: / vállalatok mellett a versenyben elmaradt. Ennek eredményeképen a külföldi nagyvállalatok /:német vállalatok:/ képviseleteik, majd itteni leányvállalataik révén mind erősebben érvényesültek a magyar és külföldi piacokon.Mindamellett a gyár azokon a területeken, melyek még a kifejlődésük kezdetén voltak: a nagy teljesitményü turbogenerátorok és a váltakozó áramu fogyasztásmérők területén, a vezető vállalatok között maradt és ezt a helyét mind máig megtartotta, ami egyuttal a rugalmasságát és felkészültségét bizonyitja.

Az első világháboru után az erősáramu villamosiparunk uj fejlődésnek indult. A fokozódó villamositás, uj vállalatok létesitése és a villamos vontatás ujabb lehetőségeket nyujtott. Ennek eredményeképen uj kis- és középnagyságu vállalatok születtek, melyek igen életképeseknek bizonyultak s már a magyar ipar komoly tényezőjévé váltak. Ebben az időszakban világviszonylatban is kiemelkedő teljesitményt nem tudott a magyar villamosipar felmutatni, de ugyanez mondható a külföldi nagy vállalatokra is. Ez az időszak a villamosiparnak a legszélesebb területeken való elterjesztésével és alkalmazásával jellemezhető.

Mindamellett említésre méltó, hogy 1935-ben a Ganz-gyár megépitette a kontinens legnagyobb és egyedülálló,16000 amperes cellakapcsolóját.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az erősáramu villamosiparban 1942. évben foglalkoztatott munkavállalók száma és a termelési értéke /: 1938-as pengőértékben:/ a következő volt:

Munkavállalók száma	Termelési érték P.	Kivitel P.
8100	112.000	5,900.000

A második világháboru után az erősáramu villamosiparunk közeli fő feladatai az ujjáépitési és jóvátételi kötelezettségeinkkel járó szállitások lesznek. E mellett azonban gondoskodni kell arról, hogy a szomszédos és iparilag fejlődő államok szükségleteit kielégitsük. Erre annál is inkább szükség lesz, mivel a német vállalatok a közeljövőben nem lesznek abban a helyzetben, hogy ezt a piacot kielégitsék és igy ez a magyar iparra fog hárulni. Nem kétséges, hogy ez az uj helyzet a villamosiparunk tovább fejlődésére serkentőleg fog hatni. A villamosiparunk a német vállalatok egészségtelen és eszközeiben nem válogató fojtogató versenyétől megszabadult. Ezzel ismét lehetővé vált, hogy a magyar erősáramu villamosipar a dicsőséges multja alapján a megilletó helyét elfoglalhassa.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A gyengeáramu elektromos ipar.

A villamosipar különleges ága az izzólámpagyártás. Ennek az iparágnak története majdnem azonos az izzólámpa történetével.

Edison 1881-ben mutatta be Párisban az első szénszálas izzólámpát s négy év mulva, 1885-ben az Egger B. és tsa. cég az Egyesült Izzólámpa és Villamossági r.t. elődje már megkezdte az izzólámpák gyártását, tehát a német A.E.G.-val egyidőben. A vállalat kezdeményezés és tökéletesitések terén kezdettől fogva együtt haladt a külföldi vállalatokkal s igy minőség tekintetben méltó versenytársnak bizonyult.

1902-ben jelent meg az első használható fémszálas lámpa, az osmium lámpa.

1904-ben Just és Hanaman hazánkban készitette el a legelső wolfram szálas izzólámpát s ezzel az izzólámpák tökéletesitésének uj lökést adott. A wolfram a mai napig is a használatban lévő anyagok közül a legjobb izzószál anyag. Az izzószálaknak a tartókba való befogása abban az időben nehezen megoldható feladat volt. A vállalat 1907-ben a kérdést ugy oldotta meg, hogy a tartót krómozott nikkelhuzalból állitotta elő. Ez az ujitás vetette meg tulajdonképen a ma már oly nagy jelentőségü kromosási eljárás nagyipari alkalmazását.

A gáztöltésü izzólámpák feltalálása az izzólámpák hatásfokát és alkalmazási területét lényegesen emelte. A magyar vállalat ezen a téren is lépést tudott tartani a külföldi nagy vállalatokkal, sőt a tökéletesitéshez ujabb és ujabb felfedezésekkel járult hozzá. Itt különösen kimelkedő Tury és Millner találmánya, akiknek sikerült olyan aluminium- és vasvegyületekkel készült wolfram izzószálakat készteni, melyek sparalizált állapotban az égési idő alatt nem nyulnak ki, ami a hatásfok szempontjából nagyjelentőségü.

1930-ban Bródy Imre a kryptonlámpa feltalálásával az izzólámpa fejlődésének ujabb irányt szabott.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. mellett 1913-ban ujabb gyár is alakult, bécsi Kremenetzky János által alapitott Magyar Wolframlámpagyár rt. mely szintén jelentős szerepet vállalt az izzólámpaipar fejlesztésében. A gyár fejlődésére jellemző, hogy 1921-ben korszerü gyártelepet létesit, mely azóta is lényegesen bővült. A vállalat 1931-ben az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. érdekkörébe került.

Az izzólámpák minőségének fejlődése az ujabb időkben nem mutat oly nagy ugrásokat, mint a kezdeti időkben. Az utóbbi évtizedekben a fejlődést a céltudatos kutató munka, a gyártás egyenletességének és gazdaságosságának biztositása és a hatásfok fokozatos javitása jellemzik. A mult világháboru alatt az amerikai izzólámpaipar a gyártási technika tökéletesitésével - a gyártási folyamatok automatizálásával - a vezetőszerepet magához ragadta. Izzólámpa iparunk felismerve a háboru alatt elért amerikai eredményeket, közvetlenül a háboru után kapcsolatot teremtett az amerikai izzólámpaiparral és az ottani gyártási eljárásokat a hazai gyárakba átültette. Az Egyesült Izzólámpa és Villamossági r.t. a tudományos és gyakorlati fejlesztés biztositása érdekében 1921-ben kutató laboratóriumot állitott fel, mely eddigi rövidnek mondható működésével máris nagy tekintélyt és elismerést szerzett.

Az emlitett két gyár mellett több apró vállalat is működik. Ezek azonban nagy jelentőségre nem tehettek szert, mert működésükhöz hiányzott az a nagyszabásu felkészültség, amely a minőségi gyártásnak elengedhetetlen feltétele.

Izzólámpagyártásunk az ország gazdasága szempontjából óriási jelentőségü. Az első izzólámpagyár rögtön az üzembehelyezése után oly mennyiségben állitott elő lámpákat, hogy a belső szükségletet sokszorosan tulhaladta. Már az első világháboru előtt izzólámpa-exportunk kiterjedt a legtöbb európai országra, sőt számos tengerentuli országra

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

is. A világháboru után a gyártott mennyiség és az export további nagymértékü emelkedést mutat. Export-piacként szerepel minden olyan európai és tengerentuli ország, ahová az export egyáltalán lehetséges volt. Az oly európai országokban, ahova a korlátozások miatt exporttevékenység nem volt lehetséges, az Egyesült Izzólámpa és Villamossági R.T. fiókgyárat alapitott. Igy keletkeztek a svájci, romániai, jugoszláviai, lengyelországi, csehszlovákiai, ausztriai stb. fiókgyárak, melyek a lámpa alkatrészeket a magyarországi anyavállalattól kapták. Az ország közgazdasági szempontjából fontos az is, hogy az Egyesült Izzólámpagyár és Villamossági R.T. valamennyi, az izzólámpa gyártáshoz szükséges alkatrészt maga állitja elő és a termeléshez csak azokat az anyagokat importálja, melyek belföldön nem találhatók.

A második világháboru után az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. ujpesti üzemét az oroszok teljesen leszerelték és elszállitották, a magyar közgazdaságra végzetes csapás, mert a legjelentősebb exportlehetőségtől fosztja meg az országot. Mivel az ország talpraállitása érdekében feltétlenül szükség van a vállalat export tevékenységére, elsőrendü feladat a gyár ujraépitése. Ez azonban nem egyszerü feladat, mert a szükséges gépberendezések, müszerek, nyersanyagok stb. beszerzése igen költséges és aránylag hosszu időt vesz igénybe.

Az izzólámpaipar termelési adatait az alábbi táblázat mutatja:

Év	A termelt izzólámpák drb.	Export drb.
1928	16,500.000	12,000.000
1932	17,500.000	13,500.000
1936	22,500.000	17,000.000
1940	26,000.000	16,500.000

A gyengeáramu villamosipar meghonosodás és fejlődés tekintetében megelőzte az erőáramu villamosipart. A táv-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

író rohamos elterjedése az érdeklődést a táviró-, majd a telefonkészülékek gyártása felé fordította.

Az első távirókészülékeket hazánkban 1847-ben építették.

A Morse-féle készülékek gyártásával elöször a B.Egger nevü vállalat /az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. elődje/ kezdett foglalkozni 1872-ben. Később 1876-ban Neuhold János létesitett távirda és mechanikai gépeket gyártó üzemet /melyből később a Telefongyár Rt. fejlödött ki/.

A gyorstáviró problémája a hazai szakembereket kezdettől fogva foglalkoztatta. Ezen a téren két magyar feltaláló, Pollák és Virág értek el világraszóló eredményt. 1898-ban Budapesten mutatták be nyilvánosan készüléküket, mellyel óránként 100.000 szót tudtak közvetiteni. A javitott készüléket Amerikában is bemutatták, ahol óránként 150.000 szót közvetitettek teljes üzembiztonsággal és sikerrel. A készülék ma is a világ leggyorsabb és legtökéletesebb gyorstávirója. Szélesebb körü alkalmazására ezideig azért nem került sor, mert még ma sem tudják kihasználni, azaz még ma sincs szükség ily nagyteljesitményü gyorstáviróra.

Az első telefonkészülékek gyártásával a már emlitett Egger B. & Co. cég kezdett 1887-ben foglalkozni. A bécsi Deckert és Homolka cég 1892-ben alapitotta üzemét. /A vállalat 1911-ben Ericsson Villamossági Rt-gé alakult át./

A telefon elterjedésének kezdő időpontját 1877-re vitatják, amikor Amerikában megalakult az első telefontársaság. Európában 1879-ben nyiltak meg az első telefonhálózatok. Magyarországon aránylag igen gyorsan, 1881-ben nyilt meg az első telefonhálózat Pesten, melyet Puskás Ferenc, Edison munkatársa épitett. Ugyanebben az évben nyilt meg a temesvári hálózat is. A telefon mind Budapesten, mind vidéken igen gyorsan terjedt el. Ez tette lehetővé, hogy a telefon berendezések gyártására hazai vállalatok alakuljanak és megteremtsék a gyengeáramu villamos ipart.

A telefon szélesebb elterjedésének aránylag kez-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

deti szakaszában Puskás Tivadar találmánya lehetővé tette a telefonkészüléknek a nagyközönség programszerű, állandó szórakoztatására és hirközlésre, továbbá reklám célokra való felhasználását. 1892-ben a világon elsőnek létesitett erre a célra szolgáló berendezést, illetőleg vállalatot, a budapesti Telefon Hirmondót. Ez volt tulajdonképen az előfutárja a mai rádió müsoradásnak.

A táviró és telefon rohamos elterjedése és fejlődése a vállalatoknak mind nagyobb foglalkoztatását és megerősödését tette lehetővé, a külföldi ipar magasabb fejlettsége egyuttal szükségessé tette a müszaki felkészültségük fokozását. Ez utóbbi kielégitése végett vállalataink külföldi cégekkel kerültek összeköttetésbe s különféle szabadalmi egyességeket kötöttek. Ezzel lehetővé vált, hogy a nagy világcégek müszaki tapasztalatainak felhasználásával magyar vállalatok épithessék tovább a posta táviró és távbeszélő hálózatait és berendezéseit. Ebben az időszakban épültek a budapesti nagy távbeszélő központok, továbbá a vidéki táviró és telefonhálózatok.

A fejlődésnek egyanerre az időszakára esik a vasuti jelző és biztositó berendezések gyártásának nagarányu fejlődése is. A Telefongyár 1890 körül kezdett vasuti jelzőberendezéseket gyártani, 1898-ban a szerb államvasutak vonalainak 1902-ben a MÁV fővonalainak telefonnal kombinált harangjelző berendezéssel való ellátására kapott megbizást. 1905-ben a MÁV részére, rövid idő mulva pedig más vasuti társaság részére is szállitott vasuti jelzőberendezéseket.

Az első világháboru alatt, illetve az azt követő években a gyengeáramu villamosipar a vezetékes és a rádió telefonia terén ugrásszerü haladást mutat. A háboru alatt leromlott berendezések pótlása, továbbá a megnövekedett forgalom által megszabott követelmények kielégitése céljából a posta Budapestre automatikus kapcsolásu központokat épittetett, továbbá az interurbán-központot épitette meg, a vidéki telefonközpontokat pedig ujjáépitette. Ugyan-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

csak megépitette az európai távkábelhálózat magyarországi szakaszát is. A budapesti és vidéki automata központokat, valamint a manuális központokat, továbbá Budapest-Szeged-i távkábel pupinfazekait és erősitő berendezéseit a Standard Villamossági Rt. szállitotta. A vállalat jelentős exportmunkákat is teljesitett. Ezek közül a legjelentősebb a bukaresti automatikus telefonközpont épitése, továbbá a budapest-sofia-istambul-ankarai nemzetközi hálózat nagyfrekvenciás távbeszélő rendsser kiépitése. A Standard Villamossági Rt az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. telefon és távíró osztályából vált ki s 1928-ban önálló vállalattá alakult. A vállalat az International Standard Elektric Corporation tagja. A new-yorki vállalat szabadalmainak és gyártási eljárásának felhasználására a vállalat a legkorszerübb gyártásra képes és ezzel a versenyképessége biztositva van. A vállalat a közel multban 4000 munkavállalót tudott foglalkoztatni.

A vasuti biztositó berendezések gyártása az első világháboru után szintén nagy lendületet mutatott. A Telefongyár Rt a magyar vasutak mellett a balkáni államok vasutai számára is szállitott elektrodynamikus biztositó berendezéseket. A gyár expansivitását jellemzi, hogy Belgrádban és Temesváron fiókgyárat létesitett.

A rádiótechnika fejlődése tekintetében Magyarország kezdettől fogva lépést tudott tartani a nagy nemzetekkel. A Liebenrelais feltalálása után 3 évvel, 1916-ban az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. gyárában Helfgott mérnök már sorozatosan készitett audion lámpákat. A hazai rádiócső gyártásunk 1924-ben indult meg az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. ujpesti gyárában, majd 1925-ben az akkor alakult Vatea Rádiótechnikai és Villamossági Rt. budapesti üzemében. Mindkét vállalat nagy tudományos felkészültséggel fogott hozzá a problémák megoldásához. Sikeres kutatómunkával, számos találmánnyal sikerült az ujonnan indult iparágnak világszerte elismerést szerezni. Ezek között elsősorban azt kell kiemelni, hogy

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

a magyar ipar kezdte elöször gyártani és exportálni a háromrácsos, valamint a kataforelikus katóddal készült audion lámpákat. Mindkét vállalat adócsövek gyártására is berendezkedett. A vevőcsőnek gyártása kezdettől fogva oly méretekben történt, hogy a hazai fogyasztás többszörösét lehetett a különböző európai és tengerentuli országokba exportálni. A rádiózás fejlődésével a termelés és ezzel az export arányosan növekedett, ami egyuttal jellemzi, hogy a magyar ipar produktumai minőség tekintetében más világcégek mögött nemcsak, hogy nem maradtak el, hanem sokszor felülmulták azokat. Ennek a fejlődésnek vetett gátat a második világháboru.

A rádió vevőcsövek termelési adatait a következő táblázat mutatja:

Év	Összesen termelt db.	Export db.
1928	250.000	180.000
1932	1,500.000	1,200.000
1936	2,500.000	2,100.000
1940	2,400.000	1,600.000

Rádió vevőkészülékek gyártásával elöször a Telefongyár Rt. foglalkozott. 1921-ben a honvédség részére, majd 1923-ban tömeggyártásszerüen polgári célokra készitett vevőkészülékeket. 1926-ban a Magyar Wolframlámpagyár Rt. /Orion/ kezdte meg a készülékek gyártását és rövid idő alatt nagyarányu exportot tudott lebonyolitani. A gyártmányainak kitünőségét mutatja, hogy exportja olyan országokba is irányul, ahol a legnagyobb világcégek versenyével szemben is megállja helyét. Ezzel ez az iparág is a legjobb valutaszerzők közé lépett.

Ugyancsak a kezdeti időszakra esik a Standard Villamossági Rt. nagyarányu vevőkészülék gyártása is.

A rádiózás kezdetén gombamódra szaporodott kis üzemek az aránylag rövid ideig tartó hőskor után eltüntek és a

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

[illegible]ségiet kielégitését a nagy felvevőképességü vállalatok [illegible]ták át. A kialakult nagy verseny eredményeképpen az európai nagyvállalatok majdnem kivétel nélkül vállalatot alapitottak [illegible] országban. 1938-ban az eindhoveni Philips müvek magyarországi leányvállalata a Magyar Philips Müvek Rt., majd a Siemens Müvek, az A.E.G. és a Telefunken rendezkedtek be vevő készülékek gyártására.

Az adócsövek és a vevőcsövek gyártásával egyidőben először az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. foglalkozott. A gyártott csövek teljesitménye a piac helyzetének megfelelően alakult s igy nagyteljesitményü csövek nagyobb mennyiségü gyártására nem rendezkedett be. A nagyteljesitményü adócsőgyártást a M. Philips Müvek Rt. honositotta meg 1930-ban. Ez a gyár látta el azóta is a magyar posta rádió-adóállomásait adócsövekkel.

Különféle adóállomások gyártásával először a Standard Villamossági Rt. foglalkozott. Ez a vállalat épitette az annak idején technikai megoldás tekintetében feltünést keltett lakihegyi 120 kW-os adóállomást és a 4 közvetitő állomást. Később a Magyar Philips Müvek is berendezkedett adóállomások gyártására és megépitette a székesfehérvári 2 rövidhullámu állomást, valamint egyéb rendeltetésü adókat. Mindkét vállalat a rádió hiradásunk korszerü kiépitésében nagyértékü munkát végzett.

A második világháboru és ennek követelményei a gyengeáramu villamosiparunkat is nagymértékben sujtották. Az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. ujpesti gyárát - mint már előzőkben emlitettük - leszerelték. A Magyar Philips Müvek Rt. rádiókészülék-gyára háborus behatások folytán elpusztult, a vacuumgyár gépeinek nagy részét Németországba hurcolták. A Siemens és A.E.G. gyárakat leszerelték, a Telefunken Kft. gépeit Németországba hurcolták. A Standard Villamossági Rt. megmunkáló gépeinek egyrészét felszabadulás után elszállitották.

A magyar gyengeáramu villamosipar jelentőség és méretek tekintetében közép és keleteurópa legnagyobb ilyen irányu ipara, s igy a gyáraink megbénulásának messzemenő kihatásai

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

vannak. A háboru alatt keletkezett berendezéseket szerte a világon, de bennünket elsősorban érdekelve a hozzánk gazdaságilag közelálló országokban ujjá kell épiteni. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha ennek szolgálatába tudjuk állitani a kérdéses iparágakat. Ebből következik, hogy a gyengeáramu villamoniparunk helyreállitása legsürgősebb feladataink egyike. A megoldandó feladatok nagysága azonban - a német ipar kiesésére való tekintettel - a háboru előtti kapacitásnál nagyobbat követel. Ezért ezt az iparágat feltétlenül fejleszteni kell. Ez megfelel annak a törekvésnek is, hogy mindazokat az iparokat fejlesszük, melyek fejlettségi foka lehetővé teszi a további fejlődést és a versenyképességet, továbbá amelyek kevés nyersanyagot használnak fel a gyártáshoz.

A gyengeáramu ipar és az izzólámpagyártó ipar 1942. évi termelési adatait /1938 évi pengőértékben / a következő számadatok mutatják:

Munkavállalók száma	Termelési érték P	Kivitel P
9,500	96,500.000	37,500.000

Az egész villamosipar 1942 évi termelési adatai:

Munkavállalók száma	Termelési érték P	Kivitel P
17.600	208,500.000	43.300.000

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A finommechanikai és optikai iparunk rövid áttekintése.

Hazánkban a finommechanikai ipart az első világháboru előtt a kisebb üzemek képviselték. A jelentkező aránylag kismérvü fogyasztás, továbbá a tőke hiánya nem tette lehetővé nagy vállalatok keletkezését. Emellett állandóan küzdeni kellett a nyugati, iparilag fejlettebb országok, főként Németország szervezett versenyével.

A létesült kisebb üzemek életképességét a vezetők rátermettsége és a tárgykör iránti rajongás biztositotta. A gyártott cikkek minősége igen kiválónak bizonyult s igy sikerült a belső szükségletet fokozatosan a hazai üzemekben kielégittetni. A középiskolai és főiskolai oktatás fejlődése tanszerek és ezzel kapcsolatos müszerek gyártásának, az egyes iparágak,ezek között leginkább a gyengeáramu villamosiparunk fejlődése egyéb finommechanikai cikkek, valamint különböző laboratoriumi müszerek, később általánosabb területen alkalmazott müszerek gyártásának adott nagyobb lendületet. Az első világháboru küszöbén a finommechanikai iparunk technikai tapasztalatok és gyártási készség terén készen állt arra, hogy megfelelő üzemi berendezések kiegészitésével a hazai szükségletet - néhány különleges cikktől eltekintve - teljes mértékben kielégithesse és emellett exportálhasson is.

Az első világháboru után iparunk általános fejlődésével a finommechanikai iparunk is ugrásszerüen emelkedett, emellett az előbbi kiegészitéseképen uj iparágunk is fejlődött ki, az optikai iparunk.

A meglévő vállalatok megizmosodtak, egyesek gyors ütemben továbbfejlődve, nagyméretü iparvállalatokká alakultak át, emellett uj iparvállalatok létesültek és egyes vállalatok üzemüket finommechanikai üzemmel bővitették. A gyengeáramu villamos ipari vállalatok meglévő finommechanikai üzemrészei ugyancsak lényegesen bővültek ebben az időszakban. Rövid néhány év alatt a finommechanikai és optikai iparunk annyira kiterebélyesedett, hogy egyik leglényegesebb és legnagyobb iparággá vált.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A vállalatok a hazai szükséglet kielégitése mellett tekintélyes exportot bonyolitottak le. Exportjuk nemcsak Európa valamennyi országába, hanem a tengertuli országokba is irányult és gyártmányaik kiválóságával világszerte elismerést szereztek a magyar iparnak. Ezek közül egyik legkiemelkedőbb a talajkutatásnál szerte a világon ismert és kizárólag használt Eötvös-féle torziós inga.

A második világháboru és az azt követő vég a finommechanikai és optikai iparunkat nagymértékben sujtotta. Egyes üzemeink gépi berendezéseit Németországba hurcolták, más üzemeink berendezését részben leszerelték és elszállitották az orosz katonai alakulatok, részben pedig jóvátétel cimén kellett átadni. Ennek következtében a fontos üzemek finommechanikai üzemrésze alig üti meg az eredeti kapacitás 50 %-át, az optikai üzemrész pedig 35 %-át. Ilyen csonkán ez az iparág az eredeti rendeltetésének még töredékében sem tud eleget tenni. Mivel a szóbanlévő iparágakra nemcsak a hazai szükséglet kielégitése és az ország ujjáépitéséhez nélkülözhetetlen export szempontjából van szükség, hanem a külföldi, főleg a szomszédos államok ujjáépitése szempontjából is, a finommechanikai és optikai iparágunk eredeti kapacitásának helyreállitása, sőt a német versenytárs kiesése folytán az optikai iparunk még további fejlesztése nemcsak jól felfogott érdek, hanem európai közösségérzetből származó fontos kötelezettség.

A legnagyobb két finommechanikai és optikai vállalat fejlődését röviden az alábbiakban ismertetjük:

A finommechanikai gyárszerü ipar megteremtője Süss Nándor volt, aki 1884-ben a magyar kormányzat megbizásából tanműhelyt alapitott. Ezt Baross Gábor 1889-től állami támogatásban részesitette. 1905-ben a " tanműhely" vállalattá alakult mechanikai intézet"néven és a megnövekedett méreteihez megfelelő Süss Nándor-féle präcisiós gyárat létesitett a vállalat mai telephelyén, a Csörsz-utcában. A vállalat 1918-ban részvénytársasággá alakult át. Ebben az időben főként geodéziai müszereket és mérnöki müszereket és mérnöki felszereléseket gyártott, majd néhány évvel később, a 20-as években elkészitette a világhirnévre szert tett Eötvös-féle torzios ingát. 1921-ben korszerü optikai csiszolómühellyel bővült a vállalat s igy a müszerekhez szükséges optikai részt a külföldtől függetlenül maga tudta elkésziteni. Ekkor a vállalat cégszövegét Süss Nándor präcizios mechanikai és optikai in-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

intézet r.t.-re változtatta. A vállalat gyártmányainak kiválóságával európaszerte mind nagyobb és nagyobb hirnévre tett szert, aminek következményeképen a hazai és külföldi megrendelései rohamosan emelkedtek. Ennek megfelelően a gyártási ágait fokozatosan kiterjesztette és a telephelyét tovább növelte. 1939-ben a vállalat cégszövege Magyar Optikai Müvek Rt.-ra változott.

A vállalat rohamos fejlődése egészen a második világháboru végéig tartott. A fejlődésre jellemző a foglalkoztatott alkalmazottak száma, mely 1919-ben 30 fő, 1927-ben 300 fő, 1938-ban 3000 fő, 1944-ben kb. 6.000 fő volt. A vállalat gépeinek tekintélyes részét a háboru végén Németországba hurcolták. Az ostrom alatt nagymérvü épületkárokat szenvedett. Az ostrom után megmaradt gépeinek egy részét az orosz katonai alakulatok leszerelték és elszállitották.

A vállalat expansivitására jellemző, hogy Romániában és Jugoszláviában fiókot létesitett, mig Amerikában /:Houstonban:/ és Londonban a világhirü Eötvös-féle torzios ingák eladására képviseletet létesitett. A geodeziai müszerei ugyancsak mindenütt ismeretesek.

A második vállalat a " Gamma " finommechanikai és optikai müvek r.t., mely közvetlenül az első világháboru után 1920-ban alakult. Fejlődése ugyancsak oly rohamos volt, mint az előzőben ismertetett vállalaté. A kisméretben indult üzem tiz év mulva 1930-ban 150 főt, 1938-ban 415 főt, 1941-ben 2,280 főt, 1944-ben 4.500 főt foglalkoztatott.

Gyártott cikkei főként mérnöki müszerek és mérőeszközök,valamint a világhirnévre szert tett " lőelemképzők" voltak. A vállalat termelésének 80-90 %-át exportálta. Külföldi megrendelői között a legtöbb európai állam szerepel, emellett szerepelnek a tengerentuli országok is.

A vállalat Budapest ostroma alatt szintén nagy károkat szenvedett. A gépi berendezéseinek legnagyobb részét jóvátétel cimén Szovjet-Oroszországnak kellett átadni.

Az itt emlitett két vállalat mellett több nagy vállalat, valamint kisebb vállalatok is foglalkoznak finommechanikával meglevő más üzemrészeik mellett és ezek szerepe szintén fontos.

A finommechanikával és optikával foglalkozó vállala-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

tok termelési értéke 1938 évi alapra számított pengőértékben a következő:

Munkavállalók száma	Termelési érték P.	Export P.
4600	12,580.000	3,300

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

HATÁRMENTI KŐBÁNYAIPARUNK.

A " trianoni határok "megvonása következtében jelentékenyebb hegyvidékeinket mind elvesztettük és így a megmaradt, főleg síkterületeink uthálózatának rendbehozása és kiépítése sulyos, helyenként nehezen megoldható gondot okoz. Honnan és hogyan szerezzük be a szükséges mennyiségü utépitő-kőanyagot ?- Hiszen az utépités akkor is hatalmas tőkebefektetést kiván, ha a kőzetanyag ott a helyben, vagy a közelben található, de mennyivel nagyobb terhet jelent akkor, ha azt messziről kell a helyszinre szállitani. Pedig uthálózatunk kevés és ami kiépült az is igen rossz állapotban van, a rossz uthálózat pedig gazdasági életünkre nézve óriási csapás.

A kőbányák gazdasági jelentőségét vizsgálva két szempontot kell figyelembe vennünk és pedig a kőanyag minőségét és a bányának a kőanyag felhasználási helyétől való távolságát, szóval a felmerülő fuvarköltségeket.

Minél jobb minőségü a kitermelt kőanyag és minél közelebb fekszik a felhasználás helyéhez, annál nagyobb jelentősége van az illető bányának. Természetes, hogy a jobb kőanyaggal rendelkező és értékesebb kőanyagokat, tehát burkolati köveket is előállitó kőbánya, mégha távolabb fekszik azon helyektől, ahol a kőanyag felhasználásra kerül, mégis nagyobb jelentőséggel birhat, mintegy olyan közelfekvő kőbánya, mely gyengébb minőségü anyaggal rendelkezik.

Normális körülmények között a szállitási költségek igen nagy jelentőséggel birnak, mert km-ként 1-2 pengő fuvardijkülönbözet azonos minőségü anyaggal rendelkező kőbányáknál a kőárakhoz viszonyitva /:zugott-kő ára 10 tonnánként 40-60 pengő között:/ már jelentős százalékát teszik ki a költségeknek annál is inkább, minthogy a szükséglet megyénként és évenként rendesen több ezer vaggon kőanyagot tesz ki. Épen ezért fontos, hogy az elszakadt területen müködő kőbányák milyen kőanyagot termelnek ki és milyen távol fekszenek a felhasználási helytől, van-e közelebb az ország határán belül más, hasonló kőanyaggal rendelkező kőbánya, amely eltudja-e látni a felmerülő szükségletet.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Kőbányászatunk helyzetét országos szempontból szemlélve a következők állapithatók meg:

Előzőleg azonban leszögezendő, hogy a vulkáni eredetü kőzetek a legjobb utépitő kőzetanyagok és közöttük is elsősorban a bazaltok, utána az andezitek és rokon kőzetek következnek.

Magyarországon bazalt bőven volt és azok elsőrendü utépitő anyagot, különösen kockakövet szolgáltattak, amelyből még exportáltunk is, igy hazánk bazaltbányászata még közgazdaságilag is jelentékeny tényező volt. Nagy Magyarországnak két nagy bazaltterülete ismeretes:

1/a Balaton-menti bazalthegyek,

2/ az északi,nógrádi-gömöri bazaltterület.

A többi vulkáni hegységeink főleg andezitekből állottak és közülük kevés maradt a mai trianoni határon belül és ezek is a " Magyar Középhegység " egyes része : a Visegrádi-Börzsönyi-Mátra-Tokaj-hegységek.

A jelenlegi ideiglenes határok okozta legnagyobb veszteség, a bazaltbányászat szempontjából a nógrád-gömöri bazalterülete 4/5-öd részének elvesztése által ért bennünket. A helyzetet sulyosbitja az a tény, hogy ezen elvesztett területen több nagy, gépi-erőre berendezett bazaltbánya üzem is elveszett, amit nemcsak utépitésünk, hanem közgazdaságunk is meg fog érezni.

A nógrád-gömöri bazalterületet vizsgálva megfigyelhető,hogy idők folyamán ott két fontos kőipari centrum alakult ki, nevezetesen:

a/ Fülek-Ajnácskő-Korláti vidéken és

b/ Somoskő-Salgótarján között.

A jelenlegi ideiglenes határmegvonás a Fülek-Ajnácskái bazaltbánya-centrumot teljesen, mig a második csoportnak az északi felét szakitotta el, ugyhogy az egész észak-magyarországi bazaltterületből csupán Somoskőtől délre, tehát Salgótarján környékén emelkedő néhány kisebb bazaltkup, ezenkivül a Medves-hegy déli felén maradt vissza bazalt.

Még szomorubb képet kapunk, ha az egyelőre elcsatolt területen odavesztett bazaltbányaüzemek számát nézzük, mert összesen:

52 kisebb -nagyobb bazaltbányát,
10 kisebb- nagyobb bazalttufa-bányát

vettek el tőlünk. Ezen bányaüzemek között jelentékenyebbek voltak

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

a "Korláti Bazaltbánya R.T." hatalmas korláti telepén, melyek a Bucsonyhegy északi oldalán 2 km hosszuságban 9 kőfejtőben termeltek és állandóan 400-500 munkással dolgoztak. Ajnácskő környékén a Borkuti és Rakácshegyek oldalaiban vesztettünk el 4 bazaltbányát. A Fülek- körüli bazaltbányák közül, a Béna-hegy északi végén termelő " Csomai bazaltbányát " Bolgárom község határában a Kerek hegyen termelő " bolgáromi bazaltbányászat "; Nagy Darócz határában a " daróczi " és Fülek határában, attól nyugatra telepitett 3 jelentékenyebb bazaltbányát emlitjük meg.

A déli bazaltbánya centrumában a "Somoskői Bazaltbábánya R.T.-t érte a legnagyobb veszteség, mert a nagykiterjedésü "Macskalyuki " bányatelepeit veszitette el. Az egész nógrád-gömöri bazaltterület legrégibb és egyik legnagyobb bazaltbányája volt ez az üzem, mely egymaga állandóan 300 - 500 munkással dolgozott.

Ha a sulyos veszteségekkel szemben azt vizsgáljuk, hogy mi maradt vissza nekünk ebből a bazaltterületből, bizony szomoru képet kapunk. Sajnos csupán azok a kistömegü, formás bazaltkupok maradtak nálunk, melyek Somoskő és Salgótarján körül emelkednek. A legnagyobb tömeget képviseli a Medves-hegy bazalttakarójának a déli fele, mely a miénk maradt, miután az északi nagyobb részét elszakitották, a határ kb. a takaró közepén vonul végig.

Áttekintve ezeken a bazalthegyeken, megállapitható, hogy nagyméretü, komoly bazaltbányászat csak a Medves-hegyen fejlődhetett ki, mert a többi bazaltkup kőanyaga kevés, vagy a vasuti vonaltól távol települnek, igy szállitási nehézségek vannak. Egyik másik bazalt-kupon a multban létesült bazaltbányát csak helyi szükségletet elégithettek ki.

A medvesi bazalttakarón ellenben komoly, országos fontosságu bazaltbányászat, két tőkeerős vállalat

Somoskői Bazaltbánya R.T.

Nógrádvidéki Kőbányák R.T.

birtokában fejlődött ki. A két vállalat bazaltbányáinak elhelyezkedését a csatolt I.sz.geológiai vázlatos térképen mutatjuk be.

Az I.sz.vázlatos geológiai térképre, valamint a II. sz.katasztери térképre, az ujból érvénybelépett trianoni határokat, valamint a két vállalat területeinek a határait is pontosan felvittük. Megállapitható, hogy a mostani ujabb határmegállapitás nyomán az egész északmagyarországi, tehát nógrád-gömöri bazaltterületünkből és annak tekintélyes bazaltbányászatából csu-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

pán ennek a két bazaltbánya üzemnek egyrésze maradt meg, ezért ezeknek a fenntartása, sőt továbbfejlesztése elengedhetetlen országos, mondhatjuk nemzetgazdasági érdek.

Megállapitható, hogy a határmegvonás a " Somoskői Bazaltbánya R.T." bazaltterületét sulyosan megcsonkította, mert annak 4/5 részét levágta, egyben a vállalat legnagyobb telepeit a "macskalyuki" bányákat vette el. Ezen megcsonkitás nyomán a vállalatnak csupán egy bányája az u.n. " magyar "- bánya" maradt magyar területen.

Mint a II.sz.térképen látható mindkét bánya délkeleti irányban, tehát a medvesi felső-major felé haladva terjeszkedik és igyekszik a bazalttakarónak kitünő kőanyagát kitermelni.

A " Somoskői Bazaltbánya R.T." medvesi kőbányaüzeme hatalmas méretü vállalkozás, melynek bányatelepein és modern, hazánk egyik legnagyobb kőtörőjében állandóan 400-600 munkás dolgozott. Ekkora iparvállalat megnyitása, feltárása, berendezése, üzemének fenntartása óriási tőkebefektetést igényel, tehát kell,hogy a rendelkezésre álló kőanyag minősége, mennyisége is megfelelő és nagytömegü legyen.A hegyeket felépitő kőzet anyag azonban sohasem egyenletes minőségü, azokban jó, kitünő kőanyag a teljesen rossz és használhatatlannal váltakozik; sőt a rétegek vastagsága is tág határok között ingadozik, vagyis a közet mennyisége erős változásnak van kitéve.- Mindezen okoknál fogva az ilyen nagy, - még normális pénzviszonyok mellett is, - milliós tartalékra van szüksége, ami viszont tekintélyes nagy területet kiván, csak ilyen feltételek mellett lehet a vállalat nyugodt menetét, fejlődését feltétlenül biztositani.-

A " Somoskői Bazaltbánya Rt.-nak medvesi bányaüzeme két különálló részre tagolódott, ugymint a "macsakalyuki-bányák", melyek körül a mühelyek, kis-vasutak, munkahelyek, hányók, kőraktárak és munkástelepek elhelyezésére 156 hold saját területük volt, mig ugyancsak a fenti üzemi berendezések elhelyezésére a "magyarbánya 74 hold saját területtel rendelkezett.- Az üzemek terjeszkedését, illetve az annyira fontos kőtartalék-területet a vállalat ugy biztositotta magának, hogy a bányák körüli birtok tulajdonosával,- a Krepuska családdal, szerződést kötött, mely szerint a vállalat a Krepuska birtok bazalttal boritott részein bárhol jogosult a bazalt kitermelésére.Ilyen módon a vállalatnak többszáz holdat kitevő kőtartalék területe volt, a medvesi fennsikon.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az uj határmegvonás a Krepuska-birtoknak cca. 2/3 részét hasitotta le Magyarország testéről; viszont a vállalatnak is csak a magyar-bánya maradt meg, a 74 hold saját birtokával és a magyar területen megmaradt Krepuska-féle birtokrésszel, mint a kőtartalék területtel.

A csatolt II. sz.kataszteri térképből megállapitható, hogy a " magyar " és ujabban megnyitott u.n. " Uj-bánya" körüli saját birtok legnagyobb része üzemi terület, amelyen nemcsak a 4 bánya és hozzájuk tartozó hányók települnek, hanem kiterjedt üzemi berendezések, kis vasutak, kitérőkkel, rakodók, munkahelyek mühelyek stb.is elhelyezést nyertek.Ezenkivül a 74 holdnyi területnek kb 1/3 részén nincsen bazalt. Ez a terület teljes egészében a medvesi fennsiknak elég meredek hagyoldala, nagyobbrészt törmelékes, teljesen kopasz,vagy próbagödrökkel tarkitott terület, mely mezőgazdasági célokra semmiesetre sem, de még komoly erdészeti célokra sem alkalmas.

A bazaltréteg tulajdonképen csak a fennsik felső peremén kezdődik, itt mélyülnek a bazaltbányák, körülöttünk a hányók, tekintélyes kőfeldolgozó területek és egyéb üzemi berendezések. A magyarbánya pontosan a trianoni vonalon nyilik, annyira, hogy kis-vasutja kőmegmunkáló /:riccelő:/ tere és hatalmas hányóterülete már csehszlovák részre esik. Erre a célra csak az 1472/1 és 1472/2 sz.parcellák alkalmasok, hiszen birtokuk többi része az üzem részére már igénybevétetett.

A bányák a kőanyaga azonban oly nagy jelentőséggel birt az országra nézve, hogy a trianoni békeszerződés megkötése alkalmával ennek a bányának a kőanyagát az ország részére biztositani kivánták és ezért Csehszlovákia és Magyarország kiküldöttjei Prágában 1924.-ben külön megállapodást létesitettek,az u.n. II.Jegyzőkönyvre mely a trianoni békeszerződés kiegészitő részét képezi. Ezen Jegyzőkönyv a bányának a csehszlovák oldalon való működését szabályozza és biztositotta azott kitermelt kőanyagnak vám- és illetékmentes szabad behozatalát Magyarország területére. A bánya ezidőszerint is ezen Jegyzőkönyv határozatai alapján működik.-

A Somoskői Bazaltbánya Rt. emlitett és ezidőszerint szlovák oldalon működő kőbányájában, a bányatelepen kb. 30 család lakik, a lélekszám családtagokkal együtt 150 fő körül van. Szlovák

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

hatóságok részéről ismerve a bánya jelentőségét, már kisérletet tettek aziránt, hogy az elkövetkezendő békeszerződési tárgyalások alkalmával az egész bányát- tehát a magyar oldalon maradt részét is- a szlovákok maguknak megszerezzék.

A jelenlegi határforgalommal kapcsolatos tárgyalások alkalmával a tárgyalásokon a magyar határőrség képviseletében megjelent magyar katonai parancsnokság vezetője ezen tárgyalásokról, amelyek Losoncon 1945 évi augusztus hó elején folytak le, a Somoskői Bazaltbánya r.t.ot kivonatosan értesitette és közölte, hogy a szlovákok a magyar békekötésnél kérni fogják maguk részére Somoskőujfalu községét, cserekként valamely más községért. Kérésüket indokolják azzal, hogy a kőbánya szlovák oldalról megközelithetetlen. A bányába ugyanis Somoskőujfaluról cca. 7.5 km hosszu, keskeny nyomtávu iparvasut vezet ki. A bánya csak ezen iparvasuton, vagy ugyancsak magyar területről a bányába vezető kocsiuton közelithető meg. Szlovák oldalról csak hegyoldalban, erdőn keresztül vezető gyalogösvényen és egy igen rossz állapotban lévő meredek kocsiuton közelithető meg a bánya, rossz időben, télen Szlovákia felé a közlekedés lehetetlen. A szlovák hatóságok, orvosok stb., amennyiben a bányába hivatalosan kiutaznak, kénytelenek Somoskőujfalura a magyar határon átmenni és onnan kisvasuttal menni ki a bányába, tehát ujból átlépni a határt. Miután ez a közlekedés reájuk nézve nehézkes és kellemetlen, egyszerüen, Somoskőujfalu, de ezzel egyidejüleg minthogy az emlitett község és a bánya közé esik : Somoskő község átcsatolását kérik.+/

Csupán azért, hogy kb.150 főből álló munkás lakótelepet a maguk részére megszerezzenek, a szlovákok elcsatolni kivánják az országtól Somoskőujfalu és Somoskő községben élő

+/ A Somoskői Bazaltbánya r.t. még 1945-évi junius hó 5-én kelt beadványában a Magyar Külügyminiszteriumhoz fordult, felhivta a miniszterium figyelmét a kőbánya müködése ügyében 1924 ben létesitett államok közötti megállapodásra /: II.sz.Jegyzőkönyv:/ és arra kérte a miniszteriumot, hogy a bányának az ország szempontjából való fontosságát tekintetbe véve a békeszerződési tárgyalások alkalmával legalább is a korábbi állapotnak megfelelően ujból biztositsa - kőbánya anyagát az ország részére. Ezen beadvány a Magyar Külügyminiszteriumnál 419/F.B.1945.sz.a.nyert iktatást.

Az emlitett losonci tárgyalások tudomásulvétele után a Somoskői bazaltbánya r.t.1945.évi szeptember hó 22-én ujból beadvánnyal fordult a Magy.Külügyminiszteriumhoz /: ikt.szám:50441-1945.gazd.pol.osztály:/ amelyben reámutatott a szlovák kivánságok lehetetlen voltára.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

kb.3000 főnyi lakosságot. Ezen lakosság tulnyomórésze bánya és ipari munkásokból áll, akik Salgótarjánban illetve annak környékén a kőszénbányánál, vagy a Rimamurányi Acélgyárban, az üveggyárban stb. szóval a salgótarjáni medence ipartelepeinél dolgoznak.

Az emlitett kőbánya a határtól kb. 1.5 km-re fekszik, tehát kézenfekvő,hogy a szlovákok részéről hozandó igen csekély áldozattal a kőbánya Magyarországhoz visszacsatolható volna. Annak idején stratégiai okok is szerepet játszottak a határvonal megvonásánál, miután épen az a vidék :Karáncs és Medves a környező hegyalakulatoknak legmagasabb pontjai és a határvonalat ezeken a pontokon keresztül huzták meg és igy került a bánya is szlovák oldalra. Magának a bányának a visszaadása terület szempontjából igen kevés áldozatot jelentene. A szlovák hatóságok azonban a határvonalat ugy-látszik az emlitett hegyvonulat déli lejtőjére kivánják előrehozni és ezért óhajtják emlitett két község és valószinüleg ezek határához csatlakozó területeknak a megszerzését. A határvonalnak a szlovákok által kivánt előretolása folytán nemcsak a Somoskói Bazaltbánya magyar oldalon dolgozó ugyancsak számottevő bányája, ha nem a Nógrádvidéki Kőbányák R.T., szomszédos kőbányája is szlovák oldalra kerülne, az ország tehát elvesztené az északi bazaltvidékem müködő két bazaltbányáját, amelyek burkolatkő termelés szempontjából felülmulják a Badacsonyi bazaltvidék összes kőbányáit.A két kőbánya elvesztése tehát az ország kőbányaiparát igen sulyosan érintené és ezek elcsatolása ellen a legteljesebb erővel kell küzdenünk-, annál is inkább, miután ezen a vidéken eredetileg ugyszolván kizárólag magyarok laktak és csak későbbi letelepités folytán kerültek a szlovákok a határ mellé, illetve emlitett területre.

Az északi egyelőre elcsatolt részeken a Nógrád-Gömöri hegyvonulatokhoz csatlakozóan az ország legnagyobb bazalt kőanyaggal rendelkező vidéke terül el. Ezen területnek csupán Salgótarjántól Somoskőujfalu határáig terjedő része maradt a határokon belül, mig attól északra Losonc, illetve Rimaszombat környékéig terjedő nagy bazalt terület ujból elszakadt hazánktól. Miután ezen terület bir legnagyobb jelentőséggel az országra nézve kőbányászat szempontjából ezzel külön kivánunk foglalkozni.

Emlitett terület nyugati részén a Cserhát legészaki nyulványának,illetve a Karancs-hegységnek, mely szintén vulkanikus alakulat északi részén létesült az u.n.Sátorosi állami

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Kőbánya, melynek kőanyaga andezit, hasonlóan az előbb említett hegyvonulatok kőanyagához. A kőbánya állami kezelésben volt, gépi berendezéssel birt, kisebb mennyiségü burkolati kőanyagot, főként azonban zuzottkövet állitott elő. A határtól kb. 8 km-re fekszik. Az előtte fekvő bazaltbányákkal szemben kisebb jelentőséggel birt, úgy kőanyagának minősége, mint kisebb kapacitása folytán. Ezen bányától észak más andezitbánya nem működik.

Északi irányban még Miskolc felett Kassa felé terjedő hegyvonulatnak Kassa környékén lévő részén működött három kőbánya. Mindhárom andezit kőanyagot termelt, tulnyomórészt zuzottkövet és csak kis mértékben burkolati anyagot, ugyszolván kizárólag apró kiskövet. A három bánya közül kettő magánkézen volt, a harmadik bánya a MÁV tulajdonát képezte. Csupán ez utóbbi bánya működött szükebb keretek között, miután a bánya távoli fekvése miatt közelebb fekvő kőbányákkal szemben nem tudott versenyezni. Ugy a MÁV bányája, mint az egyik magánbánya gépi berendezéssel birt, kapacitásuk azonban jelentéktelen volt.

Az északkeleti irányban fekvő elszakadt területeken Sátoraljaujhelytől észak-keletre fekvő hegyvidéken fordultak elő ugyancsak andezit kőbányák. Ezek közül kettő, az Ungvári Kőbánya Rt., valamint a Földmüvelésügyi Miniszterium tulajdonát képező, ettől északra fekvő u.n. Perecsényi Kőbánya, birt jelentőséggel. Az Ungvári Kőbánya r.t., gépierővel dolgozott, termékeinek legnagyobb részét a MÁV-nak , valamint a környező államépitészeti hivataloknak szállitotta, beljebb az ország területére igen kismennyiségü anyagot szállitott. A pereosényi kőbánya állami szükségletet fedezett, vizépitési és partvédelmi célokra termelt ki követ.

A keleti területen csak kisebb kézierővel dolgozó kőbányák müködtek, csupán egy jelentősebb kőbánya volt, a Nagyváradtól keletre fekvő Bihar-hegység oldalán működő Kissebesi Kőbánya r.t. Ettől tovább keletre a Királyhágón tul és Székelyföldön számos kőbánya működött, ezek azonban csak helyi szükségletet láttak el, a mai Magyarország területére nem szállitottak kőanyagot. A Kissebesi Kőbánya kőanyagát gránitnak nevezte ugyan, azonban az is andezit, minőségileg hasonló a tokajvidéki kőbányák anyagához. A bánya valamikor nagy termelőképességgel birt, minthogy azonban az erdélyi terület szélére került, jelentősége

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

lényegesen csökkent és a román időben csak kis létszámu munkásság dolgozott benne. A visszacsatolás után nehezen sikerült ujra megindulnia, de jelentősége már nem volt a régi, holott fekvése igen kedvező, mert innen lehet legkönnyebben ellátni az ország keleti megyéinek /:Csanád, Bihar,Békés,Hajdu stb.:/ kőszükségletét. Kiegészitésül megjegyezni kivánjuk, hogy Nagyvárad, valamint a közeli városok és községek utcáit legnagyobbrészt a Bihar-hegységből lerohanó sebesvizü patakok kavicstörmelékeivel kövezték /:macskafejek:/ Nagyvárad városa nagyforgalmu utcáinak kövezéséhez Somoskőujfaluról bazalt kőanyagot rendelt,minthogy a Kissebesi és a környéki andezitbányák kőanyagát nem találta megfelelőnek.

Az előadottak alapján tehát két vidék az,amelynek elcsatolása jelentőséggel bir az országra nézve ; a Nógrád-Gömöri bazaltvidék és a Nagyvárad-környéki andezitvidék. Ez utóbbi vidék nem annyira kőminőség szempontjából, hanem kedvezőbb fekvése folytán bir jelentőséggel. A Kissebesi bánya környékén több kisebb bánya is működött, közöttük voltak mészkőbányák is. Általában a Bihar-hegységnek nyugati lejtőjén könnyen lehetett kőanyagot kapni, melynek minősége kb megfelel a tokajvidéki, illetve Sátoraljaujhely környéki andezit kőbányák kőanyagának.

A Nógrád-Gömöri bazaltvidék jelentősége az összes előbb emlitett vidékeket jóval felülmulja. Elsősorban a kőanyaga miatt. Ez a legkitünőbb bazalt, azonkivül Nagy-Magyarország legrégibb-legnagyobb bazaltbányái ezen a területen fekszenek. Ezen vidéknek csak igen kis része maradt a trianoni határokon belül.

A visszamaradt területen közvetlen a határ mentén két nagy kőbánya működik: a Somoskői Bazaltbánya r.t. és a Nógrádvidéki Kőbányák R.t.

Ma amikor az ország teljesen lerongyolódott utakkal, elpusztitott hidakkal és átereszekkel kénytelen a termelő munkát megindítani, ahhoz hatalmas kőanyagra van szüksége. Vasutainknak nemcsak szállitóberendezése, mozdony-és kocsiparkja, hanem a pályateste is sokat szenvedett, aminek a rendbehozása szintén óriási kőtömeget igényel. Városaink, főleg Budapest a bombázás és ostrom alatt igen sokat szenvedett, jól kö-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

vezett utcái tönkrementek,igy különösen reászorul a medvesi pompás bazaltkockákra.Mindez imperativs megszabja a követendő irányt: országunk megmaradt legjobb utépitő kőanyagát a bazaltot teljesen az utépités céljaira kell biztositani, annak bányászatát mindenképen elősegiteni,szorgalmazni.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

CEMENTGYÁRTÓ IPARUNK.

A magyar cementgyártás gyökerei az 1840-es évekre nyúlnak vissza, mikor is Beocsinban - az ottani kiváló minőségű nyersanyagra támaszkodva - román cement gyártását kezdték meg, mely a budapesti Lánchíd építésénél nyert felhasználást. A beocsini gyártás után a század hatvanas éveiben a nyergesujfalui cementgyár is megkezdte a termékelőállítását, majd közelében ugyancsak román cementelőállitására a lábatlani gyár rendezkedett be. A századfordulókon, majd az 1914-es világháborúig terjedő időszak alatt épült ki a hazai portlandcement gyártás. Közönséges portlandcement előállitására akkor létesültek a brassói, zsolnai, lédeci, tordai, bélapátfalvai, beremendi és selypi gyártelepek.

1912-ben épült a felsőgallai portlandcementgyár, mely Európában úttörőként megvalósitotta a nagy szilárdságu portlandcement gyártását.

A felsőgallai nagyszilárdságu portlandcement forgalombahozatala ösztönzőleg hatott az egész hazai cementiparra. Az érdekelt gyárak egymásután tökéletesitették berendezéseiket és tértek át nagyszilárdságu portlandcement gyártására, ezzel megelőzve az európai kontinens cementiparában csak a huszas évek közepe óta megnyilvánuló ily irányu törekvést.

A Csonka-ország egyedül állt e tekintetben, hogy annak ellenére, miszerint régi multra visszatekintő portlandcement gyártással rendelkezik, ezen iparág - müszaki meggondolásoktól vezéreltetve - kizárólag nagy szilárdságu portlandcementet állitott elő, nem ugy,mint más, iparilag fejlettebb országokban, ahol a nagyszilárdságu portlandcementen kivül egyes gyárak még mindig termelnek közönséges portlandcementet.

A mai Csonkaország termelőképessége portlandcementekben évenként kb. 660.000 tonna, mely az egyes gyárak között a következőképen oszlik meg:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Felsőgalla	33o.ooo tonna
Bélaapátfalva	14o.ooo tonna
Lábatlan	1oo.ooo tonna
Beremend	6o.ooo tonna
Selyp	3o.ooo tonna

A tényleges termelési adatok 1921-1939 közötti években a következő volt:

év	tonna	év	tonna
1921	154.52o	1931	269.46o
1922	261.o5o	1932	195.38o
1923	296.22o	1933	185.95o
1924	252.88o	1934	2o7.2oo
1925	2o7.33o	1935	238.o4o
1926	288.57o	1936	269.14o
1927	393.89o	1937	327.76o
1928	4o7.11o	1938	339.42o
1929	375.21o	1939	393.18o
1930	31o.81o		

A portlandcement gyártási nyersanyagai, ugymint mészkő és agyagmárga, a gyárak közvetlen szomszédságában rendelkezésre állanak. Ugyancsak rendelkezésre áll belföldön a gyártáshoz igen tetemes mennyiségben szükségelt szén és elektromos áram is. Ezzel szemben a portlandcement egyik nélkülözhetetlen alkatrésze, a nyers gipszkő - melyből a fenti termelőképesség alapján az ország évi szükséglete 2o.ooo tonna - a Csonka-ország területén nem található.

Nagy-Magyarország igen tekintélyes gipszkőelőfordulásokkal rendelkezik és pedig a Nagyvárad-Kolozsvári vasutvonal mentén fekvő Sztána-Egeres vidékén, mely a bécsi döntéstől a szerencsétlen kimenetelü második világháború végéig a Csonka-országhoz visszacsatolt Észak-Erdély területén fekszik. Az ottani gipszkőbányák tulajdonosai és megnyitói, valamint az azokkal kapcsolatos gipszégetésnek, tehát stukkatur, alabástrom és fogászati gipsz egyszerübb gyártelepeken történő előállitásának meghonositói magyar nemzetiségü, magyar állampolgárok voltak. A hazai cementgyárak egyike, az Egercsehi Kőszénbánya és Portlandcementgyár Rt., a bécsi döntést követően, önszükségletének fedezésére és az egyéb hazai gyárak ellátása céljából, készpénzért örökáron megvette az egyik sztánai gipszkőbányát. Természetes, hogy

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

a jelen viszonyok mellett a Csonka-ország határán tulfekvő nyers gipszkőnek behozatala elé számos akadály tornyosul és ennek folytán a gyárakban tároló nyers gipszkőkészletek csak igen korlátozott cementgyártást tesznek lehetővé.

Fenti, a Csonka-országtól keletre fekvő gipszkőelőfordulásokon kivül az ország nyugati határához viszonylagos közelségben éspedig az ausztriai Semmering vidékén /:Puchberg, Schottwien:/ ugyancsak jelentős gipszkőelőfordulások vannak. A Magyar Általános Kőszénbánya r.t. ugyancsak gipszkő önszükségletének biztositásától vezéreltetve, a trianoni békeszerződést követően megszerezte az ezen bányák és velük kapcsolatos gipszégető üzemek tulajdonosának, a Gipswerke-Schottwien-Semmering A.G.-nak részvényvagyonát és igyekezett az ottani gipszkőbányászatot és gipszégető üzemeket korszerüen kiépiteni. Az osztrák Anschlusst követően azonban a német hatóságok oly akadályokat gördítettek a magyar tualjdont képező társaság működése elé, hogy a Magyar Általános Kőszénbánya r.t. kénytelen volt részvényvagyonától sulyos veszteségekkel megválni.

A Csonka-országtól déli irányban, a mai Horvátország területén, ugyancsak bányásznak gipszkövet.

A portlandcement, mint épitőanyag, tömegcikk, ami azt jelenti, hogy a felhasználás helyén való alacsony egységára mérsékelt fuvardijtételeket kiván meg. A Csonka-ország területén fekvő portlandcementgyárak földrajzi helyzetét és az ezzel adódó fuvarozási lehetőségeket vizsgálva, azt látjuk hogy ezek közül csupán alábatlani gyár fekvése ideális, mert termékét ugy viziuton, mint vasuti pályán, közvetlenül tudja az ország legnagyobb fogyasztócentrumába, Budapestre eljuttatni.- A többi gyárak termékeiket kizárólag vasuti uton szállithatják. E tekintetben figyelemreméltó a beremendi gyár helyzete, mely Baranya-vármegye déli részén, a Pécs-eszéki vasutvonal mentén a Drávától 9 km és a trianoni határtól kb. 1 km távolságban fekszik. E gyár és a Dráva között még az 1914-es világháborut megelőzőleg keskeny nyomtávu, gőzüzemü iparvasut létesült a végett, hogy a termelt portlandcement egy része viziuton, tehát a kedvező fuvardijtétel kihasználásával kerülhessen elszállitásra. A világháboru és 1940. év között az iparvasut, melyet a Csonka-ország határa átszelt,

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

[illegible] volt. A jugoszláv állam felbomlását követően a berendi gyár tulajdonosa, a Magyar Általános Kőszénbánya r.t. az iparvasutat újból üzembehelyezte, a Dráva-parton rakodót és raktárházat épitett ki és a berendi portlandcementet a dunamenti helységekbe északon Paksig, délen Tolnáig, majd a Tiszán északi irányban viziuton szállitotta. Ez a szállitási mód nemcsak az amugyis túlterhelt vasutvonalak tehermentesitése szempontjából volt előnyös, hanem a viziutvonal mentén fekvő fogyasztók szempontjából is, kik ilymódon olcsóbb cementhez jutottak, mint vasúti szállitás esetén.

Feletté kivánatos, hogy a berendi gyártelepet és a Drávapartot összekötő, magántulajdonban lévő keskenyvágányu, gőzüzemü iparvasutak használata és a berendi gyártelep termékeinek ugy mint portlandcementnek, égetett mésznek és nyers mészkőnek a Csonka-ország területére viziutom, tehát a Dunán, a Tiszán és az azokat összekötő Ferenc József csatornán való szabad fuvarozása lehetővé tétessék.

A hazai cementipar helyzetéről nyujtott kép nem volna teljes, ha nem emlitenők fel a müszakilag igen fejlett portlandcementgyártás mellett a hazai épitőipar sajátos termékeit, mint bauxitcementet és az "S54"-es sulfátálló portlandcementet.

Bauxitcementet Felsőgallán a Magyar Általános Kőszénbánya r.t. saját szabadalma alapján, kizárólag hazai termékekből, kitünő minőségben állit elő. E gyártelep a harminoas évek mind jobban elszárkozó politikáját megelőzően, e termékből igen tekintélyes exportot bonyolitott le.

Exportcélokra ugyancsak kiválóan alkalmas az Egercsehi Kőszénbánya és Portlandcementgyár r.t. által gyártott és forgalombahozott fehér portlandcement. Ennek gyártása bizonylag kis mennyiségü, Németországból behozatalra kerülő folypáton kivül kaolint is igényel, mely a megkivánt fehér minőségben a kárpátaljai Beregszász vidékén található és onnét is került behozatalra. A kaolinbehozatal kérdése a portlandcementgyártás behozatala szempontjából jelentéktelen. Ezzel szemben nemcsak minőség hanem mennyiség szempontjából

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

is jelentős szerepe van, mint a hazai porcellán- és kőedényipar nyersanyaga.

A Salgótarjáni Kőszénbánya r.t. által előállitott és forgalombahozott "S54" sulfátálló portlandcement- miként azt neve is mutatja - sulfáttartalmu talajvizek korroziv hatása ellen nyujt védelmet, mert a vele készült betonlétesitményeket az agresszív talajvizek nem támadják meg.

A cement belföldi fogyasztásának fokozatos emelésével egyidejüen a cementipar nem hanyagolta el a külföldi piacok felé való szállitás lehetőségeit sem. Kiváltképpen a bauxitcementtel és a fehér cementtel kisérelte meg szép eredménnyel megvetni lábát a külföldi piacokon. A magyar cementnek legfontosabb felvevő országai: Anglia, Egyiptom, Németország, és Brazilia voltak.

Végezetül nem hagyandó figyelmen kivül, hogy a trianoni határok ujjáélesdése a magyar cementipar készterméket annyiban is hátrányosan érintené, hogy az égetőkemencék falazatának kiképzéséhez szükséges magnezittéglák nyersanyaga, mely részben a Felvidéken lévő jolsvai magnezitbányából származik, vámkülföldre kerül.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A G Y A G I P A R U N K

Négy-öt évszázadra tehetők azon archeológiai leletek származási ideje, melyek az agyagipar első nyomait mutatják és meggyőznek bennünket arról, hogy az agyagipar, mely az emberiségnek általában évezredes foglalkozási ágai közé tartozik hazánk földjén szintén nem volt ismeretlen.

Egészen bizonyos, hogy a legősibb foglalkozások egyike a fazekasság mesterségbeli ősé, s nem négy-ötszázados múltra tekinthet vissza a Duna-Tisza vidékén, hanem bizonyára már az Árpádházi királyok korát is megelőző időkben ismeretes volt. Mégis az első értékes bizonyiték egy égetett szabálytalan alakuvá sérült tégladarab maradvány, melynek egyik oldalán egy lovon ülő nyilát kilövő alak reliefje látható, ahol a lovon ülő hátrafelé forditva tartja vállhoz nyilát. Ez az emlék az iparmüvészeti muzeum gyüjteménytárában volt elhelyezve. Pulszky Károly tanulmánya szerint ez a darab lenne az, mely Magyarország anyagiparának termékei közül az eddig talált legrégibb lenne. Szerinte ez a tégla a XIV. század végén készült.

A későbbi fellelhető agyagipari termékek, ásatásokból kerültek napfényre, s a magyar agyagmüvesség fejlődését mutatják, mert már akkor is szükségesnek mutatkozott helyiségek fütésére szolgáló kályhacserepek darabjait láttatják. Ősrégi gelencsérmunkák ezek, melyek bizonyos vonásokban kiviteleződésük módján magukon hordják annak jellegét, hogy nem alkalmi munkát végző egyének, hanem ezzel a szakmunkával foglalkozó és ezt a szakmát szakszerüen üzők, hogy ugymondjuk tanult mesterségeit üzők munkája.

Rómer Flóris a csejtei vár omladékai között a XV.századból származó ily kályhacsempéket fedezett fel. Ugyanilyen kályhacsempék a XV. századból származók a nagyszebeni Brukenthal muzeumban is voltak láthatók.

A régi vár helyén Szécsényben Pulszky Károly a XV.századból származó már zöldmázas kályhacsempéket fedez fel.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Zala megyében a XVII. századból már dombormüves sárga, kék, zöld félig transparens fehér mázzal diszitett kályhatöredékek kerültek napfényre. Dr. Hampel József megállapitotta,hogy ezen tárgyak kivitelének módjai már a Pallisy-féle francia liszedényeken látható kiviteli módhoz - ha nem is teljesen azonosak, de hasonlóak. A régészek kutatásai szerint ezek a Zala-megyében talált törmelékek Selmecbányán készültek.

Az Iparmüvészeti Muzeum birtokában egy Erdélyből származó zöldzománcos kályha volt, melynek gyártási ideje pontosan 1773.

A XVII. század elején már ónmázas edényeket készitettek kék, zöld, lila, sárga szinekben. Teljesen az olasz majolika kivitelével és minőségével azonos darabok ezek. Már találunk ennek az időben kobaldkék és egy tranperens /:vassal szinezett :/ sárga és /: rézzel festett:/ zöld és /:mangánnal készült :/ lilaszinü mázas gyártmányt is. A diszitések jellegzetes magyar virágok : ibolya és főként tulipán.

A XVII. század végéről 1686-ból származó nagyon szép hatszögletes szelence van a Müegyetem gyüjteményében. E korszakban már a Neverre-i francia fayance megkülönböztethetetlenül hasonló másai.

Ugyane korszakból u.n. céhkorsók maradtak vissza,melyek már lényegesen haladottabb technikát árulnak el. Ezen darabok felületei ugyanis már tele vannak rajzokkal, versekkel, évszámokkal , felirásokkal, nevekkel. A rajzok rendszerint a céhbeli mesterség jellegzetes tárgyát mutatja be. A csizmadiák céhkorsója egy csizma, az ácsokon fürész,vagy balta stb.látható. Rendszerint ezen korsókon a helybeli céh tagjainak névsora olvasható, igy örökitve meg a visszamaradt darabokkal ezek emlékeit.

Ez időkben az edények már nem a francia és olasz formák utánzásai, hanem jellegzetesen hazánk egyes vidékei polgárai által elfogadott formákat mutatnak. A visszamaradt ily emlékdarabok Erdély egyes vidékeire emlékeztetnek, de számtalan jele van annak, hogy Pozsony, Trencsén és Nyitra megye, de nem jelentéktelen számban a Nagyalföld különféle részei is domináltak a szakmában.

A magyar agyagipar történetéből nem hagyhatjuk ki a habánok emlékét, mert tudva tudott, hogy ezek az agyagmüvesség

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

specialistái voltak és Németországból, majd Morvaországból kiszo-rván idemenekülve folytatták mesterségüket.

Agyagipari különlegességek a kalotaszegi edények és sárga u.n. turi-edények.

Értékes tanulmányt irt 1889-ben Petri Lajos tanár a közönséges erdélyi kék, agraffitó edényekről, melyek a Kükülló folyók vidékén készültek. Ezen edényeken 1731-től 1813-ig terjedő egyes évszámok találhatók. Valószinü, hogy ez az időszak volt eme gyártmányoknak a fénykora. Ezek szines alapanyagból formáztattak fehér anyagból készült pöppal /engobbal/ bevonva, majd kobaltfestéssel és végül ólommázzal átmázolva. A tárgyakon látható rajzokat a kobaltkék rétegbe karcolták, miáltal fehér alatta lévő réteg előtünt. Igen értékes kerámiai ösztönre mutatnak ezek a specialis magyar virágos és magyar cirádás szép mintás készitmények.

Mezőtur, Szentes, Mohács a mázolatlan agyagáru gyártásának otthonai. Feketére füstölt simitott fényesitett felületü darabok ezek.

Itt kell megemliteni - és nem hagyható ki egy ilyen szakmai leirásból - Badár Balázs mezőturi- talán azt mondhatjuk agyagmüves és nem fazekas- mükodését is, mert amit ő csinál, az specialisan és typikusan hazai és magán viselő Badár Balázs összességének minden jellegét. Gyártmányai Európaszerte ismertek.

Gyáriparszerü első ilyen agyagipari üzem a Perenyi család által létesitett holicsi gyár. Alapitási éve 1746. Az itt gyártott áru tipusában hasonlit a strassburgi azonos időkben gyártott kerámiai termékekhez. 1787.-ben Holicson már a finom angol fayence áru készül. Sajnos azonban, a vállalkozással xxxxxx mutatkozó érdektelenség a gyárnak 1830-ban való megszünéséhez vezet.

1800- és 1810 között - biztosan nem tudjuk, hogy ez évtized melyik évében- egy ujabb gyárat alapitottak, Stomfán. Ugylátszik, hogy a XIX. század eleje érdeklődéssel fordult az agyagipar felé, mert egymás után létesültek kisebb üzemek, Komárom megyében Kisbéren, Sáros megyében Giráldon, Gácson Nógrád megyében stb.

Kassán 1800 körül már két gyár dolgozik. Ugyanerre az időre esik a körmöcbányai edénygyár létesitése is, mely ma is üzemben van és a nagymartoni fayencgyár. Értékes és érdekes adat

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

hogy az 1802-ben létesitett pápai edénygyár volt az első magyar gyár, mely agyarárut exportált. Az osztrák szükséglet egy kis töredékét látta el. Ugyanarra a sorsra jutott azonban, mint a többi, 1866-ban a gyár leállt.

A mult szézad 80-as éveiben Tatán szintén létesült egy fayence gyár. Az alapitási év pontosan meg nem állapitható, de dr. Wartha Vince szerint biztos, hogy 1822-ben a gyárat, alapitó tulajdonosától Passteiner József vette meg. Gyártmányai a holicséhoz hasonlóak.

Az első porcellánt hazánkban tudtunkkal az 1845 ben alapitott városlődi gyár gyártotta, sajnos nem nagy sikerrel.

A XIX. század közepén valamivel 1850 előtt alakult Miskolcon egy agyagáru üzem, mely 20 éves fennállás után megszünt.

Értékes fayenceárut gyártott 1832-től 1869-ig az iglói fayencegyár.

Az Eger és Putnok közötti Apátfalván és Kassa mellett Hollóházán 1840-ben már meszes kőedényt gyártanak fehér szinben. Ugyanily áru termelési helyei Telkibánya /: 1820:/ Rozsnyó, Sárospatak, Besztercebánya.

Petrik Lajos szerint ugyanily fehér fayancot gyártottak az erdélyi Görgényszentimrén és Brassóban is már 1700 végén. Erdélyben Parajd, Korond, Nagymarton ugyancsak az 1890-es évek idejében készült gyártmányok emlékeit tárják fel. Korond mai otthona a speciális székely fazekas-népies kerámiának. Majd minden második házban készül ily áru a vizierővel hajtott gépkorongok segitségével. Ezidőszerint egy nagyobb üzem 40-50 személlyel is dolgoik e helyiségben, ahol révi tüzállóagyagból főzőedényt és helybeli palaszerü cserépagyagból kék és szürke szinü virággal és karcolatokkal diszitett népies jellegü mütárgyak készülnek.

A magyar agyagipar komoly fejlődése már az utolsó évtizedekre esik, mely világviszonylatban is hirnevet szerzett magának. Ezt a nevet elsősroban Zsolnay Vilmosnak köszönhetjük, aki 1839-ben mint pécsi kereskedő átvette a fivérének elhanyagolt és kilátástalan jövő előtt álló terrakotta műhelyét. Zsolnay Vilmos ekkor már közeljárt 40-ik életévéhez. E szakma tőle teljesen távol állott és mint autódidakta nyult a kérdéshez. Látván azt,

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

hogy megfelelő kémiai és fizikai tudás nélkül nem boldogulhat. Szorgalommal, minden idejét erre szánva, elsajátitotta mindazt ami szükséges volt ahhoz, hogy az agyagiparban az akkori igényeknek megfelelően otthonosan érezze magát. Az idő multával amiként tudása, ugy az általa készitett gyártmányok is fejlődését mutatták, ugy hogy idővel, mint az általánosan ismert, semmiben sem maradt el e gyártmánya a hires Minton /:angol:/ és Deck /:francia:/ agyagipari versenytársaktól.

Ma már nincs a világnak olyan része, ahol a Zsolnay név azó hires eozinjávak azonos fogalomként ne lenne ismeretes.

Fontos állomása volt a magyar agyagiparnak, megelőzve a Zsolnay gyár alapitását az 1839-es esztendő, amikor a Herendi gyár alakult. Előbb angol kőedényt gyártott, majd később porcellángyártásra tért át és e téren semmiben sem maradt el a Meissen, Serves és Capo di Monte gyártmányoktól.

Az agyagipar e századbani fejlődése Magyarországon már általánosan ismert, egymásután jelentkeznek a különféle agyagipari gyárak finom kerámiai gyártmányaikkal, ezek között a budapesti Zsolnay-féle Porcellán és Fayencgyár, a Kőszénbánya s Téglagyár Társulat Pesten /:Drasche :/ porcellángyárak, majd az 1923-ban alakitott " Gránit " Porcellán - és kőedényárugyár említendő, mely utóbbi nemcsak Magyarország, hanem Európa, de az érdeklődők /: lakóhelyeinek ismerete után, akik az elmult években a gyár megtekintésére engedélyt kértek, hogy ezt a különlegességet láthassák, svédek, argentinek, mexikóiak, hollandiaiak, ausztráliak stb.:/ azt bizonyitják, hogy világviszonylatban is a legmodernebb üzem. Ezt látszik igazolni az is, hogy gyártmányai nemcsak Európában, és a közel keleten, hanem a világ minden táján ismeretesek és kedveltek, hiszen a vállalat a második világháboru előtt már 37 tengerentuli országba exportál.

Az agyagipar általában két főcsoportba oszlik: a durva és finom kerámiai csoportra.

A durva csoportba tartoznak az épitő és tüzálló agyagipari gyártmányok, valamint általában mindazon agyagipari termékek, melyek alapanyaga geológiailag sekunder lelőhelyen fordul elő, szennyeződött és kiégetve, sárga, vörös, vagy barna- de

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

általában nem fehérszinü, viszont a finom kerámiai csoportba mindazok, amelyek az előbbiekből kimaradnak, lehetőleg primőr lelőhelyen találhatók és kiégetve fehér szinüek.

Fő jellegzetessége tehát a durva kerámiai gyártmányoknak,hogy szines: vas, mangán, titán stb.szennyeződések által sárgára,barnára,vörösre égő nyersanyagból készülnek,mig a finom kerámiai gyártmányok főalapanyagai a szennyeződésmentes kaolinok és mindazon nyersanyagok, melyek, ha nem is primőr lelőhelyen találhatók, de lényegesen nem fertőzötten ártalmas közettörmelékektől,vagy a fent emlitett tisztátalanságoktól és ha nem is fehérre égők,de legfeljebb gyengén krémszinárnyalatuak és igy ezek keveréke lehetővé teszi, hogy kiégetve fehér,vagy legalábbis összehasonlitható szintáblázat nélkül meg sem állapitható csontfehér, vagy kékesfehér szinü gyártmányokat eredményeznek.

Az első világháborut megelőző időkben Nagymagyarország kivéve a kőedénygyárak egyik fontos alapanyagát a fehérre égő kőedényagyagot/Steingutton:/ aránylag gazdag volt oly nyersanyagokban, melyek a finom kerámiai ipar gyártmányai előállitására alkalmasak voltak. Az akkori hazai nyersanyagok- eltekintve a legnemesebb diszmü, vagy asztali porcellánáruktól - használatosak voltak az ország kerámiai iparában, a legkiválóbb finomkerámiai gyártmányok alapanyagaiként, melyektől a fehér falburkoló csempétől kezdve a magasfeszültségü porcellánszigetelőkön keresztül, az egészségügyi árukig és az általános polgári nivót kielégitő háztartási porcellánedényárukig, mindenféle gyártmány alapanyagaiként szolgáltak.

A kaolinok őskőzete általában a gránit, sienit, porphir.A magyarországi kaolinok viszont riolit származékok.Nagyrészük a kerámiai ipar részére alkalmas kvarccal keveredve /:Beregszász, Nagyborzsova,Sárospatak/.Egyes vidékeken /:Mád,Tálya:/ eléggé kolbid természetü előfordulással.

A magyar kaolinok speciális települése és származása ellenére igen alkalmasak voltak a legkülönfélébb kerámiai áruk előállitására.

Ezzel az egy felsorolt agyagipari nyersanyaggal azonban még nem záródott le a Magyarországban található bányatermékek sora, mert rendelkeztünk a tüzálló ipar részére oly nyersanyagokkal is, amelyek nemcsak a belföldi szükséglet részére gyár-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

tandó tüzálló áruk gyártására voltak alkalmasak, hanem még komoly export lehetőséget is biztositottak.

Igy az első világháborut megelőző időkben a tüzálló agyagipar részére rendelkezésünkre állt Poltár, Kalnó és Jolsvapolyberzence vidéke, Losonc szomszédságában, valamint Rév és Barátka, Nagyvárad tövében, Keresztényfalva Brassó mellett, mely területeken a 28/29 Seger, 1630-1650 C°-tól egészen 32/33 Seger, 1730-1730 C° tüzállóságu elsőrendü plasztikus tüzálló kötőanyagok álltak rendelkezésünkre. Ezen anyagok samottgyárak szükségletének több mint 65 %-át tették és csupán a hátralékos 35 % volt az a gyártmányminőség, amelynek előállitásához Csehországból kellett tüzállóanyagokat importálni, mely tüzállóanyag [illegible] kintve, hogy olvadási pontjuk 34/35 Seger, 1750-1770 C°, sőt [illegible] nél egy árnyalattal jobb minőségben 35 Segeres, 1770 C° olvadáspontal is birtak, amellett, hogy szennyeződésük a legminimálisabbra volt tehető.

tüzállóság szempontjából meghaladták a magyar származásu anyagokat

A finom kerámiai ipar részére rendelkezésünkre állt Beregszász, Nagyborzsova, Sárospatak, Litke vidéke, ahonnét ugyszolván teljes egészében kielégitést nyert az a magyar finom kerámiai ipar, mely az ország szükségletét - a legfinomabb diszmü és háztartási porcellántól eltekintve - teljes mértékben kielégitette.

Az első világháboru után az ország-trianoni határmegvonásával elveszett Poltár, Kalnó, Rév, Barátka és Keresztényfalva, elveszett Nagyborzsova és Beregszász.

Sulyosan esik a latba, amit e helyütt kell megemliteni, az egyik legfontosabb tüzállónyersanyagunk elvesztése, a jolsvai és nyustyai magnezit.

Elvesztettük ezenkivül az ország részére nem kevésbbé fontos és aurópai relációban is kiváló minőségünek ismert terragoyai földpátot /:Krassó-Szörény-megye:/valamint a Banat vidéki bauxittelepülés egy részét.

A jelen pillanatban, miután Beregszász Kárpátaljának területére esett, Magyarország már nem birtokol egyetlen egy olyan számbavehető nyersanyag előfordulást sem, ami a feljett és exportlehetőségeket is biztositó, az ország gazdasági életének fontos tényezőjévé vált tüzálló és finom kerámiai iparnak

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

nyersanyagát rendelkezésre bocsátani képes volna.

Ezen bevezetés után részletezzük az egyes nyersanyagokat,melyekről az előbb szóltunk.

Poltár:

Óriási település, az egész környék bejárhatatlan területe tüzállóanyag előfordulással, mely tüzállóanyagok háromféle minőségben fordulnak elő.Rendkivül plasztikus kötőanyag.

Elemzési eredmények:	28/29 Sk	30/31 Sk	32/33 Sk
Izzitási veszteség	10.50 %	12.- %	14.50%
Si02	56.50 "	54.- "	46.60"
Al203	24 "	26.50	31.50"
Fe203	3.80 "	3.40	3.40
CaO	1.60 "	1.50	1.70
MgO	0.60 "	0.40	0.80"
Alkaliák	3.00 "	2.20	1.50"

Az előbbi vizsgálati adatokból is, de a gyakorlati felhasználásból is megállapitható, hogy ebből a nyersanyagból a tüzálló samottipar gyártmányainak egész sorozatát lehet előállitani.

Kálnó. Lényegében a poltárival azonos minőségü nyersanyag, azonos célok és gyártmányok előállitásához.

Miután ezen területek Csehszlovákiához csatoltattak, mint tüzállóagyagtelepek elvesztették jelentőségőket Csehország agyagipari gazdasági életének keretén belül, tekintettel arra, hogy Csehország az agyagipari nyersanyagok szempontjából Európának megközelithetetlenül leggazdagabb országa. Tüzálló agyagjaiból nemcsak a cseh belföldi ipart látta el, hanem még külföldre is jelentékeny exportot bonyolitott le.Csehországban Wildstein és Eger vidéken, valamint Pilsen környékén található tüzállóanyagok Poltár és Kálnó minőségét messze meghaladó értékűek ebből a szempontból Poltár és Kálno nem jelent a cseh agyagipar részére értéket.

Ennek következménye lett, hogy Kálnó és Poltár vidékén található ezen anyagokat ott helyben már nem a tüzállóipar használta fel /:mely tüzállóipar kizárólag még az annakidején alapitott magyar tüzállóagyagipar volt:/ és ugy a poltári,mint a kálnói tüzállóagyagokból ott jelenleg is tetőcserepet gyártanak. Tüzállóagyagipari célra ezen agyagok csak hozzánk exportálva szol-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

gáljék valódi rendeltetésüket.

Az első világháborut megelőző időkben a magyar tüzállóagyagipari gyárak az elsőrendü minőségü cseh eredetü tüzállóagyagokon kivül főleg Poltár és Kálnó tüzállóagyagtermékeire kisebb részben az ipolyberzencei tüzállóagyagra támaszkodtak. Az első világháboru előtt Kálnón egy modern samottgyár a saját termelésü tüzállóagyagjából állitotta elő. Kálnónak Szlovákiához való csatolása után ez a samottgyár is felhasználva a tüzállóagyagját, tetőcserép gyártásra rendezkedett be, ami érthető, ha figyelembe vesszük azt, hogy Csehország a kálnói samottgyárral szemben hatalmas tüzálló agyagipari gyárakkal rendelkezett, melyekkel szemben a kálnói samottgyár el kellett,hogy sorvadjon.

Mig tehát a magyar agyagipar Kálnó, Poltár, és Ipolyberzence elkerülésével lényeges veszteséget szenvedett, addig a cseh samottgyárak ezen területeknek Csehországhoz való csatolásával semmit sem nyertek.

Tudvalevő, hogy a magyar tüzállóagyagipari gyárak tovább kivántak élni és dolgozni, ezért nyersanyagokat importálni voltak kénytelenek s miután ezen import ép ugy,mint a többi nemes valuta megszerzését tette szükségessé,jelentékeny áldozatokat kellett hozni a nyersanyagok behozatalakor.

A magyar agyagipar /:tüzálló és egyéb agyagipari vállalatok,mert fenti agyagokat nemcsak a tüzálló samottgyárak használták fel, hanem más kerámiai anyagok gyártásához is igénybe vették/ általában a gazdasági élet változásaihoz igazodva 1200-2500 darab tiztonnás kocsirakomány tüzállóagyagot importáltak az előbbi két lelőhelyen / Poltár,Kálnó/ előfordult nyersanyagokból, melynek értéke 300-600.000.aranypengőt reprezentált.

Kálnó és Poltar tüzelőagyagtelepei,beszámitva azon területet is, mely nem rendelkezik a kérdéses nyersanyaggal de csatlakozik a magyar határokhoz kb. 1000 négyzetkilométer területet jelent.

Az előbbi behozott nyersanyagokból előállitott agyagipari készitmények értéke 800.000,- ,illetőleg 1,500.000.- aranypengő értékü volt.

Az előbbi két tőzállóagyagon kivől a Bihar megyei révi és barátkai tüzállóagyagok állottak még rendelkezésünkre, ezek azonban maximálisan csak 3031 Sk olvadásponttal birtak

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

amellett, hogy igen vegyes és bizonytalan előfordulások voltak, nem jelentékeny mennyiségben pirittől szennyeződve. Ezen nyersanyagok felhasználása csak komplikáltabb oldási és szürési mechanikai folyamatok közbeiktatásával volt lehetséges, jobb és garanciaképes minőségü gyártmányok előállitására, amit azonban az a - nyag korlátolt és gyengébb minősége folytán versenyképesen nem birt el. Hogy eme Románia területére esett agyagok mégis használatba kerültek hazánkban, csak azért vált gyakorlativá, mert Csehország részéről mindjobban megnehezült Magyarország felé a szállitás, melynek okai politikai téren voltak keresendők.

Hogy teljes képet nyujtsunk importlehetőségeinkre, meg kell jegyeznünk, hogy a Csehszlovák állam csehországi területéről származó tüzállóagyagok beszerzése mindig könnyebb volt, mint /: a volt magyar területről :/ a Szlovákiából való behozatal. Ennek inditó körülményei meg nem állapithatók.

Mint tudjuk a tüzállóipar nemcsak tuzállóanyagokat, hanem más, a tüzeléstechnikai ipar részére fontos tüzálló-készitményeket is állit elő. Ezek egyik igen értékes fajtáju nyersanyagát a magnezitet kiváló minőségben találtuk Gömör és Abauj vármegyében.

Igy a tüzálló agyagipari gyártmányokat előállitó gyárak egyik legfontosabbika európai hirü minőségben állitotta elő azon magnezitüzemeket, melyeknek alapanyaga a jolsvai és nyustyai magnezit előfordulás volt.

Jolsva és Nyustya Gömör megyében fekszik, az u.n. trianoni határtól cca 40 - 40 km távolságra és azok elcsatolásával igen értékes alapanyagot vesztettünk.

A Magyarországon feldolgozott magnezit, mennyisége 1000 vaggon volt, melynek értéke ar.P.700.000.- az ebből gyártott magnezitáru értéke ar.P.3,400.000.- ,ennek átlagban 80 %-a exportra készült.

A felhasznált magnezit kémiai összetétele égetett állapotban

	Jolsva	Nyustya
Izzitási veszteség	0.76 %	0.28 %
SiO2	0.64 "	2.82 "
Al2O3 + TiO2+ Mn_3O_4	0.73 "	1.09 "
Fe2O3	8.17 "	5.32 "

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Izzitási veszteség	Jolsva	Nyustya
CaO	2.40	2.20
MgO	88.06	88.57
Alkáliák	-----	-----

Meg kell állapitani, hogy a jolsvai és nyustyai magnezit bányatelepek nyers magnezit égető kemencékkel modernül felszerelt üzemek, Jolsván aknakemencék, Nyustyán forgókemencék állnak rendelkezésre ahhoz, hogy a megnezitkövet megfelelő magas hőmérségleten kiégessék és mint félgyártmányt továbbitsák ugyszolván az egész világnak.

A két telepnek együttes évi termelése - ennek kb.90 %-a Csehszlovákiából exportáltatott- több mint 1 0.000 vagon.

Ez az export annak idején 40 millió csehkorona értéket reprezentált-. Meg kell emlitenünk, mint fontos magnezit előfordulást a kassait is.

Jolsva éa Nyustra magnezitje azzal nyers jelentőségében, mint az előbb feltüntetett analizisekből is látható,hogy a vastartalma az egyik közel 9 %, a másiké meghaladja az 5 %-ot. Mig ezen vastartalom szemben az egyéb kerámiai és tüzállóipari nyersanyagoknál vastartalom szemben az egyéb kerámiai és tüzállóipari nyersanyagoknál káros következményekkel jár és szennyeződésnek tekinthető, addig ez esetben a magnezitgyártmányok kiváló minőségének előfeltétele és mint ilyennek a magnezitiparban ritkaságszámba vehetők, ugyannyira, hogy a jolsva és nyustyai vala mint a kassai magnezitkövet a világ minden tájára szállitották, még az Egyesült Államok magnezitgyárai részére is.

Lehet, hogy a háború folyamán történt bizonyos változás a nyersanyagok kiválasztása terén. A hadiiparban rendkivül fontos amerikai vasipar a magnezittéglát nem nélkülözhette, igy az amerikai magnezitgyárak az amerikai kontinens magnezit előfordulásaira voltak utalva, mely magnezitok vastartalma jelentéktelenül alacsony. A háboru befejezte óta eltelt rövid idő alatt beszerezhető információk szerint az amerikai kémikusok ezen vashiányt gyártás közben vas oxidal való adagolással kisérletezve igyekeztek pótolni.Tudjuk jól és a hireink is ugy szólnak, hogy ezen kisérletek nem voltak kielégitő eredményuek, a kényszerü körülmények miatt más megoldás hijján ily müvi uton pótolták a jolsvai és nyustyai és kassai magnezitben megtalálható természetalta [illegible]

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

tulajdonságokat és valószinü, hogy a ma még igen nehéz szállitási viszonyok rendelkezésével a magnezit export tengertuli országok részére is ujra megindul

A finom kerámiai ipar részére fontos nyersanyagok között első helyen a kaolinokkal kell foglalkoznunk, mint olyanokkal, melyek tulnyomó többségét teszik mennyiségileg a felhasznált anyagoknak. A magyar finomkerámiai ipar főképen a nagyborozsovai és beregszászi kaolinra támaszkodott, mely előfordulások lehetővé tették majdnem 100 %-ban az első világháboru előtt a külföldi k a o l i n o k kiküszöbölését, eltekintve oly iszapolt kaolinoknak a felhasználásától, melyekből nemcsak Magyarország, de ugyszolván Európa nagyrésze a világháboru alatt csak iszapolt zettlitzi kaolinra volt utalva.

Miután a magyar porcellánipar fő-ként technikai porcellán előállitásával foglalkozott, kaolin nyersanyagának majdnem 100 %-át fedezte az előbb leirt lelőhelyen előforduló kaolin.

Nagyborzsova még az első világháboru után jutott csehszlovák területre, a magyar határtól négy km-re. Beregszász később ismét magyar terület lett. Az, hogy Beregszász idetartozott valamiképen enyhitette Nagyborzsova elvesztését. Ha a két kaolin analitikai és mechanikai vizsgálatainak eredményei bizonyos mértékben el is térnek egymástól, a visszakapott beregszászi kaolin részben pótolni tudta Nagyborzsova hiányát. Csehországgal való kereskedelmi forgalmunk megindulásával a nagyborzsovai kaolin ujra feldolgozhatóvá vált, mert Csehországból azt tovább importálhattuk főként mert a nagyborzsovai kaolinbánya továbbra is magyar vállalat tulajdonát képezte és igy ellátta a magyar kerámiai ipart.

A nagyborzsovai kaolinból évente átlag 300-400 waggon érkezett az országba 120.000 - ar.P. értékben. Ebből a nyersanyagból főként elektroporcellán, a la mettlachi padlólap, falburkolócsempe és edényáru készültek.

Beregszászi kaolin.

Ugy kőedény, mint porcellángyártásra használja a finom kerámiai ipar és az utolsó negyedszázadban a legfontosabb nyersanyagainak sorába tartozott. Ennek a nyersanyagnak a felhasználása ugyancsak az elektroporcellániparban bir jelentőséggel és rendkivüli fontossággal az egészségügyi sanitáruk előállitása

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

berén.

Ez a kaolin teljesen pótolhatatlan annyira, hogy a gyárak ennek a nyersanyagnak hiányában a legnagyobb problémák előtt állanak, mert egész gyári berendezésük, gyártási módszereik, munkásaik betanítottsága ennek az alapanyagnak felhasználásával készült gyurmák, nyers és félkészáruk kezelési módjával szorosan összefüggnek.

Beregszász Kárpátukrajna területén fekszik, mig az első világháboru utáni békeszerződések ezt a területet Csehszlovákiának itélték. Ez a körülmény még ezért lehetővé tette ezen nyersanyag felhasználását. Az impérium változással a cseh agyagipar Beregszásszal épen ugy nem nyert, mint Kálnóval és Poltárral, mert a cseh gyárak a magas fuvardijköltség miatt nem használták. Beregszász tovább is ide szállitott évi cca 800 waggont.

A beregszászi kaolint az előbb emlitett gyártmányokat előállitó üzemek évi átlag 800 waggonos mennyiségben használták, melynek az 1938-as évi átlagára q-ként ar.P.2.60 volt, Összesen 208.000 ar-P. A beregszászi kaolinelőforduláe a jelenlegi magyar határtól 8-12 km-re fekszik és ezidőszerint behozatal nem lehetséges. Hogy a jövőben ezen kérdés miként alakul, azt nem tudjuk. Az egész terület, ahova Nagyborzsova és Beregszász is tartozik, 650 négyzetkilométerre tehető.

Terragova földpát.

Ezen anyag a magyar agyagiparban, de ezen túlmenően a vasemail iparban is jelentős és fontos szerepet tölt be. A terragova földpát minőségileg megközelitette a leghiresebb svéd és norvég földpátokat és Európában jelentős helyet foglalt el. Ebből az anyagból Magyarország évente kb.200 waggont használt fel, melynek lévén q-kénti értéke ar.P.10.- az évi behozatal értéke ar.P. 200.000.

Terragova, Krassószörény megyében fekszik, mintegy a jelenlegi határunktól.

Akkor, amikor az előbbi nyersanyagok kérdésével foglalkozunk, nem szabad figyelmen kivül hagyni, hogy mily jelentőséggel birnak egyrészt Magyarország kerámiai áruval való ellátása szempontjából előállitott áruk alapanyagaként, másrészt ezen alapanyagokból előállitott készitmények mint exportcikkek.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarország a két világháboru közötti időben falburkolócsempéket, elektroporcellánt, porcellán- és kőedény háztartási árukat, asztali készleteket és igen jelentékeny mennyiségben egészségügyi árukat exportált. Az egészségügyi áruk exportja tengerentuli országunkba történt, a világ legnemesebb valutáiért, melyre Magyarországnak az egyéb fontos nélkülözhetetlen importja részére volt szüksége.

Tájékoztatásul jelezhető, hogy

falburkoló csempéből	kb. 5.000.- q.
kőedényáruból	" 10.000 "
sanitáráruból	" 3.000 "
elektrotroporcellánból	" 1.500 "

volt exportálható, átlagba 1.000.000.- 1.200.000 ar.P.értékben.

/:Meg kell állapitanunk, hogy ennek az exportlehetőségnek a finom kerámiai iparban nagyrészt a beregszászi kaolin képezte az alapját:

A háboru alatt az agyagipari vállalatok üzembővitéseiket, amit a háborut megelőző időszakban kezdtek meg, befejezték és ezek termelőképessége majdnem megduplázódott.

A háboru befejeződése után, most, amikor különösképen fontossá vált a magyar finom kerámiai ipar,- a jelentékeny német, lengyel, oroszországi, déleurópai, északfrancia, belga és holland finom kerámiai gyárak zöme vagy teljesen elpusztult, vagy nagyrészt oly sérüléseket szenvedett, hogy azok helyreállitása után nem lesznek abban a helyzetben, hogy a háboru előtti kapacitást ujra elérjék, szemben azzal a ténnyel, hogy a romokban heverő Európa ujraépitésénél különösképen higiéniai célokat szolgáló sanitárárukban a szükséglet a békebelinek sokszorosává vált,- óriási jelentőséget nyert.

A pusztulás méreteit és a higiéniai gyártmányokban való szükséglet nagyságát jellemezheti, hogy már 1942 - év végén Németország a saját legsürgősebb szükségleteinek azonnali kielégitésére Magyarországtól kivánt haladéktalanul 300.000 .-dr klozettcsésze szállitást akkor, amikor a magyar finomkerámiai gyáripar bővitéseinek és termelése fokozásának befejezése, illetve maximális elérése után nem tud többet teljes üzem mellett, mint 150.000 db.sanitárárut termelni,

Látható tehát, hogy akkor, amikor Európa negyedik

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

legnagyobb gyára, a Gránit Porcellán és Kőedényárugyár Részvénytársaság, mely ily gyártmányokat állit elő, Magyarországon volt és ma a kontinensen /:az oroszországi gyárak termelését sem ismerjük:/ a legnagyobb. mily óriási jelentősége van annak, hogy a magyar ipar eme gyárvállalatai zavartalanul dolgozhassanak és a lehetőség határain belül a gyártáshoz szükséges nyersanyagaikat belföldön biztosithassák.

Nem közömbös ezek után, ha megállapitjuk még, hogy a balkáni és délkeleteurópai, valamint közelkeleti országok háztartási edény szükségletét jelentős mértékben a német ipar mellett Magyarország látta el, mely lehetőségeit hazánk a német ipar hanyatlása folytán a jövőben még fokozottabban érvényesitheti, tehát e téren a magyar iparra jelentős feladatok várnak.

Mindezek figyelembevételével számithatunk arra, hogy a magyar gyárak a magyar szükséglet redukált igényeinek a kielégitése mellett igen jelentékeny exportot bonyolithatnak le. Ez az export lehet

a./ sanitéráruból	9.000.- q.	560.000 ar.P.
b./ edényáruból	17.000.- "	1,200.000 "
c./ fayancelapból	10.000.- "	500.000 "
d./ porcellánszigetelőből	5.000.- "	250.000 "
Összesen:	40.000.- q.	2.510.000 ar.P.

Hogy tájékozódjunk Magyarország háboru előtti exportjával szemben - mely még az éles nemzetközi verseny jegyében futott- milyenek a háboru utáni exportlehetőségei, álljanak itt a következők:

A második világháborut megelőző időben a hallatlanul erős német verseny miatt, mely különösképen 1934.-ben kezdte éreztetni hatását, az export területeken az árak fokozatosan lemorzsolódtak.Lemorzsolódtak oly mértékben, hogy a versenyző vállalatok már termelési költségeik alatt is kénytelenek voltak a külföldi importőrök árait elfogadni, ha nem akarták exportpiacaikat elveszteni. Ezek az éles versenyárak jövőre legalább ezidőszerint ugylátszik lényegesen megjavulnak, mert a magyar kerámiai ipart felkereső külföldi érdeklődők közléseiből az látszik, hogy az egész világon, mint más vonatkozásban is, óriási áruhiány van. Az áru-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

hiány egyrészt a háborus területektől távollevő exportpiacokon abból keletkezett, hogy a hatéves háboru alatt árut egyáltalában nem kaktak, a háboru dulta földrészeken pedig a pusztulás óriási volt.

Statisztikai adatok eddig nem állanak rendelkezésre, de a tájékozott szakemberek szerint, kik az európai termelést éppugy, mint a tengerentuli hasonló gyárak produkciáját ismerik kb. informálva vannak a szükségletekről is. Egyrészt a mult exportja, másrészt kombinációk utján a pusztulás okozta hiányok mérvei szerint megállapitható, hogy az exportpiacokra a gyártmányok árai nemcsak el fogják érni, de tul is fogják haladni a belföldi piaci árakat, mert mig eddig exportvonalon a gyári termékekben a kinálat volt az árszabályozó, a mult esetben árromboló tényező addig az elkövetkező több éven keresztül a kereslet lesz az, amely a számban és termelőképességben csökkent kerámiai ipar európaszerte csökkent termelvényeit, illetve ezek árait emelni fogja, mert a kereslet mindig és hosszu időn keresztül kizárja az árromboló versenyt. Néhány statisztikai adat rávilágit a speciális magyar helyzetre és tájékoztatásul esetleg a jövőt illetőleg annál is inkább, mert a sors kegyelméből a magyar agyagipar szenvedte háborus sérüléseket rövid uton helyre lehetett állitani, ugy, hogy e gyárak a folyó esztendőben már a maximális békekapacitással dolgozhatnak. Igy tehát nemcsak elérhetik a háborut közvetlen megelőző 1938 és 1939 évek exportját, de tul is haladhatják azt, mert az ország egyik legnagyobb és legmodernebb üzeme ujabb nagy bővitési munkálatait 1939 év októberében fejezte be.

Lássuk minő volt az export-import forgalom a kerámiai ipar részéről és részére:

	Import:		Export:	
	1938.	1939.	1938.	1939.
a/ kaolin	65.262 q.	70.132 q.	6.784 q.	2.080 q.
b/ gipsz	120.601 "	110.593 "	-.--- "	-.--- "
c/ magnezit	70.392 "	144.376 "	205.148 "	1.600 "
d/ homok, kvarc foly.	375.673 "	302.051 "	2.006 "	13.856 "
e/ üveg, grafit cserép	16.010 "	15.498 "	7.071 "	6.50- "

A fenti táblázatból a kerámiai tiegli s éltalá

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

ban az agyagipart az 1,2,3 és részben a 4 és 5 pont alatti tételek érintik.

Az import rovatból az 1/ tétel alatt lévő kaolin kb. 80 %-a/s finomkerámia 20 %-a a többi iparokra esik, a 2/ tétel alatti gipsz 8 %-a a 3/ tétel alatti teljes mennyiségben a tüzálló iparra esik, a 4/ tételből pedig az 5.5 %,az 5/ tétel 30 %-a samottörmelék formájában jutott a tüzálló, illetve agyagipar részére.

Az import értéke:

1938.évben 810.000 a.P.
1939 " 1.350.000 a.P.

Az exportunk értéke:

1938.évben 1.490.000 a-P.
1939. " 79.000 a.P.

Ezekkel szemben készáruban a következő export állapitható meg:

	Import		Export	
	1938.	1939.	1938	1939
Porcellán				
egyszinü	888 q.	334 q.	6 q.	
másféle	2461 "	1249 "	204 "	56 q.
Fayence				
mázzal fehér	217 q.	50 "	11 850 "	12 080 q.
" színes	62 "	40 "	1 000 "	1 104 "
máz nélkül fehér	34 "	5 "	2 "	84 "
" " színes	32 "	36 "	3 "	6 "

Az import értéke:

1938 évben 371.000 arany P.
1939 " 166.000 " "

Az export értéke:

1938 évben 1.070.000 arany P.
1939 " 1.066.000 " "

Mint látjuk, a kerámiai ipar exportmérlege mindenkor aktiv/ha eltekintünk a háborus illetve azt megelőző 1939 évi évelejei hónaptól, amikor a magnezit nyersanyag behozatala igen nagy volt, mert a nyersanyagtárolás egyik főfeladata volt a gyáraknak tartalékokat gyüjteni minden esetőségre / és igy ennek érdekében mindent érdemes megtenni hogy uzemük zavartalanul

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

gát biztositsák.

Ha a mai délkeletaurópai piacot vesszük csak figyelembe és az ott kialakult azon árakat, melyek alapján a fent felsorolt gyártmányokat kivánnók értékesiteni, ugy megállapitható, hogy ezekért átlagban globálisan cca 10 milliárd pengő eladási ár volna elérhető, illetve ennek megfelelő kompenzációs áru felvásárolható, importálható Magyarországra, vagy ennek megfelelő nemesvaluta szállitása a Magyar Nemzeti Banknak.

Összehasonlitásul még annyit, hogy ez az árumennyiség a háboru előtt cca 1 millió pengő értéket reprezentált, természetesen az előbb emlitett erősen lemorzsolt árakon.

Az előzőkben már felsoroltuk azokat az árucikkeket, amelyek exportálhatók és hogy kellő összehasonlitásra legyen mód jeleznünk kell, hogy exportunk főként sanitär és edényáruban volt. Az imént 10 milliárd pengőben megjelölt mennyiség is csak arra vonatkozik ; fayencalapban is porcellán szigetelőben csak jelentéktelen mennyiség került ki az országból. A mostani nagy áruhiányban külföldön egészen bizonyos, hogy az exportot ezirányban is ki lehet fejleszteni. Mindenesetre, ha a 13/ oldalon lévő második táblázatunk két utóbbi tételét - c. és d. mattit - el is hagyagoljuk, akkor is

sanitär áruban	21 milliárd,	
edény "	17 "	
Összesen:	38 milliárd pengő	

érték exportálható, kb. négyszerese a második világháborut megelőző évek mennyiségének.

Ez a többletmennyiség, illetve az exportlehetőség emelkedése a gyárak üzembővitéséből eredő kapacitás növekedése folytán lenne lehetséges.

Mindezeket azért közöljük, hogy a kerámiai ipar fontosságát Magyarország exportja szempontjából és a Nemzeti Banknak nemesvalutát termelő iparunk szempontjából kihangsulyozzuk és érzékelhetővé tegyük, mennyire fontos Magyarország részére a kerámiai iparokat ellátó nyersanyag területek birtokolása.

Könnyen lehetséges ellenérvet felhozni és alátámasztani azzal, hogy e nyersanyagok beszerzése akkor is lehetséges, ha nem belföldi termékekről van szó és azokat idegen állam birtokolván, importáljuk, hangsulyozni kell azonban, hogy amennyiben

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

ezeket a nyersanyagokat Csehszlovákia birja, mely Németország nagy részbeni kiesésével első helyre tornássza fel magát mint kerámiai ipari ország, méginkább fontosnak fogja látni, hogy mindazokat az anyagokat, mégha arra az ipara részére szükség nincs is /amennyiben tényleg ezen anyagokkal legalább azonos értékü és minőségü nyersanyagokkal a cseh belföldön rendelkezik:/ megtarthassa, hogy a versenyző szomszéd ország kerámiai iparának helyzetét megnehezitse.

De külön fontos és szemelőtt tartandó hogy a nyersanyagok bányászási és kezelési módja ezen közben a különféle rétegek pontos elkülönitése a kaolin és egyéb agyagipari bányatermékek üzemében nem közömbös, mert átlagos, egyenletes minőségü nyersanyagok csak egész korrekt bányamüvelési uton érhetők el. A nyersanyagok kezelése körüli gondosságtól függ azoknak elszennyeződésmentes volta, minőségi állandósága, mert mindezek együtt teszik csak lehetővé azt, hogy exportképes, kifogástalan árufajta legyen a rendelkezésre bocsátott nyersanyagokból a kerámiai gyárakban előállitható.

Ha tehát idegen kézen, sőt versenytárs kezében nyugszanak ezek a nyersanyaglelőhelyek, nincs meg az a biztonságuk, hogy gyáraink oly nyersanyagokkal láttatnak el, melyekből oly exportáru gyártható, mely egyrészt megfelel a már elismert magyar kerámiai ipar világhirnevének, másrészt, hogy a világpiacon még a mai nagy árukereslet mellett is megfelelő minőségü gyártmányt tudjunk előállitani és rendelkezésre bocsátani.

Összegezve tehát a következő nyersanyaglelőhelyekről van szó, meghatározván azok geografiai elhelyezkedését, melyek az agyagipar részére fontosak Magyarország birtokában voltak a multban és időközben idegen uralom alá kerültek.

Poltar, Kálnó, Ipolyberzence.

Losonc környékén elhelyezkedő területek a trianoni magyar határtól 25 km- távolságra a település északi széle. A település szélessége átlagban 35-50 km. Az egész terület tehát hétszázötven négyzetkilóméter /:I.sz.térképmelléklet:/

Nagyborzsova, Beregszász.

Vásárosnaménytól északkeletre Munkácstól délnyugatra, északnyugat- délkeleti irányban futuló rétegeződése. A trianoni határ mentén átlagosan 25 km hosszuságban és 20-25 km széles-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

ségben. Tehát ötszáz négyzetkilométer /:II.sz.térképmelléklet:/.

Jolsva - Nyustya.

Bánréve - Putnoktól északra. Rimaszombattól északkeletre a trianoni határtól /:Pelsőc vidékén:/ 35 km.távolságra fekszik. A település, a gyengébb minőségü magnezit előfordulásokkal együtt alaktalan területet mutat. Kb. 15 - 18 négyzetkilométer. /:III.sz.térképmelléklet:/

Barátka-Rév.

Nagyváradtól nyugatra a Kolozsvár felé vezető útvonal mentén Biharkeresztestől a trianoni határtól 70 km-távolságra. A település hosszas fészekszerü előfordulásokkal, tehát megszakitásokkal kb. 18-20 km. Szélessége 6-8 km.Kb. 120 négyzetkilométer /:IV.sz térképmelléklet:/.

Terragova.

A Lugos -Orsovai utvonal mentén Arad-Temesvártól délkeletre Makó mellett elvonuló trianoni határtól 220 km. távolságra. A település sziklás hegyvonalban fekszik. Kb. 4-6 négyzetkilométer területben. /:V.sz.térképmelléklet:/.

Szükségesnek tartjuk, hogy ismertessük még a jelenlegi Európában egyedül álló nagyfrekvenciós áramokhoz szükséges kerámiai anyag gyártásunkat.

Az elektromos ipar több mint 60 éve használ kerámiai uton előállitott szigetelőanyagokat. E szigetelőanyagokkal szemben felállitott követelmények sokoldaluak. Amig az elektromos iparban főleg csak kis frekvenciós áramok szerepelnek, a kivánalmak a tömörségre, nagy mechanikai szilárdságra vonatkoztak, melyekhez még különös esetekben a hirtelen hőfok ingadozásokkal szembeni ellenállóképesség is járult. Ez anyagok általában kaolin,kvarc és földpát alapanyagok keverékéből vannak felépitve.

Az utolsó évtizedekben, különösen a rádiótechnika fejlődésével a kisfrekvenciós áramok is egyre nagyobb jelentőségüek lettek. Ezeknél a szigetelőanyagoknál a fenti követelményeken kivül méretpontosság, kis dielektromos veszteségi tényező sok esetben nagy dielektromos állandó, továbbá a dielektromos állandónak kicsiny hőmérsékleti tényezője is szerepelnek.E követelmények teljesitésére a harmincas évek óta a kerámiai anyagok három uj csoportja fejlődött ki és pedig

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

a magnézium metaszilikát
a titándioxid és
a magnéziumtitanát alapanyagu szigetelő

anyagok csoportjai.

Hazai kerámiai iparunk a második világháboru kitöréséig csak a nagy és kisfeszültségü kisfrekvenciás szigetelőanyagainak előállitásával foglalkozott, a nagyfrekvenciós áramok szigetelőanyagaiban behozatalra szorultunk. Mikor a háboru folyamán a behozatal egyre nehezebbé vált, elsősorban a hazai szükséglet fedezése céljából, létesitette a Nagybátony-Ujlaki Iparmüvek különleges kerámiai üzemét.

Az uj üzem gyártmányai a következők:

1/Elizolit. Alapanyag: Magnéziummetaszilikát.

Jellegzetesség: Kis dialektromos veszteségi tényező, kis dielektromos állandó, nagy átütési szilárdság.

Alkalmazási terület: Nagyfrekvenciós áramok tartó elemei szerelési és szigetelési alkatrészei; azonkivül kondenzátor dielektrikum.

2/Megadim. Alapanyag: Titándioxid.

Jellegzetesség: kis dielektromos veszteségi tényező, nagy dielektromos állandó, a dielektromos állandó negativ hőmérséklet tényezője. Alkalmazási terület: kondenzátor dielektrikum.

3/Izodim. Alapanyag: Magnéziumtitanat. Jellegzetesség: kis dielektrom a veszteségi tényező, közepes dielektromos állandó, a dielektromos állandónak pozitiv hőmérségleti tényezője.

Alkalmazási terület: kondenzátor dielektrikum.

4/Korelit. Alapanyag: Magnéziumoxidos porcellán.

Jellegzetesség: nagy mechanikai és elektromos szilárdság és ellenállóképesség, nagy átütési szilárdság.

Alkalmazási terület: szigetelőanyag a kisfrekvenciós elektromos iparban, kapcsolólapok, átvezetők, tám- és feszitőszigetelők, szigetelőgyöngyök.

5/Pyrolit. Alapanyag: magnéziumoxid-tartalmu aluminiumszilikát.

Jellegzetesség: kis hőtágulási együttható, hirtelen hőfokváltozásokkal szembeni ellenállóképesség, nagy elektromos szigetelési ellenállás magas hőmérsékleteken is, ellenállóképesség ivfény és szikrabehatásokra.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Alkalmazási terület: a hőelektromos ipar szerelési és szigetelő elemei. Fűtőszáltartók, elektromos fütő és főzőberendezések tartó elemei, szigetelő gyöngyök.

A gyártási programm fenti anyagokkal még nincs lezárva. Tervbe van véve még egy aluminium-exiddus tömör porcellánszerü anyagnak előállitása is, amely hőfokingadozásokkal szembeni ellenállóképesség mellett nagyfoku tüzállóképességel bir, sav és lugálló, amely hivatva lesz a külföldi Marquardt és Pythagoras anyagokat /:laboratórium, porcellánanyagok:/ pótolni. Ez annál inkább fontos lenne már nemzetgazgazdasági szempontból is, miután a legfontosabb alapanyaga a bauxit, illetőleg az aluminiumoxid hazánkban rendelkezésünkre áll.

A fenti gyártmányok alapanyaginak legnagyobb része ugyancsak a fent felsorolt termelő helyekről származik.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Ü V E G I P A R U N K.

Már több, mint 4000 éves multra tekinthetett vissza az üvegipar, miker honfoglaló őseink Európaszerte tett portyázásaikról magukkal hosták azokat az üveggyöngyöket és kisebb használati üvegtárgyakat, melyeket XI.századad kiváncsi gyermeke a " régész " as ősmagyarok sirjaiban talált.

A XII-XIII.században az olaszokkal és németekkel folytatott kereskedelem utján került hazánkba a már akkor is hires velencei és rajnai üveg. Nem valószinü, hogy volt hazánkban ebben az időben már üvegipar. Ha volt is, annak minden nyomát eltüntette a tatárjárás.A magyar üvegiparról az első irott adatunk az 1300-as évekből maradt fenn.

Első üveghutáink a Felvidéken települtek, ahol egyrészt a hatalmas erdőségek elegendő tüzelőanyagot biztositottak számukra, másrészt ahol megtalálták az üveggyártáshoz szükséges kvarckövet, mészkövet, hamussirt pedig adott a tüzifa hamuja. Gyakori eset volt az is, ha az üveghutának elfogyott a fája, az egész üzem tovább költözött olyan helyre, ahol talált tüzelőanyagot. Ezért találni hazánkban annyi huta nevü községet olyan helyeken, ahol emberemlékezet óta semmi ilyenféle üzem nem volt. Továbbá első üveghutáink a felvidéki arany- és ezüstbányák közelébe telepedtek, mert nemesfém feldolgozáshoz szükséges választó vizet tároló üvegedények gyártására alakultak. Első üvegesmunkásaink Velencéből kerültek hazánkba. Mátyás király korában a velencei üvegipar 3000 embert foglalkoztatott, tehát többet, mint az egész magyar üvegipar a mi időnkben.

A török hódoltság nem kedvezett a magyar iparnak. Szerencsére üveghutáink nagy része a törökök által meg nem szállt területeken volt, ugyhogy ezek fennmaradtak. De kivül estek ezek a katonai felvonulási utvonalakon is.

A XVI.században már táblaüvegeket is gyártottak hutáink.

A táblaüveget kétféleképen állitották elő. Az egyik eljárás szerint a hengeralakura fujt üveget hosszában fel

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

hasitották és kemencében simára nyujtották. A másik eljárás szerint az olvasztótégelyből kimártott üvegmagot forgatással köralakú üveglappá szélesitették. A forgatórudról lepattantott üveglapot kemencében tovább kezeltek. Utóbbi eljárással azonban csak kisebb üvegtáblák voltak előállithatók.

Az ablaküveggyártás csak lassan kapott erőre, ami abból is következtethető, hogy alig van olyan régebbi leltár amelyben üvegablakok, illetve üvegkarikák /:ablakszemek:/ hiányát meg ne állapitották volna. Nyilvánvaló, hogy ablaküvegeket drágán, sőt nehezen lehetett kapni.

Üveghuták alapitásával főuraink előszeretettel foglalkoztak. Igy pl. Pálffy Pál kamarai elnöknek 1635-ben a Felvidéken?Rákócziaknak Regécen, Munkácson, gróf Bercsényi Miklósnak Ung-megyei Krajcán volt üveghutája.

A XVII.században már a magánháztartások is kezdtek üvegedényeket és egyéb üvegtárgyakat használni. Az üveghasználat fokozódó terjedésének természetszerű következménye volt az üveghuták további fejlődése. Ugy, hogy ebben az időben az üveggyártás hazánkban már virágzó iparág volt.

Károsan hatottt az üvegiparra Mária Terézia gyarmatositó politikája, mely szerint a bécsi kormányzat Magyarországon csak olyan ipart engedett meghonosulni, mely az osztrák iparnak nem árthatott. Jellemző a gyarmatositó politikára az,hogy a Magyarországból Ausztriába szállitott árut 30 % Ausztriából Magyarországba jövőt 2-3 % egyéb külföldről ideérkező szállitmányt 30-60 % vám terhelte.

Magyarországon hivatalos összeirás szerint 1771-1786. között 32 üveghuta volt. Ez az arányalag nagyszámu üveggyár sem tudta a magyar szükségletet kielégiteni, mert annak 90 %-át behozatallal kellett fedezni.

A külföldön általános fellendülést hozó XIX. század vége a magyar üvegiparban a hanyatlás kora. A vasutháló-zat kiépitésével a fa értékesithetőségének jobb lehetőségei támadtak.A századvégén, 1860 körül működött 54 hutából már csak 36 dolgozik. Különösen hátrányos helyzetbe kerültek az erdők mélyén eldugott kis üveggyárak, amelyeknek nemcsak hogy vasutjuk nem volt, de legtöbbjéhez épitett ut sem vezetett. Ezek árujukat száraz idő esetén házalók hátán szállitották,vagy megvárták a

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

jobb időt a kocsin való szállításhoz. Ehhez járult még, hogy a külföldön meginduló gépesítése a külföldi üveggyárakat korszerűségben messze gyáraink felé emelte. A gázgenerátorok használata lehetővé tette a szilány tüzelőanyagok felhasználását ez iparágban. Olcsobbodást idézett elő a magas és állandó hőmérsékletével az olvasztási idő megrövidülése is. A XVII. században üvegeverék megolvasztása 8 napig, a XIX. század elején 48 óráig, addig az uj eljárás szerint mindössze 12-14 óráig tartott. A régi sok kis huta helyett modern nagy üzemek épültek a külföldön. A nyersanyag jó részét már a vegyipar szolgáltatja. Hazánkban a gáztüzelésü kemencék csak akkor terjedtek el, miután a kormány az iparfejlesztést elősegitő adókedvezményeket adott az üzemeket korszerű berendezéssel ellátó gyáraknak. Az uj gyárak már vasutak mellett épültek. Nem feltétel, hogy a gyár nyersanyag-lelőhelyek közelében fekudjön. Fát felváltja a szén, hamuzsirt a szóda és a glauberső. Owens gépe 24 óra alatt 60.000 söröspalackot gyárt, vagyis 70 munkás teljesitményét nyujtja. Még jobban eltolódik ez az arány a gép javára Foucault féle táblaüveg-huzó gépnél.

Az első világháboru előtt a magyar birodalom területén 33 üveggyár volt. Ezek termelésének értéke kb. 19 millió aranykorona volt öblös üvegben és kb. 1 millió aranykorona táblaüvegben.

Ebben az időben - 1913-ban - behoztunk külföldről 3.700 vaggon öblösüvegárut, 9.6 millió és 2.000 waggon táblaüveget 8.1 millió aranykorona értékben. A fenti 3.700 waggonból 3.500 waggón és a 2.000 wagónból 1.900 waggón osztrák eredetü áru.

Az 1914-18-as világháboru közepén gazdasági nehézségek sulyosan érintették a magyar öblösüvegipart is. A dekonjunktura, valamint az ország külkereskedelmi érdekei következtében importált üvegáru miatt üveggyáraink termelvényeiket az ország területén belül elhelyezni nem tudták, ezért kénytelenek voltak üzemredukcióval dolgozni. Magától adódott igy az a helyzet, hogy megkisérelték az exportot. A szomszédos országok fejlett üvegipara következtében a közeli országokba ez nem volt lehetséges. Távolabbi területekre pedig az üvegáru olcsósága miatt a szállitás - mivel a fuvar az árak lényeges tényezőjévé vált -nem volt rentabilis. Üveggyáraink tehát a szerviz és diszmüáru ex-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

portálását kisérelték meg. Ennek elérése érdekében hosszu éveken át kisérleteket folytattak, szakmunkásokat toboroztak és tanitottak be. Ennek eredményeképen az 1930-as évek elejétől kezdődőleg szépen fejlődött exportunk megindult, ugyhogy az 1925. év alapján számitott kiviteli index 1930-tól 1938-ig 82-ről 690-re emelkedett. Néhány éven belül egyes gyáraink a kontinensen tul, minden világrészbe szállitottak. Az üvegipar exportjának szociális jelentősége is volt, mert nem gépi tömegcikket, hanem sik egyéni munkával előállitott nemes gyártmányt szállitottak külföldre. Az üvegipar ma is mindent elkövet annak érdekében, hogy gyártmányait - mihelyt arra lehetőség nyilik - olyannyira tökéletesitse, hogy termelésében mutatkozó feleslegét teljes egésszében, lehetőleg nemes valutáju országokba helyezze el. Ennek azonban ma még igen sok akadálya van és az üvegiparban fennálló nehézségekre az alábbiakban kivánunk rámutatni.

A trianoni Magyarország területén sóbánya nincs és ennek következtében a legfontosabb olvasztási anyag, a szóda, amely a sónak egyik ipari terméke, nem fordul elő. Ebből a szempontból azonban Nagybányának van igen nagy jelentősége, mert Nagybányáig huzódnak az ekmaszlatinai hegységek, amelyek kősetei sót tartalmaznak. Ezáltal Nagybánya a magyar üvegipar szempontjából igen fontos. De fontos Nagybánya a szódán kivül a másik, az üvegiparban nélkülözhetetlen glauberső /:kalcinált szulfát:/ szempontjából is. A glauberső a kénsavgyártás egyik melléktermékе és gyártásával a Hungária Vegyi és Kohóművek foglalkozik. A gyártási nagyság azonban az ország kénsav szükségletétől függ. A Hungária budapesti telepe az ország üveggyárait csupán részben tudja glauberssóval ellátni. Az elmult időszakban ebben a cikkben azért nem volt hiány, mert ugyanezen cég nagybányai gyártelepe a mutatkozó hiányt pótolni tudta.

Nagybánya további jelentősége a közeli földpátelőfordulás szempontjából is kiemelendő. A közeli Magyarmezőn /:Lápos völgy:/ a földpát olyan minőségü, amely kifogástalanul javitó eljárások alkalmazása nélkül az üveg és kerámia /porcellán/iparban felhasználható. A trianoni Magyarország területén földpátelőfordulás a Vértes hegység környékén található, ez azonban a fentemlitett iparok

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

~~Üvegipari előfordulás formájában nem használható kvarc~~ ~~Magyarországon földtörténeti előfordulása máshol nincs.~~

Az üvegipar másik igen lényeges nyersanyaga a kvarchomok. A háborut megelőző időszakban az üvegipar szükséglete ez is importból volt. A háború folyamán az ország kvarcelőfordulásait az üvegipar megvizsgálta.

A jelenlegi Magyarország tulnyomólag olyan kvarchomokokat tud üvegolvasztásra kifogástalanul alkalmas homokot nem találni. Egyes helyeken van ugyan kvarchó, azonban az vastartalmával szennyezett, úgy, hogy abból fehérüveget, vagy táblaüveget gyártani nem lehet. Azonkivül ma már a kvarchól történő üveggyártás általában nem használatos, mert az túl költséges. Ugyanis a kvarchó tulságosan kemény és tulságosan szilárd is ahhoz, hogy azt a szokásos berendezésekben megfelelően lehetne az üvegolvasztáshoz szükséges szemnagyságra felaprítani, hanem a kvarchövet előbb vörös izzásra kell hevíteni és izzó állapotban hideg vízbe mártani, amikor a kvarckristályok tridymitté való átalakulásával járó hirtelen térfogatváltozás a kvarcitot megrepeszti és ilyen állapotban lehet csak őrölni, ami azonban még mindig sok munkát jelent. Minthogy ez a felfütés és hütés költséges, ma már jólog fehér üvegolvasztó homokkal dolgoznak az üvegbutik.

Jelentős a dorogi kvarchomok előfordulása, ez azonban meglehetősen szerencsétlen körülmények között használható ki, mert a szén mellékkőzete és a kitermelési lehetőségeket a szénbányászatnak állandóan kedvezőtlenül befolyásolja. Másik hibája a dorogi kvarchomok előfordulásának vasoxid tartalmában van és ezért kiszitő eljárás nélkül az üveggyárban felhasználni nem lehet. Normális termelésű viszonyok, valamint megfelelő kiszitőberendezés alkalmazása esetén is a dorogi kvarchomok az ország üveggyárainak kvarchomok szükségletét csupán cca. 25-30%-ig tudná kielégíteni. Érdekes előfordulás a kővágóörsi kvarc. Azonban ez is csak kis mértékben vehető igénybe üveggyártási célokra. Az előfordulás u.n. darabos /nem homok!/ a vasoxid tartalma igen nagy mértékben és ezáltal földrüveg gyártására nem alkalmas.

Az üvegipar szempontjából jelentős előfordulás Felsőturon van, amely Inolvasástól északi irányban 7 km-re fekszik. Annak vasoxid tartalma 0.02 körül mozog, ami üveggyártási és kiszerelési célokra alkalmassá teszi. Hátránya azonban kedvezőtlen köz-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

azt előfordulási alapjában van. De ennem ellenére az ország önellátása szempontjából /:üvegipari szemszögből nézve:/ jelentősége igen nagy volna.

Az üvegipari kvarchomok nehézségeit legnagyobb részben a Nagybánya-Bánffihunyad-Kolozsvár háromszögben elfekvő oligocen koru kvarchomok előfordulás oldhatná meg. Ezen a területen található homokkal az üvegipar a legutóbbi években számos kisérletet végzett és ez a fehérüveg gyártásánál is megfelelőnek mutatkozott. Itt az előfordulás olyan mérvü, hogy remélhető hosszu időn keresztül a magyar üvegiparnak kvarchomok behozatali gondjai, ezen terület megszerzésével nem volnának.

Fentiek alapján Nagybánya és környéke, továbbá Ipolyság és környéke a magyar üveggyártás szempontjából kulcshelyzettel bir s ha ezen területeknek az országhoz való visszacsatolása nem sikerülne, az igen fejlett magyar üvegipar nem lehetne önellátó. Megemlitjük, hogy a magyar üvegipar 5-6.000 munkást és ennek hozzátartozóit látja el.

Ha életképes magyar táblaüveg és épületüvegipart akarunk elképzelni, már pedig a békekötés utáni években, amidőn a háborus pusztitások ujjáépitése megkezdődik, lehetetlen elképzelni, hogy Magyarországon versenyképes, komoly siküvegipar ne legyen, úgy feltétlenül szükséges egészséges alapokon nyugvó belföldi nyersanyaggal rendelkező üvegipar. Talán az összes épitési anyagok közül Európában a legnagyobb kár és igy legnagyobb a szükséglet az épületüvegben, mert hiszen a légibombázások, de a tüzérségi tüz is s a nagy hatóerejü gránátok nagy körzetben pusztitották el az ablaküveget, valamint a gyárak üvegtetőzetét. Ha nem gondoskodunk életképes magyar üvegiparról, ugy az ország rekonstruálása és ujjáépitése a háborus károk pusztitása már csak azért sem lesz lehetséges, mert egyrészt hosszu ideig nem kaphatunk külföldről megfelelő mennyiségben üveget, másrészt valószinüleg az üveg ára olyan magas lesz, hogy azt a terhet, amelyet ez az állandó import jelentene, az ország nem fogja tudni elbirni.

Az üvegipar ellátása szempontjából legnagyobb veszteséget Erdély megszállása jelenti. Mert egyelőre elveszett az egyik legjobban nélkülözött energiaforrásunk, az erdélyi gáz, amelyet magyar geológusok találtak meg, magyar technikusok fúrták az első kutakat és létesitették az első erőmüvezetékeket, a

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

s a földgáz a legalkalmasabb az egészséges alapokon nyugvó táblaüvegipar létesítésére. Rá kell mutatnunk arra, hogy a két nagy erdélyi üveggyárat ugy a medgyesi mint a dicsőszentmártoni gyárakat - ahol öntöttüveggyártás is van - magyar mérnökök, illetve technikusok tervezték, alapitották, épitették és látták el modern gépekkel. Marosujváron van az a szódagyár, amely hivatva volna nemcsak az egész magyar üvegipart, de a magyar vegyiipart is szódával ellátni. És végül az a homok, amely a táblaüvegipar ellátásának valóban alkalmas, mint már emlitettük, ugyancsak Erdélyben, Nagyvárad és Kolozsvár között, kb. fele távolságban, Egeresen van. Amidőn Erdély a háboru folyamán visszacsatoltatott Magyarországhoz, az első dolga volt a magyar épületüveggyárosoknak, hogy pénzzel és müszaki segitséggel igyekezzenek ezt az üveghomokgyárat ujból üzembehozni, ami rövid idő alatt sikerült is. És ha a háboru folyamán nem volt az országban épületüveghiány, az majdnem kizárólag ennek az egeresi üveghomokbányának köszönhető.

A fent előadottak szemléltetésére közöljük a magyar üvegipar néhány termelési és külforgalmi adatát.

A magyar öblösüveg és táblaüvegipar termelése:

1933	évben	1.300	vagón	7.6 millió pengő	értékü
1937	"	2.800	"	19.8 "	" "
1938	"	2.400	"	17.9 "	" "
1939	"	3.000	"	22.4 "	" "
1940	"	3.635	"	26.1 "	" "
1941	"	4.900	"	34.9 "	" "
1942	"	5.300	"	44.0 "	" "

A magyar üvegipar külforgalmi adatai:

	Behozatal	Kivitel	Behozatali index (1920 = 100)	Kivitel index (1920 = 100)
	millió pengő			
1920	14.5	0.33	100	100
1921	9.87	0.45	68	136
1922	5.60	0.73	39	220
1923	6.65	0.78	46	236
1924	7.25	0.21	50	64
1925	10.60	0.27	73	82
1926	9.13	0.66	63	200
1927	11.19	0.50	77	151
1928	12.33	0.43	85	130
1929	10.70	0.33	74	100
1930	8.52	0.27	59	82
1931	3.93	0.51	27	155
1932	2.46	0.46	17	139
1933	2.51	0.57	17	173
1934	2.76	0.80	19	242

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	Behozatal	Kivitel	Behozatali index	Kivitel index
	pengő millió		/: 1920 = 100 :/	
1935	2.41	1.66	16	500
1936	2,82	2,29	19	693
1937	2,97	2.60	20	786
1938	2,92	2.28	20	690

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Faipari /:fűrészipari:/ vonatkozású kérdések

Magyarország határának a trianoni békeszerződéssel történt megvonása talán egyetlen gazdasági ágazatot sem érintett annyira sulyosan, mint az erdőgazdaságot, s ennek keretében Magyarország faiparát.

A trianoni békeszerződés folytán Magyarország erdőterületének 84 %-át vesztette el, amelynek következménye volt, hogy az ország faanyagszükségletét önellátással biztositani nem lehetett. A trianoni Magyarország területén maradt 1,170.000 hektár kiterjedésü erdőterület a mintegy 8 millió m³ faanyagszükségletet még abban az esetben sem tudta volna és tudná biztositani, ha az itt lévő erdők állapota olyan, hogy az élőfakészlet a szabályos állapotnak megfelel és az erdők olyan fajokból tevődnének össze, hogy a fatőke megtámadása nélkül évenként legalább 3 - 4 m³ hektáronkénti famennyiség kitermelése volna lehetséges. A trianoni Magyarország területén lévő erdők a követelményeknek sajnos nem felelnek meg, s azokból évenkint rendkivüli használatok igénybevétele mellett sem lehet 2 millió m³-nél nagyobb mennyiségü faanyagot kitermelni. A multban foganatositott rendkivüli használatok az élőfakészletet erősen megtámadták, a jövőben tehát még a 2 millió m³ famennyiség okszerü kihasználására sem lehet számitani.

Erdőállományunk területi csökkenésében keletkezett kedvezőtlen helyzet még kedvezőtlenebb képet mutat, ha a veszteséget fafaj szempontjából vizsgáljuk. A történelmi Magyarország 7.4 millió hektár kiterjedésü erdőterületén 26 % / 1.9 millió ha/ tölgy, 50 % /3.7 millió ha/ bükk és más lombosfa, 24 % / 1.8 millió ha/ fenyőerdő állott. Ezzel szemben a trianoni Magyarország erdőterületén 50 % / 580.000 ha/ tölgy, 45 % / 530.000 ha/ bükk és más lombfa és csak 5 % / 60.000 ha/ fenyőerdő áll.

Faipari szempontból leglényegesebb fafaj a fenyő. Egyes feldolgozási ágazatokban a fenyő helyettesithető ugyan lombfákkal, de legtöbb helyen ugyszólván nélkülözhetet-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

len. Az épitkezéseknél - ugy a magas-, mély- és vizépitésekné1, a bányamüvelésnél, a mezőgazdaságban, az asztalos- és butoriparban a fenyő a legcélszerübben használható és egyelőre pótolhatatlan fafaj.

A trianoni Magyarország területén jelentkező cca 6 millió m^3 faanyag hiányból 2.5 millió m^3 fenyőfában, 3.5 millió m^3 pedig lombosfában jelentkezik. A 3.5 millió m^3 lombosfából cca 2 millió m^3 a hiányzó tüzifa pótlását szolgálná, 1.5 millió m^3 pedig keményfa fürésziparunk, lemeziparunk és egyéb keményfát feldolgozó iparunk ellátására szolgálna. A 2.5 millió m^3 fenyőfa szükségletből 1 millió m^3 mint bányafa, telefon- és távirószlop, rudfa, faragottfa és cellulozefa jelentkezik, 1.5 millió m^3 gömbfa pedig a szükséges szelvény - és szegletesáru / fürészáru / fedezésére kell. Faiparunk szempontjából tehát nem leht közömbös, hogy az 1.5 millió m^3 famennyiség feldolgozott, vagy feldolgozatlan állapotban kerül az ország területére. Még a trianoni Magyarország idejében létesitett, s a trianoni határok közé szorult faipari vállalataink foglalkoztatása, megfelelő munkalehetőségek nyujtása, vagyis általános nemzetgazdasági szempontok kivánatossá teszik, hogy a szükséges fürészáru ne kész állapotban, hanem feldolgozatlanul - gömbfa formájában- hozassék be és itt dolgoztassék fel fürészáruvá.

Tegyük tehát vizsgálat tárgyává, hogy Trianont követő években az ország faszükségletének biztositására, s ennek keretében hazai fürésziparunk és fafeldolgozó üzemeink ellátására milyen intézkedések milyen eredménnyel tétettek.

Megmaradt erdőterületeinken a termelést tovább fokozni a fentiekben már ismertetett okok miatt nem volt lehetséges, s a hiány pótlásáról ezek szerint már csak behozatal utján lehetett gondoskodni. Ez a gondoskodás az utódállamokkal kötött kereskedelmi megállapodások keretében meg is történt, az ennek alapján évenkint behozott famennyiségek választékai azonban a fentiekben kimutatott szempontoknak és követelményeknek nem mindenben feleltek meg.

Fabehozatalunk köbméterre átszámitva átlagosan évenkint a következő volt:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

tüzifa	2,079.880 m^3
faszén	293.032 "
bányafa	210.343 "
lombrönkfa	45.366 "
fenyőrönk	403.114 "
négyezett karó	27.990 "
fenyő bárdoltfa	316.002 "
talpfa	94.082 "
fürészelt lombfa	47.970 "
fürészelt fenyő	1.318.278 "
egyéb fafélesség	20.447 "
összesen:	4,816.511 m^3

A tüzifa, bányafa és rönkfának, mint erdei választéknak, továbbá a faszénnek mint ilyennek behozatala ellen kifogást emelni nem lehet, erősen kifogásolható azonban a már megmunkált faválasztékoknak nagyobb mennyiségben történt behozatala. Amig ugyanis a tovább feldolgozást igénylő rönkfából behozatalunk 450.000 m^3-tett ki, addig talpfából, bárdoltfából és fürészáruból - tehát már megmunkált fából - 1,776.000 m^3 volt az átlagos behozatalunk. A már megmunkált faválasztékoknak ilyen nagy mennyiségben való behozatala természetszerüleg fürészíparunk elsorvasztásához vezetett.

A történelmi Magyarország területén a fafeldolgozó üzemek természetszerüleg a nagyobb erdőségek közelében és az ipari gócpontokon létesültek, de igen nagy számmal épültek a tutajozható folyók - igy a Duna, de különösképen a Tisza mentén. A fürészipari üzemeknek a folyók mentén való épitését indokolttá tette az igen olcsó vizi szállitási lehetőség, továbbá az a körülmény is, hogy az erdők közelében lakók erdőgazdasági-, fatermelési és szállitási munkákkal bőven el voltak látva, munkanélküliség veszélye itt nem fenyegetett, viszont az ország belsejében minél több munkaalkalom teremtése az ott élő szegényebb néposztály szociális szempontjából is igen kivánatos volt.

A trianoni Magyarország területén cca 200 fürészüzem áll, 300 kerettel és különböző famegmunkáló / ládagyár, redőnygyár, fagyapotgyár stb./ üzemekkel. A fürészüze-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

mek közül 50-60 fürész, 100-120 kerettel kizárólag fenyőfa felfürészelésével foglalkozik. Ezen utóbbi fürészek közül 30 fürész 80 kerettel a Tisza mentén van üzemben. A Tisza mentén lévő fürészüzemek egymaguk mintegy 1.2 millió m^3 felvágását elvégezhetik, a behozatalt tehát ugy kell irányitani, hogy ezek állandóan foglalkoztathatók legyenek. Az elmult évtizedek gömbfa behozatala fürésziparunk érdekeit sehogy sem szolgálta, s azokat igen sulyos helyzetbe sodorta.

Kétségtelen, hogy a behozatalra kerülő famennyiségek, s azok választékainak megállapitása az érdekelt államokkal kötendő gazdasági megállapodások keretébe tartozik, de éppen annak elkerülése végett, hogy a szóbanlévő kérdések évenként ujból- és ujból vita tárgyát ne képezhessék és ezek az utódállamok akaratától függetlenittessenek, kivánatos és szükséges, hogy Magyarország ilyirányu indokolt kivánsága a békeszerződésben rögzittessék.

A fenyőfában jelentkező hiány egyrésze pótolható lenne a cca 572.000 hektár kiterjedésü - nagyrészben fenyő- erdőterülettel rendelkező, tisztán magyarlakta Csik-, Udvarhely- és Háromszék vármegyék területéről is.

A fentiek figyelembevételével fürészipari vonatkozásban a béketárgyalások során a következő kivánságok lennének felvehetők.

1./ Évenként 2.5 millió m^3 fenyő- és 3.5 millió m^3 lombosfának Csehszlovákia, Románia és Kárpátalja területeiről történő behozatalának biztositása.

2./ A tüzifa, bányafa és cellulozefán kivül behozatalra kerülő szerfának feldolgozatlan, vagyis gömbölyeg állapotban történő behozatalának biztositása.

3./ A Tisza mentén lévő fürészüzemek fenntartása és foglalkoztatása érdekében Kárpátalja fenyőfa termelésének Magyarország részére való biztositása, amely famennyiségnek egyedüli természetes szállitó utja a Tisza folyó.

4./ Magyar állampolgároknak az elcsatolandó Szlovákia, Kárpátalja, Észak- és Délerdély területén lévő erdőbirtokai tulajdonjogának és az onnan okszerüen kitermelhető fakészletek vámmentes behozatalának biztositása.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

5./ Magyar állampolgárok által az elcsatolandó területeken akár tövön, akár kitermelt állapotban ottani erdőbirtokosoktól vásárolt és kifizetett, vagy leelőlegezett fakészletek vámmentes behozatalának biztositása azzal hogy a vételár teljes kifizetése esetében további vételár fizetést az erdőbirtokos nem igényelhet, a leelőlegezett készletekre nézve pedig az előleg összegéig az erdőbirtokos a megállapodás alkalmával kikötött egységárak figyelembevételével megállapitandó mennyiséget ugyancsak további fizetés nélkül köteles kiadni, az ezek után fennmaradó mennyiség után fizetendő vételár pedig kölcsönös megegyezés tárgyát képezi.

6./ A papirgyártáshoz szükséges nyersanyagok behozatalának biztositása.

7./ 5o.000 tonna, részben retorta- részben boksafaszén behozatalának biztositása.

8./ Faiparunk fejlesztése érdekében szükséges fürészgépek enyvezett lemezgyártó gépek, lefejtő gépek, szeletelő / furnir / gépek, farostgyártó gépek stb. behozatalának biztositása.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A magyar Fafeldolgozó ipar helyzete.

A fejlődő magyar fafeldolgozó ipar a Nagy-Magyarország hatalmas erdőségeire támaszkodott.

A fafeldolgozó ipar 1898-ban.

a./400 iparteleppel - az összipartelepekhez viszonyitva- 15.7 %-ban;

b./ 27.811 munkással - az összlétszámhoz arányitva - 12 %-ban;

c./ 95 millió koronában megállapitott termelési értékkel, az össztermelés 7 %-val,

jelentkezik.

A fokozatos fejlődés során az 1913-ban statisztikai adatok már:

a./ 852 ipartelepről - az összipartelephez viszonyitva- 17.6 %-ban;

b./ 41.441 munkással - az összlétszámhoz arányitva - 10.6 %-ban;

c./ közel 186 millió koronában megállapitott termelési értékkel -az össztermelés 6.3 %-val

tesznek említést.

Az első világháborut követő összeomlás folytán a hatalmas arányokban fejlődött fafeldolgozó ipar az u.n. trianoni területen az alábbi leromlott képet mutatta.

a./ 319 ipartelep- az összes ipartelepekhez viszonyitva- 13.4 %;

b./ 10.425 munkáslétszám - az összlétszámhoz viszonyitva- 4.9 %;

c./ 41 millió koronára tehető termelési érték,- az összes termelés 2.5 %-a.

Mindezek ellenére a fafeldolgozó ipar fejlődésképessegének élénk szemléltetője az a statisztikai megállapitás, amely szerint:

1921-ben:

a./ a termelés értéke: 21 millió pengőről

az 1940. évre: 155 millió pengőre

emelkedett, ugy ,hogy :

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

b./a növekedési mértéke: 7.2 %.

c./a fejlődési rangsora : 6

volt.

A fafeldolgozó ipar szempontjából fontos és figyelemre méltó statisztikai adatok bizonyitják, hogy :

a./ az annakidején visszacsatolt:

Felvidék- és Kárpátalján közel 8 millió pengővel és 5.4 % arányban ;

b./Keletmagyarország és Erdély közel 39 millió pengőről és 21.6 %

arányban volt a faipar érdekelve.

A magyar kisipar /: kézmüvesipar:/ szempontjából sem érdektelen a fafeldolgozó ipar helyzete.

Az 1930-as adatok szerint:

I.

14.194 üzemben 13.158 munkással

48.5 millió pengő érték ;

II.

az 1940-es adatok szerint ;

21.560 üzemben 26.862 munkással

100.5 millió pengő érték

került ki a faipari kisüzemekből.

Ezeket az adatokat egymás mellé helyzve: eredményül egyrészt a kisipar egyévtizedes fejlődésről, másrészt a visszacsatolások okozta gyarapodásokról szerzünk tudomást.

Összegezve az előadottakat, megállapithatjuk,hogy: a fafeldolgozó ipar termelési lehetősége az 1913-as évi:186 millió pengő termelési összérték = a trianoni határok között: 77.7 %-kal = 41.5 **millióra** csökkent, viszont már az 1940. évben a visszacsatolások folytán 155 millió pengőre emelkedett.

A fafeldolgozó ipar gyári termelése Nagy-Magyarországon = a korábbi előadásunk szerint = 186 millió pengő volt. Ebből az ország központi területére csak = 22.3 % esett. A termelésnek közel fele = 48.2 % román területre esett, 24.3 %-ban részesedett a cseh területi rész. Délen és nyugaton nem igen volt sulya a faiparnak.

A fafeldolgozó iparnak román részre szakadt részei tulnyomóan fürésztelepek munkája volt, = kb. 39.000 munkással. A faipar más ágazatai közül a bútorgyártás, hajlitott fabutor

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

készitás és nádszövetek készitése említhető még.

Ezek a telepek azonban együttvéve alig foglalkoztattak 3000 munkást.

A cseh részen maradt faiparból, különösen a fürésztelepek szerepeltek.

Ezenkivül, főleg a hajlitott fabutorgyártás és egyéb butor- és asztalosipar, a hordó-, bot-, parkettagyártás, gazdasági eszközök és apró áruk gyártása volt képviselve.

Hazánk központi területén a faipar minden ága képviselve van éspedig: a butor-, és asztalosipar, hajlitott butorgyártás, gazdasági eszközök készitése, parkettagyártás, hordó, bot-, képkeretgyártás,stb.

A gyártásnak ez a sokfélesége azonban legnagyobb számban Budapestre központosult, ahol 20.6 milliónyi értéket termeltünk a faiparban és rokonságaiban.

Fahiányunk tehát a legsulyosabb gazdasági veszteségünk közé tartozott az első- és most a második világháboru után is.

A fahiány gazdasági vesztesége egyben sulyos pénzügyi problémák eredője is, a fokozódó import-valuták megszerzése szempontjából.

A tüzifa-hiány fedezése importtal, a fafeldolgozó ipar anyagszükségletének biztositása ugyancsak import utján rendkivüli nehézségek okozója.

A legsulyosabb problémánk- az elpusztitott ország helyreállitási munkájában - az épületfa hiánya és drágasága.

A hatalmas belföldi erdőségek elszakadtak és igy a faipar nyersanyag ellátása szakadt el.

A korábbi erdőterületeinknek alig 15 %-a maradt meg.

Ilyen körülmények között a fafeldolgozó ipar nyersanyag tekintetében nagyrészben behozatalra szoruló iparággá fog válni,- miként az első világháboru után.

Nyersanyagellátásunk érdekében- a trianoni határok között - igen szivós és évről-évre megujuló küzdelmet kellett folytatnunk. Mindez világosan megállapitható abból,hogy az országot fával ellátó országok között egyszer Románia,más-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

szor Ausztria, majd Csehszlovákia játszották a vezető szerepet aszerint, hogy gazdasági egyezményeink mely országból tették lehetővé a behozatalt.

Ez kiolvasható az alábbi számokból is:

Nyers- és megmunkált fa behozatala:

	1922.	1926.	1930.	1935.	1939. években
		ezer	pengőben.		
Összesen:	50.607.-	106.375	89.871	36.720	31.392
Ebből:					
Asztriából:	3.120	7.169	6.950	15.058	896
Romániából:	31.710	43.393	33.417	13.188	12.361
Szlovákiából: /és Kárpátalja:/	12.727	39.363	34.422	6.334	6.432
Jugoszláviából:	2.682	11.300	13.782	1.879	9.312

A mult tekintetében elég, ha csak arra utalunk, hogy az első világháboru utáni feallátásunk helyzete lényegesen megváltozott Kárpátalja visszatérésével. A trianoni Magyarország lomberdő állománya csaknem 40 %-kal emelkedett a területgyarapodás folytán, a tülevelü erdőbirtok pedig az addiginak több mint háromszorosára növekedett.

Mindezeknek az adatoknak ismeretében nem lehet kétséges: a fafeldolgozó iparra váró és a nyersanyaghiányból eredő problémák sorozata, amelyek a faipari termelés fejlődését akadályozni fogják.

Miként általában a termelési politika legfontosabb feladata : a nyersanyag előteremtése, ugy a fafeldolgozó iparnak is első és legnagyobb problémája ez.

Hazánk jelenlegi helyzetében az iparra várnak olyan nagyjelentőségü feladatok, amelyek az ujjáépités nagy problémáját megoldani képesek lesznek.

A magyar fafeldolgozó ipar: a kézmüvesiparból ,- a közép- és gyáriparilag történt fokozatos fejlődése során, gyártmányainak kiválóságával a külföld teljes elismerését érdemelte ki. A fafeldolgozó ipar az export cikkeinek,- melyeket főleg Anglia, Olaszország, Hollandia, Közelkelet és más kisebb piacok, Franciaország és a Balkán egyes államaiben nyugodt elhelyezésével - kiváló devizaszerző iparrá fejlődött.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A butoripar export volumenje: 1-2 millió dollár között mozgott,- amely összegszerüség megfelelő nyersanyagot termelő erdőségek birokában erősen növekedhet-

Az erdőségek elvesztésével viszont évi 160-170 ezer vagonra tehető tüzifa import legalább 1 millió dollár értékó devizális kiadást, vagy ugyanilyan értékü kompemzációt jelent.

Külön kell megemlitenünk a fafeldolgozó ipar utolsó három évtizedének fejlődésében jelentkező u.n.enyvezettlemez- és butorlapok gyártását.Ezeknek a gyártmányoknak exportálásával az ország gazdasági helyzetén lényegesen segiteni volna módunkban, ha megfelelő nyersanyag állana rendelkezésünkre.

A korábban előadott és pontos statisztikai adatokkal igazolt/nagymértékü febahozatal jelentősen terhelte a trianoni határok között élő Magyarország devizagazdálkodását.

A jövőnk tekintetében ez a teher már elviselhetetlenné fog válni, mert az ország a mai helyzetében nem hasonlitható az első világháboru utáni helyzethez, minthogy most: az ország ujjáépitése során és a jóvátételi közelezettségek mellett importból eredő devizakötelezettségeket is vállalni képtelenek leszünk.

Az ország faiparának - a trianoni határok közötti sulyos helyzetét az alábbi statisztikai adatokkal igazoljuk:

Az ország fafogyasztása:

10.000 kg-es vasuti kocsirakományokban:

	1925.	1926.	1927.	1928.	1929.években
Termelés:	143.502	145.552	162.000	179.091	184.231
Behozatal:	221.133	262.835	267.895	299.061	277.582
Összes fogyasztás:	364.635	408.087	429.895	478.152	461.813

Ezekből az adatokból kétségen kivül megállapitható, hogy az eddig számottevő volt magyar faipar teljes pusztulásra van itélve, jelentős erdőállományi szaporulat nélkül.

Hogy erdőterület szempontjából mit jelentene viszszacsatolandó részek fagazdasága, azt szemléltethetjük az erdőterületek növekedésén.

A trianoni Magyarország erdőterülete nem volt egészen 2 millió k.hold.

Ezt a területet körülbelül 1.5 millió k. holddal növel-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

te 3.5 millió k.holdra a Felvidék és Kárpátalja erdőszaporulata, mig a keleti erdőrészekből nyert szaporulattal 6 millió k.hold erdőterülettel rendelkeztünk. Ezek a változások azt eredményezték, hogy az előbb ismertetett igen jelentős fabehozatalunk megszünt és - különösen lombos fából - jelentős kivitelt értünk el.

A magyar faiparnak ilyen előfeltételekre van szüksége, hogy résztvehessen az ország ujjáépitésében és a jóvátételi kötelezettségek teljesitésében.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

B Ő R I P A R U N K.

Az első világháborut megelőző időben Magyarország egyik legfejlettebb iparága a bőrgyártás és a bőrkikészitőipar. Már 1898 évben az 50 bőrgyárból 43 magáncég, 5 részvénytársaság, két egyéb vállalat volt.

A bőrgyárak alkalmazottainak összlétszáma ekkor 3442, kik közül 143 tisztviselő s. művezető, 3289 munkás, napszámos, ugyanakkor amikor valamennyi gyár valamennyi alkalmazottjának száma 245.564 volt.

Ebben az időben bőriparunk annyira fejlett volt, hogy nyersbőr szükségletünket a belföldi termelés nem tudta fedezni. A behozatali többlet ekkor

marhabőrből	49.729 q.
juhbőrből	9.217 "

volt.

Az első világháboru folyamán a magyar bőripar még 67 gyárat számlált. A trianoni területre már csak 18 gyár jutott. A bőrgyári üzemek száma több mint 70 %-kal csökkent, vagyis nagyjából abban az arányban, mint az ország területe. A termelésből kivált üzemek nagyobb része az elszakitott területekre esett.

Az ipart ért nagy veszteségben még szerencsére szolgált a közellátásnak, hogy a bőripar települési helyei, elég arányosan oszlottak meg az egyes országrészek között. Kikapcsolódtak ugyan a nemzetgazdaság vérkeringéséből Kolozsvár bőrművei, de megmaradt Ujpest és a Dunántul bőrnagyipara; Liptó és Szepes hires felsőbőrgyárai kivül rekedtek a trianoni határokon, de azokon belül itt voltak Debrecen timárüzemei. A Csonkaország bőriparosai pedig hamarosan hozzáfogtak az ujjáteremtés munkájához.

A gépállomány az erős háborus igénybevétel és a technika haladása folytán jelentős felujitásra szorult. Az utánpótlás szüksége felvetette a tőkeellátás kérdését, hiszen a bőripari vállalatok hadi kölcsönjegyzés és infláció következtében tartalékaikat majdnem teljesen elvesztették. Hazai és külföldi gépek beállitásával uj gyártási eljárások bevezetésével és nemutolsósorban a bevált szakmunkásgárda segitségével

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

mégis sikerült a termelést talpraállitani.Több gyár felvette termelési programjába és naggyá fejlesztette a krómszerzésü bőrgyártást, amelynek hazai termékei utóbb a világpiacon is becsületet szereztek a magyar iparnak.

Uj alapokra kellett helyezni a nyersanyagellátást is, hiszen számos iparvállalaton kivül trianon elszakitotta a Bácska, Bánság, Csallóköz és az északi, valamint keleti országrész állattenyésztését, Horvátország cserzőanyagot szolgáltató erdőségeit, tölgyeseit is.A magyar területeket elszakitó szomszédországok jóindulatától pedig nem lehetett függővé-tenni a magyar nyersbőrellátást. Ebben a helyzetben a magyar bőripar megkeresete és meg is találta a kapcsolatokat a távolabbi Európa, és azontul Argentina,Uruguay, Ausztrália, Dél-Afrika, India és más tengerentuli területek nyersbőrtermelőivel és gyakran nagy áldozatok árán kiépitette az egész világot behálózó anyagbeszerző szervezetét.

Az importhálózat kiépitésével párhuzamosan az ipar mindent elkövetett, hogy a belföldi állat- és nyersbőrállomány kezelését, fejtését javitsa, a bőrállomány minőségét rontó metszéseket, égetést, bélyegzést, kiküszöbölje. Sajnos még az igy feljavitott belföldi nyersanyag is csak kisebb hányadát fedezte a szükségletnek, ugyhogy az ipar továbbra is jelentős nyersáru behozatalra szorul.

A bőripar sokáig problematikus helyzetét sulyosbitotta a szomszédos és távolabbi bőripari országok éles, gyakran dumpingszerü versenye.

Nemzetgazdaságilag iskolázott tényezők körében természetesen egy percig sem lehetett vita tárgya, hogy az ország bőrellátását, a polgári fogyasztást, és a közületek beszerzését nem szabad a külföldtől függővé tenni és esetleges pillanatnyi előnyökért az ujjáfejlődő hazai bőripart feláldozni. Ennek a felismerésnek eredményei megmutatkoztak az autonóm vámtarifa megalkotásában ; következménye a bőripar szempontjából az lett, hogy egyfelől a készáru behozatal megcsappant,másfelől a belföldi bőrgyárak magukra vállalták a külföldi és tengerentuli nyersanyag beszerzés nagy kockázatát.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az uj külkereskedelmi politika autonóm vámtarifa és az 1920-as évtized második felében mutatkozott gazdasági javulás hatása meglátszott a bőripar müködésén is. Jelentősen emelkedett a foglalkoztatott munkáslétszám és 1927-ben a bőrgyári termelés értéke már 65 millió pengőre rugott. Az átalakulás előnyös eredményei azoban különösen utóbb mutatkoztak meg, nevezetesen az 1930-as években, amikor a gyárak kiegyenlitő árpolitikája utján sikerült elérni, hogy a kész bőrök és bőráruk árindexe meglepően szorosan simult a létfenntartási költségek indexéhez, sőt több esztendőben számszerüen alatta maradt annak.

Feltünő a gyárak számának változása is: 1927-ben az iparstatisztika 44 bőrgyárat tartott nyilván az összeomláskori 18 bőrüzemmel szemben. Az uj ipartelepek közül több kisipari timármühelyből emelkedett gyári rangra, de akadt közöttük konjunkturális alapitás is: ezek a világválság beálltakor kiváltak a termelésből. 1931-ben a tényleg müködő bőrgyárak száma 31-re csökkent és azután a 30-as években az uj háboru kitöréséig nagyjából mindvégig ezen a szinten maradt.

Az 1931 évben a bőripari termelés értéke mindössze 42 millió pengőt tett ki, amiből közzel 60 %-ot, 24 millió pengőt külföldi eredetü nyers- és segédanyagokra, nyersbőrökre, cserzőanyagkivonatokra, és kérgekre krómtorokra kellett kifizetni.

Az uj tennivalókból két nagy feladatkör hárult a bőriparra: jelentős külföldi nyersanyagszükségletét olyan piacokról és olyan szerkezetben kellett fedeznie, amely a körülményekhez képest lehető legkevésbbé terheli meg az ország devizamérlegét; egyben csökkenteni kellett saját devizamérlegének passzivitását, amihez az ut a céltudatos exportfejlesztés munkáján át vezet. Körültekintő bevásárlási politikával sikerült elérni, hogy a külföldi eredetü nyersanyag behozatal a termelés bruttu értékének 40-45 %-át többé nem haladta meg.

Az exportfejlesztés eredményeit legjobban szemléltetik a készbőr kivitel és behozatal egymással szembe-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

állitott adatai:

	Készbőrbehozatal		Készbőrkivitel	
	aranypengő	index	aranypengő	index
1931	7,978.000	100.0	6,252.000	100.0
1932	3,626.000	45.5	6,836.000	109.3
1933	2,811.000	35.2	7,559.000	120.9
1934	2,960.000	37.1	7,320.000	117.1
1935	2,898.000	36.3	10.975.000	175.5
1936	2,819.000	35.3	9.428.000	150.8
1937	3,215.000	40.2	10.529.000	168.4
1938.	2,530.000	31.7	7,551.000	120.8
1939	4,026.000	50.6	5,673.000	90.7

Ezek szerint 1932-től a készbőr külforgalmi mérlege mindvégig erős aktiv egyenleggel zárult.

A belföldi szükséglet ellátása és a külföldi piacok kiszolgálása természetesen csak a termelési eredmény a produktivitás fokozása útján volt lehetséges amit a két legfontosabb termelési ág : a talpbőrgyártás és az ásványi és növényi cserzésü felsőbőrkészités mennyiségi eredményeinek kimutatásával szemléltetünk:

	Talpbőrtermelés		Felsőbőrtermelés	
	métermázsa	index	métermázsa	index
1931	71.994	100.0	17.461	100.0
1932	68.740	95.5	22.674	129.9
1933	67.400	93.6	22.700	130.0
1934	73.600	102.2	25.900	148.3
1935	77.500	107.6	31.170	178.5
1936	77.710	107.9	29.137	166.9
1937	78.480	109.0	31.836	182.3
1938	72.921	101.3	29.130	166.8
1939	86.647	120.4	33.088	189.5

1935-ben a bőrgyárak termelése 55 millió 1937-ben 71 millió,1939-ben pedig 86 millió pengő volt.

A termelés kiterjesztése lehetővé tette a munkáslétszám erőteljes szaporitását mégpedig fokozottabb mértékben, mint ahogy az egész gyáripart tekintve történt, ugy-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

hogy alig 9 év alatt a bőrgyárak munkáslétszáma megkétszerező-dött.

	Bőrgyári munkáslétszám	Bőrgyári munkáslétszám /1931 = 100/	Egész gyáripari munkáslétszám /1931=100/
1931	2568	100.0	100.0
1932	2907	113.2	90.4
1933	3476	135.4	92.9
1934	3738	145.6	103.7
1935	4125	160.6	114.5
1936	4312	167.9	124.4
1937	4514	175.8	140.9
1938	4481	174.5	148.3
1939	5065	197.2	170.8

A bőrgyári munkásság áltagos évi keresménye és igy életszintje is kedvezőbben alakult mint a gyáripari munkásság átlagjövedelme:

	Egy munkás átlagos évi keresménye a bőriparban p e n g ő	a gyáriparban
1931	1559	1.390
1932	1524	1.243
1933	1359	1.183
1934	1276	1.122
1935	1354	1.149
1936	1285	1.135
1937	1226	1.150
1938.	1278	1.177
1939	1367	1.267

1939-ben a bőrgyárak munkabére és tisztviselői fizetések cimén több mint 10 millió pengőt fizettek ki és számos alkalmazott jólétü intézményt tartottak fenn. 1937-38-tól kezdve az európai nyersbőr szállitó országok elzárkozó politikája következtében a nyersbőrbehozatal mindjobban megnehezült. A jól kiépitett tengerentuli nyersbőr és cserzőanyag összeköttetések révén egy ideig még sikerült a nyersanyagellátást biztositani.

1939 szeptembernek elején a kormányzat a készletek zárolásával, kényszerszervezetek felállitásával a bedolgozás és kiutalás szabályozásával igyekezett a szerényebb szinvonalra leszoritott egyensujt biztositani. Az olasz hadbalépés-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

kor bezárult Trieszt és Génua kikötője a magyar nyersbehozatal két utolsó kapuja a tengerentul felé.-

A második világháboru következtében beállott állatállomány pusztulása folytán a trianoni Magyarország területe alig fedezi a bőripar szükségletének 10 %-át.Nyersbőr hiányában az export lehetőségek csaknem nullára sulyedtek.

A bőriparban foglalkoztatott munkások 70-80 %-a ilyen körülmények között foglalkoztatás nélkül marad.

A bőrgyártó ipar foglalkoztatásának csökkenése szorosan összefügg a rokonszakmáknak ugymint a cipőgyártó, a bőrönös a diszmiáruszakmának elsatnyulásával. A rendelkezésre álló adatok szerint ez a szakma a háboru előtt 20-25.000 iparost foglalkoztatott.

Átmenetileg a gyári jellegü cipőipar üzemi formája a tömegtermelő kéziüzem volt.Ezeknek fokozatos mechanizálása révén teremtődött a kézimunkát és a gépierőt egyaránt foglalkoztató vegyes üzem. Ez az átalakulás közel félszázada, hogy megindult s már több mint 45 évvel ezelőtt megalakult az országban az első tiszta mechanikai cipőgyár. Az első világháboru követő két évtized alatt jelentősen fejlődött mechanikai cipőiparunk uj alakitással a meglévő gyárak erőteljes modernizálásával és gépparkjának felujitásával.Igy sikerült pótolni azt a veszteséget, amit a területi leválások és egy nagyobb belföldi üzem felszámolása folytán szenvedett. A termelési statisztika szerint 1923-ban a gyári jellegü cipőipari vállalatok száma csak 25 volt s ezek összesen 2453 munkás foglalkoztattak. A kifizetett munkabérek összege 5 millió pengőt a termelés értéke pedig 10.7 millió pengőt tett.Ettől kezdve az ipar állandó fejlődést mutat, 1938-ban már 85 üzem dolgozott 5100 munkással és ezek 5.7 millió pengő munkabért fizettek ki,mig termelési értéke 31 millió pengő volt.

Még szembeötlőbb a mechanikai cipőipar fejlődése ha a külfor-galom adatait nézzük.Amig az első világháborut követő első években a külkereskedelem passziv tétele volt a cipőforgalom, addig 1938-ban már 3.7 millió pengővel javitotta a cipőiparunk kivitele a mérleget. Igaz, hogy ebben része volt a minőségre dolgozó és a rendelési igényeket kielégitő kézmüvesiparnak, de a kivitel java részét a mechanikai cipőipar bonyolitotta le.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A bőrdiszmükészitésben, bőröndgyártásban, szijgyártó és nyergesiparnak nagy szerepe van a kisipernak is, mindamellett statisztikánk az emlitett bőrfeldolgozó iparok körében 1926-ban 18, 1939-ben 28 ipartelepet tartott nyilván, 1926-ban 7.2 millió 1939-ben 10.7 millió pengő értékü bruttó termeléssel /:ebben bizonyos résszel szerepel a viaszosvászongyártás is:/ A bőrfeldolgozó iparágak gyárszerü fejlődésére nagy hatása volt a vámpolitikának;a régebben oly lényeges behozatal szinte teljesen megszünt. Ugyanigy a kesztyügyártás is már a mostani háboru előtt teljesen ellátta a belföldi szükségletet, holott régebben a bőrkesztyü jelentős importcikk volt.

Magyarország cserzőanyag szükséglete évi 5-600 waggon tiszta tanninra tehető. Ezt a szükségletét a trianoni békeszerződés után eleinte Dél-Ame-rikából később ezenkivül még Olaszországból és Jugoszláviából is szerezte be.1940 év után a behozatal megszünt s ezidőtől kezdve belföldön termő fakérgekből magunk állitottunk elő cserzőanyagot és műcserzőanyag gyártásra is berendezkedtünk.Műcserzőanyagokkal a cserzőanyag szükséglet kb.20 %-át lehetett pótolni.Jelenlegi határaink között a belföldi cserzőanyag gyártásnak igen korlátolt lehetőségei vannak, mert tisztán tölgyerdőkre vagyunk utalva,amelyekből legfeljebb 1500 waggon tölgykéreg áll rendelkezésre. Ez a mennyiség évi 90 waggon tiszta tanninnak felel meg a valószinüleg szükségelt 600 wagonnal szemben.

Magyarországtól északra és keletre fekvő államoknak komoly fenyőerdőségei vannak anélkül, hogy cserzőanyaggyáraik lennének.Ezekből az erdőkből a fakérget nagyrészt csak Magyarországon lehetne cserzőanyaggyártásra felhasználni,tekintettel azonban arra, hogy az olcsó viziusztatás ez esetben nem alkalmazható, mert a tannintartalom a vizben elvész, a vasuti szállitás pedig a gyártást tulságosan drágitaná,rentabilisan gyártani csak az erdőségek közelében lehet.A műcserzőanyaggyártás a béke időkben valószinüleg nem lesz jövedelmező, mert termelési egységárai magasabbak a növényi cserzőanyagokénál.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A szarvasmarhatenyésztés története Magyarországon.

A juhászat a magyar őslakosság két fő foglalkozása volt. A honfoglaló őseink által hozott juhok igénytelenségük következtében az új haza talaj és éghajlati adottságai mellett a gyakori és nagy szárazságok miatt kiégő legelőkön és sokszor jól szaporodtak és már az Árpádok korában is tejtermékeikkel és bőrükkel élénk kereskedelem folyt. A török hódoltság alatt az akkori durvaszőrű parlagi juh tenyésztésének még külön is lendületet adott, hogy hasuk a muzulmánok főtáplálékát alkotta.

Ilyen körülmények között őskortól kezdve megvolt a birkagyapju ruházkodási célokra való felhasználásának lehetősége. A gyapjas bőrt subaként már a honfoglaló magyarok is felhasználták, asszonyaink pedig a lenyírt gyapjut hasonlóan, vagy kézipárként dolgozták fel fonalakká és durva szőttesekké saját szükségletük kielégítésére.

A török uralom és az ország három részre szakadásának véres kora, amikor a török és német hadak és zsoldosvegek versengve dúlták az országot, fosztogatták és szaporították a népet és a városokat, nem volt kedvező a posztógyártó kézműves-ipar általános kifejlődésére. Csak a harcoktól jobban megkímélt északnyugati és északi vidékeken, így Nyitra és Trencsén megyében, valamint a csepeli városokban voltak nagyobb számban posztógyártók, akik a "porosztól kedvelt" fehér, fekete, vagy hamvasszürke posztók, azonkívül lódalmákat [illegible] előállításával foglalkoztak. Ugyancsak nagyobb mennyiségben készítettek posztót az erdélyi szászok árujukat török kereskedők még keletre is exportálták.

Posztógyárakról a XVI. században olvasunk először. Ezek természetesen még nem a mai értelemben vett gyárak, mivel sem munkaelosztásuk, sem gépi berendezésük, sem termelésük nem felelt meg a mai gyári jellegnek, hanem nagyobb munkamegosztással dolgozó kézi üzemek. Ilyen volt a privigyei posztógyár, amely a rendelkezésére álló durva gyapjunak megfelelően, darócot és abaposztót állított elő az alsó néprétegek számára. Hasonló árukat álli-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

jöttek első a szepesi városokban lévő finomok és a keszthelyi és kőszegi posztógyárak, mely utóbbiak már a XVIII. században keletkeztek.

Külön kell megemlékezni az ugyancsak a korszakban Szelepcsényi György esztergomi érsek és királyi helytartó /1667/ által Gombán, Pozsony megyében létesített posztógyárról; ez volt az első magyar finompeszt gyártó üzem, melynek termékei akármelyik hollandi, vagy angol gyárával kiállották a versenyt. Az érsek a gyár részére külföldről importált finom gyapjat, de a nagy költségek miatt a vállalkozás nem volt jövedelmező és az érsek halála után megszűnt. Szelepcsényi volt egyébként Savoyai József herceggel az első, aki a hasai birkaállomány javítására finom szőrű állatokat hozatott be Olaszországból, mivel Spanyelországból -ahol a finom merinó-juh tenyésztése akkor fénykorát érte,- az élőállat kivitelét még halálbüntetés tiltotta el.

Hazánk polgárisodásának, az ipar és kereskedelem szervetlen fejlődésének lehetősége a XVIII. században kezdődik el. A szatmári béke 1711-ben lezárja a megelőző küzdelmes, nyugtalan korszakot és megteremti a fejlődés előfeltételét jelentő békésebb viszonyokat. E század egyúttal a technika nagy fejlődéseinek korszaka is. 1770-ben épiti meg Watt az első gőzgépet. A fonó - szövőipar területén számos tökéletesítés és találmány lát napvilágot, melyek a fonás és szövés műveletei minden részletének gépi megoldását célozzák és az emberi munka eredményességének és termelőképességének megsokszorozásával a mai értelemben vett gyáripar alapjait vetik meg.

A technika e fejlődésének árnyékában a hasai juhtenyésztés létjogát keresi. A Nyugat-Európában fellendülő gyapjuipar és az osztrák örökös tartományok, Csehország és Morvaország gyapjuipara, melyeket Mária Terézia és II. József szándékos iparpártoló politikája, különösen pedig tette, minden gyapjumennyiséget felvesznek, annak ellenére, hogy az évszázadnak közepén a magyar gyapjú még mindig duvasszőrű a nemesebb fajták tenyésztése még nem kezdődött el az évi kivitel már 150.000 mázsát tesz ki, a kereskedő Bohór és Veszprém-megyei gyapjú mázsája 40 - 60 frt-on kelt el.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Mária Terézia, az örökös tartományok iparának érdekében erélyesen hozzáfogott a hazai birkaállomány javításához. Ugyanis a külföldről, hihetetlen összegek kiselejtezését, kincstári költségen vásárolt és spanyol juhok behozatalát megelőzően olyanokból törzsjuhászatot létesített, melynek tenyészállatai nagy szétosztásra kerültek. Példáját a finom merinógyapjunak a nagy kereslet folytán előállott magas ára következtében főuraink is szívesen követték, ugyhogy a század végére már hatalmas finom és legfinomabb gyapjut szolgáltató juhászatok voltak az országban. A nemesítés következtében a gyapjukivitel átmenetileg mennyiségben csökkent ugyan,- így 1802-ben 125.000, 1815-1821-ig 110.000, de 1827-ben már 190.000 mázsa volt, amely a kiviteli vám miatt szinte teljesen az osztrák tartományok felé irányult, - mégis a magasabb árak folytán,- egy bécsi mázsa finom elektorális gyapjuért 1803-ban 294-315 forintot is fizettek, - a XIX. század elején a gyapju a legfontosabb magyar kiviteli cikké vált.

A gyapjuiparnak ilymódon a már említett feltételeken kivül még a kellő mennyiségü és elsőrendü minőségü nyersanyag is rendelkezésére állott, mégis nem tudta e lehetőségeket kihasználni. Amig a nyugati országok háziipara és kisipara előkészitette a talajt a gyáripar számára és a XVIII. században bekövetkezett technikai fejlődésének alapjául szolgált, addig hazánkban a külföldi fellendülés és verseny következtében a házi- és kisipar hanyatlásnak indultak, anélkül, hogy helyüket a gyáriparnak adták volna át. Ennek okát a nemzetnek a megelőző századok küzdelmeiben való elgyöngülése és elszegényedésében és társadalmi és politikai berendezkedésünkben kell keresnünk.

Mária Terézia, majd később II. József is következetesen törekedtek az osztrák örökös tartományok iparának és kereskedelmének fellendítésére, igy az osztrák posztóipar kifejlesztésére is. Az osztrák kormányzat 1765-ben Brünnben megalapitja az első posztógyárat, a brünni, reichenbergi, bielitzi központok céheiben egyesült posztósok különféle állami kedvezményben részesülnek. Ugyancsak 1765-ben Mária Terézia eltörli a céhszabadalmakat, igy a gyapjugarast /: Wollgarnschau:/ is és az ipar

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

gyakorlását szabaddá teszi. Vámpolitikai rendszerével,- ami - olyat előbb a bécsi kereskedelmi tanács, majd 1775-től az udvari kamara irányit, - a fejlődő osztrák ipart teljes erővel támogatja a magyar érdekek ellenében. Ennek indoka, hogy Magyarország a nemesség adómentessége miatt nem járult hozzá - rejéhez képest a Monarchia közös kiadásainak fedezéséhez, így az osztrák tartományok súlyos adóterheket voltak kénytelenek viselni, amiért a vámvédelem vonalán kaptak bőséges kárpótlást.

Így a vámpolitika, a " harmincad" elvei megvál- tornak. Eddig a vám csak bevételi forrás volt az államkincstárnak, most eszköz lett a kereskedelem és ipar fellendítésére, hasznának növelésére és mindenek előtt arra, hogy mindenből Magyarország kizáressék. Ausztriában ie előállitott külföldi áru csak 30-60 %-os vámmal terhelve jöhetett hazánkba, vagy egészen el volt tiltva behozatala ; Ausztriába e cikkek 5-10-20 %-os vámmal voltak bevihetők. Iparcikkek Ausztriából hazánkba 2-5 %-os, forditott irányban 15 %-os vámmal lettek terhelve. Magyar nyersanyag, amennyiben arra az osztrák iparnak szüksége volt, nem vihető külföldre, vagy csak magas vám ellenében. De ezenkivül különféle külön adók is terhelték a magyar árukat, igy a belföldi árak leestek, a külföldi cikkek ára felemelkedett, a pénzforgás ellankadt, az ipar versenyképtelen lett és a közvetlen külföldi kereskedés teljesen megszünt, illetve a hazánkat körülfogó osztrák tartományok kezébe került: hazánk e szempontból gyarmati helyzetbe süllyedt.

II. József rpohibitiv rendszerével /: Isolierungs-System :/ 1784-ben az osztrák ipart teljesen elszigeteli az európai államoktól és ebben Magyarország szerepét az ipari nyersanyagok szolgáltatásában szabja meg. A harmincadrendszer ismételt szabályozásával,- miután a magyar Rendek fiziokráciai adórendszerét, a földbirtokon és jövedelmén alapuló egyenlő teherviselést nem fogadták el /:1785:/,-még élesebben alkalmazza Mária Terézia korának vámpolitikai eszközeit. Igy végelemzésben hazánk közvetve mégis kivette részét az adóviselésből, viselte az osztrák tartományok adóját és

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

amellett még a kereskedelem és ipar fejlődési lehetősége is teljesen el lett fojtva.

Az 1777-1786-ig terjedő évtizedet tekintve a rendelkezésre álló adatok szerint a gyapjuvonalon kereskedelmi mérlegünk még nem volt passziv. A morvaországi, troppaui, [illegible]bergi, brünni gyárakból és a tilalom miatt kis mértékben a belga limburgi gyárakból importált posztóért évi átlagban 739.756 ft-t, más, különféle gyapju, kender és lenszövetekért, melyek főleg bécsi lerakatokból kerültek hazánkba, 849.824 ft-t fizettünk. Ezzel szemben az elsősorban Morvaországba kivitt gyapjuért évi 1,339.000 ft-t kaptunk. Ekkor azonban a posztószükséglet még aránylag kicsi volt, gyapjutermésünk pedig nagy és jó áron kelt el.

Az e korszakban alakult gyárak közül az 1776 táján Krisztina főhercegnő által Nezsideren /:Moson vm:/ létesitett kelmefestéssel egybekötött posztógyár említendő, mely a fonást a megye különböző helyiségeiben háziiparszerüleg végeztette és középszerü posztót, flanelt és egyéb gyapjuszöveteket állitott elő szük keretekben, alig évi 50,000 ft. forgalommal. A század vége felé gróf. Batthyány Tivadar Borostyánkőn és Kisbéren állitott fel posztógyárat, 1767-ben pedig,-csak 2 évvel az első osztrák posztógyár [illegible] lakulása után,-gr. Forgách Antal Gácson létesitett posztógyárat. E létesitményekben nagy része volt a Mária Terézia udvarában élő magyar testőrök által kezdeményezett nemzeti irodalmi irányzatnak, mely társadalmi, közgazdasági és ipari térre is kihatott. Hogy ebben a főnemesség és nemesség vett elsősorban részt, az természetes következménye annak is, hogy abban a korban tőkével csak a nagybirtok rendelkezett.

A gácsi posztógyár kezdetben csak közönséges gyapjuárukat : szálas posztó, daróc és pokrócot gyárt, de az 1780 után jobb minőségü posztók iránt jelentkezett kereslet folytán 1792-ben finomposztógyárral egészitik ki. 1800-ban részvénytársasággá alakul és fénykorát a XIX. század első felében éli, amikor termékei minőségileg első helyen állottak és országos névnek örvendtek. E gyár egészen korunkig fennállott és csak a trianoni békeszerződéssel szünt meg.

A XVIII. század végén és XIX. század elején a francia forradalom, majd a francia háboru hatása alatt sikerült az or-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

országgyüléseknek I. Ferenctől bizonyos könnyitéseket, vámleszállitásokat elérni, ami által a külfölddel való kereskedelem könyebbé vált, anélkül azonban, hogy a magyar iparnak az osztrákkal szembeni háttérbe szoritása lényegesen változott volna.Mivel törvényhozásilag az osztrák ellenkezés miatt csak lassan és kis eredmények voltak elérhetők, a reformokkal uj erőre kapott nemzeti irányzat társadalmi uton igyekszik az ipar megerősitését előmozditani.

Igy 1842-ben megalakul az iparegyesület gr.Batthyány Lajos elnöklete és Kossuth Lajos aligazgatása alatt. Programja az első magyar iparfejlesztési programm, mivel Kossuth feljegyzése szerint : ".....az ipar fejlesztése hazánknak legsürgetőbb, legégetőbb szükségei közé tartozik, mégpedig nemcsak általában a közjólét, hanem különösen még magának a mezőgazdaságnak érdekében is....."

Alkotásai közül első helyen emlitendő a Védegylet, mely az országgyülési rendek kezdeményezésére 1844-ben alakul meg, azzal az alapelvvel, hogy a tagoknak " kötelességük legyen minden szükségeket, miket a hazai termesztés, gyáripar és mesterségek termékeiből és készitményeiből fedezni lehet,mindaddig,mig azok kaphatók, csak ezekből és ezekkel fedezni." Célja a magyar ipar termékeinek a belföldi piacon kelendőséget biztositani. E munkáját vidéki osztályok segitségével szervezi meg és a nemzeti lelkesedés segitségével szép eredményeket ér el, amiről 1845. majd 1846. végén a keletkezése óta létrejött vagy kibővitett ipar és gyárvállalatokról kiadott jegyzéke tanuskodik.

Az azokban felsorolt nevek közül,mint nevesebbek megemlitendők :Holicson: Telcser és Társa Posztógyára, Győrött: Schwarz posztógyára, Hoffmann és L.posztógyára, Kőszegen:" a részvénytársaság nagyszerü posztógyára " épül, Schwartz K-és társai posztógyára megnagyitva, Pesten :Deutsch és Kadlberger gyapjuszövet és finomposztógyára,Mittmann J.posztógyára, Ugróczon: gr.Zay K.posztógyára épül stb.Összesen több,mint 10 posztógyárat emlit meg, amihez még kisebb üzemek, csinozók, kallózók mühelyei stb. járulnak.

A magyar ipar termékeinek megismertetésére az Iparegyesület 1842., 1843. és 1846.-ban iparmükiállitásokat rendez, 1845-ben pedig a Védegylet hatása alatt keletkezett 140 iparte-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

lap állított ki. Az e kiállításokon részt vevő vállalatok száma is fényt vet az iparnak a társadalmi akciók hatása alatti fejlődésére.

	Kiállító gyárvállalatok száma			
	1842	1843	1845	1846
Gyapjukelmék	6	5	41	15
Posztó és posztógyár	3	4	15	10

E kiállításokon ezüst érdempénzt /:1843:/, majd nagy aranyérmet /:1846:/ kapott a Gácsi Posztógyár, kis arany érdempénzt /:1846:/ gr.Zay K.Zayugróczi posztógyára, kis ezüst érdempénzt /:1846:/ pedig a Győri Posztógyár.

Az Iparegyesület további fontos alkotása volt az 1844-ben 1,000.000 pfrt.alaptőkével alapitott, sajnos csak három évig működött Gyáralapitó Részvénytársaság 1845. évi első közgyülésén, melyen Deák Ferenc is felszólalt, nagy lelkesedéssel elhatározták, hogy több egyéb vállalat mellett egy gyapjufonógyár 50.000, egy festőgyár 20.000 pfrt.segélykölcsönben részesitették. 1847. évi közgyülésén jelenti,hogy a megelőző évi közgyülése által 200.000 pfrt-ra tervezett gyapjufonógyár felépült, fedél alatt és felszerelése befejezés előtt áll, ugyhogy üzletét még a nyár folyamán megkezdheti.

A Védegylettel egyidejüleg létesitett Magyar Kereskedelmi Társaság az 1844. évről szóló üzleti jelentésében megállapitja, hogy gyapjugyártmányokért már 11 milló ft-t fizettünk Ausztriának. Az ország évi gyapjutermését 340.000 q-ra számitja, mely nagyrészben külföldre Ausztriába kerül; az országban gyártott közönséges kelmékre jókora mennyiségü gyapjut dolgoznak fel, de ez főleg a török tartományokból a Dunán jön be. A gyapju ára azonban a század folyamán fokozatosan esik, mivel a tengertuli, elsősorban ausztráliai gyapjutermelés,- miután a századforduló körül /:1787-1804:/ importált merinó juhok tenyésztése hatalmas méreteket ölt,- azokat erősen nyomja. Igy az 1803-ban még bécsi mázsánként 294-315 ft-ért vett elektornál gyapjuért 1870-75-ben már csak 140-165-ft-t fizetnek, az 1890-es években pedig a kevésbbé finom gyapjuért már csak 71-77 fr-t.Igy a gyapjuáruk forgalmának mérlege már passzivvá válik.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

E korszakban ujólag meg kell emlékezni a Gácsi Posztógyárról, mint hazánk akkor legnevesebb ilynemü üzeméről. Az 1825. évben,- reformkorszak, - már 100-200 munkást foglalkoztat és 20 szövőszékén évi 6.000 vég posztót állit elő. 1832-ben Széchenyi Hitelének hatása alatt modernizálva ujjáépiti posztógyárát és az addigi vizi hajtóerő helyett gőzüzemre tér át,felállitja hasánkban az első gőzgépet. Ekkor már 700 embernek ad kenyeret és 240 Mule-Jenny orsóval dolgozik. A 40-es években pedig - a Védegyesület mozgalmának hatása alatt- árui addig még nem tapasztalt keresletnek örvendettek az egész országban.

Mindezek a társadalmi, a magyar ipar és kereskedelem fejlesztését célzó mozgalmak kezdettől fogva a kormányzati körök, elsősorban a Helytartó Tanács és cenzura ellenállásával küzdöttek, részben azonban a személyi elkedvetlenedés és harcok is akadályozták eredményesebb müködésüket. A szabadságharc leverése után pedig az abszolutizmus kora beszüntette és feloszlatta azokat, végetvetve a nemzeti fellendülés korszakának.

A gyapju-feldolgozó ipar további történetébe a kiegyezés évében 1867-ben létrejött Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal 1885. évi, első iparstatisztikai felvételének adatai engednek betekintést.Ez az első adatgyüjtés, mint első lépés, természetesen csak hiányos képet tud adni és főleg a személyzeti és hajtóerő viszonyokról nyujt áttekintést. A gyapjuiparra érdekes számadatokat csak a tulajdonképeni Magyarországot illetően /: Fiuma és Horvát-Szlavonország nélkül :/ a következőkben közöljük.

/:Táblázatot lásd a következő oldalon:/

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Iparág megnevezése.	A teljes iparágban				A mozg.erőt haszn.vállalatokn.			
	Önálló vállalkozók	Segéd személyzet	Összesen.	Egy vállalatra esik.	Összes vállalat.	Segéd személyzet	Összesen.	Egy vállalatra esik.
Gyapjufestő	61	27	88	2.25	--	--	--	--
Gyapjufésülő és fonó	21	29	50	1.38	8	12	20	1.50
Gyapjumosó és finomító	7	609	616	87.--	5	184	189	36.80
Pokrócgyártó	19	76	95	4.--	1	44	45	44.--
Posztógyáros és kikészitő	1402	3116	4518	2.22	23	1054	1077	46.--
Posztószövő	--	--	--	--	77	289	366	3.75
Posztónyiró	34	30	64	0.88	3	8	11	2.70
Posztóványkoló	207	83	290	0.40	201	48	249	0.24
Gyapjuip. összesen:	1751	3970	5721	2.26	318	1639	1957	5.15
Fonó-szövőip.összes:	14526	12457	26983	0.86	452	4351	4803	9.60
Összes iparok össz:	228328	322154	550482	1.41	23526	116916	140442	5.00

Ezek szerint a gyapjufonó-, szövő- és kikészitő iparban kerek 5.700 fő dolgozik, a vállalkozókkal együtt, a textiliparban dolgozóknak valamivel több, mint 1/5-e, az összes iparban foglalkoztatottaknak csak kerek 1 %-a. Létszámát tekintve a textilipar az adatgyüjtés által felölelt 21 iparág között a nyolcadik, illetve kilencedik helyet foglalja el.

E számokban az összes iparosok bennfoglaltatnak, tehát a kézmüipar és kisipar is. A Statisztikai Hivatal a mozgatóerő alkalmazása alapján igyekszik a komolyabb gépi, illetve gyári jellegü üzemeket különválasztani. Kétségtelen, hogy gépi mozga-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

tóerő alkalmazása egyik jellegzetes vonása a gyáriparnak. Ezt mutatják a statisztikának az egy vállalkozóra eső segédszemélyzet /:összes alkalmazottak:/ számát mutató adatai is, melyek a mozgatóerőt alkalmazó üzemeknél több, mint kétszeresek. A későbbiekből azonban világosan látszik, hogy még ebből a csoportból is egyes kategóriák teljesen kihagyandók, pl. a posztóványolóké, akik, -bár vizikerekekkel meghajtott telepekkel rendelkeznek, - mégis túlnyomórészt önálló, minden segéd nélküli vállalkozók, mivel csak minden negyediknek van egy alkalmazottja. Igy kétségtelen, hogy a gyári jellegű gyapjufeldolgozó vállalatok száma 1885-ben jóval 100, a bennük alkalmazott munkaerők száma pedig 1500 alatt van.

A gyapjufeldolgozó ipar fejlettlenségéről nyujtanak áttekintést a meghajtó gépekre vonatkozó adatok is :

Iparág megnevezése.	Ipar-váll. száma	Tiprómüvek száma	Járgányok száma	Gőzgépek száma	Gőzgépek LE	Vizikerekek száma	Vizikerekek LE	Turbinák száma	Turbinák LE
Gyapjufésülő és fonó	8	--	1	--	--	9	18	-	--
Gyapjumosó és fésülő	5	--	-	5	107	3	15	-	--
Pokrócgyártó	1	--	-	-	--	2	12	-	--
Posztókikészitő	76	--	25	1	1	56	267	-	--
Posztógyáros	14	--	2	12	354	20	112	1	100
Posztónyiró	3	--	1	1	2	1	4	-	--
Posztóványoló	193	10	-	-	-	208	596	-	--
Gyapjuipar Összesen:	300	10	29	19	464	299	1024	1	100
Fonó-szövőipar össz:	419	44	127	79	1756	301	1029	2	140
Egész ipar:	19700	199	4937	2488	63869	20116	53971	85	5105

Ezek szerint még az állati, sőt emberi erőt kihasználó járgányok és tiprómüvek is voltak alkalmazásban. A gőzgépek és turbinák alapján azonban megállapitható, hogy tulajdonképen csak

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

18 gyári jellegű gyapjufeldolgozó üzemmel rendelkeztünk [illegible] lóerővel- mivel a vízikerekek e szempontból alig jöhetnek figyelembe.

Érdekes még a motorikus mozgató erővel rendelkező iparvállalatok keletkezési idejére vonatkozó összeállítás is:

Iparág megnevezése	Összesen	Keletkezési év 1607-1700	1701-1800	1801-1824	1825-1849	1850-1860	1867-1885	Ismeretl.
Gyapjufésülő	8	—	—	—	—	—	8	—
Gyapjumosó és finomító	5	—	—	—	—	—	5	—
Pokrócgyártás	1	—	—	—	—	—	1	—
Posztógyáros és kikészitő	90	1	2	1	4	21	52	9
Posztónyiró	3	—	—	—	—	—	3	—
Posztóványoló	193	2	19	22	45	41	50	14
Összesen:	300	3	21	23	49	62	119	23

Világos ebből, hogy a posztóipar komolyabb fejlődése csak a szabadságharc, különösen pedig a kiegyezés után indult meg. A XIX.század elsőfelében, a reformkorszak és nemzeti fellendülés korában alakult vállalatok közül ekkor már csak öt posztógyár van üzemben, a többi időközben, a mostoha viszonyok következtében, megszünt létezni.

Az 1890.évi népszámlálás, különösen pedig az 1899 évben végrehajtott ujabb ipari statisztikai felvételek már figyelembe veszik az első adatszolgáltatás tanuságait és ezért részletesebb és megbizhatóbb képet szolgáltatnak a gyapjuipar akkori helyzetéről. Ez a felvétel most már kimondottan csak a gyapjuipar gyárszerü részére terjeszkedik ki, olyan telepekre, amelyek motorikus erővel dolgoztak, vagy egyébként nagyobb jelentőséggel birnak.

E telepek száma az 1898. évben 46 volt és ezek összesen 3,127 mindennemü alkalmazottat foglalkoztattak.E szempontból nagyságrend szerint az ipartelepek megoszlása a követ-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

kező volt:

20-nál kevesebb	alkalmazott volt	20	gyárban
20-50	" "	14	"
50-100	" "	5	"
100-200	" "	5	"
200-nál több	" "	2	"

A 46 gyár termékeit tekintve a következőképen oszlott meg:

gyapjufonoda:		11 ipartelep
posztógyárak:		
csak posztót készitett	10	
szürposztót "	2	
" és pokrócot készitett	7	
pokrócot,takarót és posztót "	2	
szőnyeget,pokrócot és " "	6	27
szőnyeggyárak		3
nemezgyárak :		2
műgyapjugyár:		1
gyapjumosógyár:		2
Összesen:		46 iparteleр.

Természetesen a posztógyárak is foglalkoztak részben mosással vagy fonással is. Ezek között az iparteleрek között ma már ~~is~~ ismert nevü vállalatok sorokaznak fel. Legrégibbi közülük a Dácsi Posztógyár /:1767:/, utána sorrendben Scherg Vilmos és Társai brassói posztógyára /:1823:/ következik. A XIX.század első feléből ezenkivül csak öt gyapjufeldolgozó telep maradt fenn, köztük a Wolfner Gyula és Társai gyapjumosógyára 1848-ból.

A további vállalatok közül megemlitendő nevek: a Magyar Gyapjumosó és Gyapjubizományi Rt.gyapjumosója /:1868:/ a Regenhardt-féle losonci posztógyár /:1869:/, a Regenhardt-féle pozsonyi gyár /:1871:/, a LŐW-féle zsolnai posztógyár /:1891:/ és a Kőszegi nemezgyár /:1897:/.

Hogy ez a gyapjuipar milyen kicsiny és szegényes volt, arra abból a körülményből is lehet következtetni, hogy e vállalatok közül 35 volt még magánosok birtokában, 5 volt szövetkezeti vállalat /:81.057 k üzletrésszel:/ és csak 6 volt részvénytársaság, mely közül 5-nek alaptőkéje 3,870,800 k-t tett ki.

Mint érdekességet kell megemliteni a gyárak szövetkezeti formáját, igy a privigyei kártoló és fonószövetkezetet, a

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

németprónai posztósok szövetkezetét, a nagyszebeni posztómüvesek és a pinkafői posztósok szövetkezetét, amelyek kimondott termelő szövetkezetek. Ezek többnyire közös fonodát, részben közös kikészitő üzemet tartanak fenn, ahol az egyes mesterek fonalaikat saját számlájukra maguk állitják elő, az áruk kisiparban otthon szövik meg és részben a szövetkezet ellenőrző üzemében készittetik ki, saját felügyeletük alatt. Ezek a szövetkezetek nagyrészben a régi céhrendszerek maradványai és a gyáripari és kisipari üzemek közötti átmenetet képviselik abból a célból, hogy a posztós kézmüvesek a gyáripar versenye mellett is érvényesülni tudjanak.

A hajtógépekre vonatkozó összeállitás szerint már 75 hajtógépet alkalmazott az ipar összesen 2,840 LE-vel. Ebből:

24 stabil gőzgép	2,012	LE-t
6 lokomobil	58	"
6 turbina	199	"
28 vizikerék	483	"
8 elektromotor	70	"

képviselt. A legnagyobb gyár ebben az időben a zsolnai posztógyár 700 LE-vel és 793 alkalmazottal. Utána a Gácsi Posztógyár 410, a Regenhardt- féle losonci posztógyár 225, a besztercebányai posztós rt.200 és végül a brassói Scherg gyár 150 Le-vel következnek.

A gépi berendezést tekintve a legfontosabb termelő eszközök, az orsók és szövőszékek a következő képet mutatják:

	Gépek száma	Orsók száma
Fonó gépek:		
kézi fonószék	41	1,327
mule-jenny	36	6,071
szelfaktor	66	26,015
gyürüsfonógép	2	480
Összesen:	145	33.893 orsó
Szövőszékek:		
kézi szövőszék	222	
mechanikai szövőszék	571	
Összesen:	793 szövőszék.	

Iparunknak ebben az időben való fejlettlenségét a környező osztrák és német textiliparral való összehasonlitás mutatja világosan :

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	Év	Gyárak	LE	Munkások száma	Orsók	Szövőszékek
Magyarország	1898	46	2,840	2,640	33,893	794
Ausztria	1890	573	26,454	61,288	628,043	35,379
Németország	1895	1,612	139,254	176,572	3,610,851	81,155

De nemcsak a termelő eszközök száma aránytalanul kicsiny, hanem a gyárak terjedelme is, hiszen nálunk 1 gyárra eső átlagos orsószám 870, mig Ausztriában 2,010 és Németországban 2,444. Szövőszékeknél pedig a magyar átlag 25, az osztrák 64, a német pedig 43. E szempontból legnagyobb gyáraink a Zsolnai Posztógyár 10,000, a Gácsi Posztógyár 3,780 és a Losonci Posztógyár 3,600 orsóval.

A Kereskedelemügyi Miniszterium 1901 évi Emlékirata elsőizben mutat reá arra, hogy hazánkban fésüsfonalat egyáltalán nem készitenek az országban, gyapjufésülőgép nincs, holott Németországban ekkor már 3,681 ilyen gép dolgozott.

Az 1898. évre vonatkozó iparstatisztika első izben ad képet a felhasznált anyagokról és az előállitott termékekről is. Eszerint 28,240 q. gyapjut fogyasztott az ipar, amelynek 89 %-a hazai eredetü volt. Telepeink 2,532 q. vásárolt gyapjufonal mennyiséget dolgoztak fel, amelyből 1,700 q magyarországi eredetü volt.

Az előállitott különböző szövetek mennyiségére, értékesitésére és értékére jellemző, hogy a gyárak termelése kerek 2 millió m. árut tett ki, amiből csak 1.5 millió m.-t adtak el Magyarországon, mig a többi exportra került, elsősorban Ausztriába, másodsorban a Balkán államokba. A termelt szövetek értéke kerek 9 millió, illetve a szőnyegek, nemezfonalak, bérmosási dijak stb. beszámitásával 10.5 millió k-t tett ki.

Külön ki kell emelni, hogy ebből a termelésből 545,000 m 3.5 millió k értékben közszállitási posztó volt, amely 100 %-ig Magyarországon nyert elhelyezést. Ha ezt is figyelembe vesszük, ugy világos, hogy a posztógyáraink által polgári fogyasztás céljaira előállitott szövetek közül azoknak csak 2/3-részét tudtuk a belföldön elhelyezni, mig az 1/3 résznél exportra voltunk utolva, ugyanakkor, amikor a belföldi termelés és összfogyasztás között állandó nagy aránytalanság uralkodott, ami e cikkek nagy importjában jut kifejezésre.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Azok a nehézségek,- amelyekre e számadatok is utalnak, amikkel a magyar gyapjuiparnak a XIX. század végén küzdenie kellett, elsősorban a nagy bizalmatlanság, amellyel a hazai közönség és kereskedők a hazai gyártmányok iránt viseltettek. A keresletet nagy mértékben befolyásolja egyrészt az esetleges rossz termések hatása, amely a vásárlások csökkenésében és a hitelesett áruk kifizetésének késedelmességében nyilvánul. Rá kell mutatni azonban az igények növekedésének befolyására is, minek következtében a közönségesebb posztok, daróc, szürök, helina iránti kereslet csökken, a parasztok finomabb posztót kezdenek viselni, amelynek gyártására való áttérés nem oldható meg márol-holnapra. Igy a gyártott közönségesebb áruk elhelyezésénél az egyes vidékeken összetömörült posztógyárak éles harcot folytatnak egymással. Ezen tulmenőleg azonban legveszélyesebb versenytárs az osztrák ipar, amely a magyar piacot már régen meghóditotta, hosszu multja, magas fejlettségi foka, nagy tőkeereje és képzett szakemberei és munkásai által nagy fölényben van a hazai iparral szemben és emellett még a közönség előszeretete is támogatja. Külön kell megemlékezni még az angol szövetek nagy elterjedéséről is ebben a korban, aminek oka elsősorban az, hogy ezeket a fésüs divatszöveteket hazánkban berendezkedés hiányában még nem gyártják.

Az emlitett viszonyokhoz járult még az a körülmény is, hogy az osztrák ipar vámvédelem nyujtotta előnye,- ha most nem is képezi olyan állandó és szenvedélyes viták tárgyát, mint a XIX. század első felében,- továbbra is fennállott. A kormányzatnak különböző közvetett eszközöktől eltekintve csupán az állami támogatás lehetősége állott az iparfejlesztésre rendelkezésére. 1868-1880-ig elsősorban csak a házi-, később már a kézmüiparok támogatására évi átlagban 32,000 k jutott. A rendszeres iparfejlesztésre az 1881. XIV. t.c. ad módot, melynek hatása alatt 1881-1890-i tiz évi átlagban az évi segélyösszeg már 126,000 k-t tett ki. Ennek a törvénynek hatása alatt 7 uj textilgyár keletkezett. Az 1890:XIII. t.c. kilenc évi ciklusa alatt évenként már kerek 500,000 k-t fordit az állam segélyezésre; ez alatt az idő alatt 31 uj textilgyár keletkezik. Az 1899:XLIX.t.c. 1906-ig hét évi átlagban évi kerek 3 millió k-t fordit már az ipar segélyezésére és en-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

ben az időben 45 további uj textilgyár alakul. A legutóbb megnevezett évi iparfejlesztési segélyösszeg a lakosságnak 15 filléres megterhelését jelentette.

A hazai gyapjuipar állása és üzemi viszonyai 1906-ban a következők voltak :

A gyár jellége	Telepek száma	LE	Orsószám kárt.	fésüs	Szövőszéksz. kézi	mech.	Munk.létsz.	Évi termelés 1000 kban.
Gyapjumosógyárak	6	233	--	--	--	--	122	350
Kárt.gyapjudonógy.	35	500	6470	--	--	--	211	1835
Fésüs "	1	120	--	2500	--	--	60	600
Gyapjuszövőgyárak	37	2694	32280	--	--	902	3392	13318
Kendőszövőgyárak	1	5	--	--	14	--	20	100
Szőnyeggyárak	2	123	--	--	60	86	276	1350
Kamezgyárak	2	85	--	--	--	--	69	400
Összesen:	84	3760	38850	2500	74	988	4150	17953

A számadatok szerint az 8 év alatt beállott adatfelvételekkel szemben örvendetes kerék a fejlődés. A telepek száma 61-ről 84-re /:83:%:/, az alkalmazott munkások száma 2.640-ről 4.150-re /:75 %:/, az orsók száma 33.893-ról 41.350-re 15 %-kal, a szövőszékek száma 794-ről 1.086-ra 25 %-kal, az előállított iparcikkek értéke pedig kerek 80 %-kal emelkedett csak az előbb említett iparfejlesztési tevékenység hatása alatt.

A fejlődésnek ez az üteme azonban nem kielégitő. A XX.század első évtizedében már világosan követhető külkereskedelmi forgalmi viszonyok mutatják, hogy hazánk kiviteli értékei csak lassu ütemben növekedtek, mig a behozatal megfelően a fogyasztás erős emelkedésének lényegesen erősebb mértékben, a kereskedelmi mérleg passzivvá fog változni, ami azt mutatja, hogy az ország szükségletének gyarapodásával a mezőgazdaság és ipar fejlesztése nem tud lépést tartani. Ez elsősizben 1906-ban tényleg be is következett, ez az év 796 milliő koronás behozatali többlettel járult ebből elsőhelyen 220 millióval a pamutáruk, második helyen kerek 90 millióval a gyapjuszövetek és gyapjuáruk szerepelnek.

A statisztikai adatok nemcsak azt mutatják világosan, hogy a behozatal legnagyobb pamut, gyapju és félgyapju szövetekben, hanem azt is, hogy ezeknek az árunak behozatala növek-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

szik évről-évre a legerősebb mértékben.

A kereskedelmi kormányzat által kidolgozott,1908-ban megjelent a gyáripar állásáról és fejlesztésének szükségéről szóló Emlékirat rámutat mindazokra a nehézségekre, amelyek exportáló képességünket csökkentik és azokra a lehetőségekre, amelyekkel a helyzeten javitani lehet. Ezerint a mezőgazdasági intenzivvé tételével kell gabonapiacainkat visszahódítanunk, miáltal a mezőgazdasági munkások keresetképessége növekszik,tehát fogyasztása is növekedni fog és az egyidejüleg felszabaduló munkáskezeket az iparban kell elhelyezni a kivándorlás megakadályozására. Erre pedig az ipar fejlesztése ad csak módot, ami annál is inkább szükséges, mivel gazdasági mérlegünk egyensulyának helyreállitása a behozatal oldalán ugyancsak az ipar fejlesztését kivánja. Magyarországnak tehát mezőgazdasági államból mezőgazdasági és ipari állammá kell válnia, ami a nemzet vagyonosodását, a városi lakosság számának növekedését és az életszint általános javulását fogja maga után vonni.

A gyapjuiparban 1906-ban a 99 milliós behozatali többlettel kerek 18 milliós belföldi termelés állott csak szemben, ugyhogy az összfogyasztás kerek 15 %-át fedte csak a belföldi termelés. Részletekben nézve a különböző gyapjuipari cikkeknél a kiviteli, illetve behozatali többletet a következő számok mutatják:

Cikk megnevezése	Kiviteli többlet	Behozatali többlet
	1000 koronában	
Gyapju	17,757	—
Fésüs gyapjufonal	-	1,665
Egyéb	-	2,580
Posztófonal	-	588
Gyapjuszövet	-	101,477
Szőnyeg	-	2,524
Nemez- és nemezáruk	-	205

Ezeknek az adatoknak alapján az Emlékirat az eddig importált cikkek itthon való előállitására az alábbi ujabb termelési eszközök felállitását tartja szükségesnek:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Fésüs orsók	150,000 db.
Kártolt és félfésüs orsók	130,000 "
Mechanikai szövőszékek	6,000 "
Pamutfonó orsó /:félgyapju szövetekhez/	52,000 "
Összes szükséges állótőke	63,3 millió korona
Foglalkoztatható munkáslétszám	17,000 fő
Évi bér	8,9 millió korona

A gyáripar segélyezésének keretébe a gyapjuipar a megadott adatokkal van beállitva. Az Emlékirat összesen 125 millió koronát, évi 12.5 milliót javasol rendszeres segélyezésre 10 éver át, hogy a még szükséges nagyszámu gyár fokozatosan, de lehető gyorsan, legkésőbb 1917-ig létrejöjjön. A segélyt a vállalkozók által befektetendő tőkék 20-33, kereken 27 %-ában irányozza elő a kereskedelmi kormányzat multbeli gyakorlatának megfelelően.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A terv keresztülvitelének hatása alatt a gyapjuipar fejlődése kétségtelenül erőcsebb ütemet vesz fel. 1913-ra az orsószám már megkétszereződik, a szövőgyékek száma pedig majdnem 2 1/2-szeres lesz. Az 1913-ban meglévő ugyancsak 84 gyapjufeldolgozó gyárunk évi termelése így már 42 millió k-t képviselt, a behozatali többlet azonban szinte változatlanul, 104 millió volt. Ezek szerint iparunk már 29 %-át fedezte a belföldi szükségletnek, tehát az 1906-os állapotokkal szemben körülbelül kétszer annyit, mégis a behozatali többlet nem csökkent, de nem is növekedett. A gyapjuipar fokozott fejlődése tehát csupán a felfokozott belföldi fogyasztás fejlődésének ütemét érte el.

A programm befejezését, amely így kitűzött célját előreláthatóan nem tudta volna elérni, hanem csak a helyzet további romlásának elkerülését biztositani, az 1914-18. évi világháboru akadályozta meg. Gyáraink termelőképessége 1914-ben még olyan csekély volt, hogy abból a háboru alatt a hadsereg szükségletét sem tudtuk fedezni és a polgári szövetellátás biztositása sorra sem kerülhetett.

Az 1920-i, trianoni békeszerződés megfosztja hazánkat mindazoktól a területektől, amelyeken kezdő textiliparunk legfontosabb üzemei voltak. A hazai textilipar és elsősorban a gyapjuipar településre nézve jellemző volt, hogy nagy telepeink elsősorban az erdélyi, továbbá az északi és északnyugati vidékeken, a Felvidéken alakultak. Ez a telepitési politika összefüggött azzal a körülménnyel, hogy e területeken a már ismertetett körülményeknél fogva posztógyártással már régen foglalkozott a lakosság és igy megfelelő hagyományos gyakorlattal birt annak az iparnak folytatására. Másrészt e vidékeken, mint mezőgazdasági művelésre kevésbbé alkalmas területeken indokolt volt, hogy más ipari munkalehetőséget nyujtson a kormányzat. Kétségtelen ezenkivül, hogy e nemzetiségi vidékek pártfogásában és az ipar fejlesztéséhez szükséges segélyek nyujtásában politikai szempontok is közrejátszottak.

Ezeknek az együttes körülményeknek következménye volt aztán, hogy a trianoni békeszerződéssel hazánk a termelési értéket tekintve gyapjuipari termelésének 90 %-át elvesztette, mivel a békeszerződés megállapitotta határokon belül fekvő gyárak az 1913. évi termelésének értékben csak kerek 10 %-át állitották elő. A gyapjufonóorsók 11.3 %-a, a szövőszékeknek pedig 19.8 %-a maradtak meg a trianoni határokon belül.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az ország 1918 évi feldarabolásakor gyapjuipari gépeink a következő arányban osztottak meg, illetőleg vesztek el:

Trianoni Magyarországon maradt	1.916	első és	590 szövőszék,
Román uralom alá került	17.175	" "	348 "
Csehszlovák uralom alá került	57,699	" "	1.539 "
Jugoszláv uralom alá került	8,096	" "	73 "
Összesen:	84.842	első és	2.460 szövőszék.

Legnagyobb gyáraink elvesztek,igy a szolnoki,losonci,gácsi,brassói és nagyszebeni posztógyárak,amelyek 1918-ig gyapjuiparunkat elsősorban képviselték. A losonci és gácsi gyárakból sikerült a kormányzatnak a szövőszékek egyrészét megmentenie. igy a losonci gyár szövőszékei részben az ujonnan alakult csepeli Magyar Posztógyárhoz, a gácsi gyár gépei pedig a Bajai Posztógyárhoz kerültek. A csehszlovák uralom alatt e gyárakat, amelyek magyar tőkével alakultak és magyar müszaki és gazdasági szakemberek alkotó és szervező képességének eredményei voltak, nem helyezték üzembe és meglévő,képzett szakmunkásokat nem foglalkoztattak, inkább fizették nekik a munkanélküli segélyeket.Legrégibb posztógyárunkat, a Gácsi Posztógyárat pedig, amely 150 éves multjával hazánk történelmével forrott össze, teljesen lerombolták és még téglái is szójjelhordták.

A trianoni békeszerződéssel kezdődik meg textilipari runk ujkora; a felépitést teljesen előlről kellett kezdeni. Ennek szüksége a gazdasági adottságokból fakadt. A 20-as években kereskedelmi mérlegünk tudvalévően erősen passziv volt, amiben legnagyobb tételekkel, ugyanint a multban, a textilipar és főleg a gyapjuipar szerepelt. Az elszegényedett ország, amely egyrészéről nem tudta a meglévő munkáskezeket kielégitően foglalkoztatni, nem engedhette meg magának,hogy másrészről megmaradt csekély gazdasági ereje is elvérezzen és a külföldi ipar adófizetőjévé váljon. Bár a trianoni békeszerződés folytán az ország juhállományának majdnem 3/4 része is elveszett, mégis a megállapitott uj határvonalakon belül az 1918 évi juhállományból megmaradt 27.6 %-nak, mint sikföldi juhnyájnak a gyapju ipari feldolgozására értékesebb gyapját, feldolgozási lehetőség hiányában külföldre kellett szállitani és a ruházatához szükséges gyapjufonalakat és szöveteket külföldről importálni.

De nemcsak égető gazdasági szükség állott fenn a nemzetgazdaságilag elviselhetetlen helyzet megszüntetésére, hanem a megváltozott politikai viszonyok a kormányzatnak olyan ujabb segédeszközöket adtak a csonkaország textiliparának ujjáépitéséhez, amellyel

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

a multban nem rendelkeztünk. Az ország függetlenségével visszanyert önálló vámterületén a saját szükségleteinek megfelelően állapithatta meg azokat a védőfalakat, amelyek szükségesek voltak, hogy megmaradt textiliparunk, amely egy fejletlen és a multban kialakulásában gátolt iparágnak csekély töredéke volt, ujból megerősödjön. A kormányzat energikus vámtarifával, céltudatosan alkalmazott nevelővámokkal megteremtette azokat az előfeltételeket, amelyek az iparfejlesztési törvényekkel együtt alkalmasak voltak a textilipar kifejlesztésére.

A gazdasági lehetőségek és a kormány biztositotta előfeltételek olyan viszonyokat teremtettek, amelyek ugy a belföldi, mint a külföldi tőke érdeklődését is felkeltették és igy már közvetlen a háboru után megindult gyapjuipar regenerálódási folyamata.

Ez a fejlődési folyamat az ismertetett okok folytán gyorsabb volt, mint iparunk multbeli fejlődése. A csonka ország megmaradt üzemei berendezéseiket már a 20-as évek legelső éveiben kibővitik, több uj gyár is létesült, ugyhogy

1921 végére már 14 gyapjufonó és szövőgyárunk 16.047 orsóval és 587 szövőszékkel rendelkezik, mig

1923-ban már 22 gyapjuipari gyár dolgozik 39.547 " "1920 "

1918-ban alakulnak még meg a Richards Richard Győri Finomposztógyár R.T. Győrött és az Első Magyar Nemez-, Posztó- és Pezgyár R.T.Kőszegen.1920-ban a Magyar Posztógyár R.T., 1922-ben a Hazai Pésűsfonó és Szövőgyár R.T.,a Bajai Posztógyár Rt.és a Lódenposztógyár R.T., az Első Magyar Gyapjumosó és Finomposztógyár R.T.pedig ugyanebben az évben szövődével egészíti ki üzemét. 1923-ban létesül a Budavidéki és Ujpesti Gyapjufonó-Szövőgyár R.T.,1924-ben a Soproni és Ujpesti Szőnyeg- és Posztógyárak R.T., nem beszélve a sok kisebb vállalatról.

A fejlődés, amely a legnagyobb lendületét az 1922-1924-ig évek között mutatta, az ország gazdasági életével kapcsolatban hozzáfüzött várakozásoknak megfelelt s a gyapjuáruk külforgalmi képét teljesen megváltoztatta, amint azt a következő adatok mutatják:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	1925.	1939.
Bevitel:nyersgyapju	8,700 q.	18,000 q.
Ki " "	69.000 "	4.300 "
Bevitel gyapjufonal:	25,880 "	2.800 "
Be " " szövet :	43.100 "	5.900 "

E fejlődés következtében az ország tehát gyakorlatilag megszünt gyapjuexportáló ország lenni és ipara már oly fejlettségre tett szert, hogy ahhoz a nyersanyagot importálni kellett.Erről a fejlődésről részleteiben is áttekintő képet a Magyar Gazdaságkutató Intézet 1941. XII.közepén kiadott helyzetjelentéseinek alapján készitett összeállitás szolgáltat /:177.old.:/

Ezek az adatok magukba foglalják azokat a változásokat is, amelyeket a többségében magyar népesség lakta felvidéki /:1938:/, kárpátaljai /:1939:/ erdélyi /:1940:/ és délvidéki /:1941:/ területeken lévő textiliparnak az ország gazdasági életébe ujból való bekapcsolódása idézett elő.

A Felvidékkel visszatért Losonci Posztógyártól/:10.420 kártoltorsó, 24g széles és kb. 100 kemkeny szövőszék :/,-amely Nemzeti Egyesült Textilmüvek R.T. név alatt bejegyezve 1940-ben indult meg urja,- eltekintve az emlitett területek visszacsatolása iparilag nem jelentett lényeges gyaparodást. Erdélyben csupán Kovásznán a Péterffy-féle "Homespune gyapjuszövő üzem" az egyetlen gyári jellegü gyapjuipari vállalat,mig a délvidéki magyar területeken összesen 5 gyapjufonó,ill.szövővállalat volt /:2 ujvidéki,1 óbecsei, 1 apatini és 1 kulai:/ amelyek azonban valamennyien kis üzemek. Közülük csak a kulai Brandecker cég 2.800 kártolfonó, 720 nyujtott /:félfésüsfonó:/ orsóval és 30 gyapjuszövőszékével, továbbá az ujvidéki Stankovic testvérek posztógyára 20 mechanikai szövőszékkel emlitendők meg.

Az összeállitás szerint 1940 végére 55 gyapjuipari vállalatunk kerek 24.5 ezer LE-vel dolgozott. E vállalatok müszaki jelentősége,- összehasonlitva a régi pld.1906. évi adatokkal,- épen a LE számban jut legjobban kifejezésre. Egy vállalatra majdnem 10-szer akkora LE szám esik, mint az idézett időpontban.

A rendelkezésre álló orsószám kerek 100.000, tehát felülmulja az 1914. évi világháboru előtti orsószámot. Az ország szükségleteinek szempontjából ezeknek az orsószámoknak megoszlása is jóval egészségesebb, amennyiben kerek 1/3 - 1/3 részben a fésüsfonóüzemek,a tőleg gyapjuárut előállitó posztógyárak és a rongy- és hulladékanyagot

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

GYAPJUIPAR FEJLŐDÉSE 1929-1940.

Időszak.	Ipartelepek száma.	Erőgépek lóerő száma.	Felhasznált nyersanyagok és segédanyagok értéke.	A gyártmány tevékenységével elért többletérték.	GÉPBERENDEZÉS: kártolt fésüs fonógyak száma	GÉPBERENDEZÉS: szövőszékek.
			1000 P.			
1929	40	8669	27567	23443	39800	10200	1800
1930	42	9130	24620	21580	39800	10200	1850
1931	41	8675	20063	21093	39800	10200	1850
1932	41	8507	19419	20335	39800	10200	1850
1933	43	9888	24419	25252	41400	13600	1850
1934	44	13588	31960	28962	42700	15925	2000
1935	49	15723	37216	30209	42700	25129	2000
1936	52	16235	48409	29229	42700	28092	2000
1937	53	17353	54343	30481	43000	31672	2000
1938	50	17335	52045	36855	54000	27991	2200
1939	50	22615	67912	44034	65000	31643	2200
1940	55	24569	76614	55237	67000	31537	

Gyapjufonál 1929=100			Gyapjuszövet		Gyapjuáru		Az összes gyapjuáru forgalmából és a kivitelből.			
Belföldi szükséglet	Kivitel	Az összes gyapjufonalból készült szövetek termelése. Index	Belhozatal	Kivitel	Belhozatal	Kivitel	a belföldi gyapjuszövet	a behozatal	A gyapjuszövet	A gyapjuáru
q			1000 P				%			
21896	174	100.0	16693	2185	4109	1006	35.1	32.3	24.6	8.0
18333	965	104.4	12809	1172	3169	747	45.1	27.8	20.9	6.2
10842	124	90.1	8122	805	1426	714	59.0	21.4	16.0	3.7
9754	174	92.4	3963	275	584	683	68.6	21.1	3.6	1.7
13958	550	124.8	2814	338	351	924	70.9	23.6	4.8	0.7
12608	584	159.8	3227	416	218	1159	78.4	16.9	4.3	0.4
12908	1081	141.6	3434	1087	118	848	79.8	15.0	5.0	0.2
6535	334	162.3	3575	1647	158	1011	86.4	8.6	4.7	0.3
5400	375	178.8	3777	3129	294	1692	88.6	6.5	4.5	0.4
2381	107	196.5	3621	1196	249	704	93.1	2.6	4.0	0.3
2738	131	223.9	5882	1362	327	606	91.4	2.6	5.6	0.4
3302	-	198.4	10750	1208	449	524	85.4	3.3	10.8	0.5

/: Időszak, mint fent:/

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

feldolgozó, elsősorban népruházati célokat szolgáló árut készitő "lóden"-szövőgyárak között oszlik meg. Bár az 55 vállalat nem mind fonóvállalat és igy a fonógyárankénti országátlag kiszámitásánál a valóságnál alacsonyabb értékhez jutunk, mégis a gyárankénti kerek 2000 orsós átlag azt mutatja, hogy már nem törpe üzemekről van szó. Ugyanerre enged a szövőszékek kerek 44 gépes gyári átlaga is következtetni.

Az évi termelés értéke, amely a felhasznált nyersanyagok és segédanyagok, továbbá a gyártási tevékenység által előirt többletértékek összegéből adódik, az 1929. évi kerek 50 millió pengőről 1940-ben 130 millió pengőre emelkedik /: 1913-ban 42 millió korona volt :/. Ez a folyamat az 1930-1932-ig terjedő ismert gazdasági válság éveiben tapasztalható átmeneti megtorpanástól eltekintve folyamatos volt és nemcsak az ipar kapacitásának növekedésén, hanem e kapacitás egyre fokozódó kihasználásán is mulott, amint azt a gyapjusszövettermelés indexszámának alakulása mutatja. E folyamat a háboru előtt, az 1939. évben érte el csucspontját.

Az összeállitásnak azok az adatai legérdekesebbek, amelyek a behozatali és kiviteli számokat és ennek megfelelően az ország gyapjuárufogyasztásának az importált, illetőleg belföldön termelt cikkek közötti megoszlását mutatják.

Hazánk gyapjuipara 1913-ban a belföldi szükséglet 29 %-át fedezte. A trianoni békeszerződés következtében az ország lakosságának kerek 30 %-a a gyapjuiparnak azonban csak 10 %-a maradt meg. Igy a trianoni terület - az 1913 évi viszonyokra vetitve, - csak kerek 10 % erejéig tudta saját termeléséből az ország gyapjuszükségletét ellátni. Ez a hányad 1929-ben már 67 %-ra emelkedett, amiből 35% már a nyersanyagtól kezdve hazai áru volt, 32 % pedig importált fonalból belföldön készült. A tárgyalt évtized folyamán a gyapjusszövő- és gyapjufonóipar fejlődésének megfelelően növekszik a belföldön készült áruk fogyasztási hányada, valamint a hazai fonalból készült áruk felhasználása is. A 30-as évek vége felé, már a fogyasztás kerek 95 %-át fedi a belföldi szövődei termelés és e mennyiségből alig 3 % esik csak importált fonalak feldolgozására.

Ezek a számok a magyar gazdaságpolitika terveinek teljes valóraválását és az általuk választott eszközök helyességének igazolását mutatják. Kétségtelen, hogy a magyar textilipar, benne a hazai gyapjuipar a háboru utáni ipar fejlődés egyik legszebb eredmé-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

nyének tekinthető.

Az 1939-45 évi világháboru folyamán és annak befejeztével a magyar gyapjuipart is komoly veszteségek érték. Nemcsak a magyar tőkével ujból megindított losonci posztógyár vész megint el, de a légitámadások és Budapest ostromával kapcsolatban más vállalatok gépi berendezése is sulyos károkat szenvedett. Igy a

Magyar posztógyár R.T.-nál 7 kártoltfonó berendezés, ill. több, mint 9,000 kártoltfonó orsó és 160 szövőszék pusztult el, az

Első Magyar Gyapjuorsó és Finomposztógyár R.T-nál 1,240 kártolt orsó és 40 szövőszék ment veszendőbe, a

Trunkhahn Posztógyár és Ruhagyár RT-nál pedig, 1.200 orsó és 33 szövőszék-Hasonlóképen sulyos károkat szenvedett ugy fonodájában mint szövődéjében a

Mechanikai Szövőgyár RT is ez azonban a vállalat gyártási programmjából kifolyólag csak részben tartozik a gyapjuipar kereteibe.

A fésüsfonók csoportjában a

Csepeli Fésüsfonógyár RT.4,800 orsója teljesen, a

Kistarcsai Fésüsfonógyár RT.orsóiból pedig 168 szintén elpusztult.

Ez utóbbi veszteségeket javarészt már is ellensulyozza a Soproni Fésüsfonalgyár RT.által a háboru alatt behozott és most felállitásra került 3,800 durva kötőfonalak fonására alkalmas fésüsfonóorsó.

A teljes gyapjuipar ment maradt jóvátételi célokat szolgáló gépi leszerelésektől és átadásokról is, szó volt ugyan a Perlesz Sándor Kötszövőttárugyár RT.gyártelepén lévő 600 orsós angol rendszerü fésüsfonórendszer jóvátételi számlára való leszereléséről, azonban sikerült ezt elkerülni.

1945.végére az emlitett veszteségek figyelembevételével hivatalos és az érdekeltek által is korrigált adatok alapján, amelynek részletes összeállitása a mellékletben található a gyapjuipar gépi berendezése a következő volt:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Gyártási ág	Vállalatok száma.	Orsók száma.	Szövőszékek száma		
			keskeny 200 cm-ig	széles 200 cm. felett	együtt
I.Posztógyárak	7	22.576	263	607	870
II.Fésüsfonógyárak	8	55.620	—	204	204
III.Rongyfonógyárak	8	23.760	120	353	473
IV.Takaró,pokróc és szőnyeggyárak	4	1.732	15	57	72
V.Tiszta szövők,	10	—	125	219	344
VI.Kis,vegyes üzemek	5	1.332	21	12	33
Összesen:	42 kárt.	49.400	544	1.452	1.996
	fésüs	35.620			
		85.020			

Ez az összeállitás tartalmazza azokat a kisebb üzemeket is, amelyek kisipari üzemekből már az 1945. évi konjunktura hatása alatt keletkeztek, viszont nem foglalja magában az Unió Textilművek RT. és a Kőszegi Ágyteritő és Butorszövetgyár RT. adatait, amelyek részben más iparágakhoz tartoznak.

Az összeállitás szerint a szövőszékek száma a második világháborut közvetlen megelőző idővel szemben csak kerek 10 %-kal csökkent, mig a fonóorsóknál valamivel több, mint 13 %-os veszteség állapitható meg, mégpedig elsősorban a károltfonó orsók vonalán, amelyek száma a háboruban elért legmagasabb szám kerek 75 %-a.

Ez a gépi berendezés teljes kihasználása esetén, tehát a fonodákban 3, a szövődékben pedig 2 müszakot véve figyelembe, évenként 7.5 millió kg.kárteltfonal és 2.5 millió kg. fésüsfonal,összesen tehát 10 millió kg. gyapjufonal előállitására alkalmas. Ha azonban csak 2 müszakkal számolunk, ugy ennek megfelelően 5 millió kg kárteltfonal és 1.8 millió kg. fésüsfonal gyártása várható. Ez a fonalmennyiség, amely a szövöttáru, kötöttáru, kézimunka szőnyeg takaró, pokróc, stb. vonalán kerül felhasználásra, nem egész 1.2, illetőleg 0.8 kg-os országos átlagos gyapjuárufelhasználási fejkvótának felét meg kereken.

A rendelkezésre álló kerek 2.000 szövőszék- teljes 2 müszakban - mintegy évi 12 millió m gyapjuáru előállitására alkalmas, tehát az ország lakosságának számát 9 millióval számitva, fejenként csak egész 1.5 m gyapjuszövetet tudunk termelni. A háboru előtti években az évi gyapjuszövetgyártás [illegible] millió métert tett ki, tehát az évi fej-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

kvóta csak alig 3/4 méter volt. A fonodai és szövődei kapacitás a megfelelő átlagos szövetsuly figyelembevételével és tekintettel arra, hogy a fonalterme1és még kötöttáru célokat is szolgál, megfelelően arányabanállónak látszik.

Kétségtelenül kicsiny azonban az egy főre jutó évi kontingens abszolut értéke. Ha tekintettel vagyunk arra, hogy pld.a háboru előtti években Németország átlagosan 17.4 kg. textilárut fogyasztott évenként és lakosonként, és - a rendelkezésre álló adatok szerint- Oroszországban is ez a kvóta 6.8 kg. volt, figyelembevesszük továbbá, hogy e fogyasztás 1/3 - 1/4 része gyapjuárura becsülhető, ugy hazánk életszintjének szükségszerü és lehetséges emelésével kétségtelenül a mai gépi berendezés kapacitásának megkétszerezése, sőt háromszorozása válik a jövőben szükségessé.

Hogy a hazi gyapjuipar, amely előbbiek szerint a pillanatnyi illetve a háboru előtti gazdasági évek anyagi igényeinek és lehetőségeinek megfelelő gyapjuáru-szükséglet belföldön való fedezésére elegendőnek bizonyult, európai viszonylatban milyen hátrasaradott és hazánk gazdasági fejlődése e szempontból milyen lehetőségeknek néz elébe, arra az európai államok gyapjuipari berendezésére vonatkozó, a német szakirodalomban 1940-ben megjelent összeállitás ad érdekes felvilágositást.

/ ...lalmazott lásd a következő oldalon:/

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Ország megnevezése.	Lakósok száma. milliókban.	Fésüsfonó orsók Összesen 1000	1000 lakosra esik db.	Kártolfonó orsók Összesen ezer	1000 lakosra esik db.	Szövőszékek Összesen ezer	1000 lakosra esik db.
Németbirodalom a lengyel kormányzósággal együtt	100.-	2.911	29	2.479	25	84.870	0.85
Szlovákia	9.6	200	21	55	5	8.040	0.80
Magyarország	13.-	32	2.5	71	5.5	2.100	0.16
Románia	17.-	57	3.3	96	5.7	4.370	0.26
Bulgária	6.3	44	7	--	--	1.250	0.20
Jugoszlávia	15.4	18	1	63	4	1.450	0.09
Görögország	6.9	25	4	17	2	1.350	0.20
Franciaország	42.-	2.116	50	626	15	40.000	0.90
Belgium	8.7	450	51	376	43	7.500	0.90
Hollandia	8.6	15	2	235	27	5.700	0.70
Dánia	3.8	15	4	85	22	1.100	0.30
Norvégia	2.9	8	3	85	29	1.440	0.50
Svédország	6.3	277	44	-	-	3.900	0.60
Nagybritannia	47.2	4.250	90	2.600	55	98.000	2.--
Svájc	4.2	150	36	60	14	3.600	0.90
Olaszország	43.6	650	15	600	14	21.000	0.50
Spanyolország	23.9	126	5	265	11	11.900	0.50
Portugália	7.3	66	9	99	14	2.250	0.30
Összesen:	366.7	11.410	31	7.812	22	299.720	0.80

Bulgária és Svédországnál a fésüs és kártoltfonó orsók egy összegben vannak megadva.

Ebből az összeállításból kitűnik, hogy a lakosságra átszámítva hazánk ugy a fésüs, mint a kártoltfonó orsókkal való felszerelés tekintetében a felsorolt 18 ország közül az utolsó előtti harmadik helyet foglalja el. Még a közép- és keleteurópai, illetve balkáni államok sorában is hátul vagyunk, amennyiben kártoltfonó orsók tekintetében csak Románia, fésüsfonó orsók tekintetében pedig Románia és Görögország után következünk. Még elmaradottabb azonban szövőiparunk, amely egész Európában - Jugoszláviától eltekintve- kétségtelenül a legfejletlenebb.-

Ha ezeket a számokat nézzük és az európai átlagot,-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

tekintettel arra, hogy a nagy, európai iparűző államok gépi berendezése expertra van előirányozva,- nem is fogadjuk el, mégis a számadatok alapján egy kerek 5-ös fejátlagu fésüsfonó orsószám és 10-es fejátlagu kártoltfonó orsószám, továbbá 5-ös fejátlagu szövőszékszám olyan szerény igényeket jelent, ami mindenképen reálisnak látszik.Ezek a számok ugyanahhoz az eredményhez vezetnek, mint az előbbiekben az anyagfogyasztás fejkvótái alapján megállapitott lehetőség a mai termelésnek a belföldi fogyasztás felemelése által 2-3-szorosra való fokozásra.

Az 1920. évi trianoni béke és a gazdasági körülmények hatása alatt tudvalevően gyapjutermelésünk is csökkent és a háboru utolsó évei 5-6 millió kg. merinó gyapju körül mozgott. Ez a mennyiség a hazai szükségletnek csak 1/3 részét tudta fedezni, még a többlet behozataláról importalakban kellett gondoskodni. E körülmény következtében a gyapjuipar életlehetőségei is megváltoztak, amennyiben már nincs meg az országban az a nyersanyagbázisa, mint a multban volt. E tekintetben a fejlődés kétségtelenül abban az irányban halad, hogy a belterjessé váló földmüvelés, a talajjavitási munkálatok, öntözés stb. következtében csökkenni fog azoknak a legelőknek mennyisége, amelyek manapság gazdaságosan csak juhtartás által hasznosithatók.

Ugyanakkor tehát, amikor az előbb emlitettek következtében a mezőgazdasági lakosság körében, de ezen tulmenően a fokozott iramu szociális fejlődés által egészen általánosságban is a lakosság életszintje és igy a gyapjuipar termelése is szükségszerüen növekedni fog, fokozottabb mértékben veszti el még megmaradt nyersanyagbázisát. Az ország gazdasági létérdeke tehát, hogy a mezőgazdasági termelés egyéb ágaira nem használható hegyes vidékeket, amelyek az ország egységes gazdasági strukturujának amugyis elszakithatatlan részei, a hegyvidéki juhászatok intenzivvé tételével, ezeknek az állatoknak nemesitése és a hegyi legelők jobb kihasználása által szorosabban kapcsolja az iparüző területekhez.Ezt a gazdasági szükségszerüség diktálja és nélküle gyapjuiparunk nem lesz abban a helyzetben, hogy megvalósitsa azokat a feladatait, amelyek előbbiek szerint hazánk gazdasági fejlődésével kapcsolatban reá hárulnak.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A gyapjufeldolgozó gyárak összeállitása.

CÉG NEVE	Fonoda Kártolt orsók	Fonoda Fésüs száma	Szövőde Kesk gép 200 cm-ig	Szövőde Széles gép 200 cm-en
I./POSZTÓGYÁRAK.				
1. Magyar Posztógyár Rt. Csepel	2,440	--	--	127
2. M-M. Gyapjumosó és Finomposztó	2,520	--	--	78
3. Trunkhahn Posztógyár és Ruhagy.	2,500	--	4	16
4. Richards Richard	4,800	--	--	160
5. Bajai Posztógyár	1,516	--	49	51
Pesti Textil és Posztógyár Rt.	--	--	--	--
6. Soproni és Ujpesti Posztógyár	5,500	--	210	133
7. Hazai Fésüfonó és Szövőgyár Rt.	840	--	--	--
8. M-M. Nemez-, Posztó- és Fezgyár	2 460	--	--	42
	22.576	--	263	607
II./FÉSÜSFONÓGYÁRAK.				
1. Hazai Fésüsfonó és Szövő Rt.	--	15,060	--	168
2. Kistarcsai Fésüsfonógyár Rt.	--	3,032	--	--
3. Soproni Fésüsfonógyár Rt.	--	12,000	--	--
4. Angóra Fonalipari	--	568	--	--
5. Rákospalotai Kötő- és Kötszövőgy.	--	2,000	--	--
6. Mikes I. Mech. Fonó és Szövőgyár	--	360	--	36
7. Perlesz S. Kötszövőgyár Rt.	--	600	--	--
8. Győri Fésüsfonó Rt.	--	2,000	--	--
	--	35,620	--	204
III./LÓDEN V.rongyfonó:/				
1. Lóden Posztóvár Rt.	7,387	--	--	75
2. Celler Miksa Textilgyár	3,050	--	7	43
3. Uwag Magyar Szövőgyár Rt.	2,640	--	42	--
4. Fischer Stern Pál Pamut és Gyip.	1,531	--	43	32
5. Mechanikai Szövőgyár Rt.	1,012	--	--	123
6. Budavidéki és Ujpesti Gyfonó	4,860	--	--	80
7. Textus Gyapjugyár Rt.	1,470	--	--	--
8. Textor Budapesti Kendőgyár	1,810	--	28	--
	23,760	--	120	353
IV. TISZTASZÖVŐK.				
1. Bánkó Textilipar Rt.	--	--	30	30
2. Kárpátalja Selyem- és Gyapjusz	--	--	10	30
3. "Textor" Szövőip- és Kereskk	--	--	10	10
4. Garamszegi Finomposztógyar	--	--	--	40
5. Karcag. Szövőüzem	--	--	--	6
6. Löwy Rudolf Mech. Szövőgyár	--	--	--	73
7. "Pax" Textilbeszerző	--	--	5	6
8. Stiglmayer Test. Szövőgyár	--	--	10	--
9. "Unnó" J. és Tsa Gyapjuáruggyár	--	--	--	10
10. Győri Gyapjufonó Rt.	--	--	60	14
Kőszegi Ágyteritő és Butorsz	--	--	--	--
	--	--	125	219
V./TAKARÓ-POKRÓC-SZŐNYEG.				
1. Bitsch Sándor Gyapjuárugyár	194	--	2	27
2. Fehér Sándor Pokrócgyár	282	--	10	--
3. Kóger Gyula Takarógyár	--	--	3	--
4. Oláh Sándor Pokróc és Szőnyeggy.	256	--	--	30
	1,732	--	15	57
VI./ Kis-üzemek.				
1. Szabados Anyagelőkészitő	552	--	12	--
2. Csizmadia Alajos Gyapjufonoda	120	--	--	--
3. Gyapjuszövő és Fonó Rt.	420	--	3	9
4. Székely Textilmüvek	240	--	--	3
5. Horváth Miksa Szőnyagipari Rt.	--	--	6	--
"Unió" Textilmüvek Rt.	--	--	--	--
	1,332	--	21	12
42 üzem összesen:	49,400	35,620	544	1,452

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

I R O D A L O M.

Horváth Mihály: Az ipar és kereskedés története Magyarországban három utolsó század alatt.
Buda, 1840.

Dr. Jekelfalussy József : Magyarország iparstatisztikája 1885.
Budapest, 1886.

Gelléri Mór: 50 év a magyar ipar történetéből. 1842-1892.
Budapest, 1892.

Szterényi József: A magyar korona országainak gyáripara az 1898 évben.
Budapest, 1901.

Sztudinka Ferenc: A Gácsi Posztógyár története.
Budapest, 1906.

M. Kir. Keresk. Miniszterium: Emlékirat a hazai kisipar és gyáripar állásáról és fejlesztésének szükségéről
Budapest, 1908.

M. Kir. Keresk. Miniszterium: Magyarország gazdasági térképekben.
1920.

Rejtő Sándor: Az elméleti mechanikai technológia alapelvei és a szálasanyagok technológiája. A textilipari technológia.
Budapest, 1923.

Kovácsy Béla: Juhtenyésztés.
Budapest, 1926.

Benson-Genzmer: Weltwirtschaft der Wolle.
Berlin 1932.

Magyar Statisztikai Szemle 1935. és 1938-as évfolyama.

A Magyar Gazdaságkutató Intézet gazdasági helyzetjelentése, 49. szám.
Budapest, 1941.

Gazdasági és ipari, a magyar és német szaksajtóban 1924-től 1945-ig megjelent cikkek.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A magyar pamutfeldolgozóipar fejlődése.

A pamut, mint fonóanyag a tropikus vidékeken igen régtől ismeretes. Hogy Magyarországon mikor került először felhasználásra, azt nem tudjuk. Rejtő Sándor, az Elméleti Mechanikai Technológia Alapelvei cimü könyvének IV.kötetében emlitést tesz arról, hogy már Zsigmond király idejében történt intézkedés a " pamutosoknak " Kassára való letelepitéséről s ezeknek a gyármányait állandóan ellenőrizték, viszont egyes vásárokon csupán ők jelenhettek meg. Hogy ezek a " pamutosok " tényleg pamuttal dolgoztak-e,ill.fonalat szereztek-e be, vagy kész szövetet és azt műhelyükben festették, azt nem tudjuk. Tény az, hogy a pamutot igen sokáig legfeljebb rokkán, vagy más hasonló egyszerü gépen fonhatták meg. Természetes, hogy ezek az egyszerü feldolgozási módok csak gorombább fonalat eredményezhettek és még sok évszázadig a finom fehérneműeket lenből készitették, mert annak hosszu, selymes rostjait sokkal vékonyabb fonallá tudták kifonni.

A len és az annál durvább kenderanyag sokkal tartósabb is lehetett, mint az akkori pamut. Azonkivül a gyakori háboruk is akadályozták a szállitást.

A pamutfeldolgozás akkor kapott lendületet, amikor Hargreawes feltalálta a " Jenny" névré keresztelt gépet, amely a jelenlegi selfaktor őse volt. Ez a gép forradalmositotta az ipart és hatalmas lendülettel vitte előre a pamut feldolgozásának kérdését.Ezután egymás után készitik a pamutfeldolgozáshoz szükséges többi gépet :bálatörőt, tisztitót /: batteur:/ kártolót, nyujtót, fésülőt. Ez utóbbi már igen fejlett feldolgozási fokot jelentett és, hogy a fejlődési folyamat milyen gyors volt,arra jellemző, hogy az első használható fonógépet 1770 körül szabadalmaztatták, a pamutfésülőt pedig 1845-ben állitották elő.

A pamutfeldolgozó gépek sokáig az angol ipar féltve őrzött kincsei voltak s tiltva volt azok kiszállitása. A tanulásra odaküldött takácsok, azonban nemsokára előállitották maguk ezeket a gépeket s igy azok csakhamar a többi országokban is ismertté váltak. Ausztriában és Csehországban 1840 körül terjedtek el ezek a pamutfeldolgozó gépek, hazánkban azonban a szabadságharc és az azt követő politikai elnyomatás következtében csak

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

1860 körül kezdődhetett a géppel való pamutfonás.Pamutfonalat azonban már előbb XVII.század második felében is elég nagy mennyiségben használt fel a lenszövő iparunk, vetülékfonal céljaira, hogy ezzel olcsóbb árut tudjon előállitani.Ime a pamut és a len versenye már akkor kezdődött.

Az első pamutgyár Sasvárott,Nyitra megyében alakult. Rövidesen követte ezt a többi is. Pamutfonódánk lett hamarosan Rózsahegyen, Ujpesten, Pozsony mellett szövődénk Budapesten.Rózsahegyen, Pápán, Szombathelyen, Győrött, Segesvárott,Sepsziszentgyörgyön és Lugoson.Festődénk és kikészitőnk Óbudán,Székesfehérvárott, Kassán és még igen sok helyen.

Egy-két gyár fejlődését érdemes végigkisérni, hogy fogalmat alkothassunk az egész pamutipar fejlődéséről: a Magyar Pamutipar r.t.Ujpest

1882-ben alakul 5000 orsóval, 200 szövőgéppel

1890-ben már 20000 " 500 szövőgéppel,cérnázó fehéritő, kikészitő üzemmel és konfekcióval,

1895-ben pedig 25000 orsóval 600 szövőgéppel rendelkezik. A cég 1906-ban átvette a Kartonnyomógyár r.t.telepét,amely nyomott textiláruk készitésére volt berendezve s ezzel teljesen vertikalis lett.

A Hazai Pamutfonó és Szövőgyár Dugaresa, 1884-ben létesült.

1885-ben	5000 orsó	60 szövőgép,
1889-ben	10000 "	300 "
1901-ben	24000 "	577 " volt

állományában.

A többi gyár helyzete is hasonló lehetett, minthogy

1889-ben	64.000 orsó	1800 szövőgép
1905-ban	175.000 "	5400 "
1914-ben pedig	351.500 " és	7779 " volt.

Ennek a számnak a jelentőséget akkor tudjuk kellően méltányolni, ha figyelembe vesszük, hogy ezt a fejlődést minden vámvédelem nélkül, sőt egy lényegesen kedvezőbb helyzetben lévő ipar gyilkos versenyével megküzdve érte el a magyar ipar. Ez a teljesitmény valóban példa nélkül áll.

A trianoni békeszerződés a pamutiparunkat igen súlyosan érte, elvágva az orsók 90 %-át, a szövőgépek 49 %-át az ország területétől.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Ez a csapás azonban az ipart nem törte meg s kihasználva a békeszerződés teremtette önálló vámterületet, továbbá azt a tényt, hogy a fejlett textiliparral rendelkező Csehország sokáig kedvezőtlen politikai légkört tartott fenn Magyarországgal. Egymás után létesültek a különböző gyárak, közöttük a pamutfeldolgozó gyárak is.

Az alábbi kis táblázat szemlélteti ezt a fejlődést:

Év:	Orsók száma	Szövőgépek száma:	Nyomóhengerek: /:Roullok:/
1921	33.000	4.100	32
1925	93.000	8.900	37
1927	134.000	11.000	42
1928	168.000	12.000	42
1929	196.000	12.000	46
1930	226.000	12.000	50
1931	226.000	12.000	50
1932	250.000	12.000	50
1933	272.000	12.500	50
1934	289.250	13.000	57
1935	305.040	13.500	57
1936	311.600	14.000	57
1937	316.600	14.000	57
1938	324.200	14.000	57
1939	334.760	14.000	57

A fenti adatokon kivül figyelembe kell venni a hulladékfonó orsók számának változását is:

Hulladékorsó:	1921	1925	1927	1928	1929	1930	1931
	5.800	5.800	9.800	9.800	9.800	13.500	13.500
" "	1932	1933	1934	1935	1936	1937	
	13.500	18.000	20.000	24.000	28.700	28.700	
	1938	1939					
	29.000	30.000					

Érdekes vizsgálat tárgyává tenni, hogy a pamutiparnak, ez a fejlődése milyen hatással volt az ország közgazdaságára. Tudjuk azt, hogy Nagy-Magyarország textiláru szükségletének tulnyomó részét a volt monarchia - főleg Csehország- textilipara látta el.

1913-ban a teljes ország behozatal, illetőleg behozatali többlete pamutipari cikkekben igy alakult:

nyerspamut	157.000 q.	23.43 %	24.5 millió K
pamutfonalak	41.000 "	6.12 "	14.0 " K
pamutáruk	472.000 "	70.45 "	204.8 " K
	670.000 q.	100.- %	243.3 millió K érték-

ben.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A fejquota 3.66 kg. pamutáru volt és minden ember 13.37 Koronát fizetett külföldre pamutféleségekért.

A trianoni béke utáni évek behozatali statisztikáját az alábbi táblázat mutatja:

		Behozatal q-ban		Kivitel
Év	Pamut	Pamutfonal behozatali többlet	Pamutszövet	Pamutszövet q.
1921	9.200			
1922	22.200			
1923	31.100			
1924	29.600			
1925	52.400	55.937	104,300	
1926	54.600	65.685	95.293	
1927	76.069	90.085	118.730	
1928	90.907	63.177	98.352	
1929	131.622	47.362	69.031	
1930	146.179	28.386	60.315	
1931	155.306	4.759	15.115	6.519
1932	179.425	15.857	7.757	6.697
1933	230.945	17.961	6.158	6.947
1934	261.933	17.979	5.328	8.155
1935	244.050	14.835	5.365	8.541
1936	287.832	12.641	4.643	11.264
1937	264.112	11.263	5.366	8.542
1938	267.200	7.547	3.799	8.231
1939	271.597	5.681	6.427	5.114
1940	189.617	6.903	10.674	4.514

A fenti számok érdekesen szemléltetik,hogy milyen mértékben emelkedett a nyers pamut behozatal, hogyan csökkent a fonal és kész szövet behozatal és, hogy a készáru kivitel milyen jelentős volt.Látjuk ebből, hogy a pamutipar a készáru mennyiségben egyes években többet vitt külföldre,mint amit behozott és ha a kereskedelmi szerződésekben nem lettek volna quoták megállapitva a kész pamutszövetekre, akkor csak elenyésző csekély mennyiségü egész különleges szövet behozatalára került volna sor. A kész szövet behozatal azonban azzal az előnnyel járt, hogy a közönségünk maga is meggyőződhetett arról, hogy a külföldi áru nem jobb és nem is olcsóbb, mint a magyar, semmi indokoltsága nem volt az egyesek részéről megnyilvánuló bizalmatlanságnak.

Az előző táblázat adataiból azonban még azt az érdekes összehasonlitást is levonhatjuk, hogy a magyar pamutfonók már 1931-ben behozták azt a mennyiségü pamutot, amit a nagy magyarországi gyárak 1913-ban fogyasztottak. Viszont a nyerspamut fogyasztás kereken

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

a fele lélekszámra esett, tehát lélekszám szerint kétszer több nyerspamutot dolgoztunk fel,mint 1913-ban.

A pamutfonalbehozatal majdnem csak a 10-ed része az 1913 évbelinek a kész pamutszövet mennyisége pedig ahhoz viszonyitva is igen csekély /:472.000 q.:15.115 q:/.Ha az összes pamutáruknak egymáshoz való viszonyát vizsgáljuk, azt kapjuk, hogy 1931-ben behozatal:

nyers pamut	155.306 q.	88.64 %
pamutfonal	4.759 "	2.71 "
pamutszövet	15115 "	
	175.180 q.	

Az arány tehát 1913-ban viszonyitva teljesen megfordult, és alig több mint 10 % félkész és készáru jött be.

A fejquota azonban igen erősen visszaesett 3.66 kg.-tól 1.94 kg-ra, ami már a gazdasági válság jele.

Ha az 1938.év behozatali adatait vizsgáljuk hasonló szempenttól, akkor a következőket látjuk:

nyerspamut	267.200 q.	95.62 %
pamutfonal	7.547 "	2.72 "
pamutszövet	3.799 "	1.66 "
	278.546 q.	

A készáruk behozatala még jobban összezsugorodik, pedig a behozatali korlátozás gyakorlati alkalmazásában már jelentősen enyhült.Ez is azt mutatja,hogy a közönségünk megszerette a magyar textilipar gyártmányait. De nemcsak a magyar közönség szerette meg, hanem a külföldi is, hiszen a táblázatból kivehetően több mint kétszer annyi pamutárut vittünk ki külföldre,mint amennyit behoztunk. S itt meg kell azt is jegyeznünk, hogy a kivitelben a legerősebben nem is a pamutszövetek, hanem a nyomott müselyem áruk szerepeltek.

A behozatali adatokból számitott fejquota ebben az évben kb.2,8 q volt,tehát még mindig nem tudta elérni az 1913-as számot.

Ez a számitott fejquota különben nem a tényleges fogyasztást jelzi, sajnos az annál még kisebb, mert ebből levonásba kell hozni a kivitelben szereplő mennyiségeket.

Mindezek a számok azonban világosan képet adnak a pamutiparunk fejlettségéről - hiszen azt is mutatják, hogy az ország fogyasztását mintegy 90 %-ban el tudja látni. Igaz azonban, hogy ezt a termelést a fonodáink éjjel-nappali müszak tartásával érték el, ami azonban már tovább szociális szempontok miatt sem

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

lesz fenntartható. Ha tehát az éjjeli munkát kikapcsoljuk, akkor a fenti termelés fenntartásához a legutolsó békeév orsószámát mintegy a negyed részével kell szaporitanunk. A szövőgépek eddig is csak egy, illetve két müszakban termeltek, ezeknél ilyen szempontból nem volna szükség a számok szaporitására. Viszont a szövőgépeinknek 70-80 %-a már öreg, kiszolgált gép, amelyek megéretteknek a kicserélésre.

Az a tény, hogy a textilgyáraink jelentős exportot tudtak lebonyolitani, világos bizonyitéka annak, hogy a magyar fiatal textilipar nem üvegházi növény, hanem erős, sudár hajtása ennek a földnek. Ha a pamut maga nem is terem meg nálunk s azt külföldről kell behoznunk, a feldolgozó iparnak épen ugy megvan a létjogosultsága nálunk, mint a fejlett pamutiparral rendelkező nyugati államokban, ahol senkinek sem jutna eszébe a pamutipart elsorvasztani csak azért, mert annak alapanyaga nem az ország talajából fakad.

De még másra is figyelmeztet az eddigi pamutáru exportunk arra, hogy a mi iparunknak az ország földrajzi helyzeténél fogva olyan adottságai vannak, hogy természetes piacai nemcsak az ország elszakitott keleti és déli része, hanem az egész Balkán félsziget, sőt a tőlünk keletre eső államok is. A magyar pamutiparnak nemcsak a hazai fogyasztásra kell berendezkednie, hanem a külföldi piacok ellátására is, ami magában hallatlan fejlődést nyit meg az ipar előtt. A legközelebbi feladat tehát a háboru folyamán elszenvedett veszteségeket mielőbb pótolni, majd ujból megjelenni a világpiacon azzal a hirnévvel, amit a háboru előtt kivivtunk magunknak.

Meg kell még emlékeznünk arról, hogy hazánkban is voltak egyesek, aki ujból és ujból megprobálkoztak a pamutcserje honositásával, azonban mindeddig sikertelenül. Sikertelenül nem oly módon, hogy üvegházban kezelt kiültetett cserje nem hozott volna termést, mert volt olyan esztendő, hogy szép termést is hozott, azonban mindezideig nem sikerült olyan fajtát kitenyészteni, amelyik egész rövid - 90 - 120 napos - időtartama alatt teljesen beérik.

A pamutcserje beéréséhez ugyanis 120-150 fagymentes napra van szükség, azaz 5 hónapra. Minthogy pedig nálunk még májusban lehetnek fagyok, a növény szabadba ki nem ültethető. A beérés időben pedig a pamut nem szereti a sok esőt, s a harmat

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

és a dér is igen sokat árt neki. Sajnos nálunk a szeptember már hüvös, esős szokott lenni és sokszor van erős harmat, sőt dér is.

Lehetséges, hogy sikerülni fog a növényt a hazai éghajlatban kitenyészteni, azonban ez végeredményben nem is fontos Ha hazánk a világkereskedelembe be tud kapcsolódni, akkor a magyar tudás, a magyar izlés és a magyar munka meg fogja teremteni az ország textiliparának azokat a piacokat, amelyeken megszerzett külföldi pénznemek révén a gyárak pamutszükséglete megvásárolható lesz.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A S E L Y E M.

Hazai selyemtenyésztésünk csaknem három évszázados multtal rendelkezik. Meghonositásuk és terjesztése az olasz Passardi János érdeme, aki 1680 körül nemcsak selyemhernyókat, de eperfákat is hozott az országba s az itt termelt selyem feldolgozását is megkezdte. Működésének szinhelye Baranya megye volt. Munkájára I.Lipót és I.József királyok is felfigyeltek, utóbbitól magyar nemességet kapott.

III.Károly látta meg, hogy a török alól felszabaditott délvidéki területek talaja és éghajlati viszonyai kitünően alkalmasak lennének az olasz tartományokban oly nagy felvirágzásnak indult selyemtenyésztés céljaira. A király s különösen tábornagya Mercy d' Argenteau gróf a Bánát akkori kormányzója nevéhez füzödik a Délvidéken az első eperfák ily célra való ültetése.

III.Károly halála után az örökösödési háboruk folyamán érthetően feledésbe megy a selyemtenyésztés, de a háboruk befejeztével Mária Terézia ujból nagy sulyt helyez a pangásnak indult selyemtenyésztés felvirágoztatására.Pozsonyban nyomtatásban kiadja a selyemügy megszervezésével megbizott Sollenghi által szerkesztett népszerü ismertetését és nagyszabásu kormányzati intézkedéseivel serkenti a lakosságot a selyemhernyó tenyésztésre. Az ő uralkodása alatt fejlődött ki virágzó gubótermelés a Délvidéken, Tolnában, Baranyában, Bácskában, de Szlavóniában is, ami annak köszönhető, hogy [illegible] propagandáról és a beváltási árról, hanem petéről és faoltványokról is gondoskodott. 1765-ben a Magyarországban nyert selyem már [illegible] mázsára rug. Szlavónia és az illir vidék, valamint a Délvidék mellett Magyarország számos részén is lábrakap az erőfeszitések révén a selyemtenyésztés, igy Kecskeméten, ahol 1774-ben már 423 fontot, sőt 1786-ban már 960 fontot tesz ki a hozam.

II.József folytatta a megkezdett munkát. Beültette az országutak szegélyeit eperfákkal és a selyemtenyésztési vidékekre felügyelőket küldött ki oktatás céljából. A határőrvidéken a katonaság részére kötelezővé tette a selyemtenyésztést. Erőfeszitéseinek eredményeként állandóan nő Horvátország és a Bánság [illegible] a tartományokat nem számitva 1782-ben Magyarországon már 6.396

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

font tiszta selyem a hozam, amiből Kecskemétre 1.225 font esik

II. József figyelmét Erdély sem kerülte el, amiről 1785. augusztus 15-én kelt s a főkormányszékhez intézett rendelet tanuskodik, mellyel a selyemtermelésben jártas Gallarati kapitányt erdélyi selyemtermelési igazgatóvá nevezi ki azzal a kötelezettséggel, hogy eperfa- ültetvényeket létesitsen, a népet a selyemhernyó tenyésztésre kioktassa s mindkét müvelési ág állapotát gyakori utazással ellenőrizze. A kapitány az anyaországban követett eljárást alkalmazza: ingyen oszt ki eperfamagot, forintjával árusittatja a féluncia selyemhernyó-tojást, Sollenghihez hasonlóan ingyen terjeszti németül irt, de magyarra s románra is leforditott ismertető füzetét s hogy a selyemtermelést kifizetővé tegye, rendeletileg az anyaországinál magasabb beváltási árat helyez kilátásba.

I.Ferenc idejében a Mária Terézia és József alatt annyira felvirágoztatott selyemhernyó tenyésztés sulyos csapást szenved. A József alatt viselt török háboruk alatt u.i.a déli határvidékeken az eperfaültetvények teljesen kipusztultak.

A szabadságharc előtt Széchenyi és Kossuth szivükön viselték a selyemtenyésztés ügyét. Széchenyi könyvet irt a selyemről és egyesületet alapitott, sok százezer eperfacsemetét ültettetett s mindenfelé erős propagandát fejtett ki a selyemhernyótenyésztés felkarolására. Kossuth hasonlóan sokat tett az ügy érdekében és később még turini magányából is küldött olasz szakembereket az ország selyemhernyó tenyésztésének megszervezésére.

1850 tájékán a virágzásnak induló tenyésztés ismét sulyos veszteséget szenvedett. A foltos betegség /: pébrin :/ nagy pusztitást végzett a selyemhernyókban ugy-annyira, hogy a hazai selyemtenyésztés - bár a kiesett lombardiai tartományok termelésének pótlására éghajlati és területi viszonyinál fogva elsősorban Magyarország lett volna hivatva - jóformán 1880-ig szünetel, amikor a kormány ujraélesztésére megszervezi az Országos Selyemtenyésztési Felügyelőséget. Bezerédj Pált bizva meg annak vezetésével.

Bezerédj a selyemtenyésztést egészen a grége feldolgozásig állami kezelésbe vette. A tenyészanyag kifogástalanságát azzal biztositotta, hogy Szekszárdon peteelőkészitő és vizsgáló állomást létesitett 260 mikroszkóppal 2500 kg. petemennyiség feldol-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

gozására. Ebben az időben selyemtenyésztéssel mintegy 100.000 ember foglalkozott, amivel a selyemtenyésztés a mezőgazdaság egyik igen fontos ágává vált.

Bezerédj 1918-ban meghal s ekkor következett be az ország összeomlása is. E két hatalmas csapást a mai napig sem sikerült kiheverni. A Bezerédj által létesitett kitünő szervezet mindent megtett a selyemhernyótermesztés fokozására, de az elvesztett területekkel ránk mért sulyos sebet begyógyitani nem sikerülhetett.

Az első világháboru kitörése előtti, utáni és az 1937- es eperfaállományunkat az alábbi tábla mutatja:

Év	1914	1921	1937
Eperfa	2.360.000	627.000	1.070.000

Láthatjuk belőle, hogy a megcsonkitás folytán eperfaállományunk a negyedére csökkent és csak óriási áldozatok árán sikerült a háboru előttinek a felére emelni. Az Alföld egyes területeit igyekeztek ugyanis eperfával beültetni, de annak talaja és éghajlata több millió csemetét pusztitott el, kárbaveszve ezáltal a kiültetés és gondozás költséges munkája is.

Még szomorubbá válik a kép, ha a gubótermelést nézzük az alábbi kimutatásokban./: az adatok 1000 kg-kat jelentenek:/

Év	1885	1890	1895	1899	1905	1910	1914
Gubó	200	1.000	1.600	1.200	2.000	1.650	1.400

Év	1919
Gubó	30

A háboru utáni időkben pedig :

Év	1920	1921	1923	1926	1928	1929	1930
Gubó	130	300	400	480	436	524	772

Év	1931	1932
Gubó	494	613

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Év	1933	1934	1935	1936	1937
Gubó	506	424	236	493	267

Fenti adatok egyesitését alábbi grafikonunk adja:

Selyemgubótermelés.

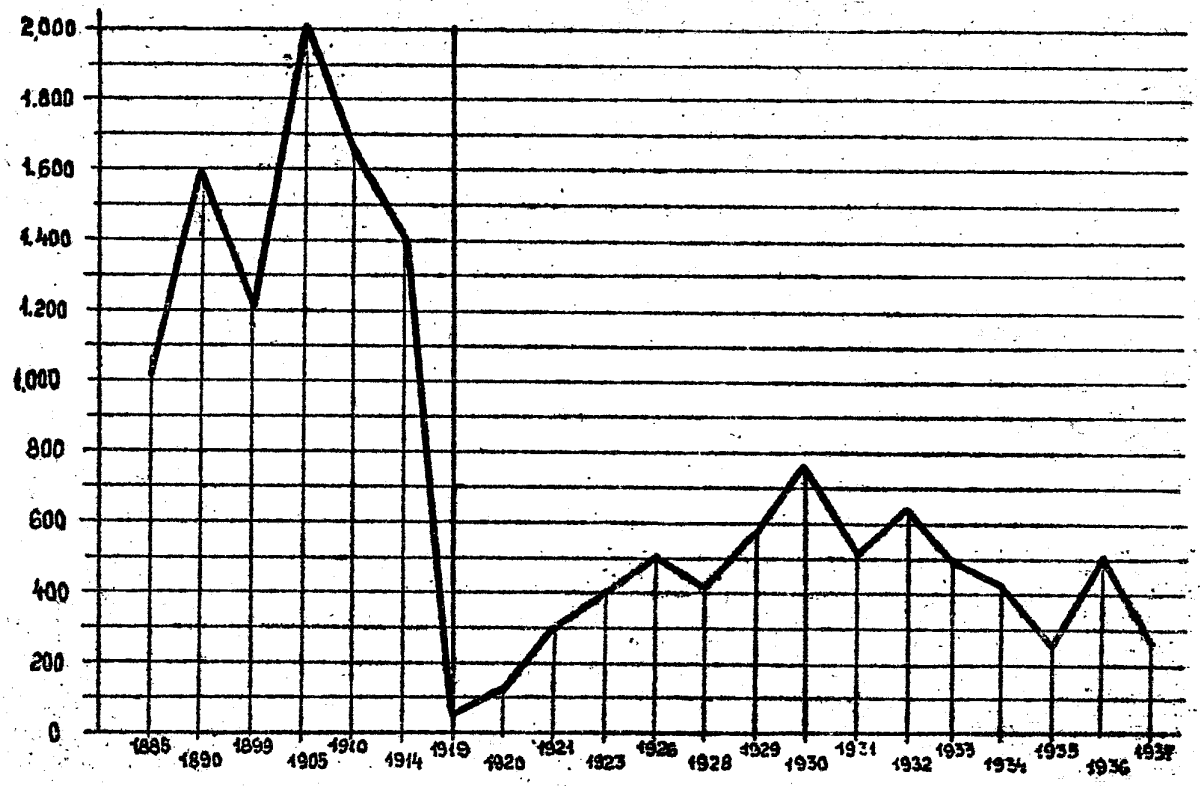

Látjuk belőle azt az óriási zuhanást, amit az elvesztett területek kiesése okozott. De nagy ese[illegible]rutat az 1935-ös esztendő is, amikor [illegible] kényszerből - még nem felelő éghajlatu területen ültetett eperfákat a korai fagy tönkre tette, mig az 1937-es esztendő esését a gubó alacsony beváltási ára okozta, ami az első évek gazdasági válságának volt egyenes következménye.

Ami a selyem feldolgozását, tehát selyemiparunkat illeti, az I. Lipót alatt 1680-ban megindult selyemhernyótenyésztés meghonositója, Passardi János a gubók lefejtésére és cérnázására fonodákat, megszövésére pedig szövődét alapitott, természete-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

sem háziipari formában. A selyemtenyésztés természetes következménye volt egyébként, hogy a termelő hely közelében a bizonyos selyemgombolyitó - s fonóiparnak is ki kellett alakulnia u.i. a selyemszálat az alatt a 15-16 nap alatt kell a gubóról lemotollálni,mig a bábból lepke lesz, amely idő az akkori közlekedési viszonyok mellett sem lett volna elegendő a gubónak Magyarországból való elszállitására. Erre vezethető vissza, hogy a selyemgyárak megallapitását is előmozditotta az uralkodó : Versecen és Temesvárt létrejönnek az első selyemfilatoriumok és manufakturák. Az utóbbi gyár kezdeti termékeit annyira nagyra értékelte a selyem ügyet szivén viselő király, hogy az első hazai termékből készült szövetből misc-ruhát csináltatott, mig a másodikból feleségének kedveskedett ruhával.

III.Károly halálát követő örökösödési háboruk nyomát Mária Terézia igyekezett a selyemiparban is eltüntetni. A verseci és temesvári manufakturák mellé a kincstár még Belováron állit fel 38 szövőszékkel dolgozó üzemet, mig Pancsován és Eszéken finomitók jönnek létre. Megjelennek a selyemszövés első üzemei az ország belsejében is : a Mercy-féle telepitések során Saragossából a Bánságba kerülő spanyol Valero-család sarjai, István és Tamás 1776-ban fátyol és selyemgyárat létesitenek Pesten, mely már kezdettől fogva meghaladta a céhi kereteket s jelleget, ugyhogy valóban merkantil gyárnak tekinthető. Az első pest-budai selyemiparost már a következő években két, egymással sógorságban álló bécsi selyemiparos család tagjai követik : Beywinkler József és Höpfinger Jakab, akik a kilátásba helyezett állami támogatással Eszéken akartak gyárat alapitani, de utközben Óbudán ragadtak, mivel ugyvéltók,hogy a szomszédban lévő két nagyváros előnyösebb céljaikra, mint Eszék elhagyatott és nehezen megközelitheto vidéke. Megkapják az állami támogatást is három évre szóló egyenkint 600 frt. előleg alakjában,mig a magukkal hozott Frast Péter /:Först József ?:/ selyemfestő ugyanennyi időre 300 frt-ban részesül. Az összegek aránylagos csekélysége jól mutatja egyben azt is, hogy ezek az alapitások már a tőkeerőnél fogva sem tekinthetők oly nagyszabásu kapitalista vállalkozásoknak, mint a Valeró gyáre

A selyemtenyésztés fellendülése kapcsán rövidesen ki-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

tünik, hogy az ország meglevő fonóüzemei nem elegendők. Ez a gyakorlatban abban nyilvánult, hogy több év legombolyitott selyemtermelése hiába várt megfonásra. Ezért a Sollenghi által hazánkba hivott Fachini Pál közreműködésével Óbudán 1781-ben gyönyörü hat emeletes fonódát létesitettek, melyben egy hatalmas vizikerék 6.000 orsót tartott volna üzemben. Sajnos a patak vize állandóan eliszaposodott s igy az üzem többet állt, mint működött.

Nagyobb eredménnyel járt II. Józsefnek egy másik óbudai kisérlete. Az előbbitől 500 lépés távolságban egy régi kamarai házban 1783-ban létesitett selyemfonó-iskolát, amelyhez hasonló a szakemberek megállapitása szerint berendezés, kényelem és célszerüség szempontjából ritkán, vagy alig volt található egész Európában. Az üzem vezetésére az uralkodó 1784-ben Velencéből Mazzocató Ágostont hivja be 1500 frt.fizetéssel és ingyen lakással, aki igazgatóként 1814-ben 99 éves korában bekövetkezett haláláig irányitja a mintaüzemet. Ez az óbudai gyár eredményesen működik is, nagyobb szerepet azonban inkább azáltal játszik, a magyar selyemipar történetében, hogy az olasz vezető rövidesen bevezetésre ajánlja a magyar kancelláriának saját találmányu gombolyitó készülékét, mely rendszeresitése után a kortárs megállapitása szerint rövidebb idő alatt és kisebb fáradság árán sokkal jobb selymet nyujtott, ~~nyujtottak~~ mint a Magyarországon, vagy más európai országokban szokásos eljárások bármelyike.

A többirányu erőfeszitésnek az alapul szolgáló törvényhatósági összeirásban jelentkezik is a kétségtelen eredménye: az 1784/85 évi nyilvántartásban szereplő 17 selyemipari üzemből 8 kizárólag gombolyitással és fonással foglalkozott. A legnagyobb a kamara óbudai gyára : 2 külföldi és 1 belföldi segéd,valamint 42 belföldi inas 8000 font selymet dolgoz fel és 23.000 frt. értéket termel. Eszéken a kamarai fonóda a gombolyitó mellett a felsővárosi magánkézben működik, kettőjüknek összesen 9 munkásuk volt s termelésük értéke 11.466 frt.-ra rugott.

A temesvári, verseci és a belovár-kőrösi a termelt mennyiség tekintetében alul maradt ugyan az eszékieknek, de 25, 46, illetve 15 női munkást foglalkoztattak, ami alacsonyabb gépesitési szinvonalra enged következtetni. A Tolna-megyei Faddon telepitett

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

fonóda a jelentés szerint 24 embernek ad kenyeret, termelési adatok azonban nincsenek feltüntetve, sőt a Varasdon levőnél még a munkáslétszám sem.

A selyemszövőipar is fejlődik, különösen a két nagy városban, Pesten és Pozsonyban, ahol nemcsak alkalmas fogyasztóközönségre lehet számitani, hanem arra is, hogy az esetleges feleslegét a kereskedelmi központoknak tekinthető városokat felkereső külföldi kereskedőknek is el lehet adni.

Valeroékon kivül gyárnak minősitheto még a 25 embert foglalkoztató Limmer-féle privilegizált üzem 4755 frt-termelési értékkel, Beywinkler Józsefnek 20 munkással dolgozó és 10.800 frt.termelésü pesti gyára és Lenner Tóbiás ugyancsak pesti telepe, mely 22 emberrel 10.300 frt. értéket termelt. Ezekhez még a 9.800 frt. értéket képviselő termelése révén a pesti Limmer Antal-féle üzem is sorolható, bár csak 7 embernek adott kenyeret. Az összefoglaló jelentésben rajtuk kivül Höpfinger Jakab és id.Beywinkler József óbudai, Pommer Mátyás pozsonyi, valamint Bognerin Teréz,Herczog Károly és Amment Tamás pesti üzemei vannak megemlitve.

A Schédius szerint a fentieken kivül még a szepességi Szombathelyen foglalkoznak különféle irányu selyemszövéssel; Strazsenban annyi selyemkendőt készitenek, hogy egész Szlavóniát elárasztják a Csabán, Békés megyében szalagokat és egyéb selyemkelméket gyártanak, melyek nagy tetszést aratnak és mind az izléses kivitelben, mind pedig a szinek és tartósság tekintetében egyenlő értékünek tartják a külföldi termékekkel. Ugyanez a forrás megemlékezik még a nemrég létesitett fiumei fátyolszövő gyárról, mely uj szint hoz selyemiparunkba.

Nagyszebenben Gallarati sajátjából több,mint 61.000 rajnai frt.költséggel korszerü selyemszövő gyárat létesit, mely mindenféle divatos szövetet: tafotát Croisé de Tourt, atlaszt s selyemfonalakat állit elő, azonban az erdélyi szükségletet még távolról sem fedezi, amit az is mutat, hogy évente 63.000 frt.a behozatali többlet.

I.Ferenc idejében a Mária Terézia és II.József alatt felvirágoztatott selyemipar két súlyos csapást is szenved, mely ugyszólván teljes leállására vezet. Az első közülük József török há-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

boruira vezetendő vissza, melyek az eperfaültetvények megsemmisítésével véget vetettek a déli határvidéken folyó selyemtenyésztésnek. Az ezáltal előálló nyersanyaghiány alapjaiban ingatta meg az uralkodói támogatást amugy is elvesztő gyárakat, melyek sorra megszűnni kényszerülnek, élén a belovári, csabai, temesvárival, nem is szólva az óbudairól.

A selyemfeldolgozó magánipar azonban még tovább dolgozik, a legnagyobb a spanyol Valeró-gyára, mely évente 50 bécsi mázsa selyem feldolgozásával a századfordulóban 80-100 széket tart állandóan üzemben a 3-400 embernek adva kenyeret, olykor 150.000 frt. forgalmat is elér. Rajta kivül az adatok még 3 pesti gyárról emlékeznek meg,melyek 6,13 és 16 szövőszéket alkalmaznak, továbbá a pozsonyi, óbudai és nagyváradi hasonlóképpen kisebb üzemekről a végül egy pesti harisnyakötőről. A hazai gyárak által a századfordulóban felhasznált selyem összmennyiségét 200 q-ra teszi, amely szám azonban rögtön igazi mennyiségben fog feltünni, ha figyelembe vesszük, hogy a forradalom kitörése előtt a francia gyárak évente 30.600 q-át dolgoztak fel. Hogy mennyire elmaradt az iparág a hazai szükséglethez képest is - mely hatalmasan megnövekedett, mivel Schwartner szerint selyemruhát hord a fővárosi titkos tanácsosnétól kezdve mindenki egész a falusi tejeslányig /ha másként nem legalább is a vasárnapi szalag alakjában:/ - jól mutatja az az adat, hogy 1797-ben a külföldről behozott selyemáruk 1.3 millió frt.értéket képviseltek.

Ebben a fejletlenségben éri a másik csapás a magyar selyemipart : a francia háborúk elszakitják északi-olasz selyemtenyésztő tartományokat s igy az osztrák iparnak szüksége lesz a szintén szerény keretek közé szoruló magyar selyemhozamra. Bár az említett pesti selyemszövőgyárak évi szükséglete egymagában is 114.5 q ra rugott, 1804 januárjában az udvari kamara elrendeli, hogy az országban beváltott selyemből mindössze 60 q-át kaphatnak a hazai gyárak a hivatalos áron, mig a többit Budán árverés utján kell értékesittetni. Az áru nagyrészt ekként az osztrák gyárosok kezébe került, vagy csak igen drága áron szerezhették meg a magyarok.Különösen nehézzé válik a helyzet, amikor a határszéli selyemtenyésztőtelepeket egyenesen a külföldi, főleg bécsi vállalkozók vették ki,ami

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

azt jelenti, hogy a kamara még a kilátásba helyezett 60 q-t sem tudja rendes áron biztosítani, hiszen pld. 1806-ban a kamara által Magyarországon beváltott összes selyemmennyiség csak 1893 fontot tett ki. Határszélről való behozatalra kényszerülnek így a magyar gyárak, aminek következtében az egy Valeróét - mely három veszélyes válság után végre gyarapodóban van- kivéve mind megszüntek. Hasonló sors érte a nagyváradit, a pozsonyi pedig szalaggyártásban tengve újabb időben emeltetett egy selyemszövetgyár Pécsett, mely szép sikerrel birkat. Közvetve jól jelzi a magyar selyemszövőipar megsemmisülését a 20-as évek elején megjelenő olasz technológiai kézikönyv, mely Alsó-Ausztrián kívül Tirolt, a tengermelléket, Csehországot s Galiciát tartja érdemesnek felemlíteni.

A Védegylet első, tehát 1845 évi jelentésében 11 selyemszövetgyárról emlékezik meg. Jelentőséget tekintve Valero I. után pesti selyem-, bársony- és szalaggyára a legnagyobb. A Védegylet büszkén utal arra, hogy a gyár 48 szövőszéke közül 24, a 7 orsógép közül 3, a 11 fonalfelvető motolla közül 5, az 58 szalagszövőgép kivétel nélkül, a 177 kelmeszövőszék közül 80, a 80 Jacquard-gép közül 48, továbbá az áhrasító és szitnyomógép a Védegyesület óta nyert feldolgozást. A Valeró gyár kiemelkedő jelentőségét mindennél jobban mutatja az az adat, hogy az ország összes selyemszövet gyára által évente feldolgozott 150-180 q. nyerselyemből reá mintegy 2/3 rész esik. A selyemfeldolgozó ipart rajta kívül a pesti, budai, pécsi és pozsonyi selyemszövő, valamint a kismartoni szalaggyár képviseli.

A selyemfeldolgozás alsóbb fokain sem kedvezőbb a helyzet. A hivatalos osztrák statisztika a magyar tartományokban 82 gombolyztéklzat tüntet fel, miből 32 a katonai határvidékre esett. A legtöbb gombolyító Eszéken /:7:/, Apatinban /:6:/, Fehértemplomon /:5:/, Versecen /:4:/, Djakovárom és Pancsován /: 3-3:/ volt üzemben. A nyert nyerselyem 61.800 bécsi fontot tett ki, aminek azonban csak kis része került az ország egyedüli selyemfonodájában, a 28 motollával dolgozó eszéki gyárban feldolgozására, míg a többi Lombardiába került kivitelre.

Az alapul vett osztrák statisztika szerint 1841-ben Magyarország és kapcsolt részeinek selyemgubó-, nyerselyem selyemfonal termelése 519.487 fontra rugott, szemben a Monarchia ugyan-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

azon évi több mint 50 millió összternelésével, amely az iparág fejletlenségének mindennél beszédesebb bizonyitéka.

Az önkényuralom alatt a selyemipar nyomtalanul eltünik, a Valeró-gyár bukását, mely még 1851-ben is 340 munkás foglalkoztatásával 8.000 font nyerselyemből 300.000 frt. értéki árut állit elő, rövidesen a kisebbek is követik a uj alapitásokra annál is kevésbbé kerülhet sor, mert a selyemhernyóban a foltos betegség igen nagy pusztitást végzett. A 70-es években csak Beserédj István-né Tolna-megyei Hidján települt selyemszövőjéről emlékeznek meg a források mindaddig, mig végül a selyemgubók értékesitése céljából a kormány nem hoz létre Pancsován egy 80 orsóval dolgozó fonódát. A teljes elmaradottság mellett érthető, hogy 1883-ban is 6.2 millió frt. értékü behozatala mellett a kivitel még a 400.000 frt.-t sem éri el.

A selyemipar ilyen állapotában kezdett hozzá Beserédj Pál az Országos Selyemtenyésztési Felügyelőség élén a selyemtermesztés és feldolgozás megszervezéséhez. Az 1885 évi XXV. te. alapján a selyemtenyésztés állami monopólium, tehát a pétéktől kezdve a grége /s több gubó legombolyitott és egyesitett szála:/ legombolyitásáig és cérnázásáig az állam tartja kezében. 1918-ig az állam saját kezelésében tartotta a fonodákat, 1918-ban azonban magá alapitott egy részvénytársaságot, amelynek 51 %-os részvénytöbbségét magának tartotta fenn. Ez a részvénytársaság, a M.Kir.Selyemfonodák Haszonbérlete r.t. az államtól 20 évre, tehát 1938-ig bérbevette a fonódákat, 1938 után pedig az állam ismét saját kezelésébe vette azokat.

A háboru előtt az országban 9 selyemfonógyár működött = Ujvidéken, Lugoson, Pancsován, Komáromban, Győrben, Mohácson, Törökkanizsán, Békéscsabán és Tolnán.

A selyemipar helyzetét az alábbi táblák szemléltetik a megfelelő adatokkal együtt:

év	1898	1913	1921
gyárak száma	4	10	5
fonókatlanok száma	106	1.248	456
szövőszékek száma	33	432	438
felhaszn.nyersany.ért.	-	-	0.468
a termelés értéke	1.13	6.38	1.15
munkáslétszám	554	1.974	760

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Év	1935	1929	1932	1937
gyárak száma	30	12	13	22
fonókatlanok száma	456	456	456	456
szövőszékek száma	680	1240	1685	2000
felhasz.nyersany.ért.	7.87	13.96	5.94	21.00
termelés értéke	16.17	29.36	17.66	44
munkáslétszám	2773	3271	2298	5100

A két táblát fölöslegesen grafikonban egyesiteni. Elég az egymás mellett állió 1913-as és 1921-es oszlopokat összehasonlitani. 10 gyárunkból 1921-ben csak 5 maradt meg, ezek közül 1 háboru utáni alapitásu. A leghatalmasabb csapást iparunk a fonódák elvesztésével szenvedte. A 9 fonoda közül az ujvidékit, lugosit, pancsovait és törökkanizsait a Délvidékkel együtt elszakitották tőlünk, a mohácsi fonóda felszerelését a szerbek, a békéscsabait a románok vittók magukkal, mig a komáromit elavult. A nyilvántartott 456 fonókatlan közül is ma csak 300 van üzemben : 180 katlannal dolgozik a tolnai és 120-al a győri, a többi katlan használhatatlanul áll üzemen kivül, mivel az évi 500.000 kg. nyersgubó - termelés feldolgozása - katlanonként 160 kg-ot számitva ez is bőségesen elég tekintve, hogy az 500.000 kg-ból mindössze 35 - 40.000 kg.grége készül. Ezért a fonódák az év egy részen nyersanyaghiány miatt még állni is kényszerülnek, különösen akkor ha a gubótermés ez alá a szám alá esik, ami 1933 óta gyakori eset.

Sperfaállományunk és gubótermelésünk az elvesztett területekkel negyedére csökkent, ugyanigy a fonódáink száma is. Ha a szövőszékek számában szaporodás mutatkozik, ez csak azt a szomoru állapotot mutatja, hogy nyersanyag behozatalra vagyunk utalva, holott saját termésünkből, saját munkánkkal itthon állithatnánk elő a belföldi fogyasztás szükségletét és exportálhatnánk is. Az átcsatolt területeken lévő gyáraknak és felszerelésének az utódállamok nem vették hasznát, mert adatok ugyan nem állanak rendelkezésünkre, de köztudomásu, hogy sem Jugoszlávia, sem Románia nem dicsekedhet a fejlettségnek még csak olyan alacsony fokán álló selyemiparral sem, aminővé a miénk az elcsatolások következtében vált.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A M ü s e l y e m .

A selyemnek két területen is harcot kell vívnia a müselyemmel.Egyik a minőségi,másik a kereskedelmi terület.

Az első a minőségi területen az árak közötti óriási eltérés nyomta előtérbe a müselymet. A selyem magasabb ára következtében feldolgozása az egész világon csökkent,ennek következménye volt a selyemgubó beváltási árának esése,ami a gubótermelés visszafejlődésével járt együtt. Igy a lakósság jelentékeny része vesztette el keresetí lehetőségét,de érzékeny veszteséget szenvedett a textilipar és a külkereskedelem is. Hiába állt a selyem minőségben, jóságban és tartósságban messze a müselyem felett,az árkülönbözet dominálo volt.

A második küzdelem a kereskedelmi elnevezés miatt volt. Lévén a müselyem is végtelen szál és a fénye is olyan mint a selyemé, a laikus vásárló közönség a kereskedők egyrésze által is félrevezetve selyem gyanánt vásárolta. Világszerte küzdelem indult meg később az elnevezés megváltoztatására, a kezdeményezés a selyem nemzetközi hivatalos szervétől a á Comité National de la Séricoculture-től indult ki még 1904-ben. Később,1913-ban Amerika a " gloss" nevet igyekezett bevezetni,majd mikor ez nem vált be, a " rayon " szócskát javasolta. Ezt ajánlotta 1928-ban a nemzetközi selyemszövetség is tagjainak.

Nálunk Bezerédj 1905-ben,majd a Textilegyesület 1930-ban, Selyemtenyésztési Felügyelőség 1936-ban tettek lépéseket az elnevezés megváltoztatása tárgyában.Eredmény mindössze annyi volt,

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

hogy a valódi selyemárukat márkázni kell a selyemtartalom szerint /:tiszta selyem,félselyem,kevert selyem:/, a fantázia nevek csak akkor használhatók,ha a selyem szót nem tartalmazzák,nehezíteni csak engedéllyel szabad,számlákon,dobozokon,kirakatokban stb. a selyem szót fel kell tüntetni stb.

Ami a hazai gyáripart illeti,hozzánk a müselyem arány - lag hamar talált utat. Gróf Chardonet 1904-ben francia tőkével alapitotta meg a sárvári müselyemgyárat. A háboru után Magyarovárott is megindult hasonló üzem. Mivel azonban mindkét gyár nitrocellulóz-müselymet állitott elő,ami nem birta az olcsóbb viszkóz-müselyem versenyét,mindkét gyár leállni kényszerült. A sárvári azonban csakhamar ujra életrekelt,sőt 1942-ben a nyergesujfalusi gyárat kapta maga mellé. Uttóbbi gyár müselyem és mürost gyártással egyként foglalkozik.

A müselyem és mürostgyár alapanyaga a cellulóza és a vegyszerek. Magyar müselyem- és mirostgyár müködésének csak akkor van magyar szempontból jelentősége,ha a gyár magyar cellulózet és magyar vegyszereket használ.

A hazai cellulózegyártás megteremtésére a közelmultban eredményes kisérletek történtek. A Nasici tiszafüredi gyára bükkfából kivánt alfacellulózát,tehát müselyemcellulózát előállitani, a Neményi testvérek csepeli gyárának cellulósegyártó üzeme elkészült, az ócsai állami kisérleti telep pedig somkoró és kukoricaszárból gyárt cellulózát. A bükkfa,somkoró,vagy kukoricaszár-cellulóza tehát feltétlenül hazai nyersanyag kell legyen, természetesen ezek közül is elsősorban a fák jönnek tekintetben. Ha arra gondolunk, hogy éppen erdő tekintetében az ország északi és keleti részeinek leválasztása miatt olyan hiány szakadt ránk,amit pótolni e területek nélkül semmiképpen sem tudunk,akkor a müselyem és mürost gazdaságos hazai előállitásának gondolata is nehezen merülhet fel.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Nem szabad azonban szem elől téveszteni, hogy míg 100 kg viszkóz műselyem előállításához mindössze 120 kg. cellulóze szükséges, fenyő- vagy bükkfából, addig vegyszerből 145 kg. nátronlug, 45 kg. szénkének, 28 kg. magnesiumsulfát, 17.6 kg. nátriumsulfid, 15 kg. cinksulfid és 20 kg. egyéb vegyszer, összesen tehát körülbelül 250 kg. vegyszer kell. Vegyi iparunknak ugyancsak a háboru okozta sanyaru helyzetet tekintve, aligha merészkedhetnénk a műselyem-, ill. mirost hazai gazdaságos előállításáról beszélni, holott ezeknek a fontos és ma már nélkülözhetetlen nyersanyagoknak hazai előállítása a meglévő felszerelések és a munkára váró kezek foglalkoztatása szempontjából is mulhatatlanul fontos lenne.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A L E N - I P A R.

A len egyike a legrégebben ismert textilnyersanyagoknak. Hazánk földje és éghajlata - kiváltképen az ország egyes területein - termesztésére igen alkalmas. Valószinü, hogy már a római hódítás korában termeltek nálunk lent, az első irásbeli feljegyzések az 1100 körüli időkből szólnak, amikor azonban őseink még csak a kertekben termesztettek. Szántóföldi termelésére a XVI. század legelején tértek át s a termelt lent házi ipar körében dolgozták fel.

A XIX. században, 1850 körül a Szepességben, Erdélyben és a Dunántulon kiterjedt lentermeléssel találkozunk. Különösen a hüvösebb éghajlatu Szepesség és Erdély vált ki lentermesztésével, mely nemcsak mennyiségben, hanem hosszabb szálu termésével minőségben is felülmulta a Dunántul, majd később az Alföldön termesztett lent. A Dunántul éghajlatát a későbbi mocsárlecsapolások /: Fertő, Hanság :/ és erdőgazdálkodási módositások a lenre nézve kedvezőtlenül befolyásolták ugyannyira, hogy gyáripari termelés szempontjából a Szepesség és Erdély termelte len jött elsősorban számitásba.

Az első világháboru előtti időkre szóló gyér statisztikánk a lennel beültetett területre vonatkozóan az alábbi képet mutatja.

Év	1882	1903	1914
Kat. hold	18.450	21.000	17.775

A háboru utáni idők adatai ezekkel szemben szomoru állapotokra mutatnak rá.

Év	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
	3550	4772	5531	3965	1959	2543	3500	4400	5600	6900

Szemléltetővé teszi a termelés katasztrofális esését fenti adatoknak grafikus ábrázolása:

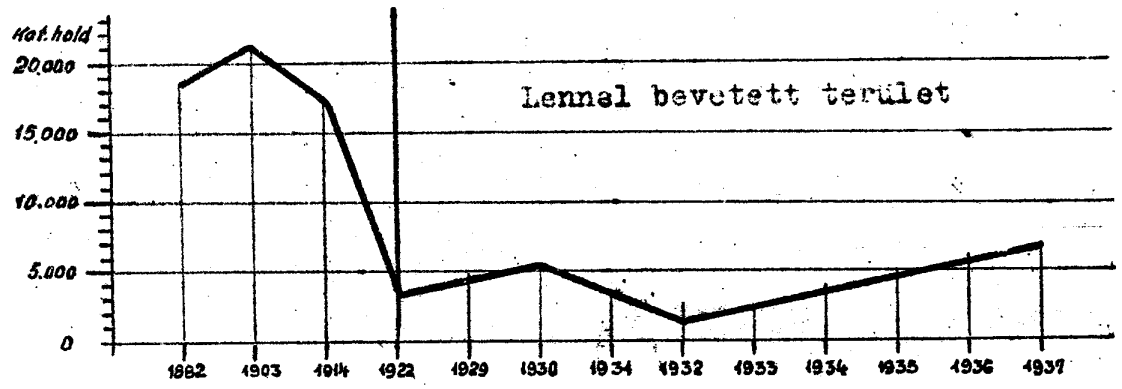

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A diagramm mutatja azt a hatalmas esést, ami az [illegible] vi kereken 18.000 kat.holdat kitevő lentermesztéssel szemben 1928-ban 3.000 kat. holdban jelentkezik.

Vitathatatlan, hogy ennek legfőbb oka a trianoni béke volt, mely a legjobb lentermést adó Szepességet és Erdélyt elválasztotta Magyarországtól. Csak igen kis mértékben játszott közre az olcsóbb pamut és a tetszetősebb műselyem konkurrenciája, hiszen ebben az időszakban az ország valutáris szegénysége nem engedte meg ezeknek a külföldről jövő nyersanyagoknak tekintélyesebb mérvű behozatalát.

A katasztrofális helyzetbe zuhant lentermelésnek és gyártásnak a kormány segitségére volt szüksége, hogy kiutat találjon. A segitség első módja a Lentermelő és Értékesitő Szövetkezet megalakitása volt, mely a lentermelő gazdákat zöldhitellel látta el. E segitség hatását a diagramm 1930-as adata jól szemlélteti.

De 1930-ban az orosz lendumping, 1931-ben pedig az általában megnyilvánuló autarchikus törekvések, bankzárlat és külkereskedelmi korlátozások olyan mértékben szoritották le a len árát, hogy termesztése csak sulyos ráfizetések árán volt lehetséges. Ez a magyarázata annak, hogy 1932-ben a lennel bevetett terület soha nem képzelt mélypontra, 2000 holdra esett le.

Ismét a kormánynak kellett segitségül sietnie, mely most a termelési prémiummal nyult a lentermelés hóna alá. Megfizette a gyárakmak azt a különbözetet, mely a bel- és külföldi kóróárak között mutatkozott. Igy termelés a gazdák részére ismét kifizetődővé vált, amit a következő évek emelkedő termelése bizonyit.

Elég azonban egy pillantás az alábbi kimutatásra, hogy belőle az igy feljavitott helyzet siralmasságát megállapithassuk.

Európa lentermesztése 1937-ben

Ország	Kat.hold	Ország.	Kat.hold
1.Lengyelország	254.040	10.Hollandia	29.580
2.Litvánia	153.120	11.Jugoszlávia	24.360
3.Lettország	120.060	12.Anglia	17.400
4.Németország	99.180	13.Olaszország	10.440
5.Franciaország	67.860	14.Bulgária	6.960
6.Észtország	53.940	15.Magyarország	6.900
7.Románia	52.200	16.Finnország	6.900
8.Belgium	48.720	17.Ausztria	5.220
9.Csehország	33.060	18.Irország	3.480

Egész Európa 993.420, Oroszország 3,719.500, Egyiptom 5.220 kat.hold.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A kimutatás szerint Magyarország az európai lentermelő országok között a 15. helyet foglalja el. Utánunk már csak Finnország Ausztria és Irország következnek, melyek egyike sem lentermelő állam.

Beszédes bizonyitéka ez annak, hogy a leválasztott Erdély és Szepesség lentermelését semmiféle mesterkedéssel sem lehetett és lehet pótolni.

Rátérve a len hazai feldolgozására, háziipari formában évszázados multra tekinthetünk vissza. Feldolgozása különösen Erdélyben és a Szepességben a világhirig emelkedett és utóbbi helyen kezdődött a gyáripar is fejlődni. A késmárki lenszövő iskola a lenfeldolgozásnak minden ágát tanitotta s tanulói között igen sok külföldi is akadt.

A gyáripar kifejlődése hazánkban a lenben is csak az országnak a törökdulás utáni aléltságából való felébredése idején, Mária Terézia uralkodásának vége felé vehette kezdetét. Kötél és vitorlagyártást gyári keretek között egyedül Fiumében üztek. Három ilyen üzemről tudunk, melyek közül a legnagyobb Santarelli Sanctusné, aki állandóan 12 segéddel és 18 inassal dolgozott, bár olykor létszámát 50-ig is felemelte. A gyár 1783-ban elért 6667 frtnyi termelését csaknem teljes egészében a Kelet-Indiába menő L'Aigle Imperiale cs. kir. hajó felszerelésére szállitotta. Nem sokkal lehetett kisebb mála az Orlandi örökösök 9 segédet s ugyanannyi inas foglalkoztató telepe, melynek termelése 17.550 frt-ot tett ki. Csak azért nem többet, mert a magyarországi len nem volt elég hosszu és minősége sem felelt meg a termelés nem kellő gondossága folytán. A harmadik üzem Spaden Bertalané, aki 4 segédet és 3 inast alkalmaz. Batthyányi gróf levelei szerint 1793/94-ben a fiumei kötélgyárak termelése 2.400 mázsát tett ki.

Tulajdonképeni gyárról azonban csak a kiegyezés korától kezdve lehet beszélni. Az 1870-es években "Szepes-Iglóban egy lenkikészitő intézet és példánygazdaság létesittetett, mely két ázasztóval, egy amerikai törő és ötállványu simitógéppel felszerelve a lenrostot olcsóbban, kevesebb anyagveszteséggel és oly jelesen készíti ki, hogy a külföldi termelvénnyel báran kiállja a versenyt. Célja az intézetnek a lentermelő közönség lenrostját mérsékelt bérért kikészíteni, hogy igy a termelők a belga kikészitési mód és általában az okszerü lentermelés előnyeiről gyakorlatilag meggyőződjenek."

A len gyári fonását és szövését ebben az időben két gyár vég-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

zi " Időrendben a régibb közülük a részvénytársasági formában 1869-ben létesitett késmárki géplenfonoda és lenszövési vállalat, mely bukás szélére kerülve nemsokára Regenhart és Tsa kezébe jut, akik meglehetősen nagy keretek között vezetik ; a 80-as évek közepén már 200 belső munkást alkalmaznak a gyárban üzembe helyezett 4000 orsó és 17 mechanikai szövőszék mellett, mig 500 személy a lakásán szövi meg a gyárban előállitott fonalat. Jellemző azonban a nehézségekre,hogy a megfelelő hazai termés hiányában ez a vállalat is kénytelen külföldről behozni, ugyhogy nem csoda, hogy ezen párját hazánkban ritkitó vállalat minden törekvése mellett az 1878-i mérlegét 28.361 frtnyi veszteséggel zárta le.

A másik gyárat csak a korszak végén 1882-ben alapitja meg Wein Károly ugyancsak Késmárkon.Nemsokára az üzem - mely ezidőszerint részben a budafoki lenszövőgyárban él tovább - Lublón is fiókot nyit s 256 szövőszéket tart üzemben a környékbeli községekben.

A külső munkásokkal való dolgoztatás jól mutatja, hogy még a két késmárki gyár esetében is tulajdonképen háziipari vállalkozói jellegü manufakturáról van szó s nem a már európaszerte a szakmában is érvényesülő szükebben értelmezett gyáriparról."/Kautz: A magyar gyáripar története.:/

Az 1898.évi adatfelvétel szerint 1 lenkikészitő, 1 lenfonó 1400 orsóval és 7 lenszövőgyárunk volt. A lenfonoda 3860 q.nyersanyagot használt fel, a szövödék 10.015 q lenfonalat.Eladásra gyártottak 7930 kg. fonalat és 1.568.000 m.szövetet.E kettő értéke 900.000 K.volt.1906-ban az orsók száma 8400 volt.

A háborut közvetlenül megelőző és az összeomlás éveinek gyáripari adatai a következők:

Év	1913	1921
a gyárak száma	9	11
az orsók száma	11.000	10.000
a szövőszékek száma	600	522
a felhasznált nyersanyag értéke	1.6	0.96 mill P.
a termelés értéke	3.15	1.7 "
munkáslétszám	1.300	873

Az összeomlás következtében előállott nagy visszaesés a felhasznált nyersanyag és termelés értékénél, valamint a munkáslétszámnál mutatkozik meg a maga szomoru valóságában.

Az első világháboru utáni helyzetet az alábbi összeállitásból olvashatjuk ki:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

É v	1925	1929	1932	1937
a gyárak száma	9	12	14	16
az orsók száma	20.700	20.100	20.000	20.000
a szövőszékek száma	700	800	860	940
a felh.nyersanyag ért.	4.83	10.51	4.90	11.5
a termelés értéke	8.25	18.51	11.30	21.-
munkáslétszám	1622	2192	1767	2900

A háboru előtti és a két háboru közötti időszakok adatainak grafikus ábrázolása szemlélteti a világválság következtében előállott nagy esést és egyben az 1932-ben előállott események hatását is.

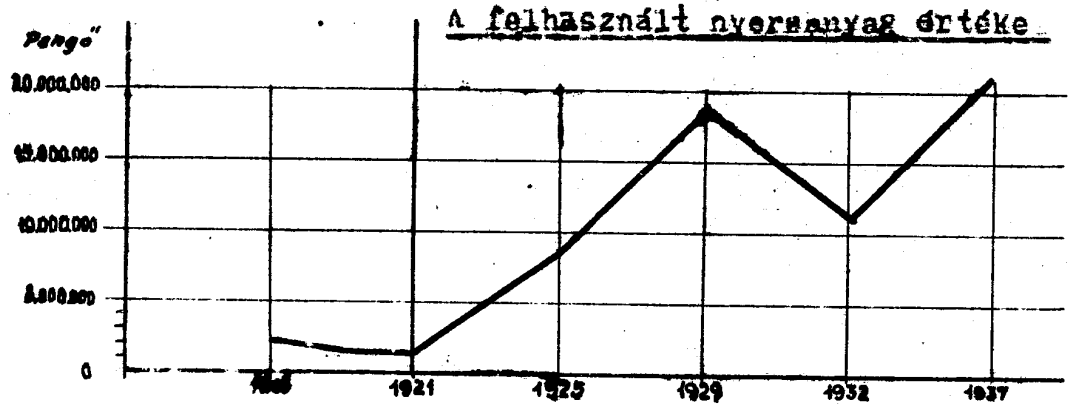

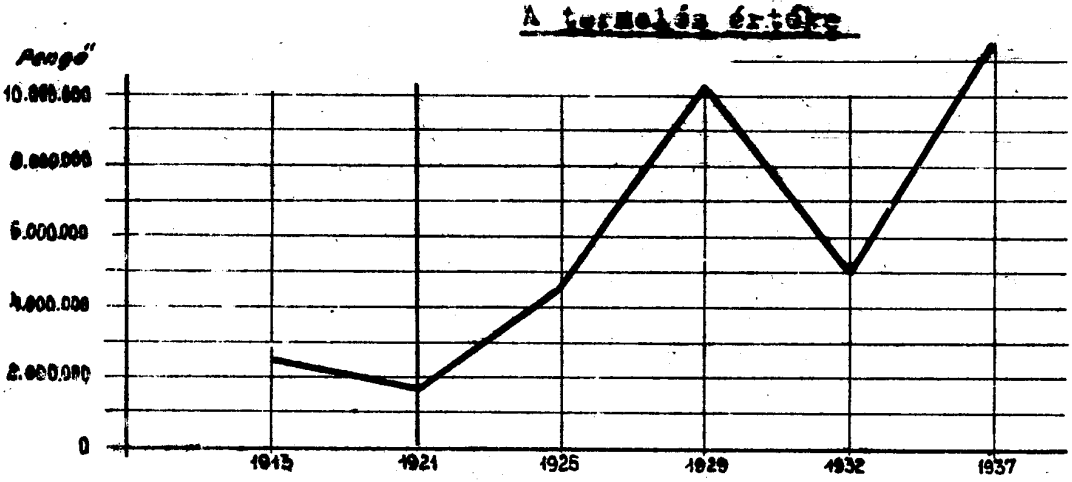

A felhasznált nyersanyag és a termelés értékét tekintve az összeomlás utáni adatok alig térnek el a háboru előttitől, az 1925 és 29-es évek adatai pedig ugrásszerű emelkedést mutatnak. Ennek az a magyarázata, hogy a háboru előtt Ieniparunk a hatalmas csehmorva és az osztrák Ieniparnak csak függeléke volt, gyártási köre csu-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

pán az ezek által meghagyott kikészitésre és durvább anyagok fonására, szövésére szoritkozhatott. Az önállóvámterület, hazánk gazdasági függetlensége azonban megmutatja hatását a következő időkben. Megnövekedett a nyersanyag fogyasztás, bővült a gyártmányok köre, emelkedett az előállitott áruk minősége, ami szükségszerüen a gyári berendezés átalakitását, a munkáslétszám növelését vonta maga után. Az 1932-es év mélypontja itt is látszik, de az utána következő emelkedés mutatja a további fejlődés lehetőségét. Fejleszteni kellett volna tovább a gyári berendezést, növelni a termelést. Ennek természetes alapfeltételeként növekedni kellett volna a lennel bevetett területnek, hogy az itthon termett nyersanyag feldolgozva kerüljön ki a külföldi piacokra. Ennek azonban utját állta az a már emlitett körülmény, hogy a legjobb lentermelő területeink elszakittattak. Igy a gyárak további fejlődésének szükségképpen meg kellett akadnia.

Fenti állitásainkat a behozatal-kivitel adatainak szembeállitásával szemléltetően igazolhatjuk.

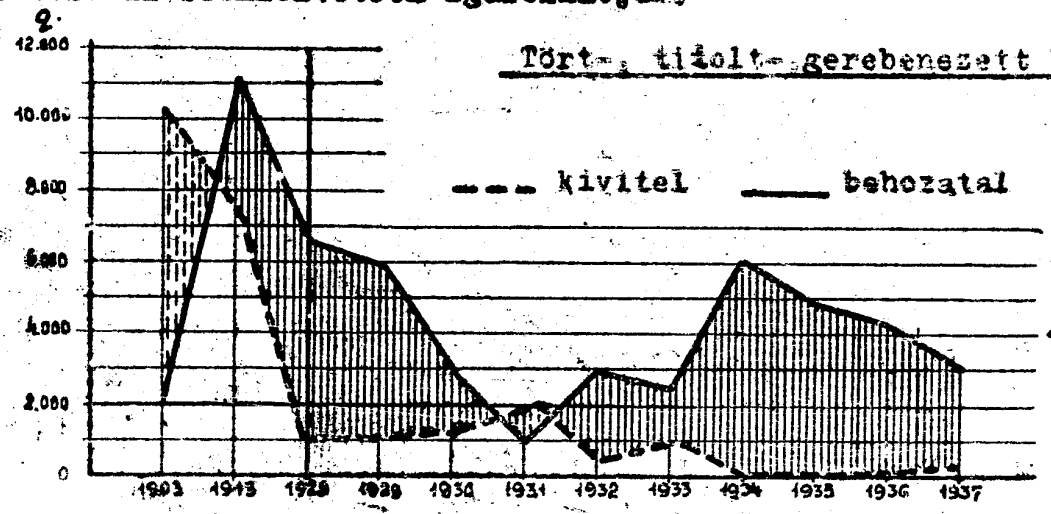

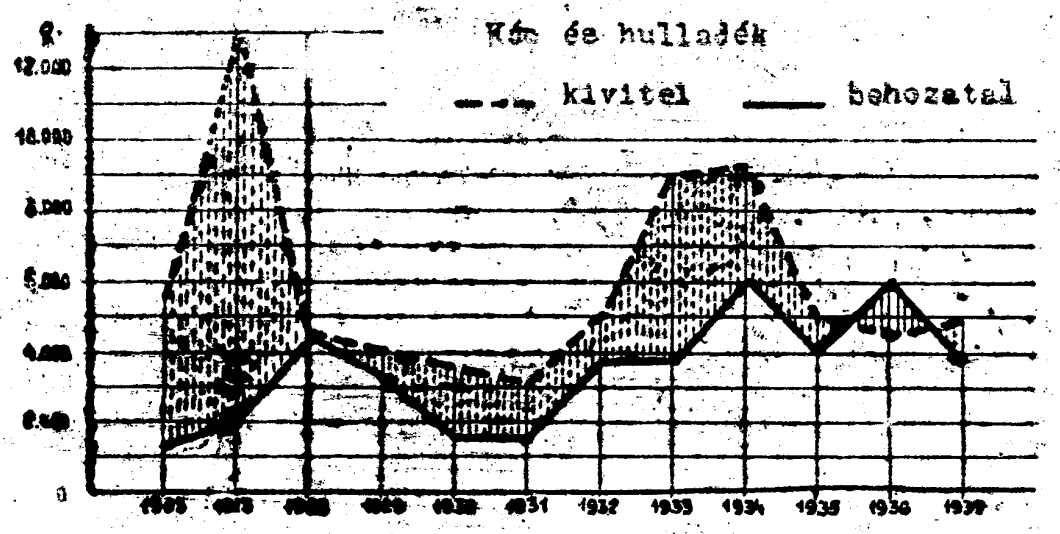

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Mind az 1-es, mind pedig a 2-es sz.grafikon behozatali görbéjének burkolója 1931-től kezdve emelkedő irányzatu. Ami a kóc és hulladék kivitelét illeti, az maglen és kuszalék volt, tehát a behozatal maradt tulsulyban.

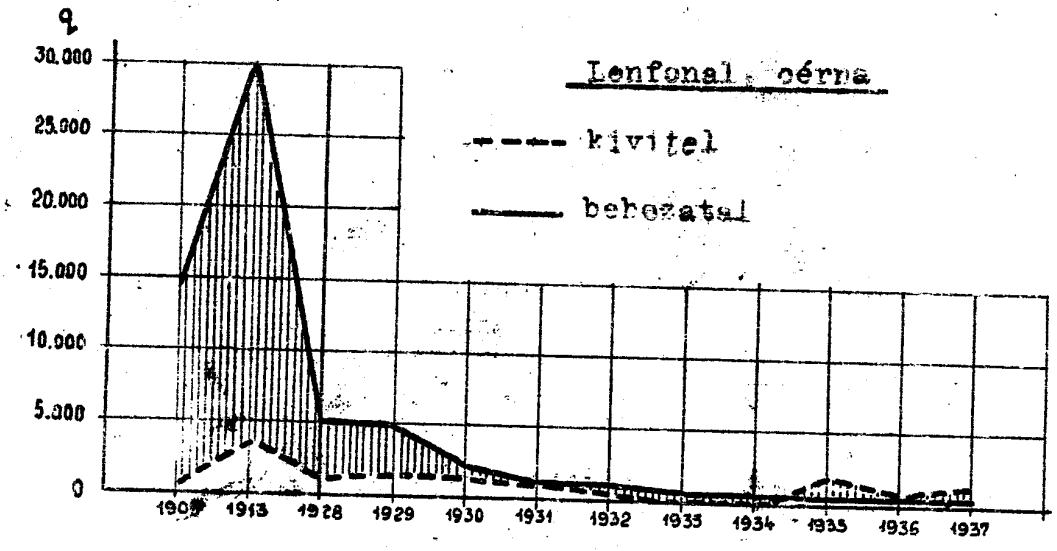

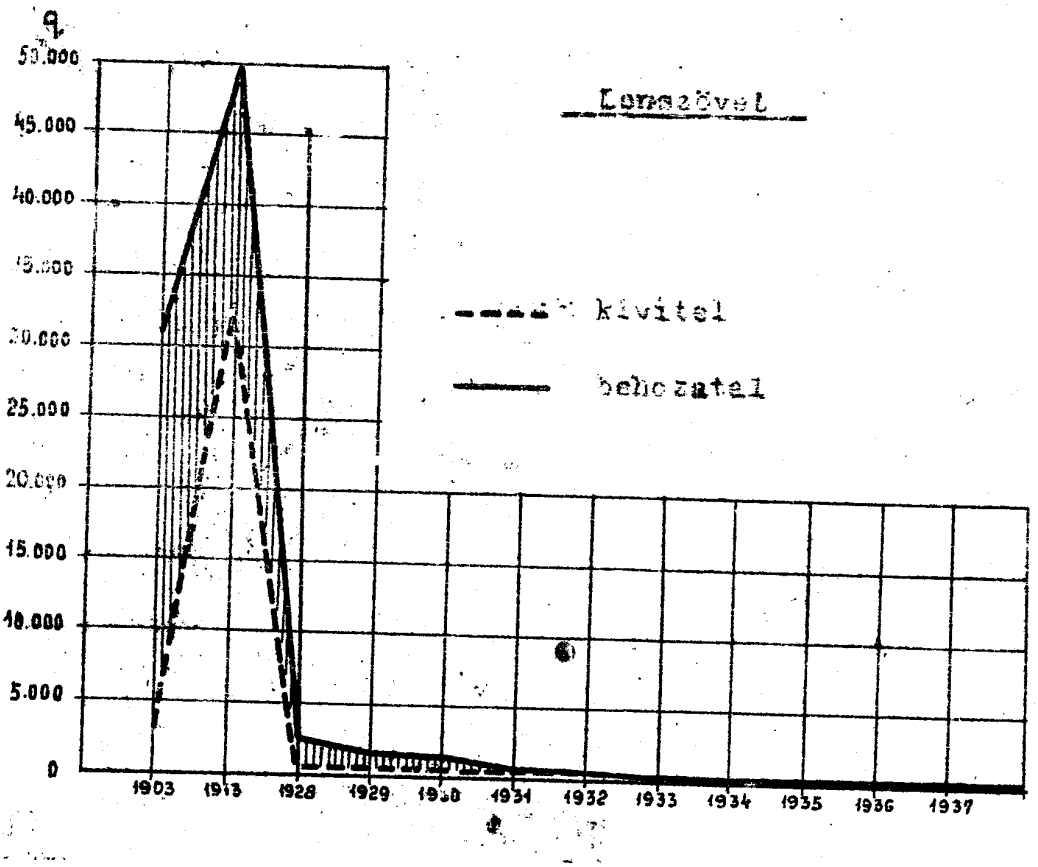

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A 3-as és 4-es sz. diagramok a fonal, cérna és szövet behozatala és kivitele között a háboru előtt fennállott nagy különbség összezsugorodásra mutatnak rá. Bizonyitják egyben azt az állitásunkat is, hogy a háboru után gyáriparunk igazi fejlődés útjára lépett az értékes fonal- és készáruk előállitásával, ami a behozatal lényeges csökkentésében jutott kifejezésre egyrészt, mig a fonalban és cérnában már kivitelre is dolgozhatott. További fejlődésének akadályára az előbbiekben már ismételten rámutattunk.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A Magyar Textilkikészitő ipar története.

A textiláruk kikészitése, festése, mángorlása, fehéritése, keményitése, egyidős azok előállitásával. A takács kisiparos igyekezett az áruját a legkedvezőbb formában eladásra vinni, s igy azokat részben saját maga, részben más iparos által kikészitette. A nyerssszövetek nem voltak tetszetős szinüek, azért azokat előbb sötétebb szinre kellett megfesteni, hogy ne piszkolódjanak olyan hamar. Igen kedvelt festék volt az indigó, amely szintartó, kellemes, sötét, nem piszkolódó, s azért az azzal való festés országszerte elterjedt. A kékfestő ipar jóformán az ország minden részében feltalálható volt.

A kékfestő ipar egyik-másik mestere hamarosan olyan nagy műhelyt mondhatott magáénak, hogy az már a kisipar kereteit tulhaladta s ha gépi berendezését tekintve nem is volt gyárnak nevezhető, de már jelentős forgalmu iparteleр volt. Ezeket a manufakturákat az jellemezte, hogy igen csekély gépi felszerelésssel, de jelentős munkáslétszámmal dolgoztak és főleg saját számlára vásárolt vásznárut készitettek ki.

A manufakturák korában a kelmefestő gyárak kézi formákkal mintázták a szöveteket. A mintákat eleinte sima körtefából faragták, azonban ezek a famodellek hamar elkoptak, azért később olyan mintákat készitettek, amelynél fába rézdrótot, vagy rézbádoglapokat erősitettek be.

A XVIII.században megindult gépesitési folyamat természetében a festő és kikészitőipart is mechanizálni is igyekezett. Thomas Bell már 1785-ben leirta egy hat szinben nyomó gép tervét. Leitenberger Ignátz reichstadti gyáros 1818-ban szabadalmaztatta kelmenyomógépét /: Plattendruckmaschine:/ Perot a róla elnevezett perrotin nevü gépet 1834-ben találta fel. Ezzel már 3-4 szinben lehetett nyomni.

Ezek és hasonló gépek hamarosan nálunk is megtalálhatók és igy alakul át egyik-másik manufaktura a mai értelembe vett gyárrá.

Az 1700-as évek végén már több gyári jellegü kikészitőüzem működött a legismertebb az óbudai Goldberger és a szegedi Felmayer cég, valamint a Kluge kikészitőgyár volt Pápán. Ezek

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

hamarosan az akkori időknek megfelelő legmodernebb gépekkel dolgoztak.

A feljegyzések szerint az 1825-ben Fináy Simon által Óbuda határában alapitott nyomógyárában még csak 2 mángorlógép, 1 cilinder gép volt 1500 öl szárítókerettel és hasonló volt a régebben működő hasonló gyárak berendezése is, addig az 1850-es évek elején a Goldberger cégnél /:alapitva 1784.-ben:/.

6 mángorlógép
3 kalander
5 perottin,
1 rouleaux-nyomógép
1 appretáló-gép és
17 különféle gép volt. Ebből is látható, hogy a gépesités abban az időben milyen gyors ütemü volt, valamint hogy már akkor is komoly kikészitő-gyáriparral rendelkeztünk.

Ennek bizonyitéka még az is, hogy 1850-ben az emlitett Goldberger cég már mintegy 150 munkást foglalkoztatott, az általa feldolgozott pamutcikkek értéke 200.000 forint volt, a gyapjú- és egyéb cikkeké pedig 40.000 forint volt.

Átlagban 5-6000 vég lenvásznat, 2-2500 vég félvászonnat, 19-20.000 vég pamutvásznat és 3500-4000 tucat különféle kendőt gyártottak. Ebből nemcsak az látszik, hogy a gyár komoly mennyiségü árut forgalmazott, de érdekesen mutatkozik az is, hogy a pamut, mint uj textilanyag már tulszárnyalta a hazai lent és kendert. Ebben pedig épen a nyomó- és kikészitőiparnak volt komoly szerepe.

Az 1700-as évek végén a kikészitőgyárak még majdnem kizárólag csak a felvidéki lenvásznakat fehéritették és festették, illetőleg kézi keretekkel mintásra nyomták. A pamutszövetek elterjedésével nemcsak a lenvásznak kikészitése szorult háttérbe, de az egyszinü festés is. A nyomási eljárás tökéletesedésével a gyárak által előállitott cikkek is mind kedveltebbek lettek és hirük az ország határán tul terjedt.

A nyomóipar fejlődése a XIX. században együtt haladt a textilszövő-iparunkéval, sőt bizonyos tekintetben megelőzte azt.

A század elején már 23 hengeres-nyomógép /:roulleaux:/ és 18 drb. siknyomógép /:perotina:/ volt üzemben. Az 1910-es évben a hengeres nyomógépek száma 36-ra emelkedett.

Érdekes ez a fejlődés azért, mert közismert hogy

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

a magyar ipar az osztrák-magyar vámuhióban milyen mostoha viszonyok között tengődött. Az osztrák gyárak kedvezőbb körülmények között gyarapodhattak, s már ugyanabban az időben Ausztriában 96 kézi és 154 mechanikai-hengeres, továbbá 192 kézi és 43 mechanikai rakva-nyomógép volt üzemben.

A század első 10 évében, amikor a magyar nyomóipar gépberendezése hengeres nyomógépekben 56 százalékkal emelkedett, az osztrák nyomóiparban 18 hasonló gépet üzemen kivül helyezték. E jelenség oka kizárólag a magyar ipar fejlődésében keresendő.

A trianoni békeszerződés a kikészitőiparunkat annyiban sujtotta, hogy a szövőipart elválasztotta tőle, s igy tulnyomórészt külföldi beszerzésre kényszeritette. A mult világháboru előtti Magyarországon a nyomóipar termelőképessége kereken 100 millió méter nyerszövet volt.

A huszas évek textiliparának lendületes fejlődése a nyomóiparban is megnyilvánult. Erre az alábbi táblázat nyujt felvilágositást.

év	1921	1923	1926	1929	1930	1932	1934
Hengeres nyomógép	32	37	42	46	50	53	57

és 1939-ben 57.

A közbenső években nem változott a gépszám. A szaporulat tehát a 18 év alatt 80 %-os volt azonban teljesitményében annál sokkalta több, mivel a korszerü reuelleaux teljesitménye a régi gépekének többszöröse lett.

A gép azonban holt anyag és a nyomóiparunk értékét nem is a korszerü gépberendezés adta meg, hanem a mintákban megnyilvánult izlés, a gondos, szakszerü munka és a kereskedői tisztesség.

Ha a külkereskedelmi statisztikából a nyomott pamutszövetek forgalmát figyljük, a következő érdekes kép tárul elénk:

Év	Behozatal q.	Kivitel q.	Behozatal Kivitel többlet
1931	1854	4426	2572
1932	429	6504	6075
1933	509	6818	6309
1934	514	6950	6436
1935	490	8190	7700
1936	335	11707	11372
1937	573	8335	7762

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Év	Behozatal	Kivitel	Behozatal Kivitel többlet
	q.		
1938	447	8080	7633
1939	419	4588	4169
1940	1470	4189	2719

Ebből az összeállitásból kitünik, hogy minden évben a többszörösét vittük ki a behozott mennyiségnek és hogy a kiviteliink majdnem végig növekedett. Az utolsó - háborus - év adatai már jelzik a nyersanyag hiányt, mivel a behozatali oldalon igen nagy tétellel szerepel az az árucikk is. Viszont még mindig a háromszoros mennyiség került exportra.

Különösen érdekesek a kivitel számadatai, ha abból a szempontból figyeljük azokat, hogy a kivitt áruk jelentős része azokban az országokban helyeződött el, amelyek lényegesen nagyobb nyomóiparral rendelkeztek. /:Németország, Francianország:/ másrészük pedig a világpiacokon talált vevőt.

A fenti számokat azonban még ki kell egészíteni a selyem és müselyemszövetek behozatali és kiviteli adataival, tekintettel arra, hogy a müselyem a két világháboru között igen erős versenytársa lett a pamutnak, sőt bizonyos területekről majdnem ki is szoritotta azt. Gondoljunk csak arra, hogy a női fehérneműanyag mondhatni kizárólag müselyemből készül, a női ruhák nagy része szintén nyomott, mintás müselyem. A női harisnya pedig szinte kizárólag müselyem.

A müselyemszöveteknek ez az elterjedése elsősorban a nyomási eljárások tökéletesedésének, a minták izlésességének és az áru jóságának tulajdonitható.

Az alábbi táblázat tartalmazza a a selyem-, félselyem -és müselyemszövetek külkereskedelmi forgalmát.

Év	Behozatal	Kivitel	Behozatal többlet	Kivitel
	q.	q.	q.	q.
1931	990	2887		1897
1932	714	1982		1268
1933	736	1850		1114
1934	886	2002		1116
1935	1241	3337		2096
1936	2483	6091		4608
1937	2022	7207		5005
1938	1759	5980		4221
1939	1475	3795		2280
1940	1673	2040		367

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A két táblázat világosan mutatja a nyomóiparunk fejlettségét, amivel nemcsak a belső piacot tudta ellátni, hanem mintegy 22 államba exportált. Ezzel bebizonyitotta, hogy egy olyan ipar is életképes lehet, ahol a nyersanyag teljes egészében külföldi, ha a megbizható, jó munka és az izlés az előállitott cikket minőséggé tudja avatni.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A KENDER IPAR.

A gyapju mellett a kender az a hazai nyersanyagunk, mely mennyiségben és történelmi multban a legnagyobb fontossággal bir. Mig a gyapju u.i.a felső ruházat célját szolgálta, addig a kender régebben az alsó ruházat egyetlen anyagát képezte.

Termesztése valószinüleg már a rómaiak korában megkezdődött hazánk földjén. Irásbeli feljegyzések első királyaink korából szólnak kendertermesztésről, természetesen ebben az időben még csak kertekben termesztették. Szántóföldi termesztése a középkor vége felé válik jelentőssé, amikor a nagyobb uradalmak tekintélyes mennyiséget termelnek belőle.

A háboru előtti statisztikai adataink az összeomlás adatával összehasonlitva a kenderrel bevetett területről a következő képet adják.

Év	1882	1903	1914	1925
Kat.hold.	112.548	68.242	53.000	24.157

Az 1925 évben mutatkozó nagy visszaesés a trianoni leválasztott Bácska, Bánát és Dél-Erdély kendertermesztésének elvesztése folytán állott elő, mig az 1882-től 1914-ig tartó esés a len és juta versenyének hatását mutatja.

A két háboru közötti időszak adatait az alábbi táblában adjuk:

Év	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Kath.h.	15.600	16.700	20.200	13.800	14.800	18.200	21.400

Év	1935	1936	1937
Kat.hold	17.300	23.550	25.700

Láthatjuk, hogy az esés tovább folytatódik és csak 1932 után kezd ismét emelkedni. Az összesitett adatokat szemléltetően mutatja a grafikon

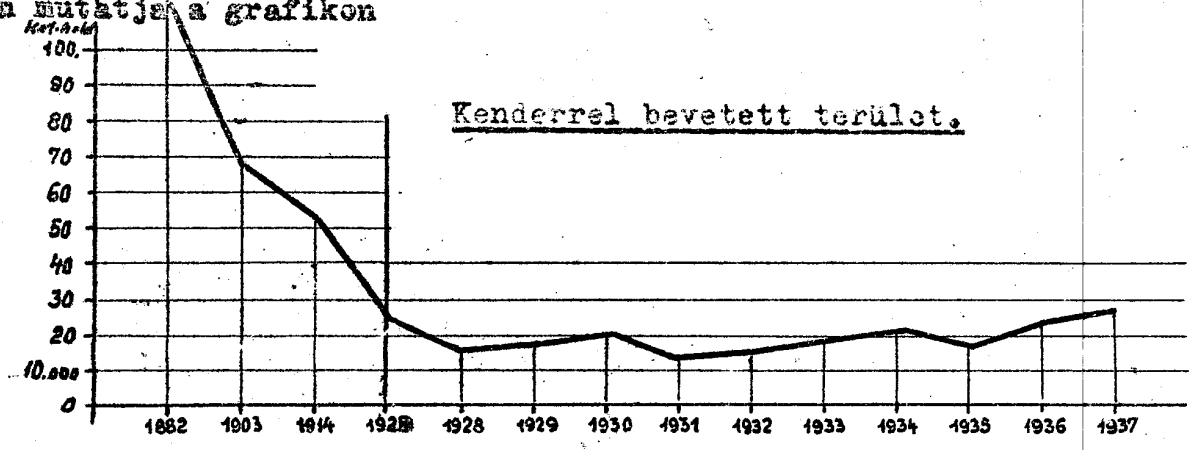

Kenderrel bevetett terület.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A gyáripari célokra szolgáló kóróstermesztés itt is -mint a lennél - termelési szerződések segitségével történt, mely részben zöldhitelt, részben pedig prémiumot jelentett a kendertermelő gazdaságoknak. A megkötendő szerződéseket a len, kender és egyéb Növényeket Termelő Szövetkezet vizsgálta felül. Ezeknek a juttatásoknak révén sikerült a kendertermesztést az 1932. esztendő után lassan az 1925 évinek a szintjére hozni, ami az 1914. éveinek azonban az 50 %-át sem teszi ki.

Az európai kendertermelő országok adatait nézve megállapithatjuk, hogy hazánk földjét és éghajlatát tekintve, mely a kendernek kiválóan megfelel, az elfoglalt 5. hely rózsásnak épen nem mondható.

Ország	Kat.hold	Ország	Kat.hold
Olaszország	151.380	Bulgária	13.980
Jugoszlávia	92.220	Németország	12.180
Románia	87.000	Csehország	12.180
Lengyelország	59.160	Franciaország	6.960
Magyarország	25.700	Ausztria	700

Egész Európa 436.700 ,Oroszország 1,068.360, Sziria és Libanon 3.480 kat.hold.

Kendertermelésünk Jugoszlávia, illetve Románia termelésének kb. csak a negyedét teszi ki, ami könnyen érthető abból a tényből, hogy az első világháboru előtti legjobb kendertermelő területeink épen e két államnak jutottak.

A kender feldolgozásával kapcsolatosan először az igen elterjedt háziiparra kell rámutatnunk, melyből a gyáriparunk kifejlődött. Különösen fejlett volt ez addig, mig a len meg nem jelent. A finomabb anyagok készitésére alkalmasabb len azután, ellenére annak, hogy mind a talajra, mind pedig az időjárásra igen kényes és termése is alatta marad a kenderének, a fehérnemü terén a kendert csaknem teljesen kiszoritotta. Maradtak tehát a durvább háziszőttesek, ponyvák, zsákok, zsinegek. Erre azonban a juta vetette rá magát, ugy hogy a kendernek a ponyva és a kötéláru maradt meg. A lenhez még a pamut is hozzátársult s igy a jutával együtt olyan csapást mértek a kenderiparra, amit az a későbbiek folyamán tárgyalandó veszteségekkel együtt a mai napig sem tudott kiheverni.

Készmüipari keretekben ebben az időben a kötélgyártás van elterjedve. Ez néhány nagyobb üzemet mutat fel a Ferenc csator-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

na mentén, a tengerparton,továbbá Pesten és Körmöcön s bennük elsősorban hajózási és bányászati célokra folyik a munka. Ezekből gyors ütemben fejlődött gyárrá nem egy.A legrégibb gyárat 1830 körül, az utána következőt 1850-ben alapitották. A 70-es évek közepén azonban számuk igen leapadt, különösen pedig a foglalkoztatásuk. Fancsova, Zimony, Temesvár, Fogaras, Szeben, Brassó összesen nem birtak annyi munkaerővel, amennyivel 1842-ben csak egyetlen város is birt. Brassóban 5-600 segéd dolgozott, Zimonyban egyetlen gyárban 100 munkás volt előbb elfoglalva, mig utóbb az egész városban 3-4.

" A 70-es évek végén kötélnemüek, zsinegek és hevederek az egész országban gyárszerü keretek közt csak a Duna-gőzhajózási társaság házi üzemnek tekinthető óbudai gyárában,valamint Bakay Nándornak nagyszerüen berendezett s legujabb s legjobb gépekkel felszerelt szegedi gyárában állittatnak elő. A második helyen emlitett gyár, mely bizonyságát adja annak, hogy az alföldi nép kellő bánásmód mellett a gyári foglalkozásra nagyon jól alkalmazható és hozzá is szoktatható, és mely gyártmányait szakértelemmel párosuló ernyedetlen törekvés folytán a külföldi piacokon is meg tudta honositani, diszére válik iparunknak.Sajnos tőkeszegénysége miatt ez a vállalat sem birta a versenyt s 1884-ben kénytelen volt a 150 munkást foglalkoztató gyár részvénytársasággá, a Szegedi Kenderfonógyár Rt.vé átalakulni.

A kisebb üzemek tömegében azonban e szakmában is találunk már néhányat, mely a század végén gyárrá fejlődik: elsősorban Sirola János 1850-ben alakitott fiumei telepét, mely a hagyományos tengermelléki kötélverés folytatója, a Helle-féle pozsonyi /:1858:/ és a Seidel-féle ujverbászi /:1865:/ üzemet."/:Futó: A magyar gyáripar története:/

Az 1885. évi iparstatisztika a kenderipart a következőkben jellemzi: kendertörő és gerebenező 8, kötélgyártó 2 üzem. 1898 évről pedig igy szól: kenderkikészitő 7, kötél-heveder-tömlőárugyár 5, szövőgyár 4.Kenderfonodánk nem volt, a fonalat tehát 1308 q-át jórészben külföldről kellett beszerezni. Kenderfonóiparunk ugyan volt 1.333 orsóval, de ez nem volt gyárszerü ipar. Előállitottak 200.000 m.tömlőt 807.000 m. vitorlavásznat és 453.000 m.ponyvát.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A háborut megelőző 1913-as és az azt követő évek gyáripari adatait az alábbi tábla mutatja:

Év	1913	1921	1925	1929	1932	1937
a gyárak száma	14	18	23	23	21	25
az orsók száma	11.078	1.500	2 000	5.500	5.500	7.080
a szövőszékek "	700	240	265	420	480	480
a felhasz.nyersa.ért	9.4	4.5	10.69	11.10	4.73	12
a termelés ért.mill.	15.31	6.4	16.93	20.32	11.29	24.2
munkáslétszám	2.338	1.960	2.650	2.840	2.100	3.600

Ezeket az adatokat szemlélteti az orsók és szövőszékek számában az alábbi két diagrammunk.

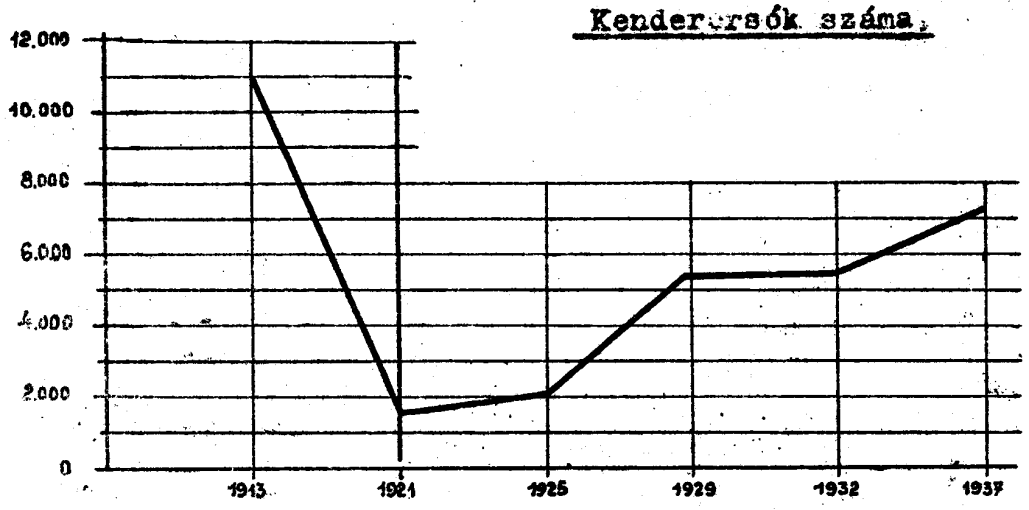

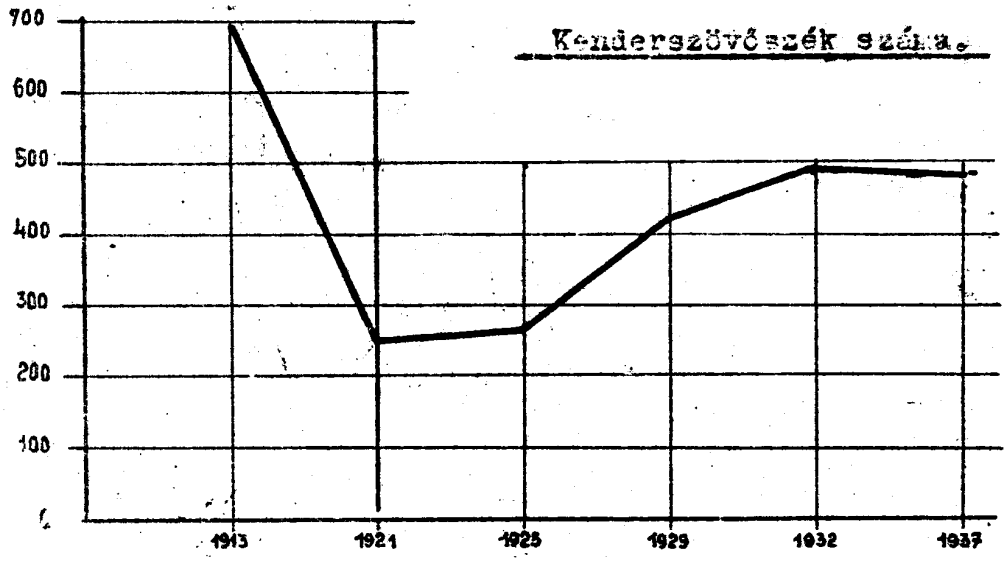

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Megállapitható ezekből, hogy az összeomlás éve az orsók számában katasztrofális, a szövőszékek száma pedig igen nagy esést mutat. A trianoni béke tehát kenderiparunknak a zömét elszakitotta és a mai területen csak egy töredéket hagyott.

A termelés értéke.

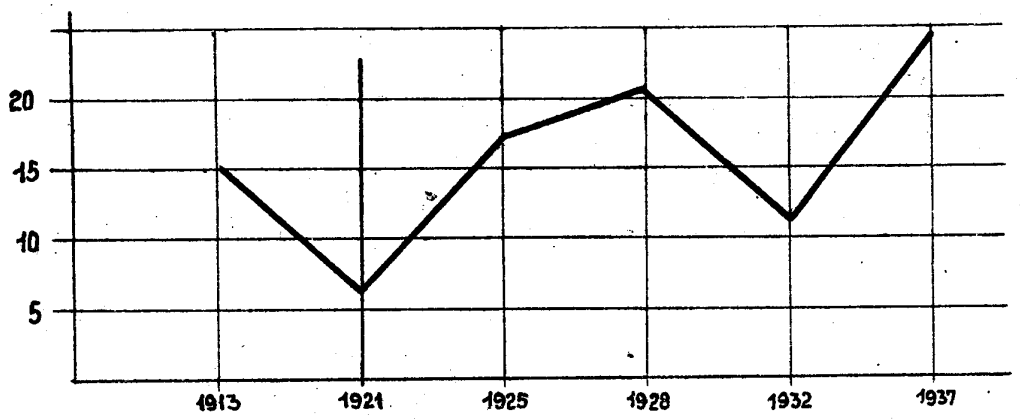

A felhasznált nyersanyag értéke.

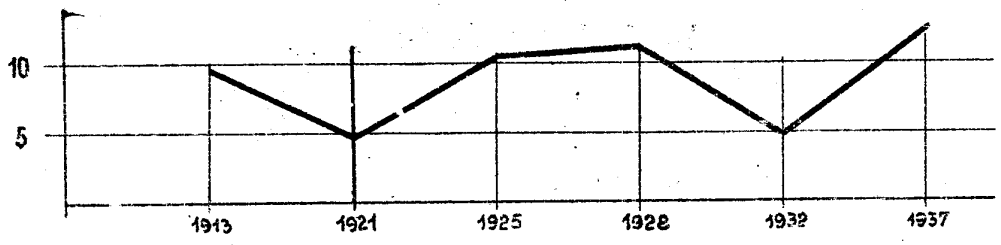

A felhasznált nyersanyag és a termelés értékét ábrázoló fenti két grafikonunk is élesen mutat reá arra az óriási veszteségre, melyet kenderiparunk a trianoni békével szenvedett. Ami az 1921. év utáni fejlődést illeti, annak magyarázatát nem a nagyobb mennyiségü feldolgozásban, hanem inkább a minőségi termelésre való áttérésben találjuk meg. Erre a behozatal és kivitel

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

adatai nyujtanak bővebb tájékoztatást:

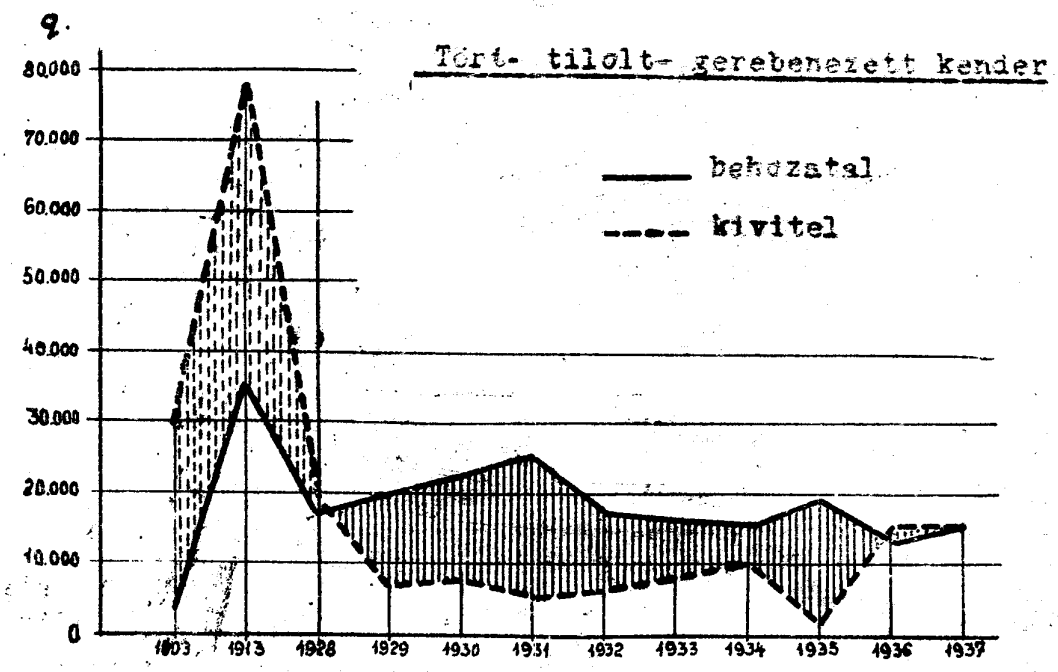

A diagramból láthatjuk, hogy míg a háboru előtt tört, tilolt és gerebenezett kenderből az itthoni nagymérvü feldolgozás ellenére is bőven jutott kivitelre, addig a háboru után már állandóan behozatalra szorultunk.

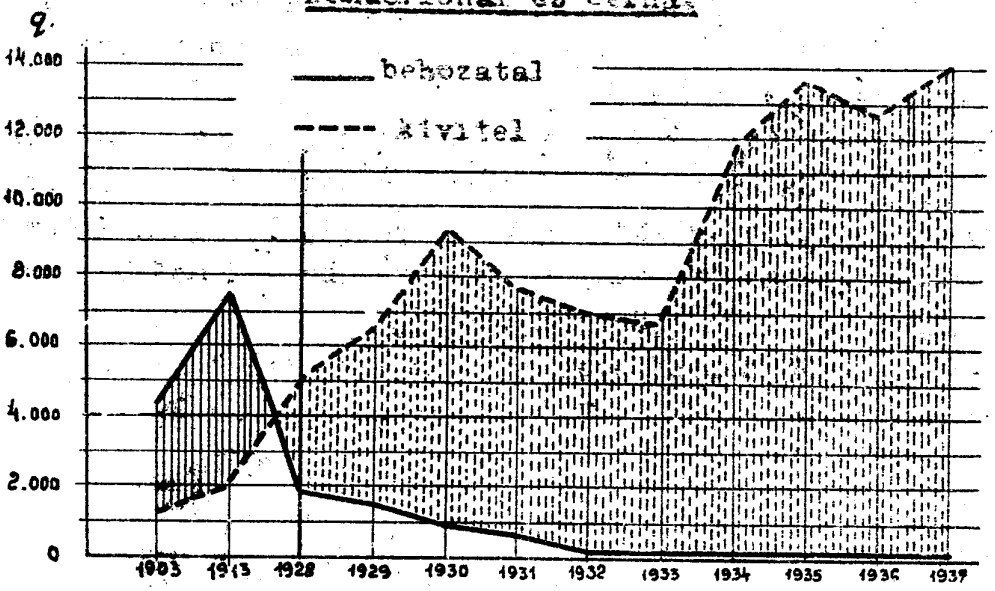

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Fonalat és cérnát a háboru előtt alig vittünk ki, legnagyobb részét itthon dolgoztuk fel szövetnek. A megcsonkitás után azonban a kivitel nem hitt mértékben emelkedett. Oka ennek abban lelhető, hogy szövő- és kikészitő gyáraink legnagyobb részét elvesztettük s igy a fonalnak itthoni feldolgozása lehetetlenné vált, másrészt pedig valutáris elszegényedésünk miatt a juta kompenzációs üzlet lebonyolitásához más fizetési eszközünk nem volt.

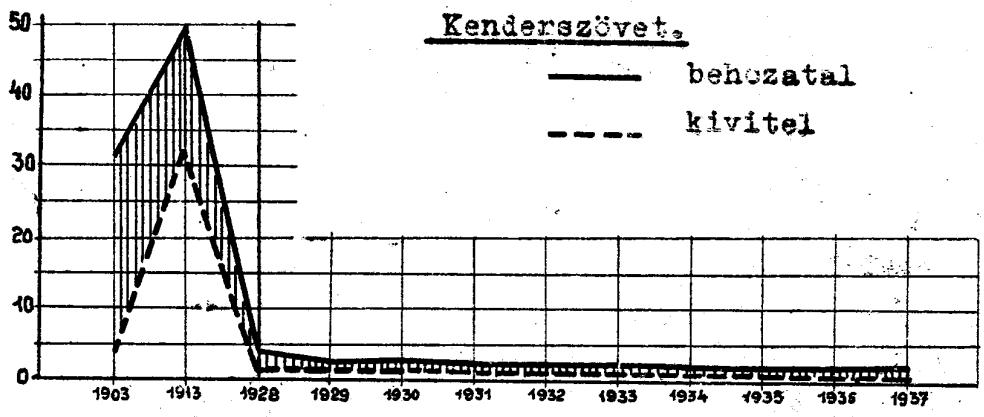

Befejezi a képet a kenderszövet behozatalát és kivitelét ábrázoló fenti diagramm. Látjuk belőle a behozatal emelkedése mellett a kivitel teljes elsorvadását. S ha most arra gondolunk, hogy Olaszország után csonkitatlan hazánk földje termelhetne a legtöbb kendert és láthatná el kenderárukkal Európa jó részét, ugy a gyáripar mai helyzetét tulzás nélkül mondhatjuk szomorunak.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A JUTA - IPAR.

Amint a selyemnek a müselyem és a lennek pamut, ugy a kendernek a juta okozott és okoz még ma is sulyos gondot és kiméletlen versenyt.

A juta versenye ma már meglehetősen régi multra tekint vissza. A mi jutaiparunk is már kb. 60 esztendős. A juta Indiából származik és a háboru előtt 160-190.000 q.volt az évi behozatal, az 1928-37-es tizéves ciklus átlagos behozatala pedig kereken 100.000 a-t tett ki.

A juta éles és sulyos versenye főleg két tényező hatására vezethető vissza. Az egyik a juta olcsósága és könnyen termelhetősége, a másik pedig az európai jutaipar nagysága és szervezettsége. Veszélyesebb ezek közül az olcsóság. Ennek révén tudott a juta azokon a fogyasztási területeken,amelyeken a mennyiség és nem a minőség a fontos könnyüszerrel elterjedni. Igy a zsák, zsineg iparban és az olcsó szövetek terén. A mezőgazdaság és a szállitóipar zsák szükséglete, nem is beszélve a só, cukor, cement,dohány, stb. iparokról, igen nagy, ahol, tekintve,hogy egyszeri esetleg csupán néhányszori használatról van szó, a juta olcsóságánál fogva teljesen megfelelt. A kötözőzsinegek és a csomagoló ,utavászonak szintén nagymennyiségben fogyasztott cikkek, amelyek használata ugyancsak nem támasztott különösebb követelményeket. Ezeken a fogyasztásu területeken tehát a juta a drágább kenderrel szemben behozhatatlan előnyben volt és ma is nehéz volna hatalmi szóval hátrább szoritani. Itt csak az segit, ha a szükségletet erősebb szelektálásnak vetjük alá, tehát ha a zsák-zsineg, csomagolóvászon stb. fogyasztásnál különbséget teszünk a használati idő szempontjából és nemcsak a beszerzési költséget nézzük. A juta olcsósága óriási termésátlagaival pár fillérbe kerülő szállitási költségével és könnyü feldolgozhatóságával áll összefüggésben.

A nagytömegü és a tengertulról való olcsó szállitás másfelől azt okozta, hogy Európában óriási teljesitőképességü jutagyárak keletkeztek. A mi jutagyáraink is a textilipar legnagyobb ü-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

vemei közé tartoznak és mint nagyüzem természetes, hogy nagy tőkével és racionalizált üzemvezetéssel dolgoznak. Anyagi és műszaki felkészültségünk tehát erről az oldalról is előnyt biztosít a szá mukra, amit növel az, hogy adása, vétele, feldolgozása, szállítása stb. teljesen kiforrott és egységes szempontok szerint történik.

Jutagyárak hazánkban Lajtaújfalun, Pestszentlőrincen és Újpesten alakultak. Az elsőnek említettet Trianon elszakította tőlünk. Felszerelésünk a következő fejlődést mutatja:

Év	1898	1906	1914	1921	1931	1932	1933-37
orsók sz.	4700	5200	6300	10.000	11.000	11.000	11.040
szövőszék	565	881	881	881	881	881	881

A táblásatból megállapitható, hogy a szövőszékek számában 1906 óta nem volt változás, az orsók száma pedig 1921 óta kb. változatlan.

A kenderrel való verseny szomoru következményeit világitja meg, ha összehasonlitjuk nehény jellemző év adatát.

Év	1914	1921	1929	1937
Kenderorsó	11.078	1.500	5.500	7.080
Jutaorsó	6.300	10.000	11.000	11.040

Szemléltetően pedig az alábbi diagramm beszél:

Kender és jutaorsók száma

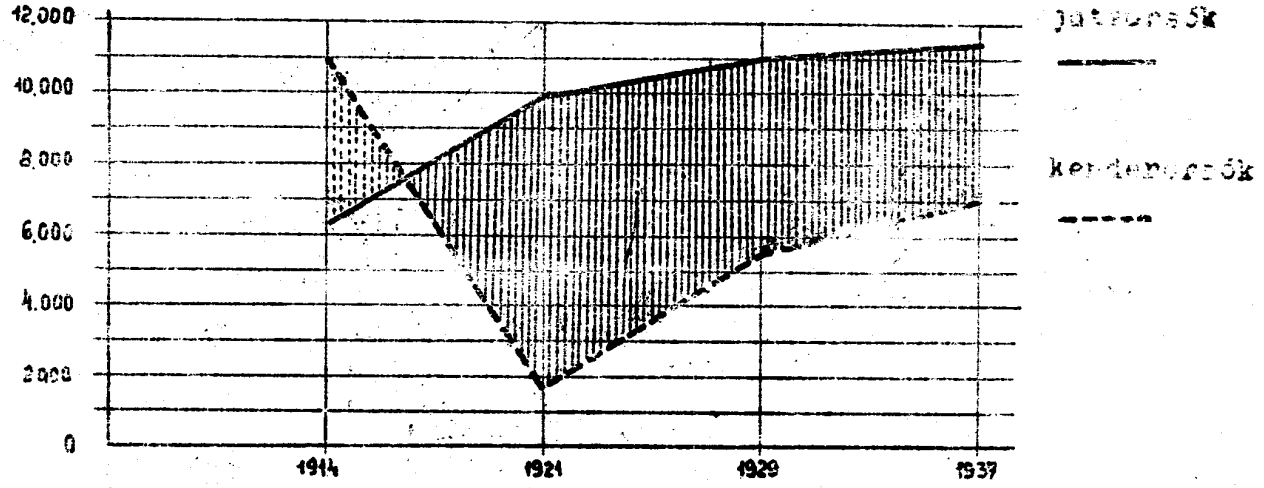

Amennyire tehát örvendetesnek mondható a jutafeldolgozó gyáripar fejlődése hazánkban, annyira leverő az ősi kenderipar hanyatlása, mely a kitünő kendertermelő Délvidék elszakadásának következménye.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarország papirosgyártó ipara 1918-ig.

Magyarországnak már az első világháború előtt is kifejlett papirosanyag- és papirosipara volt, mert megvoltak ezen iparág természetes adottságai: a folvidék és Erdély fenyőerdői és bővizű folyói. Ezek kevés kivétellel nagyszabású, modern gyárteleped voltak, melyeknek jórésze 1900 és 1913 év között létesült. Hogy csak a jelentékenyebb vállalatokat említsük: Nagymagyarországon volt annakidején 3 modern cellulosegyár és pedig: Zsolnán, Turóczszentmártonon és a Brassó melletti Zernesten, valamint 8 modern nagy papirosgyára: Rozsahegyen 2, Hermanecen, Nagyszlabosson, Péterfalván, Zernesten, Fiumeban és Zágrábban. Ezenfelül pedig volt még néhány jelentéktelenebb is: Vágvölgyön, Poprádon, Kis-Szebenben, Diósgyörött és Borgóprundon. A 5 nagy papirgyár kozul a két rózsahegyi, nagyszlabosi és hermaneci gyárnak cellulosegyára is volt, melyek az illető papirgyárak cellulose-szükségletét állitották elő.

A 3 nagy cellulosegyár évi kapacitása cca 70.000 tonna volt, melynek 3/4 részét az illető gyárak Nyugateurópába, illetve Olaszországba exportálták.

Ezek szerint tehát a háboru előtti Magyarországon cellulose-felesleg mutatkozott és papirosgyáraink nem szorultak behozatalra. Hasonló volt a helyzet a fakőszörülettel is, mert nagy gyáraink Fiume és Zágráb kivételével a fakőszörületet maguk állitották elő.

Az első világháboru előtti magyarországi papirosgyártóipar kapacitása majdnem teljesen fedezte az ország szükségletét, amely 120.000 tonnára volt becsülhető. A gyárak azonban nem tudták a termelőképességet teljes egészében kihasználni, mert szembenállitak a közös vámterület folytán a hatalmas osztrák papirosgyártóiparral, amely kb. 50-60.000 tonna különféle iró nyomó-csomagoló-papirost, valamint lemezt szállitott az országba. Papirosgyáraink ennek folytán vámkülföldön

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

voltak kénytelenek piacot keresni gyártmányaik számara. Kb. évi 20.000 tonnára becsülhetjük azt a papirosmennyiséget, amely a háboru kitörése előtti években a közel keletre, Sziriába és Egyiptomba, valamint Elő-Indiába került kivitelre.

Nagymagyarország papirosgyártó ipara tehát igen fejlett volt és még egy körülmény volt figyelemreméltó, és pedig az, hogy csekély kivétellel majdnem minden papirosminőség készült az országban, igy pld. cigarettapapiros és finom selyempapiros is, amely minőségeket a trianoni Magyarország papirgyárai nem állitottak soha elő.

A trianoni békeszerződés talán egyetlen iparágat sem sulytott oly kegyetlenül, mint a magyar papirosanyag és papirosgyártó-ipart, mert a Diósgyőri papirgyár és a Nagymaroson dolgozó kis szürkelemez-gyár kivételével minden gyár a határokon kivül esett. A felső-magyarországi gyárak Csehszlovákiához csatoltattak, a zernesti, péterfalvai és borgói gyár Romániához került, a zágrábi és fiumei gyár amely utóbbi susaki területen épült, Jugoszláviához került. A trianoni Magyarország 9.5 millió lakosa tehát az akkor még egészen jelentéktelen és évi alig 500 tonna termelőképességü diósgyőri gyár kivételével papiros gyár nélkül állt és szükségletének 99%-át vámkülföldről volt kénytelen behozni.

Fentiekben előadottak alapján természetesen világos az is, hogy nem maradt meg a trianoni Magyarországon egyetlen cellulosegyár sem, mert Turóczszentmárton és Zsolna Csehszlovákia, Zernest pedig Románia iparát gazdagitotta.

A magyar tőke és vállalkozószellem azonban már három évvel Trianon után a papirosgyártóipar felé fordult és annak a felismerésével, hogy politikailag egy önálló ország, melynek fejlett kulturája van, nem lehet meg papirosgyártó ipar nélkül, már 1923-ban megkezdődött az épitő folyamat, amely 1943. évig ugyszólván szünet nélkül tartott és amelynek eredményeképpen 1944 évben Magyarország hatalmasabb papirosgyártó iparral rendelkezett, mint az első világháboru befejezésekor 1918-ban.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarország papirosgyártó iparának fejlődése 1919-től-1944.-ig.

A trianoni békekötéstől a második világháboru befejezéséig elmult 25 esztendő alatt Magyarországon létesült gyárak csekély kivétellel uj, tehát korszerü berendezésekkel voltak ellátva és azok termelőképessége 1943.-ban kerek összegben 120.000 tonna volt. Ez a szám tekintélyes, ha figyelembe vesszük azt, hogy az ország 1943.-ban kb.156.000 tonna papirost fogyasztott. Ezen mennyiség minőségenként a következőképpen oszlott meg:

Minőség	Összes fogyasztás	Belföldi termelés 1943.-ban
1 / Kézi- és géplemez és karton	33.100 t.	23.000 t. /70%/
2 / Csomagoló papirok	44.000 "	26.400 " /60%/
3 / Iró- és nyomópapirok	36.600 "	25.000 " /68%/
4 / Rotációs ujságnyomó	31.300 "	400 " /1.4%/
5 / Másféle papiros	11.000 "	2.200 " /18%/
összesen:	156.000 t.	77.000 t.

Ezen általános tájékoztatás után vizsgáljuk elsősorban is a gyárak elhelyezkedésének kérdését:

A magyarországi papirosgyártó ipar a következő telepeket ölelte fel 1944. év első felében:

2 cellulosegyár,
lo papirosgyár,
1 cartonlemezgyár,
4 kézilemezgyár.

Ezen gyárak közül 1 cellulosegyár /Ozörény/, 1 papirosgyár/ Borgóprund/ és 2 kézilemezgyár /Kolozsvár és Székelyhid/ kivételével a trianoni Magyarország határain belül létesültek, elsősorban Budapesten, illetve a főváros közvetlen környékén. Összesen 5 papirgyár, a cartonlemezgyár és a cellulosegyár Budapesten, illetve Budapest környékén épült fel, 2 papirgyár létesült a Dunántulon /Füzfő, Piszke/ és 1 Szolnokon./ / Diósgyőr 150 éve áll már fenn./

A trianoni Magyarország papirgyártó iparának elhelyezkedése tehát lényegesen eltért Nagy-Magyarország papirgyártó iparának elhelyezkedésétől, mert a diósgyőri kis papirgyár kivételével a többi papirgyár, valamint a cellulosegyárak,

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

nyersanyag forrásainak, a fenyőfa lelőhelyeinek közelében épültek fel, továbbá lehetőleg ott ahol bővizü folyó vagy patak megfelelő vizierő, vagy legalább is bőséges és tiszta gyártási vizet, nemkülönben könnyü szennyvizlevezetést biztosit. Az utolsó évtizedekben egyrészt a technika fejlődésével, másrészt a nagy fogyasztási piacok adta lehetőségek felismerésével nemcsak a papiros, de a cellulosegyárak elhelyezkedése tekintetében is merőben uj szempontok érvényesültek.

A papirgyárak nem keresik azokat a vizierőket, amelyek csak kisebb energiamennyiség termelésére alkalmasak, mert ma midőn egy közepes nagyságu papirosgyár energia szükséglete, megközeliti az looo lóerőt, egynéhány loo lóerős turbina, mely az évnek csak rövid szakában használható ki teljesen, szükségképen tehát loo%-os gőzgéptartalékról kell gondoskodni, előnyt annál kevésbbé jelent, mert a modern magasnyomásu kazántelepek ma már lehetővé teszik, hogy a száritáshoz szükséges gőz termelése mellett az energiához szükséges erőmennyiség ingyen álljon rendelkezésre. De nem fektetnek a gyárak sulyt a nyersanyag - cellulose és fakőszörület- termelőhelyeinek közelségére sem, hanem felismerve a fogyasztási piacok könnyü elérhetőségének óriási előnyeit, nagyvárosok, vagy azoknak közelében helyezkednek el, de ezenfelül lehetőleg mindig valami nagy viziut közelében is, amely a szükséges nyersanyagnak egyrészt könnyü olcsó, másrészt több országból való beszerzését teszi lehetővé.

Jelenlegi papirosgyáraink elhelyezkedése tehát minden szempontból előnyös és erre kifejezetten [illegible] azért tartottuk szükségesnek, nehogy esetleg az az észrevétel merülhessen fel, hogy a trianoni Magyarországon létesült papirgyártó ipar elhelyezkedése természetellenes, az különben sem nyugszik természetes alapokon és létjogosultsága annál is inkább vitatható, mert nyersanyaggal, tehát fenyőfával az utolsó 6 évtől eltekintve soha nem rendelkezett.

Bövebb alátámasztásra nem szorul, hogy egy kulturország, melynek számottevő papirfogyasztása van, belföldi papirgyártó ipar nélkül nem létezhet. Már emlitettük, hogy 1943.-ban kerekben 156.ooo tonna volt az ország papiros- és papirosáru fogyasztása, ez 14 millió lakosra átszámitva 9.3 kg.-os évi fejkvótá-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

nak felel meg. Ez a mennyiség csekély, ha nyugat felé tekintünk, mert Anglia és Németország 1939-40-ben kb. 35-40 kg-ot fogyasztottak egy lakosra átszámitva. Viszont jelentése a 9,3 kg., ha Kelet felé tekintünk, mert a Balkán államok és Törökország a felét sem fogyasztották annak a papirosmennyiségnek, amelyet mi használtunk el. Tulszárnyaltuk - mint érdekességet emlitem- majdnem 1 kg.-al fejenként a nagy Olaszország papirfogyasztását is.

A magyar papirosgyártó ipar megteremtése tehát természetes szükségszerüség volt, már csak azért is, mert ez a kis ország tulnagy népsürüséggel rendelkezett a világháboru után ahhoz, hogy kizárólag mezőgazdaságára támaszkodhassék, amely népfeleslegét felszivni már egyáltalán nem tudta volna. Az iparosodás nagyobb mértékben való fejlesztése, uj gyárak, iparágak létesitése tehát életszükséglete volt az országnak 1918 után azonban természetesen, hogy elsősorban oly iparágak léptek előtérbe, melyek fontos közszükségleti cikkeket termeltek és melyek termelvényeinek belföldön való elhelyezése nagyobb nehézségek nem jelentett. Előmozditotta a belföldi papirgyárak létesülését még az a körülmény is, hogy a jelentős papirfogyasztásnak következtében számottevő papirhulladékkal rendelkezett az ország, mely papirhulladék tudvalevőleg a papirosgyártás fontos nyersanyaga. Azonfelül szalmában sem volt az országban hiány, amely szalmából egyszerü feltárással kék-, sárga szalmacellulóz, illetve csomagolópapirok, valamint készitmények előállitásához gazdaságosan használható fel.

Vizsgáljuk most már a papirosipar helyzetét a legfontosabb nyersanyagok, a cellulose, faköszörület és papirroshulladék szempontjából.

A magyar papirosgyártó ipar - miként már előzőleg közöltük - 1945.-ben termelt összesen 77.000 tonna különféle papirost, kartont és készitményt. Tehát a már ismert 156.000 tonna fogyasztásnak csak 48%-át látta el és a szükségletnek 52%-át az ország import utján fedezte. Ez a kép csak első látásra nagyon kedvezőtlen, mert ha az első táblázat adatait szemléljük, ugy azt látjuk, hogy az or-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

ságos átlagot az rontja, hogy 3loo wg rotációs papirost vásároltunk külföldön, az egész importnak közel 4o%-át. Az egyéb nyomó- és irópapiros, csomagoló- és lemez és kartonfélékből az elhasznált mennyiség átlag 69%-a azonban belföldön készül.

Kétségtelen azonban, hogy a gyárak kapacitásukat 1943-ban csak 65-7o %-ig tudták kihasználni, aminek okát a német magyar kereskedelmi szerződésben kell keresni, mely szerződés a német, elsősorban azonban az osztrák papirgyártó iparnak lényeges import-kontingenseket biztositott.

1943-ban a gyárak felhasználtak összesen az előállitott 77.ooo tonna papiros- és lemezhez /kerek számokban/

cellulosét	3o.ooo tonnát
faköszörületet	2o.ooo tonnát
papiroshulladékot	23.ooo tonnát
sárga szalmaanyagot	3.ooo tonnát
töltőanyagot /kaolint/	8.ooo tonnát
összesen	84.ooo tonnát.

Ezen mennyiségekből belföldön gyártatott, illetve termeltetett:

celluloseból /az elhasználás	18%-a /	5.6oo	tonna
faköszörület / " - "	28%-a/	5.7oo	"
papiroshulladék / " - "	87%-a/	2o.ooo	"
sárga szalmaanyag / "	loo%-a/	3.ooo	"
kaolin " " - "	9o%-a/	7.2oo	"

A bécsi döntéseket megelőző időszakban a két legfontosabb nyersanyagot, tehát a cellulosét, minthogy cellulosegyárunk a trianoni Magyarország területén nem volt /a Csepelen létesült cellulosegyár pedig üzembe 1944 év végéig sem került/ loo %-ig, a faköszörületet valamint a belföldön készült faköszörülethez szükséges fenyőcsiszolófát pedig ugyancsak teljes egészében vámkülföldről voltunk kénytelenek beszerezni. Ez a helyzet Kárpátalja és Erdély északi és keleti részeinek visszacsatolása után természetesen gyökeresen megváltozott, mert Magyarország fenyőfában önellátó lett és vámkülföldről való fabehozatalra többet nem szorult. Oriási jelentősége volt ezen

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

helyzetnek fenyőfában való autarchiánknak, mert nem kellett sem cellulosefáért, sem csiszolófáért pénzünket külföldre kivinni és az özörényi cellulosegyár visszacsatolása után pedig cellulosefogyasztásunk közel 18%-át belföldi termelés utján tudtuk fedezni.

Kérdés most már, mit hoz a jövő és hogyan illeszkedhetik majd be a magyar papirgyártóiparág a Dunavölgyben, illetve Közép- és Keleteurópában kialakuló gazdasági rendbe az elkövetkező jövőben.- Az nem lehet vitás, hogy papirosgyártó iparunkat minden körülmények között igyekeznünk kell fenntartani, mert - miként arra már rámutattunk - papirgyár nélkül nemzeti önállóságunk, kulturánk fejlődése el nem képzelhető.1943-ban a magyarországi papirosgyárak kb. 3800 munkásnak adtak kenyeret. Egy munkásra csak 3-tagu családot számitva ez csa 11.000 léleknek felel mg, amelynek az elmult években a papirgyárak biztositották a mindennapi kenyeret.

Oriási jelentőségü volna ha a meglévő magyar papirgyártó ipar ne legyen ugy, mint a korábbi évtizedekben, nyersanyagbáziától, a fenyőfától elszakitva, mert nem lehet vitás, hogy versenyképessége ezzel a kérdéssel áll, vagy bukik.

De nemcsak a papirgyártó ipar szempontjából bir rendkivüli fontossággal a fenyőfakérdés, hanem az iparok egész sorára nézve bir döntő fontossággal. Hogyan épüljön fel romjaiból ez az ország, ha minden köbméter fenyőfáért sulyos áldozatokat kell kompenzációs uton szomszédainak fizetni, amikor az ország kompenzációs számlájának aktiv oldala amugyis erősen meg van terhelve oly ipari nyersanyagok behozatalának biztositására, amelyeket nem a volt országunk határain belül, hanem távolabbról, esetleg tengeren tulról kell beszereznünk.

Sajnálatos tény, hogy a Neményi Testvérek r.t.által Csepelen létesült nagy sulfitcellulosegyárat a jóvátételi számla javára át kellett engedni. A határokon belül ma cellulosegyár nincs, mert az özörényi cellulosegyár, amely a trianoni országhatártól kb. 10 km.-nyire fekszik északra, ismét csak cseh-szlovák impérium alá került.

Ezen gyár évi termelőképessége 15.000 tonna sulfitcellulose, melynek előállitásához 90-100.000 köbméter fenyőrönkfa

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

szükségese. 1943.-ban csiszolóval rendelkező 5 gyárunk mindössze 57oo tonna faköszörületet állitott elő, noha termelőképességük megfelelő kiegészitések után könnyen volna évi 2o.ooo tonnára növelhető. Ezen mennyiség előállitásához további cca évi 9o - loo.ooo m3 fenyőfára volna az országnak szüksége.

A papirosgyártó ipar teljes fenyőfaszükséglete tehát, beleértve az özörényi cellulosegyárat /ha visszacsatolják/ optimálisan 18o- 2oo.ooo m3, mely megközelitőleg 65e-7oo kataesztrális hold jól termő fenyőerdőből egy évben kitermelhető famennyiségnek felel meg. Minthogy azonban a fenyőfa csak 5o-6o éves turnusokban dönthető, tehát az özörényi cellulosegyár szükségletére, valamint évi 2o.ooo tonna facsiszolat előállitásához kereken 4o.ooo kat.hold elsőrendü fenyőerdő területre volna szükség. Ilyen területekkel csakis az erdőkkel boritott Kárpátalja vagy Kelet-Erdély rendelkezik és a trianoni Magyarország határaink belül fel nem lelhető.

Ha megfelelő határkiigazitásokkal nem biztositható a papirosipar faszükségletének kérdése, egy más mód is megoldhatná a kérdést a következőképpen:

Kárpátaljáu, vagy Erdély alkalmas helyén, vagy helyein jelölteassék ki megfelelő dönthető fenyőerdőkkel boritott területrész, amelyet 99 évre Magyarország berbevenne egy jelképes bérösszegért. Az ezeken a területeken évenként kitermelhető fenyőcsiszolófa vagy ha szükséges gömbfa Magyarországot illetné minden kompenzációs ellenérték nélkül. A kitermelést maga a magyar állam végezné /esetleg az állam át is ruházhatná egy magánvállalatra/ saját regieben és az illető országnak csak felügyeleti joga volna arra vonatkozólag, hogy a döntést az érvényben lévő erdőtörvények szigoru betartásával történjék. Magyarország tehát végeredményben jogot nyerne egy, az ország határain tul fekvő területen való erdőgazdálkodásra, amivel együttjárna természetesen az a kötelezettsége is, hogy a letarolt erdők fásitásáról is a legmesszebbmenőleg gondoskodjék. Tartoha természetesen gondoskodni az erdőgazdaság teljes felszereléséről, az elszállitáshoz szükséges gördülő anyagot is beleértve.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A fának - mint egyik legfontosabb ipari nyersanyagnak - /csak gondoljunk fürészáru és tüzifa r^egy problémájára/ Magyarország részére való biztositása a Keleteurópa jövendő gazdasági elrendezésének legfontosabb problémája lesz, mert fa nélkül az ország gyors talpraállitása, iparának ujjáépitése el nem képzelhető.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A Magyarországi robbanóanyagipar helyzetképe.

Az első világháboru végéig a volt osztrák-magyar monarchia összes érc-, kő- és szénbányáinak robbanóanyag-szükségletét a volt cs. és kir.közös hadügyminisztérium blumaui gyára, valamint a Wienben székelő Aktiengesellschaft Dynamit Nobel osztrák vállalatnak pozsonyi, Saubersdorfi, St. Lambrecht-i, Zamky-i és zurányi gyára, végül néhány évig a Titanit magyar robbanóanyaggyár r.t.trencséni gyára látták el.

Ebben az időben czupán a feketefüstös lőpor és a gyérfüstü lőporok képezték a lőporegyedáruság tárgyát, mig a robbanóanyagok sem Ausztriában, sem Magyarországon nem voltak az egyedáruság tárgyai, hanem az illető állam különös rendelkezései és igy Magyarországon a 40.302/1890.B.M. számu rendelet hatálya alá tartoztak.

A Monarchia megszüntével Pozsony és Zamky Csehszlovákiának, Saubersdorf, St.Lambrecht és Zurány pedig Ausztriának jutottak, ugyhogy a trianoni Magyarország robbanóanyaggyár nélkül maradt.

Ezt a hiányt pótlandó, az 1921.évi XXIII.to.20 §-a az addig csak a lőporokra fennállott állami egyedáruságot a robbanóanyagokra is kiterjesztette, az egyedáruság igazgatóságával a kereskedelemügyi minisztériumot bizta meg és a kormányt egy robbanóanyaggyár létesitésére vonatkozó szerződés megkötésére hatalmazta fel.

Közben a magyar honvédelmi minisztérium is tárgyalásokat folytatott egy robbanóanyaggyár létesitése iránt és az előbb emlitett törvényes felhatalmazás, valamint a minisztertanácsnak 1921.március 8-án megtartott ülésén hozott határozat alapján Dr.Hegyeshalmy Lajos akkori kereskedelemügyi miniszter 1921.junius 27-én a magyar kincstár nevében az Ipari Robbanóanyag R.T.alapitóival szerződést kötött, melynek értelmében

először az Ipari Robbanóanyag R.T.köteles volt a dynamitok és dynamitfajtáju, valamint a veszély nélkül kezelhető és bányalégbiztos robbanóanyagok, továbbá a szükséges

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

feketelőpor és robbantóporok előállitására mielőbb egy modern gyárat létesiteni, állandóan üzemben tartani és annak gyártmányaival az összes hazai bányák, tehát az összes érc-, kő- és szénbányák szükségletét kielégiteni,

másodszor köteles volt továbbá az iparilag bevált oly uj robbanóanyag gyártását felvenni, melynek előállitásához szükséges nyersanyagok Magyarországon beszerezhetők, illetve előállithatók,

harmadszor a magyar kincstár a robbanóanyagok gyártására, behozatalára és árusitására vonatkozó állami egyedáruságot a fentemlitett szerződés érvénybenlétének tartama alatt, vagyis az Ipari Robbanóanyag R.T.gyárának üzembehelyezése tárgyában a kereskedelemügyi miniszter ur által 1923. augusztus 22-én kiadott rendelet keltétől számitott 25 év tartamára, tehát 1948.augusztus 21-ig bezárólag az Ipari Robbanóanyag R.T.-al együtt gyakorolja.

Az Ipari Robbanóanyag R.T. a honvédelmi miniszter ur kivánságának megfelelőleg a Veszprém megyei Berhida község határához tartozó u.n.peremartoni erdő déli részén állitotta fel gyártelepét és azt 1923.augusztus havától kezdve 1944. december végéig megszakitás nélkül üzemben tartotta, valamint 1945.juliusától kezdve üzemben tartja.

Az Ipari Robbanóanyag R.T. peremartoni gyártelepén nem csupán a fentemlitett szerződésben előirt anyagoknak, u.m. veszély nélkül kezelhető, dynamitfajtáju és bányalégbiztos robbanóanyaoknak, feketelőpornak és robbantóporoknak előállitására rendezekedett be, hanem szerződésszerü kötelezettségén tulmenőleg a Bickford féle biztonsági bányagyujtózsinóroknak, a durranózsinóroknak, továbbá kénsav, szuperfoszfátmütrágya és mübarnakő gyártására is berendezkedett.

A monarchia fennállása alatt a szükségletet tulnyomórészt az Aktiengesellschaft Dynamit Nobel gyárai és pedig Ausztriában a Saubersdorfi és St.Lambrecht-i, Magyarországon pedig a pozsonyi és zurányi gyárak látták el,-mig a cs.és kir. közös hadügyminisztérium által az első világháboru alatt Magyaróvárott felépitett nagy lőporgyár a háboru befejeztéig már nem került üzembe.

A monarchia területi nagyságának megfelelő-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

leg a robbanóanyagszükséglet is mindkét államban jelentős volt, amihez a monarchia területén és igy a régi Magyarország területén előfordult érobányák és az állandóan folyamatban lévő ut- és vasutépitések nagyban hozzájárultak.

A trianoni Magyarország területén a robbanóanyagipar jelentős fejlődést nem mutat fel. Az Ipari Robbanóanyag R.T. által létesitett robbanóanyaggyáron kivül ezen a téren tulajdonképen csak négy vállalat létesült és pedig

a., a Vadásztöltény-, Gyutacs- és Fémárugyár R.T. az 1920-as évek elején a Hirtenbergi Tölténygyártól átvette utóbbi magyaróvári gyártelepét és az évek folyamán ennek kiegészitéseül Nagytétényben, majd Székesfehérvárott létesitett üzemeket a durrhigany és ólomazidos gyutacsok, csappantyuk és egyéb cikkek előállitására,

b., a Nitrokémia Ipartelepek R.T. 1921.évben Magyar Lőporgyárüzem R.T.cég alatt a volt cs. és kir.közös hadügyminisztérium által Magyaróvárott létesitett, azonban már üzembe nem helyzett lőporgyár egy részét kezelte, majd a trianoni békeszerződés vonatkozó rendelkezésének megfelőleg állami tulajdonként Füzfőn egy nagy füstnélküli lőporgyárat létesitett, melyet idővel trinitrotoluol és [illegible]II.gyártására szolgáló üzemekkel bővitett ki,

c., a Péti Nitrogénművek R.T. a Veszprémmegyei Pétfürdőn állitott fel 1930 évben egy szintétikus salétromsavgyárat, amely a veszély nélkül kezelhető robbanóanyagok egyik alapanyagát kénsavas ammonsalétromot is gyártotta,

d,. a Villamosgyujtógyár R.T.1925.évben a Vadásztöltény-,Gyutacs- és Fémárugyár R.T.területén villamos izzógyujtók gyártására rendezkedett be.

Ezenkivül néhány kisebb vállalat tüzijátékok és világitótestek előállitásával is foglalkozott.

Az 1938.évi és az ezt követő területi gyarapodás az ugyanakkor életbeléptetett katonai intézkedésekkel együtt jelentős termelési növekedést idézett elő. Ez legjobban kitünik abból a körülményből, hogy mig az 1920-as év második felében fellépett gazdasági fellendülés csucspontjaként mutatkozott 1929.évben a robbanóanyagfogyasztás

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

1180 tonnát tett ki, amely a gazdasági depresszió hatása alatt 1933 évben 610 tonnára csökkent, a területi gyarapodás kimutatásai abban mutatkoztak, hogy a robbanóanyagfogyasztás 1938.évben 1239 tonnára, 1939. évben pedig 1415 tonnára emelkedett, mellyel párhuzamosan emelkedett a gyujtózsinórokban és gyutacsokban mutatkozott fogyasztás is.

Ezen idő alatt a nyersanyaghelyzet terén nem állott be rosszabbodás, mert a robbanóanyagok és lőporok gyártásához szükséges anyagokat ugy belföldön, mint külföldön, a gyujtózsinórok előállitásához nélkülözhetetlen jutafonalat pedig tengerentulról akadálytalanul be lehetett szerezni, viszont az egyes gyárak termelőképessége a megnövekedett szükséglet előállitására be volt rendezve.

A háborus gazdálkodás mennyiség és minőség szempontjából szintén lényeges befolyást gyakorolt ezen iparág termelésére.

Mennyiségileg az a helyzet állott elő, hogy ugy a fokozottabb mértékben foglalkoztatott bányaipar, mint egyéb szükségletek következtében a robbanóanyagokban kiszállitott mennyiség

1940	évben	1619	tonnát
1941	"	2185	"
1942	"	2493	"
1943	"	2531	"
1944	"	1998	"

tett ki,

gyujtózsinórokban ugyanezen évek alatt

833.000, illetve 1.177.000, 1.228.000, 1.223.000 és 1.054.000 egyenként 8 méteres karika került leszállitásra.

A robbantások számának emelkedésével természetszerüleg emelkedett a felhasznált dinamitos, illetve durrhiganyos és villamos iszógyujtók száma is.

Minőség szempontjából azonban a helyzet nem alakult kedvezően. A mederó vájatoknál ugyanis a bányák majdnem kivétel nélkül dynamitfajtáju robbanóanyagokat használnak és különleges dynamitfajtáju robbantóanyagot használtak a mujtulóges hányak is.

A háború harmadik évében azonban a rendelet-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

részre állt rendelkezésre mennyiség majdnem kivétel nélkül a gyárfüsti lőpor előállitására lett tartalékolva és ebből a robbanóanyag gyártására már nem jutott semmi. Ennek következtében a háboru negyedik évétől kezdődőleg dynamitfajtáju robbanóanyag előállitása lehetetlenné vált, ami hozzájárult a veszély nélkül kezelhető robbanóanyagok fogyasztásának megnövekedéséhez.

Különben a háboru viselése a robbanóanyaggyártás terén nagyobb zökkenőket nem jelentett, mert

a Nitrokémia Ipartelepek R.T.füzfői gyára a Németországból beszerezhető toluolból ugyszólván fennakadás nélkül tudta a trinitrotoluolt előállitani és ezzel párhuzamosan hadügyi célokra Tri II.elnevezés alatt burgonyakeményitő nitrálásával egy hasonló brizanciáju anyagot állitott elő, végül pentaerythrit gyártására is berendezkedett,

a Péti Nitrogénművek R.T. gyártelepe az 1944.junius havában bekövetkezett bombázásáig sértetlenül állott és fennakadás nélkül gyárthatta az ammonsalétromot, mig a gyutacsgyártás terén szintén nem volt semmi fennakadás észlelhető.

A háboru okozta zárlat következtében a gyujtózsinórok a jutaáltfonás helyett belföldi kenderfonalátfonással készültek és ezek a zsinórok minőség tekintetében minden követelménynek megfeleltek. Nehézségek csupán a vizhatlanságuk elérését célzó guttapercha beszerzésében állottak fenn, mely anyagot sikerült pótanyagokkal pótolni.

Az 1945-ös év a hazánk területén lezajlott háborus események következtében a robbanóanyagiparra katasztrófális következményekkel járt. Az előző évek nagy fogyasztásával szemben1945.január 1-től december 31-ig a kiszállitás összesen 68 tonnát tett ki, mely kis mennyiségnek csak az képezheti magyarázatát, hogy az Ipari Robbanóanyag R.T. gyárától távolabb és különösen a borsodi szénmedencében fekvő bányák katonai lövedékek és bombák kiszerelése utján nyert robbanóanyagokból h á z i l a g előállitott töltényekkel dolgoztak.

Ez a visszaesés a gyujtózsinórok terén is mutatkozik, melyekből 1945.évben összesen 131.621 karika került eladásra.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A háborus évek alatt szükségelt nyersanyagokból a péti gyár bombázása után az ammonsalétromot és kálisalétromot az I.G.Farbenindustrie A.G. gyárai, a kenet Olaszországból, a faszenet pedig Kárpátaljáról szállították.

A békegazdálkodásra való áttérés csupán a nyersanyagok beszerzése terén fog nehézségeket okozni, mert

a péti gyár üzemképtelensége folytán a veszély nélkül kezelhető robbanóanyagok előállításához nélkülözhetetlen ammonsalétrom, továbbá faliszt,

a fűzfői gyár üzemszünetelése folytán az ugyancsak nélkülözhetetlen trinitrotoluol,

a dynamitfajtáju robbanóanyagok gyártásához nélkülözhetetlen nátronsalétrom és a nitráláshoz szükséges salétromsav,

a sujtólégbiztos robbanóanyagok előállításánál nélkülözhetetlen só,

a lő- és robbantóporok gyártásához nélkülözhetetlen kén, kálisalétrom és faszén,

a durrhiganyos gyujtózsinórok előállításához nélkülözhetetlen higany,

a kénsav előállításához szükséges kénkovand,

a szuperfoszfát-mütrágya előállításához szükséges apatfoszfát és

a mübarnakő előállításához szükséges marónátron ezidőszerint csak külföldről lesznek beszerezhetők.

A robbanóanyagok terén a békeévekben kivitel nem volt lehetséges, mert a nyugati államok fejlett robbanóanyag-iparán kivül a környező államok, ugymint Ausztria, Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia saját robbanóanyaggyárak felett rendelkeztek és ezen cikkekre Jugoszlávia kivételével az egyedáruságot életbeléptették, Bulgáriába és Törökországba pedig a fennálló szállitási nehézségek következtében a kivitel lehetetlenné vált.

Ennek dacára a második világháború alatt 1941. és 1942. években sikerült összesen 130 tonnát kitevő robbanóanyag- és 151.000 karikát kitevő gyujtózsinór-exportot Portugáliába lebonyolitani.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A behozatal tekintetében főleg [illegible] nátron salétrom, kén, faszén, marónátron só, kénkova[illegible] nyersfoszfát, majd a háború vége felé ammonsalétrom terén való szükség behozatalra.

A háborus károk ezen iparág vállalatainál különbözők és pedig:

az Ipari Robbanóanyag R.T. peremartoni gyártelepe egy lakóépület, két kisebb lőporraktár és a szuperfoszfát-műtrágyagyár tetőzetének kis része kivételével épületekben kárt nem szenvedett, ellenben az összes hajtószíjakon kívül a berendezés és felszerelési tárgyak, valamint a nyersanyagok egy része is eltünt: a gyár termelőképessége a szükséges hajtószíjak pótlásával nem csökkent,

a Nitrokémia Iparteleped R.T. füzfői lőporgyárában jelentős leszerelések történtek, míg a trinitrotoluolgyár továbbra is változatlanul üzemképes,

a Péti Nitrogénművek R.T. péti gyárát ért bombatámadás a szintétikus salétromsavgyárat és ezzel ugy az ammonsalétrom, mint a péti só előállíthatását tette tönkre, a helyreállítás időpontja eddig még ismeretlen.

A gyutacsok és villamos izzógyujtók gyártása az ahhoz szükséges fém- és nyersanyagok beszerezhetéséhez mérten történik.

Az 1945.évi területi elcsatolások a nyersanyaghelyzetben olykép éreztették hatásukat, hogy a háboru előtt Csehszlovákiából vagy Jugoszláviából, a háboru folyamán pedig Kárpátaljáról beszerezhető faszénminőségek Magyarország jelenlegi területén nem állittatnak elő, miértis az arra utalt ipar behozatalra szorul.

Ezenkivül a Délvidék elcsatolása folytán nehézségek fognak beállani a gyujtózsinórok gyártásához nélkülözhetetlen kenderfonalak beszerzésében is, míg a 4 pontban előirt többi anyagok külföldi beszerzése továbbra is szükséges.

A közeljövőben a következő nyersanyagok beszerzése biztositandó külföldről és pedig:

ammonsalétrom Romániából, Németországból, vagy Len-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

gyelországból,

trinitrotoluol /amennyiben belföldön feltalálható tüzérségi lövedékek és bombák kiszereléséhez elegendő anyagot nem nyujt/ Németországból, vagy Romániából

faliszt Ausztriából vagy Csehszlovákiából,

nátronsalétrom és kálisalétrom Németországból vagy Olaszországból,

salétromsav Romániából vagy Németországból,

kén Olaszországból,

kaszén Jugoszláviából, Csehszlovákiából, Romániából, vagy Kárpátaljáról,

só Romániából, vagy Ausztriából,

marónátron Ausztriából vagy Jugoszláviából,

kénkovand Jugoszláviából,

nyersfoszfát Afrikából, Amerikából, vagy Oroszországból, vagy Olaszországból.

Külföldről beszerzendő gépi berendezés biztositására e pillanatban szükség nincs, a péti gyár berendezésének kivételével, melyet a háboru előtt tulnyomórészt Németország szállitott.

A robbanóanyagipar jövőbeli kilátásai a következők:

A 7.pontban felsorolt nyersanyagok belföldi gyártására alapanyagok hiányában nincs kilátás és igy azok csak behozatal utján lesznek beszerezhetők.

A termelvények mennyisége és azok értékesithetése a bányaipar foglalkoztatottságának mértékétől függ, melynek méretei azidőszerint előrelátni nem lehet.

Az ipar erősebb foglakoztatottságával és a mezőgazdaság intenzivebb fejlesztésével a szénszükséglet emelkedni fog, a vasutak reorganizációja és az utak helyreállitása pedig az érc és kőiparra fog lendítőleg hatni és igy valószinü, hogy zavaró körülmény beállta nélkül a második világháboru után is ismétlődni fog az 1920-as évek második felében beállott fellendülés,.

A robbanóanyagipar a nyersanyag kivételével a szénbehozatalára nem szorul, mert termelőképességét a háboru évek alatt bebizonyította és a békeévek nem fogják

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

elérni a háborus évek alatt mutatkozott s[illegible]

Kiviteli lehetőségek a robberárunyagiparra a 4 pontban kifejtettek értelmében továbbra sem állanak fenn, mert a környező államok kevés kivétellel továbbra is fenntartják az állami egyedáruságot, a Balkánra leendő szállítás pedig a fejlett amerikai és angol iparra, sőt az olasz gyáraknak is lényegesen könnyebb és olcsóbb.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

VEGYÉSZETI IPARUNK.

A vegyészeti ipar jelentőségét legjobban az világitja meg, hogy termékei nemcsak elsőrendü fontosságu közfogyasztási cikkek, hanem az is, hogy jóformán az összes többi iparág is reászorul ezekre a termékekre, végül a mezőgazdaságnak és életbevágóan szüksége van reá.

A magyar vegyészeti ipar multja.

Korábbi időkre visszatekintve 1867-ig /:a kiegyezésig:/ vegyészeti nagyiparról nem lehet beszélnünk. Ezt követően a fejlődés 1890-től indult meg és a háborut közvetlen megelőző 1913 évben 367 gyári jellegü telepen a termelési érték /: az ország egész területén:/ több mint 200 millió aranykoronát tett ki./: Lásd:II.sz.táblázat.

Ebben az időben a magyar vegyészeti ipar elsősorban a magyar mezőgazdaság szolgálatában állott nemcsak azon a vonalon, hogy a mezőgazdaságot mütrágyával és növényvédő szerekkel lássa el, hanem, hogy a mezőgazdasági termékeknek azt a részét, ami nem a fa és az élelmezési ipar céljait szolgálta - feldolgozza. Vegyészeti iparunk legjelentősebb ágai a mütrágya, rézgálic,felepárló, növényolaj, szappan, keményitőgyertya és keményitőiparok voltak, ezenkivül jelentős volt az ásványolaj és kátrányfeldolgozó iparunk is.

A trianoni szerződés kihatásai.

A trianoni szerződés után a vegyészeti ipar igen mostoha körülmények közé jutott, mivel nemcsak nyersanyag területei vesztek el, hanem természetes fogyasztó piacaitól is meg lett fosztva.

Teljesen elvesztettük felepárló, marónátron és szódaiparunkat, a nélkülözhetetlen olcsó energialehetőségeinket /:földgáz, vizierő:/ a nyersanyagok közül a kősót a kénkovandot, a kőszénkátrány négyötödét és az olajosmagtermelés kétharmadrészét.

A feldolgozó telepeknek mintegy felét vesztettük el- /:II.sz.táblázat:/ Azonban ennél sokkal sulyosabban esik latba az a körülmény, hogy az anyagi erejében kimerült trianoni országrész a termelésnek csak töredékét tudta felvenni

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

a nélkülözhetetlen nyersanyagok megszerzésére devizával nem rendelkeztünk és a külkereskedelmi forgalom is igen nagy akadályokba ütközött.

A trianoni elesettségünket bizonyitja az a tény is, hogy 1921-1923-ban az évi 70 ezer tonnára méretezett ásványolajiparunk termelése 20 ezer tonnára, a 25 ezer tonnás béketermelési kátrányfeldolgozó gyáraink termelése pedig 3 000 tonnára esett vissza. A csonkaterületre eső 130 ezer tonnás foszfát mütrágya fogyasztás 40 ezer tonnára csökkent; növényolaj és szappaniparunk termelése ugyancsak hasonló arányokban zuhant, mivel az utódállamok elzárkóztak és a belső fogyasztópiac felvevőképessége a korábbi éveknek legfeljebb a felére volt tehető.

A magyar vegyészeti ipar életképességét bizonyitja azonban az a fejlődés /:lásd I.sz.táblázat:/ hogy az 1921 évi 60 millió pengős termelés az 1929 évi gazdasági válságig 210 millió pengőre növekedett és a gazdasági válság után 1933-ban 170 millió pengőre csökkent termelés 1938-ig ismét 290 millió pengőre növekedett. Az életképességet bizonyitja az tény is, hogy mig 1929-ben a készáru behozatal a belföldi fogyasztásnak 20 %-át tette ki, addig 1938-ban ez 5 %-ra csökkent és vegyészeti késztermék kivitelünkkel jóformán kiegyenlitést is nyert.

Természetesen behozatalra szorultunk a vegyészeti nyers- és félkésztermékek tekintetében is azonban ennek értéke 1938-ban a vegyészeti összetermelésnek mindössze 20 %-át tette ki, szemben 1929 évben, amikor ez 25 %-ot jelentett.

A nyersanyagokon kivül a vegyészeti ipar tőkeszükséglete is igen jelentős, mivel a gépi berendezéseket állandóan ujjitani kell, nemcsak a fokozott elhasználódás, hanem a technika állandó fejlődésével való lépéstartás érdekében is. Ilyen körülmények közt az ipart megfelelő keresethez kellett juttatni. A talpraállást, a kifejlődést és a világgazdasági rendszerbe való bekapcsolódást a külföldi hitelek az önálló magyar vámrendszernek kiépitése, kereskedelmi szerződések és az iparfejlesztési kedvezmények tették lehetővé. 1929-ig a fejlődés a meglévő iparágak fokozódó termelésében mutatkozott, ebben az időben uj termelési ágként csak az ipari robbanóanyaggyártás és egyes festékféleségek gyártására való berendezkedés tekinthető.

Az 1929 évet követően egyre fokozottabban érvényesült az a törekvés, hogy minél számosabb késztermeket állit-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

sunk elő. Mérföldkövekként a következő cikkek gyártásának bevezetése mutatkozik:

1929. . . ipari gázok, aceton, benzol, minium,
1930. . . szintétikus ammónia és salétromsav, nitrogénműtrágya,
1932. . . cinkfehér szénkéneg,
1933. . . textilsegédanyagok,horomkészitmények,műanyagok
1934. . . alkaloidák,elain,stearin,szerves oldószerek,
1935. . . korom, kén, bitumen,
1936. . . marónátron, klór, klórtermékek,szintetikus sósav,ricinus

A háborut közvetlen megelőző időkre esik az amerikai tőkével való együttmüködés gyümölcseként a dunántuli ásványolajmező termelésének megindulása, ami rövid időn belül a magyar olajfogyasztást nem csak kielégitette, hanem azt többször is felülmulta. Ezzel párhuzamosan az emerikai és az angol tőke segitségével korszerüsitettük és fejlesztettük ásványolajfeldolgozó iparunkat.

A bécsi döntés és a háboru kihatásai.

A bécsi döntésekkel visszacsatolt területek vegyészeti iparunkat ismét hozzájuttatták számos nyersanyagához /:kősó, ércek,kékkövend,cellulóze, olajosmag,stb.:/ és ugyanekkor visszatért falepárló iparunknak jelentős hányada./:lásd: IV-VI- táblázat:/.

A háborus évek nem adtak elég módot arra, hogy a visszacsatolt területek iparát olyan mértékben fejlesszük,mint ahogy az célkitüzéseinkben szerepelt.Azonban mindezek ellenére a háborus években is jelentősen emelkedett a visszacsatolt szatmári és bihari területek mezőgazdasági termelésének jövedelmezősége azáltal, hogy az olajosmag termelésének feleslegét a magyar ipar teljes egészében fel tudta venni.

A háborus évek alatt egyre fokozottabb szüksége merült fel annak, hogy a tengerentuli nyersanyagokat a lehetőségekhez képest pótoljuk. Ennek jegyében fejlődött növényolajiparunk, ami az olajban szegényebb olajosmagvak gazdaságos gyártására egyedül alkalmas növényolaj-extrakcióra rendezkedett be.A korszerüsitésnél többek között a visszacsatolt Nagykárolyban és Nagyváradon a növényolaj feldolgozó telepek bővitését kezdtük meg.

A háborus viszonyok megakadályoták,hogy a Marosvásár-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

hely környékén általunk feltárt és a kissármással közel egyenlő bőségü gázterületet meglévő terveink szerint,és magyar szabadalmak alapján gázkorom oldószerek,műanyagok,mütrágyák, festékek és egyéb szerves készitmények gyártására használjuk fel, megfelelően méretezett korszerü ipartelep létesitésével.Ugyancsak félbeszakadt a nagybányai vegyigyárak korszerüsitése és bővitése, ami annak a vidéknek hatalmas gazdasági fellendülését jelentette volna.

A magyar szódagyártás felvételére és marónátrongyártásunk kibővitésére a visszacsatolt észak-keleti sávidékeken azért nem került sor mivel ezt az akkori német gazdasági és politikai nyomás mellett csak német tőke részvételével lehetett volna megvalósitani és igy arról - dacára a kétségtelen gazdasági előnyöknek - lemondottunk, nehogy a német pemetrációnak tovább teret adjunk.

Mig a háborus események ellenére is érvényesült a vegyészeti ipar terén a visszacsatolások rendkivül áldásos gazdasági jelentősége amit többek közt a vegyészeti ipar termelésének ugrásszerü növekedése is bizonyit. /Lásd I.IV.-VI.táblázat/

A jelenlegi helyzet.

A jelenlegi helyzet fokozott mértékben azonos az első világháborut követő évek nehéz helyzetével.Nemcsak a fogyasztópiac felvevőképessége zsugorodott össze,hanem mégkevésbbé rendelkezünk fizetőeszközökkel nélkülözhetetlen nyersanyagok megszerzésére.Az első világháboru után a trianoni Magyarországon maradt ipartelepek a háborus pusztitások során érzékeny veszteségeket nem szenvedtek, mivel veszteségek csak a megszálló román hadsereg által elvitt nyersanyagokban és gépiberendezésekben mutatkoztak. Ezzel szemben a mostani háboruban jóformán az összes vegyészeti ipartelep igen sulyos károkat szenvedett, sőt egyes telepek teljesen elpusztultak. Az első háboru után a magyar gépipar, a vegyészeti ipar felujitására rendelkezésünkre állott jelenleg az ugyancsak sujos károkat szenvedett gépipar elsősorban a jóvátétel részére van igénybevéve.

A magyar vegyészeti iparra ugyanekkor nemcsak Magyarországnak, hanem a környező területnek is mulhatatlan szüksége van.

Mütrágyában, szappanban, háztartási,vegyi cikkekben gyógyszerekben Európaszerte általános hiány mutakozik.A háborus pusztitások helyrehozatalánál a fokozottan megterhelt vas és gépiparunk az ásványolajtermékeket; az elektromosipar a müanyagokat

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

az asztalosiparunk ,az enyvet és a pácanyagokat; a textiliparunk a textilmosószereket,a kikészitő és apretálóanyagokat; a bőriparunk a cserző,kikészitő és karbantartóanyagokat;épitőiparunk pedig a festékanyagokat egyre fokozottabb mértékben fogja igényelni.

A magyar vegyészeti ipar azonban nemcsak a trianoni Magyarországnak ásványolajtermék,műtrágya,növényvédőszer, szappan, gyógyszer, háztartási vegyészeti cikk, textil- és bőrkikészitő anyag, enyv, keményitőtermék, ásványi festék,lakk, illóolaj, kozmetikai cikkek stb. szükségletét képes ellátni, hanem igen jelentős mértékben tudna kivitelével a hábpru sujtotta Európa felápitéséhez hozzájárulni. A magyar vegyészeti ipar egyidejüleg felvevőképes környező államok által kitermelhető számos olyan nyersanyagra, amelyek a magyar vegyészeti ipar feléledése nélkül nem, vagy csak nehezen értékesülhetnének.

A jövőbeni lehetőségek.

A magyar vegyészeti iparra háruló sulyos feladatok és kötelezettségek lehetővételének legfontosabb alapfeltétele az, hogy a trianoni Magyarország területén kivülfekvő volt magyar területek ismét rendelkezésre álljanak. A só részünkre nemcsak az élelmezési szükségletet jelenti, hanem a marónátron sósav, klór, klórtermék, szappan, háztartási és vegyi tisztitószer, nyersbőrkikészitő, konzerváló, hütő és még számos más iparunk létalapját is.Korábban emlitett kénkovandtelepeinktől /Nagybánya/ kénsav, kénsavtermék és foszfát műtrágya iparunk életképessége függ.

Bármilyen határmevgonás esetén sem lehet azonban érdeke a környező államoknak, hogy a politikai határok a gazdasági együttmüködés határait is jelentsék. Feltétlen szükségét látjuk annak, hogy mindazokon a területeken amelyek természetes nyersanyag és energiaforrásául szolgálhatnak a magyar vegyészeti iparnak fennálljon a lehetősége annak,hogy magyar közremüködéssel uj feltárások és üzemek létesüljenek,és az általuk termelt nyersanyagok, fél- és késztermékek, valamint energiák jórésze minden különös megkötés nélkül állhasson a magyar ipar rendelkezésére.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Ellenkező esetben ezeknek a területeknek gazdasági fejlődése lényegesen vontatottabb volna a megfelelő értékesitési lehetőségek hiánya miatt. Ennek bizonyitékául említjük a marónátron szódagyártást olyan területen, ahol a só olcsó energia a mészkő és bő vizszolgáltatás egyidejüleg áll rendelkezésre. Ez az alapitás magyar közreműködés esetén gazdaságosnak igérkezik a magyar fogyasztópiac felvevőképessége miatt. Elzárkózás esetén ez a kedvező körülmény elesne, mivel akkor a magyar vevőkör nem kötné magát egy ottani uj gyáralapitáshoz, hanem a mindenkori legolcsóbb beszerzési forrás felé fordulna.

Ugyanez áll a piritlelőhelyekre, a földgázra, a fára és a fahulladékokra, az olajosmag feleslegekre és még számos más nyersanyag lehetőségre is.

A magyar vegyészeti ipar talpraállitásához ezeken kivül - amint azt az 1920-as évek példája is mutatja - a külföldi tőkére is szükségünk lesz, részben a tengerentuli nyersanyagok megszerzésére, részben arra, hogy mindazokat a gépberendezéseket, amelyeket a hazai gépipar szállitani nem képes, hitel formájában kaphassuk meg. Egyidejüleg szükséges hazai gépiparunknak a jóvátételi terhek alól való minél nagyobb mentesitése, hogy a vegyészeti ipar gépi berendezésének felujitásában tevékenyen résztvehessen.

A magyar vegyészeti ipar életképességét a trianoni szerződést követő évek bizonyitották, amikor a mostoha nyersanyag viszonyok ellenére és a német vegyészeti ipar sulyos versenye mellett is fejlődést mutatott. A magyar munkásság és mérnökeink szaktudása a vegyészeti iparban számos esetben olyan uttörő munkát végzett, hogy a termékek a világ összes pontjaira eljutottak. (Növényvédő készitmények, alkaloidák, gyógyszerek, illó olajok, kozmetikai cikkek stb.) A mostoha energia viszonyok ellenére exportképes légsalétrom, ill. nitrogénműtrágya ipart hivtunk életre. A háboru alatt kopra hiányában hazai olajosmagvak korszerü feldolgozására, nitrocellulóze helyett nitrokeményitő előállitására, műlakkok és műkenegék gyártására rendezkedtünk be. Mindezek alapján joggal várhatjuk, hogy amennyiben a magyar vegyészeti ipar a megfelelő segitséget megkapja, eleget fog tenni a reá váró feladatoknak.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

I.

Vegyészeti iparunk fejlődése.

1921-1938 évig és 1943 évben.

Év	Ip.telepek száma	Munkások és művez. száma	Össz gépi teljesitő képesség	Év folyamán termelt cikkek értéke
1913+/	150	9.784	---	144.421
1921	144	6.805	20.932	61.321
1922	167	8.033	21.575	69.846
1923	202	9.279	28.611	80.871
1924	208	8.520	30.457	119.299
1925	219	8.623	34.117	154.635
1926	226	9.288	34.174	185.122
1927	239	10.245	34.657	189.618
1928	226	10.527	35.387	200.141
1929	223	10.259	37.147	210.451
1930	226	9.968	40.966	205.869
1931	228	9.684	44.304	182.562
1932	213	10.072	47.029	169.437
1933	231	10.507	47.524	178.931
1934	244	11.432	48.623	179.514
1935	250	12.731	53.304	203.139
1936	269	13.644	57.342	234.217
1937	284	15.177	59.924	278.346
1938	292	18.237	71.579	291.636
1943+/	305	25.466	24.557	967.989

+/ A csonka országra számitva.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

II.

VEGYÉSZETIPAR

1913.

	Trianoni területen belül				Trianonban elcsatolt terület.			
	Ip.telp. száma	Ált.munk. létszám	Lóerő száma	Termelés értéke	Ip.telp. száma	Ált.munk. létsz.	Ló-erő	Termel. sz. ért. 1000 K.
Kőolajfinomitás	11	859	1.039	23.868	17	1137	1685	21147
Világitógáz gy.	17.	2.045	3.700	21.707	23	641	271	5060
Brikettgyártás	5	10	8	14	3	szün.	--	---
Keményitőgyárt.	8	590	749	4.899	30	935	1747	7403
Gyufagyártás	10	1.146	466	3.069	9	1440	426	3914
Enyv és albumin	4	425	735	4.460	2	40	150	490
Fálepárolás	---	---	---	---	8	1762	1980	9416
Zsiros növényol.	14	507	2.457	18.142	4	18	36	327
Gyertya,szappan	35	1.293	812	19.657	28	411	268	7449
Robbantószergy.	---	---	---	---	14	1338	2260	11907
Kocsikenőcs,bőrk.	18	285	58	5.221	4	6	---	45
Festék,lakk stb.	19	390	413	4.618	8	76	73	1286
Csontszén,mutr.	7	292	1.173	9.146	8	643	2026	8136
Aszfalt,kátrány	9	540	224	3.338	12	2008	940	7031
Vegyészeti szer.	18	867	1.411	6.[illegible]	16	2136	5030	10777
Egyéb vegyész.c.	5	36	25	285	1	25	5	250
Összesen:	180	9.285	13.270	124.501	187	12612	16897	94638

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

III.
VEGYÉSZETIPAR.
1929. év.

	Ip.telp. száma	Évi ált. munk.	Lóerő	A termelt ip.cikk.ért. 1000 P.
Kőolajfinomitás	8	607	1,735.5	28.612
Világitógáz gy.	13	1.839	7,912.2	30.871
Brikettgyártm	8	194	2,142	4.931
Keményitőgyártás	14	413	1.897.5	7.244
Gyufagyártás	7	577	810	7.096
Enyv és albumin	4	314	1,138	4.439
Zsiros növ.olaj	10	423	3.426.7	17.977
Gyertya,szappan	41	1.610	1.705.3	31.070
Kocsikenőcs bőrk.	16	300	352.2	10.746
Festék,lakk stb.	23	304	790.3	9.460
Csontszén,műtrágy.	8	613	4,299.8	14.774
Aszfalt,kártány	14	559	719	7.564
Vegyészetiszerek	38	1.662	3,356	27,444
Egyéb vegy.cikk	19	466	1.050.6	9.883
Összesen:	223	9.861	31.335.1	210.451

A befektetett állótőke 1000 pengőben.

Kőolaj finomitás	24.904
Világitógáz	60.975
Brikettgyártás	6.389
Keményitőgyártás	4.001
Gyufagyártás	3.896
Enyv és albumin	1.343
Zsiros növény olaj	4.473
Gyertya, szappan	8.435
Kocsikenőcs	1.779
Festék, lakk	3.222
Csontszén,műtrágya	12.680
Aszfalt, kátrány	8.127
Vegyészeti szerek	34.903
Egyéb vegyicikk	16.295

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

III/a.

Vegyészeti ipar.

1938.

	Ip.telep száma	Évi ált. munk.	Összes lóerő	A termelt ip.cikk.ért 1000 P.
Kőolajfinomító	8	795	3.157.3	58,028
Világitógáz	15	187	9.636.5	32.721
Brikettgyártás	13	579	4.639.2	15.028
Keményitőgyárt.	15	460	2.106.7	4.801
Gyufagyártás	4	381	573.3	6.177
Enyv és albumin	4	217	655	2,768
Zsiros növ.olaj	17	521	3.941.4	17.571
Gyertya,szappan	44	754	2.669.1	32.282
Kocsikenőcs,bőr.	14	385	542.7	10.564
Festék,lakk	31	598	1.557.5	11.942
Csontszén,mütr.	7	116	14.288.1	16.181
Aszfalt,kátrány	19	720	2.030.5	8.351
Vegyészeti szer.	73	504	11.943.3	50.867
Egyéb vegy.cikk	28	121	4.665.7	24.355
Összesen:	292	16.338	62.406.3	291.636

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

IV.
Vegyészeti ipar.

1943.

A megnövekedett Magyarország területén.

	Ipartelep száma.	Munk. létszám	Összes lóerő	Termelt ip.cikkek értéke	Állótőke
Kőolajfin.	14	2.483	7.851,5	223.705	68.304
Világitógáz	18	2.319	10.112.5	70.571	64.123
Brikettgy.	11	390	5.158.	18.294	7.129
Keményitőgy.	22	524	3.512.3	10.774	6.027
Gyufa	5	675	989.2	18.036	9.959
Enyv	8	241	767	8.828	1.629
Falep.	3	1.059	2.343.8	20.446	13.393
Zsiros növ.o.	33	1.988	9.447.5	130.324	20.025
Gyertya,stb.	44	2.147	3.031.8	109.065	12.086
Kocsikenőcs	18	519	615.	31.736	4.475
Festék	43	1.012	2.998.8	48.870	6.240
Csont,szén	7	1.388	14.852.7	27.383	25.965
Aszfalt	25	1.132	2.665.	21.419	13.132
Vegyészeti szer	112	8.580	29.643.2	248.892	123.597
Egyéb	26	5.168	11.806.3	85.543	39.860
Összesen:	389	29.625	105.784.3	1073.886	415.944

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

V.

Vegyészeti ipar.

Trianoni területen

1943.

	Ipartel. száma	Munk. létsz.	Összes lóerő sz.	Termel. ért.	Állóeszk.
Kőolaj	9	2.317	7.523.7	204.760	62.720
Világitógáz	12	2.149	9.897.5	67.944	59.970
Brikettgyárt.	11	390	5.158	18.294	7.129
Keményitőgy.	14	366	2.900.8	8.312	4.864
Gyufa,	4	496	428.2	13.248	6.999
Enyv,	7	219	737.7	8.649	1.596
Falepárló	-	-	-	-	-
Zsiros növ.	21	1.685	8.475	121.834	17.151
Gyertya	34	1.813	2.428.8	94.966	9.322
Kocsikenőcs	13	442	463.1	28.530	4.001
Festék	32	827	2.553.5	45.129	5.435
Csont,szén	6	1.281	13.682.7	24.883	25.223
Aszfalt	23	1.062	2.629.	20.198	12.344
Vegyészeti szer.	96	7.301	26.088.4	228.313	112.588
Egyéb	23	5.118	11.699.4	82.929	37.947
Összesen:	305	25.466.	94.665.8	967.989	367.789

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

GUMIIPARUNK.

Az első hazai gumigyártó kis üzemek a mult század 80-as éveiben kezdték meg a működésüket. Az első jelentősebb gyári vállalat 1890.-ben alapittatott. Ez a vállalat megindulásánál csupán műszaki gumiárut gyártott rövidesen azonban felvette a kerékpárabroncsok, valamint a gumiáruk és játékszerek gyártását is.

A magyar gumiipar később tevékenységét a gumiárunak ugyszólván minden fajtájára kiterjesztette. Igy felvette a keménygumiáruk, egészségügyi cikkek, orvosi gumiáruk, azbesztkaucsukáruk /tömitőlemezek/, cipészáruk /gumitalpsarok/, különféle lábbeliek, s 1913.-ban a gépjárműabroncsok gyártását is.

1913.-ban a magyar gumiipar termelésének értéke már 10,415.000.-- koronát /pengő-értékre átszámitva 12,081.000.- P./ tett ki, amelyből a trianoni Magyarországra 8,620.000.- korona /10 millió pengő/ esett. - Az 1913. évben az átlagos munkáslétszám 1063 volt, amelyből a trianoni Magyarországban volt gyárak 843 munkást foglalkoztattak.

A magyar gumiipar fejlődését az első világháboru végéig Ausztriával fennállott közös vámterületi helyzetünk befolyásolta és gumiiparunk életrevalóságát igazolta, hogy az iparilag fejlettebb Auszria versenye ellenére gumiiparunk állandó fejlődést mutatott.

A gumiáruknak ebben az időszakban jelentkező külforgalmát tüntetik fel az alábbi adatok:

É v	Behozatal értéke	Kivitel érték
1890.	1,261.000.- frt.	52.000.- frt.
1895.	2,374.000.- "	177.000.- "
1900.	5,267.000.- kor.	1,256.000.- kor.
1905.	6,058.000.- "	3,180.000.- "
1910.	12,089.000.- "	3,771.000.- "
1913.	12,706.000.- "	4,754.000.- "
1916.	13,036.000.- "	6,570.000.- "

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A behozatal ebben az időszakban a kivitelt még lényegesen meghaladta, minthogy Ausztria felől a behozatal a vámterület közössége miatt teljesen szabad volt, másrészről bizonyos cikkeket /pld.gépjárműabroncsokat, hó- és sárcipőket, gumifonalakat, stb./ iparunk ebben az időben még nem kellő mennyiségben, illetőleg egyáltalán nem gyártott.

A hazai gumiipar életerejét mutatja a kivitel nagyarányu fejlődése.

A kivitel nagyobb része müszaki cikkekre, kaucsuk gyermekjátékszerekre, cipészárukra /talp, sarok/ esett.

Az első világháborut követően, egy-két válságos esztendő után, gumiiparunk ujabb fejlődésnek indult, amit kétségtelenül kedvezően befolyásolt az Ausztriával korábban fennállott közös vámterület megszünése is.

A huszas évek első esztendeiben gumiáruknak uj módszerek szerint, gumitejből /latex-ből/ előállitásra vonatkozó magyar találmány révén legnagyobb gumigyárunk a latex-szabadalmak és eljárások területén szorosabb kapcsolatba került a külföldi legnagyobb latex-feldolgozó gumigyárakkal, igy mint a Dunlop Rubber Company-val, az U. S. Rubber Company-val és a Societa Italiana Pirelli-vel, s a latex feldolgozására vonatkozó szabadalmak kölcsönös rendelkezésre-bocsájtására vonatkozó megállapodás révén, iparunk a latex-eljárások bevezetésével nemcsak egyes gumiáruk minőségét emelhette, de ezenfelül termelését ujabb cikkek gyártására is kiterjeszthette.

Igy, Európában elsőként, felvette közvetlenül latexből való gumifonal gyártását, ugyszintén termelvényei közé sorozta a latex-sejtanyagból készülő müszaki és használati cikkek gyártását is. A magyar latexfonal-termelés tulnyomó része exportban értékesittetett.

Az utolsó esztendőkben nagy mértékben fokozta az ipar a gépjárműabroncsok és a gumilábbeliek gyártását is és azt a hó- és sárcipőkre, munkáscsizmákra és gumipadlók- és szőnyegek gyártására is kiterjesztette.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Kaucsukjáték exportunknak a világpiacon is elfoglalt, szinte vezető pozicióját egy magyar feltaláló igen jól bevált szabadalma annyira megerősitette, hogy e cikkekben kivitelünk a korábbani évek kivitelének többszörösére emelkedett s az 1930.évben 2,8 millió pengőt tett ki.

Ebben az időszakban a termelés értéke és a gumiiparban foglalkoztatott munkások száma a következőképpen alakult: -

É v	Termelés értéke Pengő	Munkás létszám
1921.	4,767.000.--	1.089
1926.	9,787.000.--	1.085
1930.	14,663.000.--	1.763
1935.	16,825.000.--	2.188
1938.	23,114.000.--	2.833
1939.	28,933.000.--	3.172

/Az első világháborut megelőző időben a trianoni Magyarország területén a gumiiparban foglalkoztatott munkások száma 1913.-ban volt a legnagyobb, és az: 843 volt. Ugyanakkor a termelés értéke 10 millió pengőnek felelt meg./

A nyersgumi behozatala ebben az időszakban a következőkép alakult: -

1920.-ban	350 tonna
1925.-ben	450 "
1930.-ban	1.460 "
1935.-ben	1.980 "
1937.-ben	3.650 "
1938,-ban	3.220 "

A gumiáruk külforgalma ebben az időszakban a következő volt:-

É v	Behozatal érték	Kivitel érték
1920.	10,548.000.- ar.K.	325.000.- ar.K.
1925.	4,958.000.- P.	2,562.000.- P
1930.	7,972.000.- "	5,214.000.- "

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

É v	Behozatal érték	Kivitel érték
1935.	1,808.000.-P	2,599.000.- "
1936.	1,679.000.-"	2,536.000.- "
1937.	2,091.000.-"	3,604.000.- "
1938.	2,239.000.-"	2,432.000.- "

A háborus esztendőkben a külforgalom a minimumra zsugorodott. Adatok nem állnak a rendelkezésünkre.

A fenti adatok szerint a korábbani évek behozatali többleteket mutató eredményei után 1935. óta minden évben kiviteli többlet mutatkozott.

Behozatali vonatkozásban a gumiabroncsok behozatala volt a domináló, ugyszintén a hó- és sárcipők importja volt jelentős.

Kivitelben a legnagyobb fontosságu cikkek a müszaki gumiáruk, gumijátékok, talp, sarok, gumifonal, sejtgumiáruk /Laticel/ és fürdőcikkek voltak.

A hazai gumiipar kivitele főleg a következő országokba irányult: - Románia, Jugoszlávia, Németország, Olaszország, Hollandia, Nagybritannia, Palesztina, Belgium, Svédország, Norvégia, Portugália, Svájc, Törökország, U.S.A. Britt India, Holland India, Egyptom.

A természetes nyersgumi behozatala Olaszországnak hadbalépése /1940./ óta megszünt és a mügumi behozatal, - amely a háborus évek alatt is nyersgumiszükségletünket csak csekély mértékben pótolta - 1944. őszétől szintugy megszünt. Igy tehát a hazai gumiipar nyersgumi tekintetében a legnagyobb mértékü nyersanyaghiánnyal küzd.

Hasonló a helyzet a gumiipar másik nagyfontosságu nyersanyagánál, a textilnél is.

A magyar-szovjet kereskedelmi megállapodás, mely szerint 1946. év végéig Magyarország a Szovjetuniótól 500 tonna nyersgumit kap, csak korlátolt mértékben fogja javitani a helyzetet, minthogy a szóbanforgó mennyiség csak tört része a teljes szükségletnek. /1937. évi behozatal 3.650 tonna volt./

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Igy tehát a gumiipar jelenlegi termelése a korábbani évek termelésének csak kis hányadát teszi és a gyártás számos ágában - igy például a gépjárműabroncsgyártási, valamint a lábbelikkel gyártási ágában is - nyersanyaghiány miatt teljesen szünetel.

A nagy szükséget szenvedő hazai fogyasztás ellátásának előfeltétele a mielőbbi nyersanyag utánpótlás.

Ami a magyar gumiiparnak a megváltozott helyzetben való létjogosultságának és jövőbeni kilátásainak kérdését illeti, arra vonatkozólag a következőket lehet megállapitani:

A gumiipar semmiképpen sem tartozik azok közé az iparok közé, melyeknek nyersanyaguk termelési helyén volna létjogosultságuk. Ezt igazolja, hogy a legnagyobb gumiiparral rendelkező államok / U.S.A. Anglia, Németország, Franciaország, Olaszország, a Szovjetunió és Japán/ tengerentulról importálják nyersgumiszükségletüket.

A gumiipar létjogosultsága és előfeltétele mindazokban az államokban van meg, ahol a miszaki és kereskedelmi vezetők felkészültsége, a munkásság értelmessége és szorgalma és a hazai szükséglet bizonyos mértéke adva van.

A magyar gumiipar termelése jelentékeny részének a világ minden tájára való kivitelével és gyártmányaink minőségével igazolta vezetőinek rátermettségét, munkásságának jóságát. Ami a belső piac felvevőképességének jövőbeli alakulását illeti, ennek a megitélésénél figyelembe kell venni, hogy a mai Magyarország, mint sürün lakott gazdasági terület, szaporodó lakósságának csak az ország további iparosodásával tudja a létét biztositani. Ez a körülmény egymagában is biztositja a belső fogyasztás növekedését. Ezen tulmenően az automobilizmusnak várható nagyarányufejlődésével kapcsolatban jelentkező abroncsozási és egyéb gumiáru / akkumulátorszekrények, sejtgumipárnázatok, gumirugózások, stb./ szükséglet, valamint a világszerte mutatkozó bőrhiánynak gumiárukkal való pótlása, a szociális fejlődés hatásaként szélesebb néprétegek igényeinek fokozódása folytán a belföldi fogyasztásnak igen lényeges emelkedésével lehet számolni.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Számitani lehet arra is, hogy a megnövekedett belföldi szükséglet ellátására támaszkodva, a magyar gumiipar korábban megteremtett exportpiacainak kiterjesztése mellett kivitelét is fokozhatja.

Igy tehát a magyar gumiipar életlehetőségei a jövőben is biztositottnak tekinthetők.

A magyar gumiipar életlehetőségének a fentiek szerinti megitélésén nem változtat az a körülmény, hogy az utolsó évtizedben megindult műgumigyártás a nyersgumitermelő helyeknek elzárása miatt a háboru alatt különösen az U.S.A.-ban, a Szovjetunióban és Németországban óriási fejlődést mutat.

A műgumiknak az előállitási ára - legalább ezidőszerint - lényegesen drágább mint a természetes gumi termelési költsége. Az előbbinek feldolgozása is költségesebb - és a műgumiból készült áru, egyes különleges célra szolgáló gyármányoktól / pld.olajálló vezetékek és tömitések/ eltekintve, a készáruk minősége is gyengébb, mint a természetes gumiból készülteké.

Igy tehát előreláthatólag még hosszu ideig a gumiárugyártás legfontosabb nyersanyaga a természetes kaucsuk marad.

Egyébként a dunántuli nyersolaj kitermelésénél nyerhető földgáz alapja lehetne - ha annak a szükségessége előállna - a belföldi műgumigyártásnak.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2 25X1

SECRET

A MAGYAR IPAR ÉS A BÉKEKÖTÉS

337921

KÖZZÉTESZI:

A MAGYAR IPARÜGYI MINISZTÉRIUM
IPARPOLITIKAI OSZTÁLYA

BUDAPEST

1946

SECRET

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A MAGYAR IPAR ÉS A BÉKEKÖTÉS

KÖZZÉTESZI:

A MAGYAR IPARÜGYI MINISZTÉRIUM
IPARPOLITIKAI OSZTÁLYA

BUDAPEST

1946

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Jelen tanulmány a Magyar Iparügyi Minisztérium Iparpolitikai osztálya által a béketárgyalások előkészítése kapcsán készített alábbi értekezések eredményeinek összefoglalása:

1. *Az elszakítandó területek villamosenergiagazdálkodási kérdései.*
2. *Villamosenergia gazdálkodásunk fejlődése és jövője.*
3. *A magyar ipartelepek 1944. év őszén elrendelt felrobbantása, illetőleg megbénítása ellen végrehajtott akció. I—II. kötet. (Szabotázs.)*
4. *A Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyár csehszlovák és román területen fekvő bányáinak kérdése, azok termelésének biztosítása.*
5. *A Füleki Iparművek R.-T. kincstári tulajdonban lévő üzem ismertetése és hovatartozandóságának kérdése.*
6. *Nagybánya és Vidéke területi hovatartozandóságának kérdése.*
7. *A magyar kis- és kézművesipar fejlődése, termelési adatai és helyzete.*
8. *Az ipari munkavállalók védelmére vonatkozó nemzetközi párhuzamok.*
9. *Az ipari munkavállalókra vonatkozó szociális törvényhozásunk.*
10. *Honvédelmi munkaerőgazdálkodás Magyarországon.*
11. *A honvédelmi kormányzat intézkedése a hadiüzemi alkalmazottakkal kapcsolatban.*
12. *Az Állami Üzemek béketermelése a háború alatt.*
13. *Sóbányászat.*
14. *Mangánércbányászat.*
15. *Magyarország vasércbányászata és kohászata 1920—1938-ig.*
16. *Ásványolaj és földgáz.*
17. *Magyarország vasércbányászatának és kohászatának multja.*
18. *Az elszakadó keletmagyarországi és északerdélyi részek szénelőfordulásai.*
19. *Magyarország ércbányászata.*
20. *A magyar gyáripar fejlődése.*

Az összefoglalás munkáját Dr. Fülöp Sándor vezetésével a gróf Teleki Pál Tudományos Intézet Államtudományi Intézetének munkatársai végezték.

Sajtó alá rendezte: M. Kiss István.

Budapest, 1946. évi május hó.

A Magyar Iparügyi Minisztérium
Iparpolitikai Osztálya.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

TARTALOMJEGYZÉK

A) Magyarország iparosodásának szükségessége

Oldal

1. Népsűrűség 1
2. A magasabb ipari életszínvonal 1
3. Mezőgazdasági-ipari állam 2

B) A magyar ipar adottságai

I. Energia

1. A magyar energiahelyzet általános képe 3
2. A szénenergia döntő szerepe 4
3. A villamosítás 6
4. Vízienergia 8
5. Ásványolaj és földgáz 10

II. Nyersanyag

1. Szénbányászat 11
2. Ércbányászat és kohászat 14
3. Sóbányászat 14
4. Egyéb bányászati eredetű nyersanyagok 16
5. Erdészeti eredetű nyersanyagok 17
6. Mezőgazdasági eredetű nyersanyagok 18
7. Műanyagok 19

III. Emberi munkaerő

1. Emberi munkaerő 19

C) A magyar ipar jelentősége és fejlődése

I. A magyar ipar közgazdasági jelentősége

1. Az ipar jelentősége általában 23
2. A gyáripar jelentősége 24
3. A kisipar jelentősége 26

II. A gyáripar fejlődése

1. A gyáripar fejlődése általában 27
2. Vas- és fémipar 31
3. Gépipar 37
4. Kő-, föld-, agyag-, stb. ipar 40
5. Fa- és csontipar 42
6. Bőr-, stb. ipar 43
7. Fonó- és szövőipar 44
8. Ruházati ipar 48
9. Papirosipar 49
10. Élelmezési iparok 50
11. Vegyészeti ipar 53
12. Külföldi készárubehozatal 54

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

III. A kisipar alakulása

Oldal

1. A kisipar kezdeti hanyatlása 54
2. Az 1930—1940 közötti fejlődés 55

IV. Ipari szociálpolitika

1. A magyar ipari szociális jogalkotás adottságai 58
2. A dunai államok ipari szociális jogalkotása 59
3. A családi munkabér 61
4. A kisipar részére hozott szociális intézkedések 62

D) A magyar ipar háborus veszteségei

1. A magyar ipar háborús veszteségei általában 63
2. A gyáripar háborús károsodása iparágak szerint 64

E) A magyar ipar helyreállítása és jövője

1. Az iparfejlődés alapjai 67
2. Ujjáépítés és jóvátétel 68
3. Iparfejlesztés 69

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

ÁBRÁK JEGYZÉKE

		Oldal
1. sz. ábra.	Ásványi fűtőanyagkészlet	3
2. „ „	Mechanikai energiaszükséglet — Vizierők	4
3. „ „	Magyarország energiafogyasztása	5
4. „ „	Magyarország elektromos áramtermelése és fogyasztása és az ipar fogyasztása	8
5. „ „	Magyar széngazdálkodás 1921—1939 között	11
6. „ „	Szénkészlet	12
7. „ „	Magyarország szén- és kokszfogyasztása 1937-ben	13
8. „ „	A bányászat és a kohászat termelésének értéke 1936-ban	14
9. „ „	Vasércbányászat	14
10. „ „	Só	15
11. „ „	Bauxitkészlet	17
12. „ „	A nemzeti jövedelem volumenének százalékos megoszlása a háztartási munka értéke nélkül	23
13. „ „	A nemzeti jövedelem névleges értékének százalékos megoszlása a háztartási munka értéke nélkül	24
14. „ „	Egy munkaórára eső termelési volumen az iparban	24
15. „ „	Az ipar részesedése a magyar kivitelből	25
16. „ „	Vas- és acélgyártás	30
17. „ „	Magyarország nyersvas- és nyersacéltermelése — Néhány állam nyersvas- és nyersacéltermelése	31
18. „ „	Az 1936—39. években felhasznált vasérc megoszlása eredet szerint	32
19. „ „	A Rimamurány—Salgótarjáni Vasmű R.-T. vasércbányái	33
20. „ „	Bauxit feldolgozása és a vízienergia	35
21. „ „	Gépgyárak	37
22. „ „	Erdőövek — Fűrésztelepek	43
23. „ „	Juh	45
24. „ „	Gyapjúipar	46
25. „ „	Len, lengyárak	47
26. „ „	Kender, kendergyárak	47
27. „ „	Papirosgyárak	49
28. „ „	Gyári malmok	50
29. „ „	Búza- és búzaliszt-kivitel	51
30. „ „	Cukorkivitel	51
31. „	Termelt finomított répacukor	51
32. „ „	Malátaexport	52

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A)

MAGYARORSZÁG IPAROSODÁSÁNAK SZÜKSÉGESSÉGE

Magyarország számára az iparosodás nem csupán a gazdasági fejlődés egyik lépcsőfoka, hanem *a megélhetés kérdése*. Ennek tényezői a következők:

1. Népsűrűség.

Magyarországnak természeti viszonyaihoz képest sűrűbb a lakossága, semhogy merőben agrárországként létezni tudna. Az amúgyis zsúfolt lakosság száma ezenkívül állandóan gyarapszik. 1920-ban 1 km²-re 85.8 lakos esett, 1940-ben (a trianoni területen) 100.2.

Az agrárlakosság számát helyes értékelés esetén a mezőgazdaságilag művelhető területhez kell viszonyítanunk. 1 km² mezőgazdaságilag művelhető területre 1900-ban 47.8, 1910-ben 48.9, 1920-ban 51.1 és 1930-ban 51.6 agrárlakos esett. Az emelkedés nem nagyon számottevő, sokkal kisebb, mint az összes népesség szaporodása. Míg az agrárlakosság 1900 és 1930 között 8.0%-kal, 1920 és 1930 között pedig 1.0%-kal gyarapodott, addig az egész lakosság számának növekedése 26.7%, illetve 8.7% volt. Csak a keresőket tekintve pedig azt látjuk, hogy az őstermelés 1930-ban kevesebb embernek adott kenyeret, mint 1920-ban: az őstermelés keresőinek száma ez idő alatt 4.6%-kal csökkent, míg az egyéb foglalkozási ágak keresőinek száma 20.9%-kal nőtt. Igaz, hogy ez a nagyarányú visszaesés részben a női segítőcsaládtagok elütő kimutatásának következménye. Jellemző azonban, hogy az *őstermelés kereső férfiainak a száma is jóval kisebb mértékben (csak 4.4%-kal) emelkedett, mint a többi foglalkozási ágakban kimutatottaké (21.4%).*

Ezek az adatok jelzik, hogy *Magyarország mezőgazdasága a népszaporulatnak* mily *viszonylag kis hányadát, a munkaerőszaporulatnak* pedig már *úgyszólván csak a legkisebb részét tudja felvenni.* Magyarország állandó munkásfeleslegét a mezőgazdaság nem képes foglalkoztatni, ez tehát mindenképpen ipar megteremtésének szolgál alapul, azt kikényszeríti és rentábilissá teszi.

2. A magasabb ipari életszínvonal.

Az ipar a népesség nagy tömegeinek lényegesen magasabb életszínvonalat biztosít, mint a mezőgazdaság. Ennek illusztrálására álljon itt a következő két adatsor:

	Gyáripari átlagos férfi napibér	Mezőgazdasági átlagos férfi napszám
1940 I. 1.	4.93 P	1.91 P
1940 IV. 1.	5.02 P	2.29 P
1940 VII. 1.	5.06 P	3.96 P
1940 X. 1.	5.29 P	2.94 P

Itt természetesen figyelembe veendő a mezőgazdasági lakosság kisebb megélhetési költsége, de a csaknem 100%-os különbség élénken rámutat az ipari munkásság jobb kereseti viszonyaira. Az iparos népesség magasabb megélhetési színvonala természetesen közvetve a mezőgazdasági lakosság jövedelmi viszonyait is javítja nagyobb vásárlóerejével.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

3. Mezőgazdasági-ipari állam.

Magyarország természeti adottságainál fogva tisztán ipari állammá nem válhat, csak mezőgazdasági-ipari állammá. Ennek a kettős gazdasági strukturának előnyeit a következőkben foglalhatjuk össze: A két termelési ág egyensúlya bizonyos függetlenséget kölcsönöz a külföldtől. Nem kell tartani a nyersanyagforrások elapadása, új külföldi versenyüzemek keletkezése, vagy a kész árupiacok megzavarása folytán keletkező megrázkódtatásoktól. Az agrár-ipari állam állandó belső piacra számíthat és külkereskedelmi mérlegének egyensúlyban tartása is könnyebb. A vegyes gazdasági berendezkedésű állam az agráráremelkedés révén keletkező földjáradékemelkedést is saját polgárainak tudja biztosítani. A vegyes szerkezetű állam nemcsak agrár, de ipari vonatkozásban is függetlenebb a gazdasági hullámzás ingadozásaitól. (Az iparcikkek áringadozásai is legnagyobbrészt nyersanyagok hányadának áringadozására vezethetők vissza.)

Az ipari fejlődésnek nagy jelentősége van a magasabb képesítéssel rendelkező lakosságra, amely sokkal nagyobb számmal helyezkedik el az iparban, mint a mezőgazdaságban.

Az egészséges gazdaságpolitika célja: minél több vásárlóerő teremtése. Minden, ami a népesség vásárlóerejét növeli, előrehaladást jelent. Minden, ami csökkenti, visszafejlődésnek számít. Ez a megállapítás egyben bizonyítja azt is, hogy az iparfejlesztés az első naptól kezdve növeli a nemzeti jövedelmet és kezdetben sem követel valóságos áldozatot.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

B)

A MAGYAR IPAR ADOTTSÁGAI

Egy ország iparosodását — a változásnak jobban kitett tényezőktől (tőke, szervezés, stb.) eltekintve — elsősorban a rendelkezésre álló *a)* energia, *b)* nyersanyag, *c)* munkaerő határozza meg.

I. ENERGIA.

1. A magyar energiahelyzet általános képe.

Az 1914 előtti esztendőkben Magyarország bőségesen rendelkezett energiaforrásokkal, egyedül ásványolajban szorult számottevő behozatalra, ezzel szemben hatalmas mennyiségben termelt barnaszenet és földgázt, vízierőkkel is bőségesen el volt látva, úgy, hogy a fejlődő ipar energiaszükségleteit minden nehézség nélkül kielégíthette és komoly lehetőségei voltak a fejlődés nagyvonalú biztosítására.

Az 1918-ban bekövetkezett határmódosítás nagy változásokat hozott ezen a téren is. A megmaradt magyar ipar tekintélyes barnaszénkészletektől és valamennyi feltárt földgázmezőjétől esett el **(1. ábra).** Ennél is súlyosabb veszteség érte az országot vízierőkben. Az 1918 előtti Magyarországot övező Kárpátokról lefutó folyók hatalmas vízienergiát képviseltek. Az új határt azonban úgy vonták meg, hogy a folyóknak legtöbb esetben csak az alföldi szakasza maradt meg Magyarország számára,

1. sz. ábra

ÁSVÁNYI FŰTŐANYAGKÉSZLET

A teljesen fedett belső körök a feltárt, a külső vonalozott területek pedig a valószínű készletet szemléltetik

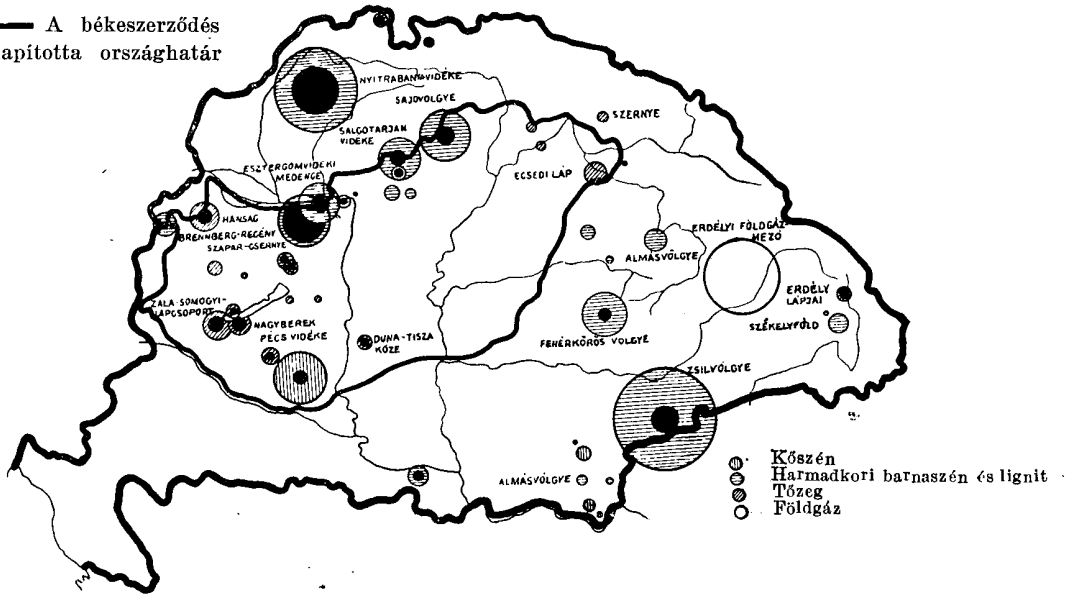

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

2. sz. ábra

MECHANIKAI ENERGIASZÜKSÉGLET (fehér körök)

Az 1913-ban földmívelési és ipari, valamint elektromos világítási célokra és közúti vasútak üzemében fogyasztott mechanikai munka fogyasztási súlypontja és egyenértéke

VÍZIERŐK (fekete körök)

Az ezideig megtervezett vagy megépített 500 kw-nál nagyobb teljesítőképességű hydroelektromos művekből kitermelhető évi munkateljesítmény

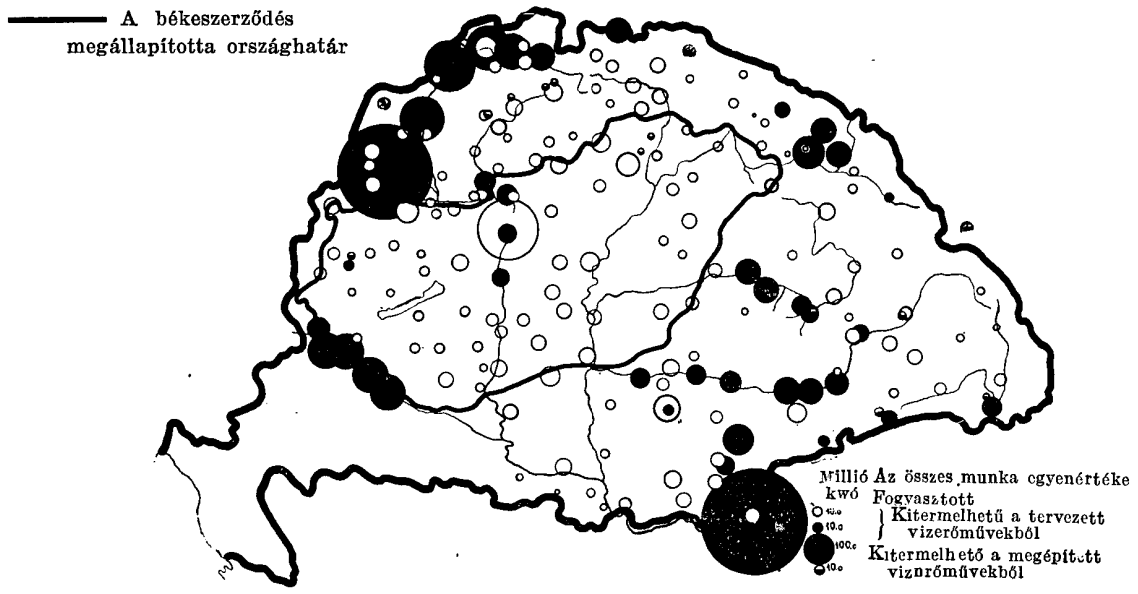

ahol vízienergia-kihasználásra már egyáltalán nincs lehetőség. Sok esetben pedig a folyók teljes szakasza elcsatolt területre esett **(2. ábra).**

Széntermelésünket érte aránylag a legkisebb veszteség: az 1915. évi termelési adatok szerint 10.97 millió q-ás feketeszéntermelésünkből 72.8% esett a megmaradt országterületre. Barnaszéntermelésünk 79.7 millió q volt, ebből 71.2% maradt az ország területén. A termelési veszteség aránylag csekély voltát azonban erősen lerontotta az a körülmény, hogy *a szénkészletben való veszteségünk ennél jóval* nagyobb volt **(1. ábra).**

Teljesen elveszett az ország ásványolajtermelése, amely ugyan csekély volt, de fejlődő. A 65.000 q-t meghaladó termelésből kétharmadrész esett a nyitramegyei egbelli kút termelésére, 20.000 q került ki a Romániához csatolt területről és 2.000 q a Muraközből. Hasonlóképpen elveszett valamennyi feltárt földgázmezőnk is Erdélyben.

1918 előtt az ország 1,700.000 lóerő vízienergiával rendelkezett. Különösen nagy vízienergia-lehetőségek voltak a Duna dévényi és orsovai szakaszán, a Vágon, a Dráván, a Maroson, a Sebes-Kőrösön, a Nagy-Ágon és a Taracon. A trianoni békeszerződés mindössze 75.000 lóerő vízienergiát hagyott meg az országnak, ebből is csak 30.000 lóerő esik a határokon belül, 45.000 lóerő pedig határfolyókból volna nyerhető.

A **2. ábra** jól mutatja, hogy milyen nagy mértékben volt Magyarország középső része, amelynek legnagyobb az energiaszükséglete, ráutalva a peremvidékek energiaforrására. 1913-ban az egész ország mechanikai energiaszükséglete 2626 millió kwo volt (Horvátország nélkül), a rendelkezésre álló vízierők pedig 5494 millió kwo-t képviseltek. Az 1918 utáni *Magyarország mechanikai energiaszükséglete azóta hatalmas mértékben megnövekedett, hiszen ipara a megmaradt területen akkorára fejlődött, mint az 1918-as Magyarországé volt, ezzel szemben számottevő vízienergiával már nem rendelkezett.*

2. A szénenergia döntő szerepe.

A fent vázolt súlyos veszteségek okozták azt, hogy 1918 után Magyarország energiaellátásában a szén olyan döntő szerepet játszott. 1920-ban az ország 30 billió kalóriát kitevő energiaszükségletéből szénre 68%, fára 30% esett. A faszén, olaj, benzin és vízzel termelt

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

energia összesen kb. 2%-ot tett ki. A külföldtol való függőség majdnem elérte az 50%-ot.

A megindult ipari fejlődés tovább fokozta az ország energiaszükségletét, amely 1928-ban 44 billió kalória volt, ebből 11.86 billió (26.9%) esett kőszénre, 17.10 billió (38.8%) barnaszénre, 2.72 billió (6.2%) kokszra, 10.71 billió (24.3%) tűzifára, a faszénre, olaj, benzin és vízienergia együttesen 1.74 billió kalóriát (3.8%-ot) képviselt, a külföldtől való függőség 40%-os volt.

A gazdasági válság idején ugyan csökkent bizonyos mértékben az ország energiaszükséglete, de a 30-as évek közepén megindult fejlődés 1938-ra már 54 billió kalóriaszükségletet eredményezett. (L. az alábbi táblázatot.)

Energiahordozó		Értékelés	Millió kalória belföldi eredetű	Millió kalória külföldi eredetű
Belföldi szén és koksz	938.793 vagón	—	—	—
levonva export	28.684 „	—	—	—
Belső fogyasztás	910.109 vagón	—	40,504.821	—
Belföldi tűzifatermelés 1937-ben ..	187.168 „	—	—	3,558.720
Külföldi szén és koksz	52.350 „	—	—	—
levonva export	423 „	—	—	—
Belső fogyasztás	186.745 vagón	3.500 kal/kg	6,536.075	—
Külföldi tűzifa	30.310 „	3.500 kal/kg	—	1,060.850
Külföldi faszén	3.556 „	7.000 kal/kg	—	248.920
Belföldi földgáz	7,735.097 „	7.000 kal/kg	54.146	—
Belf. olaj, olajtermékek és alkohol	5.155 „	10.000 kal/kg	515.500	—
Külföldi olaj	16.701 „	10.000 kal/kg	—	1,670.100
		Összesen	47,680.542	6,538.510
		Mindössze	**54,149.132**	

A vezetőszerep döntő mértékben továbbra is a széné maradt, az összes szükséglet 81.3%-át elégítette ki. A tűzifa részesedése 14.1%, a faszéné, földgázé, olajé 4.6%. A külföldtől való függőség 12.1%-ra csökkent; ezt a belföldi olaj- és földgázmérés megindulásán kívül széngazdálkodásunk racionalizálása és a benzinnek belföldi termelésű alkohollal való keverése idézte elő. Súlyos tételt jelentett azonban még mindig tűzifabehozatalunk. 1939-es energiamérlegünk az időközben visszacsatolt felvidéki és kárpátaljai erdők fatermelésének Magyarország számára való biztosítása következtében már csak 11.2%-os hiányt tüntet fel, bár ugyanakkor energiaszükségletünk már 58 billió kalórián felül volt **(3. ábra).**

Energiagazdálkodásunk — mint a fentiekből nyilvánvaló — a szénre van felépítve. Szénszükségletünk túlnyomó részét belföldi termelésből tudjuk fedezni. Az ásványolaj és termékei tekintetében az utóbbi években jelentősen megjavult az ország helyzete, mert — amint látni fogjuk — a termelés nemcsak a belső szükséglet kielégítésére elegendő, hanem tekintélyes exportot is lehetővé tesz. Tűzifaellátásunk továbbra is külföldi behozatal útján biztosítható csak.

Tüzelőanyaggazdálkodási, de más szempontból is fontos Magyarország számára, hogy Nagybányától délre Szilágy- és Biharmegyében lignittel kapcsolatban aszfaltos olajhomok fordul elő, melyből Dernán havonta 20—25 vagón bitument és 5—16 vagón olajat termelnek. A lignit, mint olcsó tüzelőanyag, lehetővé teszi ezen olajelőfordulások kitermelhetőségét. Az itteni olajos homokelőfordulás jelentőségét az a

3. sz. ábra

MAGYARORSZÁG ENERGIAFOGYASZTÁSA

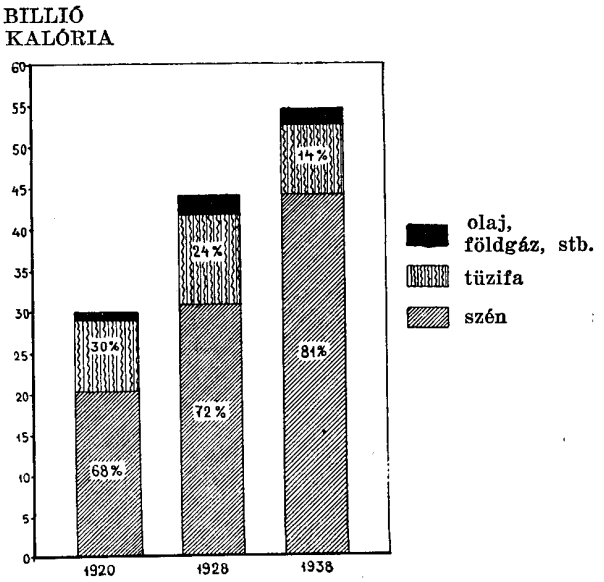

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

tény húzza alá, hogy a birtokunkban lévő olajelőfordulások parafinikus jellegűek, míg a Derna—tatarosi előfordulás naftános jellegű és sok aszfaltot tartalmaz. Az itt ledesztillált olajból különleges, mélydermedéspontú olajok állíthatók elő. Román szempontból ez az előfordulás nem képez különösebb értéket, mert Románia olajtermelésének jórésze nafténikus olajokból áll és így Romániában a dernai bányászat nem is rentábilis. Ez az oka annak, hogy az 1860. év táján létesült Derna-tatarosi üzemek rentábilisan dolgoztak 1918-ig, azaz a magyar uralom alatt, míg utána csődbe jutottak és üzemen kívül álltak 1942-ig, amíg újból magyar fennhatóság alá kerültek. 1945 márciusában az új román impérium alatt újból megszűnt a termelő üzem, bár háborús kárt alig szenvedett. A magyar — már kidolgozott — tervek szerint modern nagy üzem létesülne, miután Magyarországon aszfaltra a nagy transzkontinentális utak kiépítése miatt is nagy szükség van.

A szilágysági ligniteknek, mint tüzelőanyagnak, a szerepe a fában és szénben szegény Alföldön összehasonlíthatatlanul fontosabb magyar, mint román szempontból, miután Románia a Zsilvölgyéből bőségesen ellátja az összes szénszükségletet.

3. A villamosítás.

Az energiagazdálkodás legfontosabb kérdése Magyarország számára a meglévő energiakészlet (elsősorban a szén) racionális kihasználásának biztosítása és új energialehetőségek feltárása. A racionális kihasználást a villamosítás biztosítja legjobban. Az energiahordozókat ugyanis túlnyomórészben lelőhelyükön villamosenergiatermelésre használhatjuk fel s villamostávvezetékek útján az ország bármely részébe a legkisebb fogyasztókhoz is eljuttathatjuk. *Magyarország korán felismerte a villamosítás nagy jelentőségét és az adott körülmények között iparkodott villamosenergiagazdaságát kiépíteni.* A villamosítási tényező (az összes energiafogyasztás és az elektromos áram alakjában fogyasztott energiamennyiség hányadosa) a következőképpen alakult:

1920	6.2%
1928	10.9%
1939	25.5%

A közhasználatú villamosenergiafejlesztőtelepek száma 1918-ban Magyarországon 225 volt, ebből 151 esett a békekötés utáni ország területére.

1920-ban összesen 151 villamosmű működött és 202 közületet látott el energiával. E közületek lakosai az ország lakosságának 41.7%-át tették ki, a termelt villamosenergia fejhányada: 24.7 kwo/év.

1928-ban az összes villamosművek száma 219, az ellátott közületek száma 470 volt, ezek az ország lakosságának 55.2%-át foglalták magukba. A termelt villamosenergia fejhányada: 73.1 kwo/év.

1939-ben az összes villamosművek száma 165, az árammal ellátott közületek száma 1530, amelyeknek lakossága az ország összes lakosságának 71%-át képviselte. A termelt villamosenergia fejhányada: 159.4 kwo/év.

A villamosenergia-telepek száma a két világháború közötti időszakban a teljesítmény növekedésével szemben fokozatosan csökkent. Ez természetes folyamat volt, mert a rossz hatásfokkal dolgozó törpetelepeknek fokozatosan meg kell szünniök s helyükbe a nagy és korszerű villamosenergia-telepeknek kell lépni.

A villamosenergiatermelés fejlődését az alábbi adatok mutatják:

Év	Termelés kw
1920	202,000.000
1925	460,200.000
1929	696,900.000
1934	812,000.000
1936	978,000.000
1938	1.109,000.000
1939	1.304,100.000
1941	1.748,687.831 *)
1942	1.847,121.145 *)
1943	1.750,000.000

A villamosenergiatermelés 23 esztendő alatt csaknem tízszeres értékre emelkedett s figyelembevéve a jelentősebb magánhasználatú villamosenergiatelepeket is, kb. megközelítette a 2 milliárd kwo-t. A fejlődés aránylag egyenletes volt s alkalmazkodott a mindenkor fellépett szükségletek kielégítéséhez. A fejlődést főleg két tényező határozta meg: az egyik a lakosság kultúrigényeinek emelkedése, a másik a kis- és nagyipar fokozatos fejlődése. Ennek a kétirányú energiaszükségletnek ellátása a dolog természeténél fogva a jelentőségben mindinkább fokozódó energiaszolgáltató iparra hárult. Nem

*) Értékek a megnagyobbodott ország területére vonatkoznak.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

hagyható figyelmen kívül az a körülmény sem, hogy a villamosenergia-ellátás kiterjesztése termékenyítőleg hatott számos más iparág fejlődésére is. Ez a kölcsönhatás az egész magyar gazdasági élet kialakulásának fontos tényezőjévé vált

A villamosenergia-termelés részletes adatait a következő táblázat tartalmazza:

Év	Közhasznú elektromos üzemek		Magán elektromos üzemek		Üzemek együtt Millió kw/óra		
	Össztermelési kapacitás kw.	Hálózatba juttatott energiamennyiség mill. kw.	Összes termelési kapacitás kw.	Hálózatba juttatott energiamennyiség millió/kw.	Termelt áram összesen	Magánüzemek összes fogyasztása	Hálózatba juttatott összes mennyiség
1934	676.200	813.7	125.000	158.0	971.7	157.7	814.0
1935	682.100	899.0	130.700	182.3	1,081.6	181.9	899.7
1936	678.500	974.0	137.700	219.4	1,193.4	218.7	974.7
1937	688.100	1,061.5	165.600	252.9	1,314.4	252.0	1,062.4
1938	700.800	1,110.2	170.900	259.4	1,369.6	257.5	1,112.1
1939	750.000	1,300.0	190.000	310.0	1,610.0	307.0	1,303.0

A fogyasztásban a főszerepet az ipar játsza. L. az alábbi táblázatot **(4. ábra):**

Év	Fogyasztás összesen	Vasút	Közvilágítás	Magánvilágítás és háztartás	Mezőgazdaság	Ipar	Összértékesített energiamennyiség	Szállítási veszteség	Magán elektromos üzemek összes fogyasztása	Az ipar összes fogyasztása
	Millió/kw.									
1934	814.0	92.7	24.7	109.9	1.5	414.0	642.8	171.2	157.7	571.7
1935	899.7	120.2	25.1	112.6	2.5	461.2	721.6	178.1	181.9	643.1
1936	974.7	125.2	26.2	115.0	3.1	518.9	788.4	186.3	218.7	737.6
1937	1062.4	124.4	27.8	123.2	3.2	587.1	866.2	196.2	252.0	839.1
1938	1112.1	121.6	28.8	129.7	4.2	622.6	906.9	205.2	257.5	880.1
1939	1303.9	135.0	35.0	147.0	6.0	757.0	1080.0	223.0	307.0	1064.0

Az ipar átlagosan a termelt energia 55%-át fogyasztotta el, részesedési arányszáma állandó emelkedést mutat. A magán- és közvilágítás együttes részesedése 15% körül mozog, hasonlóképpen a vasút fogyasztása. A mezőgazdaság fogyasztása az 1%-ot sem érte el.

Jelen helyzetünkben a villamosenergia-fogyasztás bizonyos visszaesése valószínű, de *az ország újjáépítése, iparunk, mezőgazdaságunk és bányászatunk további fejlesztése villamosenergia-fogyasztásunk további emelkedéssel fog járni.* Különösen ki kell emelnünk bauxittelepeinket és az ipari életben mind nagyobb szerepet játszó könnyű fémek előállítását, melyek villamosenergia-szükségletünket ugyancsak jelentős mértékben fogják emelni, úgy hogy néhány éven belül legkevesebb évi 3—4 milliárd kwo villamosenergia-szükséglettel kell számolnunk.

Különösen nagyjelentőségű volna a villamosítás a mezőgazdaság terén a belterjes gazdálkodásra való áttérésnél, de az ipar terén a termelés fokozásán felül az ipari decentralizáció előmozdításában.

A villamosenergia-termelés fokozásánál a rendelkezésre álló energiaforrásokat, elsősorban a szén- és természetes gázforrásainkat kell figyelembe vennünk. A széntermelés fokozásának útjában hatalmas akadályok állanak, rész-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

4. sz. ábra

MAGYARORSZÁG ELEKTROMOS ÁRAMTERMELÉSE ÉS FOGYASZTÁSA ÉS AZ IPAR FOGYASZTÁSA

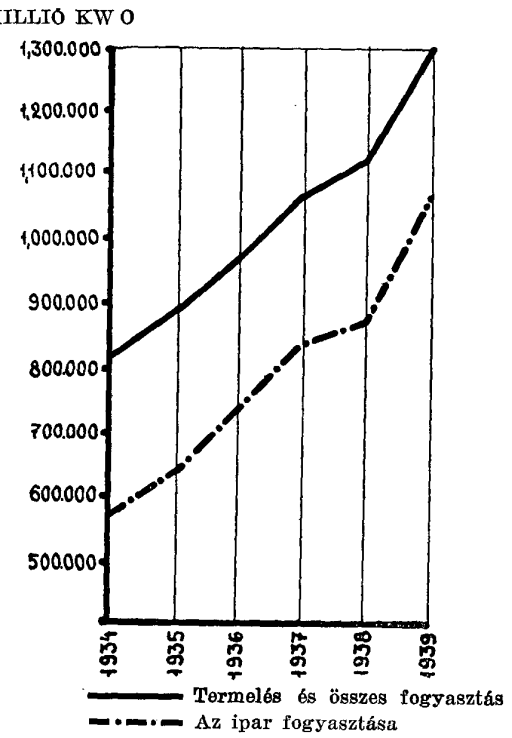

letesen a szénbányászatnál beszélünk róluk. Földgázkészleteink pedig természetüknél fogva és más irányú jobb felhasználási lehetőségeik következtében nem játszhatnak nagyobb szerepet.

4. Vízienergia.

A számbajöhető harmadik erőforrás volna a vízienergia, ezekben viszont Magyarország nagyon szegény. Vízienergiakihasználási lehetőségeink igen csekélyek, kis teljesítményűek, kiépítési költségeik viszont aránytalanul magasak.

A jelenlegi határokon belül mindössze a következő vízienergiakihasználási lehetőségeink vannak:

A vízienergia helye	Maximális teljesítmény	Átlagos kw.	Fejleszthető energia mill. kw/óra
Mosoni Duna-ág ..	30.000	20.000	140
Rába	20.000	10.000	60
Sió	3.000	600	5
Soroksári Duna-ág	900	540	4
Tisza	10.000	4.000	26
Szamos	6.000	3.000	20
Összesen:	69.900	38.140	255

Az összes vízierőművek kiépítése útján nyerhető villamosenergia évi mennyisége mindössze 255 millió kwo lenne, ami a jelenlegi 2 milliárd kwo-s szükséglet 12.7%-a, tehát nem jelentene nagyobb segítséget. A kiépített vízenergiatelepeink évi termelése az ország összes villamosenergiaszükségletének alig 2%-a. Mindezekből jól látható, hogy *az ipari és mezőgazdasági fejlődésünk fontos alapfeltételét, nevezetesen egyre növekvő villamosenergiaszükségletünk kielégítését és az olcsó villamosenergia-árakat jelenlegi vízienergia-lehetőségeinkkel távolról sem biztosíthatjuk.*

A következőkben rövid tárgyalás alá vesszük azokat a vízienergia-lehetőségeket, amelyek az 1938—44 között Magyarországhoz visszacsatolt területen találhatók.

Az 1938-ban visszacsatolt területen három helyen találunk nagyobb vízienergiakihasználási lehetőséget. Vágsellyénél a Vágon (évi 150 millió kwo), a Garam-Ipoly folyók kihasználásával Ipolypásztónál (150 millió kwo), és a Sajó-Bodva felhasználásával Szögligetnél (25 millió kwo).

A Felvidéken már kiépített vízienergiák összesen évi 3.22 millió kwo-t képviselnek.

Ezeknél sokkal nagyobb jelentőségűek azok a vízienergiák, melyek Kárpátalján állanak rendelkezésre:

A vízienergia-kihasználás helye	Maximális teljesítmény	Átlagos kw.	Fejleszthető energia mill. kw/év.
Lyuta	18.000	6.000	54
Tisza	35.000	24.000	144
Talabor—Nagyág ..	50.000	18.000	160
Nagyág	30.000	12.000	105
Tarac	60.000	20.000	170
Visó	40.000	19.000	170
Kisebb vízienergiák	60.000	20.000	120
Összesen:	293.000	119.000	923

A kitermelhető villamosenergia csaknem felét jelenti a jelenlegi egész magyar szükségletnek. A kárpátaljai vízierőkkel a Dunántúlt kivéve, fele részben ellátható volna az ország ipara. Ez a mezőgazdasági termelés szempontjából is nagyfontosságú, mert az Alföld vízben és csapadékban szegény területeinek öntözése és mezőgazdasági termelés, a kárpátaljai vízrendszer gyüjtőfolyamát jelentő Tisza mindenkori vízhozamának egyenes függvénye. Ennek alátámasztására csupán azt jegyezzük meg, hogy a Tiszántúl 200.000 kat. hold kiterjedésű területen tervezett öntözéses gazdálkodás megvalósítására az öntözés tekintetében mértékadó száraz esztendőben kereken 800 millió m³

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

öntöző vízmennyiségre lesz szükség. Ennek tekintélyes hányada a Tisza természetes vízhozamából nem fedezhető. A hiány, amely kedvezőtlen esetben az öntöző vízmennyiség felét, tehát kb. 400 millió m^3 vizet jelent, megfelelő tárolással csakis a felsőtiszai vízrendszerből biztosítható.

A teljes tárgyilagosság kedvéért azonban nem mulaszthatjuk el megjegyezni, hogy a kárpátaljai vízienergiák kihasználása óriási befektetéseket igényelne. Ennek oka egyrészt az, hogy maguknak a műveknek s az azok szerves részét alkotó hatalmas völgyzárógátaknak kiépítése igen költséges, másrészt az, hogy az iparvidék, amely a termelendő villamosenergiát elsősorban fogyasztani fogja (Alföld és Duna-Tisza köze) a termelés helyétől igen távol lévén, óriási kiterjedésű távvezetékhálózatok kiépítését tenné szükségessé.

A kárpátaljai kiépített vízienergiák 10.33 millió kwo-t képviselnek évenkint.

Az Észak-Erdélyben rendelkezésre álló vízienergiák:

A vízienergia kihasználási helye:	Maximális teljesítmény	Átlagos kw.	Fejleszthető energia mill. kw/év.
Bisztra	4.200	1.600	14
Sebeskőrös—Ják—Dragán	40.000	20.000	120
Szamos—Lápos	20.000	10.000	80
Görgény	30.000	10.000	60
Felsőmaros	90.000	30.000	180
Olt	30.000	10.000	60
Kisebb vízienergiák	30.000	10.000	50
Összesen:	244.000	91.600	564

A kiépített vízienergiák összes évi teljesítménye 14.8 millió kwo.

A fentiekből látható, hogy vízienergiakihasználás szempontjából Észak-Erdély csekélyebb jelentőségű, amennyiben az ottani vízienergiát kihasználásával beleértve a már kiépített vízienergiákat is, évente kereken csak 579 millió kwo termelhető a területileg sokkal kisebb kárpátaljai közel 1 milliárdos termelési lehetőséggel szemben.

Az ország határaitól délre a Dráván és Murán létesíthető vízienergiatelep. A Dráván évi 450 millió kwo, a Murán pedig évi 90 millió kwo nyerhető. Ezzel nemcsak hogy biztosíthatnánk a Dunántúl déli részeinek mind erősebben fejlődő iparát és mezőgazdaságát, hanem megoldhatnánk a még túlnyomórészben ellátatlan déli dunántúli területek gazdaságos villamosítását is.

Magyarországban az 1944. évben a már kiépített és üzemben lévő vízienergiatelepek maximális teljesítménye kereken 8.600 kw, átlagos teljesítménye 5.300 kw s az összesen fejlesztett villamosenergia pedig kereken 36 millió kwo volt. A már üzemben levő telepeken felül még kiépíthető vízienergiatelepek maximális összteljesítménye kereken 70.000 kw, átlagos teljesítménye 38.000 kw, az évenkint összesen fejleszthető villamosenergia mennyisége pedig 255 millió kwo.

Ezzel szemben a felsorolt s a trianoni határokon túl, de kivétel nélkül mind az 1944. évi határokon belül eső vízienergia kihasználási lehetőségek, valamint az e területeken már kiépített és üzemben levő vízienergiatelepek maximális összteljesítménye kereken 768.000 kw, átlagos teljesítménye 328.000 kw, az évenkint összesen fejleszthető villamosenergia mennyisége pedig kereken 2.25 milliárd kwo.

A felsorolt s az említett területekre eső vízienergiák által fejleszthető villamosenergia mennyisége tehát évenkint kereken 2.25 milliárd kwo. Minthogy az ország villamosenergiaszükséglete ezidőszerint évi 2 milliárd kwo, az említett területek vízienergiával fejleszthető villamosenergia-mennyiséggel tehát teljes mértékben fedezni lehetne az ország mai energiaszükségletét.

Amint azt az előzőkben már kifejtettük, az ország villamosenergiaszükséglete évről-évre fokozatosan emelkedik. Ez a növekedés hazánk újjáépítésével s gazdasági életünk fejlődésével még rohamosabban emelkedni fog, olyannyira, hogy néhány éven belül már minimálisan 3—4 milliárd kwo villamosenergiaszükséglettel kell számolnunk, amelyből kereken 70%, tehát kb. 2.5 milliárd kwo az ipar és mezőgazdaság fogyasztása lesz. E szükségletek kielégítéséről tehát föltétlenül gondoskodni kell s egyben biztosítanunk kell azt is, hogy az ipar és a mezőgazdaság olcsón juthasson a villamosenergiához. Ezt viszont csak úgy biztosíthatjuk, ha a hőenergiahordozók: nevezetesen a szén, a lignit, a fa, az olaj és a földgázban rejlő energiák mellett a vízienergiákat is a lehető legteljesebb mértékben kihasználjuk. Minthogy pedig a jelenlegi határokon belüli vízienergiák szükségleteinket távolról sem fedezik, mindent el kell követnünk az irányban, hogy az elszakadt területeken levő vízienergiák kihasználásában Magyarország valamilyen formában részesedhessék.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

5. Ásványolaj és földgáz.

Az ásványos szénhidrogének intenzívebb felkutatása Magyarországon alig négy évtizedre tekinthet vissza. Az első kezdetleges kutatások után 1906-ban az állam veszi a kezébe az ásványolajkutatás irányítását. Ennek első eredménye a kissármási földgáz feltárása volt. További sikere pedig az egbelli ásványolaj és a horvátországi földgáz (Lipik-Bujavica), valamint ásványolajtermelés megindítása. Az 1918-as összeomlás a szépen megindult fejlődést megszakította, mert a felsorolt telepek mindegyike a határvonalon kívül esett.

A fejlődést szépen mutatják az egbelli olajmező termelési adatai:

1914. évben	.....	1.641 tonna
1915. „	.....	3.123 „
1916. „	.....	4.810 „
1917. „	.....	10.393 „
1918 októberéig	.....	8.881 „

Az egbelli nyersolaj főleg elsőrendű kenőolajak gyártására alkalmas s e tekintetben minden más európai nyersolajat felülmúl.

A két világháború közti időszakban részint a horvátországi területtel szomszédos déldunántúli területeken, (Nagybudafa), részint pedig a Tiszántúl indultak meg. A Dunántúl először angolok kutattak, akik ezt később eredménytelenség miatt abbahagyták. A Tiszántúl a magyar állam végezte a fúrásokat, amelyeknek az eredménye lett a hajdúszoboszlói, karcagi, debreceni és tiszaörsi hévvizes földgázkutatások feltárása. Hajdúszoboszlón a feltárt földgázzal gázmotoros villamoserőműtelepet tartanak üzemben.

Kisebb eredményekre vezetett a bükkszéki fúrás.

Az angolok által annak idején abbahagyott déldunántúli területen 1933-ban az amerikai tőkeérdekeltségű Eurogasco, később Magyar-Amerikai Olajipari R.-T. (Maort) kezdte meg a kutatást, még pedig igen fényes eredménnyel.

Az amerikai sikereken felbuzdulva *Németország* mintegy *presszióval szintén részt kért* az ország területéből ásványolajkutatásra. A vonatkozó koncessziót a Wintershall-cég kapta meg, amely a Magyar-Német Ásványolaj Művek R.-T. cégen keresztül gyakorolta ebbéli jogait. A kutatás az Alföld déli részén indult meg (Tótkomlós, Szeged környéke). Eredménnyel a tótkomlósi fúrás járt. A berekböszörményi fúrást jelenleg az oroszok folytatják.

Alsólendva környékén a Muravidéki Ásványolajipari R.-T. kapott koncessziót, amelyet később az Olasz-Német-Muravidéki Ásványolajipari R.-T-ra ruházott át. Ez eredménnyel végezte első kutatófúrását Alsólendván.

A két világháború közötti magyar ásványolajtermelés 1937-ben indult meg a lispei II. számú kúttal. A termelés eddigi alakulása:

	Ásványolaj tonna	Értékesített földgáz 1000 m³
1937	2.214	3.628
1938	42.797	8.103
1939	143.793	13.273
1940	253.453	32.209
1941	422.386	38.926
1942	663.379	52.547
1943	842.223	73.490
1944 (I—IX. hó)	624.628	61.179
1945 (I—IX. hó)	596.103	69.691

Az értékesített földgáz egy részét az olajkutak fúrásához használták el, másik nagyobb részét erre a célra fúrt lyukakon a földbe nyomták vissza a kiapadó olajfúrások olajának a felszínre hozatala céljából.

Ásványolajszükségletünket, amely mind az ipari, mind a mezőgazdasági, mind a közlekedési célokra használt robbanómotorok terjedése miatt fokozatosan növekedett, 1937-ig csak behozatal útján tudtuk fedezni. 1937 után a behozatalunk fokozatosan csökkent, amint ezt az alábbi adatok mutatják:

	Behozatal tonna
1935	173.972
1936	257.910
1937	280.100
1938	209.390
1939	178.208

Az évi szükséglet tehát 250—300.000 tonna, amelyet a hazai termelés bőségesen fedez, úgy hogy a felhasználás további lehetőségein kívül, mint exportcikk, külkereskedelmünk egyik legfontosabb csereeszköze lesz.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

II. NYERSANYAG.

A magyar ipar a következő hazai nyersanyagokra támaszkodhatik:

a) bányászati;

b) erdőgazdasági;

c) mezőgazdasági eredetű és

d) műanyagokra.

A bányászati eredetű nyersanyagok (energiahordozók és tulajdonképpeni nyersanyagok) kérdését illetően a következőkkel kívánunk foglalkozni:

aa) szén;

ab) ércbányászat és kohászat;

ac) só.

ad) egyéb bányászati eredetű nyersanyagokkal.

1. A szénbányászat.

A szénbányászat az első világháború utáni első időszakban folytatott tervszerűtlen és szakszerűségi szempontokat mellőző termelésből származó kárait, valamint az ellenséges megszállások okozta nagy veszteségeit aránylag elég hamar kiheverte. A megmaradt Magyarország erejének megfeszítésével igyekezett pótolni mindazt, amit elvesztett, s fáradságos munkával termelt olyan területeken is, amelyeken azt bőségesebb forrásokkal rendelkező országok talán már érdemesnek sem tartanák. Ez azért is fontos volt, mert a háború után az első években a külföld számottevő támogatására aligha lehetett számítani s a tüzelőanyaghiányból származó veszedelmek elkerülése végett a széntermelés sürgős fokozására volt szükség.

A hazai széntermelés vonala a háború után három nagy felfelé ívelő hullámot mutat. Az első hullámhegy a háború után a megrázkódtatásból lassanként magukhoz térő ipari üzemek szénszükségletének növekedését, majd a korona elértéktelenedése révén bekövetkezett szénkonjunktúra hatását mutatja. A szanálás következtében megrendült magángazdaságok szénfogyasztásának csökkenése, továbbá a szén és koksz behozatalának felszabadulása ennek a hullámnak átmeneti visszaesését, a széntermelés csökkenését eredményezte, de az 1925. évi angol bányászsztrájk, majd a gazdasági élet fokozatos javulása a széntermelés alakulását feltüntető görbének újabb, az előbbinél nagyobb lendületű hullámhegyét eredményezte. Az általános nagy gazdasági válság hatása alatt a széntermelés vonala ismét alább szállt, de az újabb hullámvölgy már korántsem oly mély, mint amilyen a megelőző volt. A termelés fellendülése erre újból bekövetkezett és a széntermelés mennyiségét tükröztető görbe majdnem 90 millió métermázsával eddig még el nem ért magasságba jut. A fejlődés ezután a háborús konjunktúra hatásaként állandóan tartott 1944-ig. (L. a táblázatot és az **5. ábrát.**)

5. sz. ábra

MAGYAR SZÉNGAZDÁLKODÁS 1921—1939 KÖZÖTT

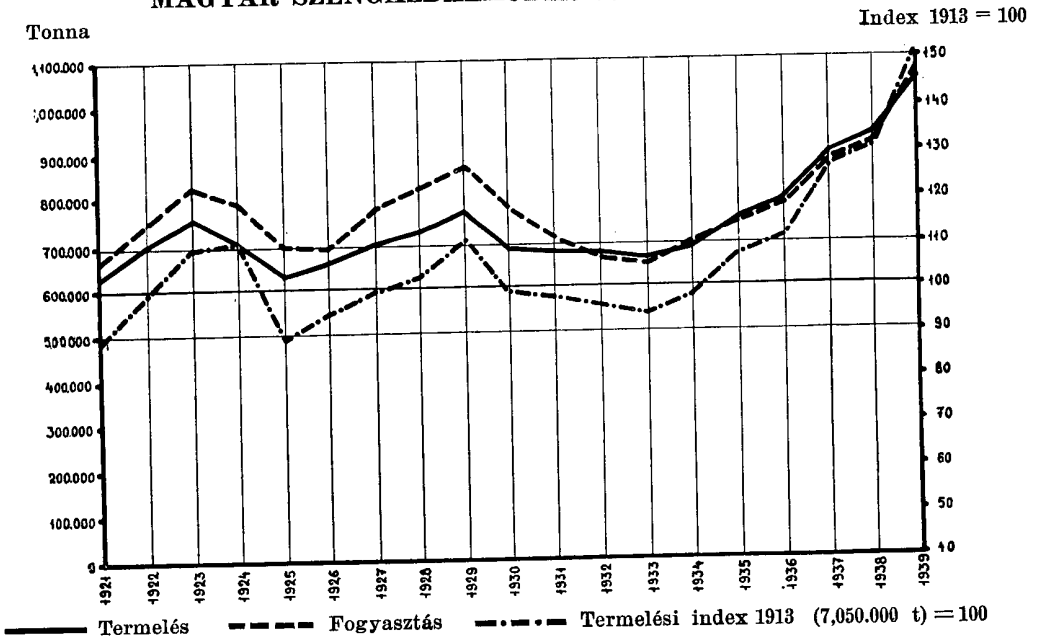

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Év	A termelt feketeszén mennyisége ezer mázsában	barnaszén	feketeszén és barnaszén	index-számban 1921=100
1921	7.256	55.164	62.420	100.0
1922	8.566	61.834	70.400	112.8
1923	7.931	68.949	76.880	123.2
1924	7.444	63.421	70.865	113.5
1925	8.051	55.186	63.237	101.3
1926	8.277	58.222	66.499	106.5
1927	7.859	62.443	70.302	112.6
1928	7.833	65.101	72.934	116.8
1929	8.263	70.439	78.702	126.1
1930	8.115	61.763	69.878	111.9
1931	7.763	61.113	68.876	110.3
1932	8.948	59.313	68.261	109.4
1933	8.001	59.072	67.073	107.5
1934	7.563	61.991	69.554	111.4
1935	8.228	67.177	75.405	120.8
1936	8.268	71.050	79.318	127.1
1937	9.170	80.551	89.721	143.7
1938	10.420	83.176	93.597	149.8
1939	10.146	88.468	98.614	157.9

A széntermelés tehát végeredményben határozottan felfelé tört. Ezzel szemben a szénbányászatban foglalkoztatott munkáslétszám, mely a háború után az első években az 50 ezer főt is meghaladta, a gazdasági válság éveiben 30 ezer főre csökkent és az 1937. évben is alig haladta meg a 35 ezer főt. Ennek az a magyarázata, hogy a bányák a háború után a kedvező szénértékesítési lehetőségek következtében a munkaerővel nem takarékoskodtak. A későbbi években pedig a termelés nagyobb lendülete mögött a munkáslétszám hasonló mértékű emelkedése azért maradt el, mert — ott, ahol erre mód nyílt — a gépesített termelés kezdett mindjobban teret hódítani. A harmincas évek végén, illetve a negyvenes években az állandóan növekvő szükséglet azután újból szükségessé tette a munkáslétszám emelését, amely 1944-re jóval 40 ezer fölé emelkedett.

Egyes barnaszénmedencékben *az előzőnél lényegesen kisebb munkáslétszámmal is nagyobb termelést tudtak elérni.*

A szénbányászat termelésének kedvező alakulása, továbbá a barnaszénre is alkalmas tüzelőberendezések tökéletesítése és azok elterjedése, de elsősorban a külföldi szén behozatalának megszorítása a szén külkereskedelmi forgalmában is előnyös módon jutott kifejezésre. Az a 40 millió pengő értéket is megközelítő szénbehozatali többlet ugyanis, amely a mult évtizedben még súlyos tehertételt jelentett, néhány esztendő alatt alig egy-két millió pengőt tevő összegre zsugorodott.

A termelésben az egyes szénmedencék **(6. ábra)** a következő arányban részesedtek:

Vidék	1936 vagón	%	1937 vagón	%	1938 vagón	%	1939 vagón	%
1. Tolna-baranyai kőszén	82.695	10.42	91.703	10.22	104.205	11.14	110.706	10.42
2. Tata—Esztergom—Bpest barnaszénvidék	300.464	37.88	346.528	38.62	364.753	38.97	418.128	39.35
3. Sajóvidék barnaszénbányák	127.051	16.02	139.381	15.54	193.443	20.67	218.613	20.57
4. Salgótarján barnaszénbányák	159.230	20.01	185.084	20.63	138.531	14.80	167.138	15.73
5. Egyéb barnaszénbányák	73.081	9.31	79.090	8.81	78.278	8.36	84.807	7.98
6. Lignitbányák	41.954	6.30	55.424	6.18	56.760	6.06	63.153	5.95
	793.185	100.0	897.210	100.00	935.970	100.00	1,062.545	100.00

6. sz. ábra

SZÉNKÉSZLET

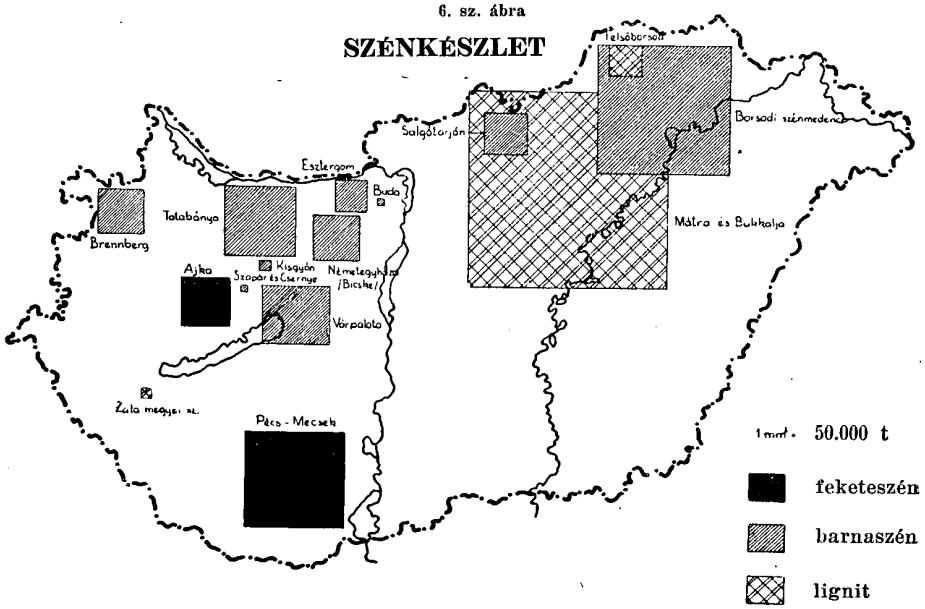

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A belföldi széntermelés különösen minőségi vonatkozásban (magas fűtőértékű, kokszolható szén hiánya) azonban nem tudta teljesen a belső szükségletet kielégíteni. Az ország szén- és kokszfogyasztásáról tájékoztat az alábbi táblázat:

	Felhasznált és értékesített mennyiség vagón	Kalória-érték kg-kint	Összes kalória-érték millió kalóriában
Pécs-vidék	96.737	6.200	5,997.694
Tata—Esztergom—Budapest-vidék ..	346.282	5.100	17,660.382
Salgótarjáni szénvidék	138.696	4.250	5,894.580
Sajóvölgye	185.588	3.400	6,309.992
Egyéb szénbányák	77.735	4.000	3,109.400
Lignitbányák	55.358	2.300	1,273.234
Elhasznált brikettkészlet	53.053	5.500	2.915
Száraz szénkészletcsökkenés	16	4.000	640
Összesen	900.465		40,247.557
Behozatal:			
Külföldi koksz	37.072	6.800	2,520.896
Külföldi kőszén és brikett	20.774	6.800	1,412.632
Külföldi barnaszén	61	5.000	3.050
Együtt	958.372		44,184.135
Levonandó kivitel:			
Szén	24.487	5.500	1,346.785
Koksz	851	6.600	56.166
Összes belföldi fogyasztás ..	933.034		42,721.184

A felhasználás módja szerint: **(7. ábra)** a legnagyobb fogyasztó az ipar: 376.606 vagónnal, (az összes fogyasztás 40.32%-val), ezt követi a közlekedési vállalatok fogyasztása, azonban a felét sem éri el: 168.681 vagón (18.07%), a háztartások fogyasztása áll a harmadik helyen 165.332 vagónnal (17.70%), a közüzemek fogyasztása 130.139 vagónt jelentett (13.94%-ot), a bányászat fogyasztása 43.465 vagón volt (4.65%), a gázművek 28.036 vagón (3.0%), a mezőgazdaság 21.594 vagónt (2.39%-ot) fogyasztott. A szénbehozatalt pedig 100%-ig az ipar szükségletei emésztették fel.

A fogyasztást még a legutóbbi időkben is (1943-ban 1.36 millió vagón) 89.8% erejéig sikerült a belföldi termelésből kielégíteni, bár a behozatal 11.2%-os részesedése a külföldi szén jobb minőségét is figyelembevéve kalóriaértékben 16.6%-ot tett ki.

Magyarország szénkészlete, az igen csekély fűtőértékű ligniteket is figyelembe véve, 1.735,590.000 t-ra becsülhető **(6. ábra)**, ebből

7. sz. ábra

MAGYARORSZÁG SZÉN- ÉS KOKSZFOGYASZTÁSA 1937-BEN

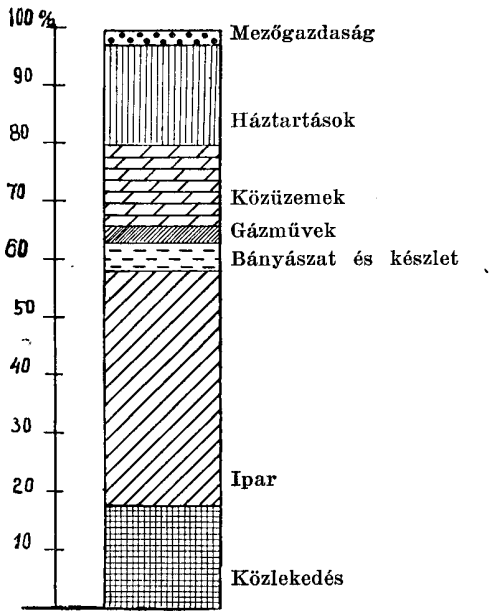

800 millió tonna a lignit. Az 1938-as termelés 50%-os fokozását figyelembevéve, *feketeszén- és barnaszénkészleteink mindössze 60—65 esztendőre elegek, tehát az ország energia-ellátásának kérdése ipari szempontokból egyike a legfontosabbaknak és megoldására alig kínálkozik más mód, mint a többi energiahordozó termelésének növelése.* A magyar barnaszéntermelés jelentőségét mutatják az alábbiak:

Magyarország bányászatának és kohászatának a mintegy 150 millió pengőt kitevő termelési értékét a közölt térkép **(8. ábra)** 1936. évi adatok alapján bányakapitányságok szerint részletezve mutatja be. Ebből a térképből is világosan kitűnik, hogy Magyarország bányászatának és kohászatának termelésében a barnaszénbányászaté az elvitathatatlan elsőség és ez világviszonylatban is figyelemreméltó. Amint ez a jelentősebb mennyiséget termelő országok 1936. évi termelési adataiból is kitűnik.

Ország	Az 1936-ban termelt barnaszén 1000 tonnában
Németország	161.337
Csehszlovákia	16.070
Magyarország	**7.105**
Jugoszlávia	4.035
Kanada	3.505
Ausztria	2.897
Ausztráliai államszövetség .	2.257
Románia	1.621
Bulgária	1.564

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

8. sz. ábra

A BÁNYÁSZAT ÉS A KOHÁSZAT TERMELÉSÉNEK ÉRTÉKE. 1936

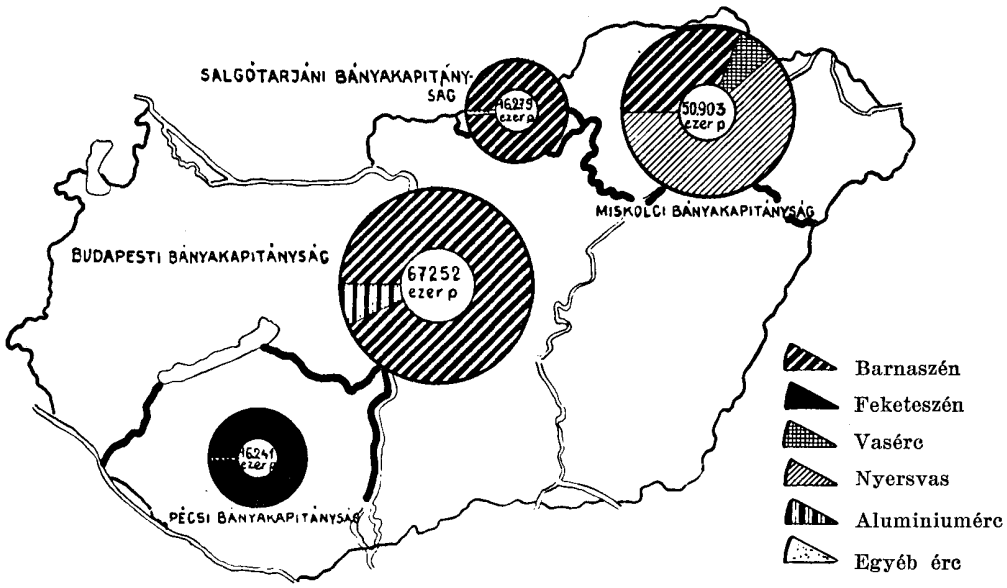

2. Ércbányászat és kohászat.

Míg az energiahordozók termelése ilyen haladásról tanuskodik, addig ércbányászatunk az 1914 előtti állapothoz képest nagy mértékben összezsugorodott.

Vasércbányáink egy (Rudabánya) kivételével elvesztek **(9. ábra).**

Vasércbányászatunk 1918. utáni termelése is az általános gazdasági helyzeti alakulásához igazodott. A termelt vasérc mennyiségét feltüntető adatsornál szintén észlelhető az a hullámzás, amely a széntermelés alakulásánál mutatkozott. *Magyarország egyetlen számottevő vasércbányájának a legutóbbi években a három*

9. sz. ábra

VASÉRCBÁNYÁSZAT

A kör területe a kitermelt vasérc mennyiségét szemlélteti bányánként 1913-ban

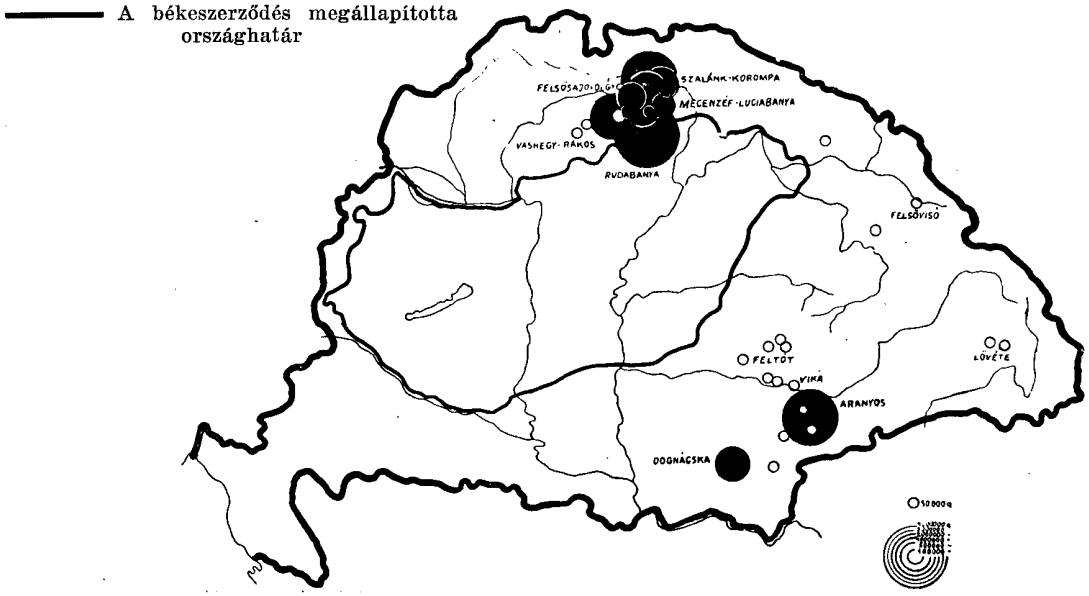

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

millió métermázsát is megközelítő termelése azonban — főleg a kitermelt vasérc alacsony vastartalma miatt — nem tudta fedezni a kohók vasércszükségletét, úgy, hogy a termelt mennyiségnek általában majdnem mintegy kétszeresét még behozatal útján kellett pótolni.

Ércbányászatunk és vaskohászatunk termelését az alanti adatok mutatják.

Év	Vasérc	Nyersvas	Alumíniumére	Mangánére	Rézérc
	mennyiség ezer métermázsa				
1921	360	714	1	—	—
1922	459	980	3	24	—
1923	1.381	1.244	5	4	—
1924	1.017	1.555	2	12	1
1925	685	931	4	31	2
1926	1.323	1.892	37	99	7
1927	1.944	3.002	3.395	186	14
1928	1.995	2.855	3.960	221	42
1929	2.517	3.680	3.892	190	10
1930	1.573	2.572	317	91	16
1931	840	1.596	896	11	14
1932	529	663	1.116	14	30
1933	500	931	724	62	41
1934	689	1.402	1.850	—	31
1935	1.924	1.859	2.111	63	23
1936	2.797	3.063	3.292	272	11
1937	2.900	3.579	4.516	251	102
1938	—	3.350	5.214	158	105

Magyarország *vaskohászatát* két vaskohó — az ózdi és a diósgyőri — képviseli, amelyek a tárgyalt időszak alatt összesen mintegy 600—1000 munkást foglalkoztattak. Termelésük eredményéről a táblázatnak a nyersvasra vonatkozó adatai tájékoztatnak, amelyeknek a vasérctermelésről szóló adatokkal való egybevetéséből is kitűnik, hogy a *belföldön termelt vasércmennyiség a szükséglet fedezésére nem elegendő.*

A kérdést különben még a vas- és fémiparral kapcsolatban részleteiben is érintjük.

Magyarország *egyéb ércbányászatának* alig van jelentősége. Itt csak a mangánérc és a réztermelés érdemel említést.

A *mangánérc*-termelésünk jelentős a dunántúli Urkuton. Az itteni termelésből tekintélyes mennyiséget exportáltunk is. A *réztermelés* a recski rézbánya kis teljesítőképességű, műszaki berendezésének 1937-ben befejezést nyert kibővítése révén mintegy 700 ezer métermázsára szökött fel.

3. Sóbányászat.

1918 előtt Magyarország sószükségletét teljes mértékben belföldi termelésből fedezte. A sótermelés az 1911—15. évek átlagában nálunk 2.5 millió q volt, amiből közel 2 millió q volt a kősó; jelentéktelen behozatalunk (100.000 q-n alul) tengeri sóból állott a tengerparti lakosságunk ellátására; kivitelünk a Balkán-államok felé szintén csekély volt, 200.000 q-n alul maradt. A só élelmezési szükségletek kielégítésén túl igen fontos alapanyaga a kémiai iparnak (szóda, marószóda, lúgkő, cserzőanyagok, stb.).

Az 1920-as békeszerződés Magyarországot *teljesen megfosztotta sóbányáitól* **(10. ábra)** *és*

10. sz. ábra

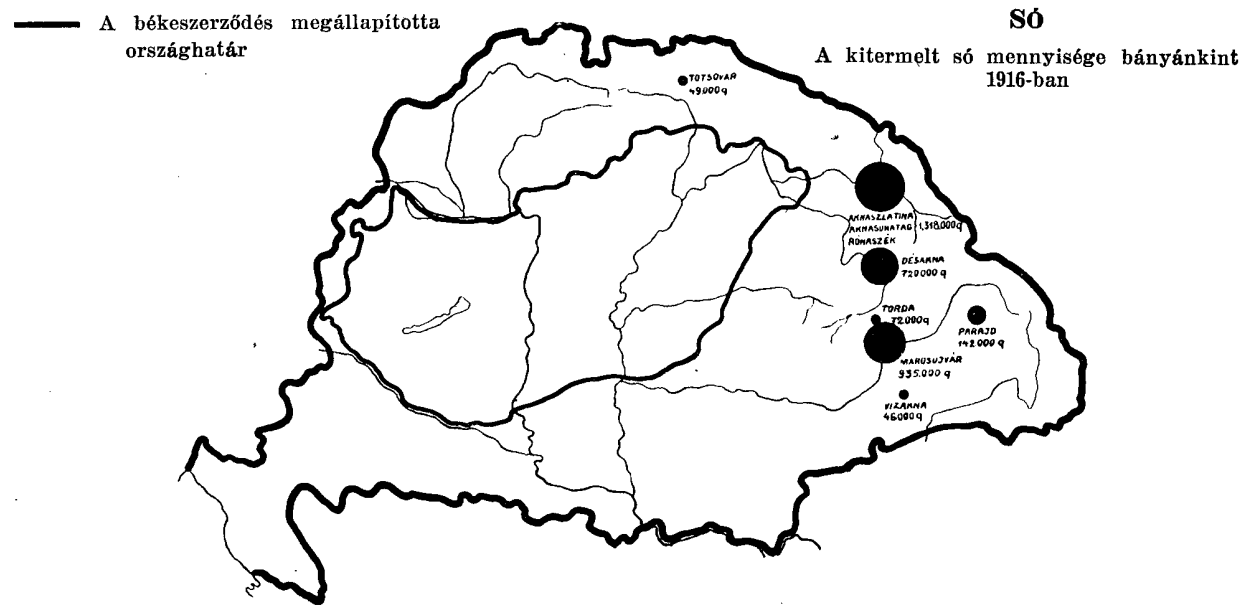

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

így egész szükségletünket behozatalból kellett fedeznünk. Ehhez járult, hogy az új birtokosok elzárkóztak Magyarország igényeinek kielégítése elől és szükségletünket legnagyobbrészt Németországból, kisebb mértékben Ausztriából voltunk kénytelenek fedezni. A behozatal nagyságáról az alábbi táblázat számol be:

	q	P
1935	931.846	3,011.245
1936	922.153	2,918.913
1937	885.846	2,733.778
1938	892.946	2,507.997
1939	617.504	1,692.837

Ezzel szemben az 1938—1944 közötti években, amikor az aknaszlatinai, aknasuhatagi, dési, parajdi sóbányák Magyarország területén voltak, a magyar sótermelés a következőképpen alakult:

1939	636.601 q
1940	1,531.435 „
1941	2,546.860 „
1942	3,029.487 „
1943	3,416.909 „

Ez a sótermelés az ország élelmezési és ipari szükségleteit teljes mértékben fedezte, a csehszlovák és román megmaradt sóbányák viszont bőségesen eleget termeltek országuk szükségleteinek fedezésére. Meg kell tehát találni a modus vivendit, hogy Magyarország nehézség nélkül hozzájusson a népélelmezésben és vegyészeti iparban nélkülözhetetlen sóhoz olyan mértékben, ami összhangban van a szomszédországok érdekeivel.

4. Egyéb bányászati eredetű nyersanyagok.

Bányagazdasági önellátásunk szempontjából figyelmet érdemel a *magnezit* mérlege is. Magnezitbehozatalunk a következő arányú volt:

	Összes behozatal	Csehszlovákiából
1936	97.328 q	86.987 q
1937	148.667 „	137.253 „
1938	144.376 „	143.771 „
1939	70.392 „	69.342 „

A behozatal túlnyomórésze, mint a táblázat mutatja, Csehszlovákiából származott, a maradék rész pedig Jugoszláviából.

A csehszlovák behozatalból 1937-ben 95.131 q, az összes behozatalnak mintegy kétharmada esett az 1938-ban visszacsatolt területre. Ez a termelés a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. ratkó-szuhai bányájából származott. A bánya termelésének *továbbra is* Magyarország számára való biztosítása elsőrendű feladatunk.

A hazai ipar az *aluminiumfém* előállítására a multban egyáltalában nem, a legutóbbi években pedig mégcsak szűk keretek között rendezkedett be, ezért *a bauxittermelés* teljesen a külföldi piac vásárlóképességéhez igazodott. Ebből a szempontból az 1927—1929. években kedvezőbb helyzet mutatkozott. A legutóbbi esztendőkben pedig a német hadiipar fokozódó alumíniumszükséglete Magyarország bauxittermelésének kényszerítő fellendülését vonta maga után.

Magyarország bauxitkészletek tekintetében a második helyen áll a világon 243 millió tonnával. Valamennyi bauxitlelőhelyünk a Dunántúl van **(11. ábra).**

A háborús cselekmények és a helyreállításnélküli fokozottabb használat erősen tönkretették a magyar utakat. Ez okból fokozottabb figyelmet érdemel a *kőbányászat* helyzete. Az erősen a Kárpátmedence fenekére szorított magyar állam területén, az ország síkföldi fekvése miatt számottevőbb és jelentősebb, eredményes, nagyütemű kihasználásra is alkalmas jobbminőségű (bazalt, andezit és rokon kőzetek) kőanyag lelőhelye alig van. A Kárpátmedence területén pedig jelentős bazaltbányászat volt olyannyira, hogy az első világháború előtt kockakövet exportáltunk is.

A megmaradt balatonmelléki bazalthegyek mellett, amelyek energikusabb kihasználása idegenforgalmi és természetvédelmi érdekek miatt korlátozott, ezeknél különben is gazdagabb és technikailag feltártabb bazaltterületünk, s nógrád—gömöri bazaltterület két kőipari centruma: a fülek—ajnácskő—korláti és a Somoskő-Salgótarján közötti terület. Ezek 4/5-öd része a trianoni határmegvonás következtében a magyar állam területén kívül esett, mégpedig az előbbi teljesen, az utóbbinak pedig az értékesebb része. Ezenkívül az utóbbi esetben a határvonal — más szempontokat követve — bánya és ipari üzemi egységet jelentő területet metszett át úgy, hogy a két háború között is nemzetközi egyezménnyel kellett a bánya csehszlovák oldalon való működését szabályozni. Kőanyagban gyengébb minőségű, de elsőrangú fekvésű Nagyvárad vidékén a *kissebesi* andezitbánya, amely a román impérium alatt, tekintettel periferiális helyzetére, visszafejlődött, de magyar viszonylatban igen jelentős volta miatt, erősen fejlődőképes.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

11. sz. ábra

BAUXITKÉSZLET

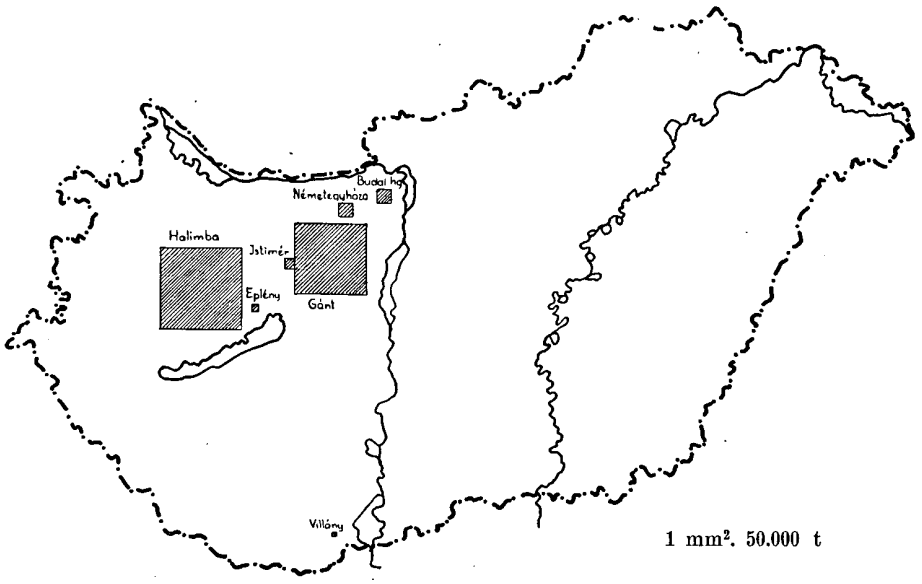

Ma, amikor az ország teljesen lerongyolódott utakkal, elpusztított hidakkal és átereszekkel kénytelen a termelőmunkát megindítani, hatalmas kőanyagra van szüksége. Vasútainknak nemcsak szállítóberendezése, mozdony- és kocsiparkja, hanem a pályateste is sokat szenvedett, aminek a rendbehozása szintén óriási kőtömeget igényel, nem is beszélve a városok, főleg Budapest épület- és utcaburkolatigényéről. Mindezek folytán a magyar újjáépítésnek egyik nélkülözhetetlen feltétele az említett bazalt- és andezit-területek kőanyagának a biztosítása.

5. Erdészeti eredetű nyersanyagok.

Magyarország gazdasági életében az 1918-ban bekövetkezett változások közül az egyik legjelentősebb és legérzékenyebb az erdők nagymérvű kiesése volt. A Kárpátmedence erdőségeinek 85.7%-a esett a magyarságnak megmaradt medencefeneken kívül eső medenceperemi részekre. Ez a mennyiségileg is szinte elbírhatatlan veszteség súlyát még jobban növelte az a körülmény, hogy a gazdasági vérkeringésből egyben a legjobb minőségű faanyagot szolgáltató erdők estek ki (különösen a tűlevelű állományban) **(22. ábra).**

A fentl vázolt veszteség folytán a magyar közgazdasági élet egyik legfőbb gondja a fabehozatal kérdése lett. A fagazdálkodási politika dilemmája a következő volt: ha kímélni és növelni akarja a medencefeneken megmaradt csekélyebb értékű állományt, akkor vállalnia kell a fabehozatallal járó külkereskedelmi tehertételt, ha pedig más igen csak szükséges javak ellenértékének biztosítása miatt a fabehozatalt csökkenti, akkor számolnia kell az állomány kevésbé okszerű kihasználásával, vagyis a törzsállomány csökkentésével. A jövőre is gondoló magyar fagazdálkodási politika általában inkább a külkereskedelmi terhet vállalta (kivéve a világgazdasági válság időszakát, amikor kényszerítve volt rendkívüli kitermelési engedélyek útján a hazai kitermelést növelni, hogy a fizetési mérleget ezzel is javítsa). Emellett az újraerdősítések kb. évi 25.000 hektáros terjedelme mellett az alföldi erdőtelepítések és gazdasági fásítások útján még külön évi 2500 hektárral igyekezett az erdőterületet növelni. Ezzel szemben a kihasznált erdőterület, 1931—1935. évi, tehát a legnagyobb kihasználás idejebeli, átlaga kereken 23.000 hektár volt évente.

A magyar erdőterület egyébként 1936-ban fanemek és üzemmódok szerint a következőképpen oszlott meg:

	szám ha	%
erdőterület	1,180.337	100.0
ebből tölgyerdő	442.423	37.5
bükk- és más lomberdő	665.940	56.4
fenyőerdő	71.974	6.1
szálerdő	689.296	58.4
sarjerdő	491.041	41.6

A kérdés nyersanyagpolitikai jelentősége még inkább kitűnik, ha figyelembe vesszük,

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

hogy miképpen alakult a magyar fabehozatal. Említettük, hogy a magyar fagazdálkodási politika a válság éveitől eltekintve mindig arra irányult, hogy lehetőleg külföldi eredetű fával elégítse ki az erre irányuló szükségleteket, ennek dacára még ugyanebbe a periódusba tartozó 1934—1936. években is a következőképpen alakult a nyers és megmunkált fa behozatala:

év	mennyiség 1000 q	érték 1000 q	az összes behozatal értékének %-ban
1934	8.197	38.020	11.02
1935	7.893	36.720	9.13
1936	9.572	47.892	10.97

A magyar fabehozatal tehát az összes behozatal értékének kereken 11%-át jelentette abban az időben, amikor a kormányzat minden igyekezetével azon volt, hogy a külkereskedelem passzív tételeit minden téren, különösen pedig ezen a téren csökkentse. Ennek a mérvére jellemző, hogy pl. 1929-ben a fabehozatal értéke kereken 132 millió pengőt tett ki. 1937-ben pedig, amikor újból a faállomány védelme lett a kormányzat szempontja, csak a műfabehozatal értéke 60 millió pengő volt.

Mindezen körülmények folytán Magyarországnak elsőrangú érdeke fűződik ahhoz, hogy közgazdasága számára minél nagyobb mennyiségben és minél kedvezőbb feltételek mellett tudja a szükséges faanyagot biztosítani. Különösen nagy jelentőségű lenne ebben a tekintetben is a jelenlegi határvonalaknak az etnikai határokra való kiterjesztése, mert ez csak a medencefenéki magyar területtel szorosan összefüggő etnikai területeket véve figyelembe (tehát a Székelyföldet nem), mintegy 50%-kal növelné a magyar erdőterületet s körülbelül ugyanennyivel az évente kitermelhető famennyiséget.

6. Mezőgazdasági eredetű nyersanyagok.

Magyarország közgazdasági jellegét tekintve, a multban sokkal nagyobb — de jelenben is jelentős — mértékben, mezőgazdasági állam lévén, természetes, hogy számottevő mezőgazdasági eredetű ipari nyersanyaggal rendelkezik. Ezen a téren azonban a két háború közötti időben is számos, főleg világgazdasági eredetű, kérdéssel kellett megküzdenie, ami érthetően befolyásolta a magyar mezőgazdasági termékek ipari célokra való felhasználhatóságát is. Ezek megvilágítására főkép két tényezőt kell kiemelnünk:

a) a tengerentúli mezőgazdasági államok versenye;

b) az európai közelebbről a természetes piacot képező ipari államok elzárkózása, mezőgazdaságuk autark jellegű fejlesztése érdekében.

A tengerentúli mezőgazdasági jellegű államok versenye nemcsak a nyersterményeknek útján jelentkezett, mint pl. az északamerikai búza, hanem a feldolgozott mezőgazdasági cikkek nagyobb szállítóképessége folytán a mezőgazdasági ipar késztermékeinél is. Ezenkívül az olcsóbb tengerentúli termelés és az olcsóbb víziúton történő szállítás is jelentős terhet rótt a magyar mezőgazdaság ipari feldolgozásra alkalmas termékeinek akár nyerstermékként, akár fél- vagy készgyártmányként történő értékesítésére.

Az autarktörekvések pedig elsősorban abban jelentkeztek, hogy az önellátásra berendezkedő államok a saját mezőgazdasági termékeik feldolgozására létesített mezőgazdasági iparuk foglalkoztatása és kihasználása érdekében azokat a cikkeket, amelyeket azelőtt kész- vagy félgyártmányként vettek tőlünk, most már csak nyersterményként voltak hajlandók elfogadni. Ez a körülmény vezetett pl. a magyar malomipar hanyatlásához. Kivitelünk a lisztről egyre jobban a búzára tolódott át. Ennek következményeként világhírű malomiparunk és elsőrangú kenyérmagtermelésünk dacára egyes években korpabehozatalra szorultunk.

Ilyen körülmények között érthető, hogy mezőgazdasági iparunk fejlődése, bár a nyersanyagbázis itt igen sokoldalú, elsősorban a konzerviparok terén jelentkezett. A nádcukor versenye a magyar répacukortermelésre is érezteti hatását. Textilnyersanyagaink (kender, len, gyapjú) nem bírták sem a gyapot, sem a juta, sem az ausztráliai gyapjú versenyét. Olajosmagvaink pedig az oliva, a szezám és copra árnyékában jelentéktelenebbek voltak. Csak a háborús konjunktúra emelte fel mindkét irányban a termelést oly fokra, hogy az mint ipari nyersanyag, főleg az olajosmagvak terén, komolyan számbajöhetett.

Ezek további nyersanyagbázisként való jelentkezése azonban részben a kialakuló világgazdasági rend függvénye. Ezt figyelembevéve, a magyar gazdaságpolitikának mindent el kell követnie abban az irányban, s remélhetőleg az autark-törekvések-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

nek gátat vető, új világgazdasági rend részéről kellő támogatásban is részesül, hogy iparának nyersanyagbázisai között a mezőgazdasági eredetűeket egyre nagyobb mértékbe vegye figyelembe, mégpedig nemcsak az élelmezési, hanem az egyéb iparok terén is.

7. Műanyagok.

A műanyagok gyártása elsősorban abból a szempontból veendő figyelembe, hogy előállításuk tényleg komoly értéktöbbletet jelent-e és a természetes nyersanyagok mellett nemcsak szükségmegoldást, hanem komoly önmagukban rejlő további feldolgozási lehetőséget jelentenek-e?

A szintétikus anyagtermelés bázisai között *cellulóz*ban csak mezőgazdasági hulladékanyagokra támaszkodhatunk, amelyek gyüjtése és feldolgozása külön költséget jelent az erdőgazdaságra támaszkodó cellulózegyártással szemben. *Nitrogén*-gyártásunk megindult. Ugyanígy a *viscoze*-gyártás is. A legfontosabb szintétikus anyagtermelési bázisunk a *szén* és a *földgáz*, amelyeket már mint energiavivőket külön tárgyaltunk. A *só* hiánya ezen a téren is érezteti a hatását.

III. EMBERI MUNKAERŐ.

Utoljára, de nem az utolsó sorban, foglalkozunk az ipari termelés legfontosabb adottságával: az emberi munkaerővel.

Lássuk először a produktív korú népesség korcsoportok szerinti alakulását, amit az 1930—1931. országterületre vonatkozóan az alanti adatok tüntetnek fel:

	1910	1920		1930	
	%	szám	%	szám	%
15—19 éves	9.9	845.656	10.6	834.186	9.6
20—39 „	28.7	2,449.761	30.7	2,869.655	33.0
40—59 „	18.7	1,526.913	19.1	1,742.657	20.1

Amint az adatokból kitűnik a produktív korú népesség csoportjaiban, különösen az idősebbeknél mind számbelileg, mind arányszámilag növekedés állott elő. Ennek magyarázata ott keresendő, hogy ezek még az első világháború előtti normális népmozgalom éveiben születtek és így a közegészségügy fejlődésével kapcsolatban érték el a produktív kort. A 15—19 évesek visszaesése 1930-ban a háborús születéselmaradásra vezethető vissza. Figyelembe veendő azonban az, hogy a két háború közti időszakban erősödött meg a születéskorlátozási mozgalom, ami a produktív korúak számának fokozatos csökkenésére vezet.

Nézzük továbbá, hogy szempontunkból számbajöhető foglalkozási főcsoportok (t. i. a bányászat és kohászat, valamint a tulajdonképpeni ipar) nemek és foglalkozási viszony szerint részletezett keresői milyen kormegoszlásúak voltak a legutolsó (1930-as) közzétett adatok alapján.

Ezt az alanti táblázat tünteti fel.

Ezer

Főcsoport, foglalkozási viszony	férfi kereső közül				női kereső közül			
	7—14	15—19	20—39	40—59	7—14	15—19	20—39	40—59
		éves				éves		
Bányászat és kohászat	5.4	111.1	577.6	280.2	6.3	126.3	475.8	341.1
Ebből Önálló	—	—	233.3	600.0	—	—	—	—
Ebből Tisztviselő	—	13.1	525.1	411.6	—	76.9	615.4	260.4
Ebből Segédszemélyzet	5.6	114.4	579.6	275.6	9.8	153.6	398.7	385.6
Ipar	12.5	143.8	541.0	246.2	17.1	234.8	533.5	176.7
Ebből Önálló	—	13.9	440.4	431.7	—	71.0	459.9	367.4
Ebből Tisztviselő	—	30.2	626.6	294.1	—	117.9	760.2	113.6
Ebből Segédszemélyzet	17.5	194.8	569.5	180.6	25.1	305.9	538.1	113.4

Amint az adatokból kitűnik, a túlsúly a produktív koron belül is, különösen a segédszemélyzetnél, mindkét nemnél a 20—39 éveseken van. Figyelemreméltó azonban az a körülmény, hogy a bányászat és kohászat körében egyébként csekély számban foglalkoztatott női segédszemélyzetben meglepően sok a 40 éven felüli kereső. Az ipari önálló férfi keresők között a 20—39 és 40—59 évesek kb. egyenlő súlya nagymértékben onnan ered, hogy a kisipari önállóság egyrészt később következik be, másrészről pedig a fiatalabb ipari keresők a nagy-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

iparban helyezkednek el inkább. Ez vonatkozik az iparban foglalkoztatott önálló nőknél is a 40 éven felüliek elég magas számára.

Érdekes még az a körülmény is, hogy a férfi tisztviselők között, különösen a bányászatban, de az iparban is, több a 40 éven felüli, míg a nők között a bányászatban jóval kevesebb, az iparban pedig ugyanannyi a tisztviselők arányszáma, mint a segédszemélyzet körébe tartozó 40 éven felüli nőké.

Nézzük most már az egyes ipari főcsoportok keresőinek a foglalkozási viszony s azon belül nemek, illetve a segédeknél a legfontosabb kor (16 év) szerinti megoszlását. Ezt az alanti adatok tüntetik fel.

	Keresők															
							segédszemélyzet									
	önálló		tisztviselő		segítő családtag		művezető, előmunkás, stb.		segédmunkás, napszámos 16 éven alul				tanonc		egyéb	
											felül					
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
Bányászat	30	—	996	169	—	—	1.638	8	233	30.500	5	132	139	—	1.171	161
Vas- és fémipar	22.946	246	2.438	708	135	11	2.049	10	114	60.673	39	2.644	10.008	67	978	104
Gépgyártás	12.758	212	7.727	2.158	81	8	2.784	34	35	56.850	36	3.509	9.385	55	2.257	223
Kő, stb. ipar	1.948	99	1.289	296	105	22	1.022	6	327	21.062	123	2.558	856	6	815	29
Fa- és csontipar	15.278	208	976	312	145	28	396	4	84	33.571	31	1.253	6.710	20	561	23
Bőr-, stb. ipar	2.239	120	857	314	21	8	211	12	15	6.618	50	2.495	539	24	306	22
Fonó- és szövőipar	2.948	1.497	2.726	1.169	81	69	1.144	79	184	14.804	796	24.959	1.460	402	818	106
Ruházati ipar	53.778	30.493	1.082	756	310	417	213	34	57	63.883	115	28.792	16.537	9.047	585	129
Papirosipar	361	59	417	172	5	5	113	16	1	1.923	68	2.896	280	176	169	7
Élelmezési-, stb. ipar	16.743	1.457	6.109	2.274	828	525	3.298	97	56	40.030	129	10.952	7.416	55	6.610	414
Vegyészeti ipar	512	61	3.147	1.131	25	9	773	31	18	6.199	36	2.017	58	4	1.113	105
Építőipar	22.366	308	2.092	419	163	12	1.080	6	110	73.783	6	397	10.014	9	1.508	100
Sokszorosító- és műipar	1.724	328	1.217	503	25	23	597	13	2	8.611	19	3.634	1.724	521	370	94
Vendéglátóipar	11.128	4.423	1.238	1.221	1.896	1.961	1.174	68	3	9.602	6	2.457	980	9	3.668	9.445
Egyéb ipar	152	172	523	85	1	—	35	1	46	5.149	48	2.769	68	27	195	6

A legtöbb *önállót*, mégpedig mind férfit, mind nőt a ruházati iparban találjuk. Jelentős még az önálló férfiak száma a vas- és fémiparban (kovácsok, lakatosok) és az építőiparban. A legtöbb *tisztviselőt* (mind férfit, mind nőt) a gépgyártás, illetve az élelmezési és élvezeti cikkek gyártása foglalkoztatta. A *segítő családtagok* száma csak az élelmezési és a vendéglátó iparokban bír némi jelentőséggel. A *művezető-előmunkás*, stb. férfiak száma a legjelentősebb az élelmezési-, továbbá a gép- és a vas- és fémiparokban. A *16 éven aluli segédek* (munkások, napszámosok) száma általában csekély, csak a fonó- és szövőiparban alkalmazott 16 éven aluli nők száma figyelemreméltó, bár az ipar méreteihez képest szintén csekély. A legtöbb *16 éven felüli férfimunkást* az építő-, továbbá a ruházati-, valamint a vas- és fém-, illetve a gépiparban találjuk. Az ezen felüli nőmunkások száma a fonó- s szövő-, a ruházati és az élelmezési iparokban magas. A fonó- és szövőiparban, valamint a papirosiparban több a nő-, mint a férfimunkás.

A *fiútanoncok* száma a ruházati, valamint a vas- és fém-, iletőleg az építőiparban, a *nőtanoncok* száma csak a ruházati iparban jelentős. Az *egyéb segédszemélyzet* száma a férfiaknál az élelmezési-, a vendéglátó és a gépiparban magas, a nőknél kizárólag a vendéglátóiparban.

Nem közömbös végül az emberi munkaerő megítélése szempontjából a munkát végzők műveltségi foka, vagy amit egyéb adat híjján, csak az iskolai végzettséggel mérhetünk. Ezt az 1930-as népszámlálás adataira támaszkodó alanti táblázatunk mutatja:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

1000 hét éves és idősebb kereső

Főcsoport, foglalkozási viszony	főiskolát végzett	a közép-iskolának legalább 8	6	4	az elemi iskolának legalább 6	4	általában írni és olvasni tud	csak olvas és sem ír, sem olvas
				osztályát végezte				
				férfi közül				
Bányászat és kohászat	9.8	22.6	26.6	47.3	601.3	875.7	937.5	62.5
Önálló	233.3	400.0	500.0	666.5	866.7	933.3	966.7	33.3
Tisztviselő	306.2	682.7	756.0	937.7	939.9	1000.0	1000.0	—
Segédszemélyzet	0.2	6.7	12.2	105.9	627.7	936.9	978.8	21.2
Ipar	8.2	36.6	45.2	137.4	655.7	937.6	974.0	26.0
Önálló	5.8	25.1	33.2	97.0	680.5	927.9	955.2	44.8
Tisztviselő	149.5	582.7	643.2	866.3	974.4	1000.0	1000.0	—
Segédszemélyzet	0.2	6.7	12.2	105.9	627.7	936.9	978.8	21.2
				nő közül				
Bányászat és kohászat	4.2	50.5	109.5	290.6	642.1	831.6	898.9	101.1
Önálló	—	—	—	—	—	—	—	—
Tisztviselő	11.8	142.0	307.7	769.3	976.4	1000.0	1000.0	—
Segédszemélyzet	0.0	4.1	8.6	133.8	578.0	905.6	962.0	38.0
Ipar	0.5	15.2	25.7	182.2	604.4	889.5	941.5	58.5
Önálló	0.4	10.6	21.8	138.0	577.7	815.4	869.9	130.1
Tisztviselő	5.3	147.3	216.2	844.7	972.0	1000.0	1000.0	—
Segédszemélyzet	0.0	4.1	8.6	133.8	578.0	905.6	962.0	38.0
				összesen egyén közül				
Bányászat és kohászat	9.8	23.0	27.8	50.8	602.2	875.0	936.9	63.1
Önálló	233.3	400.0	500.0	666.5	866.7	933.3	966.7	33.3
Tisztviselő	263.5	604.3	681.0	913.4	991.5	1000.0	1000.0	—
Segédszemélyzet	0.2	6.2	11.5	111.1	618.5	931.2	975.6	24.4
Ipar	6.7	32.4	41.4	146.0	645.7	928.5	967.7	32.3
Önálló	4.7	22.2	30.9	105.2	660.1	905.8	938.2	61.8
Tisztviselő	111.2	466.9	529.9	860.5	973.7	1000.0	1000.0	—
Segédszemélyzet	0.2	6.2	11.5	111.1	618.5	931.2	975.6	24.4

Az adatokból kitűnően aránylag a legtöbb főiskolát végzett férfit a bányászat és kohászat tisztviselői között találunk. Ugyanez a helyzet a legalább 8—6 vagy 4 középiskolai évfolyamot végzett férfiaknál is. Hasonló a helyzet az ipari tisztviselő férfiaknál is, bár az arányszámok itt már alacsonyabbak. A nők iskolai végzettsége, bár kevesebb főiskolással rendelkeznek és a tisztviselők között, főleg az iparban, alacsonyabb szinten mozog, mint a férfiaké, az önállók és a segédszemélyzet esetében magasabb azokénál.

Bár az ipari népesség kor és műveltség szerinti megoszlására nem állnak adatok a rendelkezésre, mégis az általános adatokból arra következtethetünk, hogy, mivel az ifjabb korosztályok műveltségi foka magasabb, az ipari népesség műveltségi foka emelkedő irányt mutat.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

C)

A MAGYAR IPAR JELENTŐSÉGE ÉS FEJLŐDÉSE

I. A MAGYAR IPAR KÖZGAZDASÁGI JELENTŐSÉGE

1. Az ipar jelentősége általában.

A századforduló előtt elkezdődött s 1920 után fokozott iramban történt iparosodásunk jelentős változásokat hozott az ország gazdasági struktúrájában. Az ipar, bár a népességnek csak 20%-át jelenti, gazdasági jelentősége annál több: Magyarország a harmincas évek végére tisztán agrárállamból agrár-ipari-állammá lett.

A Matolcsy—Varga-féle nemzeti jövedelem-számítások élénk fényt vetnek az iparnak a mezőgazdaságot megközelítő jelentőségére. Míg 1925/26-ban a nemzeti jövedelem volumenének (a háztartási munka nélkül) 44.2%-a származott a mezőgazdaságból és csak 27.5%-a az iparból (bányászattal és kohászattal együtt 29.1%), 1937/38-ban állandó fejlődés után a mezőgazdaság részesedése lecsökkent 38%-ra, az iparé pedig 34.4%-ra emelkedett (bányászat-

12. sz. ábra

A NEMZETI JÖVEDELEM VOLUMENÉNEK SZÁZALÉKOS MEGOSZLÁSA A HÁZTARTÁSI MUNKA ÉRTÉKE NÉLKÜL

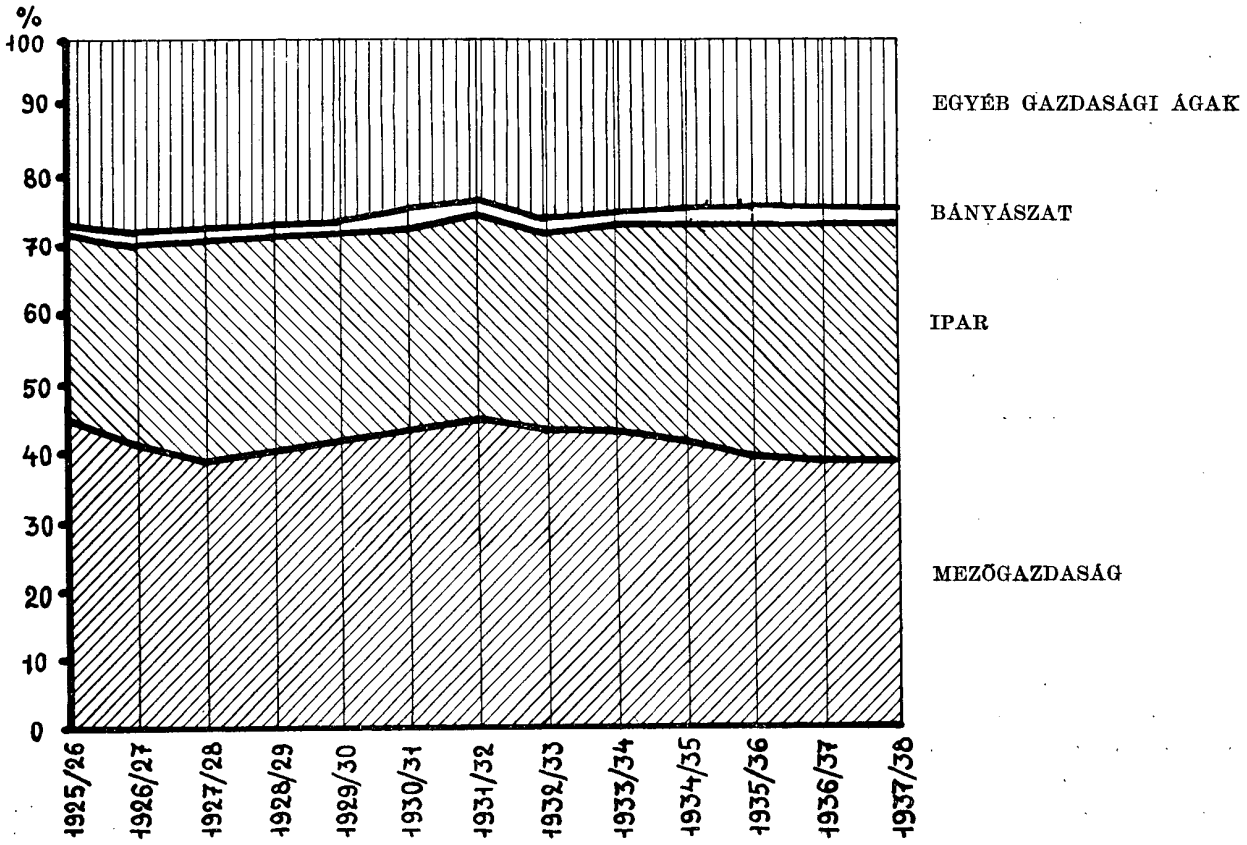

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

13. sz. ábra

A NEMZETI JÖVEDELEM NÉVLEGES ÉRTÉKÉNEK SZÁZALÉKOS MEGOSZLÁSA A HÁZTARTÁSI MUNKA ÉRTÉKE NÉLKÜL

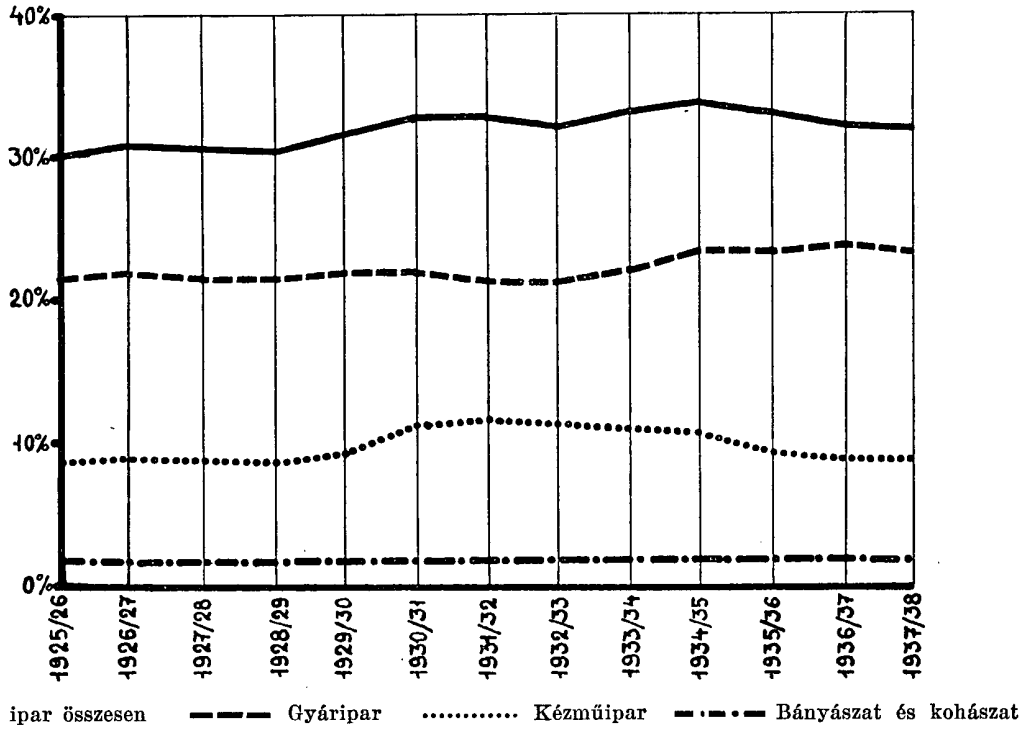

tal és kohászattal együtt 36.1%-ra), tehát már csaknem elérte a mezőgazdasági részesedést **(12. ábra).** A nemzeti jövedelem névleges értékét figyelve, az ipar részesedése még nagyobb arányúvá válik és a harmincas évek elején az ipar részesedése felül is multa a mezőgazdaság részesedését, mert a válság éveiben mezőgazdasági árak zuhanása lényegesen nagyobb volt az ipari árak esésénél **(13. ábra).**

2. A gyáripar jelentősége.

Ennek az eredménynek elérésében a gyáripar horizontális fejlődésén kívül nagy szerepe volt gyáriparunk technikai haladásának és racionalizálásának. Ennek alakulását a következőkben vázolhatjuk.

Az 1929—36. évek között az egy munkaórára eső teljesítmény Magyarországon 27%-kal, a világon átlagosan pedig 18%-kal emelkedett **(14. ábra).** Az ipar nemcsak a nemzeti jövedelem előállításában méltó párja mezőgazdaságunknak, de az a kivitelben is **(15. ábra).** A mezőgazdaságnak a kivitelben elfoglalt jelentősége (az ipari nyersanyagok kivitele nélkül) 50—55%-ot mutatott, az ipar kivitele viszont 35—40% között mozgott. A szomszéd országok agrárautarchikus törekvései különösen nagy szerephez juttatták a magyar ipart, amelynek exportja tudta csak biztosítani az ország nemesdevizaszükségletét. Ipari exportunk legutolsó időkben való alakulásában két tényező tűnik szembe. Az első a mezőgazdasági

14. sz. ábra

EGY MUNKAÓRÁRA ESŐ TERMELÉSI VOLUMEN AZ IPARBAN

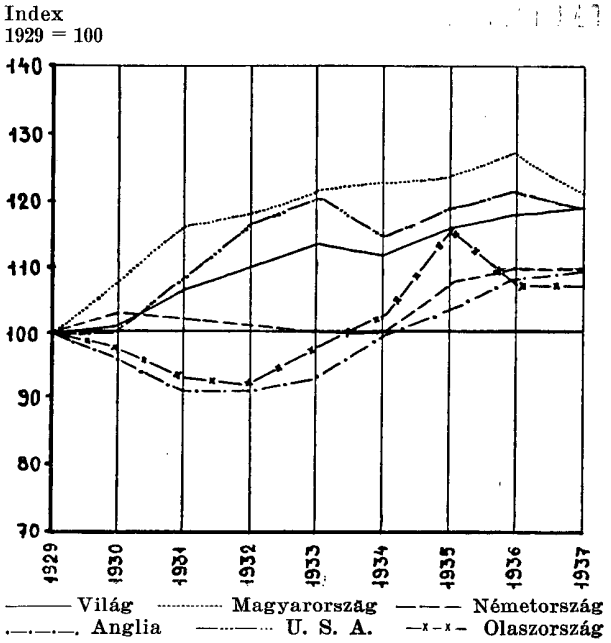

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

ipar kiviteli jelentőségének erős csökkenése (liszt-exportunk majdnem egészen, cukorexportunk teljesen megszűnt). Ezzel szemben a vas- és gépipari, különösen a mechanikai és elektrotechnikai cikkeknek a kivitelében való jelentősége emelkedett nagy mértékben. (Lásd az alábbi táblázatot.)

	Vas-, fém- és járóművek gépipar, összes behozatala	A kivitelből összes kivitele	vas félgyártmányok	vasáruk	gépek, készülékek	villamosgépek és készülékek	járóművek
	ezer pengő						
1926	139.295	67.981	9.354	12.174	16.370	17.303	7.355
1929	170.951	111.416	23.804	11.448	31.653	22.582	8.636
1933	41.170	56.052	4.853	8.119	6.416	25.208	9.501
1938	83.966	91.919	17.478	16.260	16.349	25.463	14.111

	Villamosgépek és készülékek összes behozatala	a kivitelből összes kivitele	izzólámpa	rádiócső	rádiókészülék
	ezer pengő				
1925	4.917	17.374	7.087	—	—
1929	26.219	22.582	11.704	20	532
1933	2.687	25.208	8.856	10.907	2.875
1938	7.217	25.463	12.287	6.074	3.991

A másik említendő tényező, hogy míg mezőgazdasági kivitelünk túlnyomórészt a szomszédos nyugateurópai országokba irányult és kis mértékben a szabaddevizájú országokba, addig az iparunk bár jelentős európai exportot is bonyolít le, hatalmas mennyiségeket exportál a világ minden részébe, Dél-Amerikától kezdve egészen Ausztráliáig. Elektromos ízzólámpában és rádiócsőben az egész világon komoly márkát jelentenek a magyar gyártmányok.

Az iparnak ez a kiviteli tevékenysége fokozott jelentőséget fog nyerni, az ország újjáépítésének első idejében, amikor a mezőgazdaság még nem lesz képes exportfelesleget termelni. Megfontolandó szempont az, hogy vajjon mely iparágak azok, amelyek a kivitel újbóli megindításával és fokozásában számba jöhetnek. Általánosan irányadó szempont az, hogy kevés anyagot fogyasztó munkaintenzív iparágak fejlesztése a fontos, tehát izzólámpa-, rádiócső-, rádióadó- és vevőberendezések, gyenge- és erősáramú villamosberendezések, optikai cikkek és műszerek, tehát legnagyobb részt olyanok, amelyek eddig is nagy szerepet játszottak külkereskedelmi forgalmunkban. Ehhez kérjük az egyesült nemzetek megértő támogatását.

Néhány fontosabb iparágunk termelvényeinek kivitelét, érték szerint, alábbi táblázat mutatja:

15. sz. ábra

AZ IPAR RÉSZESEDÉSE A MAGYAR KIVITELBŐL

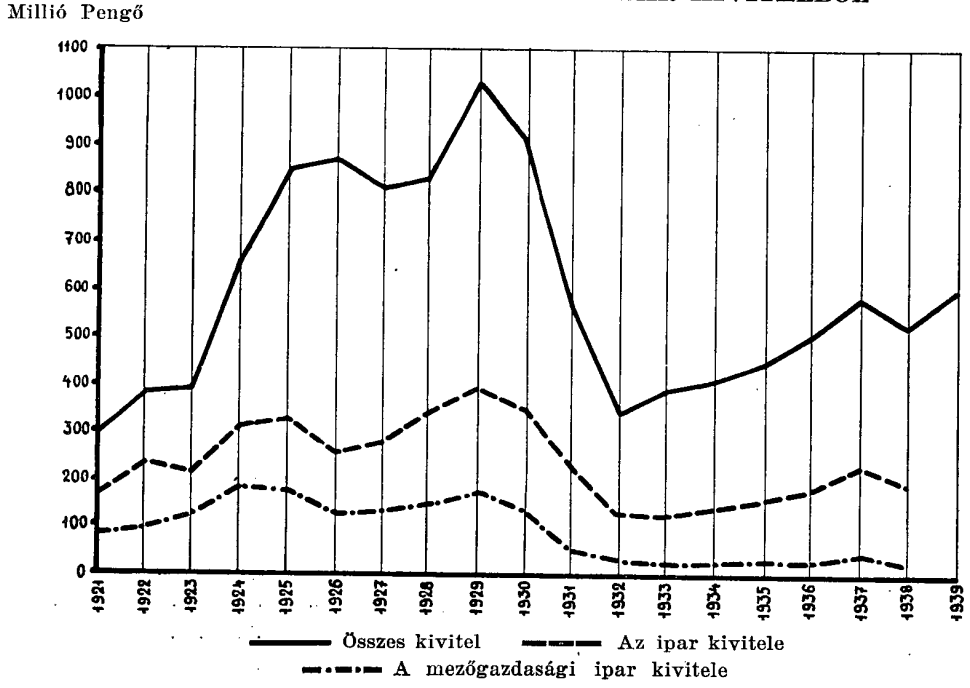

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Év	Nehéz-	Textil-	Konfekciós-	Vegyészeti-	Bőr-
	ipari kivitel értéke millió pengőben				
1920	25.1	4.5	0.3	7.5	0.8
1921	47.7	9.2	0.5	5.3	2.3
1922	78.8	20.2	1.1	5.8	8.0
1923	61.4	23.1	0.7	4.0	4.6
1924	67.2	26.0	1.2	7.2	4.7
1925	83.3	29.4	1.5	6.9	6.2
1926	68.6	27.8	3.2	7.6	4.1
1927	70.3	38.1	4.9	10.5	7.6
1928	90.3	54.2	8.2	8.5	9.9
1929	112.2	36.3	20.3	9.7	8.7
1930	95.8	36.3	32.2	9.8	8.6
1931	69.7	28.1	31.7	9.7	7.2
1932	49.0	15.0	11.6	6.0	7.3
1933	56.2	13.3	6.7	7.1	8.0
1934	66.8	12.1	8.2	8.1	7.7
1935	71.4	18.3	9.1	9.6	11.7
1936	75.3	20.9	15.7	10.6	11.8
1937	90.0	22.9	21.1	12.5	14.4
1938	94.6	15.7	8.7	11.3	7.6
1939	69.9	13.0	7.8	11.7	5.7

A táblázat adatai azt mutatják, hogy a nehézipar játssza az ipari kivitelben a főszerepet. Exportjának értéke a 20 év alatt összesen 1.46 milliárd pengőt tett. Az exportban a vasipar a félgyártmányaival (lemez, rúd), vasáruval, a gépgyártás főként mezőgazdasági gépekkel, kazánokkal, sínautókkal, az elektrotechnikai ipar ízzólámpákkal, dinamókkal, villamosmótorokkal, újabban rádiócsövekkel és készülékekkel vesz részt. Textiliparunk összesen 465 millió pengős kiviteli értéket könyvelhet el, ami főleg a pamut-, selyem-, és jutaszövetek tételeinél állott elő. A konfekciós ipar a 195 millió pengős exportot elsősorban a kikészített prémbőröknél és a női és leányfelsőruháknál érte el. Vegyészeti iparunk 195 millió pengővel járult hozzá az ismertetett időszak alatt a kiviteli értékek emeléséhez, a bőripar pedig 146 millió pengővel, aminek javarésze a kikészített bőrökre esett. Az utolsó időkben kedvezően alakult egyes bőripari gyártmányok (cipők, kesztyük) exportja is.

3. A kisipar jelentősége.

A kisiparnak az ország közgazdaságában elfoglalt jelentőségére nézve számszerint két úton következtethetünk: a kivitelben betöltött szerepéből, valamint a nemzeti jövedelemből a kisiparra eső hányad alapján.

A magyar kivitel értéke az 1941/42. évi 989.4 millió pengőről 1942—1943-ban 1274.1 millió pengőre, vagyis 22.8%-kal emelkedett. A külkereskedelmi adatok árucikkek szerinti részletezését a Magyar Központi Statisztikai Hivatal a háború miatt nem tette közzé. Így a kézművesipar szempontjából a fontos árucikkek kivitelének alakulásáról nem tudtunk teljes képet alkotni. A Kisipari Kiviteli Intézet által lebonyolított forgalom alapján azonban némi bepillantást nyerhetünk kézművesiparunk 1942/43. évi kivitelébe.

A Kisipari Kiviteli Intézet kivitelének *95%-a 1938-ban az úgynevezett szabadon átváltható valutájú országokba irányult.* A háború elsősorban az ezekkel az országokkal való külkereskedelmi kapcsolatainkat szakította meg.

Év	A kézműipari kiviteli érték ezer pengő
1937	500
1938	930
1939	1349
1940	1328
1941	5837
1942	14559
1943 I—VII.	7326

A kézművesipari kivitel megnehezülése ellenére is a kiviteli forgalom 1943 első hét hónapjában csak árnyalati visszaesést mutatott, ami elsősorban arra vezethető vissza, hogy a német kivitel veszített jövedelmezőségéből és így 1943 első felében közel 800.000 pengő értékű kontingens kihasználatlanul maradt.

A magyar kézművesipar gazdasági és társadalmi jelentőségének megítélése szempontjából komoly figyelmet igényel a fentebb már hivatkozott nemzeti jövedelemszámítás. Ez szerint a kézművesipar és háziipari tevékenység eredménye a felhasznált nyersanyagok árának levonása után a következőképpen alakult:

1924—25. évben	353.1	millió	pengő
1925—26. „	421.4	„	„
1926—27. „	450.6	„	„
1927—28. „	457.8	„	„
1928—29. „	484.5	„	„
1929—30. „	477.8	„	„
1930—31. „	455.7	„	„
1931—32. „	451.6	„	„
1932—33. „	382.9	„	„
1933—34. „	364.0	„	„
1934—35. „	364.0	„	„

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

E kimutatás szerint a kézműves- és háziipari termelés nettó értéke 1928/29 és 1934/35 között 25%-kal hanyatlott, árumennyiségben viszont 1920/30 és 1934/35 között 32%-kal zsugorodott.

Az ipari termelés tiszta értéktöbblete a kézművesipar és gyáripar között a következőképpen oszlik meg:

Év	Gyáripar	Kézműves háziipar
1924—25	62.6	37.6
1925—26	62.7	37.3
1926—27	60.9	39.1
1927—28	59.0	41.0
1928—29	60.6	39.4
1929—30	61.9	38.1
1930—31	61.3	38.7
1931—32	60.5	39.5
1932—33	59.6	40.4
1933—34	62.9	37.1
1934—35	64.7	35.3

A nemzeti jövedelemben a kézművesipar az alanti arányokban szerepel:

1924—25	7.4%
1925—26	8.0%
1926—27	8.2%
1927—28	8.6%
1928—29	8.4%
1929—30	8.9%
1930—31	10.0%
1931—32	10.6%
1932—33	10.7%
1933—34	10.3%
1934—35	9.9%

Az ország kereső népességének 8.8%-át tevő kisiparosság a nemzeti jövedelemhez mintegy tíz százalékkal járult.

A Magyar Gazdaságkutató Intézet megállapítása szerint 1938/1939-ben a kézművesipar a nemzeti jövedelemhez a gyáripar 1242 milliójával szemben 598 millióval, az 1941—1942. évben a gyáripar (bányaipar nélkül) 2 milliárdjával szemben 949 millióval és 1942—1943-ban a gyáripar 2815 milliójával szemben 2032 millióval járult.

II. A GYÁRIPAR FEJLŐDÉSE.

1. A gyáripar fejlődése általában.

Gyáriparunk fejlődése nem több, mint 60—70 esztendős. A mult század 80-as éveitől az egyre erősebbé váló magyar önálló vámterületi követelésekkel egyidőben indult meg erős állami támogatással iparunk kiépítése és alig 30 esztendős fejlődés után a világháború már szépen kifejlődött ipart talált. 1913-ban 4.241 gyáripari telepen 798.049 lóerejű motorokkal, 445.792 munkás 3.396 millió korona értékű árut termelt.

A termelés az egyes iparágak között a következőképpen oszlott meg:

	1.000 korona
Vas- és fémipar	501.763
Gépgyártás	305.446
Kő-, agyag-, stb. ipar	120.630
Fa- és csontipar	186.268
Bőr-, sörte-, stb. ipar	78.139
Fonó- és szövőipar	192.977
Ruházati ipar	32.320
Papirosipar	49.542
Élelmezési ipar	1,650.283
Vegyészeti ipar	230.564
Sokszorosítóipar	48.159
Összesen	3,396.091

Termelési értékben az összes termelésnek csaknem fele esett az élelmezési és élvezeti cikkek gyártására, egynegyede a vas-, fém- és gépiparra, a következő a vegyészeti, majd a fonó-szövő- és a faipar.

Az első világháború után a magyar ipar felépítésében strukturális változások következtek be. *A 4.241 gyártelep közül határunkon belül 2.075, a gyárak 48.9%-a maradt* összesen 402.688 lóerővel (50.5%), 223.000 főnyi munkáslétszámmal (50.0%) és 1.901 millió termelési értékkel (55.9%). Ezek az adatok mutatják, hogy a megmaradó gyárak voltak a nagyobb teljesítményűek és értékesebbek.

Iparáganként vizsgálva a trianoni békekötés következményeit a következő képet nyerjük:

A *vas- és fémipar* 50.7%-a maradt meg Magyarországnak, azonban *nyersanyag és tüzelőanyag nélkül;* a gépgyártás 82.2%-a a trianoni területre esett ugyan, de fogyasztópiaca az egész ország volt, így elhelyezési nehézségei is voltak a vas- és fémiparnál már említett nehézségek mellett.

A *kő-, agyag-, stb. ipar* 59.7%-a megmaradt. A veszteség itt aránylag kisebb mértékű volt, csupán üvegiparunk zsugorodott túlságosan össze.

A *fa- és csontipar* 22.3%-a maradt meg. Ez iparágunk szenvedte a legsúlyosabb veszteségeket, mert a telepek legnagyobb része a nyers-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

anyagelőfordulási helyén volt, erdőink legnagyobb részét pedig elveszítettük, fahiányunk a legsúlyosabb nehézségeket támasztotta.

A *bőr-, sörte- és szőripar* termeléséből 57.8% esett a megmaradt területre. Ennél az iparágnál bizonyos nyersanyagok (só, cserzőanyagok) kiesése okozott nehézségeket.

A *papirosipart* a faiparhoz hasonló súlyos veszteség érte, mindössze 23.4%-a esett a trianoni területre, nyersanyagát az is teljes mértékben külföldről volt kénytelen fedezni.

A *fonó- és szövőipar* 41.8%-a esett a megmaradó területre. Ennek az iparnak termelése még távolról sem tudta fedezni az ország szükségleteit, így hatalmas lehetőségek előtt állott. A háborúelőtti ipartelepítés következménye volt, hogy textiliparunk felét elvesztettük, mert textilgyáraink nagy részét a felvidékeken telepítették, amiben a fonóiparra kedvező éghajlat is nagy szerepet játszott.

A *ruházatiipar* természeténél fogva nagyvárosokba, főképpen Budapestre települt, így 74.7%-a meg is maradt.

Az *élelmezési-ipar* 57.6%-a esett a trianoni területre. Ennek az iparágnak helyzetét azonban erősen megnehezítette az a körülmény, hogy a megmaradó gyárak tekintélyes része, különösen a malom-, szesz-, sör-, de részben a cukoripar is az elszakított részekről kapta nyersanyagát és fogyasztóterületei is legnagyobbrészt az elvesztett területek voltak. A háborúelőtti kiviteli lehetőségek nagyrésze is megszűnt, így a nagy kapacitás kellő kihasználása körül zavarok keletkeztek valamennyi említett iparágban.

A *vegyészeti-ipar* termelésének 54.9%-a esett a megmaradó országrészre. A nyersanyagok (fa, só, stb.) hiánya azonban itt is súlyos helyzetet támasztott, azonkívül a vegyészeti félgyártmányokat előállító üzemek nagyrésze is hazánkon kívül maradt, a meglévő továbbfeldolgozó üzemek tehát termelésükben emiatt is szenvedtek.

A *sokszorosítóipar* a kultúra terjesztésének eszköze, érthető tehát, hogy központi területünk ebből vette ki legerősebben a részét, a termelés 89.2%-át állítva elő, ebből Budapestre 81.0% esett. A megmaradt kapacitás azonban az egész országra méretezett volt, így a papírhiányon kívül fogyasztáshiánnyal is küzködött.

A *háború-utáni iparosodásnak* két vezető motivuma volt: olyan iparokat fejleszteni, amelyekre a hazai fogyasztóközönség ellátása szempontjából leginkább szükség van és amely iparcikkek leginkább megterhelik kereskedelmi mérlegünket, tehát a textil-, ruházati-, bőr- és papirosipar, másrészt olyanokat, amelyek biztos és állandó piacra számíthatnak a külföldön, így devizaszerzésre különösen alkalmasak (finommechanika, elektrotechnika). Természetesen e két célkitűzés mellett ösztönszerűen érvényesül az a törekvés, hogy a területelcsatolások által az ipar telepítésében bekövetkezett hézagokat minél hamarabb és minél teljesebb módon kitöltsék, valamint a mezőgazdaságban elhelyezkedni nem tudó agrárproletáriátust foglalkoztassák.

Az 1921-es gyáripari statisztikai felvétel csak 2.142 gyárijellegű ipartelepet talált, ezek között is több olyan szerepelt, amelyeknek csak a gyári kerete volt meg, de sem munkáslétszámuk, sem gépi berendezésük, sem termelésük szerint nem érték el a gyári jelleg határát. A gyáripari termelés értéke 1921-ben csupán 979.4 millió pengő volt, tehát alig több, mint az 1913. évinek a fele, a gyárankinti átlagos termelési érték pedig az 1913. évi 0.9 millió pengőről 0.5 millióra csökkent. A gyárak számának és a gyáripari termelés, valamint a munkáslétszám alakulását mutatják a következő adatsorok:

	Gyárak száma	Munkáslétszám	Termelési érték 1.000 P
1921	2.124	136.808	979.388
1922	2.494	173.322	1,377.302
1923	2.739	197.427	1,412.401
1924	2.876	196.805	1,821.407
1925	3.160	191.760	2,068.298
1926	3.287	195.465	2,191.658
1927	3.544	227.682	2,691.972
1928	3.553	236.284	2,876.871
1929	3.512	237.290	2,867.094
1930	3.491	212.340	2,491.868
1931	3.424	191.965	2,058.660
1932	3.324	173.988	1,822.622
1933	3.352	179.386	1,763.429
1934	3.387	199.273	1,954.388
1935	3.491	219.242	2,201.477
1936	3.700	251.155	2,582.485
1937	3.902	276.470	2,952.438
1938	3.990	347.805	3,044.470
1939	4.334	420.022	3,767.605
1940	4.391	428.770	4,518.157
1941	5.066	490.947	5,607.174
1942	5.648	534.441	7,044.337

A magyar iparosodás belső életerejét vizsgálva különbséget kell tennünk, egyrészt az évtizedes helyzetváltozásoktól függő (konjunktu-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

rális), másrészt pedig az egész nemzetgazdaság összetételén alapuló (strukturális) eltolódásai között. Ami az évtizedes gazdasági helyzetváltozások kilengéseit illeti, a magyar iparnak Trianon óta tapasztalt kivételesen erős gyarapodásában csak két idevágó megtorpanást látunk: az egyik az a mintegy hat esztendőre elnyúlt hullámvölgy, amely a harmincas évek első felének világgazdasági válsága nyomán a hazai ipari termelésben is az átmeneti hanyatlás képét mutatja, a másik pedig azoknak a nyersanyagellátási nehézségeknek a következménye, amelyek a második világháború kitörése, de különösen 1941 óta jelentkeztek.

Az első említett hullámvölgy kitűnően jelentkezik a gyárak számának alakulásában, bár itt megjegyzendő, hogy a 20-as években bekövetkezett nagy gyarapodás részben annak következménye, hogy az egyre fejlődő gyáripari statisztika mind több és több üzemet vont be a számlálásaiba, amelyek így nem jelentettek új alapítást. Sokkal fontosabb a másik két adatsor vizsgálata. Ha közülük először a nemzeti termelési tényezők legfontosabbikának, a munkának szempontjából mérvadó számsort ragadjuk ki, akkor megállapítható, hogy a világgazdasági válsággal kapcsolatos megtorpanás a magyar gyáripar évi átlagos munkáslétszámában csak az 1930—1935. évekre kiterjedő hullámvölgyet tudott előidézni, amely az 1929-i állapothoz mérten még mélypontján, azaz 1932-ben is csupán 27.2%-os esést mutatott, azután pedig — fokozatos emelkedéssel — 1936-ban már megint 4.8%-kal szárnyalta túl az 1929-ben elért magasságot. Nagyjában hasonló képet kapunk a statisztikailag nyilvántartott gyáripari telepek számának alakulásából is: a világgazdasági válság okozta átmeneti hanyatlás itt — az újabb gyáralapításoktól való visszaretteneés gyorsabb üteménél fogva — már 1929-ben kezdődött, mélypontját ugyancsak 1932-ben érte el és 1936-ban már megint teljesen eltűnt, mert ebben az évben újból lényegesen több gyárunk volt, mint 1928-ban, Tudjuk, hogy az emelkedés mindkét említett vonatkozásban utóbb megszakítás nélkül haladt tovább: a trianoni területen 1941-ben kimutatott 4.107 gyártelep csaknem kétszer oly magas, a kereken 354.000 főnyi átlagos gyáripari munkáslétszám pedig jóval több, mint kétszer oly magas színvonalat jelez, mint amilyen két évtizeddel előbb, 1921-re vonatkozólag megállapítható volt. E számsorokban tehát a második világháború okozta nehézségek — a gyáripari munkáslétszám emelkedésének 1941-ben észlelhető lelassult ütemén kívül — közvetlenül még nem domborodtak ki. Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy az 1921. évi felvétel erősen hézagos volt, amire való tekintettel az idevágó statisztikai összehasonlításokból is csak kellő fenntartással vonhatunk le következtetéseket.

A *gyáripari termelés értékének alakulása* viszont már mindkét hullámmozgást érzékelteti. A névleges termelési érték ugyan csupán az 1929—36. években mutat hullámvölgyet, 1937-ben már megint túlszárnyalja 1928. évi magasságát és emelkedése utóbb is folyamatos volt: 1941. évi 4.915 millió pengőnyi színvonalával kereken ötszörte magasabbra emelkedett az 1921-ben kimutatott 979 millió pengőnyi értéknél. Ha azonban ebből a számsorból kiküszöböljük a gyáripari termékek árának változásától előidézett eltolódásokat, akkor kiderül, hogy a második világháború harmadik éve idevágóan már hanyatlást hozott. Ily számítás alapján ugyanis ahhoz az eredményhez jutunk, hogy a trianoni területen üzemben volt gyáraknak az előállított iparcikkek forgalmi-, fázis-, luxusadó és kincstári haszonrészesedés, stb. elhagyásával megállapítható tényleges termelési értéke 1941-ben 7.2%-kal, az átlagos gyárankinti termelés hasonlóan kiszámított tényleges értéke pedig 8.2%-kal volt kisebb, mint 1940-ben. A második világháború harmadik évében tehát a már egyre nagyobbszámú teleppel dolgozó és egyre több munkást foglalkoztató, valamint — amiként egyéb iparstatisztikai adatainkból kiolvashatjuk — egyre több és nagyobb értékű gépet, illetőleg más álló tőkét alkalmazó gyáripar is csak csökkenő tényleges értékű gyártmánymennyiséget tudott előállítani. Magyarázatul itt nyilván főleg a nyersanyagok silányabb minősége, a gépek és az emberi munkaerő igénybevételének részben már káros túlfeszítése és az egyre súlyosabb általános szervezési nehézségek szolgálnak.

Ha azokat a szervezeti, vagy összetételi változásokat vesszük számba, amelyek a magyar nemzetgazdaság általános felépítésében mutatkoznak, akkor az 1938—41. évi négyrendbeli területgyarapodás hatásai kerülnek figyelmünk előterébe. 1941-ben a megnagyobbodott ország területén már 5.379, azaz 46-tal több gyárat mutathattunk ki, mint amennyivel 1913-ban Magyarország, Horvát-Szlavonország és Fiume együttes területén, tehát az egész Magyar-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

birodalomban rendelkeztünk. Gyáripari átlagos munkáslétszámunk pedig, — hasonló számítás alapján — 1941. évi kereken 417.000-es színvonalával csak 12.000-rel maradt el az egész Magyarbirodalom 1913. évi gyáripari munkáslétszáma mögött. Még nagyobb emelkedés mutatkozik az összes gyáripari termelési értéknél, amely a megnagyobbodott országhatárok között 1941-ben 5.633 millió pengőre, az egész Magyarbirodalom területén 1913-ban azonban csak 3.157 millió koronára rúgott. Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy ezek csak névleges termelési értékek. Egyúttal meg kell jegyeznünk, hogy itt említett 1941. évi adataink a visszacsatolt délvidéki gyáriparra még csak hiányosan terjeszkednek ki és hogy hivatalos statisztikánk a gyáripari üzemek körét 1913-ban még némileg másként írta körül, mint 1941-ben. Összehasonlításainkban tehát megfelelő hibaforrások érvényesülnek.

Azok a fejlesztési erők, amelyeket a magyar gyáripar az országgyarapodás általános gazdasági hatásaiból merített, kétségtelenül nagy súllyal esnek latba. Az átlagos magyarországi iparosodás színvonala a területi visszacsatolások következtében némileg csökkent. Tudjuk, hogy mind a négy visszacsatolt országrész iparban tetemesen szegényebb a trianoni területnél és hogy ebből a szempontból Kárpátalja, valamint Kelet-Magyarország és Észak-Erdély még lényegesen a Felvidék és a Délvidék visszacsatolt részei mögött áll. A 100 km²-re számított átlagos gyársűrűség 1941-ben a trianoni területen 4.4-re, a Délvidéken 2.8-ra, a Felvidéken 2.4-re, Kelet-Magyarországon és Észak-Erdélyben 1.3-ra és Kárpátalján mindössze 0.7-re rúgott, úgy, hogy a megnagyobbodott ország területén átlagosan 3.1-es színvonalon helyezkedett el. Megközelítően hasonló csökkenést mutat a 100.000 lakosra számított átlagos gyáripari munkássűrűség is, amely ugyancsak 1941-ben a trianoni területen 3.801, a Felvidéken 1.459, a Délvidéken 1.331, Kelet-Magyarországon és Észak-Erdélyben 1.151, Kárpátalján mindössze 654 és a megnagyobbodott ország területén 2.842 volt. Ennek a két számsornak egybevetéséből az is kiderül, hogy a visszacsatolt területek gyárai átlagosan egyenkint is jóval kisebbek voltak a trianoni terület gyárainál, amely utóbbiaknál főleg a fővárosban és a környékén települt nagyüzemek estek súlyosan latba. A Délvidéken például átlagosan kevesebb mint félannyi munkás, ugyancsak a Délvidéken, azonkívül Kárpátalján, valamint Kelet-Magyarországon és Észak-Erdélyben pedig jóval kevesebb, mint félannyi átlagos termelési érték jutott egy-egy gyárra, mint a trianoni területen.

Az egyes iparágak problémáit a statisztikai nomenklatura sorrendjében tárgyaljuk.

16. sz. ábra

VAS- ÉS ACÉLGYÁRTÁS

A termelés értéke gyárankint 1913-ban

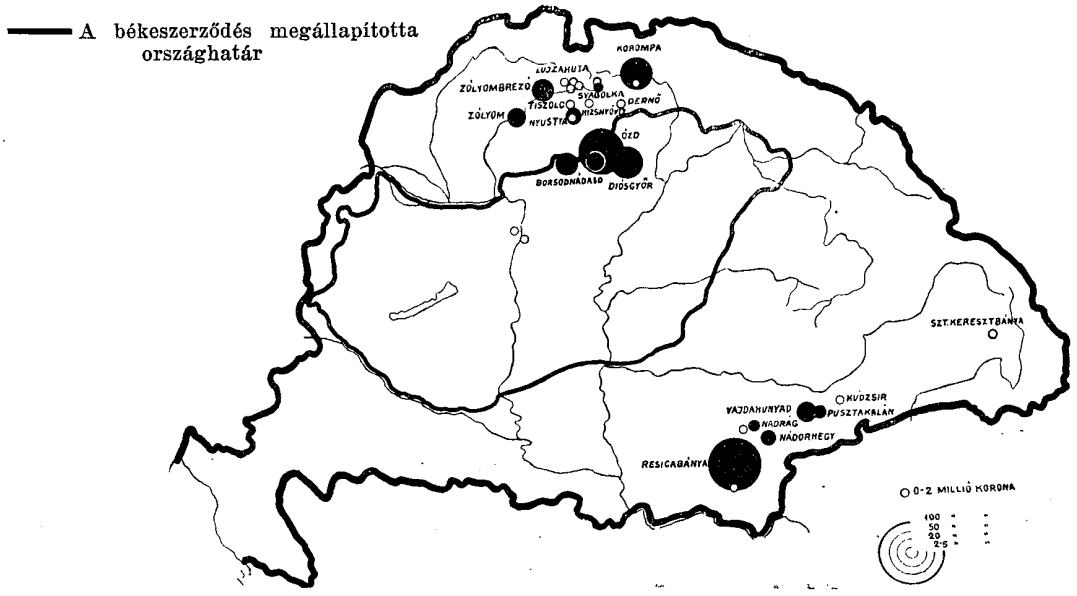

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

2. Vas- és fémipar.

A magyar gyáripar fejlődésének kezdetén a vasipar fejlődése áll, a mezőgazdasági ipar fejlődése mellett. A fejlődés részben hazai vasércre, de sok tekintetben külföldi nyersanyagra és kokszra támaszkodva indult meg. Irama olyan rohamos volt, hogy a mult század végén a magyar és osztrák vasművek éles versenye következtében a közös vámterületen a hengerelt vasárú ára pl. csaknem 30%-kal alatta maradt a német paritásnak. Az 1902-ben kötött osztrák-magyar vasipari kartellmegállapodás biztosította ugyan a magyar vasművek kapacitásának kihasználását, de a belföldi árak azután is alatta maradtak a külföldi paritásnak ennek hatásaképpen a belföldi vasfogyasztás lényegesen emelkedett. A fejenkinti vasfogyasztás az 1900-i 23.1 kg-ról 1913-ban 35.8 kg-ra emelkedett.

1902-ben Magyarország nyersvastermelése 4.35 millió q volt, a következő 10 esztendő alatt a termelés felemelkedett 6.23 millió q-ra, az ország nyersacéltermelése pedig 4.2 millió q-ról ugyanezen idő alatt 8.0 millió q-ra.

Az 1920-as békeszerződés a gyártelepek igényeit nem elégíthette ki **(9. ábra).** A nyersvasipart a felvidéki ércbányáktól, egyedül a rudabányai vasércbányát hagyva meg Magyarországnak, amelynek termelése sem minőség, sem mennyiség tekintetében a magyar vasipar igényeit nem elégíthette ki **(8. ábra).** A nyersvastermelés szempontjából ez azt jelentette, hogy a háborúelőtti 6 millió q-ás termeléssel szemben csupán kb. 1.9 millió q termelés maradt meg.

A Csehszlovákiához került vasércbányák érceinek a magyar kohászat számára való felhasználását államközi szerződés biztosította és ennek alapján a vasipar fejlődése újból megindult. A 30-as évek elejének gazdasági válsága visszaesést eredményezett a magyar vasipar termelésében, de 1934-től kezdve újból megindult a fejlődés **(17. ábra).** Ezt egyébként az alanti adatok is mutatják:

17. sz. ábra

MAGYARORSZÁG NYERSVAS- ÉS NYERSACÉLTERMELÉSE

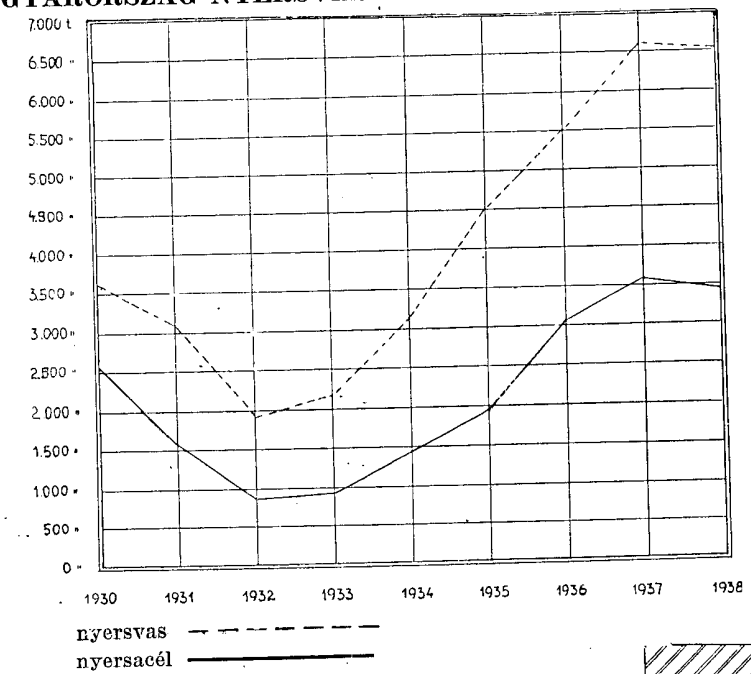

1 mm = 500 t

NÉHÁNY ÁLLAM NYERSVAS- ÉS NYERSACÉLTERMELÉSE 1937-BEN

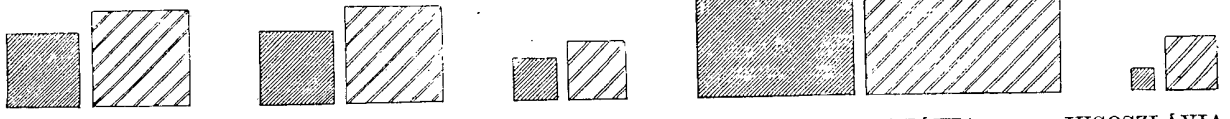

MAGYARORSZÁG AUSZTRIA ROMÁNIA CSEHSZLOVÁKIA JUGOSZLÁVIA

1 mm = 1.000 t nyersvas nyersacél

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	Nyersvas-termelés	Nyersacél-termelés
	q-ban	
1932	660.000	1,800.000
1933	930.000	2,276.000
1934	1,400.000	3,150.000
1935	1,860.000	4,461.000
1936	3,062.000	5,525.000
1937	3,579.000	6,653.000
1938	3,349.000	6,475.000
1939	4,130.000	7,326.000

A vasipar vasércellátásában a belföldi termelés és behozatal a következőképpen részesedett:

	1936	1937	1938
		q-ban	
Termelés	2,796.733	2,900.437	2,975.633
Behozatal ...	3,564.243	4,599.884	4,187.148
Kivitel	425.116	576.380	63.150
Fogyasztás ..	5,935.860	6,923.941	7,099.631

A behozatal tehát jóval nagyobb mennyiséget jelentett, mint a belföldi termelés. Az import-országok közül elsősorban Csehszlovákia és Jugoszlávai érdemel említést.

	Vasércbehozatal		
	1936	1937	1938
		q-ban	
Csehszlovákiából	677.340	1,825.455	1,936.541
Jugoszláviából	2,017.812	2,279.313	1,749.074
A két ország összesen	2,695.152	4,104.768	3,685.615
Összes behozatal	3,564.243	4,599.884	4,187.148

Az összes behozatalnak mintegy fele származott Csehszlovákiából, a csehszlovák behozatal pedig ugyancsak majdnem 50% erejéig az 1938-ban Magyarországhoz csatolt területekről származott (1937-ben 765.619 q) **(18. ábra).**

18. sz. ábra

AZ 1936—39. ÉVEKBEN FELHASZNÁLT VASÉRC MEGOSZLÁSA EREDET SZERINT.

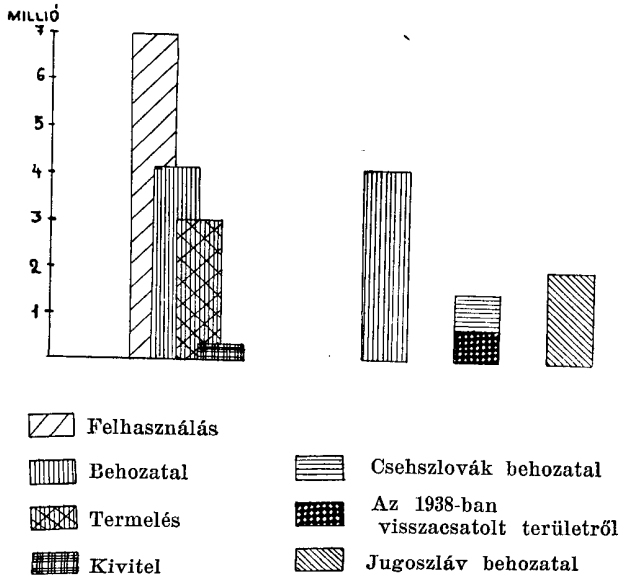

A vasiparunk nyersanyagkérdése tulajdonképpen két üzemet érint: a Rimamurányi—Salgótarjáni Vasmű R.-T. ózdi üzemeit és a MÁVAG diósgyőri üzemét. A két üzem nyersanyagellátásának problémáit a következőképpen foglalhatjuk össze:

A Rimamurányi-Salgótarjáni Vasmű R.-T. Középeurópa egyik legjelentősebb vasipari konszernje, vasérc- és szénbányákat, kohó- és vasműveket egyesít magában a szükséges melléküzemekkel együtt. *A vállalat ideális termelési egységét a termelőtelepek földrajzi elhelyezkedése és a kedvező közlekedési lehetőségek biztosították. A nyersanyag- és energialelőhelyek, valamint a bányafát szolgáltató erdőségek egy 70 km sugarú félkörben helyezkednek el a feldolgozás központja, Ózd körül.* A peremen lévő nyersanyaglelőhelyekről a nehéz tömegáruk természetes bevándorló helye Ózd, kitűnően igazolják ezt a lejtésviszonyok: Rudabánya (vasérc), Barcika 12‰-es, Rozsnyó (vasérc)- Pelsőc 7‰, Garamszög (mészkő)-Bánréve 4‰, a Rimaszombat—Feled-i vonalon az esés 6‰. Az Ajnácskő—Bánréve vonalon 5.7—5‰. Közlekedéstechnikailag ez azt jelenti, hogy lefele rakott, felfele üres vasúti szerelvények közlekednek **(19. ábra).**

Az 1920-as határ ezt a termelési egységet megbontotta. A vasérctelepek egy kivételével (Rudabánya) Csehszlovákiához kerültek, hasonlóképpen a vállalat magnezit- és mészkőbányája, valamint a bányafát szolgáltató erdőségek is. A nyersanyagforrások elvesztésén kívül erősen sujtotta a vállalatot az a körülmény, hogy a Fülek—Bánréve vasútszakasz is Csehszlovákiához került, ami pedig a vállalat két feldolgozó telepe Ózd és Salgótarján, valamint az Ózd—Budapest forgalmában jelentékeny szállítási útvonalhosszabbodást jelentett. (Az első relációban 85 km helyett 231 km, a másodikban 211 km helyett 244 km). *A nyersanyaglelőhelyek kiaknázását, amelyeknek Csehszlovákia számára a magyarországi exporton kívül semmi jelentőségük nincsen, államközi szerződés biztosította ugyan a magyar vállalat részére, de a szállítási nehézségeken az nem segített.*

A vállalat nyersanyagellátását, és azon keresztül az egész magyar vasipar nyersanyagszükségletének tekintélyes részét biztosítani tudják azok a bányák, amelyek a magyar etnikum területére esnek:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Rozsnyó, Dernő, Luciabánya és Jászómindszent, amelyeknek együttes termelése kb. 2 millió q vasércbe tehető. Ha ehhez hozzászámítjuk a Szomolnok—Stosz—Mecenzéf körzetben feltárás alatt lévő vasérctelepek Stosz—Mecenzéf-i részének várható termelését, akkor feltehetjük, hogy ezáltal sikerülne a magyar vasipar nyersanyagkérdésének legnagyobb részét megoldani. Az említett bányák termelésének Magyarország javára való biztosítása akár államközi szerződés útján, akár más módon feltétlenül biztosítandó.

Hasonló a helyzete *a MAVAG-nak*, melynek kohóművei Diósgyőrön, gépgyára Budapesten, sajtoló üzeme pedig Győrben van. A MAVAG az 1920-as békeszerződésben valamennyi vasércbányáját elvesztette és vasércszükségletét korábbi saját bányáiból behozatal útján kellett fedeznie. Az 1938 után beállott területváltozások újból nyersanyagforrások birtokába juttatták a MAVAG-ot, amely azután hatalmas költséggel rengeteg beruházást eszközölt a termelés fejlesztésére. Hogy a MAVAG bányái milyen keveset jelentettek Csehszlovákia ill. Románia számára, mutatja az, hogy mindkét állam magánosoknak adta el a bányákat, vagy pedig egyáltalán nem művelte. A MAVAG vasércszükségletének fedezésére szóbajöhető vasércbányák a következők. Csehszlovákiához került területrészen Rozsnyó és Sajóháza, amelyeknek termelése a magyar impérium alatt a következő volt:

1939	.....	110.883 t
1940	.....	118.788 „
1941	.....	136.907 „
1942	.....	137.984 „
1943	.....	153.356 „

A másik felvidéki vasérctelep a licei, amelyet a csehek nem is műveltek. A MAVAG itt is megkezdette a kitermelést:

1940 évben	.....	1.082 t
1941 „	.....	3.709 „
1942 „	.....	3.175 „
1943 „	.....	2.119 „

termelési eredménnyel.

A harmadik figyelembejöhető vasércbánya a Szolnok-Doboka megyében lévő Macskamező. Román impérium alatt ezt sem művelték. A magyar vállalat az összes előkészületeket megtette a termelés megkezdésére, de a háborús

19. sz. ábra

A RIMAMURÁNY—SALGÓTARJÁNI VASMŰ R.-T. VASÉRCBÁNYAI

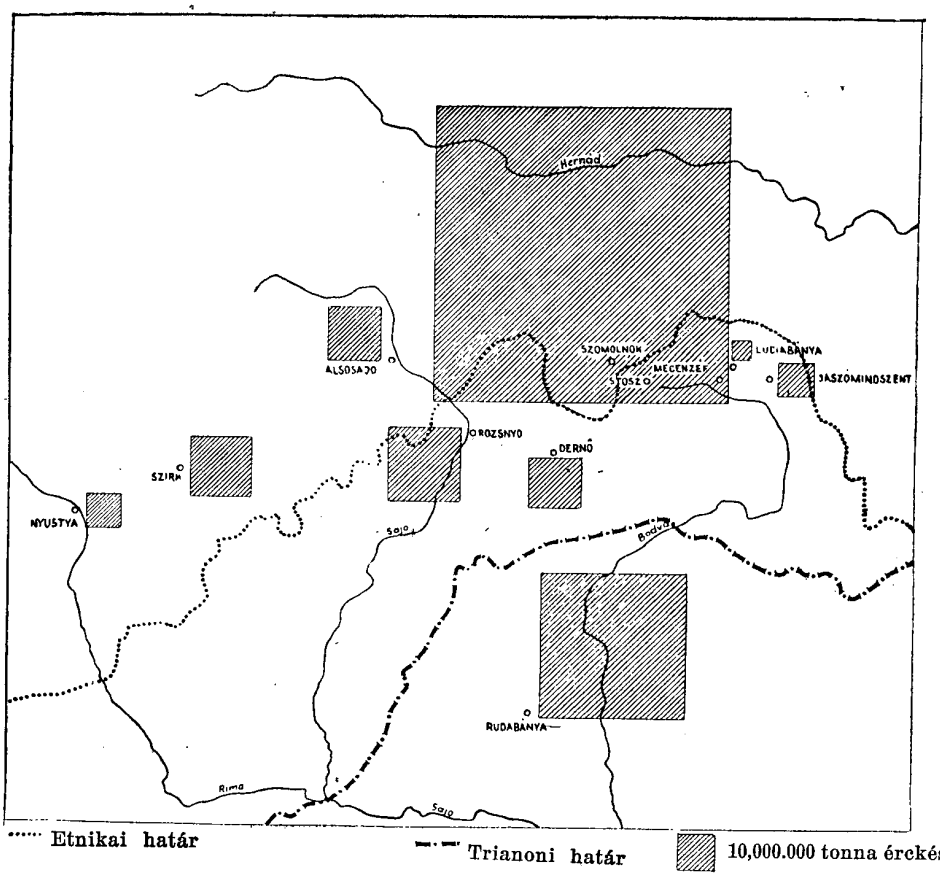

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

események miatt tényleges termelésre már nem került sor.

A három említett vasérclelőhelynek a magyar vasművek számára való kedvező fekvését bizonyítja az, hogy sokkal közelebb, vagy legfeljebb ugyanolyan messze vannak a magyar feldolgozó telepektől, mint a jelenlegi birtokos országokban, nem tekintve azt, hogy azoknak nagyobbtömegű és jobbminőségű vasérclelőhelyek birtokában nincs is az említett vasércbányák termelésére szükségük.

Rozsnyó—Diósgyőr	102 km
Rozsnyó—Tiszolc	118 „
Rozsnyó—Witkowitz	397 „
Macskamező—Diósgyőr ..	374 „
Macskamező—Resica	352 „

Az említett, Magyarországtól 1920-ban elcsatolt területeken lévő, de a magyar etnikum területén lévő bányák termelése az egész magyar szükségletet fedezné, az pedig annál is fontosabb, mert az ország újjáépítésének hatalmas vasszükségletén kívül a jóvátételi kötelezettség is vasipari vonatkozásban rója a legnagyobb terhet a magyar közgazdaságra, amennyiben a jóvátételi szállítások évi nyersvasszükséglete 290.000 t, amely az 1943. évi maximális teljesítmény 69%-a. A vasiparunkra nehezedő súlyos követelményeknek csak akkor tudunk eleget tenni, ha annak nyersanyagszükségletét sikerül feltétlenül biztosítani.

Vasipari ellátásunk szemponjából fontos a *füleki gyár* termelése, amelyet a magyar állam a felvidéki terület visszacsatolása után vett állami kezelésbe, és amelyet hatalmas arányokban fejlesztett. A vállalat Csehszlovákiában mint a Sphynx korszerű ötödik üzeme kizárólag exportra dolgozott, addig 1938 után a magyar vasipari termelés egyik legfontosabb tényezője lett. A vállalatnak úgy nyersanyag, mint tűzelőanyag ellátottsága lényegesen kedvezőbb körülmények között történhet Magyarországon, mint Csehszlovákiában. Az ezt mutató számadatok a következők:

Nyersvas és vaslemez	
Ózd	61 km
Witkowitz	303 „
Idomvas	
Ózd	61 km
Podbrezova	127 „
Szén	
Salgótarján	25 km
Sajószentpéter	78 „
Handlova	147 „
Morava Ostrava	297 „

Ha a csehszlovák állam a füleki gyár földrajzi fekvésének hátrányait fuvarkedvezmények nyujtásával teljesen el akarná tüntetni, 63%-os fuvarkedvezményt kellene a gyár részére biztosítani. A gyár termékeinek fogyasztó piaca Magyarország volt, mutatják ezt a gyár termelési adatai is.

	A termelés értéke	Index 1928 = 100
1928	6,358.983 P	100.0
1929	5,891.683 „	92.6
1931	4,340.750 „	68.3
1935	5,930.973 „	93.3
1936	7,464.615 „	117.4
1937	7,280.306 „	114.5
1939	5,965.168 „	93.8
1940	11,035.544 „	173.5
1941	15,065.684 „	236.9
1942	17,564.219 „	276.2

A gyártelep földrajzi fekvése a készgyártmányok eladását is jelentősen befolyásolja, azonos fuvarbázisra átszámítva, a csehszlovák viszonylat az önköltséget 3.6%-kal emeli. A különbség eltüntetéséhez szükséges fuvarkedvezmény több mint 30%-os.

Fémipari vonatkozásban nagyjelentőségű Magyarország számára a *bauxitnak aluminiummá* való feldolgozása, tekintve, hogy Magyarország rendelkezik a világ második legnagyobb bauxitkészletével. A feldolgozás legnagyobb akadálya az olcsó elektromosáram hiánya, mert köztudomású, hogy az aluminiumgyártás legfontosabb költségtényezője a villamosenergia. Ilyen olcsó elektromos áram csak vízierőkből nyerhető, vízierőben Magyarország pedig rendkívül szegény. Az 1938-ban visszacsatolt felvidéki területen Vágsellyénél és Garam—Ipolyon azonban mintegy évi 200 millió kwó áram termelhető, amely nagyrészben fedezné a dunántúli bauxit feldolgozáshoz szükséges elektromos-energiát. Földrajzi helyzetük is kedvező, mindössze 50—80 km távolságra vannak az alumíniumgyáraktól.

Az említett vízienergiák biztosítása a magyar alumíniumipar számára eminens érdekünk (20. ábra).

A magyar fémgyártás szempontjából nagyjelentőségű a *nagybányai vidéki ércbányák* termelése, különösen az ólom-, zink-, ezüstrelációban.

A magyar fémbehozatal ill. a Nagybányavidéki bányák termelése a következő arányban áll egymással:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

a) *Ólom*

	Behozatal t.	Behozatal 1.000 P	A Nagybánya-vidéki bányák termelése t.
1935 ..	6.129	2.238	
1936 ..	4.915	1.967	
1937 ..	6.095	3.425	**3.403**
1938 ..	7.666	2.341	
1939 ..	8.472	2.767	

b) *Zink*

	Behozatal t.	Behozatal 1.000 P	A Nagybánya-vidéki bányák termelése t
1935 ..	5.023	1.449	
1936 ..	5.151	1.625	
1937 ..	6.298	2 875	**4.274**
1938 ..	8.758	2.605	
1939 ..	9.814	3.394	

c) *Réz*

	Behozatal t.	Behozatal 1.000 P	A Nagybánya-vidéki bányák termelése t
1935 ..	8.150	5.189	
1936 ..	10.156	7.299	
1937 ..	18.057	12.531	**274**
1938 ..	14.880	11.708	
1939 ..	17.454	13.966	

d) *Ezüst*

	Behozatal kg	Behozatal 1.000 P	A Nagybánya-vidéki bányák termelése kg
1935 ..	9.927	899	
1936 ..	10.526	689	
1937 ..	47.277	3.474	**7.424**
1938 ..	82.651	5.958	
1939 ..	43.088	2.398	

e) *Arany*

	Behozatal kg	Behozatal 1.000 P	A Nagybánya-vidéki bányák termelése kg
1935 ..	58	325	
1936 ..	58	218	
1937 ..	31	117	**1.482**
1938 ..	98	376	
1939 ..	223	874	

A magyar ipari gazdaság teljessége szempontjából érdemel figyelmet a csucsomi és jászómindszenti antimónbánya, amely a teljes magyar szükségletet fedezi és azonkívül kisebb mennyiségeket juttatna export célokra is. Magyarország 1938-ig antimón-szükségletét behozatalból fedezte:

1936	1.591 q
1937	2.010 „
1938	2.235 „
1939	2.424 „

20. sz. ábra

BAUXIT FELDOLGOZÁSA ÉS A VÍZIENERGIA

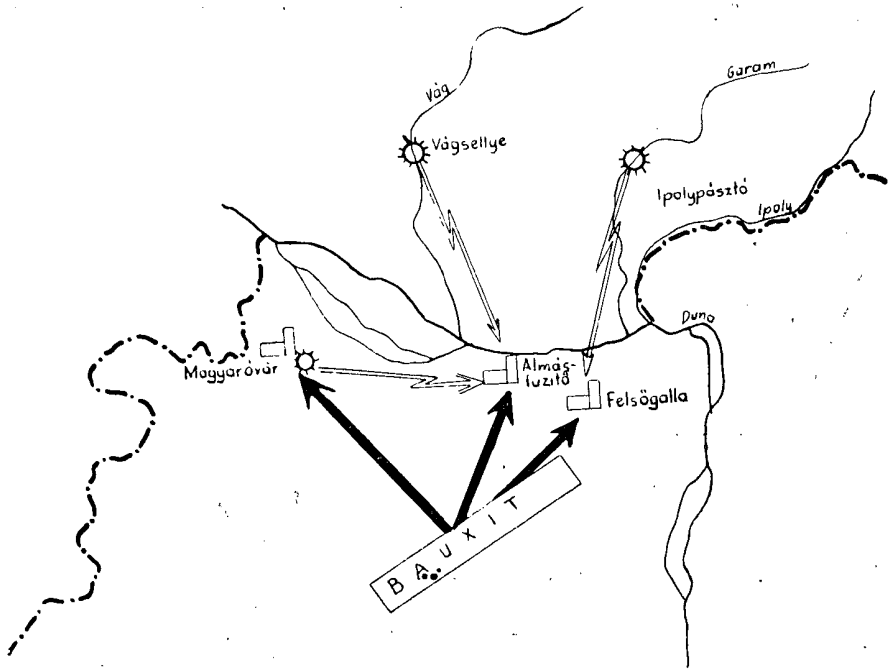

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

1938-ban visszakerült Csucsom Magyarországhoz, érctermelése 1939-ben 84.364 q volt, fémtartalma 6—8%, tehát a 2.000—2.500 q-s magyar szükséglet fedezi. A bánya annál is inkább jelentős Magyarország számára, mert érctonnánkint 4—6 g aranyat is tartalmaz (kb. évi 40 kg arany). A csucsomi bánya közeli kimerülése esetén a jászómindszenti antimónbánya termelésének fejlesztése látszik szükségesnek, amely Csehszlovákia szempontjából semmit sem jelent, hiszen kitermelését meg sem kezdették.

Az előbbiek nyilvánvalóvá teszik, hogy a magyar ipar számára milyen jelentőségteljes mind a nagybányai, mind a csúcsomi, illetőleg a jászómindszenti bányák termelésének zökkenésmentes, akadálytalan biztosítása.

A vas- és fémgyártással kapcsolatban utalnunk kell még a vasszerkezeteket gyártó ipar problémáira is. Ez az ipar már az első világháború előtt is elég fejlett volt. A vasszerkezetek előállításával is foglalkozó nehézipari üzemeket a századforduló körüli nagy közlekedési (vasúti és közúti hidak, pályaudvari csarnokok, stb.) és ipari (gyáripari csarnokok, daruk, stb.) beruházások látták el munkával, 1913-ban az évi termelés 40.000 tonna körül volt és kb. 3.000 munkást foglalkoztatott. Az 1918-as területváltozás a gyárak egyrészét kikapcsolta az ország gazdasági vérkeringéséből. A megmaradt üzemek is a háborút követő nehézségek miatt 1922-ben, 750 munkás foglalkoztatása mellett, csak 600 tonnát termeltek. Így az üzemek egyrésze leállt. Később a termelés egyre emelkedett és új üzemek is létesültek. 1939-ben 1500 munkás kb. 15.000 tonnát termelt. Az ország újjáépítése és a jóvátétel következtében a vasszerkezeteket gyártó ipar munkával teljesen el van látva. Munkájának azonban nélkülözhetetlen feltétele, hogy a vas- és acélgyárak részéről a szükséges hengerelt acélok folyamatosan álljanak rendelkezésére.

A vas- és fémgyártással kapcsolatban foglalkozni kell a *kábel-* és *sodronykötéliparral.* Mindkettő elsősorban hazai szükségletek fedezésére alakult meg s különösen a kábelipar, kapcsolatban a magyar elektromosipar később vázolandó alakulásával, elég számottevő fejlődést ért el. A két világháború között kapacitás kihasználatlansági problémák és nyersanyagkérdések merültek fel. A gyengeáramú elektromosipar fejlődése elég jótékonyan hatott a kábeliparra is; a nyersanyag, különösen a réz hiányán segített és ennek kidolgozásában a magyar kábelipar úttörő volt, az alumínium ezirányú felhasználása. A háborús pusztítások újjáépítése komoly feladatok elé állítják a kábelipart is, annál is inkább, mert jelentős gépveszteséggel indult neki az újjáépítésnek. Nyersanyagellátási kérdésein Nagybánya ólma és reze, valamint a dernai bitumen akadálytalan forgalmának biztosítása sokat segítene.

A magyar vas- és fémipar állapotát 1939-ben egyébként az alanti, ipari alcsoportok szerint részletezett legfontosabb adatai mutatják:

Vas- és fémipar	Ipartelepek száma	Hp.	Alkalmazottak összes létszáma	Termelés értéke 1000 P
Vas- és acélgyártás	8	145.551	21.292	200.324
Vas- és acélöntés	36	5.705	4.073	21.597
Kovácsolt áruk, stb. gyártása	45	65.932	15.032	52.426
Drótkötél, vasfonat, stb. gyártása	13	8.516	3.398	34.231
Zománc- és egyéb vasedények gyártása	8	1.785	3.553	14.186
Kés, olló és sebészeti eszközök gyártása	4	128	208	444
Épület- és műlakatosság	65	2.350	4.058	18.927
Vas- és rézbútor, pénzszekrény gyártása	7	128	305	1.228
Nemes- és nem nemesfémek és ezekből való félgy.	8	19.509	3.147	70.596
Arany- és ezüstáruk gyártása	24	366	469	4.481
Rézművesipar és fémöntészet	19	1.037	1.471	9.005
Csillár- és lámapárugyártás	13	393	975	5.438
Bádogos- és szerelőipar	52	2.029	3.628	23.585
Egyéb fémáruk gyártása	67	4.905	10.084	82.524
Összesen 1939-ben	369	258.334	71.693	538.992

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

3. Gépipar.

Szervesen kapcsolódik a vasipar problémájához a gépipar kérdése is, a nyersanyag közösségén keresztül.

A gépipari gyárszerű termelés nálunk is a XIX. század közepén indult meg. A mezőgazdaság és a malomipar igényei fokozatosan a legkülönbözőbb gépek előállítását tették szükségessé s a földmívelő Magyarország erős piaca volt alapja a magyar mezőgazdasági gépgyártás külföldön is elismert tevékenységének. A mult század 50-es évei óta megindult vasútépítés sokféle és nagyarányú követelményeivel hasonlóképpen nagy lendületet adott a gépiparunknak. A villamossági ipar terén Magyarország kezdettől fogva egyvonalban haladt az úttörőkkel. A legkülönbözőbb téren jelentkező igények, a fogyasztók nagy tömege, a rendelkezésre álló nyersanyagok, a technikai oktatás kiváló színvonala már a Monarchia idejében, tehát a közös vámterületen és az osztrák iparversenyek ellenére is tekintélyes gépipart hozott létre.

Az 1920-as béke gépipari vállalatok egész során kívül **(21. ábra)** a vas- és gépipar sok, igen fontos nyersanyagelőállító üzemét is elszakította. További nehézséget jelentett a nyersanyagok és segédanyagok hiánya és ez a magyarázata annak, hogy az országban maradt ipari vállalatok az 1914 előtti termelési nívójukat hosszú ideig nem tudták elérni.

Ha a gépipar keretén belül az egyes gépipari csoportok termelésének fejlődését, illetve változásait vizsgáljuk, nem tapasztalunk párhuzamosságot. Egyes csoportok bizonyos állandóságot mutatnak, mások pedig, részben a politikai helyzet változásaihoz, részben a világkonjunktúra behatásaihoz képest, — eltérő időpontokban — kisebb-nagyobb ingadozást mutatnak.

A mezőgazdasági gépipar a világháború után nagy szerepet vitt Magyarország termelésének fokozásában. Fejlődésére azonban hatással volt az 1927 után a világ mezőgazdaságában már jelentkező válság, amelynek kihatásait talán legsúlyosabban a mezőgazdasági gépipar szenvedte. Az agrárlakosság vásárlóképességének csökkenése mellett a gazdavédelmi rendelkezések hátrányos következményeit is viselnie kellett. A belső fogyasztópiac gyengülése miatt kapacitását úgy igyekezett kihasználni, hogy minden elérhető helyre exportált és gyakran termelésének több mint 50%-át külföldön helyezte el. Mezőgazdasági gépiparunk export piacai között a szomszédos keleti országokon kívül szerepel Olaszország, Franciaország, Hollandia, Egyiptom, Algir, stb. Az 1935. év óta a belföldi felvevőképesség is állandóan emelkedik, úgy, hogy a mezőgazdasági gépgyártás 1939-ben

21. sz. ábra

GÉPGYÁRAK

A termelés értéke gyárankint 1913-ban

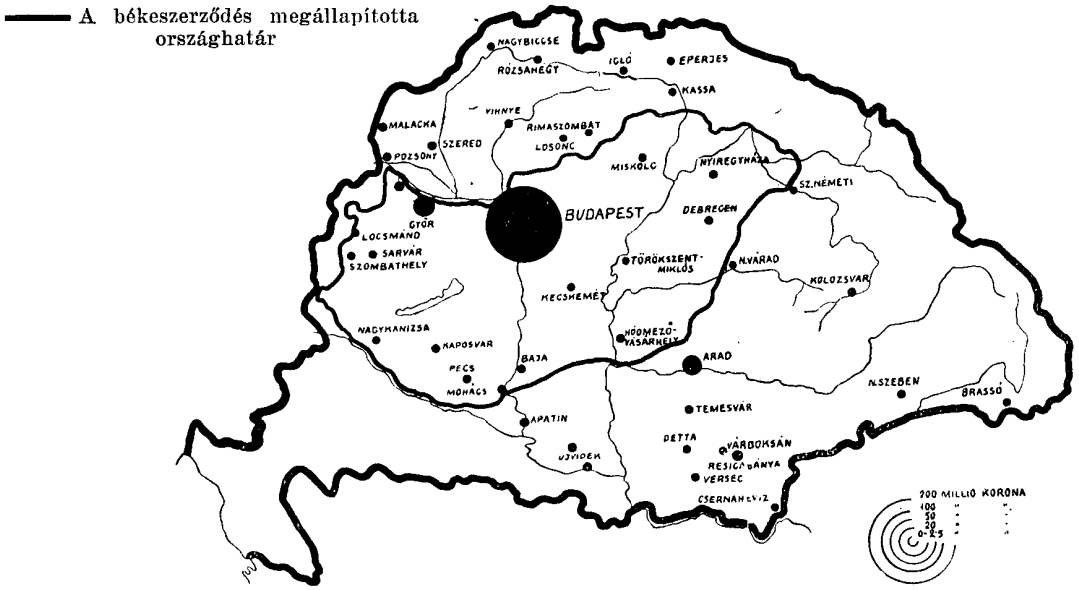

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

újból elérte foglalkoztatottságának maximumát. Az ország mezőgazdasági újjáépítése, különösen a földreform következtében megszaporodott mezőgazdasági üzemek gépesítése folytán s ezenkívül a mezőgazdasági eredetű cikkeket feldolgozó ipari üzemek gépszükséglete következtében a mezőgazdasági gépipar foglalkoztatása biztosítottnak vehető. Számolni lehet továbbá keletre és délkeletre irányuló exporttal is.

A fentiek folytán a mezőgazdasági gépipar nyersanyaggal, félkésztermékekkel ú. m. faanyaggal, vas- és acélfélgyártmányokkal való ellátása életbevágóan fontos, amiért is a vas- és acélgyárak ezirányú termelése, s így a szénnel, érccel és fával történő zavartalan ellátása e szempontból is biztosítandó.

Az erőgépeket és termelőeszközöket gyártó ipar feladata volt a világháború 4 esztendejének elhasználását, valamint az azutáni idők rombolásait helyrehozni és a keletkező új magyar iparvállalatok berendezésében közreműködni. A belföldi tőke hiánya és a külföldi tőke bizalmatlansága miatt csak a 20-as évek vége felé jutott olyan megrendelésekhez, melyek legalább kapacitásának egy részét igénybe vették. A gépipar ú. n. *beruházási csoportja* állandóan lépést tartott a külföldi fejlődéssel, gyártmányainak tökéletessége mindenkor a legmagasabb nívón mozgott, *elektromos iparunk pedig nemcsak lépést tartott a nemzetközi fejlődéssel, hanem számos világhírű feltalálónk elgondolását megvalósítva, a külföldnek is utat mutatott.*

Különösen jelentős a MÁVAG *mozdonygyártása,* amely az első világháborút követő jóvátételi szállítások után az indiai államvasutak részére mozdonyalkatrészeket szállított. Jóvátételi és újjáépítési feladatai pedig foglalkoztatását és így a hazai mozdonygyártás fejlődését továbbra is biztosítják.

A magyar *hajógyártás* komoly multra tekinthet vissza, amely az első világháború kitöréséig állandó fejlődésben volt. Ennek során épült az óbudai hajógyárban a Dunán a mai napig egyedüli uszódokk. A két világháború közt a kezdeti pangás után teremtette meg a magyar hajóépítő ipar a *Duna-tengerjáró hajók típusát.* Új feladatok részint a jóvátételi kötelezettségből fakadnak, részint pedig a magyar *hajóépítőiparra* vár a magyar és a szomszédos államok majdnem teljesen megsemmisült hajóparkjának *újjáépítése.* Ehhez azonban a hajóépítőipar fokozására van szükség, különösképpen akkor, ha a DGT óbudai gyárának, mint németnek minősített vállalat üzemleszerelésével és elszállításával kell számolni. A *hajóépítéshez szükséges vas- és fémanyagokat a hazai gyárak elő tudják állítani, faanyagokat azonban a jelenlegi határok mellett a szomszédos államokból kell behozni, ami a gyártást nagymértékben befolyásolja.*

A magyar *erősáramú elektromosipar* nagy fejlődési korszaka a századforduló idejére esik, amikor zseniális magyar mérnökök, mint *Bláthy* Ottó Titusz, *Déry* Miksa, *Zipernovszky* Károly, majd később *Kandó* Kálmán találmányai, nemcsak a magyar, hanem világviszonylatban is jelentős mértékben járultak hozzá a villamosság gyakorlati alkalmazásához. Jelentős fázisa ennek a munkának 1884-ben a torinói kiállításon bemutatott öngerjesztő váltóáramú generátor, amellyel nevezettek munkája eredményeként a Ganz-gyár a második díjat nyerte el Edison után. Ezt követi Bláthy torziós wattmétere az elektrodinamo-méter elvére alapozva. Korszakalkotó lett azután a *Bláthy—Déry—Zipernovszky-féle zárt vasmagú transzformátor,* amely csakhamar világszerte alkalmazásra került. Ezzel vált lehetővé párhuzamos kapcsolású elosztó-rendszerek kiépítése, ennek következtében pedig a nagyobb távolságokban lévő hő- és vízierőművek közös elosztórendszerben való együttműködése, ezzel a termelés hatásfokának emelése, a termelési költség csökkentése és így a villamos-energiának a legszélesebb körben való elterjedése. *Bláthy* nevéhez fűződik a Ferraris-elven alapuló villamos fogyasztásmérőkészülék szerkesztése, amely szintén csakhamar világszerte használatba került.

A párhuzamos kapcsolású elosztórendszer megteremtése hozta magával a vízierőművek fokozottabb kiépítését. Ennek folyományaképpen született meg a vízturbinák töltését, ill. fordulatszámát szabályozó első lebegődugattyús servomotoros készülék. Jellemző, hogy a századforduló körül magyar mérnökök tervei szerint hazánkban gyártott gépekkel és berendezésekkel mind az öt világrészben épülnek nagy erőművek. Európában főleg Olasz-, Francia- és Oroszországban, valamint Ausztriában, ezenkívül úgyszólván minden európai államban (Angliában ugyanúgy, mint Norvégiában). Európán kívül Északafrikában, (Alexandria, Casablanka), Délamerikában (Sao-Paulo, Mon-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

tevideo), Indiában (Bombay), Ausztráliában (Melbourne).

Kandó Kálmán nevéhez fűződik a nagyfeszültségű váltóáramú villamos vontatási rendszer tökéletesítése, amellyel a két világháború között ért el világraszóló sikert.

Az erősáramú elektromosipar főfeladata szintén az újjáépítés és a jóvátétel. Számolni kell azonban azzal is, hogy a német vállalatok egészségtelen és eszközeiben nem válogató folytogató versenyétől megszabadulva új piacok szükségleteinek az ellátásáról is gondoskodnia kell.

Az *izzólámpa és a gyengeáramú villamosipar* szintén jelentős fokot ért el Magyarországan. E tekintetben is sokkal járult a magyarság az elektromosipar világviszonylatban történő fejlődéséhez. Így Just és Hanaman 1904-ben Magyarországon készítették el az első Wolframszálas izzólámpát, amivel új lökést adtak az izzólámpa tökéletesítéséhez. Ugyanezt érte el 1930-ban Bródy Imre a Krypton-lámpa feltalálásával. Ezek folytán a magyar izzólámpa-ipar az egész világon kiterjedt exporttevékenységig tudott fejlődni. Egyes államok elzárkózása következtében pedig ezekben az államokban fiók-gyárakat alapított a magyar izzólámpagyártás élén járó Egyesült Izzólámpagyár és Villamossági R.-T.

Az a körülmény, hogy Puskás Ferenc, Edison magyar származású munkatársa a telefon elterjedésének a kezdetén építette meg 1881-ben az első magyarországi telefonhálózatot Budapesten, amit a vidéki városok is gyorsan követtek, alapozta meg a gyengeáramú elektromos-készülékeket gyártó magyar ipart. Ennek egyik kezdeti eredménye volt a mai rádió-műsoradás előfutárjaként tekinthető, 1892-ben Puskás által Budapesten létesített telefonhírmondó. A távíró és telefon rohamos elterjedése megerősítette az ipart, majd a vasúti jelző- és biztosítóberendezések gyártása is megindult. Új lendületet adott a két világháború közt a rádió elterjedése. A magyar ipar gyártotta és exportálta először a háromrácsos, valamint a kataforetikus katóddal készült audion-lámpákat. A magyar rádióipar fejlettségét bizonyítja az a körülmény, hogy a két világháború közt világcégekkel is fel tudta venni a versenyt.

A magyar gyengeáramú villamosipar Közép- és Keleteurópa legnagyobb ilyen irányú ipara. A háború sajnos nagyon megbénította, mert a gyárak egyrésze háborús behatások következtében pusztult el, más részének gépeit Németországba hurcolták, illetve a felszabadulás után szerelték le és szállították el.

Ennekfolytán, tekintettel arra, hogy mind a jóvátétel, mind a magyar, mind a szomszédos államokbeli újjáépítés, mind pedig a német ipar kiesése nagy feladatokat jelent, az iparágat feltétlenül fejleszteni kell, annál is inkább, mert fejlettségi foka ezt lehetővé teszi, ezenkívül kevés nyersanyagot igényel és így versenyképességéhez kétség nem fér.

A magyar *műszeripar* (finommechanikai és optikai ipar) az első világháború előtt kisebb jelentőségű volt. Komolyabb fejlődésnek a két háború közt indult s egyes magyar találmányok gyártásával *(Eötvös*-féle torziós inga, geodéziai műszerek, Gamma-gyártmányok, stb.) világhírre is tett szert és gyártmányai a világ minden részében elterjedtek.

A második világháború ezt az iparágat is érzékenyen sujtotta. Egyes üzemek berendezéseit Németországba hurcolták, másokét a felszabadulás után szerelték le, illetve jóvátétel címén kellett átadni. Ennek folytán a kapacitás jelentős mértékben csökkent. A finommechanikai rész mintegy 50%-kal, az optikai rész pedig 65%-kal.

Tekintettel a jóvátételi és mind a hazai, mind pedig a szomszédos államok újjáépítési szükségletére, valamint a német ipar várható kiesésére, az eredeti kapacitás helyreállítása, sőt az optikai kapacitás ezen is túlmenő emelése nemcsak jól felfogott magyar érdek, hanem európai közösségérzetből származó fontos kötelezettség is.

A magyar gépipar méretei fejlődésének jellemzéséül álljanak itt a következő adatok:

1921	Az ipartelep száma	Évi átlagos munkáslétszám	Felhasznált szénmennyiség q	A termelés bruttó értéke ezer P
Vas- és fémipar (vas- és acélgyártással)	208	27.712	7.139	158.679
Gépipar	138	29.486	1.714	94.295
Együtt	346	57.198	8.853	252.974

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

1929	Az ipartelep száma	Évi átlagos munkáslétszám	Felhasznált szénmennyiség q	A termelés bruttó értéke ezer P	Termelési értéktöbblet (a termelés nettó értéke ezer P)
Vas- és acélgyártás	5	11.194	7.359	124.835	49.580
Egyéb vas- és fémipar	275	24.174	2.229	197.638	91.287
Gépipar	171	34.415	1.884	292.221	186.627
Együtt	451	69.756	11.472	614.694	327.494
1938					
Vas- és acélgyártás	7	16.839	8.166	173.504	64.054
Egyéb vas- és fémipar	338	33.926	2.701	255.804	111.116
Gépipar	190	40.383	1.173	297.855	172.730
Együtt	535	91.148	12.040	727.163	347.900

A táblázat világosan mutatja a vas- és gépipari csoport nagy jelentőségét termelésünkben. A gyáripari termelés bruttó értékét tekintve, ez az ipari főcsoport 1938-ban az egész gyári termelésnek csaknem negyed részét jelenti. A termelés bruttó értékét tekintve, a nagy vasművek termelésének adatai igen jelentékenyek. A termelési értéktöbblet szempontjából azonban a feldolgozó ipar áll előbb: a félgyártmányoknál nagyobb a feldolgozott nyersanyagok és tűzelőanyagok szerepe, a feldolgozóiparok munkaigényei igényesebbek. Az 1938. évben a vas- és acélgyártásnál 36.9%, egyéb vas- és fémiparnál 43.4%, és a gépiparnál 58.0% a termelési értéktöbblet a bruttó értékhez viszonyítva.

A magyar gépgyártás 1939. évi állapotát egyébként az alanti adatok mutatják:

Gépgyártás	Ipartelepek száma	Hp.	Alkalmazottak összes létszáma	Termelés értéke 1000 P
Kazán-, gép-, hajó-, vagón-, stb. gyártás	91	71.874	40.221	322.197
Mérleg-gyártás	7	307	373	1.557
Elektrotechnikai cikkek gyártása	58	26.162	17.281	109.027
Hangszeripar	6	77	160	704
Óra-, orvosi- és egyéb műszer gyártása	35	1.894	4.512	22.690
Összesen 1939-ben	197	100.314	62.547	456.175

4. A kő-, föld-, agyag-, stb. ipar.

A kő-, föld-, agyag-, aszbeszt- és üvegipar közül elsősorban a *cement*-gyártásunk érdemel figyelmet. A magyar cementipar négy vállalata hat üzemben termel portland- és bauxit-cementet, az üzemek termelőképessége meghaladja a 10 millió q-t. Minősége már régen exportlehetőségeket biztosított számára, a kapacitás kihasználása részben a belföldi megnövekedett szükséglet, részben a külföldi kereslet valószínű erős fokozása következtében biztosítottnak tekinthető.

A magyar cementipar fejlődését nagymértékben mozdította elő az a körülmény, hogy 1912-ben Felsőgallán, egész Európában úttörőként valósította meg a nagyszilárdságú portlandcementgyártást. Emellett a még sajátos magyar cementgyártási termékek: a szintén felsőgallai bauxit-cement, amelyből jelentős exportunk is volt, továbbá az exportcélokra szintén alkalmas egercsehi fehér portlandcement és a salgótarjáni „S 54" jelű sulfát álló portlandcement.

A cementgyártás nyersanyagai általában rendelkezésre állanak a jelenlegi országterületen is, kivéve a portlandcement egyik nélkülözhetetlen alkatrészét: a nyers gipszkövet, amelyből évi 350—400.000 tonna portlandcement termelés mellett évi 20.000 tonna a szükséglet. Ezt részben az északerdélyi Sztána—Egeres vidékéről, részben pedig az átmenetileg magyar részvénytulajdonban volt Semmering-vidéki bányákból került elő. Az Anschluss után a német hatóságok annyi akadályt gördítettek azonban a működés elé, hogy a magyar érdekeltség kénytelen volt a magyar részvénytulajdont átengedni.

Az országot ért nagyarányú háborús károk folytán feltétlenül szükséges, hogy az építőipar egyik legfontosabb nyersanyagát képező cementgyártás fejlődését akadályozó gipszkőkérdés minél kielégítőbb megoldást nyerjen.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Szükségesnek mutatkozik, még ugyanebből a szempontból az is, hogy a beremendi cementgyár termékeinek olcsó víziúton történő szállítását lehetővé tevő drávai kikötő és a hozzávezető mintegy 9 km-es iparvasút, amelyek jugoszláv területre esnek, használata és víziúton (Duna, Tisza, Ferenc-csatorna) való szállítása lehetővé tétessék.

A magyar *agyagipar*, amely főleg a Zsolnai gyártmányokkal vált méltán világhírűvé, a trianoni határmegvonás következtében vesztette el a durva kerámia nyersanyagában a Losonc-környéki (Poltár, Kálnó, Ipolyberzence), valamint a Nagyvárad körüli (Kér, Barátka), a fínom kerámia nyersanyagában a beregszászi és a nagyborzsovai, stb. kaolin lelőhelyeket, úgyszintén a terragovai földpátot és ami igen súlyosan esik latba: a jolsvai és a nyustyai magnezitet.

A magyar agyagipar európai viszonylatban is igen jelentős a Gránit Porcellán- és Kőedényárugyár Európában a negyedik volt és ma — az orosz gyárak termelését nem ismerjük — a kontinensen a legnagyobb. Ebben a helyzetében a magyar agyagipar falburkoló csempéket, elektroporcellánt, köztük a nagyfrekvenciás áramokhoz szükséges kerámiai anyagot is, továbbá háztartási árut és igen jelentékeny mennyiségben egészségügyi árut termelt és exportált nemcsak európai, hanem tengerentúli államokba is.

Ez a körülmény, tekintetbe véve, hogy az egyéb európai gyárak nagyrésze elpusztult vagy oly sérüléseket szenvedett, hogy a nagy háborús károk miatti újjáépítési szükségletet (különösen az egészségügyi cikkekben) nem bírná ellátni, nemcsak a magyar, hanem az európai újjáépítés szempontjából is szükségessé teszi, hogy a fenti lelőhelyeken kitermelhető nyersanyagok minél kedvezőbb körülmények között álljanak a magyar agyagipar rendelkezésére.

Az ebbe a csoportba tartozó *mészégetés* részben szintétikus úton előállítandó anyagok bázisa, részben az építőiparral függ össze. Ugyancsak ez utóbbival függ össze a *téglagyártás*. Tekintettel a háborús pusztításokra, az újjáépítés körül mindkettőre nagy szerep vár.

Ebbe az ipari csoportba tartozik az *üveg*iparunk is, amely rengeteg nehézséggel küzdve fejlődött ki annyira, hogy 1931-ben már fedezte az ország szükségletét palackokban, öblösüvegárukban, valamint táblaüvegben. A további fejlődés bizonyos mértékű exportot is lehetővé tett. A külkereskedelmi forgalmat mutatja az alábbi táblázat:

	Év	Behozatal métermázsában	Kivitel métermázsában
Öblös üvegek	1929	55.424	4.479
	1939	13.470	15.257
Világítási üvegek	1929	14.250	582
	1939	6.886	4.081
Egészségügyi és kísérleti öblös üvegek	1929	3.965	52
	1939	2.498	2.966
Öntöttüveg	1929	23.395	204
	1939	3.300	247
Közönséges táblaüveg	1929	85.438	152
	1939	2.536	102
Összesen: ..	1929	182.487	5.469
	1939	28.620	22.653

Az újjáépítés nagy üvegszükséglete természetesen nagy feladatok elé állítja üvegiparunkat, amely így az export további fejlesztéséről valószínűleg bizonytalan időre kénytelen lesz lemondani.

Az üvegipar egyik legfőbb kérdése a nyersanyag: Magyarországnak sóbányája nincs és ennek következtében a sóbányászat egyik jelentős ipari terméke a *szóda* sem fordul elő. Az egyéb bányakincsei miatt már említett Nagybánya jelentősége ebből a szempontból figyelembe veendő. Ugyanis egész idáig húzódik az aknaszlatinai sóvidék. Ezenkívül ugyancsak az üveggyártásnál jelentős *glaubersó* az itteni kénnovandból előállított kénsavgyártás egyik melléktermeke. További jelentőséggel bír az üveggyártás szempontjából a nagybányavidéki *földpát*, amely ezenkívül a porcellániparban is felhasználható. Az üvegipar lényeges nyersanyaga végül a megfelelő minőségű *kvarchomok*, amely a jelenlegi határokon belül csak Dorogon fordul elő, de kitermelése — a szén mellékkőzete lévén — nehézségekbe ütközik. Jóminőségű nyersanyag található a román impérium alatt lévő Nagybánya—Bánffyhunyad—Kolozsvár háromszögben, valamint a jelenleg Csehszlovákiához tartozó Ipolyság melletti Felsőtúron.

Tekintettel az üvegipar, különösen a síküveg (táblaüveg) a nagy újjáépítési jelentőségére, Magyarország számára igen nagy jellentőségű lenne üvegipari nyersanyagellátásának zavartalan biztosítása.

A magyar kő-, agyag-, stb. ipar 1939-es állapotát egyébként az alanti, ipari alcsoportok szerint részletezett, legfontosabb adatai mutatják:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Kő-, agyag-, aszbeszt- és üvegipar	Ipartelepek száma	Hp.	Alkalmazottak összes létszáma	Termelési értéke 1000 P
Mészégetés, magnezitgyártás	24	1.197	1.070	9.770
Cementgyártás	6	30.733	1.613	19.680
Aszbeszt-cementpalagyártás	3	1.017	463	4.944
Műkőipar, cementárugyártás	37	1.618	1.337	5.370
Kőbányák	110	12.077	9.620	19.840
Kőmegmunkáló-telepek	25	1.885	756	3.581
Téglagyártás	305	29.904	13.534	31.026
Tűzálló agyagáru-, hővédőagyagárugyártás	3	1.349	555	5.661
Kályhakészítés	3	13	33	117
Pipa- és egyéb agyagáruk gyártása	15	2.121	3.030	10.981
Üveganyagolvasztás	9	3.283	4.299	20.894
Üvegcsiszolás és köszörülés	15	197	274	1.561
Összesen 1939	555	85.394	36.584	133.425

5. Fa- és csontipar.

Már említettük, hogy ez az iparágunk szenvedte a legsúlyosabb veszteségeket az 1918 utáni határváltozással **(22. ábra).** Az üzemek elvesztésén kívül különösen súlyosan érintette faiparunkat nyersanyagbázisának elvesztése.

A nyersanyaghelyzetre vonatkozik a következő összeállítás:

Fenyőműfa.

Hazai termelés: 1931—1937. évek átlaga 125.000 m³ 7.800 vg.
Fenyőműfa-szükséglet összesen 29.652 vg. kereken 30.000 „
Behozatal: 1931—1937. évek átlaga:
fenyőgömbfa ..... 15.390 „
bárdolt, ácsolt, hasított fenyő ..... 6.517 „
50%-os kihozatal mellett gömbfára átszámítva 13.034 „
fenyőbányafa ..... 8.266 „
fenyőfűrészáru ..... 26.792 „
60%-os kihozatal mellett gömbfára átszámítva 44.650 „
Összes behozatal ..... 81.340 „
Magyarország összes fenyőfaszükséglete ..... 89.140 vg.

Lombműfa.

Hazai termelés: 1931—1937. évek átlaga.
215.000 m³ 16.500 vg. bükk, gyertyán, tölgy, kőris, szil.
77.000 m³ 5.600 vg. akác, nyár, nyir.
292.000 m³ 22.100 vg.
Behozatal: 1931—1937. évek átlaga:
gömbfa ..... 1.759 vg.
bárdolt, ácsolt fa ..... 439 vg.
50%-os kihozatal mellett gömbfára átszámítva 2.878 „
fűrészáru ..... 738 vg.
50%-os kihozatal mellett gömbfára átszámítva 1.476 „
Összes behozatal ..... 7.552 vg.

Különösen a fenyőfaszükséglet kielégítése okozott állandó nehézségeket.

A faipar nyersanyagkérdésének tartós és végleges rendezése egyike a legfontosabb feladatunknak, gondolva az ország újjáépítésének nagy műfaszükségletére.

A nyersanyag hiányán kívül súlyosan érintette a megmaradt magyar *fűrészipart* az a körülmény, hogy az ország faáruhiánya folytán erősen kiszolgáltatott helyzetében, bár a hazai fűrészek foglalkoztatása miatt elsősorban gömbfabehozatal (rönk) lett volna indokolt, kénytelen volt feldolgozott árut átvenni. Ennek indokolására álljanak itt az átlagos évi magyar fabehozatal megoszlásának köbméterre átszámított adatai:

Tűzifa	2,079.880 m³
Faszén	253.039 m³
Bányafa	210.343 m³
Lombrönkfa	45.366 m³
Fenyőrönk	403.119 m³
Hegyezett karó	27.990 m³
Fenyő bárdoltfa	316.002 m³
Fűrészelt lombfa ..	47.970 m³
Fűrészelt fenyőfa ..	1,318.278 m³
Egyéb faféleség ..	20.547 m³
Összesen:	4,816.511 m³

Megjegyzendő, hogy az első világháború előtt a fűrésztelepek egyrésze azért települt a medence belső részére, — részint a nagy iparteleppek mellett, részint főleg a folyók partján — mert a víziút, a tutajozással olcsóbbá tette a fenyőrönk alakjábani, mint a fűrészelt áru alakjábani vasúti szállítást.

A fentiekből folyóan kívánatos, hogy a medenceperemről lefutó folyók, elsősorban a Tisza és mellékfolyói, természetes szállítóútjának a kihasználásával rönkfabehozatali lehetőségek is biztosítassanak az ország számára.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

22. sz. ábra

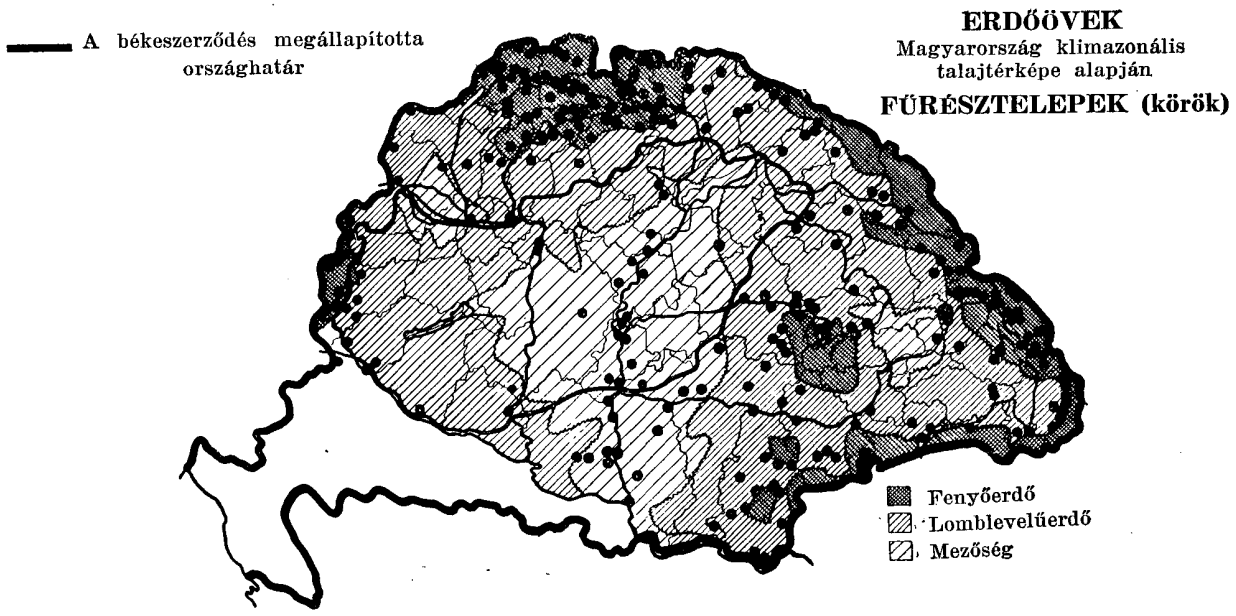

A magyar faipar előtt elsősorban újjáépítési feladatok állanak, amelyek teljesítéséhez azonban a nyersanyagkérdés megoldása elengedhetetlen. Vonatkozik ez nemcsak a már tárgyalt fűrésziparra, az *építőiparról* nem is beszélve, hanem az elég jó hírnevet szerzett *butoriparra* is.

A magyar fa- és csontipar 1939-es állapotát egyébként az alanti, ipari csoportok szerint részletezett, legfontosabb adatai mutatják:

Fa- és csontipar	Ipartelepek száma	Hp.	Alkalmazottak összes létszáma	Termelés értéke 1000 P
Fűrésztelepek, furnirgyártás	152	18.259	7.650	38.257
Hordó- és faedénygyártás	4	476	135	1.263
Parkettagyártás	9	816	409	1.760
Magpergetők, faáruk, bot- és ostornyélgyártás	4	294	231	671
Hajlított fabútorok gyártása	5	429	622	1.883
Asztalosipar	135	7.796	5.479	26.145
Faredőnygyártás	4	27	62	390
Esztergályosipar	28	1.491	1.276	5.441
Csomagolóforgács- és faszeggyártás	4	89	64	238
Aranyozók, tükör- és képkeretkészítők	7	287	291	1.045
Fából való szerszám- és faeszközgyártás	8	634	617	2.174
Csont-, gyöngyházáru- és fésügyártás	9	209	354	1.405
Gyermekjátékszergyártás fából	4	48	54	258
Fatelítőtelepek	4	2.195	359	8.548
Cirokseprő- és cirokkefegyártás	6	67	255	977
Nád- és szalmaszövés, kosárkötőipar	6	260	180	622
Kocsi-,, kerék- és csónakgyártás	11	406	806	3.847
Összesen 1939-ben	402	33.783	18.844	94.924

6. Bőr-, stb. ipar.

A *bőripar* problémáját szintén a nyersanyagnehézségek jellemzik, ugyanis a belföldi nyersbőrtermelésünk sem mennyiségi, sem minőségi vonatkozásban nem elégítette ki iparunk nyersanyagszükségletét. A helyzet állatállományunk tekintélyes részének elpusztulása után még rosszabb lett. Kívánatosnak látszik tehát ama törekvés további fejlesztése, hogy a bőripar nyersanyagbehozatalát készáru kivitellel fizesse meg, amint az a 30-as évek vége felé már szép fejlődést mutatott:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	Készbőrbehozatal pengő	index	Nyersbőrbehozatal q	1000 P	Készbőrkivitel pengő	index
1931	7,978.000	100.0	118.869	19.023	6,252.000	100.0
1932	3,626.000	45.5	103.735	11.687	6,836.000	109.3
1933	2,811.000	35.2	94.442	11.695	7,559.000	120.9
1934	2,960.000	37.1	140.629	17.622	7.320.000	117.1
1935	2,898.000	36.3	133.098	18.256	10,975.000	175.5
1936	2,819.000	35.3	137.551	21.566	9,428.000	150.8
1937	3,215.000	40.2	160.236	29.848	10.529.000	168.4
1938	2,530.000	31.7	158.035	20.250	7,551.000	120.8
1939	4,026.000	50.6	172.982	20.029	5,673.000	90.7

A magyar bőr-, stb. ipar 1939. évi állapotát egyébként az alanti ipari alcsoportok szerint részletezett, legfontosabb adatai mutatják:

Bőr-, sörte-, viaszosvászon- és gumi-ipar	Ipartelepek száma	Hp.	Alkalmazottak összes létszáma	Termelés értéke 1000 P
Bőrgyártás	34	15.748	6.934	85.108
Szőrmekikészítés	7	3.177	1.301	10.057
Bőrdíszmű- és viaszosvászongyártás	28	1.500	1.039	10.680
Sörte-, szőr- és tollipar	25	1.102	1.057	6.403
Ruggyantagyártás	8	10.252	3.684	30.651
Összesen 1939	102	31.779	14.015	142.899

7. Fonó- és szövőipar.

A *textilipar* a világháború előtt a hazai szükségletnek mindig csak csekély hányadát tudta fedezni és behozatali többletünk textilipari termékekből állandóan magas volt. A világháborúutáni békekötés is súlyos veszteségeket okozott textiliparunknak **(23—26. ábra).** Az azután következő években textiliparunk fejlődése nagy lendületet nyert, természetesen ez sem tudta megszüntetni a Magyarországon nem termelhető vagy nem kielégítő mennyiségben előállítható nyersanyagok behozatalát, de jelentős mértékben tolta el a behozatalt a készárukról a nyersanyagok felé:

	1927 %	1936 %	1937 %	1938 %	1939 %
Az összes ipari félgyártmány- és készárubehozatalból textilfélgyártmány és készáru volt	40.5	17.5	14.0	15.0	13.1
Az összes ipari készárubehozatalból textilkészáru volt	43.0	14.1	12.5	11.3	11.3
Az összes behozatalból textilbehozatal volt	30.0	18.6	16.3	14.8	16.4

Textilipari külkereskedelmi forgalmunk passzívitása is állandóan csökkent, eltekintve már a háborús konjunkturát jelentő 1939. évtől.

	1936	1937	1938	1939
	millió pengő			
Egész textil-behozatal ..	80.5	77.2	61.6	80.1
Egész textil-kivitel	31.5	36.6	25.5	18.9
Behozatali többlet	49.0	40.6	36.1	61.2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A textilipar fejlődését mindennél jobban szemléltetik a gépberendezés fejlődését mutató adatsorok:

	1921	1927	1929	1932	1935	1939
Pamutfonóorsó	33.000	134.000	196.000	250.000	304.000	334.000
Pamutszövőszék	4.100	11.000	12.000	12.000	13.000	14.000
Gyapjúfonóorsó	5.800	43.000	50.000	50.000	70.000	88.000
Gyapjúszövőszék	370	1.760	1.800	1.850	2.000	2.200
Lenfonóorsó	10.000	20.700	20.700	20.000	20.000	20.000
Kenderfonóorsó	1.500	4.300	5.500	6.180	5.500	7.080
Len- és kenderszövőszék	600	1.260	1.320	1.393	1.393	1.393
Jutafonóorsó	10.000	10.000	11.000	11.000	11.040	11.040
Jutaszövőszék	565	765	881	881	881	881
Selyemfonókatlan	456	456	456	456	456	456
Selyemszövőszék	550	1.070	1.240	1.685	2.000	2.000
Szalaggép	150	486	486	540	540	540
Nyomó roleau	32	42	46	53	57	57
Hulladékfonóorsó	5.800	9.800	9.800	13.500	28.700	30.000

A magyar fonó- és szövőipar problémáit részletesebben nyersanyagok szerint vizsgálhatjuk:

A *gyapjúipar* tekintettel arra, hogy 1918 előtt 90%-ában a későbbi trianoni határon kívül települt, úgyszólván a semmiből fejlődött a két háború között odáig, hogy a harmincas évek végére a belső fogyasztást majdnem teljesen és mégpedig hazai fonalból tudta fedezni. A második háborút is a legkisebb mértékben sínylette meg, kapacitásának teljes kihasználását azonban erősen gátolja a nyersanyaghiány. A két háború között is a feldolgozott gyapjú $^2/_3$-dát külföldről kellett behoznia. Ennek oka részben abban is rejlett, hogy a Kárpátmedence juhállománya inkább a peremvidékeken található **(23. ábra).** Ez az arány tekintettel arra, hogy a földreform következtében a juhászat visszaesésével kell számolni, előreláthatóan növekedni fog, amiért is a gyapjúiparnak vagy elegendő külföldi nyersanyagról kell gondoskodnia, vagy pedig nyersanyaghiány miatt a leállás veszélye fenyegeti **(24. ábra).**

23. sz. ábra

JUH

Állomány 1913-ban megyénkint

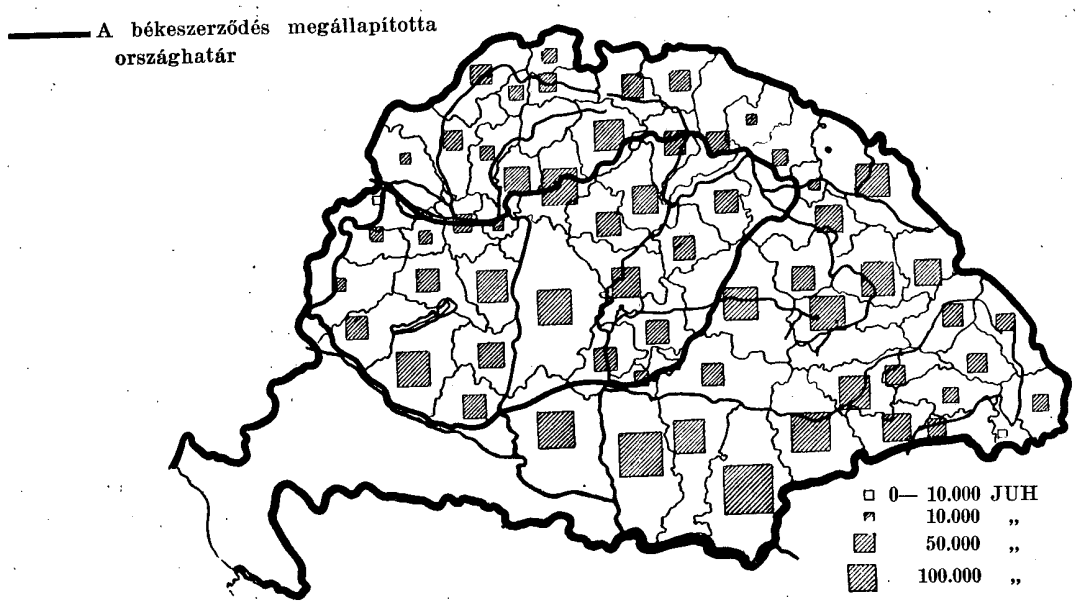

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

24. sz. ábra

GYAPJÚIPAR

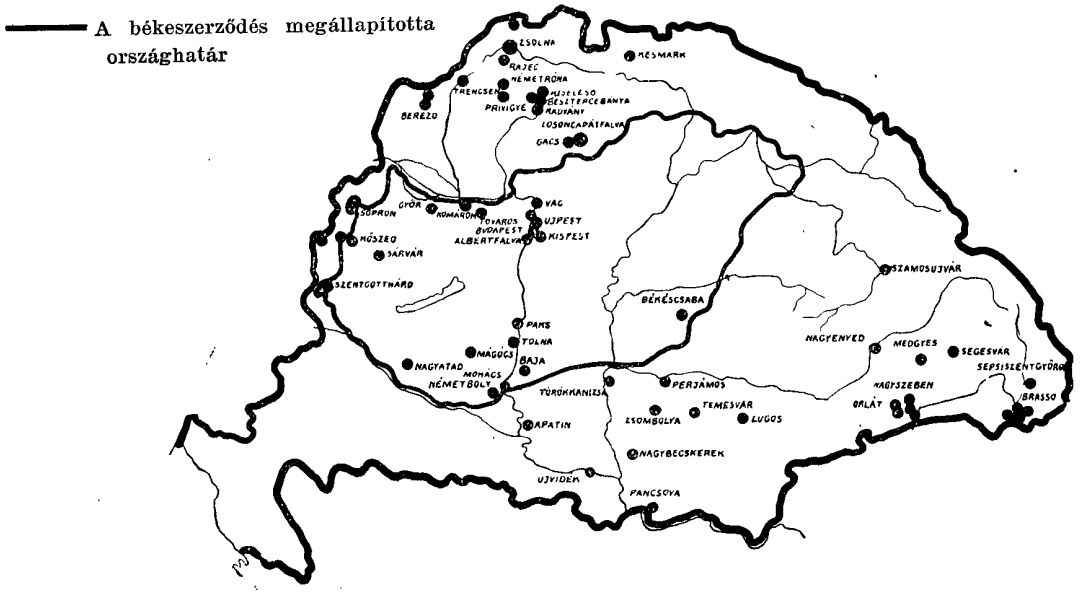

Teljesen külföldi nyersanyagokra alapozva indult meg a magyar *pamutipar*, amely már az első világháború előtt is jelentős mérvben fejlődött, de tulajdonképpeni nekilendülése a két világháború közötti időszakra esik, amikor is már nemcsak a belföldi szükséglet nagy részét fedezi, hanem a 30-as évek végére már jelentős kivitellel aktívvá teszi a készáru külkereskedelmi forgalmát. Háborúutáni foglalkoztatása az orosz bérmunkával indult meg. További problémái ugyanúgy mint az európai pamutiparé a nyersanyagellátás körül jegecesednek ki.

Az egyik legrégebben meghonosodott magyar textilipar a hernyó-*selyemipar*. A selyemtermelés már a XVII. század végén megindult, a XVIII. század derekán a hernyók egyik betegsége erősen visszadobta, de új alapokra fektetve ismét fejlődésnek indult. Az új fejlődést részint az 1918-as területváltozás (a selyemtenyésztés nagyrésze a Délvidékre esett) részint pedig a műselyem előretörése akasztotta meg. A területváltozás nemcsak a tenyésztést, hanem a feldolgozó üzemek, különösen a fonódák terén is bénítóan hatott, bár az ipari kapacitás még így is nagyobb, mint a hazai nyersanyag (gubótermelés). A selyemipar jövője kizárólag a nyersselyem iránt megnyilvánuló világpiaci szükséglettől függ.

A *műselyemipar* nálunk is fellendült, elsősorban a feldolgozás területén. Ez részben arra vezethető vissza, hogy a hazai műselyemgyártás *nitrocelluloze* eljárással indult meg, ami később nem bírta el a viszkoze versenyét. A hazai viszkozegyártás pedig, tekintettel a német vegyiipar nyomására, csak nagy nehézségek közepette indulhatott meg. Jövője nagymértékben a cellulózegyártás alapanyagától, a fától függ, bár a mezőgazdasági hulladékanyagok (kukoricaszár, somkóró, stb.) feldolgozására is történtek kísérletek. Ez utóbbi a technikai részen kívül, tekintettel a földreform gazdasági következményeire, a szétszórt s található nyersanyagok összegyüjtésének szervezési feladatát is jelenti.

A lenipar szintén a legrégibb textilipari ágazatok közé tartozik. Termesztése azonban főleg a Kárpátmedence peremére esett; ugyanígy feldolgozása is. Ennek folytán az 1918-as területváltozások, valamint a pamut és a műselyem előretörése következtében a termelés nagymértékben visszaesett. A feldolgozás, különösen a fonás (cérnagyártás), tekintettel arra, hogy felszabadult a volt Osztrák-Magyar Monarchia területén működött osztrák és cseh lenipar nyomásától, kissé fejlődésnek indult. A lenipar jövője, amúgy is erősen kérdéses helyzete mellett, a nyersanyagellátástól függ, tekintettel arra, hogy a földreform ennek a jellegzetesen nagybirtoknövénynek a termesztését jelentősen módosította. Így, ha nem kap kül-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25. sz. ábra

LEN (négyszögek)
A lennel bevetett terület megyénkint 1913-ban

LENGYÁRAK (körök)
A termelés értéke gyárankint 1913-ban

A békeszerződés megállapította országhatár

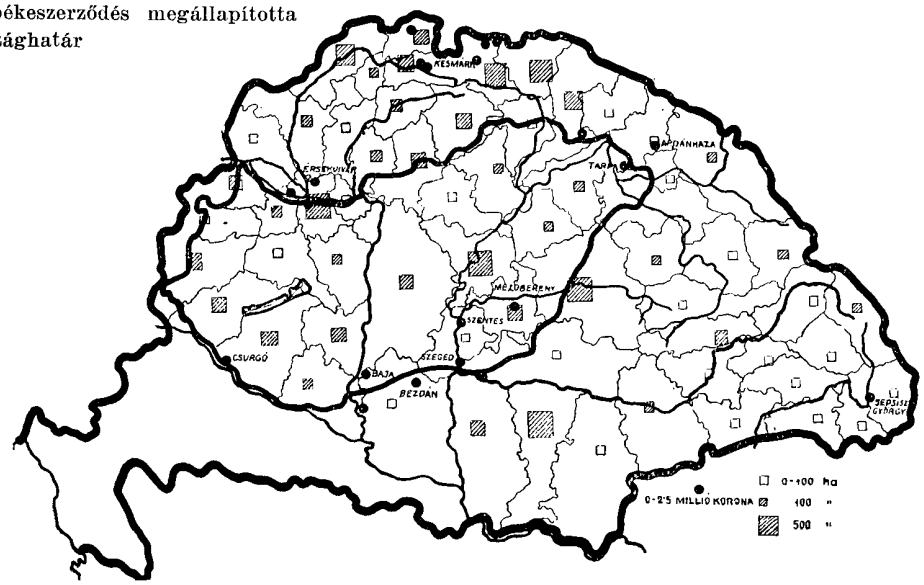

földi nyersanyagot, a kisüzemi termelés mielőbbi megszervezése létkérdés a magyar leniparra számára **(25. ábra).**

A *kenderiparra* nagyban-egészében ugyanazok a megállapítások érvényesek, mint a leniparra, azzal az eltéréssel, hogy a kendertermelés visszaesésénél az 1918-as területváltozások mellett, azt részben megelőzve, a juta játszotta a főszerepet. A két háború között a szövött árutermelés kisebb mérvben fejlődött, mint a fonott féltermékeké. Az ipar jövője eléggé bizonytalan **(25. ábra).**

A *jutaipar* nálunk is megindult. Tekintettel arra, hogy külföldi eredetű nyersanyaggal dolgozik, első települése eléggé centrálisan (Budapest környékére) történt s így az 1918-as területváltozás nem igen érintette. A két háború között nem fejlődött, ami a nyersanyagbeszer-

26. sz. ábra

KENDER (négyszögek)
A kenderrel bevetett terület megyénkint 1913-ban

KENDERGYÁRAK (körök)
A termelés értéke gyárankint 1913-ban

A békeszerződés megállapította országhatár

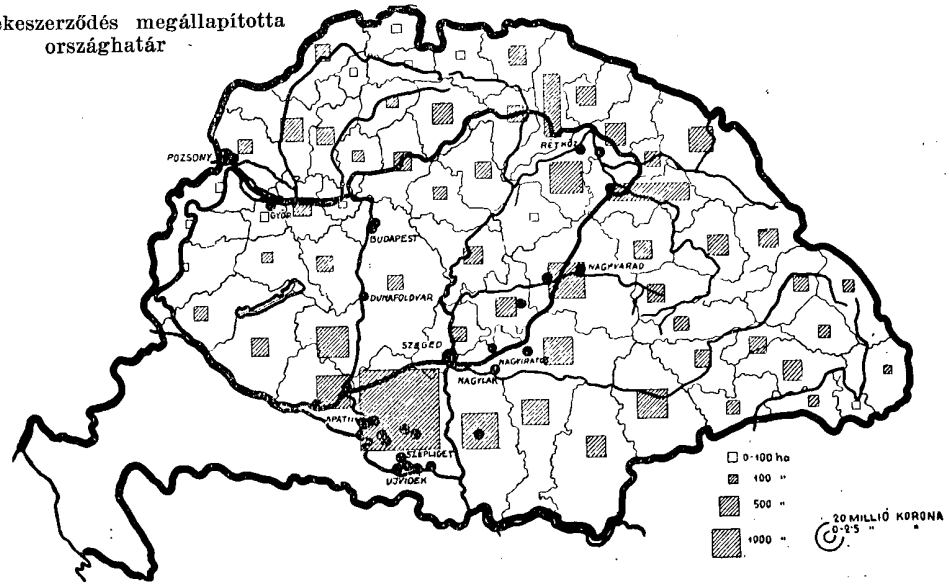

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

zés valutáris nehézségeire vezethető vissza. Sorsa a jövőben, mint a multban is, részben a nyersanyag, részben pedig a készáruvilágpiactól függ.

A magyar fonó- és szövőipar 1939-es állapotát egyébként az alanti, ipari csoportok szerint részletezett, legfontosabb adatai mutatják:

Fonó- és szövőipar	Ipartelepek száma	Hp.	Alkalmazottak összes létszáma	Termelés értéke 1000 P
Pamutipar, egyéb textiláruk gyártása	83	63.525	28.252	222.927
Lenipar	19	4.765	4.594	31.264
Kenderipar	25	8.969	4.957	27.017
Jutaipar	4	8.251	2.095	14.235
Gyapjúipar	50	22.615	13.321	116.201
Selyemipar	20	4.248	4.934	31.727
Szalaggyártás	12	741	1.177	6.704
Kötött- és kötszövöttáruk gyártása	98	3.491	11.553	61.572
Paszomántárugyártás	22	699	1.454	8.136
Hímzés és csipkegyártás	7	164	340	2.142
Kikészítőtelepek	26	20.712	5.210	51.948
Kelmefestők és vegytisztítók	12	473	998	2.531
Összesen 1939-ben	378	138.653	78.885	576.404

7. Ruházati ipar.

A *ruházati ipar*, kisebb hajtóerőszükséglete következtében s a női munkáskezekkel előállított árucikkek könnyebb értékesíthetőségére való tekintettel, fejlődése rohamos volt, sokaknak adott kenyeret és emellett közgazdaságilag is haszonnal járt, mert hozzájárult behozatalunk csökkenéséhez, sőt az előállított iparcikkek minősége tekintetében is olyan előrehaladást tett, hogy a külföldi igényeket is ki tudta elégíteni és így évről-évre emelkedő kivitelre tett szert:

	1932	1936	1937	1938	1000 P
Női és leány felsőruházat	2.790	4.848	6.153	4.938	„
Cipő	162	1.234	2.217	3.710	„
Szűcsárú	410	1.322	1.677	1.464	„
Bőrkesztyü	—	639	1.276	906	„
Kalap	2	64	60	62	„

Az utóbbi hét év alatt a ruházati cikkek kivitele a magyar konfekciósipar fejlődésével egyenes arányban fokozódott. A fontosabb konfekcionált áruk kivitele hét év alatt megháromszorozódott. A kivitel legfontosabb tétele a női- és leányfelsőruházati export, mely a ruházati cikkek kivitelének közel felét szolgáltatja, főként nyugateurópai és tengerentúli országok felé irányult. Figyelemreméltó jelenség a cipőkivitel emelkedése, minthogy a cseh verseny ellenére is sikerült a kivitelt hét év alatt majdnem huszonötszörösre emelni. Ez az eredmény a magyar cipő kitűnő minőségével magyarázható. A magyar cipőkivitel kétharmada Nagy-Britaniába, a többi pedig főként a skandináv államokba, az Amerikai Egyesült Államokba, és egyéb tengerentúli országokba irányult.

A magyar ruházati ipar 1939-es állapotát egyébként az alanti, ipari alcsoportok szerint részletezett, legfontosabb adatai mutatják:

Ruházati ipar	Ipartelepek száma	Hp.	Alkalmazottak összes létszáma	Termelés értéke 1000 P
Szabóipar	47	91	2.776	29.499
Szűcsipar	8	44	216	3.886
Fehérnemű- és ágyneműkészítés	22	287	1.078	6.033
Divatárucikkek gyártása	7	6	155	2.924
Napernyő- és esernyőgyártás	3	9	109	1.030
Kesztyű- és kötszerészipar	20	112	953	4.776
Gyapjúból és egyéb szőr. v. kalapkészítés	24	843	1.213	7.527
Szalmakalapgyártás	4	14	105	429
Művirág- és dísztollgyártás	5	14	103	493
Bőrcipő-, posztócipőgyártás	95	2.302	7.020	46.550
Összesen 1939-ben	235	3.722	13.728	102.147

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

27. sz. ábra

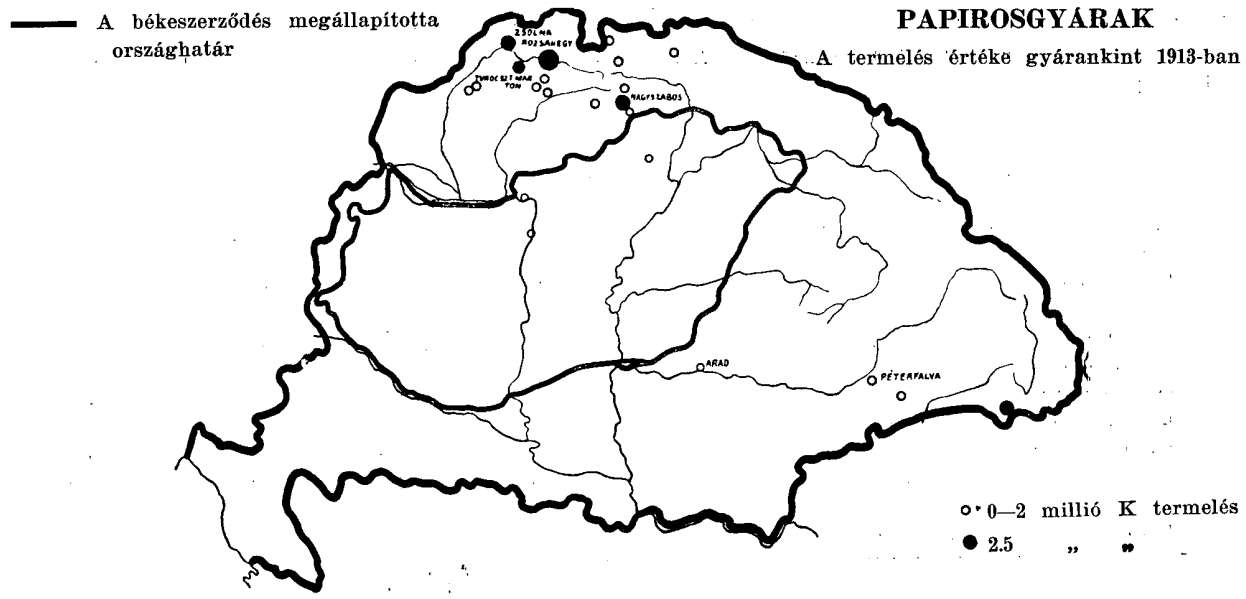

9. Papirosipar.

A világháborút megelőző években már szépen fejlődött *papirosipar* felett rendelkeztünk, amelynek termelése megközelítette, de még nem fedezte az ország szükségleteit. A fennálló 33 papírgyár közül csak 2 maradt 1918 után az ország területén **(27. ábra)**, ezeknek a termelése is egészen jelentéktelen volt. Ezzel szemben megmaradt papirosfeldolgozó iparunk, amely igen jelentékeny volt és termelése legnagyobbrészt Budapesten összpontosult. Megfelelő erdőségek hiányában a papirosgyártás elé hatalmas akadályok gördültek.

A nehézségek ellenére megindult papirosgyártásunk adatait mutatja a következő adatsor:

Termelési kapacitás.

1920	250	vagón
1925	1.260	„
1930	3.050	„
1935	5.410	„
1939	9.700	„

Papírfogyasztásunk az elmúlt időszakban a következőképpen alakult:

	Vagón	Fejenkinti kg
1925	5.450	6.5
1929	8.613	10.0
1930	8.240	9.5
1932	6.253	7.1
1935	8.320	9.3
1937	8.793	9.7
1938	8.555	9.4
1939	11.004	10.2

A fogyasztás és belföldi termelés viszonyát a következő táblázat mutatja:

	1936	1937	1938
		1927=100	
Nyomó- és írópapírfogyasztás	134.3	114.6	113.0
ebből a hazai termelésre esik %	77.2	74.9	78.8
Csomagolópapírfogyasztás	110.6	106.3	87.3
ebből a hazai termelésre esik %	60.2	65.7	70.9
Papiroslemezfogyasztás	134.3	135.8	132.1
ebből a hazai termelésre esik %	67.9	66.3	74.8
Rotációspapírfogyasztás	147.9	143.6	149.3
ebből a hazai termelésre esik %	0.0	0.0	0.0

Papírnyersanyagbehozatal.

	1936	1937	1938
		vagón	
Vegyi úton előállított papíranyag	3.741	3.783	2.497
Mechanikai úton „ „	42	424	211

A gyártás nyersanyagszükségletét teljes mértékben külföldről kellett fedeznünk, ez évi 2000—2300 vagon faköszörületet jelentett, amelyet részben már faköszörület alakjában hoztunk be (500 v.). A felvidéki területtel ideiglenesen visszakerült özörényi cellulózegyár termelési kapacitása 1500 vagón, amely *a kb. 4200-t-s behozatalból fedezett cellulózeszükségletünk több mint 30%-át jelentené.*

A papírellátásunkhoz szükséges faanyag biztosítása egyike ipari gazdaságunk legfontosabb kérdéseinek.

A magyar papirosipar 1939-es állapotát egyébként az alanti, ipari alcsoportok szerint részletezett legfontosabb adatai mutatják:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Papirosipar	Ipartelepek száma	Hp.	Alkalmazottak összes létszáma	Termelés értéke 1000 P
Papirosanyag és papirosgyártás	12	32.967	3.057	38.082
Papirosárugyártás, könyvkötőipar	97	2.331	5.115	32.265
Összesen 1939	109	35.298	8.172	70.347

10. Élelmezési iparok.

Élelmezési iparunk helyzetét két körülmény tette különösen súlyossá: kapacitása az egész ország nyersanyagtermelésére volt alapozva, tehát az ország területének ⅓-ra csökkenése hatalmas nyersanyagbázisoktól fosztotta meg az élelmezési iparunkat, másrészt a termelés nemcsak Magyarország szükségleteinek fedezésére szolgált, hanem az egész Monarchia szükségleteinek kielégítésére és a Monarchia felbomlása után ezek a piacok legnagyobbrészt elvesztek, vagy felvevőképességük, illetve szándékuk lassú, de állandó visszaesést mutatott.

Különösen a három legfontosabb mezőgazdasági iparágunk problémája jelentett nagy gondot kormányzatunknak: az idevonatkozó problémák a következők:

Malomiparunk 1914 előtt nemcsak világgazdasági jelentőségre tett szert, de a malomipar műszaki fejlődése is magyar földről indult el. A magyar malomipar nemcsak Magyarország lakosságát, de Ausztriát és Bosznia—Hercegovinát is ellátta liszttel s ezenfelül jelentős feleslegeket termelt a vámkülföld számára is. A malomipar két települési központja Budapest és a Tiszavidék, tehát a víziutak olcsó szállítási lehetőségeihez, illetve a gabonatermelés lelőhelyeihez igazodott.

A világháború után a gyárimalmok aránytalanul nagyobb része maradt Magyarország területén, a kapacitás 59.1%-a, míg az ország területe 28.6%-ra zsugorodott össze **(28. ábra).**

A malomipar helyzete attól függött a két világháború közötti időszakban, hogy a magyar búzafelesleg szemesgabona formájában vagy liszt alakjában hagyja el az országot. Állandó magyar kereskedelempolitikai követelmény volt, hogy búzafeleslegünket liszt formájában szállítsuk külföldre, különösen Ausztriába és Csehszlovákiába, amelyek a Monarchia fennállása alatt a magyar liszt legfőbb átvevői voltak. A magyar törekvés nem járt sikerrel, különösen nem a világgazdasági válság után, amikor az autarhikus gazdaság kiépítésére törekedett valamennyi állam. *A búzalisztkivitel egyre zsugorodott, Csehszlovákia felé egyenesen megszűnt* **(29. ábra).**

28. sz. ábra

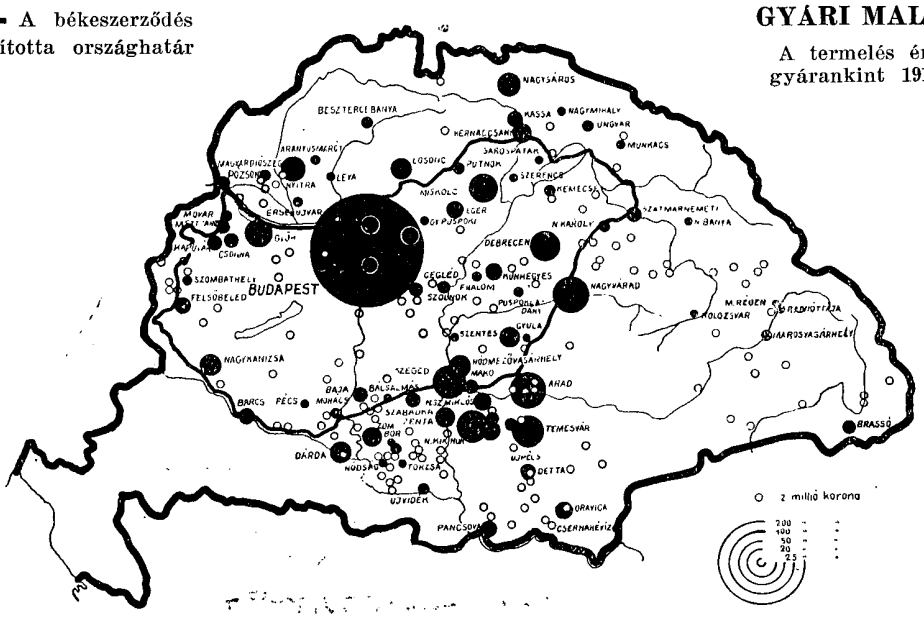

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

29. sz. ábra

BÚZA- ÉS BÚZALISZT-KIVITEL

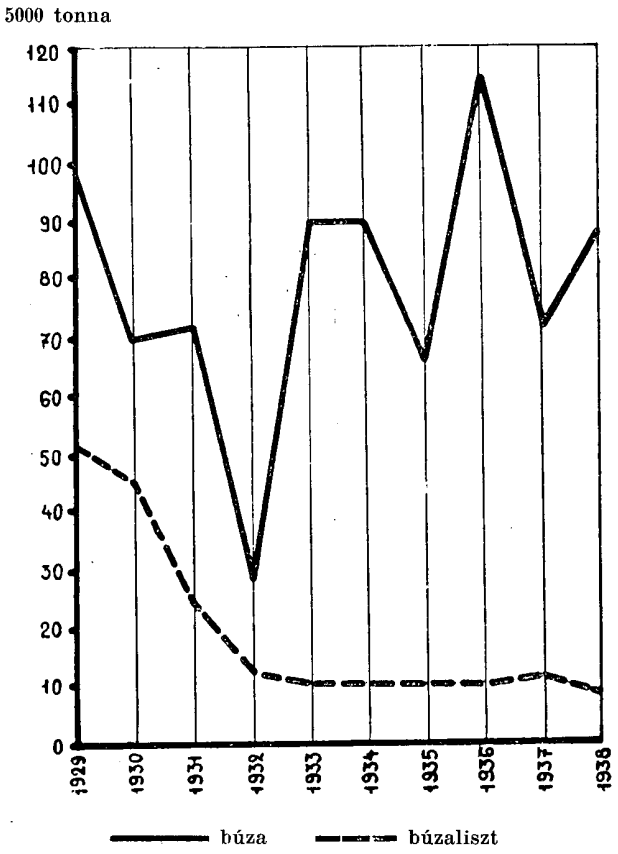

Búzaliszt- és darakivitele
(ezer mázsában)

Év	összesen	Ausztriába	Csehszlovákiába
1925	1.916	600	829
1926	1.471	822	423
1927	1.554	1.004	410
1928	1.964	1.280	539
1929	2.642	1.675	518
1930	2.301	1.458	629
1931	1.247	900	0.4
1932	598	452	73
1933	492	375	18
1934	490	449	1
1935	527	405	1
1936	542	233	2
1937	578	196	0.6

Hasonlóan súlyos helyzetbe került a magyar *cukoripar*, amelynek nagyszabású teljesítőképessége kihasználását lehetetlenné tette az új határ: a megmaradt gyárakhoz tartozó répaterület csökkenése miatt, az export elmaradása miatt s mert a belső fogyasztás is kevés reménynyel kecsegtetett.

A háború után megindult cukorexport állandóan nagy nehézségekkel küzdött. A nádcukortermelő országokkal szemben a répacukrot termelő országok alulmaradtak. A cukorexportáló országok között kötött kiviteli egyezmények nem jártak eredménnyel. Magyarország a rendkívül alacsony exportárakon nem tudta a számára engedélyezett kontingenst kihasználni. Kivitelünk ennek következtében egyre csökkent, a fennmaradó export is csak piacbiztosítás volt, nem pedig reális kivitel **(30. és 31. ábrák).**

30. sz. ábra

CUKORKIVITEL

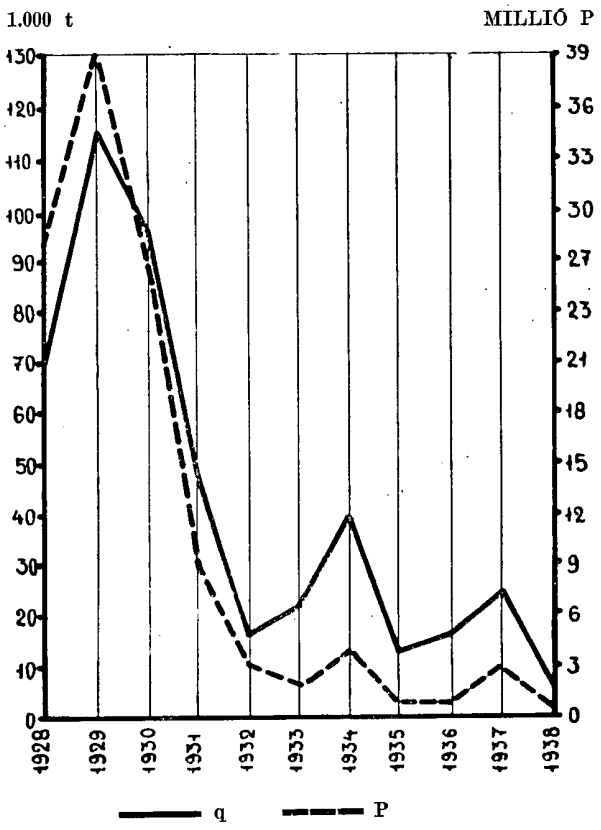

31. sz. ábra

TERMELT FINOMÍTOTT RÉPACUKOR
EZER MÉTERMÁZSA
1937

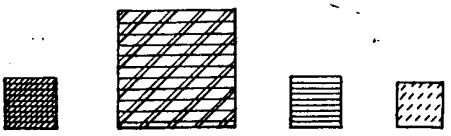

1 mm² = 1000 t

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Cukoriparunk kapacitásának kihasználását az exportlehetőségeken kívül elsősorban a belső fogyasztás emelkedésétől kell várnunk, mert a belföldi cukorfogyasztás még mindig alacsony. A fejenkinti cukorfogyasztás Magyarországon 1924/25-ben 11.2 kg volt s 1928/29-ig felment 12.6 kg-ra; a gazdasági válság éveiben újra csökkent s a második világháború előtt nem érte el a fejenkinti 15 kg-ot. A legtöbb nyugati országban a fogyasztás a háború előtt ennek többszöröse volt, Nagy-Britanniában a 40 kg-t is meghaladja, de Németországban is 25 kg körül volt, csak a tőlünk keletre eső országokban volt a fejadag a magyarnál kisebb. A magyarországi alacsony fejkvóta azt jelenti, hogy ha valamely módon sikerülne a fogyasztást lényegesen emelni, akkor a cukorgyártás és így a cukorrépatermelés túlnyomórészt függetlenedne a kiviteltől.

A *sörgyártás* részben nyersanyagtermelő területeit vesztette el (Csallóköz, Mátyusföld), részben fogyasztópiacát, és termelési kapacitását töredékrészben tudta csak kihasználni. A sörgyárak sörtermelése állandó csökkenést mutatott, ezzel szemben a malátagyártás és export fokozódott, amely kedvezőbbé tette a fix költségeknek a söregységárra eső tételét, másrészt nagy devizaszerző jelentősége volt: csaknem az egész maláta-exporttal nemes devizákat szereztünk **(32. ábra).**

32. sz. ábra

MALÁTAEXPORT

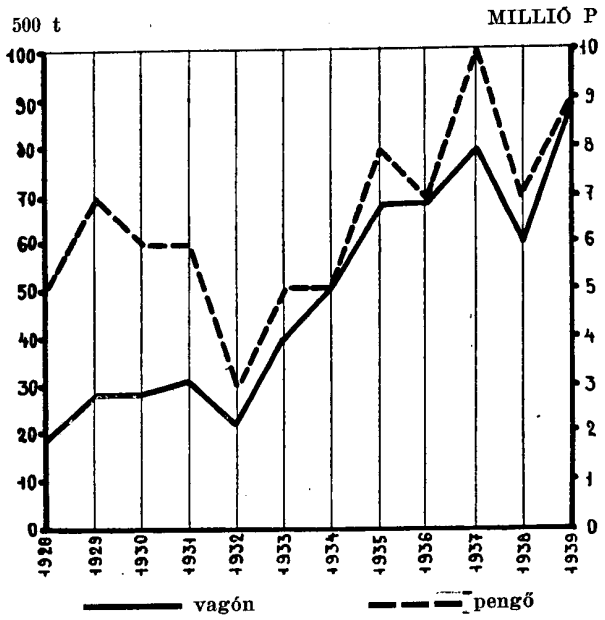

A tárgyalt három iparág jellemző élelmezési iparunk egész problémájára. Magyarországnak kiviteli lehetőséget kell biztosítani, mert a magyar mezőgazdasági ipar nem lehet állandó függvénye a külföld ingadozó átvételi kedvének.

A magyar élelmezési iparok 1939-es állapotát egyébként az alanti ipari alcsoportok szerint részletezett, legfontosabb adatai mutatják:

Élelmezési iparok	Ipartelepek száma	Hp.	Alkalmazottak összes létszáma	Termelési értéke 1000 P
Malomipar	637	100.989	8.991	487.517
Fűszerőrlőmalmok	12	686	146	1.204
Sütőipar és tésztagyártás	68	1.204	2.382	29.404
Burgonyazúzás	8	139	112	916
Cukorgyártás	15	99.461	4.705	58.387
Cukorka- és csokoládégyártás	42	5.593	3.353	38.997
Kávépörkölés és pótkávégyártás	37	5.078	2.049	27.943
Magtisztítás	8	679	469	11.309
Szalámi- és húskonzervgyártás	45	3.224	4.103	76.670
Tejtermékek gyártása	57	3.281	1.802	71.204
Dohánygyártás	13	2.745	6.988	153.840
Sör- és malátagyártás	10	21.960	2.814	40.790
Szeszgyártás	10	4.052	645	10.008
Ecetgyártás	19	98	84	2.465
Konyak-, likör-, pálinka-, rumgyártás	35	658	713	27.087
Pezsgőborgyártás	5	136	68	1.326
Ásványvízkiaknázás, szikvízgyártás	27	727	468	4.892
Közhasználatú vízművek	39	38.393	3.040	23.444
Jéggyártás	80	7.551	428	3.628
Összesen 1939	1.167	296.654	43.360	1,071.031

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

11. Vegyészeti ipar.

Az 1920-as határ a *vegyészeti iparunkat* is erősen meggyöngítette s a fát, sót, földgázt, érceket, vízierőket és velük együtt a feldolgozásukkal, ipari hasznosításukkal foglalkozó gyárakat szakította ki a magyar vegyészeti ipar termelőköréből. Az 1914 előtti Magyarország a vegyészeti készáruk, segédanyagok és félgyártmányok hosszú sorában fejlett kiviteli állam volt, az 1920-as ország ellenben a legelemibb vegyészeti ipari szükségletek egész tömegében teljesen a külföldi szerzésre kényszerült. Egész vegyészeti iparágak elvesztek: a falepárló-, cellulóze- és cserzőanyagipar, a salétromsav, a szóda, a marónátron, a klór és egész sereg vegyszer gyártása, de ezeknek az iparágaknak addig rendelkezésére állott nyersanyagforrásokat is elveszítettük. Súlyosan érintette vegyészeti iparunkat a Monarchia azelőtt 50 milliós fogyasztópiaca 80%-ának elvesztése is.

A természetes fejlődés hozta magával, hogy a vegyészeti nagyipari termelőágak az elcsatolt területeken lévő nyersanyagforrások körül létesültek, viszont a feldolgozó vegyészeti iparágak túlnyomórészt az ország fővárosában és közvetlen környékén telepedtek meg. Az 1920-as békeszerződés tehát a feldolgozó iparágak nyers- és segédanyagait vette el.

A regenerálódási folyamatot három szempont irányította: a belföldön rendelkezésre álló nyersanyag és energiakészletek, a technikai és pénzügyi lehetőségek, végül a tényleges szükségletek, a fogyasztás igényeinek jelentkezése.

A két világháború között eltelt időszakban vegyészeti iparunk újból kifejlődött annyira, hogy a legtöbb cikkben ki tudta elégíteni az ország szükségletét, sőt bizonyos mértékben már exportot is fejlesztett. Néhány magyarországi nyersanyagból elő nem állítható vegyészeti cikk termelése nem kezdődött meg csupán mint pl. a falepárló-, cserzőanyagipar termékei, a szóda és marónátron. Ezzel szemben új vegyészeti iparágak fejlődtek naggyá, mint a barnaszénlepáró-ipar, kátrányolajtermelés, benzolgyártás, barnaszénből történő kéngyártás, a különféle aluminiumsók előállítása.

Elsősorban a mezőgazdaság igényeire és szükségleteire volt vegyészeti iparunk tekintettel, amikor a műtrágya, növényvédőszerek, rézgálic, szérumok, állatgyógyszerek termelését fejlesztette, de a textil-, bőr-, szőrme-, vas-, papíripar vegyészeti segédanyagtermelése is nagy haladást mutat. De nem kevésbé eleven volt a fejlődés a közfogyasztásban, a közhasználatban szükséges vegyészeti készítmények egész seregében is: e munkakörben az olajok, zsiradékok, szappan, kozmetikai cikkek, gyógyvegyészeti, gummiipari áruk, fényképpapír, háztartási vegyészeti cikkek termelése fejlődött ki.

A magyar vegyészeti ipar jövő fejlődése most már szükségessé teszi, hogy megindduljon azon alapanyagok gyártása is, amelyeket eddig, nyersanyag hiányában nem lehetett termelni: a falepárolóipar termékeinek gyártása, a kátrányfestékek előállítása, a szóda- és marónátrongyártás valamint szükség van kénkovandra, amely a kénsavgyártáshoz és műtrágyagyártáshoz szükséges. A fának, sónak és kénkovandnak kielégítő mennyiségben való biztosítása a magyar ipar számára nagyfontosságú kérdés, amelynek megoldását a békeszerződéstől kell várnunk.

A fémipar mellett erősen érdekelve van a kémiai iparunk is a nagybányai bányavidék termelésében. Magyarország agrár-ipari ország, tehát az ipar fejlődésének összhangban kell állnia a mezőgazdaság fejlődésével, illetve az iparnak támogatnia kell a mezőgazdaság fejlődését. Mezőgazdaságunk belterjességének fokozása jelentős mennyiségű műtrágyát igényel, a műtrágyagyártás alapanyaga pedig a kénsav. Már említettük, hogy a kémiai iparnak a mezőgazdaság igényeit kielégítő szektora hatalmasan fejlődött, de a kénsavgyártáshoz szükséges ként túlnyomórészt behozatalból kellett fedezni:

Kénbehozatal.

	q	1000 P
1935	28.656	473
1936	22.669	361
1937	24.028	216
1938	23.069	321
1939	14.384	206

A nagybányavidéki ércek jelentős mennyiségben tartalmaznak ként is, amely mintegy 85.000 tonna kénsav gyártását teszi lehetővé, tehát elégséges a fokozódó magyar műtrágyagyártás alapanyagszükségletének kielégítésére.

Vegyészeti iparunk 1939-es állapotát egyébként az alanti, ipari alcsoportok szerint részletezett legfontosabb adatai mutatják:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Vegyészeti ipar	Ipartelepek száma	Hp.	Alkalmazottak összes létszáma	Termelés értéke 1000 P
Kőolajfinomítás	10	4.556	2.264	68.548
Világítógázgyártás	18	9.796	3.374	36.238
Brikettgyártás	13	4.776	623	17.503
Keményitőgyártás	12	3.558	642	5.238
Gyufagyártás	3	906	440	6.865
Enyv- és albumingyártás	3	1.199	267	2.458
Falepárolás	3	2.451	967	5.059
Zsíros növényolajgyártás	17	4.704	1.116	22.237
Gyertya-, szappan- és illatszergyártás	41	3.326	2.618	36.260
Kocsikenőcs- és bőrkenőcsgyártás	14	558	764	11.702
Festék-, lakk-, stb. gyártás	29	1.551	894	13.911
Csontszén- és műtrágyagyártás	7	14.643	1.824	20.575
Aszfalt-, kátrány-, stb. gyártás	18	2.022	1.069	9.046
Vegyészeti szerek gyártása	73	19.866	5.812	65.944
Egyéb vegyészeti cikkek gyártása	29	6.652	5.601	45.950
Összesen 1939	290	80.564	28.275	367.534

12. Külföldi készárubehozatal.

Röviden érintjük még a külföldről származó készárubehozatalnak a hazai készárufogyasztásban való százalékos részesedését ipari főcsoportok szerint, amit a következő táblázat mutat:

Vas- és fémipar	24.3%
Gép, elektrotechnika és finommechanika	26.6 „
Kő-, agyag- és üvegipar	15.6 „
Faipar	1.8 „
Bőripar	33.7 „
Gummiipar	19.9 „
Textilipar	13.4 „
Ruházati ipar	3.0 „
Papíripar	44.4 „
Vegyészeti ipar	34.4 „

Legnagyobb a függőségünk a papíriparban és a vegyészeti iparban, amelyet nyersanyaghiányunk is indokol, a textil- és gummiiparban mutatkozó viszonylag alacsony arányszámot lerontja, hogy a gyapotot és nyersgummit nyersállapotban hozzuk be, tehát az iparágak jelentős mértékben vannak külföldi nyersanyagra utalva.

A vas- és gépiparban a külföldi részesedés a termelési *jószág* behozatalra vezethető vissza, míg a bőriparban a készbőráruk behozatala emeli a megadott magasságra a külföld részesedését. Meglepő a faipar alacsony arányszáma, amely mutatja faiparunk igen magas fejlettségi fokát, amely csak nyersanyagbehozatalra szorult.

III. A KISIPAR ALAKULÁSA.

1. A kisipar kezdeti hanyatlása.

A gyáripar kialakulásával egyidejűleg kezdődött meg Magyarországon az Európaszerte ismert *kisipari* hanyatlás. Bár a kormányzat több ízben próbált ösztönzést adni a kisipar fejlődésének, a sorvadás az első világháború kitöréséig szakadatlan folyamat volt. Az első világháború fokozott iparcikkszükséglete természetesen a kisipar foglalkoztatottságát is nagymértékben növelte, különösen a fa-, bőr-, ruházati és fém-kisiparban lendült fel a bővített háborús szállítási konfekció.

A háborús intermezzó után a pusztuló folyamat tovább folytatódott.

Az 1920—1930. években az önálló iparos keresők száma 218.802-ről 204.564-re csökkent, azaz 14.138 fővel, 6.5%-kal fogyott. Ha figyelembevesszük, hogy igen sok iparossegéd — nem találva alkalmazást — gazdasági kényszerűségből önállósítja magát minden kezdő tőke nélkül is és a segéd nélkül dolgozó iparosok száma ennek ellenére 17%-kal, huszonnyolcezer fővel csökkent, a visszafejlődés rendkívüli arányúnak mondható.

Még szembetűnőbb képet nyújt a kézművesipar visszafejlődéséről az iparvállalatok statisztikája. Eszerint a 20-nál kevesebb segéddel dolgozó iparvállalatok száma, amely nagyjában azonos a kézművesiparosok számával, 244.187-ről 222.813-ra csökkent.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A kézművesipar vesztesége 21.374 önálló iparos, azaz 8.8%. Amíg 1920-ban a kézművesipar 15.000-rel több alkalmazottat foglalkoztatott, mint a gyáripar, 1930-ban már a gyárakban dolgozó alkalmazottak száma 28.000-rel haladta meg a kézműipari vállalatok alkalmazottainak számát. A Statisztikai Hivatal megállapítja, hogy 1930-ban a kézműiparosok száma 200.000 körül mozog, s a kézművesipar 205.000 segédnek adott munkát, míg a gyáripari jellegű kb. 2000 vállalat 234.000 munkásnak nyujtott megélhetést.

Fejlődést úgy az önálló kézművesiparosok, mint segédszemélyzet-személyzetünk számában csak Nagy-Budapest és a szomszédos községek mutatnak, e területek nagyarányú fejlődésének természetes következményeként.

Annál szomorúbb képet nyujt maga a főváros és tulajdonképpeni vidék. A húsznál kevesebb segéddel dolgozó iparosok száma Budapesten 7.9%-kal (39.836), a vidéken 11.9%-kal (170.640) fogyott.

A vidéki kézművesipar pusztulásának szomorú bizonysága, hogy a tízezernél kisebb népességű községekben a kézművesipar segédszemélyzetének létszáma csaknem 20%-kal megfogyatkozott. Felesleges részleteznünk, hogy ez a pusztulás milyen egészségtelen tünet, a magyar vidék életképessége szempontjából, mert a vidék visszafejlődése, gazdasági leromlásra vezet.

A vidék 170.000 iparosból 107.000 segéd nélkül dolgozik, sokszor félig földműves és a falu elmaradását, pusztulását mutatja, hogy a kézművesipar 206.263 lelket számláló segédszemélyzetből mindössze 64.063 jut a tízezren aluli községekre.

2. Az 1930—1940 közötti fejlődés.

Az 1930-as és 1941 január 31-én végrehajtott népszámlálással kapcsolatosan iparstatisztikai felvételt is hajtottak végre, a két számlálás eredményeit egybevetve a következőket állapíthatjuk meg:

Az adatok kellő értékeléséhez szükséges tudnunk, hogy az alkalmazottak létszámában a tulajdonképpeni termelőmunkát végző munkásokon és művezetőkön kívül bennfoglaltatik az üzemi tisztviselők, a segítőcsaládtagok s az ipari munkát nem végző egyéb üzemi alkalmazottak létszáma is. A termelési érték pedig az előállított iparcikkek eladási értékét, illetve a bérmunkában végzett munkák bérértékét, továbbá a csupán szolgáltatásokat teljesítő ipari üzemeknél bruttóforgalmat képviseli.

Annak megítéléséhez, hogy a magyar kisipar önmagában, tehát az ország területgyarapodásától lehetőleg függetlenítve, fejlődött-e, s ha igen, milyen mértékben, az 1940. évi kisipari adatoknak az 1930. éviekkel — mint a multból rendelkezésre álló egyetlen kisipari felvétel eredményeivel — való egybevetése nyujthat lehetőséget. Az 1930. évi iparstatisztika — eltekintve attól, hogy az csak a trianoni Magyarországon, tehát kisebb területen hajtatott végre — az iparosságnak szűkebb körére terjedt ki, mint az 1941. évi felvétel, mert figyelmen kívül hagyta a jogi személyek tulajdonában lévő üzemeket, míg az 1941. évi adatgyüjtés ezeket is megfigyelési körébe vonta. Ahhoz tehát, hogy Magyarország kisiparáról e két időpontban végrehajtott statisztikai adatgyüjtés eredményei egybevethetők legyenek, az 1941. évi felvétel eredményeiből az 1930. évi alapra vonatkozó adatokat külön ki kellett emelni, vagyis le kellett vonni a gyáriparról szóló adatokat és figyelmen kívül kellett hagyni a jogi személyekre vonatkozókat is. E levonások eredménye szerint a trianoni ország területén majdnem 185 ezer 1940-ben fennálló kisipari üzem számláltatott meg, amelyek mintegy 283 ezer alkalmazottat foglalkoztatva, az 1940. évben több mint 1.1 milliárd pengő értékű termelést értek el. Ezzel szemben az 1930. évi népszámlálással kapcsolatban végrehajtott iparstatisztika csak mintegy 158 ezer kisipari üzemről ad számot, amelyek együttesen nem egészen 170 ezer alkalmazottat foglalkoztatva, az 1930. évben a háromnegyed milliárd pengőt némileg meghaladó értékű termelést eredményeztek. Bár az 1930. évi kisipari felvétellel szemben az 1941. évi a teljesség, valamint a termelés értékének a valóságot inkább megközelítő megállapítása szempontjából jobb eredményűnek tekinthető s így az 1941. évi adatok részben statisztikai okokból is nagyobbak az 1930. évieknél, mégis nem vitás a kisipar jelentős fejlődése, de különösképpen számottevő megerősödése is. *A kisipari üzemek száma ugyanis kb. csak 1/6-ával szaporodott meg, míg az alkalmazottak létszáma 2/3-ával gyarapodott, a termelési érték pedig mintegy a felével növekedett meg.* Már az idézett arányszámokból is kitűnik, hogy *a kisipar 10 éves fejlődésében nem az üzemek számának a gyarapodása a lényeges, hanem a kisipar általános megerősödése.* Míg ugyanis az 1930.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

évben egy kisipari üzemre átlag csak 1.1 alkalmazott s csupán 4.8 ezer pengő termelési érték esett, addig 1940-ben átlag 1.5 fő volt az üzemenkinti alkalmazott-létszám és 6.1 ezer pengő a termelési érték. A termelési érték növekedésében természetesen tényezőként szerepel az áremelkedés is, melynek mértékét a kisipari termelésre nézve ugyan nem ismerjük, de tájékoztatásul megemlíthető, hogy az ipari gyártmányok áralakulását mutató nagykereskedelmi árindex 1940-ben 5.2%-kal volt magasabb az 1930. évinél. (Lásd az alanti táblázatot.)

Ipari csoportok száma és megnevezése	Az üzemek száma 1930-ban		1940-ben		index-számban 1930=100
	szám-szerint	%	szám-szerint	%	
I. Vas- és fémipar	16.753	10.6	16.558	8.9	98.8
II. Gépgyártás	10.698	6.8	16.357	8.8	152.9
III. Közhasználatú villamosipar	2	0.0	3	0.0	150.0
IV. Kő-, föld-, stb., üvegipar	1.710	1.1	2.131	1.1	124.6
V. Faipar	14.194	8.9	15.499	8.4	109.2
VI. Csont- és műipar	69	0.0	115	0.1	166.7
VII. Bőripar	1.561	0.9	1.877	1.0	120.2
VIII. Gumiipar	84	0.1	175	0.1	208.3
IX. Sörte-, szőr- és tollipar	265	0.2	309	0.2	116.6
X. Fonó- és szövőipar	2.741	1.7	3.233	1.7	118.0
XI. Ruházati ipar	49.035	31.0	56.628	30.7	115.5
XII. Papirosipar	345	0.2	503	0.3	145.8
XIII. Élelmezési, stb. ipar	17.140	10.8	21.082	11.4	123.0
XIV. Vegyészeti ipar	267	0.2	658	0.4	246.4
XV. Építőipar	19.205	12.2	20.967	11.4	109.2
XVI. Sokszorosító- és műipar	1.522	1.0	1.923	1.0	126.4
XVII. Szolgáltatásokat végző iparok	22.528	14.3	26.690	14.5	118.7
Összesen	158.119	100.0	184.708	100.0	116.8

Ipari csoportok száma és megnevezése	Az alkalmazottak létszáma 1930-ban		1940-ben		index-számban 1930=100
	fő	%	fő	%	
I. Vas- és fémipar	13.378	7.8	19.533	6.9	146.0
II. Gépgyártás	9.042	5.3	19.464	6.9	215.3
III. Közhasználatú villamosipar	8	0.0	3	0.0	37.5
IV. Kő-, föld-, stb., üvegipar	3.043	1.8	5.848	2.1	192.2
V. Faipar	13.158	7.8	15.074	5.3	114.6
VI. Csont- és műipar	72	0.0	465	0.2	645.8
VII. Bőripar	1.023	0.6	2.658	0.9	259.8
VIII. Gumiipar	121	0.1	474	0.2	394.1
IX. Sörte-, szőr- és tollipar	218	0.1	511	0.2	234.4
X. Fonó- és szövőipar	3.663	2.2	6.724	2.4	183.6
XI. Ruházati ipar	39.668	23.4	62.328	22.1	157.1
XII. Papirosipar	827	0.5	2.266	0.8	274.1
XIII. Élelmezési, stb. ipar	23.185	13.7	38.169	13.5	164.6
XIV. Vegyészeti ipar	602	0.4	1.828	0.6	303.7
XV. Építőipar	29.780	17.5	56.986	20.1	191.4
XVI. Sokszorosító- és műipar	3.020	1.8	4.489	1.6	148.6
XVII. Szolgáltatásokat végző iparok	28.879	17.0	46.021	16.2	159.4
Összesen	169.687	100.0	282.841	100.0	166.7

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Ipari csoportok száma és megnevezése	A termelés értéke 1930-ban 1000 P	%	1940-ben 1000 P	%	index-számban 1930=100
I. Vas- és fémipar	45.732	6.0	69.921	6.1	152.9
II. Gépgyártás	35.064	4.6	77.010	6.9	219.6
III. Közhasználatú villamosipar	112	0.0	20	0.0	17.9
IV. Kő-, föld-, stb., üvegipar	12.020	1.6	19.795	1.8	164.7
V. Faipar	48.511	6.4	62.850	5.6	129.7
VI. Csont- és műipar	247	0.0	1.867	0.2	755.9
VII. Bőripar	5.448	0.7	16.677	1.5	306.1
VIII. Gumiipar	529	0.1	2.163	0.2	408.9
IX. Sörte-, szőr- és tollipar	920	0.1	2.523	0.2	274.2
X. Fonó- és szövőipar	13.712	1.8	20.297	1.8	148.0
XI. Ruházati ipar	140.541	18.6	206.682	18.3	147.1
XII. Papirosipar	3.242	0.4	12.861	1.1	384.9
XIII. Élelmezési, stb. ipar	182.857	24.2	195.401	17.3	106.9
XIV. Vegyészeti ipar	4.613	0.6	21.150	1.9	469.3
XV. Építőipar	113.904	15.1	186.912	16.6	164.1
XVI. Sokszorosító- és műipar	12.658	1.7	21.067	1.9	166.4
XVII. Szolgáltatásokat végző iparok	136.547	18.1	209.568	18.6	153.5
Összesen	756.657	100.0	1,126.764	100.0	148.9

Érdekes és nagyon tanulságos lenne, ha a két kisipari felvétel időpontja között eltelt — és az általános gazdasági helyzet változása szempontjából elég nyugtalan — évtized folyamán a kisipar fejlődésének évenkinti alakulását is nyomon követhetnők. Minthogy azonban az ehhez szükséges statisztikai felvételek nem történtek meg, a fejlődés vonala inkább csak vázlatosan rajzolható meg. Az 1930-as esztendő már kezdetét jelentette egy elég súlyos gazdasági válságnak, melyet — az 1932—1933-as években bekövetkezett mélypontja után — egy konjunkturális időszak váltott fel, ez azután a második világháború okozta gazdasági fellendülésben tovább folytatódott. Az általános gazdasági helyzetnek a vázolt hullámvonala valószínűleg mutatkoznék a kisipar helyzetét tükröző adatsornál is, de kérdés milyen mértékben? A kisipart a depresszió valószínűleg súlyosabban érintette, mint a gyáripart s nehezebben tudott kiemelkedni a válságos időszak hatásából. Az az erős fejlődés, mely a gyáriparnál bekövetkezett, a kisiparnál csak tompítva jelentkezett s a kisipari termelés értékét képviselő görbe csak az utolsó két esztendőben tör előre a gyáripar lendületébe, ez azonban részben már az áralakulásból származott.

A kisipar 1930, illetőleg 1940. évi állapotát mutató statisztikai adatok vizsgálatából kitűnik, hogy az észlelt tíz év alatt bár párhuzamosnak nem mondható, de minden ipari csoportnál határozottan jelentkező fejlődés következett be. A fejlődés mértéke egy-két iparágnál ugrásszerű, mint például a csont- és műanyagiparnál, a vegyészeti-, gumi-, papiros- és bőriparnál, de ezek a kisiparnak éppen a legkevébé jelentős csoportjai, úgyhogy a kisiparnak az ipari csoportok jelentőség-szerinti összetételében az 1930. évihez képest számottevő eltolódás alig következett be. Az üzemek száma tekintetében ugyanis mint kifejezetten kisipari jellegű ipar mindkét évben mintegy 31%-os részesedéssel a ruházati ipar (cipészek, szabók, varrónők, stb.) vezetett s a szolgáltatásokat végző iparok (vendéglők, korcsmák, borbélyok, fodrászok, stb.) kb. 14%-kal álltak a második helyen. Az alkalmazottak létszáma szerint ugyancsak a ruházati ipar töltötte be az első helyet 23, illetőleg 22%-kal, s a körülbelül 18, illetőleg 20%-os részesedést képviselő építőipar után mindkét esztendőben a szolgáltatásokat végző iparok kerültek 17, illetőleg 16%-kal a harmadik helyre. A termelés értéke alapján 1930-ban a 24%-os részesedéssel első helyet betöltő élelmezési ipar után a ruházati ipar, majd a szolgáltatásokat végző iparok következtek, míg 1940-ben az élelmezési ipar, a szolgáltatási és ruházati iparok több mint 18%-os részesedése után 17.3%-kal a harmadik helyre jutott. Mindent egybevéve mindkét esztendőben a ruházati ipar, a szolgáltatásokat végző iparok, az élelmezési és építőipar állt az élen, még jelentőség szerinti sorrendben is alig mutatva változást. Az említett négy kisipari csoport mellett ugyancsak

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

jelentőségük sorrendjében hasonlóképpen mindkét évben a vas-, gép- és faipar emelkedett még ki.

Társasági vállalkozás általában ott lép előtérbe, ahol nagyobb befektetésre, tehát nagyobb tőkére van szükség, vagyis ahol nagyobb üzem létesítéséről van szó. A jogi személyek által fenntartott kisiparnak ennélfogva lényegesen erőteljesebbnek kell lenni a természetes személyek által űzött kisiparnál. Igazolják ezt a feltevést a jogi személyek által fenntartott kisipari üzemekre vonatkozó adatokat is magukban foglaló statisztikai eredmények, melyek szerint az átlagosan egy üzemre eső alkalmazottak létszáma 1.6 fő, az egy üzemre eső termelési érték pedig 7.3 ezer pengő, a trianoni országbeli s csak a természetes személyek tulajdonában lévő kisiparra nézve a fentiekben megállapított 1.5 főnyi, illetőleg 6.1 ezer pengő értékű átlagokkal szemben.

IV. IPARI SZOCIÁLPOLITIKA.

1. A magyar ipari szociális jogalkotás adottságai.

A magyar ipari — közelebbről nagyipari — szociális jogalkotás értékelésénél, mint általában a magyar nagyipari fejlődés értékelésénél a következő tényeket feltétlenül figyelembe kell venni:

1. A *magyar nagyipar,* részint az ország általános kulturális és közgazdasági viszonyai, részint pedig az Osztrák-Magyar Monarchián belüli helyzet következtében *csak a XIX. század második felében kezdette meg kialakulását.* Ezt megelőzően, ha már korábban is alakultak egyes gyáriparnak nevezhető üzemek, a magyar ipar elsősorban az erősen patriarkális jellegű kézműiparra volt alapozva. Többre a főleg háztartási gazdálkodásban élő agrártömegek és a közlekedés fejletlensége miatt nem is volt szükség, de az ipari fejlődésre irányuló törekvéseket a közgazdaságilag és kultúrális tekintetben fejlettebb osztrák viszonyok között kialakult, ausztriai nagyipar részben a saját erejével, részben pedig a Habsburgok politikai hatalmával mindig erőteljesen tudta ellensúlyozni, illetve megbénítani. Ennek folytán a magyar ipari élet s következésképpen az ipari szociális jogalkotás is az első világháború előtt általában és főleg a kis- illetve a kézműipart tartotta szem előtt. Egyrészt ez jelentette a nagyobb súlyt, másrészt az ipari fejlődés szempontjából Magyarország ezidő alatt még a *korai kapitalizmus* állapotában volt, abban, amelyben a nyugati országok a XIX. század első felében voltak.

2. A két világháború között a Kárpát-medence fenekére szorult magyar államiság, bár *az egész medence nagyiparának jelentős része, a medencerendszer központjában, Budapesten centralizálódott, mégis a medenceperemen lévő nyersanyag- és energiaforrások híjjával kezdhette meg az első világháború után a magyar nagyipar tulajdonképpeni kialakítását.* Számottevő nyersanyag és energia nem állott rendelkezésre. A magas népsűrűség kényszerítő parancsként írta elő a fokozottabb iparosodást, annál is inkább, mert a mezőgazdaságban nem foglalkoztathatott mezőgazdasági bérmunkás és törpebirtokos réteg városba tódult tömegeinek megélhetést kellett teremteni. A magas szakértelmű minősített szakmunkának (mint pl. a jénai üvegipar, vagy a svájci óraipar, stb.) a közgazdasági és közműveltségi előfeltételei nem voltak meg, tehát *az ipar létesítésének komoly belföldi tőke hiányában, más alapja nem volt, mint ez a városbatódult olcsó agrárproletáriatus. Ezt* természetszerűleg a kellő szakértelem hiányában elsősorban *csak az oly iparágakban lehetett foglalkoztatni, amelyekben a hangsúly az aránylag rövid idő alatt betanítható férfi vagy női napszámosokon és nem a drágább szakmunkásokon van.* Ezek közé tartozik a két világháború között a legnagyobb fejlettséget elért textilipar. Emellett persze egyre nagyobb méretekben alakultak ki, de korántsem ilyen intenzitással az inkább a szakmunkásokra alapozott iparágak (elektromosipar, gépgyártás, stb.) is.

A fent vázolt körülmények folytán a magyar ipari szociális jogalkotás, bár igyekezett a nemzetközi szociális jogfejlődéssel lépést tartani, a két háború közötti időszak elején az ipari lehetőségek megteremtése érdekében — a kérdés osztályvonatkozásaitól eltekintve — is kényszerítve volt a tőkének bizonyos engedményeket adni. Csak az egyre növekvő háborús konjunktúrával nyilt meg a lehetősége annak, hogy a

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

tőkével szemben a munka szempontjai, legalább is a jogalkotás terén, erősebben érvényesüljenek.

3. Az iparosodás fentebb vázolt folyamata következtében a két világháború közötti idő egy jó része, úgyszólván a háborús konjunktúra megindulásáig a *nagy- és kisipar egymásközti küzdelme* jegyében zajlott le. A gyáripar kialakulására szükség volt a fentebb említett tömegek foglalkoztatása érdekében s ezért a belső fogyasztás megterhelésével (védővámok) súlyos áldozatokat kellett hozni, de ugyanakkor a kisipari egzisztenciák a maguk számszerű súlyával politikai úton igyekeztek a maguk számára gazdasági előnyöket szerezni a gyáripar egyre növekvő nyomásával szemben. Ez a küzdelem természetesen a jogalkotáson is visszatükröződik, bár elsősorban érdekképviseleti (Ipartestületek, Ipartestületek Országos Központja, stb.) vonalon.

2. A dunai államok ipari szociális jogalkotása.

A magyar munkásvédelmi jogalkotás azonban még így is megállja a helyét egy nemzetközi összehasonlításban, különösen a dunai államok között. Nézzük tehát Magyarország, Csehszlovákia, Románia és Jugoszlávia ipari szociálpolitikáját.

Először *általában* tekintve a kérdést: az összehasonlítás tárgyává tett államok közül Csehszlovákia részben a magyaroknál sokkal régibb alapokon nyugvó ipari állam, míg Románia és Jugoszlávia iparosodása még Magyarországénál is újabb keletű. Csehszlovákia ipari kultúrája ezenkívül a volt Osztrák-Magyar Monarchia idejében a Monarchia teljes gazdasági erejére támaszkodva alakult ki és egyébként is magas általános kultúrfokkal jár együtt. Mind Csehszlovákia, mind Románia, mind Jugoszlávia, különösen a két előbbi, nyersanyagokban s energiaforrásokban sokkal gazdagabbak, mint a Kárpát-medence fenekére szorult magyarság országa. Ezenkívül Csehszlovákia és Románia nyersanyagának és iparának egyrészét (t. i. az 1918 előtti Magyarországhoz tartozó területeiken) a századforduló idejében megindult magyar iparosodási folyamat tárta fel, illetve építette ki. Ez a körülmény hozta magával azt, hogy az első világháború előtti magyar szociális jogalkotás egyes intézményeit az érdekelt országok a maguk jogrendszerébe is felvették. Ez mindenesetre az illető intézmény bevált és életképes mivoltát igazolja, mit pl. az iparfelügyeleti rendszer átvétele és továbbépítése Csehszlovákia esetében.

Figyelembe veendő még az egyes országok jogalkotásának az egybevetésénél az a körülmény, hogy — nemzetközi jelentőségű kérdésről lévén szó — a nemzetközi jogfejlődés, különösen a nemzetközi egyezmények igen nagy hatást gyakorolnak, legalább is az alapelvek tekintetében, az egyes államok jogalkotására. Ez magyarázza meg a szóbanforgó államok szociális jogalkotásának nem egy esetben észlelhető hasonlatosságát, mondhatnánk azt is, hogy megegyezését. (Pl. a munkaközvetítés elvei, munkaidő szabályozás, nők védelme, stb.).

A részletekben természetesen jelentős eltérések lehetségesek. Ez részint a kérdés megfelelőbb kimunkálásából ered, ami az ipari szociálpolitikai jogalkotás, általánosságban vagy csak egyes jogintézmények terén érvényesülő, magasabb fejlettségére mutat. Eredhet azonban abból a körülményből is, hogy egyik-másik országban bizonyos kérdéseket azért nem szabályozott kimerítően a törvényhozás, mert az ottani társadalmi és gazdasági élet a törvény nélkül is kedvezőbb elbánást tudott biztosítani a munkavállalók számára. Itt tehát a fejlettséget majdnem a törvényes rendelkezés hiánya jelenti (pl. a bérvédelem Csehszlovákiában a kollektív szerződésrendszer nagyobb fejlettsége miatt korántsem bírt olyan jelentőséggel, mint akármelyik más országban). Ez érthető is, mert nem egy esetben éppen a társadalmi erők fogyatékos működése az a körülmény, amely a társadalom egységének a fenntartása, vagy ahol az még hiányzik, megvalósítása érdekében gyorsabb tettre és nagyvonalúbb alkotásra készteti a közösséget formában tartó központi hatalmat: az államot (pl. a munkafelügyelet elválasztása az iparfelügyelettől Romániában és Jugoszláviában). *Egybevetve a különböző területeken (munkaközvetítés, tanoncügy munkaviszony, bérvédelem, stb.) megvalósított szociálpolitikai jogalkotást, annak leszögezése mellett, hogy egyes részletkérdések tekintetében hol egyik, hol másik állam jár az élen, általában mind az intézkedések köre, mind pedig azok szociális jelentősége, stb. szempontjából az első helyen Csehszlovákia, közvetlenül mellette, sőt sokszor előtte is Magyarország áll és utánuk következnek Románia és Jugoszlávia.* Az értékelési

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

sorrend megfelel egyébként a bevezetésben vázolt tényeknek.

Az egyes államok szociális jogalkotását most már *részleteiben* vizsgálva a kérdést, a következőkben jellemezhetjük:

A munkaközvetítés terén azonos alapelvek: országos munkaközvetítőhálózat központi irányítás és felügyelet alatt, részint hatósági, részint egyesületi (szakszervezeti) munkaközvetítőkkel. Az üzletszerű munkaközvetítés háttérbe szorítása. Az érdekeltek intézményes ellenőrzése. Magyarországon jellemző a Budapest és környéki ifjúmunkások számára rendszeresített és pszichotechnikai vizsgálaton alapuló pályaválasztási tanácsadás.

A tanoncügy rendezésében már eltérő szabályozásokkal állunk szemben. A legfejlettebb a magyar szabályozás, (kötelező orvosi vizsgálat, hatóságelőtti szerződés, rövid próbaidő, önkormányzati, ill. hatósági felügyelet, stb.) a cseh szabályozásban a magyarral szemben csak a 14 éves korhatár előnyösebb, míg a többi rendezés hiányzik, bár azokat a külön védelmi szervezet létesítése némileg pótolja, a román megoldás a magyarral általában megegyező, de hosszú a próbaidő. A jugoszláv rendezés még elmaradott (alacsony műveltségi követelmények, szabadsághiány, stb.).

Üzemi munkarend szabályozása terén a másik három államnak a két világháború utáni törvényalkotása az 1884. évi magyar törvényhez hasonló. Újítás a cseheknél a munkarend megállapításában az üzemi tanácsok közreműködése. Romániában és Jugoszláviában a munkarend áthágását büntető pénzbírságok szociális célokra való fordítása. Jugoszláviában a munkarend előkészítésénél a munkakamarák szerepe, stb.

A felmondási idő a munkásoknál általában mindenütt két hét, Magyarországon a fontosabb munkakörben dolgozóknál 3 hónap, Csehszlovákiában a gyárvállalatok tartós szüneteltetése esetén 5 évi folytonos szolgálat után 3 hét. A magánalkalmazottak felmondási ideje a legkedvezőbben Romániában (háromhavi felmondás 1 év után, utána Magyarországon 2 év után, Jugoszláviában 5 év után, és végül Csehszlovákiában 15 év után) van szabályozva.

Az alaki bérvédelem azonos elveken nyugszik mind a négy államban. Az anyagi bérvédelem Csehszlovákiában a kollektív szerződésekben és azoknak egyes területekre és üzemekre közhatalmi úton való kiterjesztésében nyilvánul meg. A másik három államban pedig az anyagi bérvédelem kérdését a legkisebb munkabérek hatósági megállapítás útján valósították meg, követve ezzel az 1928. évi genfi egyezményt, amelyet azonban a négy állam közül csak Magyarország ratifikált. A legkisebb munkabérek szabályozásánál az érdekeltek paritásosan vesznek részt a bérmegállapító bizottságban, amelyeknek hatósági tényező hivatalból nem tagja, Magyarországon és Romániában, míg Jugoszláviában a legkisebb munkabéreket az érdekeltek meghallgatása után közhatalmi úton állapítják meg. Érdekes Csehszlovákiában a bányászatban a munkásság haszonrészesedésének a biztosítása.

A gyermeknevelési pótlék intézményét jogilag csak Magyarországos biztosították. Csehszlovákiában a bányászati kollektívszerződés és a hitelintézetek megállapodása biztosít ilyen pótlékot.

A munkaidő általában mind a négy államban a napi 8 és a heti 48 óra. Egyes iparágakban (vendéglátóipar, építőipar, stb.) több s ezenkívül egyes esetekben a munkaidő részben engedéllyel, vis maior, stb. esetében a nélkül is meghosszabbítható. A túlórák felemelt mértékben díjazandók. Románia kivételével a munkaszünetek kérdése is rendezve van.

Az üzleti záróra Romániában helyi szabályozást nyert. A másik három állam közül Csehszlovákiában 8—19-ig (délben 2 óra szünet) Magyarországon 7—18-ig, Jugoszláviában 5—20 óráig tarthatók nyitva az üzletek.

A vasárnapi munkaszünet általában biztosított. A legjobban Csehszlovákiában (32 óra) utána Magyarországon (24 óra).

A fizetéses szabadság Csehszlovákiában általános. Magyarországon és Romániában az ipari- és bányászati- s ezenkívül a magánalkalmazottakra terjed ki. Időtartama a munkásoknál az üzemben eltöltött idő szerint számítva, Csehszlovákiában 6—15, Magyarországon 6—12, Romániában 7—26 nap.

A gyermekek és fiatalkorúak munkavédelme Magyarországon, Csehszlovákiában és Romániában 14, ill. 18 éven, Jugoszláviában 16, ill. 18 éven aluliakra terjed ki. A legfejlettebben Csehszlovákiában (külön felügyeleti rendszer, erősen szociális munkaidő és bérszabályozás, stb.) utána Magyarországon, Romániában és Jugoszláviában szabályozták a kérdést.

A nők védelme tekintetében bár az alapelvek azonosak, a legkimunkáltabb a román

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

rendezés (a terhesek és szoptatósak igen messzemenő és tartós védelme, kötelező vállalati bölcsődék, a női munkafelügyelet fejlettsége, stb.). A másik három állam egymás mellett halad e tekintetben.

Az olcsóbérű lakások építése terén a legsokoldalúbb intézkedéseket Magyarország hozta (Láb, Faksz, közadómentességek, stb.). Fejlett tőkerejénél fogva a legtöbb tőkét erre a célra Csehszlovákia mozgósította. Romániában és Jugoszláviában elsősorban a köztisztviselők és hasonlók építkezését segítették elő s ezenkívül főleg Jugoszláviában a külföldi tőkével dolgozó vállalatok építettek részben saját üzemi érdekből munkáslakásokat.

A munkaügyi bíráskodás kérdésében a csehszlovák és a román megoldás (külön munkaügyi szakbíróságok az érdekképviseletek által delegált ülnökkel (feltétlenül kielégítőbb, mint az ipartestületi békéltető bizottságra és a járásbíróságra, mint munkaügyi bíróságra (bíró és ülnök) alapozott magyar és különösen, mint a jugoszláv közigazgatási hatóságok mellett — bár szintén paritásos alapon — szervezett munkaügyi döntőbíróságok.

A munkaügyi felügyelet Magyarországon és Csehszlovákiában az iparfelügyelettel együtt nyert megoldást. Csehszlovákiában az érdekeltekből és szakértőkből alakult szakbizottság, Magyarországon pedig paritásos munkaügyi bizottságok és az iparügyi kormányhatóságok szervezetében legújabban létesült ipari munkaügyi felügyelőség közreműködésével történik. Romániában és Jugoszláviában a munkaügyi felügyeletet az iparfelügyelettől elválasztották és különböző szakértők bevonásával példaszerűen szabályozták, bár ennek kétségkívül oka az, hogy a társadalmi viszonyok miatt ez ott inkább állami úton, míg Csehszlovákiában és Magyarországon a társadalom által egyéb módon (szervezettebb és a jogait jobban biztosítani tudó munkásság öntevékenysége) nyer biztosítást.

3. A családi munkabér.

A munkás megélhetésének alapja kizárólag a munkabér lévén, abból saját magán kivül családját is el kell tartania; így számára igen lényeges, hogy a keresete arányban legyen a család szükségleteivel. Ezt pedig a családtagok száma határozza meg. Alapvető szociális szempont tehát, hogy munkabért meghatározó tényezők közé a családtagok (értve ez alatt az ellátatlan családtagokat) száma is szerepeljen. Az erre irányuló törekvések általában a családipótlékkal, mint családi munkabérrel oldották meg a kérdést. *Magyarország* a már vázolt sajátos viszonyai közepette is ugyancsak bevezette a családi munkabért a szakmai és az országos családpénztárak felállításával. A kérdés csak ezen az alapon volt megoldható, mert különben a családi bér (családi pótlék fizetése) egyes, főleg kisebb munkaadókat aránytalanul terhelne meg és így közvetett kijátszásra (t. i. a nagyobb családúak elbocsátására) vezetne. Érdemes egy pillantást vetni arra, hogy a kérdés milyen stádiumban volt a magyar rendezés idejében (1938) Európa egyes államaiban.

A családi munkabér legkorábban *Franciaországban* öltött testet, ahol már a század elején családi pótlékot fizetett az állam és ezt a példát a nagy vasúti társaságok is követték. A magánvállalatok először önként (1919-ben alakult meg az első családpénztár) majd törvényi kötelezés alapján (1932) vezették be a *családi munkabért*. A különböző pénztárak nem egységes járadékkulcs alapján működnek. Nincs egységes rendszer a pótlék kifizetésénél sem.

A francia példát követte *Belgium*, ahol a pénztárak a pótlékon kívül egyéb szolgáltatásokat is nyujtanak. Az egyes munkaadói, szakmai, vagy területi pénztárak fölött itt egy állami országos kliringpénztár is működik. Ez egyúttal felügyeleti szerv is. A járulékteher egységes (%-os) és azt a munkaadók fizetik.

Olaszországban 1934-ben kezdődött a kötelező családi munkabér. Először azonban csak egyes üzemekre, majd 1937-ben minden üzemre kiterjedt. A járulék egy részét itt a munkavállalók fizetik. Egy országos szerv működik.

Chilében nagyjából az olasz rendszert követik.

Argentinában csak Buenos-Ayres város alkalmazottai kapnak 1937 óta családi pótlékot.

Esztországban csak az állami és közüzemekben vezették be, bár egy újabb törvénytervezet a gyáriparra is tervbe vette a családi pótlékok kötelező fizetését.

Svájcban főleg francia kantonokban a franciaországi példa nyomán a munkaadók önkéntesen kezdenek családpénztárakat felállítani. Ezenkívül az állami üzemek alkalmazottai és munkásai is kapnak családipótlékot.

Hollandiában szintén csak magánkezdeményezés indult, ugyanígy *Lengyelországban* is.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

4. A kisipar részére hozott szociális intézkedések.

Az ipartestületek kötelékébe tartozó mesterek, segédek és tanoncok létszámának alakulása a következő volt:

Év	Mesterek	Segédek	Tanoncok
		ezer	
1920	107.0	160.8	77.4
1929	143.2	194.9	81.1
1935	161.3	128.9	51.5
1938	189.2	147.2	68.3
1942	259.7	221.8	89.4

A kisiparban foglalkoztatottak az ország népességének mintegy 6%-át jelentik, családtagjaikkal együtt pedig összesen mintegy 15%-át, tehát tömegénél fogva is külön tárgyát képezte az állam szociális gondoskodásának, de a kisipar sajátos préblémái is különös tárgyát képezték gazdasági és szociális törvényhozásunknak. A kisiparosoknak a nagyvállalatok versenyével szemben biztosít előnyöket a közszállítási szabályzat, külön kedvezmények a hadirokkant kisiparosok és azok szövetkezetei számára. Az 1940. II. t.-c. az egy, vagy két segédszemélyzetet tartó mestert adókedvezményben részesítette, hasonlóképpen a 60 éven felüli iparosokat, míg a hadirokkantak és az ipart özvegyi jogon folytató nők segédadót nem fizettek.

Támogatást nyujtott az állam a bankszerű fedezettel nem rendelkező kisiparosoknak és a kisipar anyagszükségletének biztosítására az anyagelosztásba bevonta az ipartestületeket is.

A kisipari alkalmazottak betegségei, baleseti, öregségi és rokkantsági biztosítását törvény írta elő. Rendelkezések voltak a minimális munkabérekről, fizetéses szabadságról, az alkalmazottak munkaidejének korlátozásáról, a vasárnapi munkaszünetről, az üzleti záróráról, stb., amelyek mind az állam szociális gondoskodásának jelzői.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

D)

A MAGYAR IPAR HÁBORÚS VESZTESÉGEI.

1. A magyar ipar háborús veszteségei általában.

Amikor a második világháború szörnyű pusztításai Magyarország területén is fellángoltak, több mint 4.300 gyári jellegű ipartelep füstölgő kéményei és zúgó motorai hirdették a technikai fejlődés magas fokát, több mint 2 milliós lóerős gépi erő könnyítette meg a majdnem 400.000 főt számláló gyári munkásság serény munkáját, melynek folytán a magyar gyáripar bőven ontotta a már világszerte hírnevet szerzett termékeit. S ekkor néhány borzalmas hónap, évtizedek alkotó munkáját döntötte romokba, majdnem felmérhetetlen károkat okozván.

A magyar gyáripart ért háborús veszteségekről a Magyar Központi Statisztikai Hivatal egyéni adatgyüjtésének az összesítése tájékoztat, melynek — előzetes — eredményeit az alábbiakban mutatjuk be. Az adatok 4.041 gyári üzemre terjednek ki, ami általában úgy tekinthető, hogy az egész magyar gyáripart jelenti, bár egyes inkább kisebb üzemek az adatgyüjtésbe nem kerültek be s így az alábbi károk a károsodás alsó mértékét tüntetik fel.

A figyelembevett gyárak közül 3.602-t a gyáraknak majdnem 90%-át érte háborús kár. A legtöbbet, 60%-ot a gyártmányokban, az épületekben és a nyersanyagokban. Munkagép és egyéb műszaki létesítmény, valamint fűtőanyagkár az üzemek felét, a hajtógépekben bekövetkezett kár pedig több mint 40%-át sújtotta.

A károsodás teljes értéke 1938. évi vásárlóerejű pengő értékben kifejezve meghaladja a 2 milliárd pengőt, ami a károsodás előtti érték 50%-ának felel meg. Ebből a gyári ingatlanokban és berendezésekben bekövetkezett károsodásra kereken 860 millió, az anyagban előállott veszteségre több mint 400 millió, a gyártmányokéra mintegy 780 millió pengő esik. Az épületekben és berendezésekben bekövetkezett károsodás legnagyobb hányada a munkagépekre esik. Ezek több mint 340 millió pengőt kitett károsodása a károsodott munkagépek teljes értékének háromnegyedrészét képviseli. Az épületek károsodása 250 millió pengő értékben a teljes értéknek majdnem egyharmadát jelenti az egyéb műszaki létesítményekben keletkezett károk összege megközelíti a 220 milliót, a teljes értéknek mintegy a felét. Számszerint a legkisebb, mintegy 55 millió, az erőgépekben bekövetkezett veszteség, a teljes érték egyharmada. Ezt egyébként az alanti adatok mutatják:

Megnevezés	A károsodás értéke millió P.	a teljes érték %-a
Épületek	246	29.2
Hajtógépek	55	35.3
Műszaki létesítmények	216	44.2
Munkagépek	343	74.4
Együtt	860	44.2

A háborús károkat részben a német katonaság és a nyilasok pusztításai és evakuálása (16.6%, illetve 5.3%) okozta, nagyobb részben az egyéb háborús körülmények (harci cselekmények, stb.). A németek és a nyilasok által okozott károknak a teljes kárhoz viszonyított csekély volta abból ered, hogy a felszabadító hadsereg gyors előretörése, párosulva a gyári üzemek leszerelése ellen irányuló magyar magatartással, megakadályozta az evakuálásra irányuló törekvéseket.

A károsodást szenvedett 3.602 gyár közül 2.119-et (58.8%) ért olyan veszteség, amely a termelőképesség csökkentését is eredményezte. Ezek az üzemek átlagban a kapacitásuk

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

45.7%-át vesztették el. Az összes üzemek kapacitását is figyelembevéve a gyárak termelőképességének csökkenése átlagban 23.9%. vagyis nem egészen egy negyed. A tényleges kapacitáscsökkenés valójában ennél nagyobb mérvű, mert a nagyobb gyárak kapacitásvesztesége általában nagyobb mértékű volt a kisebbekénél, ami az átlagokban nem jut kifejezésre.

Az erőgépek és villamos motorok teljesítőképességében bekövetkezett kár (tekintettel arra, hogy a károsodás inkább a munkagépeket érte) az erőgépeknél 25.4%, a villamos motoroknál 19.8%. Jelentősebb, 52.9%-os a gyáriparban tényleg foglalkoztatott munkások létszámában bekövetkezett csökkenés, mert az 1943. év folyamán évi átlagban alkalmazott 392.000 gyárimunkással szemben az adatgyüjtésben figyelembevett üzemekben 1944-ben 383.000 ember nyert foglalkoztatást 1945 július 3-án (a felvétel időpontjában) csupán 180.000. Kétségtelen, hogy itt a háborús károkon kívül egyéb körülmények is közrejátszottak (nyersanyaghiány, szénhiány, háborús veszteség, a keletkezett károk helyrehozatala eddig az időpontig csak részben történt meg, stb.).

Nagy a visszaesés a betölthető munkahelyek számában is. Mert amíg 1944 márciusában, tehát a háborús cselekmények bekövetkezte előtt az üzemek teljes kihasználása mellett ½ millió munkást tudtak volna egyszerre foglalkoztatni, 1945 július 3. állapot szerint csak mintegy 300.000-et. Az egy műszakban foglalkoztatható munkások számának a csökkenése tehát 39.3 százalékos, tehát majdnem kétötöd.

2. A gyáripar háborús károsodása iparágak szerint.

Az előbbiekben átalánosságban részletezett károsodást iparáganként a következőkben tudnók bemutatni.

Nézzük először a *károk értékének nagyságát*. Ezt iparáganként az alanti táblázat tünteti fel:

Megnevezés	Károsodás értéke 1938-as millió P	Ebből épület	hajtógép	műszaki létesítmény	munkagép
		kárra esik %			
Vas- és fémipar	236	25.2	8.7	8.6	57.5
Gépgyártás	712	19.2	5.4	18.2	57.2
Gépjavítóműhelyek	22	55.1	4.2	15.0	25.7
Közhasznú villamosenergia-termelés és elosztás	88	13.8	7.8	73.0	5.4
Kő-, föld-, anyag, stb. ipar	43	45.2	5.7	28.9	20.2
Faipar	70	61.4	9.4	11.4	17.8
Csont- és műanyagipar	1	8.6	13.3	18.4	59.7
Bőripar	46	59.2	5.3	20.4	15.1
Gumiipar	5	46.9	2.3	42.1	8.7
Sörte-, szőr- és tollipar	2	49.8	9.5	8.7	32.0
Fonó- és szövőipar	301	43.1	5.8	7.9	43.2
Ruházati ipar	49	33.9	9.7	13.2	43.2
Papirosipar	33	29.2	21.9	4.3	44.6
Élelmezési iparok	209	46.1	8.7	28.4	16.1
Vegyészeti ipar	192	27.1	3.3	41.3	28.3
Sokszorosító- és műipar	33	38.4	3.2	11.6	46.8
Összesen	2.042	28.6	6.4	25.1	39.9

A károsodás mértéke, amint az adatokból kitűnik a legnagyobb a gépgyártásban, amelyre az összes károsodásnak több mint egy harmada esik. Ez igen figyelemreméltó az egész magyar ipar veszteségeit illetően, annál is inkább, mert a kár jelentős része munkagépekben következett be. Ez pedig az újjáépítés ütemét nehezíti meg. Növeli a helyzet súlyát még az a körülmény is, hogy a vas- és fémiparban bekövetkezett veszteségnek is több mint fele a munkagépekre esik. Mindkettő az ipari újjáépítés legérzékenyebb pontját, mondhatni Achilles-sarkát jelenti.

Az egyes iparágak *kapacitásveszteségére* az alanti adatok mutatnak:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Megnevezés	A kapacitásukból vesztett gyárak száma az összes károsodott gyárak %-ban	A kapacitásukból vesztett gyárak átlagos kapacitásvesztesége %-ban	Az összes
Vas- és fémipar	68.8	44.1	26.3
Gépgyártás	78.8	48.1	36.2
Gépjavítóműhelyek	83.6	46.5	38.3
Közhasznú villamos-energiatermelés és elosztás	65.1	42.4	24.8
Kő-, föld-, agyag-, stb. ipar	70.9	48.1	29.4
Faipar	62.0	51.0	28.2
Csont- és műanyagipar	76.9	43.9	27.4
Bőripar	37.3	46.9	16.6
Gumiipar	50.0	35.5	17.8
Sörte-, szőr- és tollipar	69.0	42.6	23.7
Fonó- és szövőipar	57.7	41.3	22.1
Ruházati ipar	57.2	55.7	28.6
Papirosipar	56.3	40.6	18.9
Élelmezési iparok	42.5	42.6	16.0
Vegyészeti ipar	60.0	48.0	26.1
Sokszorosító- és műipar	62.7	35.7	17.9
Összesen:	58.8	45.7	23.9

A gyárak termelőképességének csökkenése, amint ez már az eddig mondottakból is előreláthatható volt, a legnagyobb a gépgyártásnál, idevéve a gépjavítóműveket is. A vas- és fémipar vesztesége aránylag itt kisebbnek tünik fel, de az előbb mondottakon ez nem sokat változtat. Ugyanez a sajnálatos körülmény tünik ki a hajtóerő, a ténylegesen foglalkoztatott munkáslétszám és az egy műszakban egyszerre foglalkoztatható összes munkások számának, a háborús károk következtében beállott csökkenésére vonatkozó adatokból is. Ezt az alábbi táblázat tünteti fel:

Megnevezés	Erőgépek 1943 VII. 3-i állapot szerinti teljesítőképessége az 1945. évi márciusi állapotnak megfelelő teljesítőképesség %-ban	Villamosmotorok	Az 1945. VII. 3-án tényleg foglalkoztatott munkáslétszám az 1944. évi átlagos létszám %-ban	A károk helyrehozatala után egyidőben betölthető munkahelyek száma az 1944. évi munkahelyek	%-ban
Vas- és fémipar	64.3	81.8	54.4	57.6	95.4
Gépgyártás	63.9	59.7	33.9	42.3	74.8
Gépjavítóműhelyek	97.2	82.5	70.4	69.2	97.0
Közhasznú villamos energiatermelés és elosztás	73.6	93.8	96.2	93.9	98.9
Kő-, föld-, agyag-, stb. ipar	94.3	91.3	39.1	66.2	100.1
Faipar	80.4	74.3	31.8	67.3	96.7
Csont- és műanyagipar	—	74.0	38.2	55.4	91.2
Bőripar	98.6	86.3	69.8	84.6	100.3
Gumiipar	100.0	98.2	35.3	92.1	100.1
Sörte-, szőr- és tollipar	100.0	78.6	45.9	66.2	101.4
Fonó- és szövőipar	86.2	84.1	49.6	67.5	92.7
Ruházati ipar	100.0	61.2	39.8	65.9	92.8
Papirosipar	87.8	77.2	34.2	73.5	94.9
Élelmezési iparok	85.2	87.9	57.2	72.7	97.0
Vegyészeti ipar	65.1	93.5	50.0	67.7	95.8
Sokszorosító- és műipar	45.9	87.0	58.3	77.1	98.5
Összesen:	74.6	80.2	47.1	60.7	89.3

Tehát amíg a magyar ipar általában már 1945 július 3-án az 1944. évi munkahelyek három ötödét tudta volna a munkáskezek rendelkezésére bocsátani, addig a gépgyártás csak valamivel több mint két ötödét, sőt a károk helyreállítása után a magyar ipar általában az 1944. évi munkahelyek kereken 90%-át töltheti be, addig a gépgyártás csak a háromnegyedét.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Növeli a helyzet súlyosságát még az a körülmény, hogy a fegyverszüneti szerződés 11. pontja (Szövetséges Főparancsnokság, illetve Ellenőrző Bizottság ellátása céljára történő rendelések, igénybevételek), illetőleg a 12. pontja (jóvátételi szállítások) elsősorban szintén a gépgyártást és a vas- és fémipart érte, még pedig elég érzékenyen, a gyártmányok mellett az erőgépek és a munkagépek vonalán is.

A fentiek parancsoló kényszerűségként írják elő a magyar ipar számára, hogy ha jóvátételi és az újjáépítési feladatainak meg akar felelni, már pedig mindkettőnek meg kell felelnie, akkor elsősorban a gépgyártás, illetve ezzel összhangban a vas- és fémipar számára kell biztosítani a minél előbbi regenerálódás lehetőségét. Mivel pedig ez a tanulmányunk során már többször érintett kérdésekből folyóan a jelenlegi nyersanyagellátási keretek között nehézségekbe ütközik Magyarország ipari fejlődése és így a magas népsűrűség miatt népessége számára is létkérdés a vas- és fémipari nyersanyagokhoz való juttatása, valamint a kezdeti időkben, különösen a gépgyártás terén, a megfelelő munkagépekkel (szerszámgépekkel) való ellátása.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

E)

A MAGYAR IPAR HELYREÁLLÍTÁSA ÉS JÖVŐJE.

1. Az iparfejlődés alapjai.

A magyar ipar helyreállítási problémáinak taglalásánál elsősorban az ipar jelenlegi helyzetét kell megvilágítani.

A magyar iparvállalatok a háború folyamán, majd a hadműveletek befejezése után igen nagy károkat szenvedtek. Ez a kár egyrészt abban jelentkezik, hogy a vállalatok sok gépi berendezése hiányzik (bombázások, bénitások, illetőleg kitelepítések, leszerelések, stb.), másrészt a nyersanyagok legnagyobb része nem áll a vállalatok rendelkezésére. Összegezve az előbbieket, tekintélyes kapacitás és nyersanyaghiány keletkezett, melynek pótlása elsőrendű és igen nehezen megoldható feladat.

Fel kell vetni tehát azt a kérdést, hogy az olyan rendkívüli károkat szenvedett magyar ipar képes-e regenerálódni. Országunk arányaihoz képest a feladatok — mint már utaltunk rá — hatalmasak. Jóvátételre kell szállítania, pótolnia kell az export terén az elmaradó mezőgazdasági kivitelt, hogy nyersanyagot vásárolhasson; el kell láthia az ország belső szükségletét és mozdonyok százait és vasúti kocsik ezreit kell javítani és újjáépíteni, mert hiszen közlekedés nélkül semmiféle termelés nem folytatható.

Ezekkel a tehertételekkel szemben állnak bizonyos optimizmusra jogot adó körülmények. Széntermelésünk ugyan pillanatnyilag kedvezőtlen helyzetben van teljesítmény tekintetében, de *tény az, hogy van szenünk. Nyersolaj-telepeink lehetővé teszik, hogy ásványolajjal a belföldi ipart teljesen ellássuk és exportáljunk is. Bőséges bauxit-lelőhelyekkel rendelkezünk s az üzemben levő bauxit-bányák lehetővé teszik, hogy a jövőben is nagymennyiségben exportáljunk bauxitot és továbbfejlesszük az aluminiumgyártást,* mely már teljesen modern berendezésekkel megindult.

A további iparfejlődési lehetőség lényeges elemének tekintjük azt, hogy *nagyszámú és magas szakmai képzettségű ipari munkásság áll rendelkezésre, továbbá magas nívójú és igen régi multú műszaki oktatásban részesült mérnökök, technikusok nagy tábora s megfelelő gyakorlattal rendelkező adminisztratív vezetők is,* kiket munkájukban csak megerősíthetnek az újabban feltörő rétegekből kikerülő vezetésre hivatott egyéniségek.

A magyar ipar regenerálódó képességét mutatják azok a jelenségek is, amelyek az előző háború után voltak észlelhetők. Bár az előző háborúnak Magyarországon okozott kárai a mostaniakhoz nem is hasonlíthatók, mégis éppen a gyáripart igen nagy veszteségek érték főként azért, mert az 1919. év második felében a hónapokig tartó román megszállás alatt gépeinek tetemes részét és a nyersanyagkészletek javát vitték el. Ennek ellenére már az 1920-as évek legelején nagy lendülettel indult meg az ipari termelés.

A mostani viszonyok sokkal nehezebbek, mindamellett bíznunk kell abban, hogy az ipar regenerálódásra való képessége változatlanul megvan.

A veszteségek azonban oly nagyok, hogy a magunk erejéből mindent nem tudunk pótolni. Munkakészségünket meg kell mutatni, s meg is mutatjuk, de szükségünk van külföldi segítségre, nevezetesen arra, hogy megfelelő kölcsönkonstrukció keretében nyersanyagokkal és termelőgépekkel lássanak el bennünket. Szükségünk van tehát arra, hogy a szövetséges hatalmak ennek a segítségnek fontosságát felismerjék és meg is adják nekünk. Ez a segítség nem jótékony adomány; a szövetséges hatalmak szempontjából ennek szükségét az indokolja, hogy vele Középeurópa gazdasági talpraállását segítik elő, és nemcsak ebben az országban, hanem messzire kiható módon a társadalmi nyugalmat biztosítják.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

2. Újjáépítés és jóvátétel.

Az ipar helyreállítása érdekében — az előbbiek alapján — a kapacitás szükség szerinti sürgős növelésére van szükség, melyet röviden újjáépítésnek fogunk nevezni. Emellett természetszerűleg végrehajtandó az új iparágak létesítése is. Az újjáépítés nem történhetik meg egyik napról a másikra, ezért ennek egy észszerűen megállapított időtartamot kell választani. A jóvátételi kötelezettségeink figyelembevételével ezt 12 évre látszik célszerűnek megszabni. Ennek indokai az alább közlendő adatokból önként adódnak.

A kiindulás vas- és acélfélgyártmányok szükségletéből történhetik. Alapulvéve az 1943. évi termelés, illetőleg fogyasztás adatait (lásd: a táblázat I. oszlopát), amikor az ipar még intakt volt és a kapacitás közel maximális volt, a szükséglet 464.000 tonna vas- és acélfélgyártmány volt. A 12 évre vonatkoztatott újjáépítési programm szerint az évi szükséglet 410.700 tonna lenne, melyhez hozzávéve a jóvátételi kötelezettségeinkből adódó szükségletet, ami 6 év alatt 2,160.000 tonnára adódik, a teljes szükséglet 12 évre összesen 7,088.400 tonna. (Részletezés a táblázatból kitűnik.) Figyelembevéve a nyersanyaghelyzetet, továbbá a termelést meghatározó egyéb körülményeket (kapacitás, munkateljesítmény, energiaellátás, stb.), a 12 év alatt várható termelés 5,550.000 tonnára tehető. Tehát a hiány, aminek fedezéséről gondoskodni kell a 12 év alatt 1,538.400 tonnára adódik.

I. Vas- és acélfélgyártmányok megoszlása a fogyasztók között.

	1943. évben	Az 1945—56. évek előirányzatában évi átlagban tonna	
Közlekedés	126.000	146.700	
Mezőgazdaság	18.000	50.000	
Bányászat és ásványolajtermelés	12.000	30.000	
Közcélú és magánépítkezések	9.000	32.000	
Ipari üzemek karbantartása	16.000	16.000	
Kisipar	21.000	40.000	
Tömegcikkgyártás és egyéb	15.000	20.000	
Új ipari létesítmények	40.000	34.000	
Export	28.000	28.000	
Honvédség	179.000	14.000	
Összesen	464.000	410.700×12=	4,928.400 t
Jóvátétel			2,160.000 t
Összes szükséglet 1945—56-ban			7,088.400 t

II. Termelésünk várható alakulása jelenlegi berendezéseink kihasználásával.

1945. évben 200.000 t félgyártmány	
1946. évben 450.000 t félgyártmány	
1947—56. évben 4,900.000 t félgyártmány	
Összes termelés	5,550.000 t
Szükséges többlet	1,438.400 t

III. Termelésünk alakulása a meglévő berendezések átalakítása és kiegészítése, továbbá új vasmű létesítése után.

Termelési többlet meglévő üzemeinknél 1947—1956-ig (10×40.000)	400.000 t	
Az új vasmű termelése 1950—1956-ig (7×200.000)	1,400.000 t	
	1,800.000 t	
A vasmű és kokszolómű építésének anyaga	100.000 t	
Ércimportunk további fedezésére szükséges vasáru 1956-ig	160.000 t	
	260.000 t	
Egyenleg:		
Szükséglet I. szerint	7,088.400 t	
Új vasmű ércfedezet	260.000 t	
		7,348.400 t
Termelés II. szerint	5,550.000 t	
Fejlesztés új vasmű többtermelése	1.800.000 t	
		7,350.000 t

A fenti eredményről látható, hogy *a szükséges, hiányzó vas- és acélfélgyártmányok fedezéséről vagy import útján, vagy egy új vasmű létesítése útján kell gondoskodni. Nemzetgazdasági szempontból* természetes, hogy *egy új vasmű létesítése mellett kell állástfoglalni,* melynek kapacitása önként adódik, azaz akkorára kell választani, hogy a termelése révén a 12 éves programm végrehajtható legyen. Már itt meg kell jegyezni, hogy az érc és a koksz egyrészének behozatalát csak kompenzáció útján lehet biztosítani, melynek ellenértékét iparcikkekben vagy mezőgazdasági termékekben kell előteremteni.

Az új vasmű a 12 évi újjáépítési szakaszban igen kis mennyiséget exportálna és majdnem teljes egészében az újjáépítés céljaira lenne lefoglalva. A további években is a termelés nagyobb része a belső fogyasztás kielégítésére szolgálna s biztosítaná az ország fokozatos további foglalkozása következtében szükséges félgyártmányok, a termelés másik része exportcélokra szolgálna s kielégíthetné a legközelebb eső piacokat.

A jóvátételi kötelezettségeink miatt az első hat évben az újjáépítés üteme lassúbb lenne.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A jóvátételi kötelezettség 2 évi felfüggesztése az újjáépítés ütemét nagymértékben fokozná, egyúttal lehetővé tenné, hogy a kapacitás időközbeni megemelkedésével a jóvátételi kötelezettségeinknek könnyebben tudnánk eleget tenni.

A jóvátétel megszűnte után az újjáépítés üteme gyorsabb lenne. Ez a tény rögtön megszabja azt is, hogy az első időszak alatt a fokozott mértékű szükséges import következtében elsősorban oly iparcikkek gyártását kell export céljából szorgalmazni, melyek a legkevesebb anyagfelhasználással járnak (kémiai iparok, műszeripar, elektromosipar), illetőleg olyan iparágakat kell felfejleszteni, melyeknek nyersanyagai rendelkezésre állanak (könnyűfémipar, textilipar, élelmezési ipar). Itt említendő meg az, hogy az ország exporttevékenysége, a földbirtokreform végrehajtása következtében, valószínűleg később majdnem teljesen az ipari exportra fog támaszkodni.

Az új vasmű létesítése, mint láttuk, a termelési feladatok megoldásának fő sarokpillére. A vasmű létesítése tehát az első feladat lenne. A második feladat lenne az újjáépítés fokozatos végrehajtása mellett a termelés súlypontjának oly értelmű tervszerű áthelyezése, mely összhangban lenne a pillanatnyi gyáripari és kisipari szabad kapacitásokkal, a nyersanyaghelyzettel, az exportkövetelmények kielégítésével mind az importra, mind a piacszerzésre tekintettel, egyszóval a tervgazdálkodással. A harmadik feladat lenne az iparfejlesztés, illetőleg új iparágak meghonosítása.

3. Iparfejlesztés.

Az ipari kapacitás növelése, valamint az iparosodás fokának emelése *újabb energiafogyasztással jár.* Tehát a feladatok megoldásánál elsősorban az energiakérdés merül fel. Tudvalevő, hogy villamosenergiatermelésünk a jelenlegi szükségletünket is alig fedezi. Ezért feltétlenül szükséges új energiatelepek létesítése. Itt fő szempont, hogy az ipar részére megfelelő mennyiségű és a termelési költségek csökkentése végett olcsó villamosenergia álljon rendelkezésre. Ez a tényező az ipari verseny szempontjából igen döntő tényező (aluminiumipar). Az új energiatelepek a számbajövő vízienergia, valamint a rosszminőségű szenek, lignit kihasználására épülnének. Bár nem tartozik szorosan ide, megemlítendő az országos energiahálózat kiépítésének, valamint az országos villamosítás szükségessége.

A meglévő iparunk fejlesztésének lehetőségei bizonyos iparágakban a német ipar kiesése folytán igen tekintélyesek, bár e pillanatban számszerűen nem becsülhetők. Nyersanyagok, belső szükséglet (újjáépítés, stb.) és export tekintetében a *gépipar* területéről elsősorban a *villamosipar* említendő. A *gyengeáramú iparcikkekből* (izzólámpa, rádiócső, rádiókészülékek, rádió adó-vevő állomások, telefonberendezések, stb.) már eddig is igen nagy exportunk volt és a legnagyobb nemesvalutaszerző iparcikknek bizonyult, s ezen ipar állandó rohamos fejlődése további exportemelkedést igér. Az erősáramú iparcikkek gyártása (motorok, energiafejlesztőgépek, berendezések, háztartási cikkek, stb.) a belső fogyasztás kielégítése szempontjából fontosak emellett, nagy exportlehetőséget nyujtanak. Az említett szempontokból igen fontos és ugyanezen sorban említendő a szépen fejlődött *optikai- és műszeriparunk,* valamint *a finommechanikai iparágaink* fejlesztése. A nagyobb nyersanyagfogyasztással járó, de a fokozódó belső szükséglet kielégítése, valamint exportlehetőségek kihasználása szempontjából fontos megmunkáló gépek (esztergák, fúrók, gyaluk, automatagépek, stb.) gyártását is fejleszteni kell. Export szempontjából, jelenleg azonban elsősorban újjáépítés szempontjából igen fontos, a *közlekedési eszközök gyártása* (mozdonyok, vasúti kocsik, hajók), továbbá a különböző *robbantómotorok* gyártása.

A *kohászati* iparunk fejlesztése szempontjából nagyjelentőségű az *aluminiumipar* fejlesztése, mely exportunknak mind nagyobb tényezőjévé válik.

A *mechanikai iparok* fejlesztése igen nagy perspektivát mutat, amit akkor mérhetünk csak fel, ha tekintetbe vesszük, hogy Európában Németország után hazánkban volt a legnagyobb chemiai ipar.

Első legfontosabb feladat lenne a Péti Nitrogénművek újjáépítésével a *salétromsav a műtrágya, trikloretylen* (zsíroldószer) *gyártás* fejesztése. Továbbá igen fontos lenne a már fejlett *karbid-, műanyag- és gyógyszeripar,* valamint az *élelmezésipari gyártás* továbbfejlesztése.

Új iparágak meghonosítására jelenleg még konkrét adatok nincsenek. Azt azonban már most meg lehet állapítani, hogy ebből a szem-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

pontból a német ipar kiesése új lehetőségeket nyújt. A hazai termelési, továbbá az exportviszonyok figyelembevételével a gépipar területén a villamosiparcikkek és berendezések, műszeripari, különböző tömegcikkek, könnyűfémekből előállított cikkek új gyártási ágazatai honosíthatók meg. A *chemiai ipar* köréből a következő fontos iparágak megvalósítása lenne indokolt. A kohászati ipar szempontjából nélkülözhetetlen *szénelektrodagyártás*, a műanyagipar fejlesztéséhez szükséges anyagok gyártása, *műcserző anyagok* gyártása, farostok robbantásával elérhető *préselt falemezek* gyártása és a cellulóze cukrosítása, phenolgyártás a műanyag- és gyógyszergyártás szempontjából organikus festékek és lakkipari célokra műgyanta gyártása, illóolajok gyártása barnaszén lepárlásával kapcsolatos iparcikkek (krezolxylenol) gyártása.

Az új gyárak létesítésével kapcsolatban felmerült a telepítés problémája, szóval az, hogy hová telepítsünk ipartelepeket. Itt a legmesszebbmenő tervszerűségnek kell érvényesülnie, s meg kell valósítani a minden szempontból kívánatos *decentralizációt*. Amely ipartelepnek nincs szüksége nagy energiára, továbbá az anyag- és készáruszállítás nem okoz áthidalhatatlan nehézségeket, azt a körülmények mérlegelésével olyan helyre kell telepíteni, ahol az iparosodás foka a legkisebb.

A fejlesztendő ipari szektorok, valamint a felsorolt megvalósítandó iparágak túlnyomó többsége olyan, hogy sok munkáskezet foglalkoztat, kevés nyersanyagot fogyaszt, végül sok szellemi értéket tartalmaz. Ez tökéletesen megfelel a hazai adottságoknak. Továbbá fontos szempont, hogy a felsorolt iparágak konjunktúrális hullámzása nem mutat nagy változásokat.

Az iparfejlesztés és az ipartelepek megfelelő decentralizált-telepítése a munkapiac szempontjából is nagyjelentőségű. A munkaerők ipari térre való áramlása az iparfejlesztéssel levezethetővé válik, ami már magában véve is szükségessé teszi az ipari fejlesztést. Az a szerencsés tény, hogy *a német ipar megbénításával a magyar ipar számára kedvező piaclehetőség nyílott és így a fejlődés lehetősége önmagától adódik, mint legszerencsésebb pillanatot meg kell ragadni, mert ezzel a fennálló problémák mind megoldhatók. Csak tőlünk függ, hogy ebből teljes ipari és pénzügyi politikával, de legfőképpen munkakészségünkkel mennyit fogunk megvalósítani.*

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

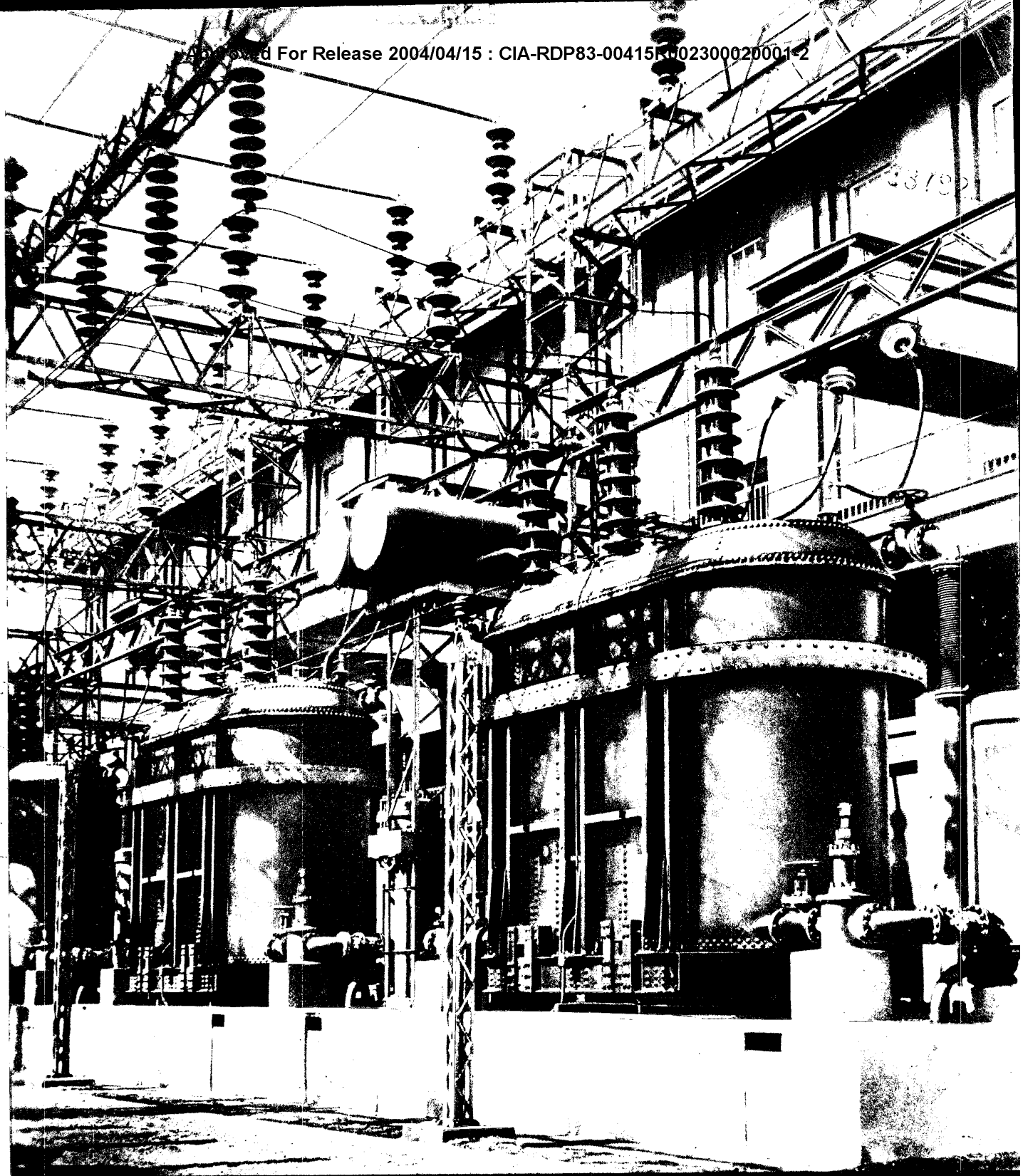

GANZ

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

GANZ ÉS TÁRSA

villamossági, gép,- waggon- és hajógyár részvénytársaság

1844 -

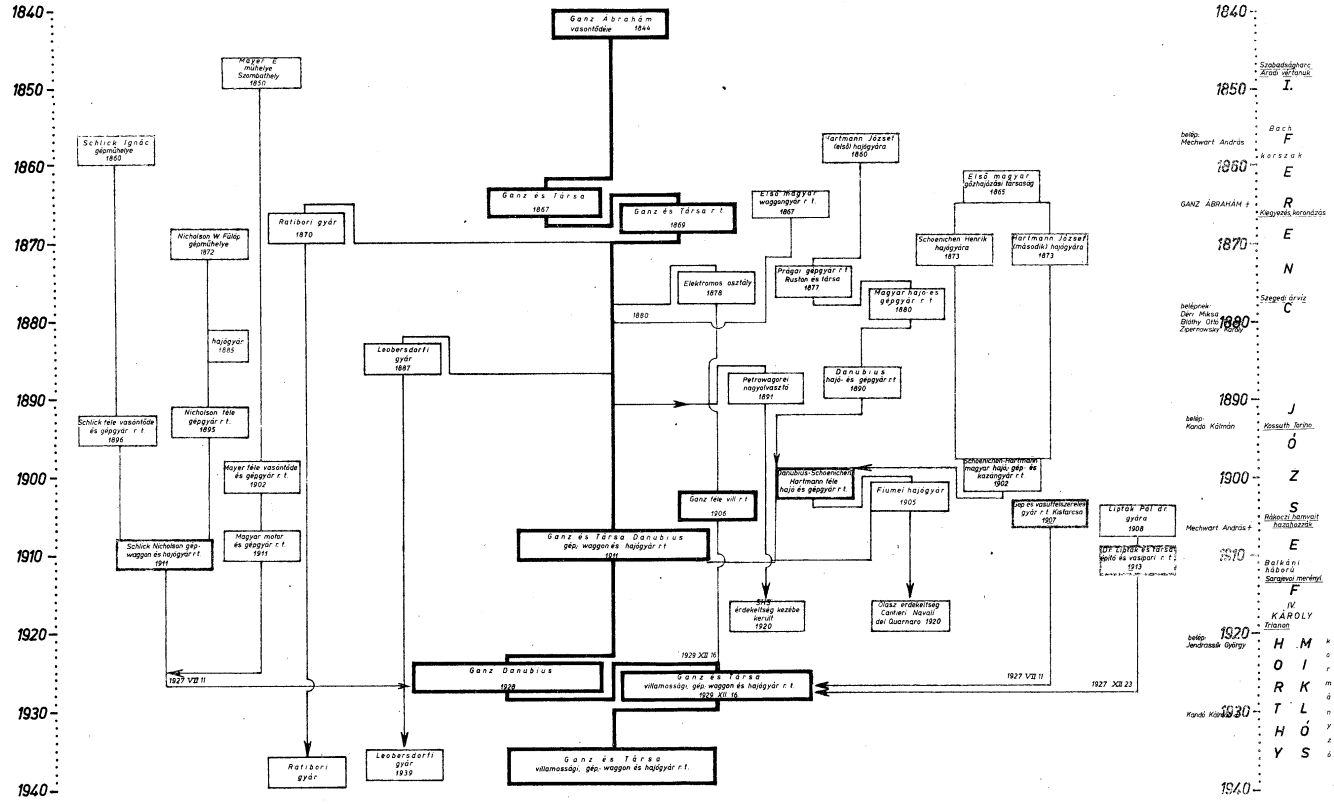

Ganz 9628

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

GANZ ÉS TÁRSA

villamossági, gép,- waggon- és hajógyár részvénytársaság

1844 -

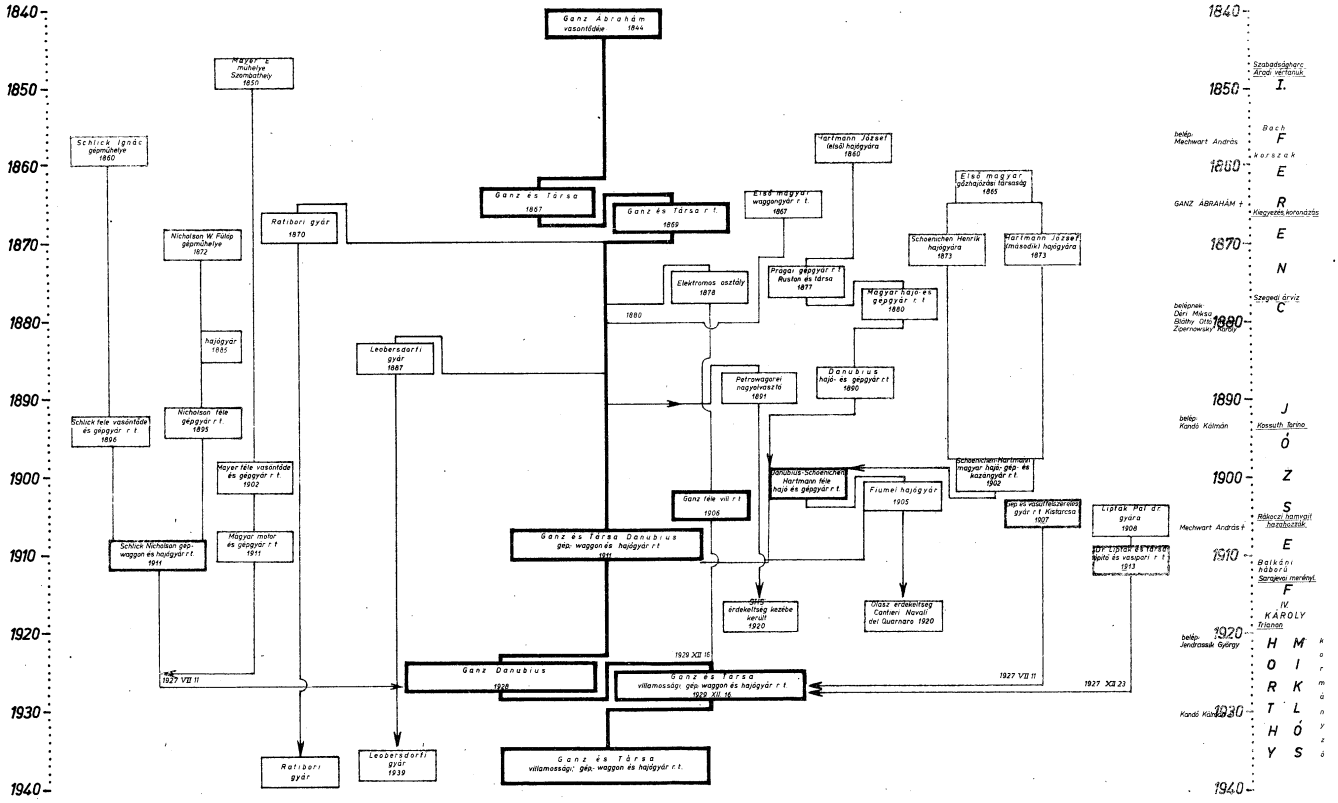

Ganz 9628

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

GANZ ÉS TÁRSA
villamossági, gép,- waggon- és hajógyár részvénytársaság
1844 -

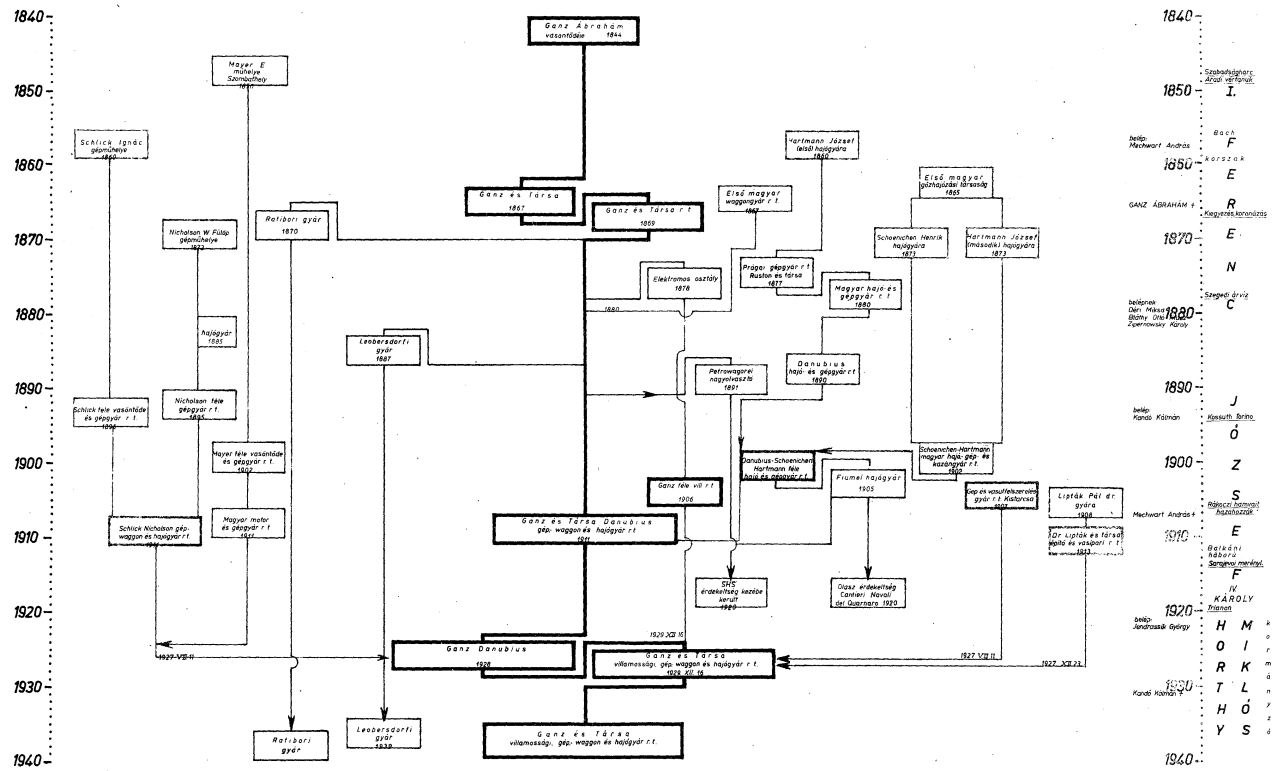

Ganz 9628

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

GANZ ÉS TÁRSA

villamossági, gép,- waggon- és hajógyár részvénytársaság

1844 -

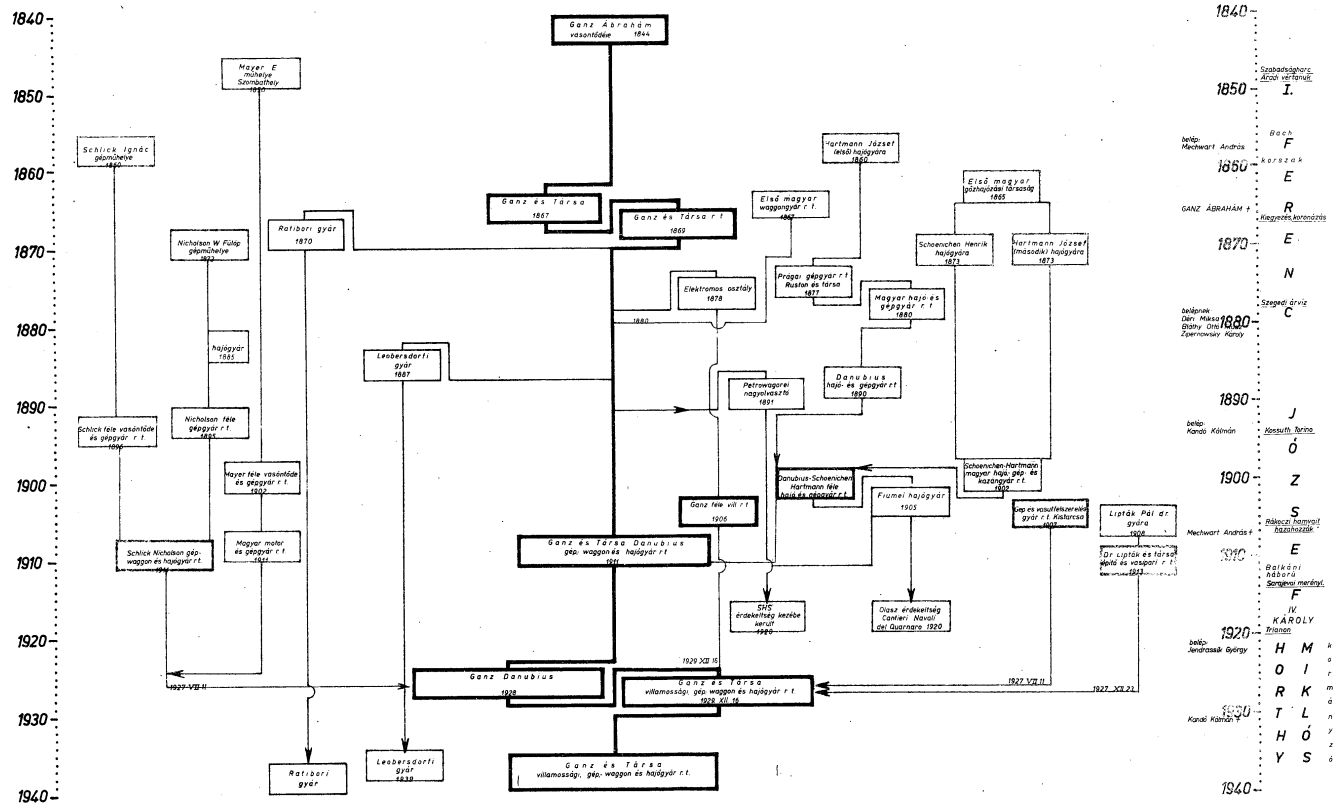

Ganz 9628

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

GANZ ÉS TÁRSA

VILLAMOSSÁGI, GÉP-, WAGGON- ÉS HAJÓGYÁR R. T.

1844 **BUDAPEST** **1844**

Villamosgyár
Elektrotechnische Fabrik
Electrical Works
Ateliers électrotechniques
II, LÖVŐHÁZ U. 39
TEL.: 50—1—70

Igazgatóság, gép- és vagóngyár
Direktion, Maschinen- und Waggonfabrik
Head Office and Railway Carriage Works
Dir. Centr. et atelier de constr. de vagons
X, KŐBÁNYAI ÚT 31
TEL.: 46—1—19

Hajógyár
Schiffswerft
Shipyard
Chantier naval
V, MEDER UTCA 9
TEL.: 90—8—68

GYÁRTMÁNYOK:	ERZEUGNISSE:	PRODUCTS:	PRODUITS:
Vasúti kocsik és vasútbiztosító berendezések.	Waggonbau und Eisenbahn-Sicherungs-Einrichtungen.	Railway Carriages and Safety Appliances.	Vagons de chemin de fer et installations de sûreté pour chemins de fer.
Különféle Diesel motorkocsik.	Diesel-Triebwagen aller Bauarten.	Every kind of Diesel railcars.	Automotrices Diesel de toutes sortes.
Villamos gépek.	Elektrische Maschinen.	Electric Machinery.	Machines électriques.
Teljes világítási és erőátviteli berendezések.	Vollständige Beleuchtungs- und Kraftübertragungs-Anlagen.	Complete Lighting and Power Plants.	Installations complètes d'éclairage et de transmission de force.
Villamos mozdonyok.	Elektrische Lokomotiven.	Electric Locomotives.	Locomotives électriques.
Vasutak villamosítása.	Elektrisierung von Eisenbahnen.	Electrification of Railways.	Électrification de chemins de fer.
Transzformátorok.	Transformatoren.	Transformers.	Transformateurs.
Villamos készülékek.	Elektrische Apparate.	Electrical Apparatus.	Appareils électriques.
Számlálók.	Zähler.	Watt-hour Meters.	Compteurs.
Hajók és hajógépek.	Schiffbau und Schiffsmaschinenbau.	Ships and Marine Engines.	Bateaux, machines à vapeur et moteurs pour bateaux.
Kazánok, tüzelőberendezések, tartányok, készülékek a kémiai ipar számára.	Kessel, Feuerungseinrichtungen, Behälter, Apparate für die chemische Industrie.	Boilers, Firing Equipments, Tanks, Apparatus for the Chemical Industry.	Chaudières, installations de chauffage, réservoirs, appareils pour l'industrie chimique.
Híd- és vasszerkezetek.	Brückenbau und Eisenkonstruktionen.	Bridges and Steel Structures.	Ponts et constructions métalliques.
Emelő- és szállítóberendezések.	Hebezeuge und Transport-Einrichtungen.	Lifting and Conveying Machinery.	Élévateurs et installations de transport.
Benzin-, petróleum-, nyersolaj-, szívógáz motorok, generátorok.	Benzin-, Petroleum-, Rohöl und Sauggas-Motoren, Generatoren.	Petrol, kerosene, heavy oil and suction gas engines, and suction gas generators.	Moteurs à essence, pétrole, huile lourde et gaz pauvre, générateurs.
Járművi Dieselmotorok.	Fahrzeug-Dieselmotoren.	Diesel engines for automotive traction.	Moteurs Diesel pour la traction automobile.
Szivattyúk és turbinák.	Pumpen und Turbinen.	Pumps and Water Turbines.	Pompes et turbines.
Hengerszékek, hengercsiszoló és rovátkoló gépek.	Walzenstühle, Walzenschleif- und Riffelmaschinen.	Flour Roller Mills, Roller Grinding and Grooving Machines.	Moulins à cylindres, machines à meuler et canneler des cylindres.
Mezőgazdasági gépek.	Landwirtschaftliche Maschinen.	Agricultural Machinery.	Machines agricoles.
Aprító, kerámiai és téglagyári gépek.	Maschinen für die Hartzerkleinerungs-, Keramische u. Ziegeleiindustrie.	Disintegrating, Ceramic and Brickmaking Machinery.	Concasseurs et machines céramiques et pour la fabrication de tuiles et de briques.
Érc- és szénelőkészítő berendezések.	Erz- und Kohlenaufbereitungsanlagen.	Ore and Coal treating plants.	Installations pour le traitement de minerais et de charbon.
Hűtőgépek.	Kühlmaschinen.	Refrigerating Machinery.	Machines frigorifiques.
Öntvények.	Gusstücke.	Castings.	Pièces en fonte.

Bármilyen gép és géprész gyártása, rajzok alapján.
Bau von Maschinen und Maschinenbestandteilen nach eingesandten Zeichnungen.
Construction of machinery and of parts of machinery on the basis of clients' drawings.
Construction de machines et de pièces de machines selon les plans des clients.

Teljes telepek tervezése, építése, gépészeti berendezése, üzembehelyezése stb.
Entwurf und Ausführung kompletter Anlagen einschliesslich der Bauarbeiten u. s. w.
The Company undertakes the design and construction of complete plants, building work etc. included.
Nous entreprenons l'établissement des projets ainsi que la construction d'installations complètes, y compris les travaux de construction édile.

Tolnai, Budapest
1935/VII—5c.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

SECRET

25X1

Item No 5

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

SECRET

K i m u t a t á s

a hároméves terv keretében beruházni kivánt összegekről.

	M e g n e v e z é s	Összesen Mkp. millió forintban.	Kgp. millió forintban.
	I. Mezőgazdasági termelés fejlesztését közvetlenül szolgáló beruházások.		
1.	15 uj növénynemesitő telep	6.-	10.-
2.	Nemesitett vetőmaggal való ellátás	40.-	40.-
3.	150.000 m^3 tak.silóépités	6.-	6.-
4.	Minta trágyatelepek	42.-	44.-
5.	Mütrágyaellátás	40.-	66.-
6.	Növényegészségügy	.	16.-
7.	Duna-Tisza csatorna	50.-	50.-
8.	Öntözés és egyéb vizügyi munkálatok	30.-	185.5
9.	Szőlő, kertészet, gyümölcsös, méhészet	28.-	61.-
10.	Selyemtenyésztés	.	14.2
11.	Szikes és savanyu talajok javitása	80.-	80.-
12.	Állami birtokok	40.-	40.-
13.	Gépesitás	281.-	344.-
14.	Szarvasmarha, ló, sertés, juh, szövetkezeti juhtenyésztés és 500 uj tejgyüjtő telep	132.-	161.-
15.	Állategészségügy	.	15.-
16.	Erdősitás, fásitás	40.-	96.4
17.	Tagositás	40.-	40.-
	Összesen:	855.-	1.269.1
	II.Mezőgazdasági szakoktatás és kisérletügy.		
18.	Agráregyetem, tangazdaságok,kollegiumok stb.	16.-	30.-
19.	Alsó, középfoku oktatás stb.	3.2	60.-
20.	Könyvtár, film	4.-	4.-
21.	Nevelőképző	0.8	0.8
22.	Kisérletügy	.	15.-
	Összesen:	24.-	109.8

SECRET

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

1.tételhez.

	III. Mezőgazdasági termelést közvetve szolgáló beruházások		
23.	Mezőgazdasági ipar		15.-
24.	Tárházak, hütők		25.-
25.	Vizitársulatok, ármentesités		45.-
26.	Szövetkezetek támogatása		12.-
27.	Agrárpolitikai tud.int.támogatása		1.5
28.	Mezőgazd.közig.átszervezése /gazd.felügy./		5.-
28/a	Mezőgazd.ipar átszervezése		60.-
	Összesen:		163.5
	IV. Gyáripari termelés megsegitése a mezőgazdasági termelés fokozása érdekében.		
29.	Mütrágyagyártás fokozása	96.-	96.-
30.	Mezőgazdasági gép- és traktorgyártás	18.-	18.-
31.	Villamos távvezeték	80.-	80.-
	Összesen:	194.-	194.-
	V. Falu villamositás, ut. lakás stb. épités.		
32.	250.000 villanyfogyasztó bekapcsolása	135.-	135.-
33.	1.400/2.000 km bekötő ut épitése	116.-	150.-
34.	3.000 km kisvasut épitése	54.-	54.-
35.	Iskola, óvoda és csecsemő otthon 1./	180.-	235.-
36.	Falusi lakásépités 1./	360.-	420.-
	Összesen:	845.-	994.-
	Összesités		
I.	Mezőgazdasági termelés fejlesztését közvetlenül szolgáló beruházások	855.-	1.269.1
II.	Mezőgazdasági szakoktatás és kisérletügy	24.-	109.8
III.	Mezőgazdasági termelést közvetve szolgáló beruházások	1	163.5
	Mezőgazdasági beruházás összesen:	879.-	1.532.4
IV.	Gyáripari termelés megsegitése a mezőgazdasági termelés fokozása érdekében	194.-	194.-
V.	Falu villamositás, ut, lakás,stb.épités	845.-	994.-
	Mindösszesen:	1.918.-	2.720.4

1./ Figyelemmel a földhözjuttatottak gazdasági támogatására, telepes községek, csoportos telepek létesitésére, melyre cca 328 millió forint forditandó az előirányzott összegből.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

1. tétel

15 uj növénynemesitő telep.

Előirányzott összegek:	első	második	harmadik	összesen
	év	he	n	
	millió		forintban	
növénynemesitő telepek létesitésére	4	3	3	10

A növénynemesitő telepek tervezett üzembehelyezése a minőségi vetőmagellátás fokozása révén hat ki kedvezően a termelésre. Az eredeti nemesitett, valamint az utántermesztett vetőmag - mennyiségnek lényeges fokozására számithatunk.

a./ Az első évben 211 waggon eredeti nemesitett és
840 " utántermesztett,

b./ a második évben
422 " eredeti nemesitett és
1.680 " utántermesztett,

c./ a harmadik évben pedig
634 waggon eredeti nemesitett és
2.520 " utántermesztett vetőmagtöbbletet jelent.

Ez a vetőmagmennyiség:

az első évben 100.000 kat. holdon,

a második évben 210.000 " "

a harmadik évben 315.000 " " biztosit kat.holdanként 1'5 - 2'0 q-val bővebb terméstöbbletet.

Terméstöbbleteredmény:	első	második	harmadik	összesen
	év	be	n	
q	150.000	315.000	470.000	935.000
értéke: Ft	8,250.000	17,325.000	25850.000	51,425.000

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Nemesitett vetőmagellátás.

Beruházás.

	1947/48.	48/49	49/50	összesen
	millió forintban			
Nemesitett vetőmagellátás	10	14	16	40

A minőségi vetőmagellátásra figyelemmel a földreform rendjén kialakult uj birtokmegoszlásra a multhoz képest nagyobb sulyt kell helyezni. Bár e célra a FM költségvetés keretében is nagyobb hitelkeret van beállitva, de az sem fedezi a tényleges szükségletet. Igy a nemesitett vetőmagellátással kapcsolatban a három éves terv keretében a fenti beosztás szerinti költségeket irányoztuk elő, hogy a megfelelő mennyiségü és minőségü vetőmag biztositható legyen és a várható termestöbblet előálljon. A nemesitéssel és szaporitással járó kiadások felár formájában nyujtandó azoknak a gazdáknak, akik ilyen vetőmag akcióba belekapcsolódnak. A minőségi vetőmag használatával kapcsolatban holdankint 1°5 - 2 q terméstöbblet várható. Az erre forditott beruházás tehát mezőgazdasági termelés szempontjából hasznos és szükséges.

Elsősorban őszi és tavaszi buza, őszi rozs, őszi árpa és tavaszi árpavetőmag, valamint nemesitett burgonyavetőgümó kiosztására kell felkészülnünk.

A minőségi vetőmagakció széleskörü kiterjesztésével az ország termésátlaga becslés szerint kat.holdanként 0°5 - 0°75 q-val számitható, ami három évre elosztva:

első évben terméstöbblet-érték	20,000.000 Ft
második évben " "	28,000.000 "
harmadik " " "	32,000.000 "
Három évben összesen:	80,000.000 Ft

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

3. tétel.

150.000 m^3 takarmánysiló épitése.

	Beruházás			
	47/48	48/49	49/50	
	millió forintban			összesen
silóépitkezés 150.000 m^3	1'6	2.-	2'4	6.-

A magyar mezőgazdaságban évről-évre sulyos veszteséget okoz a takarmányok tárolása és tartósitása során elkövetett hibák. A külföldön jól bevált ároksiló és azokon a helyeken, ahol ez a rendszer nem használható, a takarmánysiló meghonositása. Ennek minél szélesebb rétegben való elterjedése elsősrangu gazdasági érdek.

A magyar gazda ma nincs abban a helyzetben, hogy ezeket a tartósitó berendezéseket önerejéből megépitse, ezért ezek létesitésére a három éves terv keretében a fenti összegeket irányoztuk elő. Természetesen nem kell külön kihangsulyoznunk annak rendkivüli jelentőségét, hogy mit jelent a megfelelő takarmányozás az állattartásunk és állatállományunk szempontjából.

A fenti takarmánysiló mennyiség megépitésével várható

jövedelemtöbblet	az első évben	5,200.000 Ft
	a második "	6,000.000 "
	a harmadik "	8,800.000 "
	Összesen:	20,000.000 Ft

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

4. tétel.

Minta trágyatelepek.

	Beruházás			
	47/48	48/49	49/50	
	millió forintban			összesen
Mintatrágyatelep létesitésére	14	15	15	44

Az első évben községenként 1-1 mintatrágyatelepet létesitünk. 6.000 községben cca 1.000 Ft 1 mintatrágyatelepre. E célra tehát 6 millió forint kerül felhasználásra. Az első évben fennmaradó 8 millió forintból 40.000 gazdánál nyujtunk 200 Ft trágyatelep létesitéséhez szükséges anyagvásárlásra támogatást és ezzel 40.000 trágyatelepet lehet a gazdáknál az első évben elkésziteni.

a./ A mintatrágyatelepekkel együtt első évben 46.000 telep

b./ Az 50 holdon felüli gazdákat rendelettel kötelezni kell a saját költségükre történendő mintatrágyatelepek készitésére. Az első évben igy összesen 70.000 telep létesül. 70.000 "

c./ A második évben létesül az első évivel együtt összesen: 145.000 "

d./ A harmadik évben létesül az első második évi telepmennyiséggel együtt 220.000 "

Minthogy az istállótrágyatermelés mennyisége évente 22 millió q-ra becsülhető, a mintatrágyatelepek létesitésével cca 25 % trágyatöbblet értéket kapunk és igy

az első évben trágyatöbblet	5.5	millió q
a második " "	11.4	" "
a harmadik " "	17.3	" "

Minthogy 1 kat.holdra cca 100-120 q trágya kell, igy ezen trágyatöbblettel az első évben 55.000, a második évben 114.000, a harmadik évben 173.000 kat.hold területtel többet tudunk trágyázni. Az elérhető terméstöbbletet kat.holdankint 1'5 q terméstöbblettel értékelve a következő eredményt kapjuk:

első évben 55.000 kat.hold, melynek terméseredménye a 2.évben jelentkezik,
második " 114.000 " " eredménye 82.500 q/60 = 4,950.000 Ft
harmadik " 173.000 " " " 253.500 q/60 =15,210.000 "
negyedik " a rendelkezésünkre álló 342.000 q.
Trágya hatása 513.000 q termény, mely a hároméves terv eredményén kivül esik, azonban értékét felvesszük. 30,780.000 "

Összesen: 50,940.000 Ft

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

5. tétel.

M ü t r á g y a .

	Beruházás			
	47/48	48/49	49/50	
	millió forint			összesen
Mütrágya beszerzési költségek áthidalására	22	22	22	66

A mütrágya áránál q-ként 22 Ft-os árkülönbözetet véve alapul évente 1,000.000 q mütrágya alkalmazását tesszük lehetővé, ami 1 millió kat.hold termés átlagát 1-2 q-val növeli és ezáltal évenként 1.5 millió mázsa terméstöbbletet eredményez.

Első évben elérhető eredmény	1.5 millió	q/60	90,000.000 Ft
második " " "	1.5 "	q/60	90,000.000 "
harmadik " " "	1.5 "	q/60	90,000.000 "

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

6. tétel

Növényegészségügy.

Az elmult háborus évek szakmunkaerő és védekező szer hiánya következtében az ország növényegészségügyi helyzete nagymértékben leromlott. Sulyosbitja a helyzetet, hogy az ország határán megjelent az egyik legveszedelmesebb kártevő: a kolorádó- vagy burgonyabogár.

A kártevők okozta terméskiesés csökkentése, egyes fenyegetett termelőágak megmentése, valamint a minőségi és exportképes termelés biztositása fokozottabb feladatokat ró a növényegészségügyet ellátó közigazgatási szervekre és a szakszolgálatot ellátó növényegészségügyi felügyelői karra. E szervek és szakközegek a fokozottabb feladatoknak csak ugy tudnak megfelelni, ha szakmunkájukhoz szükséges különböző gépi felszerelések és létesitmények stb. biztosittatnak. Ennek érdekében a három éves terv keretében az alábbiakat kivánjuk beruházni:

	A beruházásra előirányzott összeg			
	1947/48 évben	1948/49	1949/50	összesen
	millió forint			
1./ Burgonyabogár-veszély elhárítására szükséges védekezési egységek felállitására; a prevontiv védekezéshez szükséges permetezőgépek beszerzésére; központi gépjavitó műhely létesitésére; burgonyabogár-figyelő és kutatóállomás létesitésére és berendezésére és burgonyabogár-konferencia összehivására	3'78	3'23	3'13	10'14
2./ Faiskolai csemeték és anyafák ciánozására évi 10 db. ciánozó létesitéséhez támogatás á 10.000 Ft	-'10	-'10	-'10	-'30
3./ Évi 20 zsizsikkamra létesitéséhez támogatás á 10.000 Ft	-'20	-'20	-'20	-'60
4./ Magyar Növényegészségügyi Intézet berendezésére és felszerelési költségeire	-'15	-'20	-'20	-'55
5./ Növényegészségügyi kisérleti telepek berendezésének különleges szakcéljuknak megfelelő felszerelésére	-'80	-'80	-'80	2'40

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

6./ Füszerpaprika müszáritó és kikészitő üzem létesitésére /évente 1 db á 500.000 Ft/	-.50	-.50	-.50	1.50
7./ Gyógynövénykisérleti Intézet részére 3 db 2.000 l.ürtartalmu olajlepárló üst beszerzésre	-.07	-.07	-.07	-.21
8./ Magyar Illóolajkisérleti Laboratorium berendezéseinek költségeire	-.10	-.10	-.10	-.30
Összesen:	5.70	5.20	5.10	16.-

Ha az előirányzott 16 millió forint beruházással csak a fenti 366 millió P kár 15-20%-át megszüntetjük, ugy

mintegy 50-60 millió Ft értéktöbbletet kapunk évente.

Évenként ez az elért eredmény fokozatosan növekedni fog.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

7./ Duna-Tisza csatorna.

Az ország viziuthálózatából elsősorban kivitelre kerülő Duna-Tisza csatorna részletterveinek és az ezzel kapcsolatos előmunkálatoknak, kisérleteknek, észleléseknek, tanulmányoknak, valamint a csatorna mintegy 34 km hosszu szakaszán a földmunkának teljes elvégzése és a csatornát átivelő hidak elkészitése tartozik ebbe a munkaprogramba.

Elkészitendők tehát a csatorna első 34 km-ének összes részlettervei, különösen a földmunka-elosztás részlettervei, valamint a hároméves terv után megvalósitandó munkaszakasz munkáiból a gyóni mütrágyacsoport hajózsilipeinek részletes terve. A csatorna első, mintegy 34 km hosszu szakaszának földmunkái több mint 7 millió m^3 földmozgósitást jelentenek s ezen kivül 11 db közuti vasbetonhid és egy fő vasuti hid épitését is magával hozza ennek a tervnek a keresztülvitele.

Ilyen módon elkészül az ország viziuthálózata szempontjából alapvető fontosságu Duna-Tisza csatorna jelentékeny része, amely rész önmagában nagy - mintegy 85.000 kat.hold - területnek öntöző-vizzel való ellátását teszi lehetővé. Meg kell azonban állapitani, hogy e munkálatok csak az öntözés lehetőségét adják meg, mert magának az öntöző-rendszernek a kiépitése ebben a munkatervben nem foglaltatik. Ez a terület nagyon rá van utalva az öntözésre, részben, mert homokos és igy különösen érzékeny a szárazságra, részben pedig szódásan szikes, amely területek ugyszólván csak öntözéssel és helyes vizgazdálkodással javithatók meg. E terület később kifejlesztendő öntözése különösen a takarmánytermelés fokozása tekintetében volna nagyjelentőségü és igy a székesfőváros környékének belterjes mezőgazdasági zónájában a jelenleginél jóval nagyobbmérvü állattartásnak és kertészkedésnek vetné meg az alapját.

	Beruházás			
	47/48	48/49	49/50	
	millió forintban			összesen
Duna-Tisza csatorna 34 km-es szakaszának kiépitése	10	16	24	50

A fent vázolt munkálatok elvégzésével természetesen még az öntözőmüvek belső berendezése, valamint az öntözés alá kerülő területek élő- és holt felszerelése még az első években nem valósithatók meg és igy ezen beruházásnak jövedelmezését nem állitjuk be.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

8.tétel.

Öntözés és egyéb vizimunkálatok.

Öntözés.

A csapadékszegény Tiszán tulon a termelés biztonsága csak öntözéssel érhető el, ezért az öntözőgazdálkodás előfeltételének megteremtése országos jelentőségü.

Az 1937. évi XX.tc.-ben előirt munkálatok közül a legjelentősebb a tiszalöki duzzasztómü, melynek megépitése 200 ezer kat.hold öntözését teszi lehetővé.

Ennek a duzzasztómünek megépitése a felette és alatta lévő Tisza szakasz még hátralévő partvédő müveivel és az öntöző főcsatorna torkolati müveivel együtt vizerőtelep nélkül az előirányzott összegből teljesitheto.

Ezzel kapcsolatban megoldható, a már elkészült nagy öntöző - csatorna első szakaszának kisebb méretü csatornával való bekapcsolása, ami által a fenti 200 ezer kat.holdból mintegy 20 ezer kat.hold öntözése még a - tfőcsatorna teljes kiépitése előtt lehetővé válik.

A tiszántuli öntözés keretén belül kivitelre kerülne a hódmezővásárhelyi öntözőrendszerben 15 ezer kat.hold, a szentesi Kurca öntözőrendszerben pedig 5 ezer kat.hold öntözés berendezése.

Az ország egyéb részein még a következő öntözések berendezése lenne megvalósitható: a Hernád völgyében 12 ezer kat.hold, a Villogói főcsatorna mentén 5 ezer kat.hold, a Rába völgyében 10 ezer kat.hold, a Nádor csatorna mentén 10 ezer kat.hold, egyéb kisebb vizfolyások mentén 3 ezer kat.hold. Eszerint a 3 éves terv befejezéséig összesen 80 ezer kat.hold öntözés lenne berendezhető.

Hozzávetőleges számitás szerint ennek a 80 ezer kat.holdnak az öntözése átlag holdanként 800 forint értékü terméstöbbletet jelentene, vagyis évenkint 64 x/ millió forint értékü terméstöbbletre számithatnánk.

Abban az esetben, ha a Duna-Tisza csatorna alsó szakaszának megépitésével tervbevett 85 ezer kat.hold öntözhető területet is berendeznők, a termeléstöbblet értéke további 59 és fél millió forinttal növekedne.

x/ Az előirányzott terméstöbblet értéke mint minimum lett számitásba véve fél intenziv növénytermelést véve figyelembe, ez az összeg azonban lucerna-féle és pl. répatermelésnél jelentősen nagyobb jövedelmezőséget adna. Az értékelésnél

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

ugyancsak nem vettük számitásba azon értéktöbbletet, amely az öntözött területeken a mezőgazdasági többlettermelés és takarmányozási lehetőség folytán állatállomány szaporulatban fog jelentkezni, melynek értéke a 3.évtől kezdve előreláthatólag 45-50 millió forinttal értékelhető.

Az öntözési terv megvalósitásánál az első évben termésértéktöbbletet egyáltalán nem vettünk fel, a második és harmadik évben pedig csak nagy óvatossággal éspedig azért, mert figyelemmel voltunk arra, hogy az öntözés alá vonható terület a második és harmadik esztendőben a gazdák gazdasági megerősödése folytán, bizonyos elővigyázatot kiván a becslésnél, mert az öntözött területen eltartható állatállomány mennyiséget a tenyészállatok juttatásával kapcsolatos és annak függvénye. A tervben felvett értékelést azonban a gazdák saját törekvései alapján elérhető állatszaporulat figyelembevételével a legnagyobb óvatosság mellett is legalább 50 %-kal nagyobbra értékelhető.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

8.tételhez.

		/ezer forint/
1.	Sió csatorna részletes tervezése	600
2.	Sajó csatornázás tervezése	1.200
3.	Tisza csatornázás tervezése	1.200
4.	Vizierők tervezése	600
5.	Duna-Tisza csatorna 34 km.hosszu szakaszának megépitése	50.000
6.	Tiszától a Sióig terjedő csatorna és a tiszapalkonyai hajózózsilip épitése	7.000
7.	Siófoki müvek befejezése	3.500
8.	Sió medrének rendezése	3.050
9.	Vizerőtelep épitése a Soroksári Dunaág felső torkolatánál	4.000
10.	Felmérések a Dunán és mellékfolyóin	150
11.	Szabályozási müvek épitése a Dunán	6.023
12.	Soroksári Dunaág müveinek helyreállitása	1.320
13.	Hajózóut kitüzése a Dunán és Tiszán	2.683
14.	Dunai kotró és hajópark kiegészitése	7.781
15.	Állami kőbányák fejlesztése	219
16.	Balatoni kikötők épitése	900
17.	Felmérések a Tiszán és Körösökön	101
18.	Partbiztositások a Tiszán és mellékfolyóin	3.314
19.	Medderrendezés a Tiszán és mellékfolyóin	1.832
20.	Tiszakotró és hajópark kiegészitése	2.214
21.	Vizrajzi Intézet müködése	1.305
22.	Kisebb folyók szabályozása	6.000
23.	Patakok szabályozása	5.200
24.	Vizmosások megkötése	2.300
25.	Lecsapolások	1.300
26.	Öntözések és az 1937.XX.tc.szerinti munkák cca 2/3 részének elvégzése	120.258
27.	Talajjavitási és talajvédelem	1.300
28.	Vizellátás	150
		235.500

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

9.tétel.

Szőlő, kertészet, gyümölcs és méhészet.

A földbirtokreform végrehajtásának sikere jelentékeny részben a kertgazdálkodás cim alatt összefoglalt kertészeti termesztési ágak u.m. a gyümölcstermesztés, konyhakerti növénytermesztés, valamint a méhészet fejlesztése, illetve a fejlődésének mértékétől függ.

Az ország mintegy 9 millió lakosságából cca 5 millió a mezőgazdaságból él. Az átlagosan alacsony birtokkategóriák extenziv termelés mellett, alig képesek az agrárlakosság megélhetését biztositani.

Ez a körülmény teszi szükségessé, hogy növeljük azokat a müvelési ágakat, amelyek magasabb munkaerőszükségletét kivánnak, és több munkáskezet foglalkoztatnak. Ezzel együtt jár a nagyobb terméshozam és az ezzel kapcsolatos nagyobb jövedelem és igy a mezőgazdasági népesség jobb megélhetését biztositja. A háromeves terv keretében ennek fejlesztésével kapcsolatban a következő szempontokat vesszük figyelembe:

b e r u h á z á s

	47/48	48/49	49/50	összesen
	millió forintban			
	~~14.420~~	~~13.625~~	~~13.515~~	~~41.560~~
1./ Gyümölcstermelés fejlesztésére	~~8.250~~	~~7.525~~	~~7.515~~	~~23.560~~
2./ Konyhakerti növényterm.fejl.	1.525	865	640	3.030
3./ Virágtermelés fejlesztésére	967	912	957	2.836
4./ Kertészeti szakokt. "	1.052	1.713	1.993	4.758
5./ Méhészet fejlesztésére	3.216	3.000	2.600	8.816
	~~25.180~~	~~20.715~~	~~25.275~~	~~61.000~~
Összesen:	~~15.280~~	~~14.015~~	~~14.015~~	~~43.000~~

A szőlő- és borgazdaság csatolt leirásából, valamint a csatolt gyümölcstermelés és méhészet ismertetéséből kitünik a háromeves terv keretében megvalósitásra váró feladat.

Várható jövedelemnövekedés a különböző tételeknél a következő:

1./ Szőlő-termeléssel kapcsolatban	3,700.000 Ft
2./ Szőlőkarózás többlete	575.000 "
3./ Állami borpincészet	1,200.000 "
4./ Hazai vadalmamag-termelés	100.000 "
5./ Konyhakerti növénytermelés fejlesztés	30,000.000 "
6./ Gyümölcstelepités	25,000.000 "
7./ Hőforrásvizzel létesitett kert.telepek	700.000 "
8./ Virágkulturából	650.000 "
9./ Méhészet	19,800.000 "
Összesen:	81,725.000 Ft

Elosztva:

Első évben	15,725.000 Ft
második "	31,000.000 "
harmadik	35,000.000

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

9.tételhez.

Tárgy	Költségszükséglet 1.000 forintban 1 év	2 év	3 év	összesen
Gyümölcstermesztés				
1./ Országos gyümölcskataszter felvétele	35	10	5	50
2./ Gyümölcstermesztési tájak megállapitása és kijelölése	25	15	10	50
3./ A termelési tájak kifejlesztése kedvezményes gyümölcsfa eltványok				
a./ beszerzése és szétosztása utján az uj gyümölcstelepitők részére	5.000	5.000	5.000	15.000
b./ az uj telepitések lebonyolitásának megszervezése, megfelelő terület kiválasztása és kijelölése	300	240	240	780
4./ a./A meglévő gyümölcsösök fenntartásának és szakszerü kezelésének biztositása a szükséges berendezések és felszerelés beszerzése utján	6.400	6.200	6.200	18.800
b./ A szükséges előkészitő munkák, az alkalmas területek kiválasztása és kijelölése a szükséges felszerelés /anyagok, gépek, eszközök/ megállapitása és a tervezet végrehajtása.	650	260	260	1.170
5./A faiskolák fenntartásának biztositása és fejlesztésük elősegitésére	1.600	1.600	1.600	4.800
6./ Állami faiskolai megfigyelő telep létesitése 30 kat.hold nagyságu területen	350	250	150	750
7./ Törzsfák felkutatása, kiválasztása, törzskönyvezése és elszaporitása	35	30	30	95
8./Hazai alany-anyafák felkutatása kiválasztása és elszaporitása	25	20	20	65
Összesen:	14.420	13.625	13.515	41.560

337921

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Szőlő- és borgazdaság.

A trianoni ország szőlőterülete az 1935. évi összeirás szerint körülbelül 355.000 kat.hold, mely az azóta történt telepitések folytán ezidőszerint 400.000 kat.holdra becsülhető. A szőlőtermelés már a multban is tulnyomórészt kisüzemekben történt, mert az egész szőlőterületnek közel 2/3-a /63.2 % / a 2 holdon aluli szőlőkre esett. Ha pedig az 5 holdon aluli szőlőket vesszük számitásba, ugy kitünik, hogy ezek az összterületnek 80 %-át képviselték. A földreform végrehajtása után az arány még inkább a kisüzemek javára tolódott el, tehát a szőlőtermelés emelésére forditott összegek kizárólag a kisemberek anyagi boldogulásának előbbrevitelét szolgálják.

Külkereskedelmünkben mindig jelentős tétel volt a borkivitel és azt a minőségi termelés fokozásával növelni is tudjuk. Ugyancsak egyre fokozódik csemegeszőlő-exportunk jelentősége s ha csemege szőlőtermelésünket minőségi irányban fokozzuk, ugy azt a külföldi piacokon nagyobb és jobb eredménnyel helyezhetjük el.

Szőlőgazdaságunkkal kapcsolatban a hároméves terv során előirányzott összegek a minőségi fejlesztés szolgálatában állanak s azokat a következőkép kivánjuk felhasználni:

	1.	2.	3.	Összesen:
		é v b e n		
		m i l l i ó	f o r i n t	
1./ a meglévő és ujonnan létesitendő állami szőlőtelepek rekonstrukciójára, az állami szőlőnemesitő telepek létesitése, szőlő és borgazdasági kisérleti intézet karbahelyezése	1.58	1.58	1.58	4.74
2./karó, védekezőanyag, műtrágya és kötözőanyag hiány megszüntetésére	1.60	1.60	1.60	4.80
3./ szövetkezeti gazdálkodás céljaira, pinceszövetkezetek létesitése	1.85	1.85	1.85	5.55
4./ állami borközraktárakés borpincék karbahezatala, felszerelése	0.50	0.50	0.50	1.50
5./ szakoktatási intézmények háborus károinak helyreállitása, hiányok pótlása, ujabb intézmények létesitése	0.47	0.47	0.47	1.41
Összesen:	6.00	6.00	6.00	18.00

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

9.tételhez.

Gyümölcstermelés.

Tárgy:	Költségszükséglet 1.000 forintban 1 év	2 év	3 év	összesen
Gyümölcstermesztés.				
1./ Országos gyümölcskataszter felvétele	35	10	5	50
2./ Gyümölcstermesztési tájak megállapitása és kijelölése	25	15	10	50
3./ A termelési tájak kifejlesztése, kedvezményes gyümölcsfaoltványok				
a./ beszerzése és szétosztása utján az uj gyümölcstelepitők részére	2.100	2.100	2.100	6.300
b./ az uj telepitések lebonyolitásának megszervezése, megfelelő terület kiválasztása és kijelölése	300	240	240	780
4./ a./ A meglévő gyümölcsösök fenntartásának és szakszerü kezelésének biztositása a szükséges berendezések és felszerelés beszerezése utján	4.400	4.400	4.400	13.200
b./A szükséges előkészitő munkák, az alkalmas területek kiválasztása és kijelölése, a szükséges felszerelés /anyagok, gépek, eszközök/ megállapitása és a tervezet végrehajtása	650	260	260	1.170
5./A faiskolák fenntartásának biztositása és fejlesztésük elősegitésére	600	600	600	1.800
6./Állami faiskolai megfigyelőtelep létesitése 30 kat.hold nagyságu területen	350	250	150	750
7./Törzsfák felkutatása, kiválasztása, törzskönyvezése és elszaporitása	35	30	30	95
8./ Hazai alany-anyafák felkutatása, kiválasztása és elszaporitása	25	20	20	65
Összesen: . . .	8.520	7.925	7.815	24.260

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

M é h é s z e t .

A méhtenyésztés az ország tulnemó részén sikerrel üzhető. A termelési költségek az egyszeri befektetésen kivül alig vehetők számitásba s a befektetés költségei is rövid időn belül megtérülnek. Méhészettel a csökkent munkaerejü egyének, igy hadirokkantak is sikerrel foglalkozhatnak azonkivül a családi munkaerő, illetve a családi kereset kiegészitésére is igen alkalmas foglalkozási ág.

A magángazdasági előnyökön kivül igen jelentős az a haszon, amit a méhészet révén a magyar közgazdaság élvezett. Ugyanis méz exportunk a háboru előtti években átlagosan 500.000 pengőt tett ki, az egyes évjáratokban a termés mennyisége és az áraktól függően 300.000 és 700.000 között ingadozott.

Ezért a hároméves terv keretében a méhtenyésztés fejlesztése is fontos feladat s igy a kertészetnél felvett 3.1 millió forinton kivül még az alábbi összegekkel kivánjuk szolgálni a méhészet fejlesztését:

	1947/48	48/49	49/50	összesen
	évben millió forint			
1./A gödöllői telep kifejlesztése és oktató méhészetek létesitése a jelentősebb méhtenyésztő vidékeken.	0.8	0.5	0.4	1.7
2./ Az eléggé elterjedt költésrothadás elleni védekezésre, megsemmisitendő fertőzött családokért nyujtandó térités és viaszfertőtlenitő berendezésekre	0.3	0.3	0.2	0.8
3./ Méhcsaládok szaporitása érdekében a rajárak megfelelő kialakitása érdekében jutalmak és segélyek nyujtása	0.3	0.3	0.2	0.8
4./ Kaptár és mülép akcióra a telepesek és hadirokkantak részére	0.7	0.7	0.6	2.0
5./ Telepesek és hadirokkantak részére részben ingyenes, részben kedvezményes áru méhcsaládok juttatása	0.1	0.1	0.2	0.4
Összesen:	2.2	1.9	1.6	5.7

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Abban az esetben, ha a méhcsaládok számát 0.8 millióra noveljük és a családenkénti mézhozamot csak az 1944. évi nem bőséges 6.6 kg-al számitjuk, ugy a jelenlegi 200.000 családlétszámhoz viszonyitva a többlet 600.000 méhcsalád mézhozama 3.96 millió kg-ot jelent, amit a jelenlegi árnál jóval alacsonyabban 5.- Ft-ra értékelve, a beruházások révén elérhető többlethozam pénzbeli értéke 19.8 millió forintot tesz ki, szemben a beruházásra szánt 3.1 + 5.7 = 8.8 millió forinttal.

Nem kétséges, hogy a méhészet fejlesztésére szánt összeg a szociális jelentőségen felül közgazdaságilag is figyelemreméltó beruházást jelent, mert az előállitható többlet értéke a beruházás összegének több mint kétszerese.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Selyemtenyésztés.

A földbirtokelaprózódás természetes következménye az, hogy megnövekedett azoknak a családoknak a száma, ahol a családi munkaerő a saját üzemben nem használható fel. Az ily családok exisztenciája csak ugy biztositható, ha más üzemekben vállalt bérmunkával kiegészül a család jövedelme. Minthogy jelenlegi birtokmegoszlásunk mellett a mezőgazdasági üzemek bérmunkás foglalkozó képessége csökkent, igy mellékfoglalkozások bevezetésével illetve felkarolásával emelhető a legjobban a kisexisztenciák kereseti lehetősége.

Mellékfoglalkozásként üzhető termelési ág többek között a selyemtenyésztés, amelynek megfelelő felkarolása révén a családok ezreinek tudunk megfelelő mellékkeresetet biztositani, Ezért a hároméves terv keretében a selyemtenyésztés fejlesztésére jelentékeny összegot irányoztunk elő, annál is inkább, mert az ország selyemszükségletét a háboru előtt sem tudtuk hazai termelésből fedezni és a 30-as években selyemgubóból, selyemfonalból jelentékeny behozatali többletünk volt. A terv keretében a selyemtenyésztés fejlesztésére a következő összegeket irányoztuk elő.

	47/48	48/49	49/50	
	év b e n			összesen
	m i l l i ó f o r i n t			
1./ Eperfásitás előmozditása	1.2	0.8	0.7	2.7
2./ Tenyésztőhelyiségek létesitése	0.2	0.2	0.2	0.6
3./ Gubóbeváltóraktárak létesitése és berendezésük modernizálása	1.2	0.5	0.4	2.1
4./ A tolnai és győri selyemfonóda átalakitása és kibővitése	4.0	3.0	1.1	8.1
5./ Selyemtenyésztési kutató intézet és kisérleti laboratorium létesitése	0.2	0.1	0.1	0.4
6./ Szakoktatás és propaganda	0.1	0.1	0.1	0.3
Összesen:	6.9	4.7	2.6	14.2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Selyemgubótermelésünk a háboru előtti évi átlagos 300-400.000 kg-mal szemben visszaesett 33.000 kg-ra. A fent mondott indokoknál fogva selyemtenyésztésünk feltétlenül fejlesztendő és a fenti összegek felhasználásával selyemgubótermelésünket

1948-ra 500.000 kg

1949-re 600.000 kg

1950-re 700.000 kg-ra

kivánjuk növelni. Selyemgubótermelésünk annál magasabbra növelhető az eperfásitások végrehajtása után s növelnünk is kell, mert az ország szükségletének kielégitésére kb. 1,200.000 kg-ra kell növelni. Igy selyem importunk, mely a békeévekben évi 12-15 millió pengőt jelentett, visszaszoritható.

A terv szerint a selyemgubótermelés a békeévek átlagához képest az első évben 100.000 kg

a második évben 200.000 kg

a harmadik évben 300.000 kg-al növelhető.

A selyemtenyésztés révén, az azzal foglalkozók mellékkereseti viszonyait véve figyelembe, a mezőgazdaság bevételei nem megvetendő mértékben emelhetők. Az az összeg, ami a gubóbeváltási ár cimén a selyemtenyésztéssel foglalkozóknak jut a következő:

1948-ban 500.000 kg gubó á 6.85 Ft	=	3.425.000 Ft	
1949-ben 600.000 kg " "	=	4,110.000 "	
1950-ben 700.000 " " "	=	4,795.000 "	12,330.000

A beváltott selyemgubók a Selyemtenyésztési Üzem tolnai és győri gyárában kerülnek feldolgozásra s mint fonal kerülnek a szövődékbe. Az előállitott szövetek értékelésére nincs módunk adatokat szolgáltatni, mert az előállitott szövetek értékét a divat is nagymértékben befolyásolja, azonkivül a hároméves terv során beruházásra szánt összegek csak a fonalkészitésig való menetre vonatkoznak, mert a beruházás során csak az Üzem fonódáinak a helyreállitása, illetve a kibővitése van előirányozva.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A fent jelzett gubó mennyiség után 8 % fonalnyeredéket véve számitásba /mert nyersgubóról és nem száritottról van szó/ az egyes években előállitható fonal mennyisége, illetve értéke a következő:

1948-ban	40.000 kg fonal	á 230 Ft	=	9,200.000 Ft
1949-ben	48.000 kg "	" "	=	11,040.000 "
1950.-ben	56.000 kg "	" "	=	12,880.000 "
				33,120.000 Ft

A selyemtenyésztés révén tehát, ha csak a tenyésztéstől a fonalkészitésig terjedő menetet vesszük figyelembe a magyar közgazdaság az itt közölt értékekhez jut, ami a három év alatt összesen

33,120.000 Ft, szemben a beruházásra szánt

14,200.000 forinttal.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

11.tétel.

Gyengéntermő savanyu és szikes talajok javitása.

Talajjavitásokra a hároméves terv keretében 80 millió forint irányoztatik elő. Ezen összeg lehetővé teszi, hogy a három év alatt a talajjavitás fuvarozási munkáihoz 30 db teherautót vásároljunk, évente 20.000 kat.hold szikes terület talaját elemezzük meg és térképezzük, a szódás-szikes talajok legmegfelelőbb javitási módját kikisérletezzük s emelett évenkint 22.000 kat.hold savanyu talajt és 15.000 kat. hold mésztelen-szikes földet megjavitsunk.

A terv keretében tehát a három év alatt 66.000 kat.hold savanyu talaj és 45.000 kat.hold szikes talaj kerülne magjavitásra és a későbbi talajjavitások előmunkálatai is megtörténnének.

Miután a savanyu talajok javitásával kat.holdankintátlag mintegy 2 q buzaértékkel egyenértékü terméstöbbletet nyerünk s a szikes talajok javitásánál pedig kat. holdankint évi 4-5 q buzaértékre tehető a termésemelkedés, fenti talajjavitásokkal az alábbi nemzeti jövedelememelkedést érjük el:

66.000 kat.hold savanyu talaj á 2 q buza=
132.000 q buza á 60 Ft . . . . . 7,920.000 Ft

45.000 kat.hold szikes talaj á 4.5 q buza=
202.500 q buza á 60 Ft. . . . . 12,150.000 Ft

Nemzeti jövedelememelkedés évenkint: . . . . . 20,070.000 Ft

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

12. tétel.

Állami birtokok.

A földmivelésügyi kormányzat teljes egészében magáévá tette a kisemberek földhözjuttatására irányuló törekvéseket s a maga részéről példát mutatott akkor, amikor az állami birtokok összterületéből mindössze 25.000 kat.holdat tartott meg, a többit pedig az igényjogosultak között szétosztttatta.

Ennek tudatában volt a kormányzat is akkor, amikor a földbirtokreform alaprendeletében uj állami gazdaságok /mintabirtokok/ létesitéséről rendelkezett. Ezen ujonnan alakitott gazdaságokkal együtt az állami gazdaságok területe ma mintegy 61.000 kat.hold.

Az állami gazdaságokban tehát tervszerü munka csak egy nagyobb arányu beruházás után lehetséges. A hároméves beruházási terv keretében ennek legminimálisabb mérvét a következőkben vettük fel:

	A beruházásra előirányzott összeg 1947/48	1948/49	1949/50	összesen
	évben millió forint			
1./ Állattenyésztés	1.50	2.-	3.-	6.50
2./ Igaerő	1.45	2.-	-.5	3.95
3./ Gépek és eszközök	5.-	5.-	3.30	13.30
4./ Vetőmagvak	-.50	-.30	-.20	1.-
5./ Mütrágya	-.05	-.30	-.3o	-.65
6./ Gyümölcsösök és szőlők felujitása	-.40	-.50	1.-	1.90
7./ Mezőgazdasági ipar	-.30	2.-	1.50	3.80
8./ Épitkezés	-.60	1.50	5.-	7.10
9./ Villamositás	-.20	-.40	1.20	1.80
Összesen:	10.-	14.-	16.-	40.-

Várható jövedelem-emelkedés:	Első	második	harmadik	összesen
	évben millió forintban			
Állami gazdaságok	7	15	20	42

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

13.tétel.

Mezőgazdasági gépszükséglet.

A nagybirtokrendszer megszüntetése következtében a mezőgazdaság eszközfelszerelése a kisebb egységekre való átalakulása következtében nem elegendő és ezért az uj gazdákat feltétlenül el kell látnunk olyan eszközfelszereléssel, hogy a mezőgazdasági termelés az egész vonalon megindulhasson. Figyelemmel gyáriparunk teljesitőképességére, az eszközszükségletet az alábbiakban jelöljük meg:

100.000	drb.	egyes eke	á/ 400.- Ft	40.0 millió Ft
100.000	"	kéttagu borona	" 200.- "	20.0 " "
40.000	"	magtakaró borona	" 180.- "	7.2 " "
10.000	"	szecskavágó	" 400.- "	4.0 " "
30.000	"	répavágó	" 200.- "	6.0 " "
10.000	"	kézi-hajtásu morzsoló	" 380.- "	3.8 " "
100.000	"	lókapa	" 240.- "	24.0 " "
20.000	"	12-soros vetőgép kanalas	"2.360.- "	47.2 " "
1.000	"	kézihajtásu szelektor	"4.300.- "	4.3 " "
5.000	"	lógereblye	" 1.300.- "	6.5 " "
200	"	cséplőgép géphajtásra	"24.700.- "	5.0 " "
20.000	"	permetező	" 300.- "	6.0 " "
				174.0 millió Ft.
Vasanyag /szerkérvasalás és apró kézi szerszámok / cca 4.000 vagón áru				80.0 " "
Traktór 4.500 drb.			á 20.000 Ft	90.0 " "
			Összesen:	344.0 millió Ft.

Magyarázat: Ezidőszerint rendelkezésre áll ló, ökör és tehén- fogatból cca 400.000 drb

Az 1935. évi statisztikai felvétel szerint 394.000 db. egyes eke volt, ha ebből 10 %-ot levonunk pusztulásra az azóta eltelt 15 esztendő és a háborus események miatt, ugy a jelenlegi egyes ekeállomány 355.000 db.egyes eke

Hiányzik tehát: 45.000 db.egyes eke

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Ha az évi fogatszaporulatot /vegyes fogat/ 20.000-nek vesszük, ugy a három év alatt a fogatok száma növekedik 60.000 darabbal,

ezért vettük fel az egyes eke szükségletet 100.000 darabnak.

Minthogy a földreform folytán mintegy 400.000 uj gazdaság létesült, amelyek nagyrésze nem rendelkezik megfelelő felszereléssel, mélkülözhetetlenül szükséges azoknak az ujonnan földhözjuttatott gazdáknak a hároméves terv keretében gazdasági felszereléssel való ellátása, akik önerejükből erre nem képesek.

A gazdasági üzem egyik legfontosabb szerszáma a lókapa. Az 1935. évi statisztikai felvétel szerint az országban 218.000 lókapa volt. A földreform után az 5 k.h.-on felüli gazdaságok száma /amelyek tehát igát tarthatnak/ 432.000-re tehető. Igy a lókapa szükséglet összesen 432.000, ebből fedezve a statisztikai felvétel óta eltelt időben történt beszerzésekre is figyelemmel, mintegy 240.000, tehát kereken 200.000 drb. lókapára volna szükség. Ebből 100.000 darabot a hároméves terv keretében kivánunk juttatni, figyelemmel a gyáripar teljesitőképességére. Minthogy a lókapa egységre jutó teljesitőképessége miatt azt kölcsönözni is lehet, igy a 100.000 drb. - régi 218.000 darabbal a minimális szükségletet biztositottnak látjuk. Amennyiben 300.000 darab lókapa áll rendelkezésre, ugy biztositani tudjuk a kapásnövények háromszori megkapálását.

A traktorok legalizálásával, traktor beszerzéssel és fogatos ekebeszerzéssel kapcsolatban előálló többletszántás.

1./ A legalizálás során állami tulajdonba kerülő és üzembe helyezendő 1.000 traktor 400 k.h. átlagos szántási teljesitménnyel	400.000 k.h.többlet szántási terület az előző évhez képest.
2./ 3.000 cséplő traktornak a szántási munkába való bekapcsolása 200 k.h. átlagos szántási teljesitménnyel.-	600.000 "
3./ Állami beruházás utján az Állami Mezőgazdasági Gépszolgálat részére megvásárolandó 2.000 drb.traktor beállitásával 500 k.h.átlagos szántási teljesitménnyel.	1,000.000 "
4./ A fogatos egyes ekék beszerzése következtében szánthatóvá válik	250.000 "
Az első évben összesen:	2,250.000 k.h.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Második évben:

5./ Állami beruházás utján 2.000 drb.traktor /500 k.h. átlag szántással/	1,000.000 k.h.
6./ A fogatos ekék beszerzése következtében szánthatóvá válik	250.000 "
A második évben összesen:	3,500.000 k.h.

Harmadik évben:

7./ Állami beruházás utján 500 drb.traktor /500 k.h.átlag szántással/	250.000 "
8./ A fogatos ekék beszerzése következtében szánthatóvá válik	250.000 "
A harmadik évben összesen:	4,000.000 k.h.szántott terület

A gépesitéssel kapcsolatban várható terméstöbblet, ha csupán azt vesszük figyelembe, hogy a gépek alkalmazásával kapcsolatban az őszi szántási munkát mind el tudjuk végezni, tehát az őszi vetéseket októberben elvégezzük, továbbá a tavasziak az őszi szántás alkalmazása után kerülnek tavasszal elvetésre ezen körülmények már egymagukban holdankint minimálisan 1 1/2 q buzában értékelhető terméstöbbletet biztositanak.

Ennek következtében az alábbi többlet jövedelemre számithatunk:

Első évben :	3,375.000 q	buzaérték	/60 Ft =	202,500.000.- Ft.
Második évben:	5,250.000 "	"	/60 " =	315,000.000.- "
Harmadik évben:	6,000.000 "	"	/60 " =	360,000.000.- "
		Összesen:		877,500.000.-Ft.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

13.tételhez.

Vas- és mezőgazdasági anyagszükséglet.

1./	250.000 szekérhez ráfvas 50 kg.	12.500 t
2./	Laposvas cséplő dobkeretnek	250 "
3./	Patkóvas	4.300 "
4./	Laposvas	2.000 "
5./	Ø vasak	2.900 "
6./	Tengelyszegek	400 "
7./	Négyzetvasak	300 "
8./	Félgömbvasak	500 "
9./	Széles karikavasak	1.000 "
10./	Eketalpnak Siemens acél	200 "
11./	Gereblye foganyag	50 "
12./	Szögvasak	100 "
13./	Melegen hengerelt abroncsvas	1.600 "
14./	Kész patkó	1.000 "
15./	Csapos sarokvas	100 "
16./	9.100 pár szekértengely	400 "
	Vas,acélanyag összesen	27.600 t
17./	Ekealkatrészek 1.500 t	
18./	Villák 500 "	
19./	Fejszeáruk 400 "	
20./	Kapák 750 "	
21./	Ásó,lapát,gereblye 600 "	
22./	Patkósarok 550 "	
23./	Eke és keréktalp,csavarok,anyák,szegecs 500 "	
24./	Kaszaverő készlet 50 "	
25./	Lópatkószeg 200 "	
26./	Láncáruk 650 "	
27./	Huzalok 1.500 "	
28./	Huzalszeg 1.100 "	
29./	Vaslemezek 4.000 "	
30./	Rugó acélok 100 "	12.400 t
	Vas, acél, szeráru, lemezek, szeg, stb.	40.000 t /2.000 Ft = 80,000.000

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

14-15.tétel.

Állattenyésztési beruházások.

	47/48	48/49	49/50	összesen
	évben millió forint			
1./ Szarvasmarhatenyésztés fejlesztésére	12.6	12.6	12.4	37.6
2./ Sertéstenyésztés fejlesztésére	1.6	1.0	0.9	3.5
3./ Juhtenyésztés "	0.9	0.9	1.3	3.1
4.a/Baromfitenyésztés "	5.2	4.0	4.2	13.4
4.b/Házinyultenyésztés "	0.4	0.1	0.1	0.6
c/ Kecsketenyésztés "	0.4	0.4	0.5	1.3
5./ Állatteny.általános fejlesztésével,különösen a minőségi fejlesztéssel kapcsolatos költségek	8.2	8.2	8.3	24.7
6./ Állami állatteny.gazdaságok felszerelésére és fejlesztésére	9.8	7.6	5.0	22.4
7./ Lótenyésztés fejlesztésére	11.4	9.4	10.0	30.8
8./ Tejgazdaság átszervezésére és tejellátás megszervezésére	3.9	3.9	3.9	11.7
9./ Legelő - és rétgazdálkodás átszervezésére	3.4	3.7	4.8	11.9
Összesen:	57.8	51.8	51.4	161.0

Állategészségügyi beruházások.

	47/48	48/49	49/50	összesen
	millió évben forint			
1./ 10 sertésoltótelep felállitása	0.48	0.36	0.36	1.20
2./ 3 baromfioltó- telep és vizsgáló állomás felállitása	0.50	0.50	0.50	1.50
3./ 23 minta-patkolda felállitása	0.54	0.54	0.53	1.61
4./ A szaporodást gátló betegségek elleni védekezésre 20 intézet felállitása	0.60	0.60	0.60	1.80
5./ Az állati élősködők leküzdésére 192 felszerelés biztositása	0.54	0.50	0.50	1.54
6./ 5 kerületi állategészségügyi intézet felállitása	1.55	0.50	0.50	2.55
7./ A veszettség elleni oltóanyag termelési rentabilitásának biztositására	0.20	0.10	0.10	0.40
8./ A gümőkör elleni védekezéshez szükséges beruházásokra	0.17	0.10	0.10	0.37
Átvitel	4.58	3.20	3.19	10.97

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Áthozat:	4.58	3.20	3.19	10.97
9./ A takonykór elleni védekezés fokozására	0.17	0.10	0.10	0.37
10./ Állategészségügyi kisérleti gazdaság felállitása	1.66	1.-	1.-	3.66
Összesen:	6.41	4.30	4.29	15.-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

14-15 tételhez.

Állattenyésztéssel elérhető:

1./ Szarvasmarha

1947/48	1,335.000 drb
1948-/49	1,469.000 "
1949/50	1,616.000 "

Részletes számitás:

	47/48	48/49	49/50	összesen
	évben millió forint			
többletszaporulat és minőségi értéktöbblet	0.9	2.4	4.8	8.1
a külföldi importanyag folytán előálló minőségi értéktöbblet	0.7	1.3	1.6	3.6
a meddőség elleni küzdelem folytán várható borjuszaporulat többlete	1.5	3.1	5.0	9.6
a meddőség elleni küzdelem révén a tehenek nagyobb százaléka ellik és ennek révén több a tejelő, az igy elérhető szaporulat á 40 fillér/liter	18.0	30.0	54.0	102.-
a törzstenyészetek, bikanevelőtelepek, a magyar marhatenyésztés fejlesztésére fordítandó összegek révén várható minőségi többletérték	0.4	0.7	1.0	2.1
az apaállatgondozók szakképzettségének emelése révén várható mustrálási megtakaritás értéke	-	0.3	0.8	1.1
Összesen:	21.5	37.8	67.2	126.5

2./ Sertényésztés

1947/48	2,400.000 drb
1948/49	3,000.000 "
1949/50	3,900.000 "

Értéktöbblet a második évtől:

	48/49	49/50	összesen
	évben millió forint		
20 %-os értékemelkedést véve számitásba és kg-ként 0.6 forinttal értékelve	44.7	76.0	120.7

3./ Juhtenyésztés.

1947/48	591.000 drb.
1948/49	794.000 "
1949/50	1,055.000 "

Értéktöbblet:

	47/48	48/49	49/50	összesen
	évben millió forint			
fenti állományok alapján a gyapju mennyisége 2.9 millió kg. melynek értéke á 8 .- Ft	12.0	16.8	23.2	52.0
a tejelés emelkedésénél az értéktöbblet	2.-	3.-	4.1	9.1
Összesen	14.-	19.8	27.3	61.1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

14-15 tétel.

Állattenyésztéssel elérhető javulás.

3./ A juhok és a kezelőszemélyzet emelésével a harmadik év végére 150.000 drb. tehén, 15.000 tenyészkoca és 30.000 anyajuh kell hogy ellenőrzés alatt legyen.

	47/48	48/49	49/50	
	évben millió forint			összesen
A többlet tejhozam á 40 fillér/liter	2.4	4.8	12.-	19.2
Az ellési százalék javulása és az utódok jobb minősége folytán előálló értéktöbblet	4.2	10.7	12.6	27.5
a törzskönyvelt és ellenőrzött sertéseknél a malactöbblet és jobb minőségü utódok révén várható értéktöbblet	3.8	7.7	11.6	23.1
a törzskonyvelt és ellenőrzött juhállomány-nál a nagyobb gyapjuhozam, a tejtöbblet és az értékesebb utódok révén várható többlet	-	1.8	2.8	4.6
Összesen:	10.4	25.0	39.0	74.4

4./ Lóállomány.

jelenleg 370.000 drb.	1947/48	378.000 db
	1948/49	390.000 "
	1949 /50	408.000 "
Állami ménállomány:		
jelenleg 400 db.	1947/48	1.000 "
	1948/49	1.300 "
	1949/50	1.600 "

Várható értéktöbblet:

	47/48	48/49	49/50	
	évben millió forint			összesen
választási korban 300 forinttal nagyobb értéket véve számitásba	2.2	5.4	7.0	14.6

A lovak használhatósága: ha 1 ló 6.5 évig dolgozik 1 évre esik 461 Ft
ha 1 " 11.5 évig tud dolgozni 1 évre esik 260 Ft

Fedeztetési állomások létesitése a lovak kihasználhatósága érdekében:

1947/48	évben	200
1948/49	"	300
1949/50	"	400

Csikótelepek létesitése a csikók szakszerü felnevelése érdekében:

1947/48.	évben	1.000
1948/49	"	2.000
1949/50	"	3.000 csikó

melynél értéktöbblet:

47/48	48/49	49/50	
évben millió forint			összesen
0.5	1.0	1.5	3.0

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Állattenyésztéssel elérhető:

5a/ Baromfitenyésztés

		jelenleg millió drb.	1950 végén cca
Baromfiállomány:	tyuk	12	20.7
	kacsa	1	1.7
	lud	1.5	2.31
	pulyka	0.4	0.6
	gyöngyös	0.08	0.12

Értéktöbblet:	47/48	48/49	49/50	összesen
	évben millió forint			
tyukállománynál	24.0	24.0	21.6	69.6
kacsaállománynál	3.0	3.0	2.4	8.4
ludállománynál	6.0	6.0	4.2	16.2
pulykaállománynál	1.6	1.4	1.0	4.0
gyöngyösállománynál	0.06	0.05	0.04	0.15
Összesen:	34.66	34.45	29.24	98.35

Baromfikeltető központ létesitése: jelenlegi 20-ról 32-re emelni.
500 ellenőrzött baromfitelep és 150 baromfitenyésztő mintaközség létesitése, mely által kb. 95.000 drb. törzsegyedet lehetne kiválasztani. Ezáltal a jelenlegi 70 - 75 db-os tojáshozam már a második évtől kezdve 80-85 db-ra növekszik.

Várható tojástermelés:	47/48	48/49	49/50	összesen
	évben millió darab			
tojás	1.125	1.440	1.759	4.324
	millió forint			
ennek értéke á 30 fill/drb.	337.5	432.0	527.7	1.297.2
az értéktöbblet a jelenlegi tojástermeléssel szemben á 30 fill/ drb.	67.5	94.5	95.7	257.7

5.b/ Házinyul.

Jelenlegi állomány 400.000, mely 700.000-re növelhető.

Értéktöbblet:	47/48	48/49	49/50	összesen
	évben millió forint			
db.-ként 10 Ft-al /jelenleg 30 Ft/	1.2	1.02	0.76	2.98

5.c/ Kecskenyésztés:

Jelenlegi létszám 87.000, tervezett emeléssel 100000 drb.

	47/48	48/49	49/50	összesen
	évben millió forint			
az állomány többletértéke	0.6	1.0	1.0	2.6
a 60 %-os fejősállomány és db-ként 50 lit.többlet tejhozamot számitva csak a többlet tej értéke á 40 fill/lit.	1.06	1.14	1.2	3.42
Összesen:	1.68	2.14	2.20	6.02

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

14-15. tétel.

A hároméves terv beruházásainak várható hatása az állattenyésztésben.

Remélhető jövedelemtöbblet:	1947/48. évben	1948/49. évben	1949/50. évben	Összesen.
	millió forintban			
1./ Szarvasmarhatenyésztésből:				
Az ország egész szarvasmarha állományában elérhető:				
nagyobb szaporulat és minőségi értéktöbblet pénzértéke	1.12	2.60	5.40	9.12
a meddőség leküzdése következtében várható nagyobb borjuszaporulat pénzértéke	1.85	3.40	5.50	10.75
a meddőség leküzdésével megnövekedett tejhozam pénzértéke	21.90	36.56	66.86	125.32
tenyésztési eljárásokkal elérhető tejtöbblet pénzértéke	2.75	5.30	13.90	21.95
az ellési százalék javulása és az utódok jobb minősége folytán előálló értéktöbblet	4.85	13.70	14.50	33.05
Importállatokkal elérhető minőségi értékgyarapodás pénzértéke	0.80	1.40	1.80	4.00
Törzstenyészetek és bikanevelő telepek valamint a magyarmarhatenyésztés fejlesztéséből várható minőségi értékgyarapodás pénzértéke	0.45	0.70	1.20	2.35
Az apaállatgondozók szakképzettségének emelése következtében számítható megtakarítás pénzértéke	-	0.30	1.00	1.30
Szarvasmarhatenyésztésből összesen:	33.72	63.96	110.16	207.84
2./ Sertéstenyésztésből:				
Az ország egész sertésállományában várható minőségi értéktöbblet pénzértéke a törzskönyvezett és ellenőrzött sertéseknél a nagyobb szaporaság és a jobb minőségű utódok következtében várható értékgyarapodás pénzértéke	-	49.20	83.60	132.80
	4.56	13.68	21.52	39.76
Sertéstenyésztésből összesen:	4.56	62.88	105.12	172.56

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

14-15.tételhez.

Remélhető jövedelemtöbblet:	1947/48. év millió forintban	1948/49. év millió forintban	1949/50. év millió forintban	Összesen millió forintban
3./ Juhtenyésztésből:				
Az ország egész juhállományában várható gyapjumennyiség gyarapodásának pénzértéke	14.40	19.72	27.20	61.32
Elérhető többlettejhozam pénzértéke	2.40	3.60	5.30	11.30
A törzskönyvezett és ellenőrzött juhállománynál a nagyobb gyapjuhozamból, a többtejből és az értékesebb utódokból várható értékgyarapodás pénzértéke	-	2.60	3.62	6.22
Juhtenyésztésből összesen:	16.80	25.92	36.12	78.84
4./ Lótenyésztésből:				
Az ország egész lóállományában a nagyobb szaporaság és a jobb minőségü csikók által elérhető értéktöbblet pénzértéke	2.60	6.30	7.90	16.80
Csikótelepeken szakszerüen felnevelt csikók értéktöbbletének pénzértéke	0.64	1.38	2.30	4.32
Lótenyésztésből összesen:	3.24	7.68	10.20	21.12
5./ Baromfitenyésztésből:				
Az ország egész baromfiállományában elérhető értéktöbblet pénzértéke				
a tyukállományban	27.80	27.08	24.50	79.38
a kacsaállományban	3.60	3.60	2.90	10.10
a ludállományban	7.20	7.20	5.04	19.44
a pulykaállományban	1.92	1.60	1.20	4.72
a gyöngyösállományban	0.07	0.06	0.05	0.18
Baromfikeltető központok, ellenőrzött baromfitelepek és baromfitenyésztő mintaközségek létesitésével a tojáshozam emelkedéséből várható értéktöbblet pénzértéke	82.00	115.20	116.24	313.44
Baromfitenyésztésből összesen:	122.59	154.74	149.93	427.26.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

14.-15. tételhez.

Remélhető jövedelemtöbblet:	1947/48.	1948/49.	1949/50	Összesen
		évben		
		millió forintban		
6./ Házinyultenyésztésből:				
Az ország házinyulállományának gyarapodásából és minőségi értéknövekedéséből származó értéktöbblet pénzértéke	1.44	1.22	0.91	3.57
Házinyultenyésztésből összesen:	1.44	1.22	0.91	3.57
7./ Kecsketenyésztésből:				
Az ország kecskeállományából várható számbeli és minőségi gyarapodás pénzértéke	0.80	1.20	1.20	3.20
A fejőskecskék tejhozamának növekedéséből származó tejtöbblet pénzértéke	1.22	1.37	1.44	4.03
Kecsketenyésztésből összesen:	2.02	2.57	2.64	7.23

Összesítés.

Remélhető jövedelemtöbblet:

I. Állattenyésztésből:				
1./ Szarvasmarhatenyésztésnél	33.72	63.96	110.16	207.84
2./ Sertéstenyésztésnél	4.56	62.88	105.12	172.56
3./ Juhtenyésztésnél	17.80	25.92	36.12	78.84
4./ Lótenyésztésnél	3.24	7.68	10.20	21.12
5./ Baromfitenyésztésnél	122.59	154.74	149.93	427.26
6./ Házinyultenyésztésnél	1.44	1.22	0.91	3.57
7./ Kecsketenyésztésnél	2.02	2.57	2.64	7.23
Állattenyésztésből összesen:	184.37	318.97	415.08	918.42
II. Állategészségügyből összesen:	28.63	19.21	19.16	67.00
Állattenyésztésből és állategészségügyből mindösszesen:	213.00	338.18	434.24	985.42.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

16.tétel.

1.	Erdősités	30.-
2.	Alföldfásitás	9.-
3./	40-5e km. erdei vasut épitése	8.-
4.	2-2 drb. gőzmozdony	2.40
5.	faanyag szállitó vasuti kocsik beszerzésére . . .	4.-
6.	25-25 km makadám ut épitése	4.-
7.	teherautók beszerzésére , üzemi célokra	2.-
8.	Baján, Budapesten, Zalaegerszegen, Franciavágáson és Füzesabonyban 1-1 fürésztelep épitése . . .	8.-
9.	Budapesten furnirgyár épitése	4.-
10.	" farostlemezgyár épitése	15.-
11.	Budapesten és Zalaegerszegen panellgyár épitése	6.-
12.	Baján enyvezett lemezgyár épitése	4.-

- - - - - -

96.4

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

14-15 tételhez.

Állattenyésztés értéknövekedésének összesítése fajták szerint, a három-éves tervben :

	47/48	48/49	49/50	összesen
	évben			
	millió	forint		
szarvasmarhatenyésztésnél	28.10	53.30	91.80	173.20
sertéstenyésztésnél	3.80	52.40	87.60	143.80
juhtenyésztésnél	14.00	21.60	30.10	65.70
lótenyésztésnél	2.70	6.40	8.50	17.60
baromfitenyésztésnél	102.16	128.95	124.95	356.05
házinyultenyésztéshél	1.20	1.02	0.76	2.98
kecsketenyésztésnél	1.68	2.14	2.20	6.02
Összesen:	153.64	265.81	345.90	765.35

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

28/a. tétel.

Mezőgazdasági Ipari Központ keretében működő üzemek termelésének átszervezése, racionalizálása és az ezzel kapcsolatos tájegységenkénti üzemek létesitése.

1.	2.	3. évben	összesen.
20.-	20.-	20.-	60 mill.Ft.

A mezőgazdasági üzemek termelését modernizálását és bizonyos mértékben leendő átszervezését teszi szükségessé a földbirtokreform. Ennek keretében szükségessá válik az üzemek termelés racionalizálásával kapcsolatban egyes iparoknak telepitése és tájegységenkénti kialakitása. Ez utóbbi üzemek ugy a feldolgozással, mint a környék lakossága szükségletének bérmunkában való feldolgozásával is foglalkozna.

Tervezetünk szerint az országban a mezőgazdasági ipari termeléssel kapcsolatban célul tüztük ki mintegy 50 tájüzem létesitését, mely a mezőgazdasági termelés átállitását is szolgálná.

A fentiek jelentősége rendkivül nagy, mert az egész agrártermelés megfelelő irányu fejlődését nagy mértékben alátámasztja.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Megjegyzés: Nem értékeltük be a Duna-Tisza csatornát, mert annak csak a 3 év után jelentkezik a terméstöbblet eredménye, ha a belső berendezés és az élő,holt felszerelés meglesz. Továbbá nem értékeltük 18-22. pontokat, pedig annak igen jelentős értékeredménytöbblete lesz, de az előre ki nem értékelhető.

Végül fel nem becsülhető értéket fog jelenteni a mezőgazdasági közigazgatás a kisgazdaságok fejlődésében.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A 3 éves terv mezőgazdasági beruházásának várható természérték többlete.

ezer forintban

	1 év	2 év	3 év	összesen
1./ 15 uj növénynemesitő	8.250	17.325	25.850	51.425
2./ Nemesitett vetőmag áll.	20.000	28.000	32.000	80.000
3./ 150.000 m^3 takarm.siló	5.200	6.000	8.800	20.000
x/ 4./ Mintatrágya telepek	-	4.950	15.210	20.160
5./ Műtrágya akció	90.000	90.000	90.000	270.000
6./ Növényegészségügy	60.000	60.000	60.000	180.000
7./ Duna-Tisza csatorna	-	-	-	-
8./ Öntözés	-	24.000	40.000	64.000
9./ Szőlő,kert,gyümölcs és méhészet	15.725	31.000	35.000	81.725
10./ Selyemtenyésztés	9.200	11.040	12.880	33.120
11./ Szik és sav.talaj jav.	-	7.000	14.000	21.000
12./ Állami birtokok	7.000	15.000	20.000	42.000
13./ Gépesitás	202.500	315.000	360.000	877.500
14./ Állattenyésztés és 15./ állategészségügy	213.000	338.180	434.240	985.420
xx/ 16./ Erdősitás, fásitás,erdő iparositás,gyümölcs tel.	31.040	33.740	33.740	98.520
17./ Tagositás, 360.000 k.h.	-	9.900	19.800	29.700
18./ Agráregyetem	-	-	-	-
19./ Alsó, középfoku oktatás	-	-	-	-
20-21./ Ismeretterjesztő és propaganda	-	-	-	-
22./ Kisérletügy	-	-	-	-
23./ Mezőgazd.ipar	68.000	146.000	219.000	433.000
24./ Tárházak és hütők	-	-	-	-
25./ Vizitársulatok,ármentesités	6.000	12.000	18.000	36.000
26./ Szövetkezet támogatás	-	-	-	-
27./ Agrárpolitika	-	-	-	-
28./ Mezőgazdasági közigazg.	-	-	-	-
Összesen	735.915	1,149.135	1,438.520	3,323.570

x/ Ennél a tételnél a 3 év után jelentkezik a 4.évben 30,780.000Ft többlet.

xx/ Ennél 1954-58 évben már 234 mill.Ft érték keletkezik a gyümölcstelepitésnél az erdősitéssel.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	1947/48	1948/49	1949/50	összesen
	években millió forint.			
1./ járási gazdasági felügyelőségek szolgálatának kiépítésére	0.4	.--	--	0.4.
2./ gazdasági felügyelőségek gépkocsival való ellátására	2.6	1.-	1.-	4.6
Összesen:	3.-	1.-	1.-	5.-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

28. tétel.

A mezőgazdasági közigazgatás átszervezése.

Gazdasági felügyelőségek.

A mezőgazdasági élet gyökeres átalakulása miatt a gazdasági felügyelőségek sulypontja a járásokra helyeződött át. A háborus károk miatt rendkivül sulyos helyzetbe került állattenyésztésünk talpraállitása, a növénytermelés tekintetében a kötött és irányitott gazdálkodás, valamint a földmives társadalom megfelelő felvilágositása és szaktanácsossal való ellátása, továbbá a szövetkezeti beszerzés értékesités megszervezése a járási gazdasági felügyelőségektől egyre nagyobb munkateljesitményt kiván. Különösen nagy feladat vár reájuk minthogy a földreform miatt előállt helyzetből adódóan el kell látniok a régi 12.000 mezőgazdasági üzem helyébe keletkezett 406.000 uj kisüzem irányitásával és ellenőrzésével kapcsolatos munkát.

A fenti körülmény fokozatosan szükségessé teszi a járási felügyelőségek fokozatos kiépitését. Egyelőre legalább 160 helyen legalább 2-2 gazdasági felügyelőt és 1 segédhivatali tisztviselőből álló járási /városi/ gazdasági felügyelőséget kell felállitani.

A gazdasági felügyelőségek szolgálatainak jó ellátása a gyakori kiszállással van biztositva, hogy igy minél nagyobb területet tudjunk munkájuk jó elvégzéséhez bekapcsolni. Ezért gépkocsi kell, hogy rendelkezésére álljon.

A gazdasági felügyelőségek sokoldalu tevékenységük egységes irányitásával és ellenőrzésével megbizott országos felügyelőség és a kerületi felügyelők müködésének intenzivebb biztositása céljából, a változott viszonyoknak megfelelően részükre megfelelő hatáskört kell biztositani. Ennek a kérdésnek a rendezése szerves kapcsolatban van a földmives igazgatás decentralizásával. Ez a vidéki földmives igazgatás felállitásával nyerne jó megoldást. A földmivelésügyi tárca egyes szakágazatának egymáshoz való viszonyát és a közigazgatási hatóságokkal valamint a mezőgazdasági érdekképviseletekkel való kapcsolatát ez által célszerüen lehet majd szabályozni. E cél megvalósitására a 3 éves terv keretében kivánunk gondoskodni.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

27.tétol.

Agrárpolitikai tud.intézetek támogatása.

1.	A Dunavölgyi Agrártudományos Intézet céljaira	400.000 Ft
2.	A Mezőgazdaságpolitikai Intézet és az Országos Mezőgazdasági üzemi és Termelési Költségvizsgáló Intézet fejlesztésére	250.000 "
3.	A mezőgazdasági adattár fejlesztésére	150.000 "
4.	Parasztbirtokok üzemstatisztikájának kimunkálására	600.000 "
5.	Mezőgazdasági árstatisztikai anyaggyüjtésre, feldolgozásra	100.000 "
		1,500.000 Ft

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

26. tétel.

Szövetkezetek támogatása.

Beruházások.

	1	2	3 év	összesen
	mill. forint.			
1./ Szövetkezeti szókházak létesitésére, ujjáépitésére és rendbehozatalára	3.-	3.-	3.-	9.-
2./ Szövetkezeti szákházak berendezésére.	0.5	0.5	0.5	1.5
3./ Szövetkezeti szakkönyvtárak létesitésére	0.5	0.5	0.5	1.5
Összesen:	4.-	4.-	4.-	12.-

A földbirtokreform folytán a nagybirtokokon lévő egyes vagyontárgyak hasznositására és egyéni gazdálkodásra kevésbbé alkalmas termelési ágak fenntartására és hasznositására alakultak a földmives szövetkezetek. Eddig 1800 alakult.

A most alakult szövetkezetek gyenge anyagi felkészültségük miatt csak ugy tudnak boldogulni, ha a 3 éves terv keretében gondoskodunk a működésük beinditásával és ezt szolgálja a fenti összeg, mely tételenkint megjelöli a kivánt célt.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

3./ Az uj gazdák földjeinek viztelenitésére és vizhasznositási munkák elvégzését kivánjuk az évente felvett 1-1 mill. szolgálni. Az uj gazdák földjeinek vizrendezése illetve a földjeiknek talajviz szabályozása oly nagy munka, mely már bele sem fér a hároméves tervbe. Ennek előmunkálatai végeztetnék el.

Az ármentesités ügyének a fenti beruházásokkal a mezőgazdasági munkának időben való elvégzése folytán, melyet a viztelenitéssel érünk el, a következő területek válnak teljes értékü termőterületekké:

első évben	20.000 kat.hold/ 5 q	= 100.000 q	=	6 millió Ft
második "	40.000 " "	= 200.000 "	=	12 " "
harmadik "	60.000 " "	= 300.000 "	=	18 " "
		Összesen:		36 millió Ft

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25. tétel.

Vizitársulatok, ármentesités.

A vizitársulatok müködése a háborus cselekmények következtében csaknem teljesen megszünt. A károk rendkivül nagyok. A védő töltések erősen megrongálódtak, az árvédelmi anyagok és felszerelés valamint a folyamatban lévő munkák anyagai elpusztultak. A hidakat, zsilipeket szivattyutelepeket felrobbantották. A fenti hiányok pótlására és a munkálatok elvégzésére rendkivül nagymértékü beruházásra van szükség. Mintegy 1.5 mill.kat.holdat kitevő és a társulatok árterében lévő ujonnan kiosztott földek gazdáinak megsegitése szempontjából is sürgős a megoldás.

a 3 éves terv keretében a rendes költségvetés keretén kivül a következőkre van szükség.

	1947/48	1948/49	1949/50	összesen
1./A vizitársulatoknak az 1938.évi müködési szintre való visszaállitása	7.5	7.5	7.5	22.5
2./ Társulatok félbemaradt muhkáinak befejezésére	6.5	6.5	6.5	19.5
3./ Az uj gazdáknak földjeinek viztelenitése és vizhasznositással termelőképessebbé tétele	1.-	1.-	1.-	3.-
Összesen:	15.-	15.-	15.-	45.-

Az 1.pont alatti tételt évente 7.5 mill. a védőtoltések helyreállitására telefonvonalak, szivattyutelepek, zsilipek, hidak renbehozására használhánk fel.

2./ Az itt felvett évi 6.5 mill. az eddig befektetett tőke megmentésére, másrészt a mezőgazdasági vizlevezetések fejlesztésére használnánk fel, hogy az 5-6 év óta megrekedt ilyen irányu munkák folytatásra kerüljenek. Elsősorban azokról a munkákról van szó, melyekot 1940/42. évben szerzett tapasztalatok alapján még az 1941-43. években megindítottunk, de kevés kivétellel befejezni nem tudtunk. Az ezekhez vezető csatornák,hidak, zsilipek stb. nem épültek meg. Ennek keretében kivánjuk ezeket elvégezni és a Duna töltésének normál szelvényre való átépitését eszközölni.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

24.tételhez.

1.	Mezőberényben 1 drb. 20 wg kapacitásu hütőház	1,500.000
2.	Dunántulon 2 db 20-20 wg kapacitásu hütőház	3,000.000
3.	Nyirségben 1 db 40 wg Dunántulon 1 db 20 wg kapacitásu hütőház	4,500.000
4.	Mohácsi gabonatárház: a./ magasépités, gépi berendezés, rakodóhid, iroda és kezelőépület	1.820.000
	b./ gépi berendezés teljes kiegészitése	800.000
5.	Lepsényi gabonatárház: a./ magasépités, gépi berendezés	416.000
	b./ gépi berendezés teljes kiegészitése	350.000
6.	Bajai gabonatárház: a./ magasépités	400.000
	b./ gépi berendezés és összekötőhid	1,400.000
7.	Békési I.sz.gabonatárház: személy- és teherfelvonója	51.000
8./	Tiszafüredi gabonaraktár és őrlakás helyreállitása	60.000
9.	Szolnoki gabonatárház: felvonó, tisztitóberendezés, szállitószalagok és épület helyreállitása	333.000
10.	Tiszamenti kistárházak:/12 drb./: háborus sérüléseinek helyreállitása	100.000
11.	Füzesabonyi gabonatárház: a./ romok lebontása, irodaépület helyreállitása	230.000
	b./ a tárház ujjáépitése	2,700.000
	c./ gép berendezése	2,000.000
12.	Székesfehérvári 450 wg-os gabonatárház: a./ magasépités	2,300.000
	b./ gépi berendezés	200.000
13.	Békési II.sz.300 wg-os gabonatárház: a./ magasépités	1,800.000
	b./ gépi berendezés	700.000
14.	Az országban használható állapotban maradt volt uradalmi és szövetkezeti gabonatárházak, raktárak és magtárak összeirása	70.000
	Összesen:	24,930.000

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

24. tétel.

Tárházak, hütők.

Beruházások.

	1947/48	1948/49	1949/50	összesen
	mill. forint.			
1./ 5 uj hütőház épitése	1.5	3.-	4.5	9.-
2./ 5 uj tárház épitése	2.6	5.8	1.8	10.3
3./ régi tárházak rendbehozatala	0.9	1.6	3.3	5.7
Összesen:	5.-	10.4	9.6	25.-

A mezőgazdaságnak nemcsak a belföldi fogyasztás ellátása a feladata, hanem a megfelelő export ellátása is, hogy a hiányzó nyersanyagokat ezzel biztositani tudjuk.

A külföldi elhelyezés csak ugy biztositható, ha megfelelő árut tudunk szállitani és ezért szükséges a megfelelő tároló helyek és hütőházakkal ezek biztositása, hogy jó állapotban kerülhessenek megfelelő időben szállitásra.

Az ország ezidőszerint nem rendelkezik megfelelő mennyiségü hütő és tárházzal. A mezőgazdaság várható termelés emelkedése és az export-lehetőségek jó ellátása miatt ezek megépitése mielőbb megfelelően elintézendők. Továbbá a tárházak és hütők háborus károait is helyre kell állitani. Az itt felvett tételek ezeket a célokat szolgálják.

2./ A nagybirtok megszünésével a dunántulon is várható a baromfi tenyésztés fellendülése. A megfelelő értékesités csak ugy oldható meg, ha az egyidőben piacra kerülő áru megfelelő raktározásáról tudunk gondoskodni, miért is a Dunántulon 4 és a Nyirségben 1 hütőházat kell épiteni 20-20 waggon befogadó képességgel a nyirségi pedig 40 waggonos lenne.

3./ A kisüzemek nem rendelkeznek megfelelő tárházakkal és igy a cséplés utáni árumennyiséget, mely piacra kerül megfelelő raktározásáról gondoskodnunk kell. Ezért a régi tárházakat rendbe kell hozni és gondoskodni megfelelő uj tárházak épitéséről.

A terv keretében megvalósitásra váró munkák táblázatos kimutatását a melléklet tünteti fel.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A nyersanyagtermelés reformja. A konzervipar részére biztositanunk kell a kellő mennyiségü, megfelelő minőségü nyersanyagokat olyan árban, amely a kivitelt lehetővé teszi. A termelést hozzá kell igazitanunk a konzervgyártás különleges igényeihez, ami nyersanyagtermelésünk teljes átszervezését foglalja magában. E kérdéseket természetesen a tárca illetékes ügyosztályainak segitségével és közreműködésével kivánjuk megoldani, hogy a konzervgyártás mennyiségi és minőségi előfeltételeit is biztosithassuk.

A nyersanyagtermelés előirányzata:

	I. év	II. év	III. év
		vagónban	
paradicsom	10.000	15.000	20.000
paradicsompaprika	500	800	1.500
kiposzta, uborka, zöldpaprika	2.000	2.500	3.000
zöldborsó	300	400	500
zöldbab	200	250	300
vegyes zöldség száritmányok készitésére	500	800	1.000
gyümölcsök	2.000	2.500	3.000
husfélék és libamáj/élősuly/	500	800	1.200

Gyártási előirányzat a három évre:

paradicsompüré 28/30	1.250	1.870	2.500
vitaminos paprikapüré	100	160	300
káposzta, savanyuság	1.600	2.000	2.400
dobozos főzelékkonzerv/bab,borsó/	450	590	730
száritott zöldség	50	80	100
vegyesiz	1.800	2.200	2.700
huskonzerv és libamáj	150	260	400
mélyhütött konzervek	5	10	20
Összesen:	5.405	7.170	9.150

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	1947/48	1948/49	1949/50	Összesen
	években millió forint			
II. Tésztaipar:				
1. Laboratóriumi kiadások	50	50	50	150
2. Márkázás	40	40	40	120
Összesen:	90	90	90	270
III. 1. Két félcellulózgyár létesitése	250	250	-	500
2. Nagyobb teljesitőképességü kisérleti gyár felépitése	500	500	1.000	2.000
Összesen:	750	750	1.000	2.500
IV. Mélyhütés:				
1. Hütőkocsik, containerek, hütőberendezésü gépkocsik beszerzése	500	400	400	1.300
2. Mélyhütés bevezetésének támogatása	500	500	1.500	2.500
3. Kiállitások, pályadijak	20	40	10	70
Összesen:	1.020	940	1.910	3.870
I.-II.-III.-IV. Összesen:	5.000	5.000	5.000	15.000

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Mezőgazdasági ipar.

Az alábbi részletezésekben a 23.780/1946.M.E.sz.rendelettel a tárca ügykörébe utalt tartósitott élelmiszeripar /konzervipar, mélyhütés, tésztaipar/, továbbá a mezőgazdasági cellulózgyártás és az ipari sertéshizlalás ujjáépitésének és fejlesztésének kérdéseivel foglalkozunk. Ezeknek a kérdéseknek összesitett beruházási terve a következő:

	1947/48	1948/49	1949/50	
	években			összesen
	millió forint			
I. Konzervipar	3.14	3.22	2.--	8.36
II. Tésztaipar	0.09	0.09	0.09	0.27
III. Mélyhütés	1.02	0.94	1.91	3.37
IV. Mezőgazdasági cellulóze ipar	0.75	0.75	1.--	2.50
Összesen:	5.-	5.-	5.-	15.-

A háromnéves terv költségvetése.

Tételszám: Megvalósitani kivánt cél.	A háromnéves terv során a rendes költségvetésen kivül beruházásokra forditani kivánt összeg			
	1947/48	1948/49	1949/50	
	költségvetési évben előirányzat ezer forintban			összesen:
I. Konzervipar:				
1./ Adatfelvétel, tájtérképek, grafikonok elkészitése	30	20	10	60
2./ Pályázatok	10	10	10	30
3./ Tanulmányok, ösztöndijak	200	200	200	600
4./ Állami Konzervipari Intézet létesitésére:				
a./ kisérleti huskonzervgyár létesitése	600	150		750
b./kisérleti növényi konzervgyár létesitése	600	150		750
c./laboratórium felszerelése	300	200	100	600
d./ tanfolyamok rendezése	60	60	60	180
e./ márkázási költségek	60	60	60	180
f./ kiadványok	50	50	50	150
g./ a kisérleti gyárak inditására forgótőke	200	300		500
h./ kiállitások	30	20	10	60
5./ Meglévő konzervgyárak áttelepitése és modernizálása a Mezőgazdasági Ipari Központ utján	1.000	2.000	1.500	4.500
Összesen:	3.140	3.220	2.000	8.360

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

4./ Állattenyésztési kisérleti intézet létesitésére az állatélettani és takarmányozási kisérleti, valamint a Gyapju és selyeminősitő Intézet összevonásával	0.21	—	0.20	0.41
5./ Általános mezőgazdasági állomások kiépitésére a már meglévő 10 vegyvizsgáló állomáson	0.23	0.08	0.50	0.81
6./ A mezőgazdasági ipari intézetnek konzervipari irányban való kiépitése	0.03	--	--	0.03
7./ Országos Gépkisérleti Intézet kiépitésére/egészitésére, a kisgazda igényeknek megfelelően	0.05	0.15	0.15	0.35
8./ Orsz.meteorológiai Intézet észlelő állomásainak és hálózatának helyreállitására és az Alföldi Agrármeteorológiai és Földmágnességi Obszervatórium létesitésére	0.04	0.20	--	0.24
9./ Földtani intézet kibővitésére	0.02	0.02	--	0.04
10./Növényegészségügyi Intézetben a rovartani Intézet helyreállitása	0.02	--	--	0.02
11./ Országos halélettani és szennyviz vizsgáló intézet gödi tógazdaságának létesitése és fenntartási költségeire	0.20	0.02	--	0.22
12./Dokumentációs Intézet létesitésére és működésének biztositására	0.10	0.10	0.10	0.30
13./ Növényörökléstani és Nemesitéstani Kutató Intézet helyreállitására és kibővitésére	0.10	0.30	--	0.40
14./ Kisérletügyi intézetek nagyobb arányu működtetésére és költségei fedezetére, továbbá laboratoriumi berendezés fejlesztésére és felszereléseire, végül tanfolyamokra	0.02	1.94	0.96	2.92
Összesen:	5.--	5.--	5.--	15.--

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

22. tétel.

Kisérletügy.

A kisérletügynek feladata megoldani mindazokat a tudományos mezőgazdasági szakproblémákat, melyek az ország mezőgazdasági ujjáépitése és agrárkulturája terén szükségesek. A kisérletügy tudományos megállapitásait kell a gyakorlatba célszerüen beilleszteni, hogy eredményeit az ország többtermelése és boldogulása érdekében hasznositsuk.

E nagy országos jelentőségü hivatása ellenére a kisérlet ügy ezidőszerint a csekély fedezet miatt nem tudja hivatását betölteni, miért is a hároméves terv keretében kell gondoskodni, hogy egyrészt a háborus károkat megszüntessük, másrészt a hivatását maradéktalanul betölthesse.

	Beruházásra előirányzott összeg			
	1947/48	1948/49	1949/50	Összesen
	években millió forint			
1./ A kisérleti intéznények telepeinek a budakeszi, mosonmagyaróvári, Debrecen- pallagpusztai, szegedi és kalocsai gazdaságokban az igás és haszonállatállomány kiegészitésére, gazdasági felszerelésére épületek helyreállitására és átalakitására, berendezéseire és a szabadföldi munkákkal kapcsolatos kiadások biztositására stb.	2.32	0.75	1.95	5.02
2./ Bemutató kisgazda termelési kisérletekre	0.40	0.54	0.54	1.48
3./ Növénynemesitő feladatok megoldására növényfajták elismerésének eljárási költségeire, Mosonmagyaróvári, szegedi növénynemesitő, a kender,- lentermelő és a budapesti vetőmag vizsgáló intézet továbbá az Egerben felállitandó szőlészeti kirendeltség költségeire	1.26	0.90	0.60	2.76

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

21.tétel.

Nevelőképző.

A gazdasági ismeretek oktatására felhasználni szándékoltak kiképzését, melyre a 3 éves terv keretében a következők szerint kívánunk összegeket fordítani:

1	2	3 év	összesen:
0.2	0.3	0.3	0.8 mill.forint

Mezőgazdasági szakoktatás. Beruházási szükségletének összesítése.

18.- 19.- 20.- 21. pontok összesítése.

A beruházásokra előirányzott összeg:

	1947/48	1948/49	1949/50	összesen:
	évben millió forintban.			
1. /Egyetemi/ ügyosztály	10.--	10.--	10.--	30.--
2./Iskolai/ ügyosztály	20.--	20.--	20.--	60.--
3. Mezőgazdasági ismeretterjesztő és propaganda	1.35	1.35	1.30	4.--
4. Nevelőképző	0.20	0.30	0.30	0.80
Összesen:	31.55	31.65	31.60	94.80

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

3./ Mezőgazdasági ismeretterjesztő, könyvtár, és propaganda. /

A beruházásokra előirányzott összeg:

	1947/48	1948/49	1949/50	Összesen:
	évben: millió forintban:			
1./ Mezőgazdasági propaganda gépkocsik beállitása. /Hangos film-leadóval, agregatorral, stb./ évenkint 3 drb.	0.30	0.30	0.30	0.90
2./ Rádióvevő berendezések szétosztása állami támogatással. /Évenkint 1.666 drb./	0.35	0.35	0.35	1.05
3./ Filmvetitő berendezések kihelyezése, évenkint 5 drb.	0.10	0.10	0.10	0.30
4./ Szaksajtó támogatása, /Évenként 7.000 ingyenes előfizetés/	0.30	0.30	0.30	0.90
5./ Népkönyvtárak felujitása . . .	0.30	0.30	0.25	0.85
Összesen:	1.35	1.35	1.30	4.--

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

19.tétel.

Alsó- középfoku oktatás, stb.

	A beruházásokra előirányzott összeg			
	1947/48	1948/49	1949/50	összesen
	években			
	millió forintban			
1./ 191 meglévő iskola helyreállitása	6.-	6.-	6.-	18.-
2./ 51 szervezés alatt álló iskola helyreállitása	0.20	0.80	2.-	3.-
3./ 13 félbemaradt iskola épitésének befejezése	3.50	1.50	1.50	6.50
4./ 31 juttatott kastély helyreállitása és átalakitása	0.30	1.-	1.-	2.30
5./ 3 munkásház épitése	0.07	0.07	0.06	0.20
6./ Tantermek, tanulóotthonok, tanárszobák, irodák berendezése és felszerelése	3.50	3.50	3.-	10.-
7./ 15.520 kat.hold tangazdaság élő- és holt leltárának kiegészitése, részben uj felszerelése	5.30	4.60	4.-	13.90
8./ 242 szakoktatási intézmény tanügyi felszerelésének kiegészitése, beszerzése	1.-	2.-	2.-	5.-
9./ 42 középiskolánál és 200 alsófoku intézménynél a kisérleti tevékenység előmozditása	0.04	0.30	0.25	0.59
10./Tanárok és tanulók bel- és külföldi tanulmányutjainak támogatása	0.09	0.23	0.19	0.51
Összesen:	20.-	20.-	20.-	60.-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

18.tétel.

	A beruházásokra előirányzott összeg 1947/48. évben	1948/49. évben	1949/50. évben	összesen:
	millió forintban			
15./ A kert- és szőlőgazdaságtudományi kar élő- és holtleltárának kiegészitése	0.50	0.15	0.05	0.70
16./ Az Egyetem minden karán és osztályán a kutató és tanügyi felszerelés pótlása.	1.75	2.65	2.75	7.15
17./ Az erdőgazdaság - tudományi kar Budapestre áttelepitése és elhelyezése	1.-	1.50	1.50	4.-
18./ A gazdasági és kertészeti üzemek jövedelmezőségének és kisérleti tevékenységének fokozása	0.13	0.15	0.17	0.45
19./ Üzemi tehergépkocsik beszerz.	0.08	0.08	0.24	0.40
20./ Ösztöndijak, menzasegélyek, kollegiumok támogatása	0.50	0.70	0.90	2.10
21./ Belföldi-, külföldi tan.ut.	0.20	0.40	0.80	1.40
22./ Tudományos folyóirat tám.	0.04	0.06	0.15	0.25
23./ Tanárok stb. ösztöndijaira	0.06	0.18	0.32	0.56
Összesen:	10.-	10.-	10.-	30.--

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Egyetemi oktatás.

	A beruházásokra előirányzott összeg			
	1947/48. évben	1948/49. évben	1949/50 évben	összesen:
	millió forintban			
1./ Az Egyetem központi épületének ujjáépitése, átalakitása, kiegészitése	1.50	1.50	1.50	4.50
2./ Az Egyetem központi épülete fütőberendezésének helyreállitása és kiegészitése	0.60	0.40	0.20	1.20
3./ Az állatorvos-tudományi kar épületeinek helyreállitása	0.80	0.40	0.40	1.60
4./ A debreceni osztály tanügyi épületeinek helyreállitása	0.25	0.15	0.10	0.50
5./ A keszthelyi osztály tanügyi épületeinek helyreállitása	0.25	0.25	0.10	0.60
6./ A magyaróvári osztály tanügyi épületeinek helyreállitása	0.20	0.15	0.10	0.45
7./ A martonvásári tangazdaság épületeinek helyreállitása	0.30	0.15	0.15	0.60
8./ A keszthelyi osztály juttatott tangazdaságában uj major épitése	0.60	0.60	0.30	1.50
9./ A debreceni osztály tangazdasági épületeinek helyreállitása	0.16	0.13	0.10	0.39
10./ A magyaróvári osztály tangazdasági épületeinek helyreállitása	0.08	0.05	0.02	0.15
11./ A budapesti osztály élő- és holtleltárának kiegészitése	0.15	0.10	0.05	0.30
12./ A debreceni osztály élő- és holtleltárának kiegészitése	0.25	0.15	0.10	0.50
13./ A keszthelyi osztály élő- és holtleltárának kiegészitése	0.30	0.05	--	0.35
14./ A magyaróvári osztály élő- és holtleltárának kiegészitése	0.30	0.05	--	0.35

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

T a g o s i t á s .

A hároméves munkaterv keretében 40 millió forint befektetéssel - tekintettel arra, hogy 1 kat. hold tagositási költsége 110 forintra tehető - 360.000 kat.hold területen hajtható végre tagositás. Miután a tagositással a terméseredményekben mintegy 20-25 %-os - kat.holdankint cca 1 és 1/2 q gabonában értékelhető - emelkedés várható, a hároméves terv keretében tagositásra kerülő 360.000 kat.hold területen az alábbi jövedelemtöbbletre számithatunk:

2-ik évben 120.000 kat.hold után á 1.5 q = 180.000 q
gabona á 55.- Ft . . . . . 9,900.000 Ft

3-ik " 240.000 kat.hold után á 1.5 q = 360.000 q
gabona á 55 Ft - . . . . . 19,800.000 "

A befektetett 40 millió forint összegből tehát már a hároméves beruházási terv végrehajtásának ideje alatt megtérül: . . . . . 29,700.000 Ft

A 4-ik évtől kezdve pedig évenkint a tagositett 360.000 kat.hold után 1.5 q = 540.000 q gabona termés többlet remélhető, melynek értéke á 55.- Ft = 29,700.000 Ft.

Ilyenformán a hároméves beruházási terv keretében végrehajtott tagositás révén nemzeti jövedelmünk évi közel 30 millió forinttal emelkedik

Fenti jövedelem emelkedésen felül számitásba veendő még az, hogy a tagositás következtében a szükséges igásállatok száma mintegy 20 %-kal csökkenthető, mert megszünik az egymástól távollévő földek közötti, haszonnélküli közlekedés, kocsizás. Az igásállatok csökkentésének arányában pedig a felszabadult takarmány felhasználásával a haszonállatállomány létszáma növelhető, ami további jövedelememelkedést jelent.

A nemzeti jövedelem emelése szempontjából a tagositással elérhető gazdasági haszon semmilyen más módon /pl. uj termelő eszközök bevezetésével, szakértelem emelésével, vetőmag- akcióval, stb./ el nem érhető, illetve nem pótolható, sőt a különböző igazgatási ágak által a hároméves terv keretében a mezőgazdaság fejlesztése érdekében tervezett beruházások tagositás nélkül a sok parcellán gazdálkodó 8-10 holdas kisbirtokosk szempontjából csak nagyon kismértékben érvényesithetik többtermelést előmozditó hatásukat.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

16/a. melléklet.

A Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek által tervezett gyümölcsösök telepitésének területi és fanem szerinti

e l o s z t á s a .

Erdőigazgatóság és megye:	Alma	Körte	Szilva	Őszi-barack	Sárga barack	Dió	Mandula
	k a t a s z t e r i h o l d a k b a n						
I. Pécs /Baranya-Tolna/	300		500	50		1.000	100
II.Kaposvár /Somogy/	1000		100			1.500	
III.Zalaegerszeg /Zala/	2000						500
IV. Szombathely /Vas-Sopron/	2000					500	
V. Győr./Moson-Győr-Veszprém/	200	300			500		200
VI.Budapest /Esztergom-Fejér Észak-Pest/	1000	100			1.000		
VII.Vác /Hont -Nógrád/	500		500			800	
VIII.Eger /Heves/	1500		200			500	100
IX.Miskolc /Borsod-Abauj-Zemplén/	2500		100			200	
X.Debrecen /Szabolcs-Hajdu Szatmár/	2000						
XI.Szeged /Dél-Pest,Csanád, Békés/	1000	100	500		1.000		
Összesen:	14000	500	1900	50	2.500	4.500	900

A végösszegek együtt többet tesznek ki, mint 20.000 k.holdat, azonban a tényleges telepitésnél csak 20.000 k.hold van beültetésre előjegyezve.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

16.tételhez

1.	Fürészüzemek 5 üzem	60.-
2.	Budapesti furnirgyár	0.54
3.	Budapesti farostlemezgyár	30.-
4.	Budapesten és Zalaegerszegen panellgyár	5.40
5.	Baján enyvezett lemezgyár	2.58
	Összesen:	98.52

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

16.tétel

ERDŐSÉGEK FAFAJ ÉS

Az ország összes

A m.áll. erdőgazdasági üzemek által kezelt s állami tulajdonban

Tölgy.				Egyéb lombfa.			
Felujitandó vágás tisztás.	fiatalos	középkoru	idős	Felujitandó vágás tisztás.	fiatalos	középkoru	idős
kat.h.	kat.h.	kat.h.	kat.h.	kat.h.	kat.h.	kat.h.	kat.h.
85.000	122.000	260.000	35.000	98.000	195.000	525.000	142.000
	502.000 kat.h.				960.000 kat.h.		

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

KORSZERINTI MEGOSZLÁSA.

erdőterületének adatai.

levő erdők terület és fatömeg adatai.

Fenyő				Összes.			
Felujitandó vágás tisztás.	fiatalos	közép koru	idős	Felujitandó vágás tisztás.	fiatalos	közép koru	idős
kat.h.	kat.h.	kat.h.	kat.h.	kat.h.	kat.h.	kat.h.	kat.h.
11.000	30.000	38.000	15.000	194.000	347.000	823.000	192.000
	94.000 kat.h.				1,556.000 kat.h.		

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

BEST COPY
Available

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Budapest, 1941 március 11-én

Vas- és fémipar.

I.

Vas- és acélgyártási fémkohászat.

A magyar ipari termelésnek kétségen kivül legfontosabb csoportja az, amely elsősorban vasból, gyakran más fémekkel kapcsolatban, a legkülönbözőbb iparcikkek szinte végtelen sorozatát állitja elő. A vas, mint alapanyag előtérben van a mindennapi élet használati tárgyainál épp ugy, mint azoknál a szerszámoknál és gépeknél, amelyek segitségével ezeket a tárgyakat előállitják. Midőn arról beszélünk, hogy a technika a 19-20-ik században milyen hatalmas fejlődésen ment át, ennek a fejlődésnek egyes fokait a vas felhasználásának egyre ujabb előtörésével is mérhetjük. A gépgyártással a vasfelhasználás szinte összeforrottnak látszik. A közlekedés terén régebben el nem képzelt szerephez jutott a vas, a vasut egész nagy birodalmában /sinek, mozdony, teher- és személykocsik stb./, a hajózásban, beleértve a hadihajókat is az országuti közlekedés egyik / automobil / tekintetben.
A vashidak s ujabban a vasbeton szerkezetek olyan áthidaló-ak problémák megoldásához segitettek, amelyekre a régi - egyébként magukban véve kiváló - módszerek mellett alig lehetett gondolni. A nagyvárosi épitkezés átalakulása vasszerkezeti - és vasbeton - épitkezés felé szinte szemünk előtt folyik le.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A hadászatban a vas szerepe szintén szembeszökő; s jelentőségét már az ősi időkben felismerték. SOLON azt mondotta az aranyaival dicsekvő Croesusnak: "Ha jön valaki, akinek jobb vasa van mint neked, hamar lesz urává aranyodnak."

Ilyen rendkivül nagy téren nélkülözhetetlen anyagnak természetesen döntő befolyása van minden állam közgazdasági életére ,nevezetesen ipari termelésének helyzetére, kilátásaira s fejlődési lehetőségeire. Az egész magyar gyáripari termelés értékének több mint negyed részét teszi ki a vas- fém és gépipar termelésének értéke s ez az érték a legutóbbi éveket véve alapul mintegy kétszerese az átlagos magyar buzatermés értékének.

Az egész ipari termelés alakulását és helyzetét /"konjunktúrájának" állását/ befolyásoló tényezők KÖZÜL a vasgyártás a legjellegzetesebbek közé tartozik s mennyiségi /absolut/ és jelzőszámai /indexszámai/ az iparnak ugyszólván egész területére jellemzők főként ha mellette még néhány más fontos tényezőt is figyelembe veszünk /széntermelés, villamosáram fogyasztás stb./

Hogy a "vasipar" hatalmas területét könnyebben átekinthessük, egyes csoportokkal külön kell foglalkoznunk. A csoportositás illetőleg felosztás alapjául kinálkozik a gyártott cikkek egynemü vagy többé kevésbbé egynemü volta, a gyártásim eljárás, a készáru müszaki vagy gazdasági szerepe és igy tovább.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Reményre

Elsősorban külön kell szemére vennünk az alapanyag , a vas és acél előállitását , vagyis a vaskohászatot. A jelen fejezet tehát a magyarországi vasgyártással fog foglalkozni . Itt közbevetőleg megjegyezzük, anélkül, hogy egyébként technologiai részletekre bővebben ki akarnánk térni,hogy általában a vas elnevezés alatt értjük mindig az acélt is. A kettő között nincs lényeges különbség csupán a széntartalom fokában)s ezt mértékül véve a finomi- (főként azok a tékban előállitott vas ma már mind acélnak tekinthető.

A vasgyártás után fog következni , a feldolgozás szokásos menetét lehetőleg követve a félgyártmányok / hengerelt áruk/ előállitása; ez elég szorosan kapcsolatos a tulajdonképeni vasgyártással: a magyar vasművek mind nemcsak vasat,hanem hengerelt árukat is gyártanak; azután a vasat továbbfeldolgozó iparok következnek. Ezeknek , mint majd még rátérünk, két legnagyobb csoportja: egyrészt a tömegáruk előállitása, másrészt a gépipar.

[illegible]

Szükségesnek véljük néhány nagy vonással felvázolni magának a vasgyártásnak menetét is csu én azért,hogy az egyes legfontosabb fogalmak magyarázatára ne kelljen később visszatérni.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A vasgyártás alapanyaga a vasérc. A vasolvasztókemencébe / magas kemencébe / megfelelően előkészített /pörkölt/ vasércet, mészkövet és szenet adagolnak. Régebben egyedül faszenet használtak; a mult század közepe óta egyre általánosabban kokszot . A keveréket a magas kemencében rendkivül magas, egészen 2500 Celsius fokig emelkedő hőmérsékletnél izzitják , egészen addig, míg a vasércből a fölös anyagok részben salak, részben gőz alakjában ki nem válnak. Vegyi folyamat megy tehát végbe melyet a technikai tudomány mai állása alapján tökéletesen szabályozni tud, s igy a megfelelő adagolás alapján s a megfelelő ideig folytatott olvasztás után visszamarad - redukálódik - a nyersvas, esetleg az acéltuskó. Ez az eljárás lényegében ősi módja a vasgyártásnak. De a régi és a mai processzusok között nem csupán az a különbség , hogy most a történelmi idők határán találtak, kétségen kivül vasolvasztásra szolgáló földbe ásott lyukakat, melyekből talán fél kilogrammos "vascipó" kerülhetett ki, mig pedig 8 méter átmérőjü , 30 méteres toronymagasságu s naponként 1200 tonna nyersvas előállitására alkalmas magas kemencéket is épitettek már: hanem maguk az eljárások rendkivüli módon finomodtak, bonyolulttá váltak; részleteikben ezeket már csak a szakember követheti.

[kivánt tulajdonságokkal rendelhető

Magyarországon a M.kir. állami vas,acél és gépgyár Diósgyőrön s a Rimamurány salgótarjáni vasmü r.t. Ózdon rendelkezik magas kemencékkel.

A magas kemencék főterméke a fehér nyersvas; általában sokkal kisebb mennyiségben szürke vagy öntödei nyersvas is kerül ki a kemencéből. A megfelelő vegyi tulajdonságokkal / széntartalom, silicium és grafittartalom/ biró öntödei nyersvasból közvetlenül felhasználható öntött-vastárgyak készitésére, , Ez abból áll, hogy az ujra megömlesztett vasanyagot többnyire homokból

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

alakitott negativ formákba vezetik; az izzó folyékony vas a formát teljesen kitölti s kihülve felveszi annak alakját. Magyarországon csaknem minden nagyobb gépgyárnak van öntödéje s vannak önálló öntödék is,melyek használati tárgyakat / öntöttvasedényeket stb./ gép-és készülékrészeket és a többit készitenek.

A vasgyártás / s főként az acélgyártás / második fő állomását [redacted] - az egyszerüség kedvéért ismét eltekintve a többé kevésbbé hasonló célt szolgáló egyéb eljárásoktól - a Siemens-Martin kemence működésével jellemezhetjük. Amint a magas kemence feldolgozásra való alapanyaga a pörkölt vasérc: a Siemens-Martin kemencéé a fehér nyersvas keverve óceskevéssel,esetleg egyik és másik külön-külön. A Siemens-Martin kemencében történő keverés és ömlesztés célja az, hogy még mindig vegyi uton , de most már közvetlen mechanikai továbbfeldolgozás céljára kapjon a gyár igen különböző acéltermékeket, igy kovácsolásra való vasat, rudvas és formásvas hengerelésére alkalmas hugavasat s lemezek hengerelésére plotinavasat,továbbá felesvasat / például vasuti kerekekhez / és igy tovább. Siemens-Martin kemencéket az állami és a rimamurányi vasmüveken kivül a Weiss Manfréd gyár is tart üzemben /Csepelen/.

Ebből a rövid vázlatból is nyilvánvaló annyi, hogy a szorosan vett vasgyártás , vagy vaskohászat vegyészeti ipar gyanánt is felfogható; a vas- és fémipar összes többi ágai a vas és fémanyag mechanikai feldolgozásán alapulnak,bár vegyészeti eljárások kiegészitő és segédeszköz gyanánt ezen a nagy ipari

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

területen ismételten felbukkannak.

..ooOOoo..

Ha a régi Nagymagyarországon felmerült az a probléma, vajjon ez a tulnyomóan agrárjellegü ország alkalmas-e az iparosodásra; az elfogulatlan s közgazdasági és nemzetgazdasági módon gondolkodó ember számára a kérdést eldönthette egymagában az a körülmény, hogy Magyarország vaskövettermelő s ősidők óta vasat gyártó ország volt. Volt fája, szene, az egyéb természeti kincsekről nem is szólva. Magyarországon tehát megvolt a legfontosabb ipernak - mint a mult háboru óta mondani szokás : a legelső kulcsipernak - a vasipernak s igy minden ipernak ép oly természetes alapja,mint bármely nyugati szomszédunknál. Sőt Magyarország annyival inkább alkalmas volt az iparositásra,mert földje bőségesen és arányla olcsón termelt élelmiszert.

Nagymagyarországon az 1912. és a megelőző években évenként csaknem 20 millió q vasércet bányásztak /a mai Magyarországon a Felvidékkel együtt 1939-ben 6.4 millió q-át / s ebből több mint 5.5 millió q nyersvasat állitottak elő. Az Alföld síkságaitól és a Dunántul egy részétől eltekintve, szinte mindenütt lehetett vasércet találni és termelni.Gömörben ,Hégrádban,Borsod-megyében,Szepesben, az északkeleti határon ,Erdély különböző részein Krassó Szörény - és Hunyad-megyében és igy tovább és igy tovább, kisebb nagyobb mértékben ugyancsak ősidők óta ismert és müvelt bányavidékek voltak elszórva. Az évi 20 millió q körüli termelés nem csupán a hazai vasgyártás céljaira volt elegendő,hanem mintegy harmad részét exportáltuk jórészt Ausztriába,ahonnan azután természetesen mint drága gyártmányt hoztuk vissza. Volt

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

némi behozatalunk is,főként Boszniából,ahonnan különben most is állandóan vásárolunk vasérceket.

Nagyon természetes, hogy a vasérc lelőhelyei közelében ,amig csak a történelemben követni tudjuk, mindig megtaláljuk a vasolvasztó , tehát az ősi magyar vasipar nyomait. Ezek az olvasztók természetesen a régi , világszerte szokásos kezdetleges módon faszéntüzeléssel illetőleg adagolással készitették a vasat s az olvasztók tüzét kézi erővel mozgatott fujtatókkal élesztették. A vas további feldolgozása is többnyire a környéken létesült hámorokban történt, melyek kalapácsait később vizierővel igyekeztek üzemben tartani.

Az Árpádokig megy vissza a magyar vasipar története. A történelemben szereplő részben még ma is ismert vasgyártású ről is hely nevek közül a példa kedvéért megemlitjük a következőket:

Vihnye, Csetnek, Dobsina, Feketelehota.Ochtina, Rozsnyó, [illegible], Hisnyoviz, Nagyrőcze, Munkács, [illegible], Jászó, Libetbánya, Rimabánya, Salgótarján, Kabolapalyana, Alsó- és Felsőhámor /Diósgyőr mellett/. - Erdélyben: Csik, Csernabánya, Torockó, azután Gyalár, Kudzsir, Belényes, Vajdahunyad,Németbogsány, [illegible], Resicza és igy tovább és igy tovább.

Mint Edvi Illés Aladár a magyar vasiparról szóló kitünő,nemcsak uttörő, de még ma is ugyszólván egyedülálló munkájában megállapitotta /"A magyar korona országainak gyáripara" az 1898 illetőleg 1906 évben a gőzgép feltalálása /Watt/ lehetővé tette,hogy a szénnel kevert vasércet olvasztókemencék tüzének magas hőfokra élesztését, fujtatását,melyet addig emberi erő végzett, a tizenkilencedik század elejétől kezdve sokkal hatásosabb módon végezzék el eleinte kisebb, majd egyre nagyobb és teljesebb, a gőzgép által hajtot

Tehát a 14. század-ban nagy hire volt a dobsinai vasárunak.

Ugyancsak Dobsinán épitettek 1650-ben az első nagyolvasztót, utána Nagyrőcsén és Rudnán.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

szerkezetekkel. Igy megindult a technika oldaláról is az üzemek koncentrációjának folyamata; egyre inkább csak a nagyobb , jó gépberendezéssel biró vállalatok dolgozhattak gazdaságosan. Magyarországon a vasgyártásban gróf Hádasdy Tamás , a betlári vasgyárnak minden technikai ujdonság iránt lelkesedő tulajdonosa használt először gőzgépet 1846-ban.

A magyar vasgyártás rendkivül változatos és érdekes régebbi multján nem akarunk itt végigmenni. Mégis megemlitjük, hogy a Rochniczi müveknél a magyar kormány 1848-ban fegyvergyártást rendezett be. Zährenbachon és C-Chvatimechen kovácsolták a fegyvereket, Diesekon köszörülték és fényesitették,Rochniczon pedig furták,kikészitették és felszerelték a fegyvereket. A függetlenségi harc után a fegyvergyártást teljesen beszüntették.

Már a háboru előtt lényeges volt Magyarországon a vasgyártásban a kincstár szerepe. Kincstári vasmüvek voltak Vajdahunyadon és Govasdián / ezek nagy olvasztók/ továbbá Diesekon, Chvatimechen, Zólyombrezón,Diósgyőrön és Kudzsiron / ez utóbbiak finomitók és hengermüvek/; Készülük csak a diósgyőri maradt meg, de lényegesen kimagaskemencék épitésével is/ az utóbbi években bővitették/ Az 1912 évi 5.5 millió q nyersvastermelésből 1.milliót termeltek a kincstári és 4.4 milliót a magánkohómüvek. A mai Magyarországon az 1939.évi 4.1 millió q nyersvastermelésből a kincstári kohók termelése 1.3 millió q .

A Szab.Cs.Kir. Magyar Államvasuttársaságnak Resiczán és Anindn voltak /most Romániához tartozó/ nagyszabásu vasmüvei. Fülöp Szász Coburg XXX gótai hercegnek Szepesmegyében és Gömör-megyében /elszakitott területen/ voltak müvei. A kisebb müvek közül jelentősebb volt a prakfalvai,nadrági és kaláni vasmü.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A magánvállalatok közül a háboru előtt is a legnagyobb és legjelentősebb volt a Rimamurány Salgótarjáni Vasmű r.t. Vasművei voltak: Ózdon, /megaskemencék/ Nádasdon /lemezgyár/, Salgótarjánban /szerárugyár/ és Korompán. Ez utóbbi kivételével mind megmaradt a mai Magyarország területén. A vállalat a "Rimamurányvölgyi vasmű egyesület" és a "Salgótarjáni vasfinomitó társulat" 1881-ben bekövetkezett fuziójából keletkezett s 1900-ban megvásárolta a Hernádvölgyi magyar vasművek r.t. és az Unio Cs.Kir.Szab. Vas- és Hídoggyár Társaság részvényeinek többségét. Maga a Rimamurányvölgyi Vasmű Egyesület 1852-ben alakult három társulat fuziójából: a Murányi Unióból, ez 1808-ban egyes kisebb vasgyártulajdonosok és hámorosk szövetkezetéből keletkezett, melyek Gömör-megyében Nagyrőcze környékén kemencéket és hámorokat tartottak üzemben; a rimai koalicióból , mely ugyancsak kisebb telepekből 1811-ben alakult s a Rimavölgyön Hámorvölgyében nagyobb erdőbirtoka, több olvasztó műve és vashámora volt; végül a Hámori Vasművelő Társulatból,amely 1845-ben alakult és az ózdi vasfinomitó hengergyárat épitette fel. Már ez a néhány adat is világot vet a magyar vasipar igen régi multjára; de ugy a Murányvölgyében,mint a Rimavölgyében már a régebbi századokban is mindig voltak kisebb nagyobb vasolvasztók és hámorok.

A háboru után a trianoni határok között a vasérc-bányáknak csak kis része maradt. Nagymagyarország vasérctermelésének tizedrészét sem tudtuk előteremteni s ez támaszról sem volt legendő az /akkor még / egyetlen magas kemencékkel rendelkező vasmü , az ózdi táplálására sem. Nagy mennyiségben kellett tehát vasércet importálnunk, részben a Rimamurányi vasmünek közvetlenül szomszédos

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

de Csehszlovákia területére esekett bányáiból, részben Jugoszlávia/Bosznia/ Görögországból , a Skandináv államokból és így tovább.Később,mint említettük, a Diósgyőri vasmű telepén is martinkemencéket építettek a kisebb művektől eltekintve ismerben volt a csepeli acélmű is. Nem volt tehát elegendő a vasérc, nem volt elegendő a nyersvastermelés,hanem nyersvasat is kellett behoznunk / főként Üntődei nyersvasat/ és ócskavasat amelyig a külföldi piacokon egyáltalában szerezni lehetett.

A magyar vas és acélművek ellátásához tartozott tehát a mai lehetőségeken a vasérc termelése hazai kívül a vasércbehozatal, a nyersvasbehozatal és az ócskavas behozatal. Hazánknak az anyagokmak termelése illetőleg behozatala 1920-1929-ig folyamatosan emelkedett után a nemzetközi válság éveiben csökkent,majd ujra igen lényegesen emelkedett. Az elmult évtizedben ezt a forgalmat a következő számok illusztrálják:

MAGYARORSZÁG

	vasérctermelése ezer q	vasércbehozatala ezer q	nyersvas behozatala ezer q	ócskavas behozatala ezer q
1930	1.573	4.366	198	19
1931	840	1.807	62	226
1932	528	832	34	251
1933	500	1.055	36	296
1934	689	1.493	33	535
1935	1.924	2.667	658	541
1936	2.797	3.564	918	596
1937	2.900	4.600	334	641
1938	2.975	4.187	1937 ~~2.327~~	645
1939	6.449	4.416	1938 ~~2.810~~	1.212

Világtermelés 1913. nyersvas nyersacél
$1.180.000 t 101.303.000

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Annak, hogy a vasérctermelés 1939-ben az előző esztendővel szemben több mint megkétszereződött, természetesen nem csupán a megnagyobbodott keresletet az oka, hanem elsősorban az, hogy a Felvidékkel tetemes termelőképességü vasércbányákat kaptunk vissza. Az ócskavasbehozatalnak 1939.évi ~~XXXXXXXXXX~~ megnövekvése pedig már háborus tünet s a készletek gyüjtését jelzi; erre annál nagyobb szükség volt, mert az 1940.évben ugyszólván minden számbajövő állam megtiltotta a közellátási szempontból oly fontos ócskavas kivitelét s ennek megfelelően behozatalunk egészen összezsugorodott.

Az elmult évtized nyers~~XXX~~vastermelését és nyersacéltermelését a következő számok mutatják:

Magyarország

	nyersvastermelése ezer q	nyersacéltermelése ezer q
1930	2.572	369
1931	1.596	316
1932	663	180
1933	931	228
1934	1.402	315
1935	1.859	446
1936	3.063	552
1937	3.579	665
1938	3.349	647
1939	4.093	792

A nyersvastermelés számai az általános ipari konjunktúrát, különösen a beruházási cikkeket előállító nehézipar konjunktúráját mutatják. Az 1940. évben a nyersvas és a nyersacél termelés ~~XXXXX~~ együtt kereken 4.9 millió q, már megközelitette Nagymagyarország termelését. Ez azonban megfeszitett, a szó igazi értelmében éjjel-nappali munka eredménye. A magas kemencék, a Martin-kemencék s a vasmüvek egyéb készülékei termelőképességük szélső határáig igénybe voltak véve. Többet termelni akkor sem tudnának, ha a nyersanyagtermelés fokozódna. A vastermelés további fokozásához ujabb kemencékre volna

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

szükség, ezek építése pedig hosszu időt s ami fő, óriási tőkebefektetést igényelne s elegendő tőke a mai időkben nem áll rendelkezésre.

A magyar kohómüvekben az 1939.évben termelt kereken 4.5 millió q / finomitásra való/ nyersvas értékét statisztikánk 48.0 millió pengőre teszi. Ebben nem foglaltatik benne a szorosabban vett acélgyártás, tehát a Siemens-Martin et . kemencék termékeinek értéke. Ezt a termelést statisztikánk nem mint kohászati, hanem már mint gyáripari termelést tartja nyilván a vas és fémipari csoportnak " vas és acélgyártás " alcsoportja alatt. Ebben az alcsoportban 8 KKKMX ipartelep van feltüntetve 21.292 összes alkalmazottal és kereken 200 millió pengő értékü termeléssel / 1939-ben/ . Ezekből a számokból azonban a tulajdonképpeni vas és acélgyártásra aránylag csak igen kis rész jut, mig a tulnyomó nagy többség azokra az u.n. félgyártmányokra , hengerelt és huzott árukra esik, amelyeket elsősorban a már emlitett vasmüvek illetőleg ezeknek különböző telepei állitanak elő. Ezért indokolt, hogy mindjárt a vaskohászattal kapcsolatban e hengerelt árukkal is foglalkozzunk, bár technikailag már talán nem a vasgyártás, hanem a vasipar körébe volnának sorolhatók.

A vasgyártás rövid ismertetésénél emlitettük, hogy a Siemens-Martin kemencék - s esetleg egyéb kemencék és eljárások - a fehér nyersvasból s részben acélkavacsból hengerelésre alkalmas s a vasmüvek szempontjából félgyártmánynak mondott árukat állitanak elő: bugavasat és (lemezlapokat) (platinát), az előbbiből rudvasat, günbvasat s különböző formásvasat hengerelnek, az utóbbiból vaslemezeket.

Mig a vaskohászat termékei a bugát és platinát is beleértve tulnyomóan a müvek között s legfeljebb a müvek és egyes nehézipari gyárak között kerülnek forgalomba, addig a (félgyártmányok / (amelyek a vasmüvek szempontjából készáruk/ már sokkal szélesebb körben jutnak el: a vasiparon kivül az épitkezésekhez, a mezőgazdaságba, sőt a kisfogyasztókhoz is.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A hengerelt árukat a vasművek hengermüvei állitják elő bugából,vagy pedig /a lemezeket/ lemezlapkákból.Az eljárás lényege az, hogy az izzó és ebben az állapotban arányleg könnyen alakitható acélanyag egymást követő hengersorokon megy keresztül,belekényszerül a hengersor negativ formáiba; az első hengersoroknál még kezdetleges formák egyre jobban közelednek a végleges alakhoz,mig az utolsó hengerelésből a végleges alakban és hosszusságban jön ki az áru. A hengerelési eljárás természetesen rendkivül nagy nyomás alatt történik.

A legfontosabb,kereskedelmi forgalomba is kerülő, hengerelt áruk a következők: szalagvas, rudvas, különböző keresztmetszetü /pl. I,L,U stb./ vasterto,vagy vasgerenda, /parabolikus/ körkeresztmetszetü u.n. gömbvas; vas és acéllemezek a legkülönbözőbb vastagságban és kiállitásban, csövek és igy tovább.

Az elmult két esztendőben a magyar hengermüvek is teljes mértékben voltak foglalkoztatva. A nemzetközi válság után legkedvezőtlenebb évük 1933 volt; ekkor az egész termelés nem volt több 60.3 millió pengőnél; azóta több,mint megháromszorozódott.

Az egész "vas és acélgyártás" tehát az /acél-/ anyag előállitásán /ak és a/ a hengerelt áruk készitésének főbb termelési adatai a következők voltak:

	Az ipartelepek száma	A foglalkoztatottak/munkások,tisztviselők stb./ összes száma	A termelés értéke millió pengő
1933.	6	9.592	60.3
1934.	6	10.452	83.6
1935.	6	12.495	104.2
1936.	5	15.287	135.7
1937.	6	17.319	170.6
1938.	7	18.142	173.5
1939.	8	21.292	200.3

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A hengerelt áruknak már lényeges szerepük van a külkereskedelmi forgalomban is. Normális időkben a magyar vasművek a világ minden részébe exportálnak. Elsősorban persze a szomszédos keleti államokba, Romániába, Jugoszláviába, Bulgáriába, de különböző nyugati országokba és a tengerentúlra is. Így rudvasat vittünk ki tekintélyesebb mennyiségben az előző években Olaszországba, Hollandiába, Svédországba, Palesztinába, Holland Indiába, Egyiptomba, Délafrikába, Délamerikába és így tovább. Vas és acéllemezt az említett országokon kívül Finnországba, Görögországba, Brit-Indiába és így tovább. A behozatal jelentős része különleges árukból áll így szerszámacélból, többalkotós acélból, nemesacélból. A következő táblázat az utolsó néhány év kiforgalmát mutatja:

Vasfélgyártmányok /rud, drót, lemez, 720-731 tarifaszámig/ behozatala és kivitele.

Év :	Behozatal		Kivitel	
	ezer q	ezer P	ezer q	ezer P
1933.	19.5	1.381	165.4	3.477
1934.	18.6	1.460	321.7	5.685
1935.	30.0	2.210	489.0	6.472
1936.	36.2	3.197	609.4	8.097
1937.	39.8	3.794	813.2	11.768
1938.	40.2	4.446	809.1	12.604
1939.	71.2	7.155	649.3	10.522
19				

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az egyéb fémek ércbányászata és kohászata tekintetében Magyarország, sajnos, megcsonkitása következtében kedvezőtlen helyzetbe került. Kivétel az aluminiumérc / bauxit/ bányászata és az ezen alapuló aluminiumgyártás, amelyre még rátérünk.

A vastól , amely szintén fém, megkülönböztetendő , szines féméknek szokták nevezni ezeket a termékeket ,melyek a feldolgozó ipar egyes ágaiban s különösen a hadászati iparban nélkülözhetetlenek. Közülük a legfontosabbak: az ólom, az ón, a ~~KIN~~ horgany, /cink/ ~~a réz~~, nikkel s az alumínium. Hozzájuk vehetők még a nemesfémek, arany és ezüst.

Magymagyarország helyzete a fémek tekintetében is kedvező volt. Az 1912.évi statisztikai évkönyv a következő fontosabb nyersfém ,illetőleg ércztermelésről számol be:

arany	2.851.71	kg.
ezüst	10.781.77	"
réz	2.418.	q
ólom	16.054	"
antimon	8.587	"
higgany	850	"
rézérc	16.065	"
horganyérc	7.775	"

A mai Magyarország statisztikájában az 1939.évben a következő fontosabb bánya illetőleg kohótermékek szerepelnek :

aluminiumérc	5.001	ezer q
mangánérc	280	"
antimonérc	84	"
cink és ólomérc	1	"
dusitott rézérc	107	"
lágy ólom	0.879	"

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Erdély visszatérte javította a helyzeten az ólom , réz és horgany tekintetében. Számszerűen azonban az eredményekről még nem tudunk beszámolni. Mindeddig az volt a helyzet, hogy a fontosabb fémeket Magyarország importálni volt kénytelen.Normális viszonyok között ennek nem is volt akadálya s az elmult években nyersfém/behozatalunk igen jelentős volt,mint azt a következő számok mutatják:

Nyersfémek behozatala összesen . Ebből: réz/behozatal

	Mennyiség ezer q	Érték ezer pengő	Mennyiség ezer q	Érték ezer pengő
1932.	143	9.158	58.7	4.769
1933.	134	9.573	55.9	4.263
1934.	2o4	13.031	86.2	5.928
1935.	2o4	12.987	81.5	5.189
1936.	215	15.278	101.6	7.290
1937.	258.	23.420	120.6	12.031
1938.	339	23.102	148.8	11.708
1939.	407	26.427	144.5	13.966

Az 1940. év első felében , bár igen nagy nehézségek árán, még sikerült fenntartani ,sőt valamivel fokozni a nyersfém behozatalt.Az árak azonban ekkor már igen lényegesen emelkedtek a világpiacon s az év második felében ,Olaszországnak a háborúba való belépése után , megszünvén a tengeri forgalom, a nyersfémek behozatala is lényegesen csökkent.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az aluminiumgyártás természetesen annál nagyobb jelentőséget nyer, minél nehezebben tudjuk ellátni iparunkat más fémekkel. Az alumínium különösen könnyű fém, gyártása és felhasználása aránylag uj keletü, s különleges tulajdonságának megfelelően néhány évvel ezelött rendszerint olyankor használták fel, midőn kis fajsulya különös előnyt jelentett /repülőgép alkatrészek /. A technikai tudomány, nevezetesen a pótanyag kutatás ujabb törekvése az, hogy az aluminiumot és ötvényeit minél szélesebb körben használja fel más fémek pótlására.

Az aluminiumgyártás kiindulási anyaga a bauxit, amelynek agyagszerü külseje egyáltalában nem árulja el jelentőségét. Nevét első ismert lelőhelye, a délfranciaországi Les Baux helységtől kapta. A bauxit nem fémes állapotban, hanem oxigénnel alkotott vegyület formájában tartalmazza az aluminiumot. Az aluminium egyébként a föld felületének legelterjedtebb alkotó eleme; megtalálható a közönséges agyagban is, a legnagyobb menyiségben és legkoncentráltabban azonban a bauxitban található, mint aluminium oxid s ezidőszerint ebből lehet magát a fémet gazdaságosan előállitani.

Europában Franciaországon kivül a magyar bauxit előforduláS a leggazdagabb. Az üzemben levő legnagyobb bánya a Vérteshegységben Gánt fejérmegyei község határában van. Az itt nyert bauxit nemcsak a magyar aluminiumgyártás kiindulási anyaga, hanem jelentős exportcikk is, amelyet mi főként Németországnak szállitunk. Az aluminiumgyártáson kivül van a bauxitnak más felhasználása is: a bauxitcementgyártásban, csiszolókorongok és vegyészeti termékek előállitásánál.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A mai Magyarország területén a háboru előtt bauxitbányászat nem volt s csak a háboru után kezdte meg a ter elését az Aluminiumérc bánya és ipar r.t. Ujabban alakult és működik a Magyar Bauxitbánya r.t. Az erdélyi részek visszatértével Bihar megyében kaptunk ujabb - már a hábpru előtt feltárt - bauxitterületeket.

Tíz év előtt még ~~Az 1937. év végéig~~ ugyszólván az egész magyar bauxittermelés minden további feldolgozás nélkül Külföldre / jórészt Németországba/ került. A termelés és a kivitel ezekben az években a következő volt:

	A magyar bauxittermelés/a Statisztikai Évkönyv adatai szerint/		Magyarország bauxitkivitele	
	mennyiség ezer tonna	érték millió P.	Mennyiség ezer tonna	Érték millió P.
1927.	339.5	4.5	228.5	3.9
1928.	396.0	4.2	185.0	3.5
1929.	389.1	3.0	100.5	1.8
1930.	31.7	0.4	83.9	1.5
1931.	89.6	1.2	75.9	1.4
1932.	111.6	1.3	72.8	1.2
1933.	72.4	0.9	58.8	0.6
1934.	185.	1.9	106.2	1.3
1935.	211.1	3.2	227.6	3.4
1936.	329.1	4.0	341.6	4.2
1937.	532.7	6.1	479.7	6.4
1938.	540.3	6.7	362.4	5.4
1939.	500.2	6.2	574.1	8.1

A hazai aluminiumgyártás felé az első lépés 1937-ben történt a magyaróvári timföldgyár létesítésével. Ettől kezdve a bauxit hazai feldolgozása nagy mértékben emelkedett, a további emelkedése várható. A Weiss Manfréd aluminiumművek

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

1935-ben helyezte üzembe csepeli aluminiumgyárát a Magyar Általános Kőszénbánya r.t. pedig Felsőgallán épitett gyárat 1938-ban.

Magának az aluminiumfémnek gyártása két szakaszban történik. Elsősorban a bauxitból kitermelik a vegytiszta aluminium oxydot , melyet általában timföldnek neveznek. A már emlitett magyaróvári gyárban a timföld gyártást a Bauxitipar r.t. / az Aluminiumérc bánya és ipar r.t. leányvállalata/ végzi. Itt ebe xitot autoclavokban nátron lúggal kezelik,amikor az aluminiumoxyd feloldódik és szürés utján tisztitható meg a bauxit egyéb , oldhatatlan alkatrészeitől. Az oldatból a timföld vegytiszta állapotban nyerhető. Az igy nyert timföld egy része a magyar aluminiumgyártás céljaira szükséges,de egyben fontos iparcikk is.

A második szakasza az aluminiumgyártásnak a tulajdonképeni kohászat: a timföldből elektrolitikus uton fémaluminiumot választanak le. Különleges elektromos kemencékben történik ez. E kemencékben mintegy 1000 fokos hőmérsékleten megolvasztott cryolith-fürdőben oldják fel a timföldet,melyet a fürdőn keresztül bocsátott elektromos egyenáram bont meg alkotóelemeire: aluminiumra és oxigénre. Az áramot hatalmas szénelektroda vezeti a megolvadt fürdőbe s azon áthaladva végzi elektrolitikus bontási munkáját és azután a kemence lapos fenékelektródján át távozik. Az oldat olyan mértékben szegényedik oldott timföldben,amilyen mértékben ez elvonatott,XXXXXXXX azaz fémaluminium keletkezett, ugy hogy időnkint ujabb timföldmennyiségeket adagolnak a fürdőbe. Az oltószer a cryolith alig használódik el.

A fémaluminium előállitásához rendkivül sok elektromos áram szükséges,melyet Magyarországon olcsó vizienergia hijján szénből kell előállitani.

Az aluminiumgyártás kivételes jelentősége és nagy [illegible] szenvedő Magyarországon uj ág a termelés

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

hanem az egész világon fiatal gyártási ág. Alig száz esztendeje , hogy az aluminiumot - laboratoriumban - először állitották elő. Most már a világ aluminiumtermelése jóval felül van a fél millió tonnán. Általános elterjedését sokféle kiváló tulajdonságának köszönheti. Mint jó elektromos vezető a villamosipar használja fel főként távvezetékek anyagának. Az aluminiumötvözetek nagy szilárdságuk s könnyü fajsulyuk következtében egyre jobban terjednek a repülőgépgyártásban, az automobiliparban, ezen felül a gépipar szinte minden ágazatában,az épitési iparban és igy tovább. A közfogyasztás számára háztartási edényeket,, tartányokat, csomagolási anyagot /folidt/ és sok egyéb árut készitenek aluminiumból.

Fémfeldolgozó iparunk , mint azt ismertettük, tetemes külföldi nyersfém behozatalra szorul. Ma még meg nem mérhető ipari és általános gazdasági előnyt jelent tehát,hogy a legfiatalabb s felhasználása tekintetében oly nagyjelentőségü fémhasai előállitására teljes mértékben sikerült berendezkedni.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Abstract of Item No 3 (b)

Item No 3 (b) is entitled "The Development of the Hungarian Electrical Industry" and was probably written just before World War II.

The report gives a very general historical sketch of the industry with no statistics and only superficial mention of two or three plants and personalities having historical significance.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarország villamos iparának fejlődése.

Hazai gépiparunk legkimagaslóbb ágainak egyike az erősáramu villamos ipar. Keletkezésének időpontja az 1878-as évre tehető, ebben az évben létesitette ugyanis a Ganz és Társa vasöntő és gépgyár részvénytársulat, villamos osztályát. Mechwart András, a Ganz-gyár akkori nagynevü vezérigazgatója, aki már előzőleg gyáriparunk fejlesztése körül hervadhatatlan érdemeket szerzett magának, ezen uj alapitással is beigazolta a korszerü igények iránti kivéló érzékét és vele egy ujabb oly alakulatot teremtett meg, amely a magyar névnek világszerte megbecsülést szerzett.

Az alapitás idejében a villamos technika még gyermekkorát élte. A külföldön már létező néhány villamos gyár főleg a gyengeáramu távirás és telefonia körébe tartozó cikkek előállitásával foglalkozott és csupán igen kis számu cég állitott elő erősáramu berendezéseket. Az utóbbi néhány gyár is csupán kisebb villamos világitási berendezéseket gyártott, miután abban az időben még hiányoztak azok az előfeltételek, amelyek a villamos áram nagyobb arányban való felhasználását lehetővé tették volna. Nem lehetett még az erősáramot nagyobb távolságra vinni és hiányzott még a gazdaságos világitótest, amely belső helységek megvilágitására alkalmas lett volna. Az akkoriban ismert villamos ivlámpa ugyanis csak nagyobb fényerősségek előállitására volt képes, tehát csak szabadtéri világitásra felelt meg és amellett bonyolult szerkezeténél fogva kezelése bizonyos szakértelmet is követelt.

1881-ben Edison a párisi villamossági kiállitáson bemutatta szénszálas izzókörtéjét, amellyel a gazdaságos villamos világitótest megoldhatónak volt tekinthető. Hiányzott azonban még a rendszer, amellyel a villamos áramot nagyobb távolságra át lehetett volna vinni.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A magyar géniusznak volt fenntartva, hogy ezt a problémát megoldja. 1884-ben a Ganz-gyár három mérnöke, Zipernowsky Károly, Déri Miksa és Bláthy Otió Titusz feltalálták az azután róluk elnevezett váltakozóáramu transzformátor elosztó rendszert. Ez a rendszer a technika és az emberiség kulturális fejlődése uj korszakának vetette meg alapját, mert csakis annak az alapulvételével létesülhettek számottevő villamos áramszolgáltató telepek.

Az uj találmányt az 1885.-i budapesti országos kiállításon mutatták be a nyilvánosságnak, ahol az nemcsak a hazai, hanem az idesereglett külföldi szakemberek előtt is méltán feltünést keltett.

Róma városának világitási vállalata ennek alapján meg is bizta a Ganz-gyárat az első nagyobb szabásu villamos áramszolgáltató központ berendezésével, amelyet nemsokára Pécs és Budapest villamos központjai követtek. A transzformátor-rendszer feltalálása utáni első évtizedben e találmány hatása alatt hazánkban több mint 30, Ausztriában kb. 20, Olaszországban 30 körül, Németországban 10, Spanyolországban 30-on felül, továbbá Franciaországban, Oroszországban, Svájcban, Svédországban, Nagy-Britanniában, Németalföldön, Belgiumban, Romániában, Bulgáriában, Szerbiában, Dél-Amerikában, Afrikában és Ausztráliában több kisebb-nagyobb villamos telep keletkezett. Ezek a telepek mind a Ganz-gyár rendszerének felhasználásával létesültek, amikor hogy ha még ma is a magyar erősáramu villamos iparról beszélünk, ez alatt jobbára a Ganz-féle villamossági részvénytársaságot kell értenünk, mert a villamos gyártmányok tulnyomó részét jelenleg is Ganz állitja elő.

Az első nagyobb villamos központ, amely az áramot tekintélyes távolságra vitte át és pedig: a Tivoli - Róma-i vizierőtelep szintén a Ganz-cég tervei és gyártmányai felhasználásával épült.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A transzformátor rendszeren kivül a magyar villamos ipar szá os uj találmánnyal ajándékozta meg az emberiséget, amelynek révén a villamos áramnak a mai nagy mértékü felhasználását elöseg tette. Külön ki kell itt emelni, hogy a magyar villamos gyári o sohasem szoritkozott külföldi készitmények lemásolására, hanem a saját tervei alapján szerkesztette meg gyártmányait és ezáltal mindenkor uttörő tevékenységet fejtett ki. Ennek az elvnek következetes keresztülvitele közgazdasági és szociális szempontból is nagy jelentőségü, mert neki köszönhető, hogy országunk állandóan tekintélyes számu technikai személyzetet foglalkoztathat és nagyszámu magas szinvonalon álló elektromérnök felett rendelkezik, akiknek képességeit az egész világon elismerik.

A legfontosabb találmányok közül említésre méltó az áramfejlesztő generátornak a hajtógépek tengelyével való közvetlen kapcsolása és több váltakozóáramu gépnek egymással párhuzamosan kapcsolhatóvá tétele.

A mult század nyolcvanas évei folyamán létesült villamostelepek elsősorban a világitás céljait szolgálták. A háromfázisu rendszerü motorok tökéletesitésével a kilencvenes években megindult a villamosáramnak ipari célokra való mind nagyobb mértékü felhasználása is. A magyar ipar az e téren fellépő szükségleteket is teljes mértékben ki tudta elégiteni. Bizonyitéka ennek az a, ma már alig megszámlálható, ipari célokat szolgáló sok villamos központ, gyár és bányatelep-berendezés, amelyeket ugy a bel-, mint a külföldön épitett és az a népszerüség, amelyet motorai és dinamoi a világ minden táján ma is élveznek.

A villamosipar egyik legujabb kiváló találmánya a Ganz Ratkovszky féle feszültségszabályozó, mely a hálózati feszültség-

ingadozásokat küszöböli ki.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Most, hogy Magyarország egyes vidékeinek villamositása gyors ütemben megindult, időszerüvé vált a mezőgazdaság villamositása is. A cséplőgépek és egyéb mezőgazdasági gépek villamos hajtására a magyar ipar különleges szerkezetekkel rendelkezik, számos ilyen berendezést már fel is szerelt és teljes felkészültséggel várja az erre vonatkozó ujabb megbizásokat.

A vontatás terén is uj utakat nyitott meg a magyar villamos ipar, mert Kandó Kálmán háromfázisu váltakozóáramu nagy teljesitményü rendszerével a felsőolaszországi Valtellina völgyében sikerült először a tehervonati és személyszállitást villamos nagy vasuttal kielégitően megoldani. A magyar villamos ipar azóta is fenntartotta vezető szerepét a villamos vasuti vontatás terén. A dr. Kandó Kálmán ujabb találmányát képező fáziscserélő rendszerü villamos mozdonnyal folytatott kisérletek alapján a magyar kormány a MAV budapest-Hegyeshalom vonalának villamositását is ezzel a rendszerrel hajtotta végre. -

Emellett azonban a magyar ipar ugy belföldi, mint külföldön számos egyenáramu villamos vasuti berendezést is készitett, amelyek közül legkiemelkedőbb a páris-orleansi villamos vasut számára szállitott két villamos gyorsvonati mozdony.

Az idő haladtával a teljesitőképesség iránti igények is tervszerüen nőttek. A villamos erőt mindinkább nagyobb távolságra kellett szállitani és igy az áramfeszültséget megfelelően növelni. E téren is uttörő volt a magyar ipar, mert a Ganz-gyár először 10.000 voltos feszültséget és pedig a Tivoli - Róma-i távvezetéknél, sőt nagy teljesitményü generátorokat is évi- 30.000 volt feszültségre, amelyek kifogástalanul működtek gőzturbinákkal közvetlenül kapcsolt nagy teljesitmé-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

[illegible] és nagy [illegible] generátorok és dinamók építésében is első [illegible]et foglal el a magyar villamos ipar. Az erre vonatkozó szerkesztések ismét dr. Bláthy nevéhez fűződnek. Ugyancsak dr. Bláthy világhirét öregbitik a villamos óraszámlálók is.

A világháború egy időre megakasztotta a villamos ipar [illegible]i terjeszkedésének lehetőségét, azonban, miután rövid idő [illegible]t elkerülhetetlenné tette és az idegen megszállásokozta károkat pótolni, ujra megindult a fokozott termelési folyamat. Az uj [illegible]ok lényegesen kedvezőtlenebb helyzetet teremtettek, amig [illegible] a világháboru előtt a villamosipari gyártmányoknak kb. 80 [illegible] határokon belül talált vevőt, addig az uj határokon be[illegible]ül a termelés kisebbik felét [illegible]elhelyezhető. A kiváló magyar villamosipari gyártmányok ezért külföldön kerestek elhelyezést és versenyképességüket bizonyitja, hogy a világ minden [illegible]os iparának versenyével szemben eredményesen vették fel a [illegible]t minden világrészben. A Ganz-gyár elektromos gépeit, [illegible]leit Délamerikában, Délafrikában, Kinában, Indiában egyaránt [illegible]lhatjuk.

A magyar gazdasági élet konszolidálásával kapcsolatos [illegible]indult beruházások terén is méltó módon vette ki részét a [illegible]i villamosipar. A tánhidai villamos erőmű, a Budapest-Re[illegible]elom HÉV vonal elektrifikálása, a Budapest-Kelenföldi erő[illegible]bővítése, majd legujabban a mátravidéki erőmű épitése ujabb és [illegible]i állomásai a magyar villamosipar kiváló teljesitőképességének.

Az 1936 őszén kitört ujabb európai háboru lassan-lassan [illegible] a villamosipart külföldi piacaitól, amelyeknek [illegible] a belföld szükségletének fokozott ellátásával pótolja.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Abstract of Item No 3 (c)

Item No 3 (c) is a report of World War II damage to industry dated 15 April 1946. The report is based on actual data from 645 enterprise and estimates for 80 other enterprises. Losses are grouped according to source (German troops, Russians, bombing, etc.), according to industry, and according to type of property loss (machinery, buildings, raw materials, transport equipment, etc).

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

SECRET

A k t a j e g y z e t

A háborus károk bejelentésével kapcsolatban eddig 645 vállalat adatait dolgoztuk fel. Ezen vállalatok összesen az alább részletezett károkat szenvedték:

O r o s z zsákmányolás: 1945. V. 9-ig .....P.	1.154.2		
V.9-VI.21-ig .....P	131.6		
VI.21-től .....P	93.0		
orosz csapatok frontcsapatok ki nem egyenlitett megrendeléseiből .....P	258.0	P 1.636.8	
német csapatok által elszállitva.....P	936.7		
nyilasok által elszállitva /tulnyomóan Németországba került/ .....P	62.5		
H.M. behivó jeggyel szintén tulnyomóan Németországba vitt, főleg gépkocsik és egyéb szállitóeszközök .....P	131.4	P 1.130.6	
Fosztogató polgári elemek elvittek .....P	192.2		
a bombázás kárai .....P	1774.0		
egyéb károk, ahol nem volt megállapitható, hogy oroszok, németek, vagy hazai fosztogatók okozták: .....P	204.6	P 2.170.8	
Összesen		P 4.938.2 millió.	

Kb. 40 vállalattól várjuk még az adatszolgáltatást, illetőleg a hibásan megadott adatok kiegészitését.

Az alábbi táblázatban megadjuk összefoglalva az eddig feldolgozott adatokat és megbecsüljük a várható végszámokat:

	feldolgozott 645 vállalatnál:	a fel nem dolgozott kb.80 vállalatnál /becslés:/	Összesen
Oroszok által okozott károk	1.636. mill.	164 mill.	1800 millió.
németek által okozott károk /H.M.+nyilas/	1.130 "	170 "	1300 "
fosztogatás, bombakár és egyéb	2.171 "	229 "	2400 "
Összesen:	4.937 "	563 "	5.500 "

Megemlitendő, hogy nagyvállalataink közül a Fegyvergyárat, Richter Gedeon stb. adatait, még nem dolgoztuk fel.

Óvatosabb becsléssel:

az orosz károk	1700 - 1800 millió
a német károk	1200 - 1300 "
egyéb károk	2300 - 2500 "
Összesen	5200 - 5500 millió között

fognak mozogni.

Valamennyi összeg 1943. decemberi értéket jelent.

Budapest, 1946. április 15.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

SECRET

A gyáripar háborus kárai.

A GYOSZ e tárgyban kiadott körlevelére 645 vállalattól érkezett be adat.

Ebben az adatgyűjtésben feltüntetett háborus károk összege 1943 decemberi értékelés szerint 4.913.000.000.-.

Ha ezt az összeget 100 %-nak vesszük, akkor a fontosabb gyáripari termelési ágak részletes adatai károkban a következők:

Gépgyártás	38.5 %
Fonó-szövőipar	12.55 %
Vas- és fémipar	12.35 %
Vegyészeti ipar	10.54 %
Élelmezési és élvezeti cikkek	9.95 %
Bőr, sörte, toll és stb. ipar	4.60 %

A károk vagyontételekben, ha 100 %-nak vesszük az 5 milliárdot:

Szerszámgépek	4.44 %
Egyéb gépek	4.63 %
Üzemi felszerelések	12.79 %
Szállítási eszközök	2.96 %
Irodai felszerelés	1.10 %
Épület	16.22 %
Nyersanyag	11.21 %
Félkész áru	12.86 %
Készáru	12.06 %
Gyártási segédanyagok	3.50 %
Készpénz	7.30 %

Károk eredet szerint:

Orosz kár	1.636.000.000.- P
Német kár	936.000.000.- P
Nyilas kár	62.000.000.- P
H.M. kár	131.000.000.- P
Fosztogatás	192.000.000.- P
Bombakár	1.774.000.000.- P
Egyéb	204.000.000.- P

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Abstract of Item No 3 (d)

Item No 3 (d) consists of memoranda proposals of the Hungarian government on the capital structure and other matters relating to operation of the Aluminum Ore Mine and Industry Company (Aluminiumerc Banya es Ipar Rt.)

The proposals provide for: valuation of Soviet capital contribution; joint and equal ownership of the company by Hungary and the Soviet Union, advances by the Soviet Union for reconstruction work to the extent not provided for by Hungary, and distribution of company's output [redacted], with definite commitments for 1946, 1947, and 1948.

The memoranda are dated April 1946 and are evidently only drafts of the final proposals because there are blanks in the documents which were to be filled in later.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

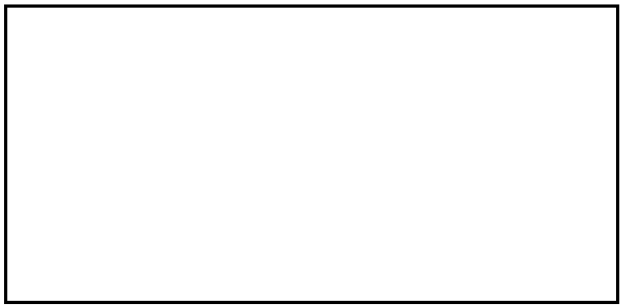

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

FELJEGYZÉS .

A szovjet bizottságnak azzal a kivánságával szemben, hogy valamennyi Bauxitterület a közös társaság tulajdonába menjen át, a magyar bizottság oly értelmü javaslatot tett, mely szerint a Bauxit Ipar Rt.-nak, mint nem közös szovjet-magyar Rt.-nak a tulajdonában is maradjon bauxit terület.

A magyar bizottságnak ezen kivánsága a magyar kormány idevonatkozó állásfoglalásán alapult.

Minthogy a magyar bizottságnak az a törekvése, hogy a szovjet bizottság kivánsága e vonatkozásban is - az adott lehetőségek keretein belül - teljesittessék, a magyar bizottság f.hó 12.-én a kormány illetékes szerveinek hozzájárulásával az alábbi ajánlatot tette:

A magyar kormánynak az a törekvése, hogy a Szovjet Unió kormánya és az érdekelt vállalatok között a megegyezés létrejöttét előmozditsa. Ezért hajlandó a bauxitterületek kérdésében is magáévá tenni a szovjet bizottság részéről felmerülő kivánságot az alábbi feltételek egyidejü teljesitése esetén:

I. A két bizottság egyetért abban, hogy a potsdami határozatok végrehajtása során a Szovjet Unió tulajdonosává vált az Aluminiumérc Bánya és Ipar Rt alaptőkéjének %-át képviselő részvényének.
Az alaptőke %-át képviselő többi részvény a Bauxit Trust A.G. Zürich, tulajdona.
Minthogy az a cél, hogy az Aluminiumérc Bánya és Ipar Rt-ban, mint közös szovjet-magyar vállalatban, mindkét fél részesedése egyenként 50-50% legyen, ennek elérése érdekében a következő javaslatot tesszük:

a./ Az Aluminiumérc Bánya és Ipar Rt alaptőkéje szállittassék le %-kal oly módon, hogy a Bauxit Trust A.G. Zürich, tulajdonában lévő drb., egyenként P. 40.-n.é. részvény bevonása és megsemmisitése ellenében az Aluminiumérc Bánya és Ipar Rt átruházza a Bauxit Trust A.G.-ra, Züruch, a következő vagyonértékeket:

1./ A Bauxit-Ipar Rt 128.000 drb. egyenként P. 50.-n.é. részvényét, amelyek a vállalat alaptőkéjének 85.33%-át képviselik.

2./ A Bauxit Trust kizárólagos tulajdonából kikerülő, közössé váló vállalatoknak a Bauxit Trust-tel, illetőleg annak 100%-os leányvállalataival szemben fennálló tartozásai és követelései leszámolandók és a mutatkozó egyenleg annak jellege szerint az I.a./ pont alatti [illegible] beszámitandó.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

3./ Az Aluminiumére Bánya és Ipar Rt-ot illető mindazokat a bányajogokat, amelyek bauxitelőfordulásra reményt nem nyujtó területre vonatkoznak.

b./ Az a./ alatti alaptőkeleszállitás végrehajtása után az Aluminiumére Bánya és Ipar Rt részvényeiből % a Szovjet Unió tulajdonában % a Bauxit Trust A.G. tulajdonában marad.

A Bauxit Trust A.G. a tulajdonában lévő részvényekből drb. az alaptőke %-át képviselő részvényt átenged a Szovjet Uniónak egyidejüleg teljesitendő kölcsönös egyetértésben megállapitandó vagyonértékek ellenében.

Ilyen vagyonértékek gyanánt számitásba vehetők:
a Tudor Akkumulátorgyár r.t.
a Felten és Guilleaume r.t.
a Hazai Fésüsfonó és Szövőgyár r.t.
a Pamuttextilmüvek r.t. -mára
a Részvénytársaság Villamos és Közlekedési Vállalatok szá-
a Magyar Rabbethge és Giesecke Magtenyésztő r.t.
a Magyar Pharma Gyógyáru r.t.
és esetleg még közlendő egyéb társaságokban a potsdami egyezmény értelmében a Szovjet Unió birotkában lévő részvényérdekeltségek.

c./ Az a./ és b./ alattiakban foglaltak megvalósitása után az Aluminiumére Bánya és Ipar rt alaptőkéjének 50%-a a Szovjet Unió és 50%-a a Bauxit Trust tulajdonában lesz.

d./ A fentiek szerinti adás-vételi ügyletek tárgyában a felek külön adás-vételi megállapodást kötnek az egyezmény aláirásával egyidejüleg.

e./ Az Aluminiumére Bánya és Ipar Rt üzletvitele, amelyben a fentiek folytán a Szovjet Unió delegált képviselői paritásos alapon vesznek majd részt, olymódon történjék, hogy a részvényeseknek megfelelő jövedelem biztositassék, tekintettel arra, hogy a vállalat fennállása óta is részvényeseinek a vállalat ilyen jövedelmet biztositani tudott.

Idevonatkozóan a szindikátusi szerződés tervezet tartalmaz konkrét javaslatot.

II. 1./ A magyar kormány már most meg kivánja határozni azt a bauxitmennyiséget, amely egyrészt a közös vállalatnak, másrészt a magyar kormány külkereskedelmi céljainak elérésére szükséges.

A szovjet-magyar társaságok ugyan a magyar jogszabályok szerint müködnek, mégis szükségesnek tartja a kormány azokat a kereteket megállapitani és ugyanakkor a szovjet-magyar társaságok is ennek megfelelően tudják termelési terveiket elkészíteni.

Ugyancsak a fenti célok érdekében a magyar kormány kéri a Szovjet Uniót, hogy egy meghatározott minimális mennyiségü bauxit és timföld átvételét biztositsa.

Az itt felsoroltak tekintetében a bizottság a következő

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

számszerü javaslatot teszi:

Év:	előreláthatő bauxittermelés	ebből a magyar kormány rendelkezhet	a szovjet által biztositandó, átveendő mennyiség
1946	400,000 to	150.000 to	200.000 to
1947	500.000 to	200.000 to	250.000 to
1948	700.000 to	250.000 to	400.000 to

A további években a magyar kormány 350.000 to timföld gyártásra alkalmas minőségü érc felett rendelkezhet és a Szovjet Unió 500.000 tonna érc átvételét biztositja.

2./ A magyar kormány rendelkezésére álló mennyiségben foglaltatik a magyaróvári timföldgyár által átveendő bauxitmennyiség is, amelynek minősége a gyár részére az utolsó 10 évben szállitott bauxit általános minőségének kell, hogy megfeleljen.

3./ Timföld tekintetében az almásfüzitői gyár üzembehelyezése után - mely két éven belül üzembehelyezendő - a magyar kormány 60.000 tonna timföld termelésnél 30.000 tonna, 100.000 tonna timföld termelésénél 40.000 tonna timföld felett rendelkezhet.

4./ Mind a Szovjet Unió által átvételre biztositott minimális mennyiség, mind a magyar kormány által igénybevehető mennyiség átvétele oly módon történik, amely a szindikátusi szerződésben lefektetett elvek mellett a vállalat rentábilitását biztositja.

5./ Amennyiben a bányák kapacitásának helyreállitásához szükséges összegek hitelmüveletek utján itt Magyarországon nem lennének előteremthetők, az esetre ezeket az összegeket a Szovjet Unió, mint az általa átveendő áruk vételárának előlegét bocsátja rendelkezésre.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Abstract of Item No 3 (e)

Item No 3 (e) is a memorandum dated 6 April 1946 on nationalization of the Hungarian-American Oil Company property and concession. The memorandum sets forth the factors to be taken into consideration in valuing property of the Standard Oil Company to be expropriated. The minimum value is set at 100 million dollars.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

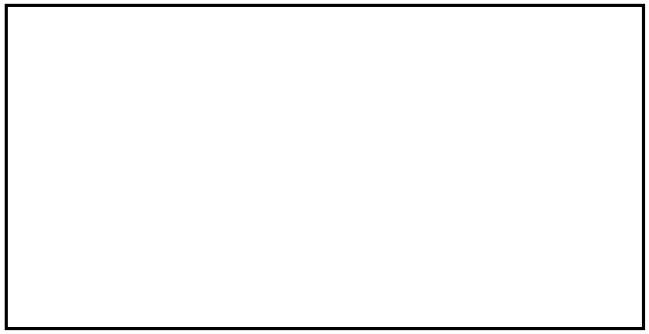

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

SECRET

Budapest, 1946. április 6.

F e l j e g y z é s

a Magyar Amerikai Olajipar r.t. magyarországi koncesszioinak tervezett államositásához illetőleg kisajátitásához.

1/ Az Északamerikai Egyesült Államok Kormánya - itteni tudomás szerint - arra az álláspontra helyezkedett a MAORT magyarországi koncesszióinak és az ezzel kapcsolatos összes vagyontárgyaknak igénybevétele, kisajátitása és államositása, stb. tervekkel kapcsolatosan, hogy semmiféle ilyen tervhez és megoldáshoz nem járul hozzá, eredjenek ezek a tervek akár a Szovjet Unio kormányától, akár a magyar kormánytól. Ennek az álláspontnak természetes következménye az,hogy a MAORT vezetősége a megváltás kérdéséről egyáltalában nem beszél.

2/ A MAORT magyarországi koncessziói, melyeket a magyar állam a vele kötött szerződésben számára biztositott s melyeket az országgyülés törvénybe iktatott, 1998-ban járnak le.

3/ A MAORT magyarországi koncessziós területén eddig három olajmezőt tárt fel és tart üzemben. Ezeken kivül természetesen további olajmezők feltárására is kilátás van a koncessziós területen.

4/ Amennyiben megváltásra kerülne sor nem megegyezéses alapon, hanem egyoldalu államhatalmi intézkedés következtében, természetszerüleg a MAORT anyavállalatának, a Standard Oil Company of New-Jersey-nek, melyet az Egyesült Államok kormánya minden tekintetben támogat, megfelelő eszközök állanak rendelkezésre annak biztositására, hogy teljes kártalanitást kapjon.

5/ A kártalanitás összegének kiszámitásánál tekintetbe volnának veendők

a koncesszió értéke,
az eddig teljesitett beruházások,
a feltárt mezők olajtartalékának becslés szerinti mennyisége és értéke,
a még fel nem tárt koncessziós terület olajtartalékának becslés szerinti mennyisége és értéke,
a magyar kormány árpolitikájának következtében évek során át elmaradt haszon, melynek kiszámitása a világpiaci illetőleg romániai árak és magyar árak közötti különbség kiindulási pont /ezen a cimen 1943 végén a MAORT követelése meghaladta a 60 millió aranypengőt/,
mindazoknak a károknak megtérítése, amelyek a vállalatot érték a német,magyar,orosz részről történt beavatkozások és kényszerintézkedések során.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

6/ Hozzávetőleges és nem hivatalos becslés szerint a fentebb felsoroltak értéke minimálisan 100 millió dollára tehető.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

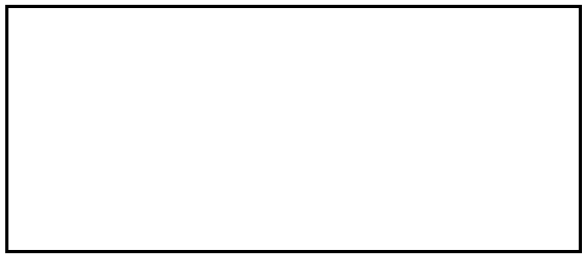

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

SECRET Budapest, 1946 március 22.

J E G Y Z E T E K

Magyarország ipari jóvátételi kötelezettségeiről.

I.

A jóvátételi kötelezettség összegszerüsége.

A fegyverszünteti szerződés szerint Magyarország jóvátételi kötelezettsége 1938-as értékü világpiaci árakon számitva összesen 300 millió USA dollár; ebből 200 millió dollár az orosz jóvátételre, 70 millió a jugoszláv és 30 millió a cseh jóvátételre esik. Ezek a számok azonban nem alkalmasak annak a megitélésére, hogy mit jelent a jóvátételi teher az országra nézve. A Jóvátételi szállitások megitélésénél alapul veendő világpiaci árak ugyanis lényegesen alacsonyabbak a magyar ipari termelés mostani árainál, de ezenfelül az egyes cikkek jóvátételi árainak megállapitásánál még a világpiaci áraknál is alacsonyabb árak vétettek alapul, ugy hogy nagy általánosságban a fenti összegnek két és félszeresét kell vennünk ahhoz,hogy a jóvátétel helyes és tényleges összegét megállapithassuk. Ennek folytán a jóvátétel minket terhelő összege 750 millió 1938-as USA dollár körül van. A fent emlitett szorzófaktor megállapitásánál 1 dollár= 5.15 pengőnek vétetett; ezzel a jóvátétel pengőösszege 1938-as értékben 3850 millió pengő körül van. Ennek az összegnek kereken 80 %-a ipari jóvátétel, 20 %-a mezőgazdasági jóvátétel. Az ipari jóvátétel összege eszerint kereken 3000 millió pengő lenne és ebből az orosz ipari jóvátétel mintegy 2000 millió 1938-as pengő. Az ipari jóvátételmajdnem teljes egészében a vas-, gép - és fémipart terheli. A fegyverszüneti szerződés szigoru teljesitése esetében, a már elmult évet tekintetbe véve, amelyben teljesités alig volt, a jóvátétel mintegy 5 év alatt teljesitendő, tehát az ország mezőgazdasági és ipari termelése együtt évi 770 millió s ebből az emlitett iparok évi 600 millió 1938-as pengő értéket tartoznának szállitani.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

II.

Néhány viszonyszám a jóvátételi teher megitéléséhez.

Hogy mit jelent a jóvátételi teher az ország számára, erre nézve hadd utaljunk a következő adatokra:

a/Magyarország nemzeti jövedelme a háboru előtti öt év átlagában 5 milliárd pengő körül volt. Pontos számitások arról, hogy ez mennyire esett vissza az ország mai helyzetében, nincsenek: szakértői becslések a nemzeti jövedelem csökkenését 60%-ra teszik, ugy hogy két milliárdos jövedelem az, melyből jóvátétel cimén 770 milliót kell teljesiteni. Az ország lakosságának fejenkénti jövedelme tehát 8.6 millió lakost számitva 230 P körül mozog s ebből le kell még számitani a jóvátételi hányadot.

b/A gyáripari termelés netto értéke 1938-ban 1.4 milliárd pengő volt. 1938 után jelentős ipari fejlődés következett be, de ennél nagyobbak voltak a német rablások, a bombakárok és zsákmányolások. Komolyabb összegü befektetésekre van tehát szükség, hogy a gyáripari álló tőke - épületek, gépészeti berendezések - az 1938-as évi szintre emeltessék./: Ami persze távolról sem jelenti az 1938-as gyáripari vagyon helyreállitását, hiszen milliárdokra menő készletek, nyersanyagok, üzemanyagok tüntek el, semmisültek meg.:/ Azonban feltesszük, hogy komoly befektetések árán feljavitjuk iparunkat - még pedig ugy berendezkedését, mint produkcióját - az 1938-as nivóra, akkor 1.4 milliárdos gyáripari termeléssel áll szemben a 600 milliós ipari jóvátétel, tehát 1.4 milliárdos termelésünknek 43 százalékát kellene jóvátételre szállitanunk, vagyis kivinnünk az országból, anélkül, hogy abból egy fillérnyi külföldi követelésünk, nyersanyagunk, üzemanyagunk származnék.

c/A jóvátétel ipari része tulnyomóan a vas-, fém- és gépiparra esik, amelynek brutto termelése 1938-ban 727 millió pengőt tett ki. Ebből mindenek előtt le kell vonni - nehogy számitásainkban bizonyos adatok kétszer szerepeljenek - a gépipar által felhasznált tüzelő-, világitó anyagok, nyersanyagok és csomagolószerek legalább 200 millió pengőt kitevő értékét, ugy hogy az ipari jóvátételben elsősorban érdekelt iparág 530 millió

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

pengő körül mutatkozó netto termelése esztendőkön át teljes egészében jóvátételre megy; a belföldi szükséglet fedezésére vagy exportra semmi sem marad;

d/A normális körülmények között dolgozó, tehát teljesen ép ipar és java erejében dolgozó mezőgazdaság összes kivitele 1938-ban nem volt egészen 600 millió pengő. Ez a 600 milliónyi kivitel fedezte az ország behozatali szükségletét gyártmányokban, nyers- és üzemanyagokban és bizonyos élelmezési cikkekben. Körülbelül 30 %-kal nagyobb értékü árumennyiséget - 770 milliót- kell az országnak , leromlott ipar, szétzilált mezőgazdaság mellett, jóvátétel cimén ingyenesen exportálnia.

e/Az államfinanciákra való kihatásával nem foglalkozunk bővebben, csak épen felvetjük a kérdést, hogy ha ez az elkoldusodott ország nagynehezen kiizzadja a 700-800 millió pengőt, ami saját legszükségesebb állami kiadásainak fedezésére kell, tud-e ezen felül még további 770 milliót jóvátételre előteremteni.

III.

A jóvátétel teljesithetőségének vizsgálata.

A teljesithetőség vizsgálatánál abból kell kiindulnunk, hogy az érdekelt iparok helyzete gyártási képesség szempontjából milyennek itélhető. 1938 óta az ipar a háborus termelés érdekében általában jelentős bővitéseket hajtott végre. Az előbb már mondottuk, hogy ezek a bővitések a német megszállás idején végrehajtott szövetséges bombázások, majd gyárberendezéseknek Nyugatra történt elszállitása, végül pedig az ostrommal kapcsolatos rombolások és a bekövetkezett zsákmányolások következtében megszüntek. A háborus épületrongálások és gépsérülések helyreállitásával, bizonyos keretben uj gépbeszerzéseket is feltételezve, az érdekelt iparok berendezése szempontjából talán meg lehetne közeliteni az 1938. évi nivót, anélkül, hogy erre észszerü kereteken tulmenő kiadásokat kellene forditani. Az ipar ilyen mértékü helyreállitását feltételezve, amely hozzávetőleges becslés szerint mintegy 100-150 millió 1938-as pengő befektetést igényelne, a kapacitás is megközelitené az 1938-as évet feltéve persze, hogy egyéb termelési tényezőkben beállott leromlás szintén az 1938-as szintre helyreállitható volna.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Azonban egyedül a kapacitásnak 1938-as nivóra való helyreállitása távolról sem elég a jóvátételi mennyiségek kitermeléséhez.Ehhez feltétlenül szükséges elsősorban a közlekedés megjavitása, a jóvátétel elvégzéséhez szükséges, külföldről beszerzendő anyagok megszerzése végett lebonyolitandó export,munkásaink teljesitőképességének 1938-as nivóra emelése, melyetk a jelenlegi viszonyok mellett a munkások teljesitménye távolról sem ér el. Figyelembe véve azt is, hogy a munka nem teljes éven át folyt, a munkateljesitmény 1945-ben az 1938- évi órateljesitménynek mintegy 35-40 %-a volt csupán.Feltehető, hogy ez javulni fog és 1946-ban már elérjük az 1938-as órateljesitmény 50 %-át, ugy 1946. évi feladatunk az előbb emlitett feltételek mellett is csak ugy lenne teljesithető, ha munkáslétszámunk az 1938-as évnek kétszeresét érné el.Tekintettel arra,hogy a jelenlegi munkáslétszám kb. egyezik az 1938. évivel, ez a jelenlegi munkáslétszám megduplázását kivánná. Mivel jórészt szakmunkásokról van szó, ez nem vihető keresztül,mert ennyi szakmunkással az ország jelenleg nemrendelkezik.De a jóvátételi termelésen felül az ujjáépités céljaira is szánni kellene egy bizonyos hányadot az üzemek kapacitásából,mert lehetetlen, hogy esztendőkön át az egész vas-,fém- és gépipar a belföldi szükséglet kielégitését semmivel se szolgálja.- Számitásainknál tehát egy bizonyos hányadot erre is fel kell vennünk és e hányad nyersanyagszükségletének megfelelő exportkvótát.

Az 1945. évben 1946. január 20-ig az ipari jóvátétel keretében uj gyártmányok szállitása cimén 250 millió pengőt kellett volna teljesiteni, amivel szemben a tényleges teljesités kereken 50 millió pengő körül volt.

A nemteljesités okai nagy vonalakban a következők:

1./<u>A munkásságnak a békenivóhoz képest erősen lecsökkent teljesitménye</u> 1945 évben az óránkénti teljesitmény nagy átlagban nem becsülhető többre, mint a béketeljesitmény 35-40 %-ára.

2./<u>Munkáshiány.</u> A fenti teljesitmény mellett a munka elvégzésére összesen kb. 200.000 fő munkásra lett volna szükség,ezzel szemben pedig csupán átlagban 75.000 munkásunk volt.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

3./ A szakmunkások hiánya. A feladatoknak az egyes gyártási ágak közti egyenlőtlen eloszlása folytán helyenkint emelni kell a szakmunkáslétszámot az aránylagoson tulmenően. Szakmunkás-tartalék hiányában erre sem volt mód.

4./A munkások egy részének bizonyos helyreállitási munkákkal is kellett foglalkozniok a gyárakban, azonban ugyancsak a fenti oknál fogva ezt a munkát sem tudták elvégezni.

5./Anyaghiány. A gyártáshoz szükséges üzemanyagok és nyersanyagok hiánya olyan mértékü volt,hogy pl. belföldi szénből a jóvátétel teljesitéséhez szükséges szénmennyiség helyett az ipar annak mintegy 1/4 részét kapta meg; az iparban szükséges kokszból mintegy 20 %-ot, fütőolajból pedig 30 %-ot.Egyik legfontosabb alapanyagból a hengerelt vasból jóvátételi munkára 117.000 tonna kellett volna, ezzel szemben 1945-ben mindössze 44.000 tonnát gyártottak és közvetlen jóvátételi szállitásra elszállitottak 40.000 tonnát.

IV.

Tervezet az ipari jóvátétel lebonyolitásáról.

Hogy a jóvátétel problémája a gazdasági lehetetlenülés holt pontjáról elmozditható legyen, az eddigi tapasztalatok alapján s a jóvátételeken kivül jelentkező szükségletek becslés szerinti ismeretében uj kereteket kell kialakitani a jóvátételi feladatok elvégzéséhez.E keretek kialakitásánál a következő szempontokhoz kell igazodni:

a/az ország ipari össztermelése csak lassan lesz fokozható a már ismertetett zavaró körülmények folyamatos kiküszöbölésével;

b/a termelésnek e fokozásához az ipar meglévő gyárberendezéseinek bizonyos bővitése szükséges;

c/a rendelkezésre álló ipari kapacitás egy részét belföldi munkára, egy részét pedig kivitelre kell felhasználni;

d/mindezek miatt a teljesitési időtartamát lényegesen meg kell hosszabbitani.

A probléma megoldásának ujonnan kialakitandó kereteit mutatja az alábbi táblázat:

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

ÉV	Termelés	Jóvátételre	Belföldre	Exportra
		millió pengőben		
1945.félév	50	30	20	
1946.	180	100	60	20
1947.	270	120	90	60
1948.	350	200	90	60
1949.	450	250	100	100
1950.	550	300	140	110
1951.	600	300	180	120
1952.	650	300	220	130
1953.	650	300	220	130
1954.	700	350	220	130
1955.	700	350	220	130
1956.	750	400	220	130
Összesen	5900	3000	1780	1120

A fenti keretekben a jóvátételi szállitások végső határideje a fegyverszüneti megállapodásban megszabott 1950. éven tul 1956 évre tolódnék ki. Ha a vas- és gépipar behozatali szükségletét más iparok és a mezőgazdaság kivitelével lehetne biztositani, a jóvátételi szállitások ütemét gyorsitani lehetne s az 1956-ban megszabott végső határidőt 1-2 évvel közelebb lehetne hozni. A késedelmes szállitások cimén havonként 5 %-ban megállapitott pönálé figyelembe vételével olyan terv, amely a lehetőségekkel reálisan számol, nem állitható fel. A fenti táblázat abban a feltevésben készült,hogy a Szovjetunio a hat évi kötelezettségnek tizenkét év alatt történő teljesitése miatt pönálé cimén nem kiván többszállitást.

Tekintettel arra,hogy egyrészt az ország készletei a háboru, a német rablások és az azt követő események folytán kimerültek,továbbá a nemzeti jövedelem jelentékenyen összezsugorodott, nem remélhető, hogy a fenti táblázatban előirányzottnál nagyobb összegek lennének jóvátételre kiadhatók.Inkább azt kell mondanunk,hogy a táblázat számai is bizonyos optimizmust képviselnek, amennyiben feltételezik azt,hogy az ipar teljesitőképessége rövid egy pár év alatt az 1938 évivel szemben közel 50 %-kal fokozható lesz.

Rá kell mutatnunk még arra, hogy külön probléma a

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

jóvátételnek az állami háztartás szempontjából való megoldása. Nem remélhető, hogy az elkövetkező években államháztartásunk költségvetése az évi 700 legfeljebb 800 millió pengő fölé emelhető lenne. Ebből a szerény előirányzatból kell fedezni állami apparátusunk fenntartását, eleget tenni megnövekedett szociális kiadásainknak s igen alacsonyra leszorított kulturális igényeinknek, nem is szólva a pusztulások folytán szükségessé vált állami beruházásokról, melyek a jóvátétellel is szoros kapcsolatban vannak. Kétségtelen, hogy egy 700-800 milliós évi költségvetés keretébe egy fillér jóvátétel be nem illeszthető, de kétségtelen az is, hogy a gazdasági erejében rendkivül legyöngült ország ezt a 700-800 milliós terhet is alig fogja tudni viselni. Az a körülmény, hogy az ország a háboru alatt háborus kiadásokra a jóvátételi terheknél többet tudott forditani, azzal függ össze,hogy a háborut megelőző békeévek folyamán az ország jelentős készleteket halmozott fel, tartalékokat, amelyeket a háboru alatt fokozatosan fogyasztott és tette ezt ereje teljében, zavartalan, gazdag mezőgazdasági termeléssel, ipari felszereléssel és meg nem fogyatkozott férfilakossággal.

V.

Teendők a jóvátételi teljesitések fokozására.

Az alábbiakban összefoglaljuk azokat a teendőket, melyek általában termelésünk és különösen a jóvátételi teljesitmények fokozására, azaz az előző pontban emlitett mérték elérésére, szükségesek.

1./A közlekedés megjavitása.

Vonatkozik ez egyaránt a vasuti közlekedésre, valamint a vállalatoknak szállitóeszközökkel, teherautókkal való ellátására, továbbá a munkástömegeket szállitó személyforgalmi eszközök, helyiérdekü vonatok, közuti villamosok, autobuszok forgalmának lényeges megjavitására.Szükséges,hogy az amerikai részről kölcsön formájában az ország rendelkezésére bocsátandó autóparkból a jóvátételi gyárak részére megfelelő mennyiségü

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

teherautó bocsáttassék rendelkezésre.

2./A munkafegyelem, amely a békében szokásos munkafegyelemmel szemben jelentős mértékben romlott, helyreállitandó. Ennek elérésére szükséges a gyárakban a vezetőségek rendelkezési jogának s ezen keresztül tekintélyének helyreállitása.

3./A munkásság élelmezési helyzetének olymérvü biztositása, hogy az előző pontban emlitett munkafegyelem helyreállitását célzó intézkedések keresztülvitele, valamint az ennek kapcsán megkivánt nagyobb munkateljesitmény valóban elérhető legyen.

4./A gyáriparnak a primaer nyersanyagokkal, üzemanyagokkal stb. való ellátása / szén, koksz, fütőolaj, vasérc stb./. Ehhez részben az előző pontban kifejezettek nyujthatnak alapot, másrészt pedig szükséges idegen államokkal megfelelő kereskedelmi szerződések kötése, belföldön a kereskedelmi szerződésben megkivánt ellentételek megteremtése, mert az anyagok jórésze, pl. vasérc, koksz, fémek, külföldről kell, hogy jöjjenek.

5./Annak biztositása, hogy a jóvátételt lebonyolitó vállalatok egy része helyreállittassék, a szükséges mértékben bővittessék. Ennek elérése egyrészt belföldi kölcsönök rendelkezésre bocsátásával oldható meg, másrészt pedig már az előző táblázatban is figyelembe vett kivitel engedélyezésével, mert a gyárbővitések, valamint a szükséges külföldi cikkek megszerzése csak azáltal válik lehetségessé.

6./Szükségesnek látszik a jóvátételi munkák vállalásának és lebonyolitásának előmozditása azáltal is, hogy a jóvátételre való dolgozás ne büntetés legyen a vállalatok számára, hanem előny és eszköz arra, hogy üzemeiket a szükséges mértékben felfejlesszék.

7./A jóvátételi munkák fokozására az ilyen munkában dolgozó munkásokat magasabb fizetésben kellene részesiteni / prémizálni/, hogy ezáltal a jóvátételi munkákon dolgozók létszámát növelni lehessen.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

8./Mielőbb sort kell keriteni á jóvátételi rendelések egyenletesebb elosztására az iparon belül, hogy necsak a vas-, gép és fémipar és annak egyes ágai, hanem az ipari termelés többi része is bekapcsoltassék a jóvátételi szállitásokba. Mérlegelni kell azt a gondolatot is, hogy néhány év mulva a mezőgazdaság megerősödésével ez a termelési ág ne vegyen-e részt a jelenlegi 20 %-os aránynál erősebb mértékben az országot terhelő ezen kötelezettség teljesitésében.

9./Megvizsgálást kiván végül az a gondolat is, hogy nem lehetne-e a nyugatra elhurcolt javak egy részének átengedésével könnyebbé tenni a jóvátételi probléma megoldását.

A probléma megoldása különben a 7. oldalon előadottaknál fogva szervesen és a legszorosabban összefügg az államháztartás rendezésével s az ehhez szükséges valutastabilizáció feltételeinek biztositásával.

===oOo===

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

SECRET

Magyar Gyáriparosok
Országos Szövetsége

4591/LG-M

Budapest, 1945.szeptember 10.

A magyar-román vámunió
kérdéséhez.

[redacted]

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége
Budapest,V.Akadémia u.l.sz.

Budapest, 1945.szeptember 10.

4591/LG-M

A magyar-román vámunió kérdéséhez.

Megvizsgálandó az a kérdés, vajjon Magyarország és Románia vámuniója a magyar ipar és általában a magyar közgazdaság szempontjából kivánatos-e.

A két ország vámuniója alatt elszigetelten és ugyszólván elméletileg tekintve a kérdést, azt értjük, hogy a két gazdasági terület között megszünnek a vámhatárok, az áruforgalmat legfeljebb külkereskedelmi statisztikai szempontból veszik számba, de semmiféle vámmal vagy illetékkel nem terhelik és sem a behozatalt, sem a kivitelt sem engedélyhez nem kötik, sem illetékkel nem rójják meg. Nem élnek az államok az u.n. közigazgatási protekcionizmus fegyverével sem. Végül pedig kötelezettséget vállalnak arra is, hogy a társadalmi protekcionizmus esetleges mozgalmait sem türik, vagyis megakadályozzák azokat a törekvéseket, amelyek a "honi ipar" jelszóval igyekeznek előnyt biztositani a belföldi termelésnek.

Megvizsgálandó, vajjon a vámunió milyen mértékü valutaegyezményeket tesz okvetlenül szükségessé. A vámjog, vámkezelési eljárás, vasuti tarifapolitika, stb. összehangolása inkább technikai kérdésnek tekinthető.

Előre kellett volna bocsátani talán, hogy a politikai szempontok kizárásával a kérdés tisztára gazdasági alapon vizsgálandó; de már itt helyénvaló az a megjegyzés, hogy megfelelő politikai atmoszféra és közös politikai célkitüzések nélkül egy kivülről reánk kényszeritett vámunió nem lehet egészséges.

Nem kell mondanunk, hogy sok körülmény megnehezíti a jelen pillanatban a kérdés helyes megitélését. Ezek közül egyelőre csak kettőre akarunk utalni. Az egyik az, hogy nem ismerjük még sem Magyarországnak, sem Romániának végleges határait s igy a közlendő számadatok is csak feltevéseken alapulnak. A másik körülmény, amely nélkül igen nehéz a kérdést tisztázni az, hogy nem tudjuk, vajjon a jövőben a politikai határoknak mi lesz a gazdasági jelentőségük. Nem ismerjük az Európa sorsát meghatározni hivatott hatalmak felfogását az áruforgalom jövő alakulásáról, vagyis nem tudjuk, hogy a békeszerződések nem fogják-e másként megszabni általában a nemzetközi áruforgalom feltételeit, mint a multban, vagyis nem fogják-e ezt a nemzetközi áruforgalmat általánosságban és intézményesen lényegesen megkönnyiteni s az egyes államok elzárkózási hajlandóságának gátat vetni.

SECRET
Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Általában azt mondhatjuk, hogy a békeszerződés rendelkezéseinek és a szövetségesek általános keleteurópai célkitüzéseinek ismerete kell ahhoz, hogy ezt a kérdést a gyakorlati követelményeknek megfelelően tárgyalhassuk. Mert az országhatárok kérdésén kivül az is ismeretlen előttünk, hogy ezen a területen milyen mértékü lesz a magyar szuverenitás /:aminthogy Románia szuverenitása is meglehetősen problematikus:/. De nem tudjuk azt sem, hogy a szövetségesek milyen sorsot szántak a Dunamedence országainak; nem fogják-e azokat valamely módon egybekapcsolni, vagy széttagolni; milyen gazdasági és valutáris intézkedéseket hajlandók tenni megsegitésükre és milyen feltételek mellett. Ezeken a példa gyanánt felemlitetteken kivül az intézkedések egész sora vár a békeszerződésekre s ezek ismerete nélkül minden megállapitásunk csak teoretikus értékkel bir.

Bizonytalanságban vagyunk saját belpolitikai, jelesül gazdasági helyzetünk fejlődése dolgában. Igy különösen a tervezett orosz-magyar megállapodás létrejötte gazdaságpolitikánknak egész uj irányt jelölhet ki. Még kevésbbé tudhatjuk azt, hogy merre felé tart Románia s hogy valóságos politikai erői milyen módon érvényesülnek a vámuniós tervvel szemben.

Érthető és indokolt tehát, hogy Szövetségünk véglegesen és határozottan állást nem foglal ebben a kapitális kérdésben, hanem - rebus sic stantibus - nem sokkal megy tul azoknak az adatoknak felsorolásán és egybevetésén, amelyek nélkül a kérdés természetesen egyáltalában nem itélhető meg.

Az adott esetben két olyan ország gazdasági egyesüléséről volna szó, melyek termelő erőinek eredőiről azt lehet mondani, hogy ezek általában inkább párhuzamosan haladnak, a nélkül, hogy egyenlők volnának. A különbségek azonban nem olyan nagyok, hogy akár az egyik, akár a másik ország nyomasztó tulerejéről lehetne beszélni. Igy pl. Románia nagyobb területü és nagyobb lélekszámu állam mint Magyarország, de nem lehet azt mondani, hogy Magyarországgal szemben, mint nagyhatalom jelentkezne; Magyarország talán még a háboruban elszenvedett veszteségek ellenére is iparilag lehet annyira fejlett, mint Románia, ami azt jelenti, hogy nagyban és egészben egyik ország ipara sem fenyegeti pusztulással a másikat.

Magyarország trianoni területe ..... 93.073 km^2,

Románia területe kereken.....237.000 "

/Nagyrománia területe .....295.000 " volt,

tehát csaknem két és félszer akkora, mint a trianoni Magyarország./

Magyarország lakossága 1941-ben 9,314.323 lélek,

Románia /mai terület/ 1940-ben

kereken ..... 15,000.000 lélek,

figyelembevéve a területcsökkenést, de hozzáadva Északerdélyt, Magyarország népsürüsége négyzetkilométerenként 97, Romániáé 63.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Földrajzilag Magyarország teljesen elszigetelt kontinentális állam, míg Romániának teljesitőképes fekete-tengeri kikötők állnak rendelkezésére.

Mind a két országban az agrárjelleg dominál, de Romániában erőteljesebb mértékben, mint Magyarországon. A földreform és a háborus pusztitások miatt mindkét állam a mezőgazdasági termelés átmeneti állapotában van és nyugvópontra talán csak hosszu esztendők mulva fog jutni, midőn az állattenyésztés károrait többé-kevésbbé pótolták s a földreform által szükségszerüen várható müvelési ág-változások már áttekinthetők lesznek. Ebben a tekintetben azonban Románia bizonyos előnyben van, tekintettel arra is, hogy már a háborut megelőzően nagymértékü földreformot hajtott végre.

Magyarország legfontosabb mezőgazdasági kiviteli cikke a háboru előtt a buza volt /:a liszttel együtt:/, azután vágó- és igásállatok, baromfi, disznózsir, tojás, é.i.t.

Romániának szintén a buza volt egyik legfontosabb mezőgazdasági kiviteli cikke /:Besszarábia visszacsatolása a Szovjetunióhoz a buzafeleslegeket igen nagy mértékben csökkenti:/, azután a tengeri, élőállatok, tojás, é.i.t.

A mezőgazdasági kivitel tehát párhuzamosan halad és feltételezhetjük, hogy ez az irányzat a normális idők beálltával továbbra is meg fog maradni.

Feltételezhetjük azt is, hogy mind a két országban csökkenni fognak a mezőgazdasági kiviteli feleslegek, még pedig nemcsak a termelés csökkenése miatt, mely ugy lehet csak átmeneti lesz, hanem azért, mert mindkét országnak demokratikus politikai berendezése kétségen kivül lényegesen emelni akarja a belső fogyasztást.

Itt mindjárt rámutatunk arra, hogy a mezőgazdasági feleslegek jelenléte s az a körülmény, hogy a háboru előtt a két állam főbb mezőgazdasági fogyasztói is azonosak voltak /:Ausztria, Csehország, Németország:/ magábanvéve nem akadálya a gazdasági közeledésnek.

Ez a közösség ugyanis nem jelentheti azt, hogy a vámunióban egyesült gazdasági terület teljes autarkiára törekszik. A külfölddel szemben követendő kereskedelempolitika több tényezőtől függ: elsősorban - mint arra már utaltunk - a nemzetközi helyzet alakulásától; azután a nagy államok által kezdeményezett vám- és kereskedelmi politikától és esetleg azoktól az intézkedésektől, melyeket idevonatkozólag az uj Népszövetség fog tenni. Ha Európában /:és az Egyesült Államokban is!:/ megszünik az a gazdasági elzárkózás, amely a háboru előtt jelentkezett, akkor természetesen a magyar-román vámunió területén lévő termelés sem igényelhet elzárkózásig menő védelmet. A mezőgazdasági export szempontjából azonban meg lehet találni a módját annak, hogy egyik állam se kerüljön kedvezőtlenebb helyzetbe, mint ha külön-külön jelentkezne a világpiacon. Már a háboru előtt voltak olyan törekvések, amelyek bizonyos egységet akartak létrehozni a délkeleteurópai agrárállamok között abból a

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

célból, hogy fontos kiviteli tömegcikkekkel egységesen jelentkezzenek a világpiacon. Nagyon természetesnek kell gondolnunk e törekvések érvényesitését vámunióban levő két ország között.

Más a helyzet az ipar tekintetében, bár ezen a területen is párhuzamosnak mondhatjuk mindkét országnak azt az évtizedes irányzatát, hogy a tisztán agrárhelyzetből kiemelkedve önálló ipart igyekezzen fejleszteni. Magyarországot segiti ebben régebbi tradiciója, technikai munkaerői és a munkásság képzettsége, Romániát pedig az a körülmény, hogy számos fontos ipari nyersanyagban /:ásványolaj, fa, só, fémek, vegyianyagok:/ Magyarországnál jelentékenyen gazdagabb.

A két ipar közötti különbséget jelzi az is, hogy a háboru előtt Románia nagyobb mértékben szorult ipari behozatalra mint Magyarország, s iparcikk-ellátói között - ha nem is jelentékenyen és erősen ingadozó mértékben - Magyarország is szerepelt. A háboru előtt lefolyt magyar-román kompenzációs megállapodásokban a magyar kiviteli cikkek tulnyomó nagy részét ennek megfelelően iparcikkek tették ki. A háboru alatt Magyarország iparának, nevezetesen a vas- és gépipari nehéziparnak kapacitása kétségen kivül emelkedett, de a háborus rombolások ezt ellensulyozták s a jóvátételi kötelezettség csak korlátozottan fogja megengedni, hogy az ipar exportra is dolgozzon. Romániára nézve a háborus fejlődés tekintetében nincsenek adataink; becslések alapján feltehetjük, hogy ez a fejlődés kisebb arányu volt, mint Magyarországon, viszont kisebbek a háborus károk is s értesülésünk szerint a romániai ipar jóvátétellel aránylag nincs olyan mértékben megterhelve, mint a magyarországi; nagyobb mértékben állhat tehát rendelkezésre a belföldi szükséglet kielégitése céljából. Fel lehet tenni, hogy ha a két állam ipara közelebb került egymáshoz, Romániának kevésbbé kell tartani a magyar ipar versenyétől.

Megpróbáljuk ezek után röviden szembeállitani a két ország gazdasági erőit. Számszerüen csak a háboru előtti adatok állanak rendelkezésre és sajnos, ezek az adatok sem mindig alkalmasak a közvetlen összehasonlitásra, mert nem hozhatók egy nevezőre. A háboru alatti fejlődés és a háboru utáni helyzet hozzávetőleges ismertetése is külön helyszini tanulmányt igényelne.

Egyelőre tételezzük fel - mint mondottuk - hogy a területváltozásoktól eltekintve egyik állam gazdasági szerkezete sem változik meg gyökeresen. A magyar statisztikai adatok használatát megkönnyiti, hogy a trianoni területből indulunk ki s erremézve egészen a háboru kitöréséig az adatok rendelkezésre állanak. Románia tekintetében figyelembe veendő, hogy Nagyromániával szemben kétségen kivül elesnek a volt szovjetorosz területek, tehát Besszarábia és Bukovina, talán Dobrudzsa egy része is. Ez utóbbi ipari szempontból teljesen elhanyagolható; mezőgazdasági szempontból nem.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Mezőgazdaság.

A két állam területe különböző, a megmüvelt területek Romániában jóval nagyobbak. Figyelembe kell venni azonban, hogy Nagyromániából elesett a mezőgazdaságilag olyan fontos Besszarábia, továbbá Bukovina és Dobrudzsa egy-egy része. Ha az egész területből indulunk ki, akkor az alábbi romániai területi adatok mintegy 30-35 %-kal kisebbitendők; a termés-adatok még nagyobb mértékben.

Az 1937.évben a megmüvelt terület volt	A trianoni Magyarországon	Nagyromániában
	e z e r h e k t á r	
szántóföld	5.618	13.878
kert és szőlő	326	598
rét és legelő	1.622	3.920
erdő	1.104	336 ?

A legfontosabb mezőgazdasági termékek eredményei

	Év	A trianoni Magyarországon ezer q	A trianoni Magyarországon hektáronkénti átl. termés q	Nagyromániában ezer q	Nagyromániában hektáronkénti átl. termés q
Buza	1935.	22.922	13.7	26.247	7.6
	1936.	23.892	14.7	35.031	10.2
	1937.	19.638	13.2	37.601	10.6
	1938.	26.883	16.6	48.214	12.6
Rozs	1935.	7.277	11.7	3.232	8.3
	1936.	7.141	11.0	4.532	10.8
	1937.	6.179	10.2	4.513	10.3
	1938.	8.046	12.7	5.172	10.7
Árpa	1935.	5.564	13.0	9.238	5.6
	1936.	6.583	14.0	16.119	10.0
	1937.	5.569	11.9	9.172	6.1
	1938.	7.240	16.0	8.322	6.5
Zab	1935.	2.459	12.1	5.937	7.4
	1936.	2.620	12.2	8.471	10.5
	1937.	2.704	11.7	5.128	6.5
	1938.	3.104	13.8	4.631	7.1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	Év	A trianoni Magyarországon ezer q	hektáronkénti átl. termés q	Nagyromániában ezer q	hektáronkénti átlagtermés q
Kukorica	1935.	14.193	12.3	53.792	10.4
	1936.	25.931	22.8	56.120	10.7
	1937.	27.587	23.1	47.519	9.2
	1938.	26.780	22.7	50.983	10.2
Burgonya	1935.	13.027	49.5	20.221	91.7
	1936.	24.513	82.6	21.126	89.8
	1937.	25.594	86.8	21.065	89.2
Cukorrépa	1935.	7.690	163.4	6.265	170.4
	1936.	11.244	228.5	4.266	146.0
	1937.	10.126	215.3	4.989	168.2
Dohány	1935.	214		130	
	1936.	228		151	
	1937.	204		103	
Len /rost/	1935.	21		95	
	1936.	39		118	
	1937.	30		87	

/:Magyar Statisztikai Évkönyv:/

Lenmag	1935.	64		114	
	1936.	61		136	
	1937.	53		73	
Kender /rost/	1935.	66		227	
	1936.	115		282	
	1937.	129		270	

/:Annuaire Statistique:/

A buzával bevetett terület a népszövetségi statisztika szerint az 1925-től 1934-ig terjedő 10 év átlagában a trianoni Magyarországon 1.574 ezer hektár volt, ugyanezen idő alatt 3.126 ezer hektár volt Nagyromániában.

1941-ben azonban Románia - mint előrebocsátottuk - elvesztette arányilag legjobb buzatermő területét: Besszarábiát, továbbá Bukovina felét és Dobrudzsa egy részét.

Az így megkisebbedett ország buzával bevetett területe a Népszövetség statisztikája szerint 1940-41. átlagában volt 2.139 ezer hektár, ez a terület viszont növelendő a Románia által ismét megszállva tartott erdélyi területekkel. Besszarábia elvesztése már a bevetett terület 31 %-os csökkenéséből láthatóan jelentékenyen csökkenti a romániai buza-exportfeleslegeket.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarország buzatermése 1925-1934. átlagában 21.23 ezer q,
Nagyrománia " " " " 28.437 " " volt,
tehát aránylag kevés; a következő két év átlagában azonban már 46.371 ezer q. 1941/42-ben - a háborus és területveszteséges év - feltünően csökkent; buzatermelése Erdély nélkül 1941/42. átlagában 16.432 ezer q volt. Figyelembe kell azonban venni, hogy e két háborus évben, különösen 1940-ben, rendkivül rossz termés volt Romániában /:Magyarországon is:/. De ha nem is kell a terméseredményeknek az utóbbi két év alapján jelentkező több mint 40 %-os csökkenésével számolni, az bizonyosnak látszik, hogy Románia nem fogja elérni egyhamar 10 millió q-t is elérő /1937.évi/ buzakivitelét.

A magyar buzakivitel még a lisztet is beszámitva, a háboru előtt többnyire az évi 4 millió q körül járt; az elhelyezési probléma a jövőben nem látszik sulyosnak; pillanatnyilag behozatalra szorulunk.

A tengeri kérdése mind Románia, mind Magyarország szempontjából fontos és érdekes. Románia volt s maradt /:még Besszarábia stb. nélkül is:/ Európának a legtöbb tengerit termelő országa. Messze mögötte marad Jugoszlávia s /:Európában harmadik helyen:/ Magyarország.

A trianoni Magyarország tengerivel bevetett területe volt 1925-34. átlagában .....1.103.000 hektár
Romániáé ugyanekkor .....4.525.000 "
tehát több, mint négyszerese a miénknek s még Besszarábia, Bukovina, Dobrudzsa és Erdély nélkül is /:1940-41-ben:/ 3.333.000 hektár volt, vagyis a miénknek több, mint háromszorosa.

A tengeritermés volt az emlitett tiz év átlagában évenként

a trianoni Magyarországon	18.304	ezer q
Romániában	55.842	" "
" Besszarábia,stb.nélkül 1940-41.	35.081	" "

tehát a termés is tulhaladja a magyarországi átlag kétszeresét.

A magyarországi /:s még inkább a romániai:/ tengeritermés azonban rendkivül ingadozó. Az 1928-1937. közé eső tiz évben Magyarországon minimuma 1928-ban volt, 12.6 millió q, maximuma 1936-ban, 27 millió q. Romániában ezen időszakban szintén 1928-ban volt a legkisebb kukoricatermés, 27.6 millió q, de már a következő évben felszökött 63.9 millióra s ezzel elérte maximumát a szóbanlévő periódusban. E tiz év átlagtermése nálunk 19.1 millió q, Romániában 50.3 millió q; az 1935-37. évek átlaga 22.6, ill. 52.8 millió q.

Mig a buza átlagtermése nálunk 1928-1937. között hektáronként 12.2 és 16.5 q között ingadozott, a tengerié 11.9 és 23.1 q között. Tengeri kivitelünk 1935-ben 42 ezer q volt, 620 ezer pengő értékben, 1937-ben 1.9 millió q, 19.2 millió pengő; 1936-ban igen nagy behozatalra szorultunk.

Egy esetleges román-magyar gazdasági unió egyik legfontosabb problémája lesz, hogy a kukorica legmegfelelőbb hasznositásáról és értékesiteséről gondoskodjék.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A két ország gabonatermelését összehasonlitó táblázatban feltünő, hogy a hektáronkénti átlagos termésered-mények Romániában az összes gabonafélénél lényegesen alacsonyabbak, mint Magyarországon. Különösen feltünő ez a kukoricánál. Csaknem ötször akkora bevetett területen, mint a magyarországi, Románia alig több, mint kétszer akkora termést ért el. A közhit szerint azonban Románia termőföldje általában jobb és kevésbbé kihasznált, mint Magyarországé. A mezőgazdasági termelés nivójának emelésével tehát a kukorica értékesitésének gondjai még növekedhetnek.

Itt emlitjük meg - s e megjegyzésnek talán számos más viszonylatban van jelentősége - hogy a háboru előtt sem Magyarországnak, sem Romániának nem volt számbavehető kereskedelmi összeköttetése Szovjetoroszországgal. E hatalmas gazdasági terület, mint fogyasztó /:s mint nyersanyagszállitó:/ nem hagyható ki s a jövőre vonatkozó minden kombinációba bevonandó. Szovjetoroszországban /:a Magyar Statisztikai Évkönyv szerint:/ 1938-ban 2.442 ezer hektár, a romániainak mintegy fele volt bevetve kukoricával. A hatalmas népességhez képest ez oly csekély termést biztosithat, hogy a Szovjet felvevőképessége e cikkben nagyon valószinünek látszik.

Az állatállomány összehasonlitására a következő adatok állanak rendelkezésünkre /:Magyar Statisztikai Évkönyv, 1941.:/:

	ezer darab		
	trianoni Magyarország		Románia
	1937.	1938.	1937.
szarvasmarha	1.756	1.882	3.478
ló	798	814	1.579
juh	1.484	1.628	10.085
sertés	2.623	3.110	2.760

A szarvasmarha-állomány s a lóállomány mintegy kétszerannyi, a sertések száma nem sokkal több, mint Magyarországon. A juhállomány azonban kereken hétszerese a magyarországinak. /:Nagyromániában 12 millió darabon felül volt.:/ Csupán Anglia és Spanyolország juhállománya multa felül 1937-ben a nagyromániait. A gyapjufeldolgozó iparra ez a mezőgazdasági ág igen szép kilátásokat nyujt.

A magyarországi gyapjutermelés

1935-ben	5.9	ezer tonna
1936-ban	6.6	" "
1937-ben	6.8	" "
1938-ban	7.5	" " volt,

a nagyromániai

1935-ben	29.6	" "
1936-ban	23.6	" "
1937-ben	24.7	" "

ez nem lehet!

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarország 1938-ban 10.7 ezer q, 1939-ben 18.1 ezer q nyers gyapjut importált; tulnyomó többségét Angliából, Romániából semmit. Ennek természetesen minőségi okai vannak; de feltehető, hogy gazdasági szövetségen alapuló rendszeres együttmüködés fokozatosan nagyobb teret nyujthat a romániai gyapju felhasználásának, ugy a magyar, mint a romániai iparban.

Általában pedig valószinünek látszik, hogy a háboru és megszállás kisebb mértékben pusztitotta a román állatállományt, mint a magyart. Nevezetesen számolnunk kell juhállományunk 90%-ának elvesztésével, melynek regenerálására hosszu évek kellenek.

Mint az őstermelés termelvényét, a mezőgazdasági rész befejezéséül emlitjük a fatermelést. Főként az erdélyi részek visszanyerésével vált Románia ismét Délkeleteurópának fában leggazdagabb /:s Magyarország legszegényebb:/ országává.

Románia	1936-ban	10.7
	1937-ban	11.8
	1938-ban	9.7 millió q épület- és tüzifát exportált.

Egész kiviteli értékének e három évben 7.8, 9.0, ill. 11.4%-át tette ki a faexport. A fa elhelyezése természetesen semmi gondot nem okoz. Értesülésünk szerint helyes gazdálkodás mellett Erdélyben a fakitermelést csökkenteni kellene. Ettől eltekintve Magyarország felveheti normális időkben is Románia egész fakivitelét.

A magyar fabehozatal volt ugyanis

1937-ban	10.9 millió q
ugyanekkor a román fakivitel	11.8 " "

A háboru után Magyarország faszükséglete még megnövekedett s valószinü, hogy Románia egyedül nem is elégithetné ki, mert még gazdasági unió esetén sem mondhatna le összes többi vevőiről, melyek közül számos fogyasztó ország tarifális tekintetben is /:tenger:/ igen kedvező fekvésü.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Ipari termelés.

A délkeleteurópai agrárállamok természetes törekvése saját iparuk fejlesztése. Ez a törekvés Magyarországon a két világháboru között rendkivüli eredményeket hozott. Romániában, annak ellenére, hogy területet nem veszitett, hanem nyert, az eredmények talán nem voltak oly döntőek; minda mellett Románia is erősen iparosodott a szóbanlévő két évtized alatt. Románia háborus ipari veszteségei nem oly rendkivül nagyok, mint a mieink; az iparosodás ujabb korszakában tehát Románia már ezzel az előnnyel indul. Másik nagy előnye: gazdagsága ipari nyersanyagokban, amelyekben mi általában szükölködünk. Ezek közül az egyikről, a fáról, a mezőgazdaságról szóló részben már megemlékeztünk.

Legfontosabb nyersanyaga s egyuttal kiviteli cikke Romániának a nyersolaj.

A népszövetségi statisztika /1941/42/ szerint Románia nyersolajtermése volt

1932-ben	73.5	millió q
1935-ben	83.8	" "
1936-ban	87.0	" "
1937-ben	71.5	" "
1938-ban	65.9	" "
1939-ben	62.2	" "
1940-ben	57.6	" "
1941-ben	54.6	" "

/Az"Enciclopedia Romaniei" szerint az 1939. évi termelés 95 millió q./

A romániai nyers ásványolajtermelés 1934-ben a világ termelésének 4 %-a volt.

A magyarországi termelés

1940-ben	2.6	millió q
1941-ben	5.5	" "

1944. ben 7.7 millió q

Ásványolajbehozatalunk volt

1936-ban	2.6	millió q
1937-ben	2.8	" "
1938-ban	2.1	" "

Termelésünk tehát bőségesen fedezi a normális szükségletet, s vámunió esetén az értékesitési kérdés komolyabbá válik. Figyelembe veendő azonban, hogy a romániai petroleumvállalatokban érdekelt angol tőke szakértői szerint a termelésben öt év alatt nagy visszaesés várható; helyesebben szólva - éppugy mint nálunk - célszerübb volna a kutak kizsákmányolását csökkenteni s a föld alatt tároló és megmérhető készleteket hosszabb időre elosztani.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Természetesen igen jelentős Románia petroleum-finomitó ipara is, főként a benzin-, világitópetroleum és nehézolajtermelés. Ezt néhány adattal jellemezzük:

	Millió métermázsában		
	benzin	világító petroleum	nehézolaj
1932-ben	14.8	11.6	42.7
1935-ben	18.5	13.7	46.9
1936-ban	19.2	12.9	46.0
1937-ben	15.9	11.1	37.8
1938-ban	15.3	10.8	33.9
1939-ben	15.7	9.7	32.1

Az ásványolajipar 25.000 munkást foglalkoztat, /:ebből 7.000 a finomitókban:/. 1937-ben a vasuti bevételek 22 %-át, az összes kincstári bevételek 15 %-át szolgáltatta ez az ipar. Az 1938. évi kivitel 42.7 %-a, 9.2 milliárd leu jutott a nyersolajra és a petroleumtermékekre.

A földgáztermelés volt

Magyarországon /1939./ 13 millió m^3

Romániában /:a népszövetségi statisztika szerint:/

1935-ben	1.812 millió	m^3
1936-ban	2.130 "	"
1937-ben	2.007 "	"
1939-ben	1.702 "	"

Kilátás van rá, hogy nálunk is gazdagabb földgázforrásokat fognak feltárni.

Széntermelés tekintetében Magyarország kedvezőbb helyzetben van, mint Románia.

A magyar széntermelés /:barnaszén és feketeszén együtt:/ volt

1935-ben	75.4 millió	q
1936-ban	79.3 "	"
1937-ben	89.7 "	"
1938-ban	93.0 "	"
1940-ben	115.0 "	"

Nagyrománia széntermelése volt /:a népszövetségi statisztika szerint:/

1935-ben	19.4 millió	q
1936-ban	22.6 "	"
1937-ben	21.8 "	"
1938-ban	24.0 "	"
1940-ben	26.0 "	"

Ezenkivül Magyarország behozott

1937-ben 5.8 millió q szenet.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

/:A széntermelési adatok Nagyromániára vonatkoznak ugyan, de a területváltozással alig csökkentek.:/

Nagyrománia ugyanakkor 90.000 q-t.

Figyelembe kell azonban venni, hogy Románia bőven el van látva az ásványolajtermelésből származó tüzelőanyaggal, továbbá földgázzal, ugyhogy jóval csekélyebb széntermelés és fogyasztásaellenére is energiaforrások tekintetében kedvezőbb helyzetben van, mint Magyarország.

Vasérccel jobban vagyunk ellátva, mint Románia, de fejlett vasgyártásunk alimentálására a belföldi vasérctermelés nem elegendő.

A vasérctermelés volt

ezer tonnában

	1935.	1936.	1937.	1938.	1939.
Trianoni Magyarországon /M.Stat. Évkönyv/	192	289	290	297	645
Romániában /Népszöv.Stat./	46	53	63	68	69

Belföldi termelésen kivül Magyarország importált

1937-ben 460 ezer tonna
1938-ban 419 " " vasércet.

Egyéb ércekben s ennek megfelelően kohászati termékekben - az aluminiumtól eltekintve - Magyarország általában szegény. Romániának többé-kevésbbé jelentős termelése volt a következő termékekből:

	Románia /Népszöv.Stat./		
	1935.	1936.	1937.
	ezer tonna		
kén	6	6	11
ólom	5	6.1	7.4
horgany	4.1	4.2	6.3
ezüst kg	14.700	18.500	25.600
arany "	4.671	4.977	5.465

A vasgyártás terén Magyarország ugy kvalitás, mint mennyiségi termelés tekintetében előnyben van.

/A Népszöv. stat.szerint/	Nyersvastermelés			Nyersacéltermelés		
	1935.	1936.	1937.	1935.	1936.	1937.
Magyarország	186	306	338	446	553	648
Nagyrománia	82	97	127	213	220	277

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarország belföldi termelésén kivül 1937-ben 97 ezer tonna nyers és ócskavasat hozott be külföldről. Romániába irányuló kivitelünkben nagy szerepe volt a vasfélgyártmányoknak. Normális időkben Magyarország képes lesz rá, hogy Romániának nagy importszükségletét vasból és vasgyártmányokból javarészt fedezze.

A bauxittermelés /:alábbi adatok ezer tonnában:/ Magyarországon igen jelentős, Romániában csekély.

	1935.	1936.	1937.	1938.
Magyarország	211.1	329.1	532.7	540.3
Románia	6.2	10.8	10.7	11.8

Aluminiumtermelés tekintetében a két ország közül csak Magyarország jöhet tekintetbe. Aluminiumtermelésünk a népszövetségi statisztika szerint

1935-ben	0.3	ezer	tonna
1936-ban	0.8	"	"
1937-ben	1.2	"	"
1938-ban	1.5	"	"
1939-ben	1.5	"	"
1940-ben	2.8	"	"
1941-ben	6.0	"	" volt.

Igy végigtekintve az ipari termelés alaptényezőin, rövid ismertetést kivánunk adni a két ország általános ipari fejlődéséről. A Magyar Statisztikai Évkönyvben közölt általános indexszámok szerint 1929. és 1938. között az ipari fejlődés Romániában erőteljesebb volt, mint Magyarországon, 1929=100 alapon ugyanis az ipari termelés általános indexszámai:

	1932.	1933.	1935.	1936.	1937.	1938.
Magyarországon	63.6	61.5	76.8	90.1	103.0	106.2
Romániában	84.0	101.0	124.0	132.0	137.0	133.0

A népszövetségi statisztika /:Annuaire Statistique:/ szerint a magyarországi és romániai ipari fejlődés indexszámai:

	Magyarország	Románia
1929.	100	100
1930.	95	97
1931.	87	102
1932.	82	89
1933.	88	103
1934.	99	124
1935.	107	122
1936.	118	130
1937.	130	132
1938.	127	
1939.	154	
1940.	163	
1941.	166	

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az egész gyáriparról a két országban az 1937. évben a következő adatok adnak áttekintést:

Magyarország és Románia gyáripari termelése 1937-ben.

	Az üzemek száma	Motorikus erő HP	Munkáslétszám	A termelés értéke millió pengő millió leu
Vas- és fémipar, gépgyártás				
Magyarország	533	307.389	80.566	650.9
Románia	341	150.381	49.990	10.761
Villamos áramfejlesztés				
Magyarország	271	775.200	6.969	131.2
Románia				
Kő-, agyag-, üvegipar				
Magyarország	551	76.589	28.931	109.3
Románia	318	63.562	23.556	2.328
Fa- /és csont/ ipar				
Magyarország	342	24.476	12.902	77.1
Románia	623	59.827	42.049	3.389
Bőr- /viaszosvászon és gumi/ ipar				
Magyarország	106	28.787	10.332	127.9
Románia	151	12.464	11.941	2.739
Fonó-, szövő és ruházati ipar				
Magyarország	569	127.674	77.029	587.2
Románia	516	64.687	67.307	13.830
Papiros- és sokszorositó ipar				
Magyarország	219	35.242	12.593	104.8
Románia	127	53.803	14.483	3.125
Élelmezési ipar				
Magyarország	1.027	254.968	32.802	885.8
Románia	778	105.059	32.452	10.564
Vegyészeti ipar				
Magyarország	284	61.100	14.380	278.3
Románia +/	253	186.680	4.994	1.076.0
Összesen:				
Magyarország	3.902	1,691.731	276.500	2.952.4
Románia	3.117	689.663	265.620	61.277.0

+/ Kb. a mai területre kiszámitva.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A két termelési statisztika számadatai természetesen nem hasonlithatók össze minden további nélkül. A felvételben s az értékelésben kétségen kivül nagy különbségek vannak. Az egyes alcsoportokba nem bizonyos, vajjon ugyanazok a szakmák tartoznak-e. A villamosáramfejlesztés pl. a román gyáripari statisztikában külön egyáltalában nem szerepel; a motorikus erőt Magyarországon a felhasznált villamoserővel együtt adtuk meg s a rendelkezésünkre álló román statisztikából a villamos és az egyéb motorok száma külön nem állapitható meg, stb. stb. Megjegyezzük, hogy a romániai adatok kb. a mai Romániára vonatkoznak, tehát Besszarábia, a bukovinai és dobrudzsai részek nélkül, de az Északerdélyről rendelkezésre álló adatok hozzászámitásával, viszont a Romániától elszakitott, de Ruszinszkóhoz csatolt részek elhanyagolásával, mert ezekre egyelőre nincs adatunk. Ez a rész különben ipar tekintetében egészen szegény, kivéve a faipart és a vele kapcsolatos vegyészeti ipart.

Az igy megmaradó Románia és a mai, ill. trianoni Magyarország iparának állapota között a háboru előtti években nem volt döntő különbség. A munkáslétszám Magyarországon alig valamivel nagyobb. Az egész termelés értéke 1937-ben Magyarországon bruttó 2.952.4 millió pengő volt s ez 1 pengő = 30 leu alapon átszámitva kereken 87 milliárd leut tett ki. Még ha levonjuk a villamos áramfejlesztés termelési értékét, akkor is 84 milliárd leu marad s ha 25-tel számitanók át a leut, még mindig 70.5 milliárd leu, a romániai gyáripar 61.3 milliárd leu termelési értékével szemben, tehát 17-18 %-kal több, mint Romániában. Ez magában véve nem lényeges különbség, de figyelembe veendő, hogy sokkal nagyobb országról és legalább 50 %-kal több lakosságról van szó; Magyarország erősebb iparosodási foka tehát ezekből a számokból is kétségtelen.

A legnagyobb különbség a vas- és fémipart, a gépgyártást és az elektrotechnikai ipart magábanfoglaló csoportnál mutatkozik. Ebben a csoportban Magyarország már 1937-ben kereken 80.000 munkást foglalkoztatott, Románia 50.000-et. A termelés értéke azonban Magyarországon ebben a csoportban a romániainak majdnem két és félszerese.

A termelés értékét tekintve ugy Magyarországon, mint Romániában megelőzi a vasgépipart a textilipar, Magyarországon kereken 18 milliárd leu, Romániában 14 milliárd leu értékkel.

Az élelmezési iparban a munkáslétszám majdnem azonos, a termelés értéke azonban Magyarországon csaknem két és félszer annyinak mutatkozik, mint Romániában.

A faiparban a magyarországi 13.000-el szemben Romániában 42.000 a munkáslétszám s ebből több mint 14.000 jut Erdélyre; a termelés értéke Magyarországon átszámitva 2.3 milliárd leut jelent, Romániában 3.4 milliárdot; a különbözet inkább kevésnek látszik, de - mint mondottuk - kérdés, hogy

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

azonos-e a csoportositás, az értékelés, é.i.t.

Kiegészitésül közlünk még néhány olyan adatot, amelyek néhány iparágra nézve mennyiségileg állanak rendelkezésünkre /Magyar Statisztikai Évkönyv/, tehát az összehasonlitásra kiválóan alkalmasak.

Ezek közül a következő példákat idézzük:

Répacukorgyártás ezer métermázsában:

	1935/36.	1936/37.	1937/38.	1938/39.
Magyarország	1.053	1.294	999	1.146
Románia	1.221	679	704	1.392

Villamosenergia-termelés millió kw.órában:

	1935.	1936.	1937.	1938.
Magyarország	897	978	1.061	1.109
Románia	462	957	1.077	1.135

Cementgyártás ezer tonnában:

Magyarország	280	271	336	339
Románia	361	376	464	532

Az ipari termelés adatainak egybevetése, a magyar ipar ismerete s a multak tapasztalatai arra utalnak, hogy a román ipar versenye nem fenyegeti a magyar ipart. De persze ez teljesen akadémikus értékü megállapitás; a gyakorlatban attól függ, hogy milyen gyorsan és milyen mértékben tudjuk a magyar gyáripart rekonstruálni és hogyan, mikor tudunk olyan ipari nyersanyagokhoz jutni, amelyeket sem mi nem termelünk, sem Románia.

Romániával lebonyolitott forgalmunk azonban a multban általában deficites lévén, azt kell mondanunk, hogy a vámuniótól függetlenül mindent el kell majd követni a jövőben, hogy Romániába minél több iparcikket exportálhassunk. Románia felvevőképessége alig kétséges, mert hiszen jelentékeny behozatalának tulnyomó nagy része iparcikkekből áll és fő beszerzési forrása, Németország, a közel, sőt a távolabbi jövőben is sokkal kevésbbé fog rendelkezésre állani, mint a háboru előtt. Nem kétséges továbbá az sem, hogy ellentétel gyanánt - természetesen nem kompenzációs forgalomban, hanem a szabad áruforgalom automatizmusa révén - olyan árukat hoznak be, amelyek nagyrészt továbbfeldolgozás számára szükségesek.

- . -

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Külkereskedelem.

Magyarország és Románia a háboru előtt egyaránt jellegzetesen mezőgazdasági exportország gyanánt szerepelt a köztudatban. Míg azonban a román kivitel fontosabb cikkei között a fürészelt fától és az ásványolajfinomitványoktól eltekintve, iparcikk egyáltalában nem szerepelt, addig Magyarország igen jelentős értékben exportált villamosgépeket és készülékeket, vasfélgyártmányokat, gépeket és készülékeket, vasárukat, vasuti kocsikat, textilárukat, bőrárukat, gyógyszereket és nagyon sok egyéb iparcikket, a világ minden tájára. Magyarország külkereskedelmi mérlege 1920 és 1929 között állandóan deficites volt, azután 1938-ig bezárólag aktiv. Románia külkereskedelmi mérlege 1933. óta állandóan aktiv volt.

	Magyarország		Románia	
	behozatala	kivitele	behozatala	kivitele
	ezer pengő		millió leu	
1935.	402.345	451.516	10.848	16.756
1936.	436.538	504.382	12.638	21.703
1937.	483.581	588.015	20.285	31.568
Az 1935-37. három év átlagában				
	440.821	514.637	14.590	23.342

Ugy az összforgalom, mint a kivitel Romániában /:pengőre átszámitva:/ valamivel tulhaladja a magyarországit, de távolról sem olyan mértékben, mint a lakosság aránya.

Magyarország külkereskedelmi mérlege éppen ugy, mint Romániáé, az utóbbi években felesleggel zárult; az egyenleg volt:

	Magyarországon	Romániában
1935.	+ 49.171 ezer pengő	+ 5.908 millió leu
1936.	+ 67.844 " "	+ 9.065 " "
1937.	+ 104.434 " "	+ 11.283 " "
Az 1935-37. év átlagában		
	+ 73.816 ezer pengő	+ 8.752 millió leu

Itt mindjárt előrebocsátjuk, hogy Magyarország és Románia külcsönös forgalmában állandóan, lényegesen deficitesek voltunk.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A magyar behozatalban az első vonalban szerepelnek olyan áruk, amelyekből Románia nagy tömegekkel rendelkezik. Igy pl. a nyers és megmunkált fa, az 1935-37. évben is mindig a legnagyobb behozatali tétel volt s 1937. évi csaknem 11 millió q importja az egész behozatalnak érték szerint csaknem 13%-a. A szóbanlévő három év átlagában fabehozatalunk súly szerint 9.467 ezer q, érték szerint 48.863 ezer pengő volt.

Az ásványolaj 1937. évi 2.8 millió q behozatalának értéke 22.3 millió pengő, értéke az egész importnak 4.6 %-a. Az 1935-37. évek átlagában az ásványolaj-behozatal 2.4 millió q volt, 16 millió pengő értékben.

A jellegzetesen magyar behozatali cikkek közül, amelyek a mainál nagyobb mértékben Romániából is volnának fedezhetők, megemlitjük a nyersbőrt, az olajos magvakat, az égetett szódát, a gyapjut, faszenet, olajpogácsát, korpát, kősót és a többit. Kukoricát jó termesü években Magyarország exportált, de mint emlitettük, gyakran importra szorultunk, igy pl. 1936-ban, midőn 2.2 millió q tengerit voltunk kénytelenek behozni és ebből 1.9 millió q-t Romániából. Ennek értéke 21.4 millió pengő volt; több, mint harmadrésze az egész évi romániai származásu behozatalunknak. A kukorica külforgalmára egyébként Magyarország és Románia kölcsönös kereskedelmével kapcsolatban még visszatérünk.

Magyarország kivitelében a háborut megelőző három évben a buza haladt az élen; a rozzsal és a liszttel egybevéve ennek exportja /:melyre a közel jövőben nem számithatunk:/ 1936-ban 6.03 millió q-t tett ki 95.7 millió pengő értékben, ami az egész kivitelnek 18.9 %-a volt. Az utolsó három békeévben a buzakivitel volt:

1935-ben	3.3 millió q	52.7 millió pengő értékben	
1936-ban	5.1 " "	80.4 " " "	
1937-ben	3.6 " "	62.2 " " "	
átlag	3.2 " "	65.1 " " "	

ehhez a rozskivitel három éves átlaga:

0.57 millió q 9 millió pengő értékben

s a buza és rozslisztkivitel átlaga:

0.55 millió q 11.7 " " "

a buza, rozs és liszt együtt 5.0 " " 85.8 " " "

Ez együtt a szóbanlévő három év behozatali értékének átlagosan 16.7 %-a.

Ezután a vágó- és igásállatok következtek. 1935-37-ben a kivitel értékének nem egészen 12%-ával, a baromfi 4.8 %-kal

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

a disznózsir és szalonna 4.2%-os átlaggal, továbbá toll, maláta, vaj, gyümölcs, tojás, friss és elkészitett hus és egyéb mezőgazdasági termékek. Az ipar legfontosabb kiviteli cikkeit a vas- és gépipar szolgáltatta. Ennek a csoportnak kivitele érték szerint ezer pengőben a következő volt:

	1935.	1936.	1937.
villamos gépek és készülékek	26.997	26.250	28.140
egyéb " " "	13.777	15.888	14.305
vasfélgyártmányok	13.017	12.333	16.036
vasáruk	11.828	12.431	18.981
együtt:	65.619	66.902	77.462

A vas- és gépipar kivitelének 70 millió pengős átlaga tehát meghaladja a buzakivitel átlagát, nem is számitva az 1937. évi 6.3 milliós automobil tengerentulra exportált /:sinautó:/ kivitelt. Erre az ipari csoportra jut az 1935-37. évi kivitel érték-átlagának 11 %-a. De az egyéb elaprózott s a világ minden tájára irányuló ipari kivitel sem jelentéktelen. A Külkereskedelmi Hivatal összeállitása szerint

	1935.	1936.	1937.
	millió pengő		
az ipari kivitel	176.4	192.9	240.3
a mezőgazdasági kivitel	303.9	340.6	390.4

Az utolsó évben tehát ipari kivitelünk már 60%-a volt a mezőgazdaságinak s a háboru kitöréséig ipari kivitelünk jelentősége még növekedett.

Románia behozatalában a legnagyobb szerep csaknem minden évben a különböző vasáruknak jut. Csaknem mindhárom emlitett év átlagában a behozatalnak mintegy hatodrészét teszik ki, e mellett külön nem sokkal kisebb értékkel szerepelnek a gépek.

A vas- és gépcsoport áruiból Románia behozatala:

	1935.	1936.	1937.
	millió lei		
rudvas	15	18	34
vaslemez	341	352	536
vasáruk	1.176	1.679	2.309
cső	347	424	669
gépek	1.676	1.902	3.836
	3.555	4.465	7.384

A három év átlagában Románia 5.1 milliárd leu értékü vas- és gépipari árut importált, ez több, mint harmadrésze 35.2%-a

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

az 1936-37. évi behozatal átlagának. A további feldolgozásra szánt anyagok közül megemlitjük a pamutfonalakat, melyek behozatala 1935-ben, 1936-ban és 1937-ben 15.6, 15.0, ill. 12.4 % volt, a nyerspamutot 2.0, 3.0, ill. 4.5%-kal, a gyapjufonalat 4.1, 3.9 és 3.6 %-kal; a vegyészeti és gyógyszerárukat, melyek behozatala a szóbanlévő években 4.2, 4.6, ill. 3.5%-a volt a behozatal összes értékének.

Románia kivitelében állandóan első helyen állanak a különböző petróleumtermékek s ezek között ismét első helyen a benzin. A nyers ásványolaj és lepárlási termékei együtt az utolsó években az exportértéknek mindig több mint 40%-át, sőt 1935-ben több mint felét tették ki.

Az ásványolaj és lepárlási termékeinek kivitele az utolsó három évben a következő volt:

	1935.	1936.	1937.
	millió leu		
nyers ásványolaj	340	580	854
benzin	4.306	4.506	5.940
világitó petroleum	1.364	1.317	2.331
egyéb	2.558	2.480	3.579
összesen:	8.568	8.883	12.704

Az ásványolaj és termékeinek kivitele az utolsó három év átlagában mennyiség szerint 63.5 millió q volt; ugyanekkor a magyar behozatal átlaga 2.4 millió q, 3.8%-a a román kivitelnek.

A buza és rozs /:ez utóbbi jelentéktelen:/ kivitele a három év átlagában 7.2 millió q volt, mintegy másfélszerese a magyar kivitelnek. A lisztexport ugyszólván semmi. Kérdéses, hogy Besszarábia elvesztése után Romániának lesz-e egyáltalában kenyérgabona kivitele.

A kivitel értékében a buza és a rozs 14.2%-os átlagot jelent.

A harmadik legfontosabb kiviteli cikk a nyers- és az épületfa; ennek exportja a három évben az exportérték 8.5%-a. A kukorica átlagos exportértéke 7.6%, de egyes években, igy 1935-ben és 1936-ban tulhaladta a fát.

E jellegzetes romániai exportcikkek mögött többékevésbbé messze elmarad a szarvasmarha, a sertés, a tojás, az olajosmagvak, stb. kivitele.

az ásványolajtermékeken és a fürészelt
fán kivül a leg áruk között alig szerepel.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A külföldi beszerzési és elhelyezési piacok tekintetében mind a két állam tevékenysége nemcsak párhuzamos, hanem olykor egyenesen azonos volt. Németország állt az első helyen épp úgy a behozatal, mint a kivitel tekintetében már a háboru előtt s a háboru alatt - melyről már számadatokat nem közlünk, egyrészt, mert Németország megszállta Ausztriát és Csehszlovákiát, másrészt, mert mind a két államra egyformán rákényszeritette szövetségét - domináló helyzete még jobban kifejezésre jutott.

Érték szerint a háborut megelőző években Németország részesedése volt

	1935-ben	1936-ban	1937-ben
Magyarország behozatalában	22.7%	26.0%	25.9%
Románia "	23.8%	36.1%	28.9%
Magyarország kivitelében	23.9%	22.8%	24.1%
Románia "	16.7%	17.8%	19.2%
Ausztria részesedése volt			
Magyarország behozatalában	18.8%	16.6%	18.0%
Románia "	10.8%	13.4%	8.5%
Magyarország kivitelében	19.1%	17.2%	16.9%
Románia "	12.6%	8.6%	6.8%
Csehszlovákia részesedése volt			
Magyarország behozatalában	4.8%	5.0%	6.3%
Románia "	13.0%	11.5%	16.1%
Magyarország kivitelében	4.6%	4.0%	3.5%
Románia "	5.9%	7.0%	8.2%

Ha Németországot, Ausztriát és Csehszlovákiát együtt vesszük, ezeken a piacokon volt a két ország részesedése érték szerint 1935-1937. átlagában

a magyar behozatal	az összes magyar import		48.0%-a
a román "	"	"	54.2%-a
a magyar kivitel	"	magyar export	45.3%-a
a román "	"	román "	34.2%-a

A magyar behozatal tehát viszonylag valamivel kisebb, annak javára, hogy iparosodottabbak vagyunk, mint Románia. Kiviteli részesedésünk viszont nagyobb, mert a román kiviteli cikkek közül az ásványolaj és a fa nem volt annyira ráutalva ezekre a piacokra, mint a magyar mezőgazdasági tömegcikkek. Általában

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

azonban a német birodalomban s az általa később leigázott területeken volt kényszeritve elhelyezni mind a két ország mezőgazdasági termésfeleslegeinek javarészét s még csak "szájharmonikát" is alig kapott érte, hanem csupán milliárdokat kitevő papirosköveteléstt. A dolog tragikomikusnak is mondható, de valójában tragikus alakulása, hogy ez a probléma: a német piac elvesztésének pótlása egyelőre nem fog gondot okozni, mert a háboru előttihez hasonló mezőgazdasági exportfeleslegekről nem lehet többé beszélni; legkevésbbé Magyarországon.

Magyarország és Románia egymás között lebonyolitott külkereskedelmi forgalma sokkal kisebb volt, semmint azt a szomszédság s a régi összeköttetések indokolnák. Ugyanez elmondható azonban Magyarország minden délkeleti szomszédjáról, különösen a magyar kivitel tekintetében, melyben a magyar ipar egyébként egyre nagyobb szerepet játszott. A "Keletre magyar!" jelszó sokkal kevésbbé érvényesült, mintsem várni lehetett volna.

	A magyar statisztika szerint		A román /népszövetségi/ statisztika szerint	
	Magyarország behozatala Romániából		Románia kivitele Magyarországba	
	érték ezer pengő	az összes behozatal %-a	érték millió leu	az összes kivitel %-a
1935.	53.876	13.4	1.330	7.9
1936.	58.524	13.4	1.041	4.8
1937.	47.569	9.8	1.382	4.4
	Magyarország kivitele Romániába		Románia bevitele Magyarországból	
	érték ezer pengő	az összes kivitel %-a	érték millió leu	az összes bevitel %-a
1935.	24.012	5.3	702	6.5
1936.	24.352	4.8	769	6.1
1937.	25.079	4.3	841	4.1

A három év átlagában tehát kivitelünk 4.8%-át helyeztük el Romániában s behozatalunk 12.2%-át szereztük be ettől a szomszédunktól. Románia egész kivitelében 5.4%-ot, behozatalában 5.6%-ot jelentett a magyar piac.

Külkereskedelmünk mérlege Romániával szemben szinte állandóan deficites. A passzivum 1935-37. átlagában 28.8 millió pengő volt. A német birodalmon s az általa megszállott Ausztrián kivül Romániát külforgalmunkban Olaszország és Anglia előzte meg. Romániában megelőzött bennünket Németországon, Ausztrián és Csehországon kivül Franciaország, melynek részesedése Románia behozatalában a három év átlagában 6.4%, kivitelében 6.1%, Nagybritannia

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

/:8.8, ill. 10.9 :/ s többnyire Olaszország is /:4.5, ill. 8.6%:/.

Az 1937. évben Romániában 25.1 millió pengő értékü árut helyeztünk el, ugyszólván kivétel nélkül iparcikket, ugyanakkor - a nélkül, hogy tengeri kikötönk lenne - Nagybritanniában 42.4 millió pengő értéküt, Svájcban 24.3 millió pengő. Svédországban 9.0 millió pengő értéküt, tehát abszolut értékben vagy viszonylag sokkal többet. Ismeretes, hogy amilyen mértékben exportképes lett a magyar ipar, olyan mértékben igyekezett a nyugati, sőt a tengerentuli piacokat felkeresni, hol kvalitásait jobban méltányolták s hova természetesen az értékálló valuták s a velük egybekötött különböző előnyök is csábitották.

Fontosabb behozatali, ill. kiviteli cikkeink a következők voltak:

	1935.	1936.	1937.
	e z e r	p e n g ő b e n	
Magyarország összes behozatala Romániából	53.876	58.524	47.569
ebből:			
ásványolaj	9.281	14.009	20.971
bárdolt és fürészelt fa	9.997	14.372	16.635
tüzifa	2.200	2.281	3.424
nyers épület és szerfa	991	1.481	2.407
olajpogácsa	1.978	850	740
faszén	761	620	565
nyers- és ócskavas	101	72	351
olajos magvak	76	16	270
kősó	104	119	234
kukorica	21.602	21.444	2.7
nyersbőr	100	124	34
márvány	147	135	197
égetett gipsz	137	134	196
Összes kivitelünk Romániába	24.012	24.352	25.079
ebből:			
vasáruk	4.471	4.694	6.071
vasfélgyártmányok	6.652	3.999	4.122
gépek és készülékek	2.939	4.048	3.172
villamos gépek és készülékek	1.369	1.897	2.030
villamos izzólámpa	1.007	1.159	652
dinamógépek	282	470	633
szérumok és vaccinák	225	402	556
gyógyszerek	393	343	494
selyem és selyemfonal	540	1.813	459
pamutszövet	135	216	423
lenfonal	290	194	425
üveg és üvegáruk	54	176	373
kenderfonal	99	128	369

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az ásványolajimport a három év átlagában 14.7 millió pengő; ez több, mint negyedrésze az átlagos behozatalnak, de a mai helyzet szerint megszüntnek tekinthető. A fa három évi átlaga 17.9 millió pengő, csaknem harmadrésze az átlagos behozatalnak.

Kivitelünkben a vas- és gépipari csoport három évi átlag szerint 67 %-ot jelentett; a hátralévő kisebbség el volt aprózva, csaknem kivétel nélkül iparcikkek között.

A kukorica szerepe kölcsönös forgalmunkban s egész külkereskedelmünkben nagyon változatos. Az 1928-37. közötti 10 évben a kukorica-behozatal 6.8 millió q volt, 85.5 millió pengő értékben, midőn az 1933. és 1934. évben egyáltalában nem volt behozatal, 1937-ben pedig elenyészően csekély. Ezen időszak alatt a romániai behozatal 4.5 millió q volt, 1935-37-ben a behozatal együtt 4.7 millió q s ebből 3.7 millió q romániai, 819 ezer q jugoszláviai származású. Ugyanebben az évtizedben /1928-37./ kivitelünk valami kevéssel több volt, mint a behozatal, kereken szintén 6.8 millió q, amiből az utolsó három évre együtt nem egészen 2 millió q jutott.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A valutakérdés.

Vámunió létrejötte esetére általában elméletileg s az adott esetben gyakorlatilag is a legtöbb nehézséget a valutakérdés megoldásánál látjuk felmerülni. Ha átgondoljuk, hogy a vámunió a két ország valutapolitikája tekintetében milyen intézkedésekre kell hogy vezessen, nagy terjedelmü és igen bonyolult feladatkört látunk magunk elött. Nem volna helyes ugyan a mai helyzetből kiindulnunk, midőn állampénzügyeink - ha szabad őszintén beszélni - teljesen rendezetlenek, legalábbis tőzsdei forgalom nincsen, a magánforgalomban szélsőséges irányzatok érvényesülnek; - de még olyen viszonylagos nyugalmi helyzetben is, mint amilyen volt a háboru előtt, a vámunióval összefüggő valutáris kérdések tisztázása rendkivül sok nehézséget okozott volna.

Technikai természetü, de nem mellőzhető nehézség az, hogy a két állam valutáris helyzetének megitéléséhez is hiányzanak pillanatnyilag a kellő adatok. A romániai viszonyokat is ismerő gazdasági szakemberektől nyert értesüléseink szerint azt lehet mondani, hogy mig a háboru előtt az állampénzügyek s a valutáris helyzet tekintetében Magyarország volt kedvezőbb helyzetben, addig most ezt inkább Romániáról lehet elmondani, ahol az árak, a bérek, az értékpapirok, a külföldi valuták és az arany értékelése tekintetében, értesülésünk szerint, kevésbbé mutatkoznak azok a szélsőséges jelenségek, mint nálunk.

Sajnos, még a háboru előtti normálisabb időkre nézve sincsen megfelelő összehasonlitási alapunk, mert pl. a népszövetségi statisztika már évek óta nem közli Románia fizetési mérlegét. A mai viszonyok között természetesen hiábavaló igyekezet is volna akár az egyik, akár a másik állam helyzetét a jegybankról, az állampénzügyekről s a fizetési eszközök forgalmáról szóló klasszikus tanitások által előirt mértékkel mérni és összehasonlitani. A bankjegyforgalom mindkét államban egészen rendkivüli módon megnövekedett, Romániában mégis, értesüléseink szerint, nem olyen mértékben, mint nálunk. Magyarországon az infláció tünetei szemmel láthatóan szaporodnak, aggályos mértékben. Sem a kibocsátott bankjegyek fedezetéről, sem arról nem lehet beszélni, hogy a kibocsátásokkal szemben az állampénztárba adók és más közkötelezettségek alakjában a bankjegymennyiségnek megfelelő része visszafolyna.

Ismeretes, hogy ez a bankjegyinfláció többé-kevésbbé leplezett formában már a háboru alatt kifejlődött és egyuttal bekövetkezett valutáris helyzetünk eltolódása Románia javára.

A népszövetségi "Annuaire Statistique" 1941-1942. évi

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

kiadványa szerint egyreszt Magyarország, másrészt Románia bankjegyforgalma a következőképpen alakult:

	1934.	1935.	1936.	1937.	1938.	1939.	1940.	1941.	1942.
Magyarország /millió P/	381	417	436	466	863	975	1.387	1.984	2.958
Nagyrománia /mill leu/	22.307	23.127	25.663	29.595	34.902	48.800	64.349	96.650	177.350

A deklarált aranytartalék millió aranydollárban számitva a két államban ugyanazon idő alatt ugyanazon forrás szerint a következő volt:

	1934.	1935	1936.	1937.	1938.	1939.	1940.	1941.	1942.
Magyarország	14	14	15	15	14	14	14	14	14
Nagyrománia	62	65	67	71	79	90	93	108	125

A bankjegyforgalomra meg kell jegyezni, hogy Magyarország területe 1938-ól-ben megnövekedett, Romániáé pedig csökkent. A magyar bankjegyforgalom 1942-ben az 1934. évinek csaknem nyolcszorosa volt; a romániai valamivel több, mint ötszöröse.

Magyarországon az utolsó bankkimutatás a mult év őszén jelent meg és kereken 10 milliárd pengő bankjegyforgalmat mutatott ki; ez az 1934. évinek 21-szerese. Ma már nyilvánvalóan ennek a háromszorosán is tul vagyunk.

Romániaban a bankjegy forgalom 1944. év végén 355 milliárd leu volt, tehát az 1934. évinek 16-szorosa. A "Royal Institute of International Affaire" kiadásában megjelenő "South Eastern Europa" szerint Magyarország külföldi adóssága volt 1938-ban 1858 millió aranypengő, vagyis 110 millió font sterling.

A Magyar Nemzeti Bank összeállitása szerint Magyarország külföldi tartozásai 1944. március 31-én 2.267.3 millió pengőt tettek ki; ebben egy egészen csekély összeg, 8.6 millió pengő Romániával szemben állott fenn.

Az előbb idézett angol forrás szerint Románia külföldi adossagai 1937-ben 140.3 millió angol fontot tettek ki, amihez még 63.9 millió font háborus tartozás járul.

Egyik forrásunk szerint a romániai Nemzeti Bank aranyfedezete 1944. végén még nagyobb volt 20%-nál.

A Magyar Statisztikai Szemle kimutatása szerint

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

/1939.V.sz./ a háborut megelőző három évben az aranytartalék és a bankjegyforgalom a két államban a következőképpen alakult:

	1936.	1937.	1938
	aranytartalék		
	millió pengő		
Magyarország	84	84	124
Románia	383	406	452
	bankjegyforgalom		
Magyarország millió P	436	466	863
Románia millió lei	25.663	29.391	34.902

A vámunióval összefüggő valutakérdések megoldása természetesen annál nehezebb, minél nagyobb a különbség a két állam valutahelyzete között. A háboru előtti évek tapasztalatai alapján arra kell számitani, hogy a valuta- és devizaforgalom a viszonylagos nyugalom helyreállta után Magyarországon is, Romániában is s az esetleg egységes gazdasági területen is erős állami ellenőrzés alá lesz vetve. Ez az ellenőrzés csak egységes lehet. Az egységes ellenőrzés azonban csak ugy képzelhető el s különösen ugy egyeztethető össze a vámunió fogalmával, hogy a két állam között viszont a valuta- és devizaforgalom teljesen szabad, minden korláttól és ellenőrzéstől mentes. Ennek előfeltétele viszont legalábbis a két állam valutájának egymás-közötti állandó viszonya.

A két állam pénzügyeinek, valutáris viszonyainak rendbehozása s a két valuta között - ha a kettős valuta bár csak formailag is fennmarad - fix relációnak megkötése a vámunió-nak elengedhetetlen feltétele.

Ha mind a két állam fizetési mérlege tökéletesen és állandóan egyformán egyensulyban volna, akkor a vámunión belül nem volna valutáris probléma. Ha azonban az egyesuly nincs meg, vagy nem elég biztonságos, akkor már különböző zavarok állanak elő az áruforgalomban is. A fizetési mérleg tekintetében gyengébb állam a behozatala fedezéséhez szükséges ellentételeket vámunió esetén vagy a másik állam árukészlete terhére, vagy aranytartaléka terhére szerzi meg; mindkét eljárás feltétlenül kedvezőtlenül hat vissza a másik állam valutájára.

Ismeretes egyébként, hogy a romló valuta behozatali védelmet és kiviteli prémiumot, tehát a vámunion belül vámvonalat jelent. A fix valutareláció tehát conditio sine qua non. A gondolatsort folytatva igy odajutunk, hogy mint általában a vámuniós konstrukcióból a stabil és egymáshoz képest fixirozott árfolyamu valutákból is következik, a kereskedelempolitikai közösség, az általános gazdaságpolitika közössége s a külpolitikának olyan egyirányusága, amely a közösségnez szintén igen közel álló.

Még hamarabb s szükségszerüen felmerül nem csupán fix relációju, de közös valuta esetleg a közös jegybank,

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

vagy két közös ellenőrzés alatt és egyforma elvek szerint müködő jegykibocsátó bank kérdése.

A jegybankok közötti szoros kapcsolat, a valuták stabil belső árfolyamviszonya /ill. közössége/ s a külföldi árfolyam azonos voltának /közösségének/ szükségessége alig szorul magyarázatra. Az is nyilvánvalónak látszik, hogy a kartelben lévő vagy közös jegybank függetlenségét az államtól minél teljesebb mértékben meg kell óvni. Még igy is nehéz lehet kikerülni, hogy /:a külpolitikáról nem is szólva:/ belpolitikai intézkedések /:általános gazdasági politika, árpolitika, stb.:/ a valuták helyzetére befolyással ne legyen.

A gondolatmenetet nem akarjuk folytatni, mert a vámközösség s a jegybankpolitika közössége /:vagy azonossága:/ könnyen olyan látszólag messzemenő, de tényleg a kérdéssel összefüggő közösségi kivánságokhoz vezethet /:pl. szociálpolitika, árkérdés, bérkérdés, stb.:/, amelyek tekintetében teljes függetlenségünket fenn óhajtjuk tartani.

A jegybankpolitika, ill. a valutapolitika s az általános gazdaságpolitika bonyolult összefüggéseinek taglalása tulmenne a fejtegetések keretein. Elég, ha pl. arra utalunk, hogy mindkét államnak szüksége van külföldi nyersanyagokra, tehát külföldi követelésekre, melyeket csak exporttal /:az induláskor esetleg kölcsönnel:/ lehet megszerezni. Egyetértés kell tehát az exportpolitika terén; az export mögött azonban termelés áll, tehát termeléspolitika s az ezzel összefüggő belföldi intézkedések egész sora.

Megismételjük befejezésül, hogy az egész problémakörben a legnehezebbnek tartjuk a valutakérdést, amelynek elvi rendezése a két állam részéről igen nagyvonalu elhatározásokat tételez fel s technikai részletmegoldásai is egész sor legyőzendő nehézséggel járnak.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Összefoglalás.

Vázlatosan ismertettük egymással szembeállitva Románia és Magyarország mezőgazdasági és ipari termelő erőit. A háborus évek e pillanatban még meg nem mérhető változásait mellőzve, azt tételeztük fel, hogy a háboru előtt mind a két állam nagyjából a gazdasági egyensuly állapotában volt és ehhez a helyzethez visszatérni igyekszik, tehát a háboru előtti viszonyok ismerete következtetést enged a jövőre nézve. Mint mondottuk, a két szomszéd állam gazdasági szerkezete alapjában nem változhat meg. Megmarad tehát az a tény, hogy egy kisebb, de nagyobb népsürüségü ország áll szemben egy nagyobb, ritkábban lakott állammal, melynek mezőgazdasága kedvező helyzetben van annyiban, hogy a fejlődésnek /:a többtermelésnek:/ igen nagy lehetőségei állanak előtte. Azonban Magyarország számára sem hátrányos az, hogy viszonylagos terméseredményei a háboru előtt már jóval kedvezőbbek voltak, mint Romániáé és a földreform okozta elkerülhetetlen átmeneti csökkenés után bizonyára nagyobbak is lesznek.

Az ipar tekintetében is összefoglalva azt mondhatjuk, hogy a munkahelyek s a termelés globális összege tekintetében talán nincsenek rendkivül nagy különbségek, de a román ipar előtt fejlődés tekintetében még nagyobb tér nyilik, mint a magyar ipar előtt s nyersanyaggal kedvezőbben van ellátva.

Mindezeket figyelembevéve azt kell mondani, hogy a magyar ipar a Romániával esetleg létesitendő szabad forgalmat nem tekintheti ugy, mintha számára egyszerüen fogyasztópiac nyilna meg, melyen most már nehézség nélkül helyezheti el áruit. A meglevő román ipar a magyar iparnak a legtöbb szakmában valószinüleg igen jelentős versenyt okozna, annál inkább, mert bizonyára kihasználná azt a néhány évet, amely alatt a magyar kivitelt a jóvátételi terhek erősen csökkentik, továbbá azt a körülményt, hogy termelési költségei, legalább egyes iparágakban, feltehetően kisebbek, mint a magyarországiak. Ennek ellenére egy nagyobb, szabadon használható, hozzánk régi összeköttetésekkel füzött piac megnyilásában kell gazdasági előnyöket látni, pusztán az ipar szempontjából is.

A vámunió kérdésének megitélésénél azonban nem mellőzhetjük a mezőgazdaság szempontjait sem. Ha a multakra visszatekintünk, akkor könnyen elképzelhetjük, hogy magyar agrárpolitikusok - s ha jóhiszemüek is - neveltetésük és a multak tradiciói alapján aggódalommal szemlélik azt a tervet - ami az ipar szempontjából előnyös - hogy egy keleti agrárszomszéd előtt a határok megnyittassanak. A mezőgazdaság problémájába mélyebben nem óhajtunk behatolni, de azt hisszük, hogy ezek az aggályok indokolatlanok lettek volna már a régebbi multban és még sokkal

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

inkább ma. Addig, amig a háborus pusztitások hatásai tartanak, az állatállomány rekonstrukciója meg sem kezdődhetett, élelmiszerhiánnyal küzdünk: addig a mezőgazdaságnak nem kell tartania attól, hogy egy olcsóbban termelő, velünk vámunióban levő terület árainkat erősen a termelési költségek felé nyomja le. Egyébként a magyar gazdatársadalom a földreform következtében oly gyökeresen megváltozott, hogy képes lesz ezt a kérdést a maga külön szempontjai szerint, a multak nyomása alól felszabadulva, teljes elfogulatlansággal megvizsgálni, midőn előreláthatólag arra az eredményre jut, hogy esetleges mezőgazdasági feleslegeinket egyesült erővel valószinüleg kedvezőbben értékesithetjük, mint külön-külön s egymásnak a világpiacon is versenyt okozva.

Ha az ország két legfontosabb termelőrétege számára mutatkozó előnyöket és hátrányokat igy mérlegeljük s ha hozzávesszük, hogy a kereskedelemnek, a szállitóvállalatoknak, az egész közlekedésügynek feltétlenül előnyös a megnagyobbodott cselekvési kör, akkor azt kell mondanunk, hogy a magyar közgazdaság általános szempontjai szerint a vámunió tervét előnyösnek kell tekintenünk.

Más kérdés az, hogy megvalósitása nem volna-e összekötve igen nagy terjedelmü és igen sokfelé ágazó feladatok megoldásával, melyek közül azonban nem egy inkább technikai jellegü.

Azokat a nehézségeket, amelyek két, egyébként többé vagy kevésbbé független, egymással vámunióban élő ország gazdasági közösségéből származnak, egész Európában sehol sem ismerhetik annyira, mint Magyarországon, melynek idősebb nemzedéke ezeket a nehézségeket és általában a vámunió következtében felmerülő összes problémákat nem csupán tanulmányaiból, hanem személyes tapasztalataiból, sőt gazdasági vagy közéleti müködéséből is ismeri.

Arra, hogy két független állam saját elhatározásából vámunióba lépjen s gazdasági cselekvési szabadságát önként és véglegesen korlátozza, az uj kor történelmében Európában nem volt még példa. Ennek megállapitásával nem azt akarjuk mondani, mintha a vámunió mindkét fél jószándéka mellett a gondolattól alapjában idegen körülmények s technikai nehézségek miatt megvalósithatatlan lenne. Erről szó sincsen; ha valaha, akkor a mi időnkben, amidőn Európa politikája, földrajza és gazdasága oly óriási változásokon ment keresztül, mondhatjuk azt, hogy egy merőben uj és elméletileg s végcél gyanánt helyesnek felismert koncepció gyakorlati megvalósitásának nehézségei előtt nem kell visszariadnunk. De ezekkel a nehézségekkel tisztában kell lennünk. Mi csak futólag akarunk róluk megemlékezni.

Az állami pénzügyek és az ország valutapolitikájának irányitása terén mutatkozó nehézségekre már utaltunk.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Technikailag nem megoldhatatlan, de egyáltalában nem egyszerű kérdés egy olyan, harmadik államokkal szemben érvényes vámtarifa megszerkesztése, mely mindkét állam érdekeit kielégíti s nem lesz állandó panaszok és rekriminációk forrása. Ezzel szoros kapcsolatban van az a kérdés, vajjon milyen közjogi és technikai apparátus volna leginkább alkalmas egy közös autonom vámtarifa megszerkesztésére.

Ha már ezt a nehézséget legyőztük és sikerült egy autonom vámtarifában megállapodnunk, felmerül az a kérdés, vajjon mi történjék a kereskedelmi szerződésekkel? Milyen apparátus volna hivatva ezekkel foglalkozni és ezek ügyében dönteni? Nem következik-e a közös vámterület gondolatából a külföldi gazdasági képviselet legalábbis szoros kapcsolatának gondolata? Ismeretes az a szoros összefüggés, amely az államok külpolitikáját és gazdaságpolitikáját összekapcsolja. Feltételezzük, hogy a szabad akaratukból vámközösségre lépő államok már eleve el vannak szánva arra, hogy külpolitikájukat állandóan összehangolják, helyesebben szólva: azért gondolhatnak vámunióra, mert külpolitikájuk azonos irányu. De ismét felmerül az a kérdés, hogy technikailag s az apparátust tekintve, ez az összehangolás kifelé hogyan érvényesül képviseleti kapcsolatokban vagy uj közjogi intézményekben? A gazdasági szövetségesek különböző külpolitikája annál kevésbbé képzelhető el, mert az egyik fél helytelen külpolitikai iránya - sőt az egyik fél belpolitikájának helytelen irányitása is - kedvezőtlen hatással lehet a saját valutájára és ezzel megbonthatja azt az egyensulyt és stabilitást, amelynek a szövetségesek valutája között feltétlenül létre kell jönnie.

- . -

Az elhangzottakból nyilvánvaló, hogy pusztán gazdasági megfontolásokból a vámunió gondolatát, tervét, megvalósitását Magyarország számára nem egy vonatkozásban előnyösnek véljük. E mellett tudomásul kell vennünk azt is, hogy hasonló nagy horderejü kérdések eldöntésénél a nemzetközi politika szempontjainak - müködési körünkön kivül eső - figyelembevétele az előrebocsátott kérdésre adandó válasznál legalább oly mértékben kell hogy érvényesüljön, mint maga a gazdasági mérlegelés. De ha mégis megengedjük magunknak, hogy egy politikai megjegyzést tegyünk, akkor ugy véljük, hogy Magyarországon van bizonyos hajlandóság egy ilyen terv rokonszenves fogadására. Talán nem elég általánosak azok az ismeretek, amelyek alapján a tervet gazdaságpolitikailag a közönség szélesebb rétege megitélhetné. De a hajlandóság meglévén, ugy hisszük, hogy nem volna nehéz egy magyar-román vámunió gazdasági jelentőségét a köztudathoz közelebb hozni.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Kevésbbé tudjuk megitélni azt, vajjon a vámunió, amelyet az ezidőszerinti román miniszterelnök javasolt, kelt-e kellő visszhangot Romániában? Elég általános-e a hajlandóság a határon tul arra, hogy a kölcsönösség teljes feltételezésével elfeledtessék, amit egymás ellen hibáztunk és létrejöhet-e egy ilyen mélyreható kapcsolat megteremtéséhez feltétlenül szükséges atmoszféra. A kérdést lehet ugy is fogalmazni, hogy vajjon vannak-e mértékadó gazdasági körök és politikai körök, amelyek a román miniszterelnök ur tervét helyeslik? Ha nincseneks ha tudnók, hogy nincsenek, akkor természetesen nagy tartózkodás volna ajánlatos számunkra. Azt kell azonban feltételeznünk, hogy egy ilyen nagy s a háboruból aránylag kevés veszteséggel kikerült állam miniszterelnöke sokkal inkább érzi a saját felelősségét, semhogy országa közvéleménye ellenére ilyen tervet felvetne.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1
Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

MAGYAR GYÁRIPAROSOK
ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

BUDAPEST, 19 46. január hó
V., Akadémia-utca 1.
Telefon: 124-218.

SECRET

A magyar - jugoszláv

/illetőleg magyar-jugoszláv-román/

vámunio kérdéséhez.

SECRET

[redacted]

Approved

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége
Budapest, V Akadémia u.1

Budapest, 1946 január hó

A magyar - jugoszláv
/illetőleg magyar-jugoszláv-román/
vámunio kérdéséhez.

Az ősz folyamán összegyüjtöttük a magyar-román vámunio tervének megitéléséhez szükséges adatokat. Most arról van szó, hogy ha ez a kombináció kibővülne s Magyarország és Jugoszlávia továbbá Románia vámuniójáról lenne szó, hogyan volna megitélendő ez az alakulat általános magyar nemzetgazdasági, különösképpen pedig ipari szempontból.

A magyar-román vámunióról szóló dolgozatban elsősorban az ipari termelésre való kihatásokat tartottuk szem előtt, bár nem mellőztük a mezőgazdaság szempontjait sem. Most is ebben a keretben kivánnók ezt a problémát elbirálni. A mezőgazdaság álláspontjának alaposabb kifejtése magára a mezőgazdaságra tartozik.

Okunk van azonban rámutatni arra, hogy a mezőgazdaság sem szemlélheti ezt a problémakört ugy, mintha 1939.óta semmi sem történt volna. Teljesen jogos a mezőgazdaságnak az az igyekezete, hogy a maga termelését ne tegye ki más szerencsésebb körülmények között dolgozó államok veszélyes versenyének. Tudvalevő, hogy a magyar mezőgazdaság ma a földreform után, egészen más, mint a háboru előtt volt. Exportképessége egyelőre szünetel, a belső szükségleteket és a jóvátételt együtt nem tudja ellátni és évek nagyon komoly szervező és oktatómunkájára lesz szükség, hogy a birtokmegoszlás oly radikális és feltétlenül a termelés irányának fordulását követelő megváltoztatása után egyensulyi helyzetét megtalálja. Bár teljesen igaz, hogy vámuniot - ha egyszer rákerül a sor - nem öt vagy tiz évre kötünk, de az is igaz, hogy a mezőgazdaság elpusztult állatállományának pótlására illetőleg teljes rekonstrukciójára a fajták szerint különböző, évek hosszu sorára terjedő idő kell. Azok az aggályok, melyek már a mostani háboru előtt sem egészen, hanem inkább csak Nagymagyarországon voltak, többé kevésbbé megérhtetők a piacnak egy kelet felől fenyegető elárasztása tekintetében, ma, véleményünk szerint nem indokoltak s nem alkalmasak arra, hogy a felvetett kérdést lényegesen befolyásolják.

Egészen más kérdés az, vajjon azok a vámunios tervek egyéb, külpolitikai okok miatt, mennyire reálisak s ha igen

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

a pénzügyi s a külkereskedelmi politika tekintetében milyen bonyodalmakat hozhatnának magukkal. Ezekre részletesen most nem akarunk kitérni. Elég ha utalunk arra, amit " A magyar román vámunio kérdéséhez" cimü dolgozatunkban ezekről a problémákról,nevezetesen a valutakérdésről elmondottunk. Most sem óhajtunk tehát arra az alapvető kérdésre felelni, vajjon akár a magyar-román, akár a magyar-román-jugoszláv vámunio hazánk egészen általános szempontjai szerint vizsgálva kivánatos s lehetséges-e. Mi csupán olyan adatokat óhajtunk tárgyilagosan összegyüjteni, melyek alapján megitélhető, hogy h a létrejön, vagy a megvalósuláshoz közel jut egyik vagy másik kombinácio, attól a magyar nemzetgazdaság s a magyar ipar milyen előnyöket és hátrányokat várhat. Nem azt vizsgáljuk, hogy a felvetett kombináció megvalósitása kivánatos-e hanem azt, hogy amennyiben az létrejönne, milyen hatással lenne közgazdaságunkra.

A jelen dolgozatban figyelembe vesszük mind a három ország gazdasági erejét, de részletekbe menően csak Jugoszláviáét, mert Romániával idézett dolgozatunkban már behatóan foglalkoztunk.

Aki valamennyire ismeri a három állam gazdasági viszonyait, az előtt számszerü adatok nélkül sem kell bizonyitani, hogy Jugoszlávia csatlakozása a vámunios terület agrár tulsulyát erősitené, ami mellett azonban figyelembe veendő, hogy Jugoszláviának élelmiszer ellátás tekintetében jelentős passziv területei is vannak.

A három állam területe és népessége.

		Terület négyzetkilométer	Lakosság millió
Magyarország	/1937/	93,000	9.3
Jugoszlávia		248,000	15,5
Románia +/	/1936/	295.000	19.4

+/ Az adatok Nagyromániára vonatkoznak, az uj Románia - egyébként ez áll Jugoszláviára is - határai még bizonytalanok, Eszakerdélyt hozzávéve, de Bessszarábia és Eszak-Dobrodzsa nélkül, Románia területe kb. 237.000 négyzetkilométer és lakossága mintegy 15 millió.

Magyarország népsürüsége négyzetkilométerenkint 97, Jugoszláviáé 61.7, Romániáé 63.

Lakosság és terület dolgában Románia és Jugoszlávia igen közel áll egymáshoz s a három állam együtt mintegy 40 millió lakossal, igen jelentős termelő és fogyasztó területnek volna mondható.

Jugoszlávia mezőgazdasági ország, épugy, mint Románia, de a népesség jelentős része foglalkozik iparral és kereskedelemmel. Kivitelének kétharmad, sőt olykor háromnegyedrésze esik mezőgazdasági termékekre.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Mezőgazdaság

Éghajlat, népsürüség és a mezőgazdasági termelés minősége . terméseredmények és állattenyésztés tekintetében Jugoszlávia sokkal szélsőségesebb jelzőszámu területekből áll, mint Magyarország, vagy akár Románia.

A fontosabb mivelési ágak szerint 1937-ben a megmüvelt terület volt:

	Jugoszláviában	A trianoni Magyarországon	Nagy-Romániában
	ezer hektár		
szántóföld	7.485	5.618	13.878
kert és szőlő	350	326	598
rét és legelő	3.141	1.622	3.920
erdő	7.720	1.104	6. 336

A szántóterület a meliorizációk következtében évről-évre növekszik és még sok lehetősége van.

Állandóan növekszik a kukorica vetésterülete; utána a buza következik, a többi kalászos vetésterülete sokkal kisebb. Délszerbiában, a Bánságban és Bácskában megindult kis területen, / 3.600 hektár/ a risztermelés is.

Mezőgazdasági termés-eredmények

		A trianoni Magyarországon		Jugoszláviában		Nagyrományiában	
	Év :	ezer q.	hektáronkénti átl. termés q.	ezer q	hektáronkénti átl.q. termés	ezer q	hektáronkénti átl. term. q.
Buza	1935.	22.922	13.7	19.895	9.25	26.247	7.6
	1936.	23.892	14.7	29.236	13.2	35.031	10.2
	1937.	19.638	13.2	23.470	11.0	37.601	10.6
	1938.	26.883	16.6	30.299	14.2	48.214	12.6
Rozs	1935.	7.277	11.7	1.961	7.8	3.232	8.3
	1936.	7.141	11.0	2.033	8.0	4.532	10.8
	1937.	6.179	10.2	2.093	8.2	4.513	10.3
	1938.	8.046	12.7	2.271	9.0	5.172	10.7
Árpa	1935.	5.564	13.0	3.755	8.9	9.238	5.6
	1936.	6.583	14.0	4.228	10.0	16.119	10.0
	1937.	5.569	11.9	3.830	9.2	9.172	6.1
	1938.	7.240	16.0	4.213	10.1	8.322	6.5
Zab	1935.	2.459	12.1	2.779	7.5	5.937	7.4
	1936.	2.620	12.2	3.330	9.2	8.471	10.5
	1937.	2.704	11.7	2.978	8.6	5.128	6.5
	1938.	3.104	13.8	3.265	9.0	4.631	7.1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	Év:	A trianoni Magyarországon ezer q	A trianoni Magyarországon hektáronkénti átl. termés q.	Jugoszláviában ezer q	Jugoszláviában hektáronkénti átl. termés q.	Nagyromániában ezer q	Nagyromániában hektáronkénti átl. termés q.
Kukorica	1935.	14.193	12.3	30.284	12.2	53.792	10.4
	1936.	25.931	22.8	51.805	19.1	56.120	10.7
	1937.	27.587	23.1	53.358	19.8	47.519	9.2
	1938.	26.780	22.7	47.359	17.3	50.983	10.2
Burgonya	1935.	13.927	49.5	13.514	52.2	20.221	91.7
	1936.	24.513	82.6	16.280	61.6	21.126	89.8
	1937.	25.594	86.8	16.201	61.9	21.065	89.2
Cukorrépa	1935.	7.690	163.4	4.842	164.8	6.265	170.4
	1936.	11.244	228.5	6.177	204.4	4.266	146.0
	1937.	10.126	215.3	4.044	190.6	4.989	168.2
Dohány	1935.	214		106		130	
	1936.	228		168		151	
	1937.	204		241		103	
Len /rost/	1935.	21		101		95	
	1936.	39		119		118	
	1937.	30		111		87	
Lenmag	1935.	64		9		114	
	1936.	61		15		136	
	1937.	53		13		73	
Kender /rost/	1935.	66		375		227	
	1936.	115		519		282	
	1937.	129		499		270	
Rizs	1935.			44			
	1936.			29			
	1937.			30			

A déli részeken pamutot is termelnek Jugoszláviában; ez azonban jelentéktelen, bár növekvő: 1935-ben 2.000 q volt, 1938-ban 12.000

Az ipari növények közül legfontosabb - és a többi europai termelő országokhoz képest is jelentős - a kender, főként Bácskában és Ó-Szerbiában, 60 ezer hektárra kiterjedő vetésterülettel.

A gyümölcstermelésből kiemelendő a szilva. Becslés szerint 43 millió termő szilvafa van, termésük egyes években a 10 millió q-t is tulhaladja. Külkereskedelmi jelentősége is nagy, igy például 1936-ban 27.500 tonna szárított

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

és konzervált szilvát exportáltak, 88 millió dinár értékben, ami az egész kivitel 2 százaléka volt, alig kevesebb, mint ugyanebben az évben az egyébként oly fontos kukorica-kivitel.

A szántóföldi termékek közül a kukorica értékesitése nem annyira döntő problémája Jugoszláviának, mint Romániának, de még mindig az elsőrangu kérdések közé tartozik. Figyelembe kell venni, hogy Magyarországnak egyes években szintén kukorica kiviteli feleslege volt, mig rossz termés esetén behozatalra szorult, melyet Romániából és Jugoszláviából fedezett. A megváltozott viszonyok között arra lehet számitani, hogy Magyarországon egyelőre nagyobbak lesznek a kukoricával bevetett területek, mint a háboru előtt voltak.

A három államnak együtt igen jelentős kiviteli feleslege volt kukoricából. A behozatal és kivitel mérlege, ezer métermázsában igy alakult:

	1935.	1936.	1937.
Magyarország	- 2.477	- 2.134	+ 1.896
Jugoszlávia	+ 3.877	+ 912	+ 7.251
Románia	+ 6.348	+ 7.713	+ 5.232
a három állam együtt	+ 7.749	+ 6.491	+ 14.379

Jugoszlávia és Románia kukoricát nem importált, mig Magyarország 1935-ben és 1936-ban vitt is ki kukoricát, de behozatala tulhaladta a kivitelt.

Az erdőgazdaság s ezzel kapcsolatban a fakivitel éppen olyan nagyjelentőségü, mint Romániában, Magyarországhoz képest pedig a faellátás rendkivül kedvező. Nyers és megmunkált fából

	Magyarország behozatala	Jugoszlávia kivitele	Románia kivitele
	tiz tonnás vagónban		
1935.	78.932	98.700	89.500
1936.	95.723	58.300	106.600
1937.	109.165	108.600	117.600

A suly szerint kimutatott faexporton kivül Jugoszlávia még nagy mennyiségü / darabszámra kimutatott/ vasuti talpfát adott el külföldön; ezzel együtt a faexport 1935-ben az összes kivitel 19.2 %-át tette ki, ugyanekkor Romániában 8.7 %-át.

Az állatállomány Jugoszláviában az éghajlati, földrajzi és a mezőgazdasági kulturában jelentkező különbségek miatt rendkivül egyenetlen. A főeredmények, 1937-ben a következők:

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	Magyarország	Jugoszlávia	Románia
	ezer darab		
szarvasmarha	1.756	4.169	3.478
ló	798	1.249	1.579
juh	1.484	9.909	10.085
sertés	2.623	3.180	2.760
szamár és öszvér	5	143	15

A kivitelben az élő sertésnek van a legnagyobb jelentősége; az összes kivitel értékének 7-10 %-át tette ki.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

I p a r; b á n y á s z a t

Az ipari nyersanyagok közül nevezetes szerepe van Jugoszlávia gazdaságában a vasércnek és a rézércnek. Szénnel ezidőszerint kedvezőtlenebbül van ellátva, mint Magyarország, de szénbányászata még nagy mértékben fejleszthető.

A vasérctermelés volt, ezer tonnában:

	Magyarországon	Jugoszláviában	Romániában
1935-ben	192	118	46
1936-ban	280	226	53
1937-ben	290	310	63

A népszövetségi statisztika[a] magyarországi vasérctermelést sokkal kevesebbre teszi.

Tény az, hogy Jugoszlávia vasércbányászata erősen fellendült, 1939-ben már 667 ezer tonnát termeltek s ennek nagy részét exportálták.

	A jugoszláviai vasérckivitel volt összesen	Magyarország jugoszláviai vasérebehozatala volt
	e z e r t o n n a	
1935-ben	180	137
1936-ban	313	202
1937-ben	500	228

A vasgyártás Jugoszláviában is mögötte áll a Magyarországinak. A vas- és acéltermelés volt:

	nyersvastermelés			acéltermelés		
	e z e r t o n n á b a n					
	1935.	1936.	1937.	1935.	1936.	1937.
Magyarország	186	306	358	446	553	665
Jugoszlávia	21	44	41	100	125	169
Románia	82	97	127	213	220	239

Rézérce t Bor-ban termelnek, még pedig erősen emelkedő mennyiségben; ez Európának leggazdagabb rézércbánya-ja. Ugyanitt történik a kohósitás is. A jugoszláviai réztermelés volt

1935-ben	39 ezer tonna
1936-ban	39.4 " "
1937-ben	39.4 " "
1938-ban	42 " "

A romániai réztermelés ehhez képest jelentéktelen.

Vezető szerepe van Jugoszláviának az ólomércbányászat tekintetében s jelentékeny horganybányászata is. Magyarországon nem bányásznak az ércekből számbavehető mennyiséget és Romániában is sokkal kevesebbet.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	1935.	1936.	1937.
	ezer tonna		
Jugoszlávia ólomércetermelése	65	66	71.1
horganytermelése	61	52.8	48.8

Az oroszországi ólomérc termelés 1937-ben 55.9 ezer tonna volt s Európában csak a németországi haladta tul /78.9 ezer tonna/.

Széntermelés tekintetében, mint emlitettük, Jugoszlávia Magyarország mögött van.

	barnaszéntermelés			kőszéntermelés		
	1935.	1936.	1937.	1935.	1936.	1937.
	ezer tonna					
Magyarországon	6.718	7.105	8.055	823	827	917
Jugoszláviában	4.028	4.035	4.574	400	441	428
Romániában	1.667	1.673	1.879	278	293	304

Belföldi termelése elegendő nem lévén, Jugoszlávia elég jelentékeny mennyiségü szenet importál.

Vasércben, réz, horgany és ólom érceiben, továbbá krómércben való gazdagsága alapján ipari fejlődésének jövőjét nagyon kedvezően kell megitélni. A meglevő ipar számbavételénél sem szabad megfeledkezni arról, hogy bár O-Szerbia ipara kezdetleges, a Magyarországtól nyert területeken nagas nivón vannak a mezőgazdasági iparok, a horvátországi és a volt ausztriai / szlovén/ területeken pedig az ipar korszerü és versenyképes.

Az ipari keresők száma 1937-ben 690.000 fő volt, ebből a gyáripari munkásság létszáma 290.000 fő.

Ugyanerre az évre a magyar statisztika kevesebb, kereken 276.000 gyári munkást vesz számba, de nem sokkal több, mint félannyi lakosság mellett.

Az egyes iparágak közül legjelentékenyebb az élelmiszer ipar, mely az egész gyáripari termelési érték 32%-át képviseli. Legfontosabb ágazatai - akár csak nálunk - a malom-, cukor- szesz és konzervipar. Közel 9000 hengermalom van évi 37 millió q gabonakapacitással, ami 27 millió q lisztnek felel meg. Vámunio esetén a malomipar tulméretezettsége csak crősödne.

A 8 cukorgyár kapacitása 1.5 millió q, az 1936. évi termelés 870.000 q volt, ami a belföldi termelés kielégitése mellett exportfeleslegre is eredményezett, mert a cukorfogyasztás átlagos fejkvótája a miénknél is kisebb, 4.5 kg.

A faipar az ipari termelés összes értékének 13%-át produkálta. A fafeldolgozó üzemek közül három gyár cellulose gyártással foglalkozott.

A vasércterme lés meghaladja a kohók kapacitását, melyek nem képesek az ország nyersvasszükségletét kielégiteni. Jugoszlávia nyers vasat és vasötvözetet importált.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A vegyi ipar egyik fontos ága a falepárlás. Az ország területén előforduló só , a szóda-, marónátron ,klór és egyéb vegyi termékek nyersanyaga.

Az üvegipar szintén belföldi szódát használ fel, öt gyár öblösüveget, egy táblaüveget állitott elő. A kő- és agyagipar / téglagyártás ,cserépgyártás stb./ helyi szükségletet elégit ki.

A cementgyártás az ország egyik legrégibb iparága, 14 cementgyár évi összes kapacitása 16.000 q a kapacitás azonban legfeljebb felerészben volt kihasználva.

A textilipar fejlődése a két világháboru közötti időre esik s most már a foglalkoztatott munkáslétszám tekintetében az élelmiszer után következik. Ugyanugy, mint nálunk, növekedett a textil nyersanyagok behozatala és csökkent a kész textiláruk importja. A textilgyártás legnagyobbrészt pamutot dolgozott fel; a pamutiparban az orsók száma 85.000-ről 170.000-re emelkedett.

Jugoszlávia gyáriparáról a következő számszerü adatok állanak rendelkezésre:

Iparág	Ipartelepek száma /1937/	Munkás - létszám /1937/	Brutto termelési érték millió dinár /1936/
élelmiszeripar	883	46.720	4.210
faipar	396	55.820	1.690
vas és fémipar	182	31.140	1.500
vegyészeti ipar	162		960
bőripar	80	21.790	1.020
textilipar	363	53.920	2.230
papir és nyomdaipar	73	11.590	180
villamossági ipar	211	6.530	410
épitőipar	394	35.120	430
különféle	129	28.780	330
Összesen:			
Jugoszláviában	2.873	291.410	12.960 mill.din.
Magyarországon	3.902	276.500	2.952 " pengő
Romániában	3.117	265.620	61.277 " leu

A jugoszláviai ipar fejlődését a kormány vámokkal és behozatali korlátozásokkal segitette elő. A külföldi tőke jelentékeny mértékben vett részt az ország iparositásában. A külföldi érdekeltséget tőkerészesedés és hitel formájában a Magyar Nemzeti Bank összeállitása 6.216 millió dollárra teszi, melyből legnagyobb Franciaország érdekeltsége 17%-kal; Magyarország érdekeltsége nem egészen 4%-ot tesz ki s megelőzi Anglia, Csehszlovákia, Svájc, Olaszország, Amerika és Ausztria.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az ipari termelés összehasonlitására alkalmasak még a következő adatok:

Cukorgyártás

	1934/35	1935/36	1936/37
	ezer q		
Magyarország	1.077	1.053	1.294
Jugoszlávia	568	808	907
Románia	965	1.221	679

Villamos energia-termelés

	1935.	1936.	1937.
	millió kilowattóra		
Magyarország	897	978	1.061
Jugoszlávia	637	796	913
Románia	415	462	1.077

Cementgyártás

	ezer tonna		
Magyarország	225	280	215
Jugoszlávia	682	785	643
Románia	314	561	376

Szuperfoszfát

	ezer tonna		
Magyarország	35	69	30
Jugoszlávia	14	24	28
Románia	6	4	5

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Külkereskedelem

A három állam közül Magyarország viszonylag nagyobb általános gazdasági fejlettségét mutatja az is, hogy a három közül legkisebb létére nagyobb külkereskedelmet bonyolitott le, mint Jugoszlávia, sőt egyes években Romániánál is nagyobbat.

A Népszövetség statisztikája szerint a három állam külkereskedelmi forgalma, régi arany U.S.A.dollárra átszámitva / millió dollárban/ a következő volt:

	Behozatal			Kivitel		
	1935.	1936.	1937.	1935.	1936.	1937.
Magyarország	69.8	76.4	84.6	78.4	88.2	102.8
mérleg				+ 8.6	+ 11.8	+ 18.2
Jugoszlávia	48.9	54.2	70.0	54.6	59.5	85.3
mérleg				+ 5.7	+ 5.3	+ 15.3
Románia	57.9	84.8	56.7	87.8	94.0	134.8
mérleg				+ 29.9	+ 39.2	+ 48.1

Jugoszlávia külforgalmát a fontosabb államokkal a következő táblázatok mutatják:

Behozatal
millió dinár, illetőleg százalék

	1935	%	1936.	%	1937	%
Összesen:	3.700	100	4.077	100	5.234	100
ebből:						
Németország	598	16.2	1.088	26.7	1.694	32.4
Ausztria	441	11.9	420	10.3	538	10.3
Magyarország	108	2,9	146	3.6	141	2.7
Románia	68	1.8	77	1.9	92	1.7
Csehszlovákia	517	14.0	626	15.4	580	11.1

Kivitel
millió dinár, illetőleg százalék

Összesen:	4.030	100	4.376	100	6.272	100
ebből:						
Németország	751	18.6	1.039	23.7	1.361	21.7
Ausztria	577	14.3	640	14.6	848	13.5
Magyarország	201	5.0	165	3.8	223	3.6
Románia	17	0.4	104	2.4	45	0.7
Csehszlovákia	540	13.4	540	12.3	493	7.9

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Jugoszlávia legfontosabb behozatali és kiviteli cikkei: millió dinár, illetőleg a behozatal százaléka.

	1935		1936		1937	
Összes behozatal	3.700	100	4.077	100	5.234	100
ebből						
Ásványolaj	87	2.4	109	2.7	134	2.6
Szén és koksz	127	3.4	81	2.0	143	2.7
Vegyészeti cikkek	246	6.6	268	6.6	318	6.1
Pamut és pamutáruk	548	14.8	535	13.1	753	14.4
gyapju és gyapjuáruk	274	7.4	301	7.4	390	7.5
Vas és acél	350	9.5	444	10.9	141	11.2
Gépek és készülékek	186	5.0	258	6.3	366	7.0
Villamosgépek és készülékek	109	2.9	120	2.9	183	3.5
Összes kivitel	4.030	100	4.376	100	6.272	100
ebből:						
Szarvasmarha, élő	63	1.6	89	2.0	170	2.7
Sertés "	265	6.6	423	9.7	425	6.8
Hus	264	6.6	304	6.9	276	4.4
Tojás	108	2.7	121	2.8	125	2.0
Kukorica	313	7.8	92	2.1	699	11.1
Buza, rozs stb.	56	1.4	439	10.0	603	9.6
Szilva	62	1.5	88	2.0	35	0.6
ipari és gyógynövények	282	7.0	230	5.3	185	2.9
Fa, talpfa	773	19.2	545	12.4	999	16.0
Kender	149	3.7	188	4.3	206	3.3
Ércek	106	2.6	156	3.6	474	8.6
Réz és rézáruk	340	8.4	367	8.4	492	7.8

Magyarország és Jugoszlávia kölcsönös forgalmában a mérleg az utóbbi években mindig terhünkre mutatott ki egyenleget. A behozatali többlet volt:

	1935.	1936.	1937.
A magyar statisztika szerint millió pengőben	- 14.4	-17.3	-11.2
a jugoszláv statisztika szerint millió dinárban	+ 93	+19	+ 82
Magyarország behozatala Jugoszláviából volt ezer pengőben	24.674	18.974	23.854
Magyarország kivitele Jugoszláviába volt	10.328	11.727	12.668

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarország fontosabb jugoszláviai eredetü behozatali cikkei voltak, mennyiség szerint métermázsában.

	1935.	1936.	1937.
Kukorica	754.782	63.781	-
Muharmag	8.289	985	600
Friss gyümölcs	4.110	3.919	1.553
Aszalt szilva	4.591	2.397	4.878
Ásványviz	1.778	2.873	2.882
Takarmányok	217.756	65.551	46.163
Rongy	650	1.009	490
Kender és kóc	13.208	11.808	13.693
Nyersbőr	14.633	10.828	8.358
Kénkovand	402.283	391.891	421.117
Magnezit	11.203	10.027	11.403
Kősó	4.403	45	-
Marószóda	66.880	68.196	55.573
Szóda, égetett	3.387	-	6.062
Kalciumkarbid	4.920	9.584	10.690
Fakátrányolaj	1.495	3.364	1.771
Cserzőanyagkivonatok	14.456	12.291	14.607
Vasérc	1.371.010	2.017.812	2.279.313
Nyers és ócskavas	2.809	7.160	12.627
Nyersfémek	36.693	23.862	29.640
Faszén	63.933	67.502	67.145
Nyers épület és szerfa	47.602	289.879	551.707
Bárdolt és fürészelt fa	224.475	554.758	521.998
Tüzifa	12.585	48.478	194.432

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarország fontosabb kiviteli cikkei Jugoszláviába, mennyiség szerint, métermázsában.

	1935.	1936.	1937.
Olajos magvak	30.689	2.431	10.664
Ásványviz	1.664	1.991	2.408
Maláta	165	-	1.942
Kender- és kenderkóc	753	2.485	500
Gyapju	198	100	-
Len-,lender- és jutafonál	423	626	222
Pamutfonal	172	16	13
Selyem és selyemfonal	219	530	402
Pamutszövet	146	154	627
Gyapjuszövet	260	208	120
Kikészitett bőr	398	220	158
Papiros és papirosáruk	1.657	1.655	1.147
Könyv és folyóirat	653	1.084	1.171
Tüzálló tégla	4.957	4.853	8.325
Fal- és padozatburkoló lap	2.756	4.539	3.443
Háztartási agyagedény	1.006	347	778
Üveg és üvegáruk	186	759	460
Kaucsukáruk	408	436	420
Ammonia	958	1.733	429
Technikai zsiradékok	2.257	823	731
Toumantolaj	215	292	347
Elkészitett gyógyszerek	24	16	31
Fényképészeti papiros	85	80	62
Vasfélgyártmányok	184.357	271.217	227.108
Vasáruk	23.755	77.990	44.417
Fémfélgyártmányok	4.350	1.736	1.068
Fémáruk	394	519	541
Gépek és készülékek	7.596	8.282	13.256
Villamos gépek és készülékek	1,583	2.164	2.899
Vasuti gőzmozdony	1.746	2.325	-
Szén	136.675	102.062	165.090
Vasuti kocsi	7	507	5,113

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Romániával Jugoszlávia mint az összesitő táblázatból látható volt, még csekélyebb forgalmat bonyolitott le, mint Magyarországgal. Fontosabb behozatali cikkei Romániából, mennyiség szerint , métermázsában, a következők voltak:

	1935.	1936.	1937.
Burgonya	1.000	1.892	-
Cserzőanyagok	5.161	100	811
Olajos magvak	10.563	450	20.654
Különféle kövek és ásványok	503	650	1.158
Cinkérc	-	6.864	4.647
Nyers ásványolaj	810.322	1.187.926	875.114
Petroleum és benzingyártási melléktermék	71.768	18.847	36.246
Petroleumszurok	27.[illegible]	[illegible]	19.198
Benzin	14.043	12.459	11.854
Petroleum	112.072	110.668	124.881
Gázolaj, ásványolaj-goudron	882	12.430	16.499
Paraffinolaj és kenőolajok	743	136	8.598
Kősó és tengeri só	35.000	14.200	35.000
Celluloze	11.103	10.864	11.209
Vasuti gördülőanyag	1.681	207	13
Tartányhajó	800	950	5.300
Gőzhajó	1.000	900	230

Jugoszlávia fontosabb ágrexportja Romániába, mennyiség szerint métermázsában:

Olajos magvak	23	41.011	100
Gyógynövény	44	16	10
Nyers bőr	623	106	1.369
Épület és szerfa	1.119	202	2.279
Magnezit	400	149	650
Vaséro	371.203	874.984	965.877
Pirit	-	-	10.000
Krómérc	3.396	6.569	5.606
Cserzőkivonatok	4.008	17.179	19.368
Cigarettapapiros	1.209	2.151	3.438
Vasötvények	1.257	259	603
Nyers cink	392	1.420	305
Nyers réz	-	4.000	3.000

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Mint a többi középeuropai és keleteuropai államokban, Jugoszláviában is Németország állott az első helyen a külkereskedelemben ugy a behozatal,mint a kivitel terén. Mindamellett a német részesedés Jugoszlávia piacán nem volt olyan nagy, mint akár a magyar, akár a romániai piacon.

Magyarország részesedése a közvetlen szomszédságot figyelembe véve,igen csekély; 1935-ben 2.9 %-át, 1936-ben 3.6%-át, 1937-ben 2.7%-át láttuk el Jugoszlávia összes bevitelének s kivitelében sem sokkal többel részesedtünk. Mig azonban mi iparcikkeket szállitottunk Jugoszláviába, addig onnan tulnyomó részben mezőgazdasági és ásványi eredetü nyersanyagokat importáltunk.-

Mint már emlitettük, Jugoszlávia behozatalának mintegy kétharmad részét teszik ki az iparcikkek.Ezeknek élén a pamutáruk állanak, de a statisztikában kimutatott 14.7% behozatalban maga a nyerspamut is bentfoglaltatik, s a nyerspamut behozatal az utóbbi években a készáru kevitel rovására emelkedett.

A kivitel tekintetében az erdő- és mezőgazdasági cikkek dominálnak, a legnagyobb tétel 1937-ben a fa jutott, 16% s ezután a kukorica következett, mely 11.1 % tette ki /1937-ben/ a kivitel egész értékének. A buza és rozs kivitele számos évben meghaladta a kukoricakivitelt, a terméseredmények egyenetlensége okozta,hogy mig például 1935-ben 7.8 %-a volt az értéknek a kukorica kivitel és 1.4% az egyéb gabona kivitel, addig 1937-ben 2.1% kukoricakivitel mellett a gabonakivitel 10% volt.

Nagyon jelentős az ércek kivitele, 1937-ben 7.6%-a volt az egész kivitel értékének s ennek nagy része vasérc s a vasércet tulnyomó többségében Magyarország vette fel.

Két táblázatban részletesen feltüntettük mennyiség szerint Magyarország legfontosabb jugoszláviai származásu behozatali cikkeit továbbá kiviteli cikkait.

Érték szerint a behozatal élén a fabehozatal állott; a fürészelt fa, nyers épületfa és tüzifa behozatala együtt 8.1 millió pengőt tett ki / 1937-ben/, ami több mint harmadrésze az egész behozatalnak. Ezután a vasérc következett 1937-ben 5.2 millió pengővel, ami egész jugoszláviai behozatalunk ötöd részét tulhaladta.

A nyersfémek behozatala csaknem 2 millió pengőt, a nyersbőr 1.8 millió pengőt, a marószóda 1.2 millió pengőt tett ki.

A kivitelnek csaknem harmadrésze 3.7 millió pengő értékben a vasfélgyártmányokra jutott/ 1937-ben / azután a vasáruk következtek 1.8 millió pengővel, a gépek és készülékek 1.5 millió pengővel, a villamos gépek és készülékek 1.4 millió pengővel. Az egyéb - igen szerény kivitel különböző iparcikkek között aprozódott el.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A következőkben feltüntetjük most a példa kedvéért, hogy a háboru elött milyen mezőgazdasági feleslegeket produkált volna a legfontosabb szántóföldi termékekből Magyarország, Jugoszlávia és Románia együtt:

Magyarország, Románia és Jugoszlávia ~~netto~~ külkereskedelmi forgalma a legfontosabb gabonanemekből:

Adatok ezer métermázsában
/Kiviteli többlet = +, beviteli többlet = -/

		1935.	1936.	1937.
Magyarország				
	buza	+ 3.307.8	+ 5.705.5	+ 3.578.4
	rozs	+ 207.6	+ 417.3	+ 1.102.0
	buza és rozsliszt	+ 527.9	+ 542.0	+ 582.7
	kenyérgabona és liszt együtt	+ 4.217.5	+ 6.842.7	+ 5.455.5
Románia				
	buza	+ 2.522.6	+ 6.106.2	+10.002.5
	rozs	+ 93.6	+ 302.4	+ 2.595.7
	buza és rozsliszt	+ 0.9	+ 0.5	+ 6.9
	kenyérgabona és liszt együtt	+ 2.617.5	+ 6.409.2	+12.607.4
Jugoszlávia				
	buza	+ 302.9	+ 2.938.0	+ 3.180.2
	rozs	+ 19.8	+ 16.1	+ 87.0
	buza és rozsliszt	+ 23.1	+ 44.9	+ 78.9
	kenyérgabona és liszt együtt	+ 353.5	+ 3.013.8	+ 3.373.4
A három állam összesen				
	buza	+ 6.133.3	+14.749.7	+16.761.1
	rozs	+ 321.1	+ 734.8	+ 3.784.7
	buza és rozsliszt	+ 551.9	+ 537.4	+ 669.5
	kenyérgabona és liszt együtt	+ 7.188.4	+16.265.7	+21.436.4

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

		1935.	1936.	1937.
Magyarország				
	árpa	- 70.7	+ 120.2	+ 168.9
	zab	+ 0.2	+ 92.4	+ 32.8
	kukorica	- 2.476.6	-2.134.1	+1.896.4
	takarmánygabona együtt	- 2.547.1	-1.921.5	+2.098.1
Románia				
	árpa	+ 1.774.3	+5.220.5	+3.171.[illegible]
	zab	+ 166.0	+ 170.4	+ 175.8
	kukorica	+ 6.348.5	+7.713.3	+5.232.[illegible]
	takarmánygabona együtt	+ 8.288.8	+ 13.104.2	+8.579.2
Jugoszlávia				
	árpa	+ 45.7	+ 16.5	+ 114.[illegible]
	zab	+ 57.8	+ 1.4	+ 86.[illegible]
	kukorica	+ 3.877.1	+ 912.0	+7.251.[illegible]
	takarmánygabona együtt	+ 3.980.6	929.9	+7.451.[illegible]
A három állam összesen				
	árpa	+ 1.749.3	+5.357.2	+3.454.5
	zab	+ 224.1	+ 264.1	+ 294.6
	kukorica	+ 7.749.0	+6.491.2	+ 14.379.7
	takarmánygabona együtt	+ 9.722.4	+12.112.5	+ 18.128.8

Ezek a számok természetesen tisztán elméleti képet adnak s legfeljebb figyelmeztetnek arra, hogy a különböző gazdasági kombinációk jelentőségének, előnyeinek és hátrányainak megitéléséhez a háboru elötti statisztika mily rendkivüli óvatossággal kezelendő adatokat szolgáltat. Magyarország belátható időn belül mezőgazdasági kiviteli feleslegekkel nem fog rendelkezni. Kérdéses azonban az is, vajjon Románia és Jugoszlávia kiviteli feleslegei olyan arányuak maradnak-e mint a háborut megelőző években voltak. A helyzetet mással, mint multbeli adatokkal megvilágitani sajnos nem tudjuk, de utalunk ujra arra, mennyire szükséges, hogy az, aki az adatokat használja, az a számszerüségen továbbmenően a valóságos helyzetet megitélni tudja.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Pénzügyek, valutakérdés

A magyar román vámunióról szóló dolgozatban már utaltunk arra, hogy mennyi nehézséget látunk egy vámunio esetén a külpolitika s a külkereskedelem összehangolása s ezekkel szoros kapcsolatban a valutakérdés megnyugtató megoldása tekintetében. Ezeket a megjegyzéseket most nem óhajtjuk megismételni.

Anélkül, hogy ebből bármilyen következtetést óhajtanánk levonni, közöljük a következőkben Jugoszlávia fizetési mérlegének alakulását a háborut megelőző három évben:

Jugoszlávia nemzetközi fizetési mérlege

/Egyenleg millió dinárban/

	1935.	1936.	1937.
A/ Folyótételek			
Külkereskedelem	+ 197	+ 274	+ 844
Kamatok és osztalékok	-1007	- 403	- 725
Szállitási, bizományi és biztositási dijak	+ 244	+ 173	+ 363
Kivándorlók küldeményei	+ 237	+ 248	" 298
Jóvátétel és egyéb állami bevétel és kiadás	+ 15	+ 13	+ 12
Utasforgalom	+ 150	+ 179	+ 150
Arany	- 97	- 9	-
A/ Folyótételek összesen	+ 261	+ 473	+ 942
B/ Tőkeforgalom			
Hosszulejáratu müveletek	+ 842	- 457	- 330
Rövidlejáratu müveletek	- 34	+ 21	- 100
B/ Tőkeforgalom összesen	- 808	- 436	- 430
A +B összesen	+ 547	+ 37	+ 512

Ninesnek közelebbi adataink Jugoszlávia mai valutáris helyzetéről. Valószinünek tartjuk, hogy kedvezőbb ez, mint Magyarországé. Bármily tragikus volt is a balkáni háboru kitörésekor Szerbiának, nevezetesen Belgrádnak német megrohanása, az eddigi hirek szerint négsen voltak a háboru rombolásai oly mélyrehatóak, mint Magyarországon, sen az ipar, sen a mezőgazdaság tekintetében. A föld már eddig is kevés kivétellel kisbirtokosok kezén volt, a mezőgazdasági lakosság arányszáma még nagyobb, mint Magyarországon, ez a

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

lakosság igénytelen. Bár inflációs jelenségek bőségesen vannak Jugoszláviában is és ezek elkerülésére vagy az infláció megáll itására a mechanikus eszközök épen oly kevéssé vezettek eredményre, mint máshol - de mindentől eltekintve - Jugoszlávia nincs megterhelve jóvátétellel, sőt maga is jóvátételt követel és fog kapni Magyarországtól és kétségen kivül Németországtól is. Jugoszlávia tehát bár sokat szenvedett, végül a győztesek oldalán áll és igy a legközelebbi évek pénzügyi kilátásait kedvezőbben itélheti meg, mint Magyarország, gyorsabban számithat a Szövetségesek részéről olyan segitségre, amellyel pénzügyeinek teljes rendbehozását remélheti.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

B e f e j e z é s

Jugoszlávia még nagyobb mértékben mezőgazdasági jellegü országnak mondható, mint Románia. Az tehát, amit a magyar-román vámunióról szóló dolgozat befejező részében a magyar ipar állásfoglalásáról mondottunk, Jugoszláviával szemben még kevesebb fenntartást tesz talán szükségessé, mint Romániával szemben. Nagyobb mértékben vagyunk tájékozatlanok azonban a jugoszláviai közvélemény felfogása tekintetében. Ha Romániában a közvélemény nem is nyilatkozott meg a vámunio kérdésében, maga a román kormány illetőleg Groza miniszterelnök több izben mellette nyilatkozott, jugoszláviai kormánykörök vagy gazdasági körök felfogásáról mit sem tudunk.

A jugoszláviai ipar, melynek az utolsó hét év alatt történt fejlődéséről nincsenek megbizható adataink, egy vámunio keretében egyes kivételektől eltekintve, nyilván nem okozna élesebb versenyt a magyar iparnak. Nem gondoljuk azonban azt sem, hogy mezőgazdasági termelésünkre károsan hatna, mert ez a termelés a szántóföldi termékek és az állattenyésztés tekintetében igen hosszu ideig a belső szükségletet is alig tudja majd kielégiteni s a földreformmal kapcsolatban anugyis kompetens helyről hangzottak el olyan kijelentések, amelyek szerint mezőgazdaságunknak sokkal nagyobb mértékben kell áttérnie a gyümölcsre, kerti termékekre, ipari növényekre, szóval olyan termelési ágakra, amelyeket növekvő iparosodás esetén nagyrészt az országban lehet értékesiteni vagy keleti államok termelésétől függetlenül exportálni.

Egyébként már a multban is rászorultunk időnkint Jugoszlávia mezőgazdaságára, például a kukoricabehozatal tekintetében.

Ettől eltekintve, nem ismételhetjük elég nyomatékosan azt, mennyire téves a mezőgazdaság életlehetőségeit, a mérőben megváltozott alapszerkezet mellett a multat szemüvegén át szemlélni. Hiszen az uj magyar mezőgazdaság szervezetei kellő tapasztalatok hijján még nem is nyilatkozhatnának s az elmélet, multból megszokott aggályok és nem utolsó sorban a multbeli számok alapján történő itélkezés ma már nem látszik indokoltnak.

Nyersanyagellátásunkban Jugoszlávia szerepe közismerten fontos. Fabehozatalunkban ugyan első helyen Románia állott, de a szükségletnek jelentékeny részét fedeztük Jugoszláviából. Vasgyártásunk oly nélkülözhetetlen alapanyaga, a vasóre, tulnyomó többsége Jugoszláviából származott. Nevezetes szerepe volt ólommal, horgannyal és rézzel való ellátásunk terén. Behoztunk ezen kivül - csak a példa kedvéért emlitjük ezeket - kénkovandot, narónátront, szódát, cserzőanyagot, kendert és a többit.

Ipari szempontból tehát nem látszik aggályosnak egy magyar-jugoszláv vámunio, azok az aggályok pedig, amelyek a részletek vizsgálata alapján a magyar-román

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

vámunióval szemben felmerülhetnek egy magyar-jugoszláv-román vámunió létesitése esetében csökkennének.

Ezek ellenére is utalnunk kell arra, hogy véleményünk szerint elhibázott dolog volna bármilyen, még oly kedvezőnek igérkező gazdasági kombináció tekintetében is - s ezt fenntartjuk az iparilag aggálytalannak, vagy akár kedvezőeknek igérkező kombinációkra nézve is - kezdeményezően fellépni. Ugy véljük, hogy a kezdeményezés nem lehet a mi tisztünk. Kezdeményezheti a békeszerződések dolgát eldöntő három nagyhatalom, kezdeményezheti valamelyik érdekelt dunamenti ország, mi várjuk be a béketárgyalások fejleményeit s azoknak a szempontoknak érvényesülését, melyeket az USA - látjuk ezt az angol-amerikai kölcsönszerződés feltételeiből - érvényesiteni törekszik. Különösen indokolatlannak tartanók, ha a magyar közvélemény a másik oldalról jövő, komoly biztatás nélkül lelkendezve fogadna olyan terveket, amelyek, még ha megvalósulnának is - és ezt nagyon távolinak látjuk - nagy kérdés, vajjon a felkeltett reménységet és várakozást teljesitenék-e.

Utalunk arra is, hogy épp ugy, mint az előző háboru után, most is Magyarországnak fel nem becsülhető morális és hiszünk, hogy a közeljövőben anyagi érték is gazdasági függetlenségé. Nem kétséges, hogy bármilyen irányu vámunió gazdasági szuverenitásunkat erősen befolyásolná. Elképzelhetők olyan előnyök, amelyeket mérlegelve függetlenségünk korlátozásába belenyugodhatnánk. De addig, amig ezeket az előnyöket nem látjuk; mig ezeket nem kinálják nekünk; addig véleményünk szerint morálisan és anyagi szempontból is akkor cselekszünk helyesen, ha tartózkodóan a tervekkel szemben várakozással és tartózkodással viseltetünk.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

SECRET

Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége

Budapest, 1946. március hó

A Magyar-csehszlovák vámunio kérdéséhez.

A Középeurópában elképzelhető vámunios kombinációk közül igen nagy érdeklődésre tarthat számot egy magyar-csehszlovák vámunió kérdése. Midőn ennek gazdasági vonatkozásait számbavesszük, illetőleg rávonatkozóan csoportositjuk a legfontosabb adatokat, nem akarunk behatóan foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy vajjon elképzelhető-e az, hogy a délkeleti államok sorozatából két állam vámuniot köt, mig a többiek folytatják egymástól elzárt és elzárkózó gazdasági életüket. Ez elsősorban politikai, még pedig világpolitikai kérdés. Vámuniók a nagyhatalmak nagyon nyomatékos ajánlása nélkül alig jöhetnek létre. Ha a nagyhatalmak vámuniót fognak ajánlani a közép- és délkeleteuropai államoknak, ez nyilvánvalóan azért történik majd, mert károsnak tartják, hogy a területi felaprózás egyuttal gazdasági különállásokat jelentsen s a keleteuropai államok gazdasági fejlődése és politikai békéje szempontjából a forgalmi szabadság biztositását előnyösebbnek látják. Fel lehet tételezni, hogy ha ilyen cél lebeg szemeik előtt, ha hajlanak a "nagy gazdasági területek" konstruálása felé, akkor nem valószinü, hogy ezt a hajlandóságukat s nyomatékos kivánságukat épen csak két országra korlátozzák.

Mindamellett nem akarunk elzárkózni legalább azon fontosabb adatok összegyüjtésének munkája elől, melyek alapján megitélhetők az első teendők abban az esetben, ha a szóbanlevő terv - ez alkalommal egy magyar-csehszlovák vámunio terve - közelebb jut a megvalósitáshoz.

Az nem kétséges, hogy a szóbanlevő két állam uniójában mindenképen Csehszlovákia lenne az erősebb fél. Az 1936. illetőleg 1937. évben Csehszlovákia területe volt 140.000 négyzetméter,
lakossága . . . . . 15,2 millió lélek
Magyarország területe volt . . . . . 93.000 négyzetméter
lakossága . . . . . 9 millió lélek.

Csehszlovákia a mostani háboru után területéből elvesztette Kárpátaljáját, mely Szovjetoroszországhoz csatlakozott, de területi igényei vannak Németországgal szemben, ujabb hirek szerint Ausztriával szemben, sőt állitólag Magyarországgal szemben is. Bár az utóbbiakról megjelent hireket félhivatalosan cáfolták, adatok vannak arról, hogy ilyen tendenciák a csehszlovák köztársaságban nem kicsinylendő módon jelentkeznek. A Lengyelországgal szemben fennálló és még eddig elintézetlen területviszály eléggé ismeretes.

SECRET

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Jelentékenyen nagyobb területén és a lakosságnak nagyobb szánán kivül rendkivül nagy gazdasági előnyt biztositott Csehszlovákiának az, hogy régen iparosodott ország, nagy és tőkeerős vállalatokkal az ipar minden ágában. Hatalmas ipari üzemei közvetlen háborus befolyásoktól alig szenvedtek. Csehszlovákiának a háboru alatt Londonban emigrans kormánya lévén, őt már eleve szövetségesnek tekintették és a bombatámadások még a területén levő s a háboru alatt a német hadigépezet számára gozó ipartelepeket is kiméltek. Ugyanekkor Csehszlovákiában egy németbarát s a németektől pártfogolt kormányzati apparátus kifogástalanul müködött, élén olyan kormánnyal, mely semmivel nem állott távolabb a németektől, mint a magyar Sztójai- vagy Szálasi-kormány. Bizonyos szabotázscselekmények Csehszlovákia területén is kétségen kivül voltak, de nagyban és egészben a cseh munkásság, amely aránylag igen jól volt ellátva, kifogástalanul és semmivel nem csökkent teljesitménnyel dolgozott a németek érdekében. A szlovák testvérnép pedig politikailag is a maga teljes egészében lelkesedéssel támogatta a német rendszert és - egyébként a horvátokkal együtt - német politikusoknak, nevezetesen gazdaságpolitikusoknak nem egyszer adott alkalmat arra, hogy magyar tárgyaló felekkel szemben rájuk hivatkozzanak, mint akik " szövetségi kötelességüket" gazdasági téren is sokkal elismerésreméltóbban teljesitik, mint a magyarok.

Az első világháboru után az uj Csehszlovákia az ország gazdasági erejét megfeszitve fegyverkezett, ugy hogy a mostani háboru előtt már aránylag nagyszámu diviziókkal rendelkezett, ezek kitünően voltak felszerelve , gépesitésük a korhoz képest igen előrehaladott volt. Ez a jól felfegyverezett hadsereg, 1939-ben az ellenállást nem kisérelte meg s a csehszlovákiai hadi felszerelés szinte sértetlenül került a németek birtokába és elég jelentős mértékben emelte hadipotenciájukat.

Csehszlovákia iparát természetesen nagy mértékben erősitette a két évtizeden át folyt háborus készülődés és egyuttal erősitette azt a képességét, hogy a német hadi gépezetet minden más, vazallus államnál hatékonyabban szolgálja. Csehország és Morvaország népe rendkivül szorgalmas. Munkástömegeinek szakmabeli képzettsége kiváló s az egyesek kvalitásait emeli az, hogy nemzedékeken át apáról fiura szálltak bizonyos foglalkozások. A német hadi ipar tehát kiváló szinvonalu munkásságot talált s ezt teljes mértékben méltányolta, a csehszlovákiai mérnökök szintén egészen elsőranguak - müszaki főiskolái világhirüek - s a középeuropai, sőt azt lehet mondeni, hogy az europai átlagon, a németet kivéve, felülemelkedőek.

Vasérccel kevésbbé, de szénnel és egyéb nyersanyaggal Csehszlovákia kitünően el van látva, nem csoda hát, hogy a csehszlovákiai hadiipar Németországnak egyik legfontosabb támaszpontja lett. A németek egyes iparágak kapacitását csökkentették. Igy például textilgépeket elvittek, sőt ócskavas gyanánt dolgoztak fel, ezzel szemben annál jobban emelték a nehézipar s a gépipar kapacitását. Globálisan az egész csehszlovákiai ipar termelőképessége a hozzáértők szerint a háboru alatt jelentékeny mértékben emelkedett. Ez az ipar, nevezetesen a vasgyártás és a gépipar, továbbá a vegyészeti ipar elég könnyen térhet át békecikkekre és fogyasztópiacát szintén aránylag

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

könnyen megtalálná , mert megszabadult a német konkurencia nagy részétől s a szövetségesek részéről előnyös elbánásra számit - hat. Nem is kétséges a cseh iparnak s a cseh hivatalos gazdasági politikának az a tendenciája, hogy az elpusztult német ipari apparátus helyett a csehszlovákiai foglalja el azokat a piacokat,amelyeken régebben a német ipar dominált. Ha a textilipar kapacitása valamivel csökkent is, még mindig elég nagy exportfelesleggel fog rendelkezni, de talán nem akkorával, amekkorának elhelyezése - mint a háboru előtt - nagy gondot okozna.

Iparilag tehát egy már régen igen erős s a háboruban még jobban megerősödött, azt lehet mondani, hogy magát hadi nyereséggel - reáljavakban - teleszedett iparral állunk szemben. Vannak természetesen ennek az iparnak is bizonyos problémái. A hirek szerint nagy területre kiterjedő államositás következtében kérdés, vajjon a termelési mennyisége s még inkább rentabilitása,emelkedni fog-e. A csehszlovákiai ipar nagyban és egészben exportra van utalva; állami kezelés mellett elképzelhető, hogy a kivitelt rentabilitás nélkül is fokozni igyekeznek, sőt ez egészen kétségtelen, mert lehetetlen,hogy a változó konjunktura szerint munkanélküliség legyen olyan országban, ahol a kulcsiparok államositva vannak / sőt a munkanélküliség,mint azt tudjuk, más, egyébként az egyéni kezdeményezés bázisán álló országokban is alig képzelhető,mert a "Vollbeschaeftigung" problémájának megoldása mindenütt előtérbe került./

Másik ipari,problémája Csehszlovákiának,hogy ha a szudéta-német területről 4 millió német lakost tényleg kitelepit, ezek között mintegy 400.000 ipari munkás hagyná el az országot. Egyelőre ezen ugy igyekeznek segiteni, hogy a német ipari munkássággal kitelepitési tekintetében megkülömböztetően bánnak.

Csehszlovákia ipari apparátusát egy igen magas szinvonalon álló mezőgazdaság táplálja. A mezőgazdaságról szóló fejezetben számszerü adatokat szolgáltatunk Csehszlovákia agrárerőiről. E helyen is utalnunk kell azonban arra, mily végzetes tévedés lenne egy magyar-csehszlovák vámunio tervét ugy itélni meg, mint amely kárt okozna ugyan iparunknak, de kitünő piacul szolgálna a magyar mezőgazdaság számára / s amugy mellékesen vámmentesen érkező , tehát " olcsó" iparcikkekkel látná el a magyar mezőgazdaságot. / E dolgozat külkereskedelmi részében ismételten utalnunk kell arra,hogy Magyarország és Csehszlovákia között 1930 legvégén szerződésen kivüli állapot következett be s e miatt a két állam kereskedelmének viszonyszámai is rendkivül mértékben csökkentek / az abszolut számok szerinti csökkenés nagyrészt az ugyanekkor bekövetkezett gazdasági válság következménye/ . A szerződésen kivüli állapot fő oka tudvalevőleg a csehszlovákiai mezőgazdaság autarkiára való törekvése.

Közvetlenül a háboru előtt Csehszlovákia még nem érkezett el a teljes agrárönellátáshoz, de kétségen kivül közeljutott hozzá s a legjobb kilátásai voltak és vannak arra nézve, hogy normális körülmények között egész lakosságának magas nivón

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

való élelmezéséről többé-kevésbbé saját földje termékeiből gondoskodjék. Nem is szólva most arról, hogy a magyar mezőgazdaságnak mikor lesznek ujra kiviteli feleslegei; mikor tud majd ujra buzát, szarvasmarhát és a többit exportálni; azt emeljük ki,hogy a háborut megelőző két évtized tapasztalatai szerint Csehszlovákia nem kiván agrárországok piaca lenni. Ebből természetesen azt a következtetést is le lehet vonni, hogy Csehszlovákia szemében a Magyarországgal való vámunio nem is kívánatos. Ez valóban feltehető, mert a cseh és szlovák mezőgazdaság a magyar versenytársat nem óhajtja, a cseh ipar számára pedig a magyar piac nem döntő fontosságu. Igy szemlélve azonban a dolgot, kérdeznünk kell, - vajjon - s amiről e kombinációk során szintén szó van - Románia, vagy Jugoszlávia közvéleménye óhajtja-e a vámuniot. /Romániában legalább kormányelnöki nyilatkozatok hangzottak el a vámunio érdekében./

Mindezek tekintetében azonban már előrebocsátottuk, hogy a vámunió létrejötte vagy létre nem jötte dolgában nem az egyes államok gazdasági mérlegelése, hanem egy nemzetközi világgazdasági szükségesség - vagy ennek hiánya - lesz a döntő. Ezért nem is időzünk tovább - bármennyire alapvető is - a probléma ezen részénél,hanem áttérünk a két állam gazdasági erőit jellemző adatok közlésére.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

M e z ő g a z d a s á g

Csehszlovákia igen fejlett intenziv mezőgazdasága egyre jobban megközeliti az önellátást, amely a két háboru között a csehszlovákiai politikát irányitó agrártöbbség vezető gondolata és célja volt. Sőt a részleteket vizsgálva, azt lehet mondani, hogy tisztán Csehszlovákia legközelebbi gazdasági politikájától függ, vajjon importálni fog-e élelmiszereket, vagy sem, mert a behozatalt nélkülözheti, anélkül, hogy tömegeink élelmezési igényeit le kellene szállitani. Kárpátaljának Szovjetoroszországhoz való csatlakozásával fagazdasága veszitett ugyan, de e progresszív terület eleste élelmezési helyzetét csak javitotta. Az a körülmény, hogy egyes országrészei között a mezőgazdasági müvelés tekintetében nagy külömbségek vannak - Csehország és Morvaország rendkivül intenzivenmivolt, meglepően nagy termőeredményeket felmutató területei mellett Szlovákia külterjesebb müvelésü de termékeny sik földekben bővelkedő területe - általános mezőgazdasági helyzetének csak előnyére válik, mert még mindig nagy és fejlődésre képes mezőgazdasági területekkel rendelkezik. A mostani háborut követő nagy átalakulással egyidőben Csehszlovákia mely földbirtokviszonyait már előbb többé kevésbbé demokratizálta, nem volt kénytelen ujabb földbirtokreformot végrehajtani, tehát sokkal kevesebb rázkódtatás árán folytathatja tovább a mezőgazdasági termelést.

A mai birtokmegoszlás alapja az 1919-1927. között végrehajtott s az akkori időkhöz képest igen radikális földreform, amelynek vezető irányzata az volt, hogy a föld lehetőleg cseh és szlovák származásu birtokosok kezébe kerüljön. A birtok maximum 250 hektár és ezen belül 150 hektár szántóföld volt.

A kormányzat azonban nem elégedett meg a birtokreformmal, hanem igen hatékony intézkedésekkel segitette a mezőgazdaság általános, továbbá tudományos képzettségét, erősen kifejlesztette a kisérleti és kutató intézményeket, hozzájárult a mezőgazdasági termelési technika fejlesztéséhez, segitett a gazdákon a gabonamonopólummal és igy tovább.

Csehszlovákia lakosságának mintegy egyharmada foglalkozott mezőgazdasággal, ez azonban átlag, amelynél Csehországban és Morvaországban kisebb, Szlovákiában és Kárpátalján nagyobb volt a mezőgazdasággal, illetőleg az őstermeléssel foglalkozók száma.

Megjegyezzük, hogy a számadatok a mezőgazdasági részben is Csehszlovákia háboru előtti egész területére vonatkoznak; Kárpátalja kereken 12.000 négyzetkilométer területének és mintegy 1 millió lakosának, valamint a békeszerződés alkalmával létrejövő határkiigazitásoknak figyelmen kivül hagyása az általános képen nem változtat.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A fontosabb mivelési ágak szerint a megmivelt terület 1937-ben a következő volt:

	Magyarországon	Csehszlovákiában
	e z e r h e k t á r	
szántóföld	5.618	5.854
kert és szőlő	326	174
rét és legelő	1.623	2.331
erdő	1.104	4.586

Nagyon figyelemreméltóak a termőeredmények.

A fontosabb szántóföldi termékekből Csehszlovákia termőeredményei a következők voltak:

	Magyarország			Csehszlovákia		
	bevetett terület ezer hektár	termés-eredmény ezer q	termés-átlag hektáronkint q	bevetett terület ezer hektár	termés-eredmény ezer q	termés-átlag hektáronkint q
Buza						
1935.	1.673	22.922	13.7	963	16.900	17.5
1936.	1.630	23.892	14.7	927	15.127	16.3
1937.	1.483	19.638	13.2	849	13.953	16.4
Rozs						
1935.	622	7.277	11.7	1.009	16.384	16.2
1936.	650	7.141	11.0	1.009	14.364	14.2
1937.	606	6.179	10.2	967	14.846	15.3
Árpa						
1935.	428	5.564	13.0	645	10.614	16.5
1936.	470	6.583	14.0	633	10.189	16.1
1937.	467	5.569	11.9	671	11.150	16.6
Zab						
1935.	203	2.459	12.1	768	10.271	13.4
1936.	214	2.620	12.2	764	12.184	15.9
1937.	230	2.704	11.7	777	13.724	17.7
Kukorica						
1935.	1.151	14.183	12.3	150	1.770	15.0
1936.	1.137	25.931	22.8	163	3.140	22.1
1937.	1.196	27.587	23.9	185	3.432	23.1
Burgonya						
1935.	281	13.927	49.5	749	76.774	102.6
1936.	297	24.513	82.6	757	107.017	141.3
1937.	295	25.194	86.8	772	123.626	160.1
Cukorrépa						
1935.	47	7.690	163.4	157	36.523	233.1
1936.	49	11.244	228.5	154	47.594	308.8
1937.	47	10.126	211.3	181	59.470	331.0

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	Lenmag termés ezer q		Lenrost termés ezer q	
	Magyarország	Csehszlovákia	Magyarország	Csehszlovákia
1935.	64	54	21	68
1936.	61	73	39	95
1937.	53	90	39	110

	Kendermag termés ezer q		Kenderrost termés ezer q	
1935.	15	39	66	227
1936.	12	38	115	292
1937.	13	34	129	270

Komló termés ezer q

	Magyarország	Csehszlovákia	Németország	Nagybritannia
1935.	0.7	76	101	126
1936.	0.9	121	103	128
1937.	0.6	122	99	119

Bár a buzatermés a belföldi szükségletet még nem elégitette ki egészen, de a vetésterület emelkedő. A rozzsal együtt a kenyérgabona termés három évi átlaga Magyarországon 29 millió q, Csehszlovákiában 30.5 millió q.- A hektáronkinti termésátlagok - és ez áll az összes főtermékekre nézve - magasan a magyarországiak fölött állanak. Csehországban és Morvaországban az átlagnál még magasabbak voltak, Szlovákiában a magyarországi átlagok nivóját sem érték elő, nyilvánvaló, hogy ezek az átlagok s igy az egész termés a példaadás és a szervezés következtében még erősen emelhetőkés Csehszlovákiának s emmi különös gondot nem fog okozni az, hogy kenyérgabona behozatalát belföldi termelés-sel pótolja. Egyébként is Magyarországnak semmi érdeke nem füződik ahhoz, hogy ujra buzaexportra törekedjen, ami nem volt rentabilis a multban s a normális viszonyok beállta-tával a gabona világpiaci ára ujra nyomott lesz s könnyen ismét a magyarországi termelési költségek alá esnet. Sokkal célszerübb gazdasági politikának látszik az, hogy a feldarabolt birtoktesteken maga a növénytermelés is intenzivebbé váljon s olcsó, tengerentuli versenynek is kitett tömegcikkek exportjára ne kényszerüljünk. Az intenziv mezőgazdasági termelés előfeltétele természetesen az, hogy megfelelő fogyasztók álljanak rendelkezésre: fejlett és biztos alapokon nyugvó ipar.

A kapásnövények közül a burgonya és a cukorrépa terméseredményei messze tulhaladják a magyarországiakat, sőt még a kukorica átlagos termése sem marad a magyarországi mögött, a kukorica azonban termelési szempontból Csehszlovákiában lényegtelen , mig a burgonya táplálkozási tekintetben ép ugy, mint ipari feldolgozás dolgában, el őranguan fontos s a cukorrépa jelentőségét nem kell külön emelnünk.

Különleges terméke Csehszlovákiának a komló, a köztársaság a legnagyobb komlótermelő országok közé tartozott s a termelés 70-80%-át exportálta.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Egyáltalában nem állottnormális körülmények között a magyarországi mögött a csehszlovákiai állattenyésztés sem. Az 1937 évi magyar statisztikai évkönyv szerint az állatállomány a következő volt:

	Magyarország	Csehszlovákia
	ezer darab	
szarvasmarha	1.749	4.930
ló	798	704
sertés	2.624	3.611
juh	1.484	642
kecske	36	1.115

Ezek azonban a mult számai. A háboru fel sem mérhető pusztitást végzett Magyarország állatállomyában, nevezetesen ló és szarvasmarha állományában. Ló állományunk kétharmad része pusztult el; szarvasmarha sem sokkal kevesebb. Ehhez viszonyitva a csehszlovákiai állatállomány háborus vesztesége nem jelentékeny.

Igen jelentős Csehszlovákia gyümölcstermelése is; a jelentékeny gyümölcs behozatal az ország nagy fogyasztó képességével van összefüggésben, egyébként a behozatal jelentékeny része nyilvánvalóan déligyümölcs, amelyből Magyarország is normális években jelentékeny mennyiségeket importált.

Az erdőterület mint a mezőgazdasági rész elején közölt számokból kitünik, több mint négyszerese volt a magyarországinak. Ez a terület Kárpátalja elcsatolásával lényegesen csökkent, mindamellett az erdőgazdaság s ezzel kapcsolatban a faexport [illegible] mindig igen nagy része lesz Csehszlovákia közgazdaságának. A trianoni Magyarország tetemes behozatalra szorult és importszükségletét teljes mértékben a szomszéd államokból fedezte. Különböző fanemekből behozatalunk az 1937. évben ezer métermázsában a következő volt:

	Összes behozatal	Csehszlovákiából	Romániából	Ausztriából	Jugoszláviából
Tüzifa	2.385	335	1.623	232	194
nyers épület és szerfa	4.100	1.441	533	1.547	552
bárdolt és fürészelt fa	4.454	210	1.746	1.958	521

Csehszlovákia fakivitele 1937-ben 469 millió csehkorona volt, az egész kivitelnek csaknem 4%-a.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Gyáripar-bányászat.

Szinte feleslegesnek látszik számokkal illusztrálni Csehszlovákia gyáriparának erejét. Köztudomásu,hogy ez a gyáripar régi, jól megalapozott, belföldi nyersanyagforrásokkal főként szénnel bőségesen el van látva, a legfontosabb szakmákban a különböző tipusu üzemek sorozatosan működnek s nehéz ipara ép oly elsőrangu, mint egyes nemzedékeken át üzött otthonmunkán alapuló ipari készitményei. Ezeket a közismert tényeket azonban még plasztikusabbá teszik a számok és az adatok. Előre kell bocsátani, hogy Csehszlovákia - valószinüleg politikai szempontokat tartva szem elött - nem publikált olyan, az egész iparra kiterjedő s évről évre megismételt,illetőleg kiegészitett gyáripari statisztikát, mint például Magyarország. Mint a Magyar Nemzeti Banknak Csehszlovákiáról szóló gazdag adatgyüjteményéből kivehetjük, a rendelkezésre álló legujabb adatok az 1934/1936 évre vonatkoznak. Természetesen nincsen biztos tudomásunk arról,hogy a háboru alatt az egyes iparágakban mi történt. Bizonyos információk azonban már érkeztek a megfelelő magyar gyáripari szakmákhoz s ezek alapján megállapitható például, hogy a nehéz vasiparban igen nagy fejlődés ment végbe - számszerü adatok erről természetesen nincsenek - viszont például a textiliparban a termelést inkább korlátozták, mert a németek - mint már korábban mondottuk - üzemeket szereltek le és a munkaerőt más hadi szempontból fontosabb iparágakban foglalkoztatták. Utaltunk már arra is,hogy Csehszlovákia gyáriparának nemcsak vezetősége, hanem egész munkássága is a háboru folyamán a termelést a német irányitásnak megfelelően folytatta, fenntartotta és továbbfejlesztette, annak ellenére, hogy politikailag a cseh népesség németellenes volta nem kétséges. /Már a szlovákiai népről ezt sokkal kevésbbé lehet elmondani./ Szabotázsakciók fordulhattak ugyan elő, de jelentőségük nem nagy azokhoz a nagy szolgálatokhoz képest, melyet Csehszlovákia iparának összessége a német haditermelés számára tett.

A mult háboru után Csehszlovákia gyáripara is nehéz helyzetbe került: elvesztette azokat a piacokat,amelyeken addig - a Monarchia határain belül - szabadon és vámmentesen adhatta el áruit. Minthogy pedig a csehszlovákiai többségi agrárpolitika akadályozta, hogy a régi piacokon ha most már vámokkal terhelten is, a köztársaság ipara kellőképen érvényesülhessen, mert az állam kezdettől fogva mezőgazdasági autarchiára törekedett, tehát egyre inkább hiányoztak a viszonosság feltételei; ezért a gyáripar kénytelen volt távolabbi piacokat felkeresni. Az iparnak legfőbb gondja volt tehát a kivitel fejlesztése s e mellett a belső piacot igen magas - a magyar Nemzeti Bank adatgyüjtése szerint az áru értékének 50-60 százalékát kitevő - vámok védték a külföldi behozatal ellen. Az ipari kivitel fokozására való tekintettel irányitották a csehszlovák valutapolitikát; a csehkorona aranytartalmát két izben szállitották le 1934-ben és 1936-ban, ugy hogy a cseh korona végeredményben 29,99 %-kal lett kisebb értékü.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Szénbányászat

Csehszlovákia nemzeti jövedelmének egyik főforrása a bányászat és kohászat. Az állam kőszénkészletét 90 milliárd tonnára becsülték. A kőszénmedencék legértékesebb része a sziléziai medence, továbbá a kladnói szénmedence. A barnaszénkészletek 55 milliárd tonnára voltak tehetők s ennek tulnyomó nagy része a szudéta vidéken van. A széntermelés adatai a háborut megelőző években a következők:

	Magyarország			Csehszlovákia		
	ezer tonnában					
	1935.	1936.	1937.	1935.	1936.	1937.
barnaszén	6.798	7.105	8.055	15.114	16.070	18.042
kőszén	823	827	917	10.894	12.233	16.951
együtt	7.621	7.921	8.972	26.008	28.303	34.993

Barnaszéntermelés tekintetében Csehszlovákiát Európában csupán Németország előzi meg, kőszenet azonban több mint tizszer annyit termelt Németország, nem sokkal kevesebbet Nagybritannia; megelőzte továbbá Csehszlovákiát Franciaország és Lengyelország is.

A vasércbányászat a nagyszabásu vasmüvekhez képest nem elegendő s a szükségletnek csak mintegy felét fedezte, a többit főként Svédországból importálták.

A nyersvas termelés és a nyers acél termelés számadatai a következők:

	Magyarország			1000 tonnában: Csehszlovákia		
	1935.	1936.	1937.	1935.	1936.	1937.
nyersvas	186	306	358	811	1.140	1.675
nyersacél	446	553	665	1.178	1.560	2.315

Csehszlovákia legnagyobb vasmüvei a cineci mü, 3 nagy olvasztóval és a vitkovici 5 olvasztóval. Ezek a vasmüvek tökéletes felszerelésükkel a leggazdaságosabban termelnek. Energiagazdálkodásuk sokkal jobb, mint a miénk, mert a kokszoló mü és a vaskohászat összedolgozik és igy semmi energia nem vész kárba. Nagy előnye a csehszlovákiai vasgyártásnak az olcsó elektromos áram is. A cseh vasipar termelési költségei a miénknél jóval alacsonyabbak.

A magyar vaskohászat képviselői szerint a vámunio katasztrofális lehetne a magyar iparra nézve hiszen a természet által adott előnyöktől eltekintve a cseh ipar sértetlen maradt, mig a magyar vasmüvek igen tetemes háborus károkat szenvedtek.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A Magyar Nemzeti Bank ismertetése szerint a Bulletin Statistique 1938. évi adatai alapján , de az 1935./36 évi helyzet szerint a csehszlovákiai gyáripari évi termelés általános képe a következő:

Iparág neve	Iparvállalatok száma	Munkások száma	Egész gyáripar százalékában	Forgalom értéke ezer Kc.-ben.
			%	
Vas-,fém,elektrotechnika	5.497	187.817	27.53	8.724.284
Textil	2.206	181.698	25.40	7.616.498
Ruházat és cipő	4.396	53.348	7.43	2.325.170
Bőr	307	8.166	1.14	621.444
Szörme	931	2.455	0.34	115.050
Kő-,agyag-,tégla és porcellán	3.679	76.569	10.35	1.158.817
Üveg	646	23.594	3.29	656.625
Papir és papirfeldolgozás	510	25.399	3.59	1.392.078
Nyomda	648	20.079	2.94	804.182
Kémia	912	31.574	5.10	3.332.360
Fa- és fafeldolgozás	4.148	46.274	6.31	1.206.902
Hangszer,játék, asztergályozás /fán kivül/	298	6.630	0.93	160.245
Kefe	69	1.251	0.18	33.345
Élelmiszer	3.421	36.540	5.47	3.406.106
Összesen:	27.668	701.394	100.00	31.553.106

A tulajdonképeni gyáripar az 1934/1935 egy évre számitott adatok szerint 701.394 munkást foglalkoztatott, ugyanakkor a magyar gyáripar 216.000 munkást, de mint mondottuk, a csehszlovákiai adatok gyüjtése illetőleg publikálása nem rendszeres és nem történik meg évenkint. Az üzemek száma 27.668 volt, Magyarországon 3.491 s bár kétségtelen,hogy a csehszlovákiai ipar sokszor erősebb, mint a magyarországi, ebből a nagy külömbségből arra lehet következtetni,hogy az üzemek gyári jellegének kritériuma statisztikailag odaát alacsonyabban van megszabva, mint nálunk.

Ennek alapján feltehető, hogy a csehszlovákiai, kereken 700.000 s a magyarországi 1936-ban kereken 250.000 gyári munkáslétszám sem mutatja az igazi arányt, vagyis fel lehet tételeznünk,hogy a csehszlovákiai gyáripar nem az idézett két szám matematikai arányában hatalmasabb a magyarnál, de hogy tetemesen nagyobb erejü, az nem lehet kétséges.

A következőkben néhány fontosabb iparágról,illetőleg ipari csoportról közlünk részleteket:

Az egész vas- és gépipar üzemeinek száma, illetve a termelés illetőleg a forgalom értéke az egyes iparágak között a következőképen oszlott meg:

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	Üzemek száma	Forgalom értéke millió Kc.
Vas és fémkohók	23	468.3
acélmüvek és öntödék	236	1.090.0
hengermüvek	33	1.754.2
egyéb fémolvasztók és hengermüvek	241	463.0
bádogáruk gyártása	99	255.2
egyéb vas és fémáruk gyártása	1.137	1.138.0
gép és vasszerkezetek gyártása	800	1.442.2
Szállitóeszközök gyártása	102	787.5
Villamosgépek,és készülékek gyártása	185	776.6
finom mechanikai és optikai müszerek gyártása	86	75.5
önálló javitó mühelyek	2055	473.9
	5.497	8.724.4

Ugyanezen ipari csoport üzemeinek száma Magyarországon 1936-ban 458 volt, a csehszlovákiai 5497-tel szemben, a termelés értéke pedig 528 millió pengő,mig a csehszlovákiai termelés durván véve 1,5 milliárd pengőnek felel meg. Az üzemek száma tehát több mint tizszer,tulhaladja a magyarországit, a termelés értéke kisebb arányban, de még mindig háromszor nagyobb a magyarországinál.

A textilipar a termelés illetőleg a forgalom értéke és a foglalkoztatottak száma szerint a második helyet, az export terén az első helyet foglalta el.Az 1937. évi forgalom szerint az egész textiliparnak 60.6 százaléka a szudétanémet és kisebb részben a tescheni lengyel nemzetiségü területen települt. Az egyes iparágakra nézve a textilipari termelésre nézve a következő adataink állanak rendelkezésre:

	Üzemek száma	Munkások száma	Forgalom értéke millió Kc.
fonódák	638	60.607	2.998.0
szövődék	801	78.473	3.168.0
kikészitő telepek	166	12,751	345.2
kötött és kötszövött áruk készitése	346	23.942	662.5
paszománt,gomb és himzőipar,vatelin,nemez , linoleumkészités és egyéb textilüzemek	255	5.925	442.8
összesen	2.206	181.698	7.616.5

A magyarországi textilipari üzemek száma 342, a csehszlovákiai 2206-al szemben, a munkáslétszám nálunk 1936-ban 60.355 volt, Csehszlovákiában /1934-ben/ 181.698, a termelés értéke nálunk felfelé kikerekitve 0.5 milliárd,Csehszlovákiában durván átszámitva 1.3 milliárd pengő.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarország nyerspamutbehozatala 1937-ben 27.000 tonna volt, Csehszlovákiáé 112.000 tonna.

A textiliparral kapcsolatos konfekcionáló iparban az üzemek száma 4396 volt/Magyarországon 1937-ben 189/ a munkáslétszám 53.348/ Magyarország 8.081/, a termelés értéke 2.243 millió cseh korona, Magyarországon 60.2 millió pengő.

A magyar textilipar képviselői egyöntetüen nagy aggodalommal nyilatkoztak arról a lehetőségről,hogy Magyarország és Csehszlovákia egymással vámuniot köthet.Textiliparunk ezt létére nézve életveszélyesnek tekinti s nem találja megnyugtatónak azt a kilátást sem, hogy a szabadforgalmu gazdasági terület esetleg Jugoszláviára és Romániára is kiterjedne. A textilipar két főágában a pamutiparban és a gyapjuiparban Csehszlovákia egyaránt sokkal modernebb gépekkel, nevezetesen automatikus szövőszékekkel van felszerelve s a magyar textilipar, mely tőkéjétől teljesen kifosztva áll itt, belátható időkig nem számithat arra, hogy gépfelszerelését modernizálni tudja.A csehszlovákiai textilipar háborus vesztesége hasonlithatatlanul kisebb, mint a magyaré s amennyiben a németek egyes textilgyárakat leszereltek , Csehszlovákiának reménye van arra, hogy viszont Németországból gépeket fog kapni.

A gyapjufeldolgozó ipar képviselői hivatkoznak arra, hogy a huszas évek legelején Szlovákiában a volt magyar területen nagyon jelentős gyapjuszövőipar volt /Pozsony,Zsolna, Losonc,Rajec/ melynek tőkeérdekeltsége Magyarországon maradt. Ez az ipar közös vámterületre került Csehszlovákián belül a csehországival s ennek következménye az lett, hogy rövid néhány év alatt teljesen elsorvadt. A cseh vállalatok a testvér szlovák nemzet területén müködő s a szlovák munkásságnak kenyeret adó vállalatokat sem kiméltek meg versenyüktől; mi sem számithatunk rá, hogy vámunio esetén a hatalmas csehszlovákiai vállalatokkal olyan egyezményeket köthetünk,melyek a magyar textilipar létét és fejlődését biztositják. Nyersanyagellátás tekintetében a Csehszlovákiával való uniótól előny nem várható.-

A kerámiai- és az üvegipar szintén igen jelentős modern és fejlett csoportja a csehszlovákiai gyáriparnak.Nagy szerepet játszik az exportban is; a legfigyelemreméltóbb iparág a csoportban az üvegipar. Az 1935.évi adatok szerint 646 volt az üvegipari üzemek száma, 25.742 az összes foglalkoztatottak létszáma s 656.6 millió csehkorona termelési értéke.Ezt több, mint 100 millió pengőnek vehetjük, ezzel szemben a magyar üvegipar termelésének értéke 1937-ben kereken 17 millió pengő volt. Csehszlovákia exportjában is nagy szerepe van ennek az ipari csoportnak.

A papiripar körében különös fontossága van Magyarország szempontjából is a cseh celluloze gyártásnak,mely termelésének mintegy felét exportálja. A cellulozeexport 1937-ben 234 millió cseh korona volt, Magyarország papirosanyag behozatala 1937-ben 424 ezer q volt, ebből 48,6 ezer q jött be Csehszlovákiából.

A vegyészeti ipar 1935. évi 3,3 milliárd Kc. termelésével mintegy 10%-át jelenti a felvételben szereplő gyáripari termelésnek. A vegyészeti iparnak több mint egyharmad részét jelentő vállalatai a szudétanémet területen helyezkedtek el.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A lakosságcserével kapcsolatban munkáshiány következhet be az ipar vegyészeti üzemekben is, Bár a csehszlovákiai vegyészeti/ugyszólván minden ágában igen fejlett s az ország természeti gazdagsága különösen szénkincsben továbbie rős fejlődést tesz lehetővé, ez az iparág még sem olyan döntő jelentőségü, mint például a textilipar s az exportban is sokkal kisebb a szerepe. A magyar vegyészeti ipar egyes mértékadó vezetői vámunio esetén a csehszlovákiai vegyészeti ipar bizonyos ágaival megegyezéseket is lehetőnek tartanak.

A bőripar keretében ujra előtérbe nyomul a Bata-probléma. Sem a magyar cipőgyártás, sem a kézmüvesipar melynek Magyarország ellátásában hasonlithatatlanul nagyobb szerepe van, mint a kézmüvesiparnak bármely tőlünk nyugatra levő országban, nem tartja lehetségesnek,hogy helyt álljon a gyengébb minőségü, de rendkivül olcsó árut előállitó csehszlovákiai cipőgyártással ,- a Bata vállalatokkal - szemben.

Az élelmezési és a mezőgazdasági iparágak 1935. évi termelése több mint 10 százaléka volt az egész felvételben szereplő gyáripari termelésnek.

Az ország nagyfejlettségü mezőgazdasága az összes mezőgazdasági termékeket feldolgozó iparágak számára kellő bázissal szolgál. Az export szempontjából legfontosabb a cukoripar. A termelés 1935-ben 5.6 , 1936-ban 5 és 1937-ben 6,3 millió q volt, ugyanezekben az években Magyarországon 1, 1,illetőleg 1.3 millió q, 1937-ben Csehszlovákia 2.6 millió q cukrot exportált 2[illegible] millió Ke. értékben.

Általánosan ismeretes a csehszlovákiai sörgyártás magas nivója.

Ipari nyersanyagellátásunkban Csehszlovákia a szén, vasérc és fa tekintetében játszott szerepet. Behozatalunk az utolsó években erősen csökkent,az összes importon belül aránylag még nagy volt, de abszolut összegben nem tulságosan jelentékeny a nyersanyagkvóta. Igy az 1937 évben 30.4 millió pengő összes behozatalból 24.4 millió pengő esett ipari anyagokra s igy Csehszlovákiát Ausztria és Románia is megelőzte. A szén és koksz behozatala 1937-ben 2.4 millió q volt, 6,5 millió értékben, a vasércbehozatal 1,8 millió q, 2,8 millió pengő értékben, a nyers épület és szerfa behozatala 1,4 millió q, 6.4 millió pengő, a bárdolt- és fürészelt fa behozatala 0.2 millió q,kereken 2 millió pengő értékben. Mnek utána Kárpátalja Oroszországhoz csatlakozott, a csehszlovákiai fabehozatalunk normális körülmények között is tetemesen csökkenne.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Külkereskedelem.

Csehszlovákia külkereskedelmi mérlege az utolsó 3 évben felesleggel zárult; a felesleg 1935-ben 1204 millió Kc., 1936-ban 121 millió és 1937-ben 1016 millió cseh korona volt.

A forgalom globális adatai az utolsó három évben a következők:

	1935.	1936.	1937.
	millió csehkorona		
Behozatal	6743	7915	10966
Kivitel	7947	8036	11982
Mérleg	+ 1204	+ 121	+ 1016

Az összes élelmiszerbehozatal 1935-ben az egész behozatal 23 %-a volt, 1936-ban 19 %, 1937-ben 17.3 %.Ezzel szemben áll azonban ugyanezekben az években 7.8, 9.4 és 10.3 % élelmiszer - illetőleg mezőgazdasági kivitel,melyből legfontosabb a maláta, a cukor és a komló kivitele.

A mezőgazdasági jellegü behozatalban a gabonanemüeknek alig van szerepük, még a kukoricabehozatal is csekély, a lisztbevitel pedig ugyszólván semmi. Csehszlovákiának a háborut megelőző években folytatott gazdaságpolitikaja nemcsak a lisztet zárta ki teljesen, hanem gabonafélékben is szinte lehetővé tette az önellátást s gabonát és lisztet még exportált is. 1937-ben 3.5 millió q gabonafélét s ebből 2.2 millió q buzát exportált.Ugyanebben az évben Magyarország buza exportja 3.6 millió q volt. Egyébként a behozatali oldal is a csehországi ipar nagy fejlettségét mutatja; az import értékének általában több mint fele ipari nyersanyagokból és egyéb a gyártás céljait szolgáló anyagokból áll. A cseh textilipar pl. 1937-ben 1.120 ezer q nyers pamutot és 290 ezer q gyapjut importált; ugyanekkor a magyar pamutimport 268 ezer q, a gyapjuimport 8.3 ezer q volt. Azok számára, akik a magyar ipar kritikájával kapcsolatban a "belföldi anyagok" feldolgozásán alakuló iparágak elsőbbségét s az "üvegházi iparokat" szokták emlegetni, nem árt kiemelni.hogy Csehszlovákiának az export szempontjából is legfontosabb iparágai szintén külföldi nyersanyagokat dolgoznak fel.

A behozatali oldal érdekes tétele 1937-ben 13.3 millió q. szén és koksz-bevitel.Magyarország ugyanekkor 5.8 millió q-t importált; Csehszlovákiában viszont a behozatallal szemben állott 50 millió szén- és kokszkivitel.

Csehszlovákia behozatalának fontosabb tételei közül kiemeljük a következőket:

/millió Kc illetőleg a behozatal százaléka/

	1935	%	1936	%	1937	%
Összes behozatal	6.743	100	7.915	100	10.966	100
ebből:						
szarvasmarha	160	2.4	237	3.0	202	1.8
disznózsir,szalonna	68	1.0	120	1.5	111	1.0
buza	68	1.0	—	—	38	0.3
buzaliszt	1	--	1	—	--	--
gyümölcs,főzelék	511	7.6	468	6.0	581	5.3
nyersbőr	231	3.4	330	4.2	502	4.6
vasércz	81	1.2	86	1.1	281	2.5

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	/millió Kc.illetőleg a behozatal százaléka/ 1935.	%	1936.	%	1937.	%
szén és koksz	201	3.0	190	2.4	204	1.9
nyers gyapju	529	7.9	728	9.2	815	7.4
nyers pamut	606	9.0	765	9.7	1.037	9.5
len,kender,juta	231	3.4	236	3.0	312	2.8
vegyészeti cikkek, festékek	341	5.1	424	5.4	509	4.6
vas és vasáru	207	3.1	338	4.3	692	6.3

A kivitelben természetesen az ipar jár legelől; az ipari kivitel az utóbbi években az egész export nyolctized részénél is többet tett ki s ezen belül dominál a készáru kivitel. Mindamellett mint már emlitettük, Csehszlovákia élelmiszer-kivitele sem hanyagolható el. A maláta kivitel 1937-ben 75 ezer tonna volt, érték szerint az egész kivitel 1.5%-a. A cukorkivitel ugyanebben az évben 258 ezer tonna, érték szerint 2%.

Nagyon tetemes volt a jelentős részben Kárpátaljáról származó fakivitel, 1937-ben 1.102 ezer tonna volt,majdnem 4%-a az egész kiviteli értéknek. A szén és koksz- kivitel, mint már emlitettük, felülmulta az 5 millió tonnát s 5%-át tette ki az egész export értékének / 1937-ben/.

A készáruk közül a textilipari export járt legelől,de nagyon fontos az üvegipar, a kerámiai ipar, a vas és gépipar kivitele is.

A kivitel fontosabb adatai a következők::

	/millió Kc.illetőleg a kivitel százaléka/ 1935.	%	1936.	%	1937.	%
Összes kivitel	7.947	100	8.036	100	11.982	100
ebből:						
gabona és liszt	78	1.0	138	1.7	477	4.0
maláta	144	1.8	169	2.1	174	1.5
gyümölcs és főzalék	47	0.6	85	1.1	89	0.7
cukor	136	1.7	137	1.7	240	2.0
komló	176	2.2	175	2.2	184	1.5
épületfa	288	3.6	239	3.0	394	3.3
papirosanyag	94	1.2	120	1.5	234	2.0
nyersvas és rudvas	152	1.9	177	2.2	277	2.3
szén	171	2.1	167	2.1	262	2.2
lignit	154	1.9	161	2.0	177	1.5
koksz	64	0.8	75	0.9	155	1.3
vegyi cikkek,festékek	194	2.4	199	2.5	271	2.3
bőr és bőráruk	371	4.7	459	5.7	636	5.3
pamutfonal	169	2.1	164	2.0	191	1.6
gyapjuáru	505	6.3	538	6.7	739	6.1
selyem,müselyem	276	3.5	339	4.2	452	3.8
pamutáru	498	6.3	543	6.8	764	6.4
len,kender,jutaáru	275	3.5	230	2.9	344	2.9
konfekcionált áru	204	2.6	242	3.0	379	3.2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Áthozat:

/millió Ko, illetőleg a kivitel százaléka/

	1935.	%	1936.	%	1937.	%
papirosáru	118	1,5	135	1,7	214	1,8
porcellán és kerámiai áruk	185	2,3	182	2,3	264	2,2
üveg és üvegáruk	580	7,3	609	7,5	787	6,5
vaslemez és egyéb vasáruk	804	10,1	833	10,3	1.437	12,5
gépek, készülékek és járművek	333	4,2	401	5,0	723	6,0

Országok szerint tekintve, Csehszlovákia külforgalmában legelől Németország állt, azután Ausztria; ez a két ország a német szabad kikötőkkel együtt 1937-ben a behozatalban 21,5 s a kivitelben 22,3% erejéig részesedett. Nagybritanniába 1936-ban az egész export 9 %-át szállitotta Csehszlovákia s ugyanekkor az Egyesült Államokba 9,1 %-át. A keleti államok közül Romániával és Jugoszláviával durva átlagban 5% körüli behozatalt és kivitelt bonyolitott le.

Magyarország az 1930 legvégén beállott szerződésen kivüli állapotot megelőzően Csehszlovákia legjobb piacai közé tartozott, hol még 1930-ban is egész kivitelének 17,3 %-át helyezte el; ez 1935-ben 1.8, 1936-ban 2,0 és 1937-ben 1,9%-ra szállott le: Csehszlovákia mezőgazdasága védelme érdekében nem habozott ezt a jó piacát feláldozni.

A külkereskedelem országonkinti megoszlásáról a következő fontosabb adatokat közöljük:

Érték millió cseh koronában, illetőleg az összes behozatal százalékában.

	1935.	%	1936.	%	1937.	%
Összes behozatal	6,743	100	7,915	100	10.985	100
ebből:						
Németországból	1,164	17,3	1,385	17,5	1.699	15,5
Ausztriából	310	4,6	355	4,4	457	4,2
Magyarországb.	133	2,0	144	1,8	161	1,5
Romániából	260	3,9	362	4,6	532	4,8
Jugoszláviából	363	5,4	348	4,4	411	3,7
Franciaországból ból	376	5,6	479	6,0	577	5,3
Nagybritanniából	367	5,4	475	6,0	695	6,3
Eszakamerikai Egyesült Államokból	400	5,9	483	6,1	961	8,7

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Érték millió csehkoronában, illetőleg az összes behozatal százalékában

	1935.	%	1936.	%	1937.	%
Összes kivitel	7.947	100	8.036	100	11.972	100
ebből:						
Németországba	1.183	14.9	1.169	14.5	1.643	13.7
Ausztriába	754	9.5	716	8.9	877	7.3
Magyarországba	139	1.8	157	2.0	227	1.9
Romániába	383	4.8	380	4.7	654	5.4
Jugoszláviába	318	4.0	430	5.4	596	5.0
Franciaországba	318	4.0	434	4.3	457	3.8
Nagybritanniába	547	6.9	723	9.0	1.039	8.7
Eszakamerikai Egy. Államok	615	7.7	729	9.1	1.112	9.3

A Magyar Külkereskedelmi Statisztika számai természetesen szintén feltüntetik azt az erős törést, amely 1930. után Magyarország és Csehszlovákia forgalmában beállott, s az ugyanakkor bekövetkezett gazdasági válság miatt még élesebb volt. Magyarország Csehszlovákiából 1928-ban 271.9 millió pengő értékü árut hozott be, az egész behozatalnak 22.4%-t. 1930-ban a behozatal 172.9 millió pengő volt, az egésznek 25%-a, 1931-ben pedig már csak 65 millió pengő, az egésznek 9.2%-a. A magyar kivitel 1928-ban 145.2 millió pengő volt, 17.6%, 1929-ben pedig absolut összegben még több, 170.1 millió pengő, 16.4 %. Még a következő évben is 16.8 % volt. 1931-ben 23.8 millió pengő értékü árut vittünk ki, az egész kivitelnek 3.6 %-át.

Az 1936. évben a behozatal 5%-a, 1937-ben 6.3 %-a eredt Csehszlovákiából, a kivitel részesedése 4, illetőleg 3.5% .

A forgalom fontosabb cikkei a következők voltak:

	Mennyiség, vagón		Érték, ezer P.	
	1936.	1937.	1936.	1937.
Összes behozatal:			22.050	30.386
ebből:				
nyers épület és szerfa	14.318	14.409	5.876	6.409
koksz	14.008	21.459	4.034	5.773
vasérc	6.773	18.255	826	2.811
bárdolt és fürészelt fa	2.502	2.102	1.943	1.988
nyersbőr	89	105	1.267	1.949
papiros és papirosáru	324	594	691	1.897
magnezit	870	972	748	1.029
[illegible]szén	1.374	2.219	576	948
tüzifa	1.347	3.351	222	710
kőszén	1.743	2.821	408	691
üveg és üvegáruk	64	50	758	619
gépek és készülékek			101	2[illegible]
pamutszövet	2	2	177	204
gyapjuszövet	0.8	1	147	166
vasfélgyár[illegible]yok	7	12	109	142

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A számokból látható,hogy a behozatal legnagyobb tétele a nyersfa, továbbá a bárdolt és fürészelt fa, azután a koksz, a nyersbőr, magnezit, tüzifa és igy tovább.

A szomszéd államokból eredő behozatalunkat vizsgálva más helyen összeállitottuk annak a 38 nyersanyagnak, félgyártmánynak és egyéb továbbfeldolgozásra szolgáló árunak behozatali forgalmát,amelyek a szükségletnek ezt a körét többé kevésbbé kimeritik. 1930-ban tehát az u.n. vámháboru előtt 46 százaléka esett egész csehszlovákiai behozatalunkból erre a 38 áruoikkre.A forgalom azután összezsugorodott, a gazdasági válság és a szerződésen kivüli állapot miatt. A szóbanlevő áruk importjának viszonylagos jelentősége azonban emelkedett.1936-ban 78 százalék és 1937-ben 80 százalék volt.

Csehszlovákiába irányuló kiviteli forgalmunk fontosabb részleteiről a következő számok adnak képet:

	1936. mennyiség vagón	1937.	1936. érték ezer	1937 pengő
Összes kivitel			20.221	20.734
ebből:				
disznózsir;szalonna	570	533	5;454	4;656
sertés/drb./	36.191	34.154	5.065	4.543
villamosgépek és készülékek			1.175	1.498
barnaszén	6.776	8.089	806	971
friss gyümölcs	466	451	1.022	874
vaséro	4.251	5.760	476	783
bor	134	160	517	511
gépek és készülékek	10	9,7	143	354
tengeri	4	285	6	242
kaucsukáru	2,5	2,5	180	161
nyersbőr	17	11	225	154
olajos magvak	223	82	328	150
széna	140	337	63	131
juh/drb/	9.733	7,133	185	128
szaláni és kolbász	9	8	146	121

Az egyéb kivitel apró tételek között oszlik meg, amelyek közül mezőgazdasági jellegüek:lencse, friss főzelék, kender,lóhere és lucernamag, tojás, stb.; iparlak: vasáru, kikészitett bőr, elkészitett gyógyszerek, szerves készitmények, öblösüveg.

Magyarországot kivitelében Csehszlovákia részesedése 1936-ban 4 %, 1937-ben 3.5 % volt, tehát oly csekély, mely a szomszédságnak s a régi összeköttetésnek egyáltaláben nem felel meg. Nem vitás,hogy ez az alacsony részesedés annak a helyzetnek következménye, mely politikailag és gazdaságilag egyaránt nagyon sok kivánni valót hagyott hátra.Bár az atmoszféra az előző háboru után sem volt kedvező Magyarország és Csehszlovákia között, mégis az elmérgesedés gazdaságilag főként 1930.után jutott kifejezésre, Még 1925-ben behozatalunk több mint 23 %-a származott Csehszlovákiából s ez csak lassan csökkent 1929-ben 16;4 százalékra. A kivitelben a csehszlovákiai piac szerepe 1925-ben 23.8% volt, 1927-ben 22,3 % és 1929-ben körekben 20 %. A szerződéses viszonynak 1930-ban történt megszünése hozta azután magával, hogy a forgalom csak igen döcögésen nehézkes kompenzációs megállapodások keretei között volt lebonyolitható és ennek megfelelően igen nagy mértékben csökkent.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Csehszlovákia pénzügyeiről

Csehszlovákia nemzeti jövedelme az utolsó, 1937. évi adat szerint 66.7 milliárd Kc. volt.

A nemzeti jövedelem megoszlása 1925-1934. átlagában a következő:

mezőgazdaság, erdészet, halászat	27,3 %
bányászat, építészet, ipar	43,6 %
közlekedés	5,0 %
kereskedelem és hitelintézetek	9,9 %
haderő	2,8 %
a kormány által nyujtott egyéb szolgáltatás	11,4 %
együtt	100,0 %

Csehszlovákia külföldi közületi adósságai 1937. év végén 8.592 millió Kc-t tettek ki, melyek tulnyomó nagy része állami tartozás. A magántartozások ugyanekkor 3.210 Kc.-t tettek ki, amiből 1537 millió Kc. hosszulejáratu tartozás volt. Az összes külföldi tartozások tehát 1937 végén 11.802 millió Kc.

A fizetési mérleg általában kedvező volt. A külkereskedelmi forgalom az 1932. év kivételével állandó aktivummal zárult, különösen kiemelkedik az 1931 év több mint 1 milliárdos aktiv egyenlege. Ugyancsak egy esztendő /1936/ kivételével állandóan aktiv egyenleget mutattak az egyéb tételek alatt felvett, a hajó- és vasuti forgalomból, a postai, a biztositási, bizományi stb. forgalomból származó fizetések is. A külkereskedelmi forgalom és egyéb tételek aktivuma négy évben / 1931, 1934, 1935. és 1937 / a folyó kamatok és osztalékok fejében eszközölt fizetéseket fedezte, ugy hogy az összes folyó tételek forgalma aktivummal zárult, csak az 1932, 1933 és 1936. években volt szükség a folyó tételek passzivumának a tőkeforgalom terhére való kiegyenlitésére.

Magyarországgal szemben Csehszlovákia hitelező állam; tartozásunk 1931-ben 134.7 millió pengő, 1945. szeptember 30-án pedig az összes közületi és magántartozások 303.5 millió " devizapengőt" tettek ki.

Csehszlovákia állami költségvetése 1937-ben teljesen egyensulyban volt, kereken 8.5 milliárd Kc. kiadással és bevétellel és csekély felesleggel; 1938-ban a kiadás 13.6 milliárd, a bevétel 10.1 milliárd Kc. volt, tehát 3.5 milliárd Kc. deficit mutatkozott.

Különböző körülményekből arra kell következtetnünk, hogy a háboru után Csehszlovákia pénzügyi szempontból lényegesen jobb helyzetben van, mint Magyarország, sőt mint az összes középeuropai államok. Államháztartása ugyan nincs rendben, de termelése a miénkkel összehasonlitva szinte normálisnak mondható és a valutarendezés tekintetében elég eredményes transzakciókat hajtott végre.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Bizonyos valutáris intézkedések már 1945.nyarán történtek.Június végén a Reichsmark és a pengő megszünt törvényes fizetési eszköz lenni. A pengő érméket és az u.n. uj magyar pénzt kártalanitás nélkül érvénytelenitették, az 1945. junius 25-ig keletkezett pengőkövetelések és kötelezettségek pedig 1 pengő = 2 Kc. arányban voltak átszámithatók.

Az 1945. év október 19-én jelent meg a 91 sz.köztársasági elnöki dekrétum a "Csehszlovák pénzegység megujitásáról" amely a csehszlovák pénzreform alapoknánya.Ennek alapján a régi fizetési eszközök október utolsó napjával elvesztették érvényességüket és november 1-től kezdődőleg Csehszlovákia területén az egyedüli törvényes fizetési eszköz az uj csehszlovák korona lett. A régi fizetőeszközöket 1945. október 31-e és november 15-e között lehetett beszolgáltatni,pénzintézeti betétkönyvekre és folyószámlákra vagy postatakarékpénztári betétkönyvekre,illetőleg csekkszámlára történő befizetések formájában. Közhatóságok és közintézetek egész készpénzkészletüket az 1945. október 31-i állapot szerint régi fizetőeszközökben és a postatakarékpénztárnál vagy pénzintézeteknél tartoztak letétbe helyezni. A rendelet értelmében mindennemü betét /betétkönyv,folyószámla stb./ameddig uj fizetési eszközökben való átvezetése megtörténik, 1945.november 1-től kezdődőleg kötötté válik és egyben kanatozása is megszünik.

A régi fizetési eszközök letétbehelyezése az u.n. fizetési lap alapján történt,amelyet a fizikai személyek maguk állitottak ki és a bevásárlási könyvvel együtt terjesztettek be a lefizetési lapon szereplő fizikai személyek helyen. A beterjesztett bevásárlási könyvön és kifizetési 1945. október 29-e és november 4-e között a kicserélési helyeken fejenkint legfeljebb 500 cseh koronát vehettek fel uj fizetési eszközben. Ezen felül 1945. október 27-től kezdődőleg ki lehetett fizetni azoknak a vállalkozóknak ,azaz fizikai és jogi személyeknek, akik bárminemü kereseti tevékenységet folytattak vagy más jogi személyeknek és intézményeknek olyan további összeget, amely alkalmazottaik egy hónapos fizetésének és bérének felelt meg. Ezeknek a személyeknek és intézményeknek 1945. november 1-vel kezdődően betéteikből további 10% is kifizethető volt, amennyiben ez nem haladta meg az előző mondat szerint kifizethető összeg kétszeresét.

1945. október 28-val kezdődőleg az összes illetmények uj fizetési eszközökben fizetendők ki.

Az uj cseh korona bevezetésével egyidejüleg a Nagy-Britanniával és az Egyesült Államokkal folytatott tárgyalások alapján a font árfolyamát 200 csehkoronában, a dollárét pedig 50 csehkoronában állapitották meg.

A valutadekrétummal egyidejüleg kerültek megadóztatás alá a háboru alatt szerzett"illetéktelen nyereségek"

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

is . Az illetéktelen nyereségek megállapitása a pénzügyigazgatóság feladata. Ezek a "hadinyereségek" progressziv megdéztatás alá kerülnek..

A felszabadulás után 1945. őszént két jegybank működött Csehszlovákiában: a prágai és a bratislavai. A bankjegyforgalom Prágában 38 milliárd, Bratislavában 9,5 milliárd volt. A pénzreform után az uj bankjegyeket kizárólag a csehszlovák nemzeti bank bocsátotta ki, ezekből októberben 15.8 milliárd, novemberben 17.8 milliárd volt forgalomban. Az aranyfedezet jelentéktelen.

Az 50 cshkoronás hivatalos dollárkurzuson kivül kialakult a magánforgalomban / zugforgalomban/ 210-220 Kc. dollárfolyam; 1945. októberben azonban a pénzreform előtt a dollár zugárfolyama 700 Kc. volt. Értesülésünk szerint a zugforgalom árában ép ugy , mint valutában igen szük területre szorul, mert a létfenntartáshoz szükséges élelmiszereket a jegyrendszer alapján megkapják s a csehek átvették a németek által Csehországban és Morvaországban jól kiépitett kötött gazdálkodási rendszert.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Összefoglalás

Abból a rövid jellemzésből, melyet már a bevezetésben adtunk, Csehszlovákia gazdasági viszonyairól levonható az a következtetés, hogy Csehszlovákia velünk szemben politikailag és gazdaságilag egyaránt, fölényben van. Erős ipara eddig sem sok kiméletet mutatott versenytársakkal szemben; vámunio keretén belül sem várható tőle kimélet, sőt az sem - egyes iparágaktól eltekintve- hogy bizonyos szakmák vagy vállalatok között a kölcsönös megélhetést türhetően biztositó megegyezés jöjjön létre. Mezőgazdasága ugyancsak kevés hajlandóságot mutat a maga véleménye szerint olcsóbban termelő mezőgazdasági államok termelvénye beözönlésének eltürésére. Csehszlovákia aggasztó gazdasági tulerejét fokozza az, hogy a háboru alatt a németek segitségével ipari kapacitása megnövekedett, berendezései modernizáltattak, jóvátétellel nincsen megterhelve. Háborus károkat ipara és mezőgazdasága is hasonlithatatlanul kisebb mértékben szenvedett, mint Magyarország.

Az eddig felmerült vámunios tervek előnyeinek és hátrányainak mérlegelésénél talán nem is vették eléggé számba a jóvátétel kérdését. Igaz, hogy ennek kihatásai nehezen lemérhetők. De eddigi ismeretei alapján egyet mást joggal fel lehet tételezni még pedig a következőket:

Ha Magyarország vámuniot kötne mezőgazdasági jellegü országokkal, mint amilyen Románia, vagy Jugoszlávia, akkor az erősen szimplifikáló felfogás szerint Magyarország, nevezetesen a magyar ipar lényeges előnyöket remélhetne, mert ezeknek az országoknak ipara elmaradottabb, szükségletei nyilvánvalóak és honnan fedezze ezeket az ipari szükségleteket, ha nem a vele vámmentesen kereskedő és iparilag fejlettebb államból. Ezzel szemben áll a jóvátétel, amely jó ideig a magyar ipart illetve annak egyik legfontosabb ágát: a vas-, fém és gépipart oly rendkivül mértékben foglalja el, hogy nem jut kapacitása, munkaereje és nyersanyaga sem saját országa szüken mért szükségletének ellátására. Erre talán azt lehetne mondani, hogy hiszen épen azzal kell megfizetnünk azt, amit a háboruban - most nem politikáról beszélünk - oktalan termeléssel s anyagpazarlással vétettünk, hogy a polgári szükségletek a háboru elmultával is nagyrészt kielégittetlenül maradnak, vagyis amiért pazaroltunk, azért bőjtölnünk kell. Ha azonban igy áll a dolog, akkor annál kevésbbé kétséges az, hogy exportálni nem tudunk s a vámunio előnyeit még az agrárállamok irányában sem tudjuk kihasználni. Másrészt , ha a nálunk erősebben iparosodott állammal kötünk vámuniot, akkor ennek iparával szemben még olyan természetes, bár nagy áldozatokat kivánó módon sem tudunk védekezni, hogy saját lakosságunkat legalább olcsó áron, esetleg olcsóbban látjuk el iparcikkekkel, mert egyelőre évekig jóvátétellel vagyunk elfoglalva s mire jóvátétellel áruadósságunkat lefizetjük, addigra már a vámmentes piacot élvező versenytárs ugy befészkelte magát , hogy a háboru és az utána következő időszak terheitől elgyengült magyar ipar nagyban és egészben elsorvadásra vagy tengődésre itéltetik.

A magyar-csehszlovák vámunio gondolatával kapcsolatban még ki kell térnünk egy a mezőgazdaság részéről ismételten emlegetett körülményre. A mezőgazdaság politikai szervezetei, vagy azok a politikai szervezetek, amelyek elsősorban

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

mezőgazdasági érdekeket vélnek képviselni, ismételten rámutattak arra, hogy az ipari vámokat csökkenteni, sőt eltörölni kell autonom uton is és minél előbb azért, hogy a mezőgazdaság"olcsóbb áron" jusson iparcikkekhez. Nagyon közelfekvő tehát az a gondolat,hogy magyar-csehszlovák vámunio esetén beállna a mezőgazdaság szükségleti cikkeinek ez az olcsóbbodása.

A vámkérdéssel kapcsolatos kivánságok tekintetében a magyar gyáripar ugy véli, hogy ezeknek semmi aktualitásuk nincsen. Ha tehát a gyáripar a vámvédelem gondolatához ragaszkodik, ez csupán annyit jelent, hogy egy a multban helyesnek bizonyult elvet és bázist nem kiván feladni addig,mig az valami jobbal s az egyetemes közgazdaságra nézve hasznosabbal fel nem cserélhető. A jövő gazdasági fejlődése teljesen ismeretlen s a közelmult tanulságai szerint a legváratlanabb meglepetésekkel szolgálnak. A vámrendszeren való változtatás a jövőben kárt okozhat a gyáriparnak és az általános magyar közgazdasági érdekeknek, - azt nem tudjuk bizonyosan megállapitani - teljes bizonyossággal megállapithatjuk azonban,hogy a mai körülmények között vámok leszállitása vagy eltörlése senkinek a világon nem használna, legkevésbbé a fogyasztónak. Az árubehozatal számtalan akadálya között a vámok szerepe lényegesen kisebb. A behozatal egyik legfőbb akadálya az árkérdés. Bár az ipari árak természetszerüen Magyarországon is emelkednek még pedig nagy mértékben, mégis valamely stabil értékmérővel mérve nagyon távol vannak a világpiacon megfigyelhető áraktól. Ez a legfontosabb oka annak,hogy ipari árubehozatalra nézve komoly ajánlatot ugyszólván egyáltalában nem kapunk.

A jelen körülmények között tehát - s még igen hosszu ideig - az árubehozatalra s az ipari árnivóra a vámoknak nincs és nem lesz az a döntő befolyásuk,mint volt régebben.

Vannak azonban tapasztalataink a multból.Épen Csehszlovákiával 1927. és 1930. között nagyterjedelmü kereskedelmi és vántarifaszerződésünk volt életben, amelynek keretein belül ipari vámjaink egész sorát leszállitották. Ezeknek a vámleszállitásoknak az árnivóra semmi hatásuk nem volt.A vámleszállitások természetes célja Csehszlovákia részéről az volt és az is marad, hogy az exportáló Csehszlovákia ipara valamivel kevésbbé legyen megterhelve,valamivel több hasznot vagy - akár igy is fogalmazhatjuk - kevesebb ráfizetést érjen el.De még ha - feltéve , meg nem engedve - Csehszlovákiai áruk behozatala révén a mezőgazdaság bizonyos árukhoz , nevezetesen inveszticiós berendezésekhez, gépekhez és igy tovább, átmenetileg olcsóbb áron jutna is hozzá, annak ellentételeképen,hogy a régi nagyar mezőgazdasági gépgyártást, szerszámgyártást és igy tovább veszélyeztetné, nem hisszük,hogy közgazdaságilag indokolt volna ilyen fontos, teljesen bevált termelési ágainkat feláldozni.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Mindezek alapján mi a mezőgazdaság számára a magyar - csehszlovák vámunio létesitésével azt az előnyt sem látjuk, hogy inveszticiós és fogyasztási cikkeit olcsóbb, helyesebben szólva általános szempontból gazdaságosabban szerezhetné be.

Az ipar szempontjait már a bevezetésben és az adatszolgáltatással kapcsolatos megjegyzések utján is kifejtettük. Ezt az összefoglalást azzal fejezhetjük be tehát, hogy gazdasági szempontból a magyar-csehszlovák vámunio tervét nem láthatjuk előnyösnek. A kérdés döntő részének, a politikai, nevezetesen világpolitikai részének megitélése nem ránk tartozik.

...oo0oo...

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2
25X1

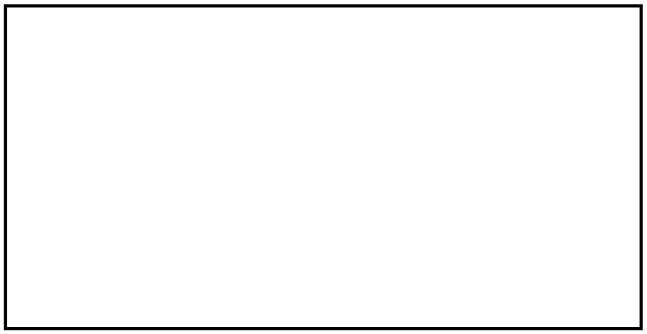

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R00230

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Budapest, 1947. május 20.

F e l j e g y z é s
a magyar - román kereskedelmi egyezmény előkészitéséről.

Dr. Medgyessy Béla miniszteri osztálytanácsos a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság bukaresti kirendeltségének vezetője szerint a magyar - román kereskedelmi szerződés előkészitésével kapcsolatosan négy főcsoportban folynak megbeszélések.

a/ A NIK és a Dunavölgyi Bank r.t. részéről a közelmultban kiküldöttek jártak Bukarestben. A NIK részéről Farkas János, a Dunavölgyi Bank részéről Havas és Kolos nevü kiküldöttek. Az az elképzelés, hogy a NIK kötelékébe tartozó vállalatok gyártmányainak Romániában való kizárólagos értékesitése céljára romány részvénytársaságot alapitanának, amely részvénytársaság kötelezettséget vállalna arra, hogy bizonyos mennyiségü árut önkompenzációs alapon elhelyeznek Romániában. Megitélése szerint 1947.évben mintegy 25,000.000.- forint áru elhelyezésére van lehetőség. Az ellentételek elsősorban fa: fürészáru, bányafa, stb. volna. Ebben az ügyben a közeljövőben ujabb megbeszélés lesz.

/Megismerkedett velem Bukarestben Farkas Dezső, aki korábban a Bergamnn Elektrische Werke vezérképviselője volt. Az illető állitólag Vass Zoltán államtitkár sógora. Elmondotta, hogy a NIK romániai képviseletének létesitésével kapcsolatos gondolatot ő vetette fel és ő kezdeményezte a tárgyalásokat. A létesitendő román részvénytársaság 10,000.000.- svájci frank minimális forgalmat garantál 1948. március 31.-ig terjedő időszakra. A RT alaptőkéjét a következő román bankok adnák össze:

SOVROM bank
Banca de Credit
" Urbana /liberális -Tatarescu- érdekeltség/
" Ardeleana /Állitólag megállapodást létesitettek a Magyar Népi Szövetséggel az együttmüködést illetően. Az alapitandó RT kizárólagosan képviselné a NIK gyártmányok elhelyezését, valamint a NIK számára történő beszerzéseket. Ugyanakkor meg óhajtj szerezni az egyéb képviseletet ex-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

portunk monopolisztikus jogát is Romániában. Arra is gondolnak, hogy az alapitandó RT üzletkörébe vonják Bulgária és később Törökország területeit is./

b/ Romániában rendkivül nagy hiány van izzólámpában. 1946-ban 1,700.000 drb izzólámpa jött be Magyarországból. Jelenleg mintegy 1,000.000 drb. behozatalára számitanak és ezzel szemben mintegy 2- 3000 vagón tüzifa és 2000 vagón só Magyarországra való szállitása volna lehetséges.

c/ Felmerült az a gondolat, hogy a román cukorhiány enyhitésére oda szállitandó 200 vagón cukrot mintegy 10.000 vagón tüzifa kompenzációs áruként való Magyarországra történő szállitása volna lehetséges. Ebben az ügyben dr. Medgyessy összehozta báró Kornfeld Pált azzal a Magyar Cukoregyesület elnökével, aki ugyanakkor Bukarestben tartózkodott.

d/ Romániának szüksége volna olyan minőségü szénre, amilyen a mi tatai szenünk. Ezzel szemben 6500 kalóriás petrozsényi szenet adnának kompenzációképen. A kalóriadifferencia ért súlytólégbiztos motorokat kivánnak beszerezni.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Budapest, 1947. május 20.

F e l j e g y z é s
a román - szovjet kereskedelmi megállapodásról.

Moszkvában Románia és a Szovjet között kereskedelmi megállapodás jött létre 1947. március 1-től számitva egy év tartamára. A megállapodás értelmében mindkét szerződő fél kliringben számolja el az egymásnak szállitott árukat. A kliringelés dolláralapon történik a Moszkvában dollárban rögzitett árak figyelembevételével. A jelzett idő alatt Románia exportál 15,000.000 dollár értékü árut a Szovjetnek, a Szovjet pedig 25,000.000 dollár értékü árut Romániának. A 10,000.000 dolláros különbözetet Románia 4 év alatt áruban köteles visszatéritani, addig ez hitelként szerepel. A megállapodás konkrét tételei közül a következőkre nézve sikerült tájékozódást szerezni:

1/ Szovjet export Romániának:

Á r u	Mennyiség tonna	Egységár $
Gyapot /Ezenkivül bérmunkát is végeztetnek Romániával/	13.000	
Szénelektroda	600	300/tonna
Grafittégely /0.23 kg befogadóképességgel/	75	
Káliumszulfát	1	60 "
Antimon "	7	400 "
Nátrium-oxid	20	300 "
Szeléngáz	0.1	4.100 "
Argon	1	2.000 "
Vörös foszfor	8	1.285 "
Sárga "	0.3	580 "
Bakelitpor	20	500 "
Samott-tégla	1.862	78 "
Magnezit-tégla	1.000	120 "
Szilikáttégla	3.500	65 "
Szintetikus gumi	650	650 "
Asbest	22	
ebből asbest papir és carton		400 "

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Á r u	Mennyiség tonna	Egységár $
asbestvászon		1.700/tonna
" fonal		1.500 "
Villanyégő	150.000 drb	
Vasuti kocsi égő	10.000 "	
Ásványolajipari berendezés és felszerelés bányászati munkákhoz.		
Fehér nyersvas	23.000	51.5 "
Szürke "	12.000	52 "
56 %-os vasérc	50.000	10.5 "
Buga-acél	7.500	62 "
Cső-vas	12.000	75 "
Nickel	10	800 "
Speciális ferromangán	100	264 "
75 %-os "	1.700	157 "
75 %-os ferroszilicium	1.000	190 "
Ferrovanadium v.1.	5	2.470 "
" " v.2.	5	2.390 "
Traktor	463 drb	4.200/drb ?
Állati vontatásu vetőgép	800 "	150 "
Traktor eke	250 "	300 "
Szerszámgépek		
Vasfélgyártmányok		
Aluminiumtömb	100 tonna	36o/tonna
Aluminiumgyártmányok		
3 tonnás tehergépkocsi	209 drb	2.900/drb
1.5 " "	100 "	1.900 "
Motorkerékpár	170 "	210 "
Kerékpár	180 "	30 "
Teodolitkészülék	5 "	460 "
Koksz	120.000 tonna	13.8/tonna
Szén	120.000 "	11.8 "
Bányafurógép	4 drb	14.800/ drb

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

2/ Román export a Szovjetnek:

Á r u	Mennyiség tonna	Egységár $
Fűrészáru /m^3-ként 37-38 $ /:	135.000 m^3 mintegy	5,000.000
Ásványolajtermékek /könnyü és nehézbenzin, petroleum, motorin, parafin/	250.000	
Gázkorom		

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

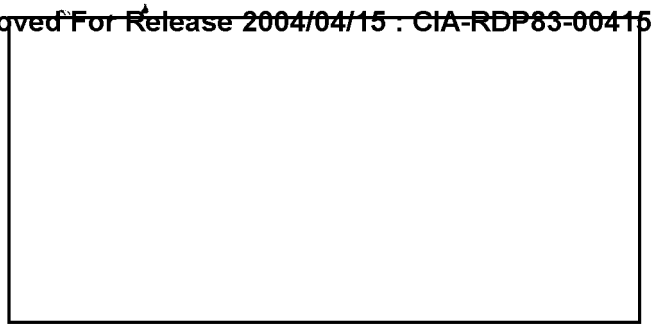

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

I

A ROMÁN IPAR ÁLTALÁNOS HELYZETE.

Háborus károk.

A román ipar kivéve az ásványolaj finomitókat és a faipart nem szenvedett közvetlen nagyobb háborus károkat. Mégis az elszenvedett rongálásokat az import lehetőségek hiánya miatt nem lehetett teljesen rendbehozni.

Sokkal jelentékenyebbek voltak azonban a háborus kinatások által szenvedett közvetett károk, amelyek az ipari termelés erős visszaesésének formájában mutatkoztak.

Az UGIR 1945 év szeptemberében egy anket keretében megállapitotta, hogy az ipari termelés százalékokban szembeállitva az 1938 évivel a következő képet mutatja:

ásványolaj	69 %
fémipar	36 %
cukoripar	20 %
növényi olajok	15 %
malmok	35 %
tésztagyárak	50 %
konzervipar	55 %
textilipar kivéve a pamutszövődéket	36 %
pamutfonódák	90 %
bőripar	59 %
faipar	40 %
papiripar	48 %
vegyiipar	70 %

A pamutfonódák nagyméretü termelése a Szovjet Oroszországgal kötött kereskedelmi egyezmény alapján importált pamut mennyiségnek köszönhető. 1945. május 1.-i időszakra 40.000 tonna pamut volt előirányozva, amelyből 50%-ot szovjet bérmunkában dolgoztak fel.

A csökkent termelés a következő körülményeknek tudható be: részben a háborus károk folytán elsősorban azonban a nyersanyag, tüzelőanyag és segédanyag hiány a szállitási eszközök elégtelensége, a csökkent munkateljesitmény és a szindikátusi szerveknek káros beavatkozása a vállalatok adminisztrativ és müszaki vezetésébe.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

1945 őszén és 1946 év elején az ipari termelés növekedett; akkor azt lehetett remélni, hogy ez az ipari tevékenység nem lesz ideiglenes, hanem a termelés felfelé ivelő tendenciát mutat.

A sulyos aszály, amely abban az évben volt tönkre tette ezeket a reményeket. 1946 év második felében az ipari termelés csökkent és ma a faipar kivételével az ipar összes ágaiban folytatódik az esés, amely még az 1945 szeptemberi termelés nivója alá csökkent.

Azokban az iparágakban, amelyek mezőgazdasági termékeket dolgoztak fel a termelés csökkenése a szárazság okozta niányokra vezetnető vissza, a többi iparágakban pedig nyersanyag, tüzelőanyag és segédanyag niányra vezethető vissza, ezeket az anyagokat t.i. a szárazság által okozott fizetési eszközök niánya miatt nem lehetett importálni.

Igaz ugyan, hogy az ipar olyan árukat is gyárt, amelyek alkalmasak az exportra, mint pl. az ásványolaj, a fa, különböző vegyitermékek /ammóniák szóda, carbid, gázkorom,/ üvegáruk, de rendelkezésre álló árumennyiségeket jóformán teljes egészében lekötik a különböző nemzetközi kötelezettségek.

Jelenleg az ipari termelés visszaeséséhez hozzájárul még a munkateljesitmény csökkenése, amely a munkások nem kielégitő táplálkozásából és a készpénz niányból származik. Egy 200.000 milliárdos évi költségvetésnél csak 11 milliárd van forgalomban, ugyanakkor, amikor csak a magán és közalkalmazottak havi bére majdnem 7 milliárdot tesz ki./

Jóvátétel.

Románia jóvátételi kötelezettsége 300.000.000 dollár. Ennek az összegnek egy része fedezve van Romániának hadihajó továbbá a folyami és tengeri hajóparkjának átengedésével, továbbá egyes ipari berendezések transzferálásával / a Malaxa csőgyár berendezésének egy része, egy cukorgyár, két növényolajgyár, egy táblaüveg gyár,stb./.

A fennmaradó összeget ipari és mezőgazdasági termékekkel kell kifizetni.

Mivel ugy 1945-ben, mint 1946-ban a mezőgazdasági termés veszteséges volt, a jóvátételi szállitásokra elsősorban ipari

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

termékeket kellett szállitani.

-ből a célból ásványolaj és faipari termékeket továbbá vegyi termékeket, üvegárut /ablaküveg/ és élelmezési cikkeket kellett exportálni.

Az ipari termékek részesedését a jóvátételi szállitásokban ~~a következő az UGIR által megállapitott százalékokban~~ az UGIR 1945 őszén a következő százalékokban állapitotta meg:

	A fegyverszüneti egyezmény végrehajtásával kapcsolatban felmerült százalékos részesedés:
ásványolaj ipar	63%
fémipar	50%
cukoripar	20%
növényi olajak	80%
tészta gyárak	70%
konzervipar	65%
textilipar	10%
bőripar	54%
faipar	32%
vegyi ipar	80%

Ebben az évben egyes iparágakban ezek a százalékos számok magasabbak.

Ugyancsak az ipari termelésből kell a Szovjet Oroszországgal kötött kereskedelmi egyezmény alapján behozott árukat kiegyenliteni.

Államositás.

Mostanáig csak a Nemzeti Bankot államositották.

A kormány gazdasági programmjában különlegesen hangsulyoztatott, hogy ipari téren nem lesz semmiféle ~~nem~~ államositás.

Ellenben az ipar ~~összes~~ legfontosabb ágaiban Ipari Hivatalokat fognak létesiteni, ezeket az állam által kinevezett tanácsok és igazgatók fogják vezetni és ezek a hivatalok a valóságban vezetni fogják a magánipari vállalatokat úgy adminisztrativ, mint müszaki téren.

Vállalatok igénybevétele politikai pártok által.

Mostanáig széles lépcsőzetben ilyen müveletek nem történtek, kivételt képez Észak Erdély, ahol egyes fontos ipari vállalatokat az üzemi tanácsok vezetnek / Nagybányai Phoenix müvek, Erminályfalvi Olajgyár, a Feketeerdői Üveggyár stb./ Ugyancsak ezen a területen sok Casbi alatt lévő vállalat teljesen, vagy részben po-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

litikai pártok befolyása alatt állanak.

A Regátban ilyen esetek szórványosak. Nekünk csak három eset ismeretes: a Busteni Papirgyár, a Luther Sörgyár és Zarnesti Celluloze gyár, amelynek székhelye Bukarest.

Külkereskedelem.

Dacára annak, hogy az összes szomszédos államokkal gazdasági egyezményeket kötöttünk mégis egyetlen egy egyezmény sem kivéve a Szovjet Oroszországgal kötöttett, nem müködik.

Szorványos import történt Magyarországból, Jugoszláviából és Bulgáriából, de ezek jelentéktelenek.

Külkereskedelmünknek ez a stagnálása a fizetési eszközök hiányára vezethető vissza. Az a kevés diszponibilitásunk, ami van, a lakósság élelmezésének import utján való biztositására van tartalékolva.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

II.

AZ UGIR SZERVEZETE.

Az UGIR tagjai ugy a vállalatok, mint az érdekképviseletek, azonban tanulmányok vannak folyamatban, hogy az UGIR-t érdekképviseletek szövetségévé alakitsák át.

Csatoljuk az alapszabályokat, a vezetőség jegyzéket és a érdekképviseletek jegyzékét.

Az UGIR kapcsolatai az állam gazdasági szerveivel.

Az UGIR a Munkaügyi és Pénzügy minisztériumok minden olyan bizottságában képviselve van, amelyeknek hatáskorében tartozik ipari kérdések megoldása.

~~A munkaadók~~ Azok a munkaadó delegátusok, akik a társadalom biztositó intézetek vezetésében és a munkaügyi igazság szolgáltatás által felállitott bizottságokban résztvesznek az UGIR ajánlja.

Az UGIR kapcsolatai a Nemzetgazdasági ~~Departement~~ Minisztériummal igen kevéssé fejlettek. Ez a minisztérium, amely elsősorban erdekli az ipart nagy tartózkodással viseltetik az UGIR-ral szemben, mert az UGIR igen határozottan szembeszállt az Economátokat felállitó törvényjavaslatokkal. Az UGIR minden erőfeszitést megtesz, hogy rábirja a minisztérium vezetőit az együttmükodésre az ipart érdeklő kérdések megoldásánál.

A Nemzetgazdasági minisztérium magának tartotta fenn az UGIR egyes hatásköreit és pedig: az átadási szétosztása az ipar részére, azoknak az ipari termékeknek árának igazolása és ujbóli kalkulációja, amelyek nem alap termékek. A miniszter a következő termékek árát állapitja meg: ásványolaj, fa, szén, hengerelt vasáru, nehéz vegyipari termékek, cement, szabványositott gyapju szövetek. Ami a Nemzetgazdasági Legfelsőbb Tanácsot illeti az UGIR hivatalosan csak az Egyeztető Bizottságban van képviselve.

Azonban az UGIR vezetőségének tagjai résztvesznek a tanácsban és a 23 müszaki bizottság tagjainak legnagyobb része az UGIR-hoz tartozó érdekképviseletek vezetőiből kerül ki.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az UGIR kapcsolatai az Általános Munkaügyi Szövetséggel.C.G.M.

Az UGIR kapcsolata a C.G.M.-vel az ipari Alkalmazottak kollektiv szerződés kötésére korlátozódik. A kollektiv szerződés végrehajtása és az ezzel kapcsolatban felmerülő esetleges nézeteltérések elsimitására egy vegyes bizottság alakult, amelynek tagjai a C.G.M. és az UGIR képviselői. Ez a bizottság ebben a tekintetben a legfelsőbb forum.

Mindezek dacára a két szervezet közötti kapcsolat nem kielegitő, elsősorban azért, mert a C.G.M. saját magát, mint államot az államban tekinti és sokszor olyan egyoldalu intézkedéseket hoz, amely ek a kollektiv szerződéssel ellentétben vannak.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release SECRET CIA-RDP83-00415R002300020001-2

99/pol.
1947.

M á s o l a t Bukarest, 1947. május 22.-én

Tárgy: Aggasztó jelenségek Románia gazdasági életében.

Románia sulyos gazdasági helyzetének jelenségeiről több részletes jelentésben számoltam be. A nehézségek egyre növekedő mértéke szükségessé teszi most, hogy a helyzetről és annak okairól összefüggő képet igyekezzek adni.

A gazdasági válság főbb okai a következők:

Mezőgazdasági bajok és nehézségek.

Az 1944/45 és 1945/46. gazdasági évek aszályokozta katasztrófális terméseredményei következtében Románia korábbi, nemzetközi viszonylatban is jelentős kivitel helyett az 1946/47.években minimálisan 150.000 vagón gabonabehozatalra szorult, melyből ezideig csak mintegy 50.000 vagónt sikerült külföldről importálni. Hozzájárul ehhez az elmult tél rendkivüli hidege, a korán bekövetkezett fagy okozta pusztitások és a folyó év tavaszán is tovább tartó szárazság, melyek az ország nagyrészében megakadályozták és tönkretették a kalászos növények termelését és fejlődését ugy, hogy a folyó gazdasági évben Románia legjobb esetben is csak türhető kukoricatermésre számithat és a kenyérmagvak folyó évi kiesése már most megállapitható.

A falusi lakosságot a sorozatos elemi csapások, a rendkivül alacsonyan megállapitott hivatalos árak, a requirálások végrehajtásának szervezetlen és sokszor igazságtalan módja, teljesen elkedvetlenitette. A földeket csak a lehető legkisebb mértékben müvelik meg és általában csak a saját minimális szükségletük fedezésére elegendő termelvényeket állitják elő. A gabonát elrejtik, nem hozzák piacra és az állatállományt a tilalmak dacára levágják. Általában a falusi lakosságnál az általános mezőgazdasági helyzetre sulyosan kiható nagymérvü apátia állapitható meg. Etekintetben csak az Erdélyi magyarság, a Bánát és Oltenia lakosságának egy része képez örvendetes kivételt.

Az ipar és kereskedelem nehézségei, infláció.

Az iparvállalatok legnagyobb részének müködését ugyszólván csupán a "tehetetlenség törvénye" és a szigoru szabotázstörvények viszik tovább. Az óriási nyersanyag- és tőkehiány, továbbá a mélyen veszteséges hivatalos ármegállapitások a vállalatok javarészét már teljes üzembeszüntetésre kényszeritették volna. Kivételt csupán néhány nehézipari vállalat képez, melyeket maguk a kormányszervek látnak el nyersanyaggal és forgótőkével, melyek azonban szintén sulyos veszteséggel dolgoznak. A kereskedelem a legsiralmasabb pangás képét mutatja. Az áru és tőkehiányhoz itt még hozzájárul az egyre növekvő, a vásárlóerő csökkenése folytán előállott fogyasztási krizis is. Különben is az áruforgalom nagyrészt fekete uton, felárak fizetése mellett bonyolódik le, számtalan közvetitő bekapcsolásával.

A munkások és tisztviselők fizetése a sorozatos emelések dacára az egyre sulyosbodó inflációs jelenségek következtében a legminimálisabb élelmezési szükséglet fedezésére nem elegendő. A fentebb ismertetett katasztrofális mezőgazdasági helyzet az élelmiszerek árát oly magasra verte fel, hogy azok a lakosság jelentékeny hányada számára elérhetetlenekké váltak. Ai emberemlékezet óta nem történt meg: Romániában éhinség van.

A helyzet következtében az ipari munkásság egy része mindinkább kivonja magát a pártok és szakszervezetek fegyelmező befolyása alól és fegyelmezetlenül, kedvetlenül, néha annyira hanyagul végzi munkáját, hogy ez már a szabotázs határát éri el.

A társadalom minden rétegére kiható, szokatlanul sulyos gazdasági helyzet egy másik jelenséget is eredményezett: a korrupció eddig még itten is elképzelhetetlen méreteket öltött. Még a legjogosabb ügyek sem intézhetők el "baksis", "spert" nélkül, másrészt pedig ugyszólván minden elintézhető, vesztegetési pénzek leadásával. E mélyen gyökerező kor-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2 SECRET

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

ruptságot sajnos nem sikerült kiküszöbölni a demokrata szervezetekből sem, melyek eddig hasztalanul igyekeztek attól legalább soraikat megtisztitani.

Szállitási nehézségek.

Nem vonhatják ki magukat az általános termelési válságból a román államvasutak és szénbányák sem. A vasuti műhelyek részben a munkafegyelem hiánya miatt, részben nyersanyag és alaktrészek hiánya következtében igen alacsony teljesitménnyel dolgoznak és produkciójuk minőségileg is igen silány. A széntermelés visszaesése a nehéz tél folyamán még a jókarban lévő mozdonyok kihasználását is megakadályozta. A teljes üzemi szervezetlenség pedig az országban lévő készletek kellő szétosztását tette lehetetlenné.

Politikai okok és következmények.

A fentebb felsorolt jelenségek egyrészt az aszály folytán előállott élelmezési krizisre, másrészt az inflációra vezethetők vissza. Az egyéb járulékos bajokat /pl. korrupció, szervezetlenség/ a gazdag Románia eddig is nagymértékben el tudta viselni, igazán komoly veszélyt ezek csak a szegénység jelenlegi állapotában jelentenek. Sulyosbitja persze a helyzetet, hogy maga a két alap ok állandó kölcsönhatásban müködik. Kétségtelenül hozzájárul azonban a kép teljes kialakulásához -éspedig nem csekély mértékben- a gazdasági élet teljes szervezetlensége és tervszerütlensége is. Ez bizonyos fokig a politikai körülményekből is fakad.

Ismeretes, hogy a gazdasági irányitást egészen az őszi választások utáni kormány-rekonstrukcióig a Tatarescu-féle liberális párt tartotta kezében. Ez a párt a román tőke és nagypolgárság ama részének politikai érdekképviselete, amely a várható előnyök fejében hajlandó volt együttmüködni a rendszerrel. Hogy ez az együttmüködés mennyire volt őszinte, azt megállapitani nem tudom, tény minden esetre az, hogy a gazdasági vezetést éppen azért kellett kivenni a párt kezéből, mert exponensei ugyszólván kisérletet sem tettek valamilyen tervszerü gazdasági politika megvalósitására.

Az, hogy a gazdasági vezetés az ipari és kereskedelmi miniszteriumok egyesitése által Cheorghiudej kommunista miniszter kezébe került és méginkább, hogy sikerült azt kicsavarni Tatarescu kezéből, a legforradalmibb jelentőségü esemény Romániában a Groza kormány uralomrajutása óta.

Sajnos azok, akik csodákat vártak a garnituraváltozástól, csalódtak. - Egyrészt Tatarescuék befolyása nem szünt meg teljesen még a miniszteriumokban sem, másrészt a pénzügyminiszteri tárca az ő pártjuk birtokában maradt. Különben is az uj gazdasági vezetés helyzete igen nehéz volt, mert az átvételkor ugyszólván semmi megbizható adat nem állott rendelkezésére. Az átszervezéskor a sok és nem utolsósorban anyagi tekintetben megbizhatatlan, de a konkrét ügyvitelben bizonyos jártassággal biró régi gárda helyett olyan vezetők kerültek a tárca fontos ügyosztályainak élére, akik ugyan megbizható, becsületes, nemritkán alapos közgazdasági müveltséggel biró emberek, de gyakorlati tapasztalatokkal még nem rendelkeznek. Innen bizonyos kapkodás, a megtévesztési lehetőségek fokozott kihasználása egyes kivülállók részéről, stb. Ezekkel a kezdeti nehézségekkel terhelten természetesen nem sikerülhetett az aszály és infláció terhes örökségének liquidálása. Az élelmezési krizis egyébként is a dolog természete folytán csak a téli és tavaszi hónapokban bontakozott ki teljes sulyával gazdasági és pszihológiai szempontból egyaránt.

Hozzájárult mindehhez az is, hogyha politikailag nem is, de gazdaságilag burkolt ellenzékbe vonult az a tőkés vállalkozó réteg is, amelyre a Tatarescu párt támaszkodik. Ennélfogva a kormányzat és nagypolgárság és a tőke zárt egységfrontjával áll szemben. A kapitalista magántőke, -éspedig nemcsak a nagytőke, hanem a középvállalatok tulajdonosai és általában a kereskedők is- teljes visszavonulásban vannak és általános tendencia az üzemek és üzletek legalább átmeneti teljes leállitása és bezárása. A nagytőkések még ennél is továbbmennek: liquidálás mellett kivándorlás a céljuk, melynek érdekében ennél a társadalmi rétegnél egyébként szokatlan áldozatokra is hajlandók. Komoly tárgyalások vannak folyamatban jelentős vállalatok mélyen a tényleges

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

áron aluli eladásról és legutóbb egy ismert textilipari vállalat, az "Apretura" cég tulajdonosai már el is adták gyáraikat a tényleges érték töredékét képező áron a Szovjetunió egy pénzügyi csoportjának. Az eladás egyik lényeges feltétele azonban 16, az egész világra érvényes utlevél kiállitása volt. Ujabb befektetéseket ezidőszerint a magántőke még akkor sem hajlandó eszközölni, ha ezzel a legsulyosabb helyzetből menti is ki vállalatát.

Bizonyos elkedvetelenedés érezhető azonban annak a garniturának éppen a legjobbjainál is, akiknek a gazdasági vezetést, mint közhivatalnokoknak, vagy félhivatalos gazdasági szervek irányitóinak el kellene látniok. Ennek oka az eddigi sikertelenség, a szakértelem hiánya és a korrupció rendkivüli arányai terjedése fölött érzett elkeseredésükben keresendő.

Az ipari munkásság a gazdasági krizis tényleges okainak vizsgálata nélkül csupán a helyzet már türhetetlenné váló nehézségeit állapitja meg és azokból a fiatal román demokrácia helyzetét sulyosan megnehezitő konzekvenciákat von le: zavargások törnek ki, sztrájtendenciák ütik fel fejüket és mindez az amugyis meglazult munkafegyelem további szétesését és a termelés még sulyosabb visszaesését eredményezi.

A politikai vonatkozásban még eléggé visszamaradt román tömegeket, főleg a falusi lakosságot az általános nyomor igen fogékonnyá teszi az ellenzéki, reakciós propagandára, mely minden bajért és nehézségért teljesen logikátlanul és a tömegek vallásos, sőt babonás érzületére, primitivitására és maradiságára erőteljesen ható módon a jelenlegi kormányzatot teszi felelőssé.

Mindezeket a jelenségeket azután az ország reakcióshajlamu közvéleménye örömmel hajlandó külpolitikai sikra vetiteni, azt a konzekvenciát vonva le, hogy a keleti orientáció eredményeiben nem vált be és hogy csak nyugatról jövő segitséggel várható az általános gazdasági helyzet javulása.

Az illetékes kormánytényezők is jól látják a helyzetet és a legjobb igyekezettel törekednek annak szanálására. E célt szolgálja elsősorban az első nagyszabásu intézkedés, az anyag és áruelosztást szabályozó "ipari hivatalok" felállitásának terve. A tanulmányozási periódus eltelte után azonnal elkészitették az arról szóló törvénytervezetet, mely komoly lépést jelent az irányitott gazdaság bevezetése felé.

A tervezet főleg az érdekeltségek körében élénk ellenzésre talált és állást foglalt ellene a Tatarescu-féle liberális párton kivül a szociáldemokrata párt számottevő része is. E pártok később megváltoztatták oppoziciós álláspontjukat, de a változtatás a szociáldemokrata pártban belső ellenzék kialakulásához, a Tatarescu pártban pedig komoly kiváláshoz vezetett. A tervezet közeli parlamenti megszavazása ennek ellenére most már biztosra vehető.

Objektiv szakértők véleménye szerint az ipari hivatalok felállitására vonatkozó törvénytervezet valóban olyan intézkedéseket tartalmaz, melyek teljesen szakszerü és kizárólag a közérdeket szolgáló alkalmazás mellett a helyzet komoly javulásához vezethetnének, sokan azonban attól tartanak, hogy a speciális, fentebb ismertetett román viszonyok mellett nem fognak, s éppen ellenkezőleg tényleges rosszabbodást eredményezni.

A válság megoldásának egy további eszközét a kormány a külkereskedelem kizárólagos és teljes irányitásában igyekszik megtalálni. E törekvés eredményei is az alkalmazás és kivitel módjától függenek. Egyelőre azonban javulás nem észlelhető, sőt a jelenlegi átszervezési stádium elhuzódása és ebből adódó bizonytalanság folytán a külkereskedelem visszaesését és a külföldi piacok fokozódó bizalmatlanságát eredményezte.

A hitelpolitika állami irányitása a tervbevett harmadik eszköz, melynek egyidejü célja az infláció leküzdése is volna. Eredményekről e téren sem lehet még beszélni, miután ezideig csakkezdeti, sőt kisérleti intézkedések történtek.

Aligha jelentheti a válság megoldását az ország oly sokat emlegetett aranykészlete. A 260 tonna aranykészletből több, mint 40 tonnát a legszükségesebb élelmiszer és ipari beszerzésekre már felhasznált, illetve kiszállitott és

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

lekötött Románia. Hivatalos közleményekből tudjuk, hogy a mult évből származó, ezideig még fedezetlen gabonahiány legalább 100.000 vagónt tesz ki és a folyó gazdasági év hiánya nem lesz sokkal kevsebb. 200.000 vagón gabona ellenértéke pedig min málisan 200,000.000 dollár, melynek áruellenértékkel való fedezésére a legcsekélyebb kilátás sincsen, miután az exportra jutó termelvények az ország ipari jellegü sürgős beszerzéseinek fedezésére sem elegendők. /Ipari kivitel számitásba sem jöhet, nemcsak a román ipar jelenlegi helyzete folytán, hanem strukturális jellege miatt sem, a román ipar ugyanis még ma is inkább csak összeszerel, mint gyárt, ennélfogva állandó behozatalra szorul./ 200,000.000 dollár pedig nemzetközi viszonylatban 200 tonna aranynak felel meg. - Ilyenformán a Román Nemzeti Bank aranykészletét az a veszély fenyegeti, hogy azt az élelmiszerhiány fedezésére lesznek kénytelenek forditani, vagy legalább is hosszu időre immobilizálni. Ebből is látható, hogy az egész ijesztő méreteket öltött válság kulcsa alapjábanvéve az élelmezési helyzetben keresendő és további fejlődését tolta képen az idei termés fogja meghatározni. A termés megitélése pedig általában pesszimista.

Az itteni diplomáciai misszi.k gazdasági szakértőivel folytatott megbeszéléseimből tudom, hogy mind e tényeket a külföld is nyilvántartja és a Romániával létesitendő gazdasági kapcsolatoknál különös figyelemben részesiti.

Gyöngyössy s. k.
követségi tanácsos.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

BEST COPY

Available

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

136/pol./1947. MÁSOLAT. Bukarest, 1947. július 10-én.

Tárgy: Megbeszélésem a CASBI-ügyek ujonnan kinevezett vezértitkárával.

Korábbi jelentéseimben már közöltem, hogy Coriu miniszter ur felkérésére folyó hó 5.-én felkerestem Athanasie Joja vezértitkárt, aki a Casbi -felettes hatóságok, a SZEB-bel összeköttetést tartó Román bizottság" részéről, a Casbi-ügyek vezetésével van megbizva. A vezértitkár arra kért, hogy folyó hó 8.-án jelenjek meg egy értekezleten, melynek tárgya a magyar javak feloldására irányuló kérések elintézésének ujbóli felvétele.

Az értekezleten történtekről tisztelettel jelentem a következőket:

Az eredeti tervtől eltérően az értekezleten csak Joja és Haim jogügyi tanácsos, a román CASBI tárgyalóbizottság egyik delegátusa vett részt. Részletesen ismertettem sérelmeinket, főleg azt, hogy a bizottsági tárgyalások megkezdése óta a CASBI a magyar javak feloldására vonatkozó kéréseket nem intézi el és a jogügyi bizottságban épen Haim tanácsos veteti le azokat napirendről.

Joja erre felkérte Haimot, hogy ismertesse a helyzetet.

Több mint két óra hosszat tartó vita és érvelés következett ezután, melynek rezümejeként megállapitottuk a következőket:

A mezőgazdasági ingatlanok feloldása a tárgyalások megkezdése után is automatikusan tovább folyt, miután erről egy általános érvényü rendelet intézkedett, melynek intern célja a mezőgazdasági termelés folytonosságának biztositása volt.

A városi ingatlanok feloldása csak néhány kivételes esetben történt meg, Haim szerint azért, mert erre vonatkozó kérések nem érkeztek be.

Magyar vállalatot,- az Indumin kivételével,- melynek feloldását, mint a vállalat felügyelőgondnoka, maga Joja szorgalmazta,- négy hónap óta egyetlen más esetben sem oldattak fel a zárlat alól. Ennek okát puhatolva hosszas kerülgetés után Haim végre a következő magyarázattal állott elő:

A román-szovjet fegyverszüneti egyezmény és a Susaicov-levél értelmében Románia teljes felelősséggel tartozik azért, hogy nem old fel oly magyar javakat, melyekben nyilt vagy burkolt német, vagy olasz érdekeltség van. A kérésekhez csatolva vannak ugyan az illetékes magyar hatóságok, vagy a misszió igazolásai arról, hogy a feloldani kért vállalatokban ily érdekeltség nincsen, de mennyiben később mégis kiderülne hogy azokban burkolt német, vagy olasz érdekeltségek vannak, ugy beáll a románállam kártéritési felelőssége, anélkül, hogy a magyar állammal szemben visszkereseti joggal élhetne, miután e jogot a magyar állammal szemben csak egy államközi egyezmény alapján érvényesithetné. Miután pedig ily veszély főleg a vállalatok feloldására vonatkozó kéréseket érdemleges elbirálás alá mindaddig nem veszi, amig a kérdés szabályozva nincs.

Haim előadására azt válaszoltam, hogy a magyar állam ily felelősségének kérdését a bizottsági tárgyalások során már felvetettük, sőt a Protecole-ban is szó esik. De ha e kérdést nem látták kellőképen tisztázottnak, akkor miért vártak négy hónapig annak szóbahozásával? Nyomatékosan sérelmeztem e kérelmeket és azt, hogy most is csak a misszió számtalan sürgetésére hozták elő a magyarázatot és kifejezést adtam annak a véleményemnek, hogy a Haim által felhozottak inkább minősithetők ürügynek, mint oknak. Végül megállapitottam, hogy a Haim által közölt indok döntő módon támasztja alá azt a magyar álláspontot, hogy a CASBI feloldások kérdése nem rendezhető egyoldalulag román törvénnyel, hanem csakis a két állam között kötendő megállapodás utján.

Haim minderre válaszolni nem tudott, Joja vezértitkár viszont kifejezetten az én álláspontomhoz csatlakozott. Megigérte, hogy a kérdést legsürgősebben letárgyaljak Patrascanu igazságügyminiszterrel és a maga részére javasolni fogja a Protocole-re vonatkozó tárgyalások sürgős befejezését.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

kérdés

Bár ez az eredmény kedvezően befolyásolhatja a CASBI államközi tárgyalások utján való rendezését, mégis fennmaradt az a helyzet, hogy a CASBI a magyar vállalatok kéréseit egyelőre nem intézi el.- Egyetlen kivételt a " Székelyföldi Villamosművek" ügye képezi, melynek CASBI alóli feloldását Joja vezértitkár a közérdekre való tekintettel nyomatékos kérésemre elrendelte.

IKLÓDY DEZSŐ s.k.
követségi tanácsos.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1
Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

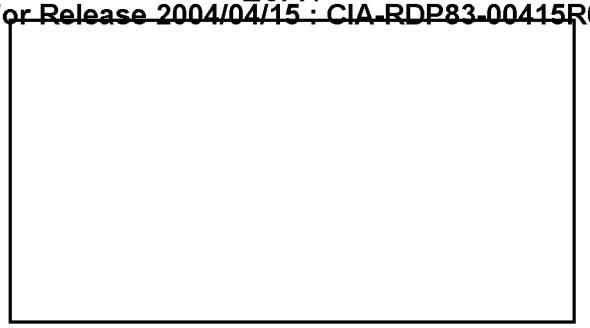

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A Monitorul Oficial 1947. julius 12.-i 157 számában tették közzé " a munkateljesitmény növelését célzó" rendszabályok alkalmazásáról szóló 834 számu minisztertanácsi határozatot, melygazdasági körökben rendkivül mély benyomást keltett.

"E határozat elrendeli,hogy az összes vállalatok kötelesek alkalmazottaik /"salariati"-"fizetéssel alkalmazott" e fogalom egyaránt magában foglalja a tisztviselőket és munkásokat/ létszámát a feltétlenül szükséges mértékre csökkenteni és minden rendszabályt foganatositani a munkateljesitmény növelése érdekében.

E célból azok a vállalatok, melyeknek nélkülözhető alkalmazottai vannak, azokat hét napon belül bejelenteni tartoznak. A bejelentésben fel kell tüntetni a vállalat termelőképességét, az esetleges okokat, melyek miatt nem használhatja ki teljes kapacitását, az alkalmazottak teljes számát, és a szükséges és nélkülözhető alkalmazottak számá .

Elvileg megállapitja a rendelet, hogy annyi alkalmazottat kell szükségesnek tekinteni, amennyivel kétszer nyolcórás napi,- vagy 48 órás heti munkaidő alatt biztositani lehet a vállalat termelésének rendes menetét, tekintetbe véve kapacitását és a nyersanyagbeszerzési lehetőségeket.

A szükséges személyzeti létszám megállapitásánál figyelembe kell venni a képzett, jómagaviseletü, lelkiismeretes,- régi szolgálati idejü és nagy munkateljesitményü alkalmazottakat.

A nélkülözhető alkalmazottak kimutatásában feltüntetendők a következő adatok: név, szakképzettség, tanulmányok, beosztás, szolgálati idő, életkor, családi és vagyoni állapot.

A bejelentéseket és kimutatásokat egy rendelet értelmében felállitandó bizottsághoz kell benyujtani három példányban, melyből egyet az ugyancsak felállitandó központi bizottsághoz, egyet pedig az illetékes helyi szakszervezethez továbbitanak.

Azok a vállalatok, melyeknek alkalmazottakra van szüksége, ugyan bizottságokhoz nyujtják be az üresedésben lévő munkahelyekről készitendő jegyzékeiket, abból a célból, hogy azokat a más vállalatoknál feleslegessé vált személyzetből töltsék be. A jegyzékeknek tartalmazniok kell az üresedésben lévő munkahelyek számát, megjelölését, a megkivánandó szakképesitést és tanulmányokat.

A munkaerők racionális megosztását intéző helyi bizottságok a munkaügyi, kereskedelmi és ipari, földmivelésügyi, pénzügyi, belügyi bányaügyi és közlekedési tárcák kiküldötteiből tevődnek össze.

E bizottságok döntenek az előterjesztett bejelentések és kimutatások tárgyában, kijelölik a feleslegessé vált személyek közül a vállalatok által igényelt alkalmazottakat és javaslatokat terjesztenek a központi bizottság elé minden jelen határozat alkalmazásával összefüggő kérdésben.

A központi bizottság a munkaügyi miniszterium keretébe tartozik és tagjait ugyanazon tárcák jelölik ki,mint a helyi bizottság tagjait.

A központi bizottság állapitja meg a helyi bizottságok müködési ügyrendjét és dönt e bizottság határozatai ellen benyujtott fellebbezések tárgyában. Jogorvoslattal a vállalat, az érdekelt alkalmazott és az illetékes szakszervezet élhet.Az eljárás irásbeli, a fellebezésnek halasztó hatálya nincsen. A központi bizottság hatáskörébe tartozik továbbá a helyi bizottság müködésének és jelen határozat alkalmazásának ellenőrzése.

A bizottságoknak az alkalmazottak beosztására vonatkozó döntése egyaránt kötelező a vállalatra és az alkalmazottakra.A beosztási rendeletek végrehajtása a szakszervezeti főtanács / Confederatia Generala a Muncii/ hatáskörébe tartozik és azt a munkaügyi miniszterium ál-

-/-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

lásközvetitő szervei utján végzi. Az alkalmazottak és a szakszervezeti főtanács felléphetnek az elbocsájtott alkalmazottak érdekében, a bizottságok előtt.

Azok a vállalatok, melyekhez feleslegessé vált alkalmazottakat osztottak be, el kell ismerjék azoknak korábbi munkaadójuknál szerzett összes jogait.

A más vállalathoz beosztott elbocsájtott alkalmazottak egy havi fizetésre és járulékokra, a be nem osztottak pedig kéthavi fizetésre és járulékra tarthatnak igényt. A költözködési költségeket az uj munkaadó köteles viselni.

Az uj beosztás nélkül elbocsájtott alkalmazottakat családjukkal és podgyászukkal együtt az állam ingyen szállitja a kért rendeltetési helyre.

A központi bizottság határozata ellen semilyen jogorvoslattal élni nem lehet.

E határozat rendelkezései igen jelentősek, miután a magánalkalmazottakra vonatkozólag eddig érvényben volt merev elvi álláspontokat törtek át és e rendkivül fontos és nagyszámu foglalkozási kategoria helyzetében teljesen ujszerü változást jelentenek.

Az eddigi törvényes rendelkezés értelmében / kollektiv munkaszerződések stb./ ugyanis a munkaadók alkalmazottaikat /tisztviselők, munkások / semmi jogcimen el nem bocsájthatják. A fentismertett határozat ezzel szemben kötelezővé teszi a nélkülözhető munkaerők elbocsájtását. A határozat jogot ad továbbá az illetékes hatóságoknak a magánalkalmazottak áthelyezésére, ami az eddigi helyzettel szemben az önrendelkezési jog korlátozását jelenti. Amennyiben az illetékes hatóságok ezen szociálisnak tekinthető rendszabályokat kizárólag a többtermelés és a munkaerők racionális kihasználása érdekében fogják alkalmazni, ugy a közérdek indokolhatja és ellensulyozhatja a magánérdekek sérelmét. Ha azonban politikai, nemzetiségi, vagy egyéb szempontok fognak közrejátszani a rendelkezés alkalmazásánál-, amitől a speciális román viszonyok mellett tartani lehet-, ugy az nehezen szolgálhatja a kitüzött célt és igen veszedelmes kisérletnek tekinthető.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A Monitorul Oficial 1947. julius 15.-i számában tették közzé "a hitelek felhasználásának ellenőrzéséről szóló" 249 számu törvényt, melynek fontosabb rendelkezéseit a következőkben ismertetem:

"A hitelek felhasználását a román állam megbizásából a román Nemzeti Bank ellenőrzi.

A jelen törvény rendelkezései alá esnek az összes állami és magánbankári - és hitelvállalatok, valamint a vállalatoktól hitelt élvező fizikai és jogi személyek.

A hitelnyujtási elveket a Nemzeti Bank állapitja meg az államositásra vonatkozó törvény rendelkezései szerint. A kapott hitelek kizárólag arra a célra használhatók fel, amelyre igazoltan nyujtattak.

A Nemzeti Bank által a hitelezett összegek felhasználásának ellenőrzésére delegált személyek rendőrhatósági hivatalos minőséget nyernek és jogukban áll az ország területén bárhol vizsgálni a hitelnyujtásokat és ezek felhasználását, megállapitva az esetleges kihágásokat. Jegyzőkönyvi megállapitásaik teljes bizonyitékot képeznek, melyllyel szemben az érdekeltek a Nemzeti Banktól egy ujabb vizsgálat lefolytatását kérhetik. E kérések teljesitése a Nemzeti Bank diszkrécionális joga. A jegyzőkönyvek alapján a Nemzeti Banknak jogában áll bünvádi feljelentéseket tenni.

Falusi községekben a községi jegyző jár el a Nemzeti Bank megbizottjaként és megállapitásai - kellő ellenbizonyitékok előterjesztéséig - bizonyitó erővel birnak

A Nemzeti Bank felhatalmazhat egyes pénzintézeteket a benyujtott hiteligénylések adatainak felülvizsgálatával.

A jelen törvény rendelkezéseinek áthágóit a cselekmény sulyossága szerint egy hónaptól három évig terjedhető szabadságvesztés büntetéssel és megfelelő pénzbirsággal sujtják.

A bünc selekmények elbirálása az illetékes hatóságok hatáskörébe tartozik és kimeritethetők a perrendtartásszerü összes jogorvoslati lehetőségek."

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A Monitorul Oficial 1947. julius 15-i 159 számában tették közzé"a gazdasági helyreállitás és pénzügyi stabilizáció oljait szolgáló bizottság létesitéséről szóló" 248.számu törvényt, melynek fontosabb rendelkezéseit az alábbiakban ismertetem:

"A minisztertanács által 1947. junius 14.-én jóváhagyott uj gazdasági programm keresztülvitelére tárcaközi bizottságot létesitenek,melynek elnöke a gazdasági főtanács elnöke, tagjai pedig a pénzügyi, földmivelésügyi és bányaügyi miniszterek, valamint a kereskedelmi és iparügyi miniszterium egy államtitkára.

A bizottságnak megfelelő szervezete lesz és az összes állami hivatalok és közintézmények kötelesek minden kért adatot rendelkezésére bocsátani.

A bizottság korlátlan jogkörrel intézkedhetik a gazdasági programm megvalósitásával kapcsolatos összes kérdésekben és hatáskörét saját maga állapitja meg. Adminisztrációs és egységesitő rendszabályokat tartalmazó határozatai végrehajtó hatállyal birnak és egyaránt kötelezőek a tárcákra, köziitézményekre, magánszemélyekre és vállalatokra, melyek a rendelkezéseket végrehajtani tartoznak.

A bizottság hatáskörébe utalt ügyekre vonatkozó, általános érvényü rendszabályokat tartalmazó hatósági intézkedések csak a bizottság jóváhagyásával válnak végrehajthatókká.

A bizottság szervezetét maga állitja fel és alkalmazhat ugy köztisztviselőket,mint magánszemélyeket, megállapitva azok hatás és munkakörét.

A fenti törvény rendkivül figyelemre méltó rendelkezése, hogy a kormány és törvényhozás jogkörének e jelentős részét a bizottságra ruházza át, mely felhatalmazása alapján korlátlan jogkörrel rendeletileg szabályozhatja a gazdasági élet minden ágazatát.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A Monitorul Oficial 1947. julius 25-iki 168.számában tették közzé "a gazdasági helyreállitás és pénzügyi stabilizáció célját szolgáló bizottság" 6, számu rendeletét, mely a következő rendelkezéseket tartalmazza:

"A vállalatok igazgatóságai közvetlenül felelősek a vezetésük alatt álló üzemek minden néven nevezendő javainak megőrzéséért és kellő karbantartásáért. E célból az összes állami és magánvállalatok vezetőségeinek foganatositania kell a szükséges rendszabályokat a vállalat tulajdonát képező javakat tüzvész, vizáradás, rablás, lopás, vagy más események és cselekményekáltal érhető károktól való megóvására.

Az elrendelendő rendszabályoknak alkalmasaknak kell lenniök az épületek, készáruk, nyersanyagok, fütőanyagok és minden más vagyontárgy kellő állapotban való tartására és mindennemü üzemi zavar megakadályozására.

Az üzemek minden ágában ki kell függeszteni az elrendelt rendszabályokat tartalmazó alkalmazási utasitásokat. Az igazgatóság az alkalmazottak közül a végrehajtást ellenőrző személyeket nevez ki,melyeknek müködéséért felelősséggel tartozik.

A vállalatok igazgatósága az üzemi bizottságokkal egyetértésben biztonsági csoportokat állit össze, melyekben sorrendben az összes alkalmazottak résztvenni kötelesek. E csoportokat el kell látni a szükséges felszereléssel és részükre müködési szabályzatok készitendők.

E rendelkezések végrehajtásának elmulasztása szabotázs büntettét képezi és aszerint büntettetik.

Az ipar és kereskedelmi valamint a belügyi tárcáknak jogukban áll miniszteri rendelet utján intézkedni a jelen törvény végrehajtására vonatkozó bármely kérdésben.

A gazdasági bizottság e törvénnyel kivánja megakadályozni az utóbbi időben elharapódzott sorozatos tüzeseteket és egyéb rongálásokat, melyek mögött a hatóságok szabotázscselekményeket gyanitanak.

Tekintettel a Magyarországon is előfordult számos tüzesetre a rendelkezés különös érdeklődésre tarthat számot.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

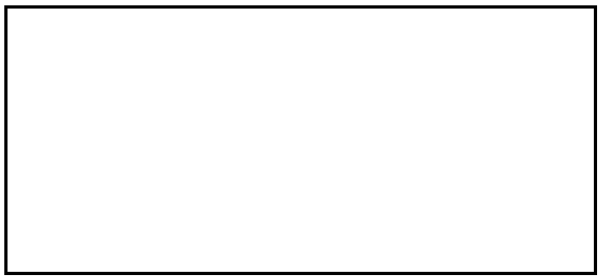

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

SECRET

T Á J É K O Z T A T Ó A M A G Y A R G Y Á R I P A R R Ó L.

Budapest, 1945. december hó.

A magyar gyáripar mai helyzetét az elvesztett háboru különböző következményei határozzák meg. Ezek a következmények: bombakárok, a közvetlen harci cselekmények által okozott károk; fontos gépberendezések és nyersanyagok elpusztitása a németek által, hogy a mult nyár végétől kezdve veszedelmesen előrenyomuló oroszok kezébe ne kerüljenek; más gépberendezések és anyagok elhurcolása nyugat felé a határon tulra, ugyanezen okból; a harci cselekmények miatt őrizetlenül maradt objektumok kifosztása ; gépberendezések leszerelése és átadása az oroszoknak a jóvátételi egyezmény alapján; a németek és magyarországi bérenceik által elvitt készpénz és értékpapirok és a többi és a többi.

Nagyon nehéz volna számszerüen megbecsülni a gyáripar kárát. Mégha be is fejezik majd a statisztikai adatgyüjtést, - mely folyamatban van - egyelőre, alig lehetne másról szó, mint találgatásról, becslésről. De még ha pontosan meg is tudnok állapitani valamely állandó valutában mérve az anyagi kárt; ez a pontos szám még mindig nem jelentené a valóságot. Egy-egy évtizedek óta fennálló gyárvállalatnak egyes részei és gépberendezései szervesen hozzátartoznak az egészhez, ezek részben nem is pótolhatók, mintha élőlénynek tagjait vágnák le, részben pótlásukhoz hosszu idő kellene; és teljesen lehetetlen volna felmérni azt a kárt, amely a kényszerü szünetelléssel az összeköttetések elvesztésével érte az egyes vállalatokat s az egész magyar ipart.

A károk bekövetkeztének menetét röviden a következőképen vázolhatjuk:

A magyar gyáripar 1944. márciusáig a német szövetség mellett állott kormányok nyomása alatt fokozódó mértékben vett részt a hadsereg ellátásában. Ennek ellenére Hitler sem a politikai, sem a gazdasági erőfeszitést nem találta elegendőnek s 1944. március 19.-én megszállta az országot. Mint az előreléthető volt, szinte ettől a pillanattól kezdve a gyárak teljesitményei lassan, de kétségbe nem vonhatóan csökkentek. Anélkül, hogy ez tudatos lett volna, nyilvánvaló, hogy az ország még mindig inkább hajlandó volt dolgozni addig, amig a politikai függetlenségnek bizonyos látszatával rendelkezett semmint a közvetlen német elnyomatás alatt. A termelés csökkenését azután hangsulyozták a bombakárok, melyek a nyár előrehaladtával fokozódtak s egyre több üzemet közvetlenül bénitottak mig, még az üzemek nagy részében csökkenie kellett a teljesitménynek, mert a munkások már vonakodtak dolgozni a veszélyeztetett pontokon. A nyár vége felé az orosz offenziva egyre nagyobb lendületet vett s közeledett Magyarország keleti határai felé. Finnország és Románia kiugrása után a németek már a Magyarország megszállása által előidézett helyzettel sem voltak megelégedve s szeptember elejétől kezdve szinte nyiltan beszéltek azokról a puccstervekről, melyek célja volt a Hitleréket vakon kiszolgáló nyilas és imrédysta pártokat hatalomra juttatni. Ez meg

SECRET
Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

is történt október 15.-én néhány órával azután, hogy Horthy Miklós az oroszokkal kötött fegyverszünetet proklamálta. A németek nyilas asszisztenciával az ellenállást néhány óra alatt leverték és másnap átvette a hatalmat a Szálasi kormány. Az oroszok már mélyen benn voltak az országban; kezükben volt Kolozsvár, Debrecen, Szeged.

A Szálasi kormánynak ipari téren első dolga volt megkezdeni azoknak a terveknek megvalósitását, melyek szerint meg kellett volna akadályozni, hogy a magyar gyáripar orosz kézre jusson, illetőleg az oroszoknak dolgozhasson. A németek szándéka alapjában a fontos iparvállalatok, sőt minél több iparvállalat megsemmisitése volt. Ahogyan nagyrészt céltalanul és ok nélkül felrobbantották a dunai hidakat, - ez a kártevés is sulyos veszteség egyuttal a magyar iparnak - ugyanugy nem haboztak volna az iparvállalatokat is levegőbe röpiteni. Ezzel szemben az iparí ügyeket intéző magyar bürokrácia bizonyos ellentállást tanusitott. Ez a bürokrácia ugyan teljesen meg volt fertőzve fasiszta és diktatórikus eszméktől; a hitleri elgondolásból főként az antiszemitizmus, legszélsőbb formájával a zsidók kitelepitésével s ha lehet kiirtásával nyerte meg tetszését. Mindamellett volt egy rétege, amelynek ködös gondolatvilágában valamely "magyar" fasizmus kuruc hagyományok csökevényeivel, tehát bizonyos németellenes nacionalizmussal párosult. Ezek a különböző erők az ipar fizikai elpusztitása helyett kompromisszumot kötöttek egy "bénitási terv" megvalósitásában. Ez a terv abban állott, hogy az oroszok közeledtével párhuzamosan egy részt teljes iparvállalatokat szállitanak el Nyugat felé, másrészt fontos iparvállalatoknak olyan gépkomplexusait, melyek nélkül a bénitási terv müszaki szakértőinek véleménye szerint az üzem nem folytatható. Kiegészitette a gépek elszállitását gyártmányok és nyersanyagok óriási mértékü kivitele.

Nehéz volna megállapitani, hogy ezeknek a terveknek kigondolói és végrehajtói milyen mértékben hittek a német győzelemben még akkor is, midőn nyilvánvaló volt már a szövetségesek nyugati offenzivájának teljes sikere, Páris elesett, a szövetségesek átkeltek a Rajnán, az oroszok elértek a Dunavonalat a világos volt, hogy a hatalmas harápófogó bezárása csak idő kérdése; nem állapitható meg, milyen mértékben hittek mégis a németek kitartásában s igy abban, hogy a Magyarországról elszállitott gépek német földön felállitva ujra a német háboru apparátus szolgálatába lesznek állithatók? Kétségtelen, hogy a csodafegyverek legendája az amugyis gyenge agyvelőkben nyomokat hagyott. De nem is volt már választás, midőn az ősz folyamán vonatok, dunai gőzösök és uszályok százai vitték nyugat felé a magyar ipar pótolhatatlan berendezéseit.

Ezekből a szállitmányokból egy kevés Nyugat-Magyarországon megrekedt, ugyancsak aránylag kisebb rész Csehszlovákiába jutott, a szállitmányok zöme pedig Alsóausztriában és Bajorországban kallódik, részben vasuti kocsik ezreiben, részben dunai uszályokban, részben kirakva. Hogy csak példákat emlitsünk: Regensburg, Wels, Braunau, Sohinbach, Linz, Steier, Landshut és a többi és a többi vasuti állomásain, holtvágányain s részben a nyilt pályán a gépek és anyagok olyan tömege hever részben őrizet alatt, részben a környék állandó fosztogatásainak kitéve, amelyből egy egészen uj ipart lehetne felépiteni. Egész kiüritett gyártelepek gépei, szerszámok, vasuti sinek, váltók, talpfák, biztositó berendezések, hid-alkatrészek, fegy-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

vergyári gépek, vasuti műhelyanyag, villamosmotorok, vaskályhák, motoralkatrészek, teherautók, személy-autók, vaslemezek, vasrudak, gömbvasak, szigetelők, nyersbőrök, kikészitett bőrök, textiláruk, buza, rozs, tengeri, hüvelyesek, motorkerékpárok, ásványolaj, egész korházi berendezések és igy tovább és igy tovább s mindez vad összevisszaságban.

Az uszályokban megromlott élelmiszerek maradványai, tüzifa, gépberendezések, nyomdagépek, nyers gyapju, textilgyári felszerelések, hajógyári felszerelések, vörösréz, ólom, pálinka. Mindezek értékét megbecsülni teljesen lehetetlen. Ha mégis fogalmat akarunk adni arról, mit jelent a magyar iparfszámára ez a pusztulás, akkor vegyük figyelembe, hogy a magyar gyáripar termelésének egész értéke 1937-ben megközelitette a 3 milliárd aranypengőt; ez azonban bruttó termelési érték, számos esetben kétszeres, sőt többszörös felszámitása /külön a félgyártmány s aztán ujra ezzel együtt a készáru/ mig a nettó termelési érték 1.5 milliárd aranypengő értékü volt. Azt hisszük, nem járunk messze az igazságtól, ha azt mondjuk, hogy ha az egész magyar ipar esztendőkön át tenni más célra nem dolgozna, akkor sem tudná előállitani mindazokat a gépeket és anyagokat, amelyek 1944 nyári és őszi hónapjaiban az országból elszállittattak.

Tudvalévő, hogy Magyarország mai sulyos gazdasági helyzeténe s a velejáró komoly aggodalmakat keltő inflációnak egyik főoka az áruhiány. Magyarország elpusztitott mezőgazdaságával, állatállományával, gépparkjával és anyaghiányával éltető levegőjétől megfosztott légüres területhez hasonlit. A legnélkülözhetetlenebb élelmiszerekből és gyártási anyagokból csak a szükséglet törtrészére áll rendelkezésre: ebből származik reménytelen versenyfutása a pénznek az áru után, a pénzérték romlása és a pénzmennyiség szaporodása - szóval a katasztrófális infláció.

A nyugatra elhurcolt magyar javaknak tulnyomó nagy többsége olyan területeken van, melyeket az angol-szász hatalmak tartanak megszállva. Ha ezek a hatalmak lehetővé tennék, hogy ezek a jószágok visszakerüljenek Magyarországra, már ezzel saját megterheltetésük nélkül megbecsülhetetlen értékü segitséget nyujtanának s talán alapot egy gazdasági kibontakozásra, amely ilyen vagy másformáju segitség nélkül elképzelhetetlen. /Idevonatkozó pótlást lásd a 25. oldalon/.

A háború elvesztésével a magyar ipart ért károk egy másik csoportja az, amelynek eredete a megszálló orosz csapatoknak zsákmányolása a hadijog alapján, továbbá olyan szállitások az orosz frontcsapatok számára, amelyek ellenértékét nem egyenlitették ki.

Végül külön csoport a háborus zavarokat felhasználó polgári elemek fosztogatása által okozott kár s igen nagy tömege olyan károknak, eltünt gépeknek, gépszijaknak, félgyártmányoknak és nyersanyagoknak, melyeknek okozóit nem lehetett és többé nem is lehet kideriteni.

Folyamatban van egy kárstatisztikai felvétel; de mint mondottuk, még az összes adatok beérkezése után is igen nehéz lesz elfogadható becsléshez jutni. Ezért csupán bizonyos feltételezhető szélső értékekre akarunk utalni.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Mint emlitettük, a magyar gyáripar brutto termelési értéke 1937-ben kereken 3 milliárd arany pengő volt, netto értéke 1.2 millió pengő. Ugy véljük, hogy három-négy évig kellene dolgoznia az egész magyar gyáripamak - ha ez egyáltalában lehetséges volna - kizárólag azzal a céllal, hogy az elhurcolt és elpusztult értékeket pótolja s hogy termelési kapacitása ujra arra a nivóra kerüljön, melyen a háborut megelőző években nevezetesen 1937-1938-ban volt.

Ezt a helyzetet, a háborutól még érintetlenül a trianoni határok között fennállott magyar ipart akarjuk most a következőkben vázlatosan ismertetni.

/Az általános helyzet/

Az a gyáripar, amelynek most oly jelentős része romokban és kifosztva hever, a két háboru közé eső két évtized iparkodásának és természetes fejlődésének eredménye. Azok a számok, amelyekkel a leirtakon kivül a magyar ipari termelést jellemezhetjük a világgazdaság számaihoz szokott szemlélő előtt nagyon szerényeknek tünhetnek fel. De nagyon természetesen nem az abszolut számokat, hanem az arányokat kell figyelembe venni. Magyarország kis ország: ezzel a mértékkel kell mérni iparosodásának számait is. Összehasonlitásul közöljük itt Magyarország és néhány más állam területi és népességi adatait.

	terület ezer km²		lakosság	
Magyarország	93	"	9.0 millió	/1937-ben/
Németország /1933/	469	"	67;5 "	
Ausztria	84	"	6;8 "	/1938-ban/
Románia	295	"	19;6 "	
Jugoszlávia	248	"	15;4 "	
Nagybritannia	244	"	47;4 "	
Szovjetoroszország	21,176	"	169.0 "	/1937-ben/
Északamerikai Egyesült Államok	7,839	"	130.0 "	

Magyarország iparilag nagyon természetesen nem hasonlitható össze azokkal az országokkal, amelyek ugy népesség, mint terület tekintetében sokkal hatalmasabbak. Vannak azonban kisebb államok is, melyek az iparosodás magasabb fokán állanak: például Belgium, bizonyos tekintetben Svájc és igy tovább. A Magyarországgal közvetlenül szomszédos államok közül Csehszlovákia iparilag kétségen kivül erősebb; szénben gazdagabb, vasmüvei nagyobbszabásuak, textilipara, üvegipara, kerámiai ipara régebbi keletü s a fejlődésnek magasabb fokát érte el s ami fő: a háborus pusztitások Csehszlovákiát szinte teljesen megkiméltek s azok a hatalmas nehézipari üzemek, amelyek a háboru folyamán teljes erőből, vezetők és munkástömegek zavartalan részvételével gyártották Németország számára a hadi gépeket és felszereléseket, most változatlan erővel tudnak a csehszlovák nemzeti termelés rendelkezésére állani.

Romániánál és Jugoszláviánál Magyarország kétségen kivül erősebben iparosodott, Ausztria iparának régebbi gyökerei - bár a régi osztrák-magyar Monarchiában is az u.n. osztrák ipar alatt inkább csehországi ipart kellett érteni - s egyes iparágakban bizonyára előbbre van, mint Magyarország, más iparágakban viszont a magyaror-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

szági ipari fejlődés már tulszárnyalta az ausztriait.

A két háboru közé eső időben a trianoni területre szoritott Magyarország ipari fejlődésének alapja az volt, hogy a megmaradt területen nevezetesen Budapesten és környékén volt koncentrálva az ipar java része. Ezért a trianoni békeszerződés következtében beállott veszteség ipari kapacitás tekintetében kisebb volt, mint a terület és a lakosság veszteségi aránya. Másrészt azonban az ipari fejlődés számára rossz kilátásokat adott az a körülmény, hogy az uj határokon kivül maradtak e fontos nyersanyagokat szállitó területek; az erdőségek, a sóbányák, különböző fémércek bányái és igy tovább. Az uj háboru kitörését megelőző két évtized gazdasági tanulságai szerint azonban bizonyos nyersanyagok hiánya magában véve még nem akasztja meg az ipari fejlődést. Az előző háboru utáni egy-két zavaros év elmultával s egészen az 1931-ben kitört nemzetközi gazdasági válságig, tehát kb. egy évtizeden át, több-kevesebb akadály legyőzésével, de megkaptuk szomszédainktól a volt magyar területeken s a saját régi területeinken termelt nyersanyagokat. A nehézségek akkor kezdődtek, midőn a gazdasági válság következménye gyanánt európaszerte egyre szigorubban ellenőriztók a devizaforgalmat s a behozatalt és a kivitelt is bonyolult kompenzációs és kliringszerződések alapján kellett lebonyolitani. Ettől az időtől kezdve a gyáripartnak még jobban meg kellett feszitenie erejét a kivitel érdekében, hogy nyersanyagainak behozatalát biztositthassa, mert a mezőgazdasági kivitel csak nagyon rossz árakon tudott érvényesülni, a mezőgazdasági iparnak még a háborut követő években oly hatalmas kivitele egészen összezsugorodott az európai államok elzárkozása miatt, amelyre egyébként még rátérünk.

A következő táblázat az iparteleppek számának, a foglalkoztatottak számának s a termelt iparcikkek értékének feltüntetésével összefoglaló képet ad a gyáripar háborut megelőző tiz esztendejéről.

	Az iparteleppek száma	Évi átlagos munkáslétszám	A gyáriparban foglalkoztatottak összes száma	A termelt iparcikkek értéke millió pengő
1929	3.512	235.074	269.609	2.867.1
1930	3.491	210.142	244.283	2.491.9
1931	3.424	190.065	222.021	2.058.7
1932	3.324	171.044	202.117	1.822.6
1933	3.352	176.237	207.178	1.763.4
1934	3.387	195.992	228.189	1.954.4
1935	3.491	216.023	255.944	2.201.5
1936	3.700	246.269	290.385	2.582.5
1937	3.902	276.500	324.883	2.952.4
1938	3.990	288.512	341.876	3.044.5

Ehhez hozzá kell még venni a bányászatban foglalkoztatottak több mint 50.000 létszámát; az eltartott családtagokkal együtt a magyar bányászat és a gyáripar tehát bizonyára több mint egy millió léleknek ád kenyeret.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A népszövetségi statisztika kimutatása szerint 1929 évet 100-nak véve az ipari foglalkoztatás indexszáma 1938-ban Magyarországon 112.3, Ausztriában 67.4, Németországban 117.4, az Amerikai Egyesült Államokban 81.9, Angliában 111, Csehországban 91.

A következő táblázat képet ád a magyar gyáripar 1938. évi munkás- illetőleg személyzeti létszámának és termelésének megoszlásáról az egyes iparágak között s így ezek viszonylagos jelentőségére is következtetni enged:

	Az üzemek száma	Az összalkalmazottak száma	A termelés brutto értéke ezer pengő
Vas- és fémipar	345	59:528	429:3o8
Gépgyártás	19o	48:29o	297:855
Közhasználatu villamos müvek	269	1o,268	137.433
Kő-, agyag-, aszbeszt- és üvegipar	559	32:778	11o:957
Fa- és csontipar	359	14.648	79,o12
Bór-, sörte-, viaszosvászon- és gummiipar	1o7	12:159	113:91o
Fonó- és szövőipar	369	72:o22	466:11o
Ruházati ipar	226	11:833	78:656
Papirosipar	1o2	6:712	56:133
Élelmezési ipar	1o52	45:o98	927:927
Vegyészeti ipar	292	22:2o2	291:636
Sokszorositó és müipar	12o	9,338	5o,533
Összesen:	399o	341,876	3,o44.47o

Ehhez hozzászámitandó még a bányászat 1938-ban 41.536 munkással és mintegy 1o.ooo egyéb alkalmazottal és 183.613 ezer pengő 1938 évi termeléssel, melyben az egyes fontosabb bányászati ágak részesedése a következő:

vaséro	3:5o2	ezer P
aluminiuméro	6:659	" "
barnaszén	112:353	" "
feketeszén	21.o49	" "
finomitásra való nyersvas	34.946	" "

Ezek, mint a táblázatból kitünik, brutto értékek. Ha pld. a gyáripar 1938. évi 3 milliárdos termeléséből levonjuk a tüzelőanyagok, világitószerek, nyersanyagok és félgyártmányok 1.7 milliárd P értékét, akkor netto termelési érték gyanánt 1.3 milliárd P marad. Ezeket a netto összegeket terhelik még a munkabérek és egyéb személyzeti fizetések, a fenntartás, a befektetés amortizációja, az egyre emelkedő közterhek és szociális terhek, az eladási költségek, ügynöki jutalékok stb. A fennmaradó haszon-marge elég keskeny arra, hogy a gyáriparnak csak igen szerény jövedelmezőséget biztositson. Körülbelül ezzel a netto termelési értékkel járul hozzá a gyáripar a nemzeti jövedelem emeléséhez.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarország nemzeti jövedelmének főbb tételei a Magyar Gazdaságkutató Intézet számítása szerint a következők:

	1925/26	1930/31	1933/34	1935/36	1938/39.
		ezer pengő			
Összes nettó nemzeti jövedelem	5.419'9	4.691'0	3.545'5	3.987'9	4.914'0
Ebből:					
mezőgazdaság .	2.156'5	1.608'6	983'3	1.270'0	1.490'1
gyáripar	1.031'8	927'6	729'6	879'1	1.245'9
bányák és kohók	82'6	70'7	61'9	75'0	106'3
gyáripar és bányászat együtt	1.114'4	998'3	791'5	954'1	1.352'2

A nemzeti jövedelem egyéb fontosabb elemeit /kézmű- és háziipar, szállitási tevékenység, kereskedelem stb./ figyelembe véve, de a háztartási munkát figyelmen kivül hagyva a gyáripar hozzájárulása a nemzeti jövedelemhez fokozatosan emelkedett az utóbbi években: az 1933-34 gazdasági évben 22'1 % volt, 1938-39-ben 27'4 %, illetőleg a bányászattal és kohászattal együtt 28'7 %; a mezőgazdaság nem sokkal többel 32'8 %-kal járult ebben a gazdasági évben a nemzeti jövedelemhez. A kisipart és háziipart is hozzászámitva az ipar arányszáma már a bányászat és kohászat nélkül is 36%, tehát a mezőgazdaság arányszámát felülhaladja.

Az idei évre nehéz volna számitásokat készitení a nemzeti jövedelemről. Kellő számszerü adatok nélkül is nyilvánvaló azonban, hogy a mezőgazdaság hozzájárulása a nemzeti jövedelemhez lényegesen csökkent. Előreláthető volt és nagyon természetes, hogy a földreform átmenetileg a terméseredmények csökkenését fogja okozni, különösen azoknak a mennyiségeknek csökkenését, melyek a nem mezőgazdasági népesség számára piacra kerülhetnek. Ám a mezőgazdaság kedvezőtlen helyzetének és csökkent termelésének legelsősorban és mindenek felett szintén a háboru az oka. Ez végig pusztitott a termőföldeken; 1944 év őszén a németek a learatott termékeket sietve elvitték, ugy, hogy tartalék egyáltalában nem maradt; az állatállományra azt lehet mondani, hogy teljesen kipusztult, ezzel nem csupán az állattenyésztés eredményei semmisültek meg, hanem a termőföld megmüvelése is leküzdhetetlen akadályokba ütközött.

Ha most már figyelembe vesszük azt, hogy két évtizednek is el kell mulnia amig megfeszitett erővel az állatállományt rekonstruálhatjuk, akkor indokolt nagyon nyomatékosan utalni arra, hogy a legközelebbi években a mezőgazdaság a multból is már rendkivül fontos szerepét sem a nemzeti jövedelemhez való hozzájárulásban, még kevésbé azonban az exportban, nem töltheti be. Ez a körülmény viszont nagyon megnehezíti az ipar feladatát. Mert hiszen bár mily nehezek voltak is az értékesitési viszonyok, a mezőgazdaság a mezőgazdasági iparral együtt mégis csak a kivitel élén haladt s elsősorban tette lehetővé, hogy az ipari feldolgozás céljából nélkülözhetetlen mezőgazdasági nyersanyagokat a külföldön megvásárolhassuk. Az előkészitő munkálatokat az ipar már a háboru előtt megtette s jelentékeny kivitelt bonyolitott le.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A mezőgazdaság és az ipar kivitelének megoszlását külkereskedelmünkben az utolsó néhány évben az itt következő számok mutatják:

	Összes kivitel millió pengő	A mezőgazdaság kivitele millió pengő	ebből az összkivitel %-a	Ipari nyersanyagok kivitele millió P	Az ipar kivitele millió pengő	az összes kivitel %a.
1930 ...	911:7	489:8	53:7	52:2	351:3	38:5
1931 ...	57o:4	289:8	5o:8	36:5	226:0	39:6
1932 ...	334:5	169:3	5o:6	18:7	129:3	38:7
1933 ...	391:3	23o:1	58:8	21:5	127:4	32:6
1934 ...	4o4:2	218:7	54:1	32:8	143:3	35:4
1935 ...	451:5	246:5	54:6	28:7	167:2	37:0
1936 ...	5o4:4	284:9	56:5	29:5	181:5	36:0
1937 ...	588:0	313:1	53:3	41:3	223:5	38:0
1938 ...	522.4	284.2	54.4	31.4	195.8	37.5

A mezőgazdasági iparról szóló részben mutatjuk ki szánszerüen, hogy a tágabb értelemben vett ipar kivitelében a mezőgazdasági ipar részesedése az agrárválság óta egyre csökken, mert egyre nehezebbé vált lisztkivitelünk, cukorkivitelünk pedig egészen összezsugorodott. A tulajdonképeni iparra vár tehát az a feladat, hogy a jövőben a nyersanyag behozatalt export utján biztositsa. Ez nem csekély feladat, mert viszonyainkhoz képest igen jelentős mennyiségekről illetőleg értékekről van szó.

		ezer pengő
1938-ban Magyarország behozatal volt	összesen	41o:667
" " kivitele	"	522.382
a behozatalból:		
nyersanyagok		168.558
félgyártmányok		117.933
gyártmányok		124.116
a kivitelből:		
nyersanyagok		311:468
félgyártmányok		51:1o9
gyártmányok		159.8o5

A nyersanyagok és félgyártmányok behozatala tehát együtt 286 millió pengőt tett ki és ez még nem is az egész elkerülhetetlen behozatali szükséglet, mert a gyártmányok közül is sok /termelési eszközök, kellékek, stb./ az ipari termelésnél nélkülözhetetlen. Ez az 1938-as bázisu szükséglet természetesen az ipar csökkent kapacitása miatt lényegesen csökkent. De attól kell tartani, hogy még nagyobb a csökkenés a várható ipari export tekintetében is, a jóvátétel és más egyéb okok miatt.

Ezért azt kell mondanunk, hogy az ipar igen sulyos feladatok előtt áll midőn arra kényszerül, hogy a belső szükséglet és a jóvátétel ellátása mellett az export terén a mezőgazdaság eddigi szerepét is igyekezzen betölteni.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Nem szorul magyarázatra, hogy a mostani viszonyok között a gyáripari termelést mennyiségileg és érték szempontjából megbecsülni - megoldhatatlan föladat. Mindamellett a Magyar Gazdaságkutató Intézet és a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége a nyár végén végzett bizonyos számításokat s ezek eredményeiből közöljük az itt következő adatokat, melyek a gyáripar volumenjét és értékét 1945. juliusára nézve megközelitően mutatják; elhagyjuk a becslés módszereire vonatkozó feltevéseket.

A gyáripari termelés csucspontja val-szinüleg 1944.márciusában volt s 1945. májusában ennek hozzávetőlegesen 20 %-át érte el. A munkáslétszám 1944 márciusában a trianoni területen az 1938 évi átlagos munkáslétszámnál kereken 50 %-kal több, 420-450 ezer lehetett. /a háborus évekről statisztikai adatokat már nem publikáltak./

A gyáripar termelésének brutto értéke 1938-ban [illegible] 3.044 millió pengő, netto értéke pedig 1.310 millió pengő volt. Feltételezhetjük, hogy a gyáripari termelés 1945. májusában évre átszámitva az 1938. évi termelés 30 %-át érte el, tehát brutto értéke
1938 évi érték szerint 913 millió pengő
netto értéke 393 millió pengő volt.

A julius termelési szintje alapján - a termelés időközben emelkedett -
az évi termelés brutto értéke 1.050 millió pengő
netto értéke 450 millió pengőre tehető.

A gyáriparban foglalkoztatott munkások létszáma 1945. juliusában az 1938 évinek kereken felére, vagyis 140.000-re becsülhető.

Részletesen a helyzet becslése a következő:

	munkáslétszám 1945 juliusában	1938 október 1.	csökkenés %-ban
vas-, fém- és gépipar	50.000	99.000	49.5
textilipar	30.000	75.000	60.0
vegyi ipar	10-12.000	18.000	38.9
faipar	8.000	12.000	33.3
élelmiszeripar	10.000	36.000	72.2
egyéb ipar	27.000	59.000	54.2
	135-137.000	299.000	54.5

Az év következő szakaszaira nézve a becslés talán még nehezebben lesz végrehajtható. A termelő apparátusrekonstrukciója ugyan tovább haladt, a munkáslétszám főként a jóvátétel által elsősorban igénybevett vas- és gépiparban emelkedett, de nem valószinü, hogy az egész gyáripari termelés volumen tekintetében elérte volna az 1937-38 évi volumennek felét.

A következőkben rövid jellemzést akarunk adni a legfontosabb magyar iparágakról, kienelve, hogy teljes képet távolról sincs szándékunkban még csak vázolni sem, hanem inkább példákat mutatunk be. Általánosságban azt emelhetjük ki, hogy a háboru előtt

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarország gyáripara a lakosság közönséges szükségletét nagyban és egészben el tudta látni. Árubehozatalunk természetesen volt, a nyersanyagokon és félgyártmányokon kívül is, még pedig két okból. Az egyik ok, hogy magának a termelésnek s általában az élet normális folyásának szüksége volt - a fényüzési cikkek kis hányadától eltekintve - olyan iparcikkekre, amelyek csak külföldön voltak beszerezhetők. A másik természetes oka az ipari behozatalnak az, hogy Magyarország kereskedelmi szerződéses viszonyban volt Európa összes államaival sőt számos tengerentuli állammal is s a viszony következménye hogy exportáltunk, de be is hoztunk árukat. A magyar gyáripar azonban termelésének mennyisége és minősége tekintetében is olyan fokon állott, hogy a külföldi árubehozatal egyre inkább nélkülözhető volt.

/Bányászat/

Ennek az iparágnak legfontosabb ága a szénbányászat. A két legnagyobb bányavállalat a Magyar Általános Kőszénbánya R.T. és a Salgótarjáni Kőszénbánya R.T. a mult század közepe óta kezdte feltárni a tatai, a salgótarjáni s az esztergom-dorogi szénmedencét. Csatlakozott hozzájuk a közép nagyságu és a kisebb vállalatok egész sora. A magyar szénkincs feltárása eredményezte, hogy Magyarország jobban van ellátva szénnel, mint a szomszédos országok Csehszlovákiát kivéve. A széntermelés egészséges alapot ád a magyar iparnak. A belföldi termelésen kivül az ország importált is szenet, főként különleges ipari célokra, gázszenet, kokszot a vaskohóknak és igy tovább. A magyarországi szén tulnyomó nagy része ugyanis barnaszén s nagykalóriáju fekete kőszén csak kevés. A széntermelésről és fogyasztásról a következő táblázatunk ad képet:

Év	Termelés	Behozatal	Kivitel	Fogyasztás
	ezer métermázsa			
1928.....	72;933	16;611	2;868	86;676
1929.....	78;701	18;595	4;066	93;230
1930.....	69;878	12;370	3;836	78;412
1931.....	68;876	8;682	3;805	73;753
1932.....	68;260	3;837	3;452	68;645
1933.....	67;072	3;299	2;305	68;066
1934.....	69;553	4;184	1;783	71;954
1935.....	75;404	3;662	2;128	76;938
1936.....	79;318	4;643	2;060	81;901
1937.....	89;721	5;796	2;520	92;997
1938.....	93.478	5.245	2.858	95.865

A vezető szénbányavállalatok a két háboru között elért üzleti eredményeik jelentős részét fektették be fontos és uttörő iparvállalatokba. Megkezdték a briketgyártást, a karbidgyártást, a bauxitcementgyártást, a feltárt bauxitkincsek további feldolgozása céljából timföld- és aluminiumgyárakat létesitettek, ferroszilíciumgyárat és igy tovább. Ezenkivül továbbfejlesztette a hazai szénbányászat a villamosenergiát szolgáltató telepeket.

Az 1938 évi magyarországi 93.5 millió q széntermeléssel szemben Csehszlovákia termelése 258 millió q, Ausztriáé 34 millió q, Romániáé 24 millió q és Jugoszláviáé 67 millió q.

A lezajlott világháboru különösen az esztergom-dorogi-tokodi szénmedence üzemeiben okozott igen érzékeny károkat. A területen hosz-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

szu hetekig harcok dultak, a termelést nem lehetett folytatni, feltört a viz s a felszabaditás után az üzemek hosszu ideig viztelenitéssel és romeltakaritással foglalkoztak. De a többi bányákban is nagyon jelentős károk voltak épületekben, gépekben s a bizonytalan időkben történt fosztogatások miatt. A bányáknak most igen nagy tőkére volna szükségük rekonstrukció és modernizálás céljaira, ezt azonban nem szerezhetik meg, mert a kötött gazdálkodás a szénárakat szinte állandóan mélyen a termelés költsége alatt tartja. Nagy hiány van üzemanyagokban, különösen bányafában, mert a trianoni területre szoritott Magyarország erdőkben igen szegény.

A két háboru közötti idő alkotásai közül ki kell emelnünk a bányák szociális teljesitményeit.

A vasércbányászat a magyarországi vasnüvek ellátására nem elegendő, mert a legnagyobb vasnü saját érctelepeit a határmegszabás csehszlovákiai területté tette.

Nagyjelentőségü a bauxitbányászat. Európában Franciaországon kivül a magyar bauxitelőfordulás a leggazdagabb. Nem csupán a magyar aluminiumgyártás kiindulási anyaga, hanem jelentős exportcikk is.

Jelentős még a magánérebányászat.

/ Ásványolaj./

A Dunántul Nagykanizsa közelében Lispe község határában feltárt ásványolajterületek - az országban levő kisebb területektől eltekintve - rendes körülmények között nemcsak szükségletünket látják el teljesen, hanem exportra is juttatnak. Az ország ásványolajbehozatala volt

1936-ban	25.791 vagón	15.2 millió pengőért	
1937-ben	28.010 "	22.3 "	"
1938-ban	20.939 "	16.1 "	"

Az ásványolaj behozatalt árubehozatalunk legjelentékenyebb tételei közé tartozott. A belföldi termelés 1936 óta rohamosan növekedett.

1937-ben	22.142 q volt
1938-ban	427;975 " "
1939-ben	1;418;494 " "
1940-ben	2;495;902 " "
1941-ben	4;216;604 " "
1942-ben	6.652.008 " "
1943-ban	8.377.107 " "
1944-ben	8.099.696 " "

Már az idei évben jelentős kompenzációs cikkeink közé tartozik egyes külföldi államokkal kötött árucsereegyezményeinkben az ásványolaj, termékeivel együtt.

A nyers ásványolajat feldolgozó finomitók a háboru folyamán sulyos bombakárokat szenvedtek. A Fanto egy.magyar ásványolajgyárak r.t. soroksári uti telepe csaknem teljesen elpusztult, a Magyar Petroleumipar R.T. ugyancsak ezen a környéken több bombatámadást szenvedett át s a Duna mentén lévő gyárak jelentős része szintén romokban hever. A rekonstrukció már megkezdődött s a meglévő kapacitás máris alkalmas az ország szükségletén kivül bizonyos exportot is ellátni.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

/Vas- és acélgyártás/

Három nagy vasmü szolgáltatja a legfontosabb alapanyagot a magyar vasfeldolgozó és gépipar számára: a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmü R.T. ózdi kohóival és nádasdi hengermüvcivel; a Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyár diósgyőri telepe s a Weiss Manfred Acél- és Fémmüvei R.T. csepeli üzemei. Közvetlenül vasérc feldolgozására berendezett magas kemencékkel Ózd és Diósgyőr rendelkezik; a csepeli üzem Martin-kemencéinek alapanyaga az ócskavas és a finomitásra szolgáló öntöttvas. Mint már emlitettük, az ózdi kohókat a trianoni határmegszabás érctelepei jelentékeny részétől elválasztotta, de a Magyarország és Csehszlovákia között annakidején megkötött egyezmény a magyar vaskohászatnak a felsőmagyarországi ércekkel való ellátását az uj politikai határoktól függetlenül biztositotta s remélhető, hogy ezt az egyezményt meg fogják ujitani illetőleg életben fogják tartani.

Magyarország a trianoni időkben éppugy mint annakidején Nagymagyarországon jelentékeny mennyiségü vasércet hozott be a külföldről is.

A vas- és acéltermelés a mostani háborut megelőző utolsó évtizedben a következő volt:

	Nyersvastermelés ezer métermázsa	Nyersacéltermelés
1930.	2.572	3.700
1931.	1.600	3.160
1932.	660	1.800
1933.	930	2.276
1934.	1.400	3.150
1935.	1.860	4.460
1936.	3.060	5.530
1937.	3.570	6.650
1938.	3.350	6.648

Összehasonlitásul közöljük néhány más állam vas és acéltermelését az 1937. évben.

	Nyersvastermelés ezer métermázsa	Nyersacéltermelés
Ausztria	3.880	6.570
Románia	1.270	2.390
Csehország	16.750	23.150
Jugoszlávia	410	1.690
Nagybritannia	86.290	131.920
Németország	159.600	193.560

/Vasfeldolgozó és gépipar/

Magyarország már az első világháboru előtt is igen jelentős és nagymultu vas- és fémfeldolgozó továbbá gépiparral rendelkezett. A vasércelőfordulások hazánkban ősidők óta ismeretesek lévén, ugyancsak régi a vasolvasztás mestersége és történelmünk kezdete óta szerepelnek a vasfeldolgozás mindenféle iparának nyomai.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A gyárszerü termelés folyamatát nálunk is gőzgép feltalálása hozta lendületbe. Óbudán állitotta fel 1836-ban a Dunagőzhajózási Társulat az első gyárnak nevezhető vasöntődét. Követte ezt Ganz Ábrahám öntődéje 1844-ben. A mezőgazdaság és a malomipar igényei fokozatosan a legkülönbözőbb gépek előállitását tették szükségessé. Nagy lendületet adott a mult század ötvenes évei óta megindult vasutépités az egész vas- és gépiparnak. Nem régen volt 70 éve, hogy az államvasutak budapesti gépgyárában az első vasuti gőzmozdony elkészült.

A modern és nagyrészt külföldön is ismert különböző nagyságu és terjedelmü vállalatok egész sora foglalkozik a vastömegcikkek gyártásával, gépgyártással, hajóépitéssel, finom mechanikával. A villamossági ipar terén Magyarország kezdettől fogva az uttörökkel egyvonalban haladt.

A példa kedvéért felemlitjük a legjelentékenyebb szakmabeli vállalatok közül a következőket:

Rimamurány-Salgótarjáni Vasmü R.T., Ganz és Társa R.T., Láng L. Gépgyár R.T., Magyar Acélárugyár R.T., Hofherr-Schrantz R.T., Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak/Fegyver és Gépgyár R.T., Magyar Vagon és Gépgyár R.T., Gamma Finommechanikai R.T., Magyar Optikai Müvek R.T. stb.

Az ipar által előállitott cikkek közül ki kell emelnünk a mezőgazdasági gépeket, a legkülönbözőbb és legmodernebb erőtelepeket és bányaberendezéseket, ujrendszerü robbanómotorokat, motoros vasuti kocsit, folyami motoros hajók, Duna-tenger járóhajók, modern textilipari gépek és a többi és a többi előállitását. Különös sikerük volt a magyar motoros vasuti kocsiknak, melyeket a magyar gépipar brit Indiába, Uruguayba, Argentinába és Egyiptomba is szállitott.

Elektromos iparunk egyrészt a legrégibb magyar gyárvállalatokat foglalja magába, másrészt számos tekintetben uttörő is volt. Már az 1878. évben létesitette az akkori Ganz és Társa vasöntő és gépgyár részvénytársulat azóta oly hatalmassá fejlődött villamos osztályát. A magyar villamossági ipar jóhirét hirdeti, exportáruin kivül, számos általa berendezett nagy külföldi villamostelep.

A magyar izzólámpagyártás már a mult század nyolcvanas éveinek legelején kezdődött s azóta egyik legfontosabb exportiparunk. Vezető vállalat mint emlitettük az Egyesült Izzólámpa és Villamossági R.T., a Magyar Wolframlámpagyár Krenneczky János s a gyengeáramu elektromos ipar egyéb területén a Standard Villamossági R.T., a Telefongyár R.T. és a többi.

Nehézvillamossági iparunk az utóbbi időben inkább a belföldön érvényesült és a külkereskedelmi statisztikában "villamosgépek és készülékek" cimen jelentkező igen szép export az utóbbi években már tulnyomóan izzólámpákból, rádiólámpákból és rádiókészülékekből állott, mint a következő számok mutatják:

	összes behozatala	összes kivitele	Villamos gépek és készülékek a k i v i t e l b ő l izzólámpa	rádiócső	rádiókészülék
		e z e r	p e n g ő		
1925	4.917	17.374	7.087	-	-
1929	26.219	22.582	11.704	20	532
1933	2.687	25.208	8.856	10.907	2.875
1938	7.217	25.463	12.287	6.074	3.991

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az egész vas-, fém- és gépipart együtt szemlélve a behozatal általában tulhaladta a kivitelt. Ez azonban azt jelenti, hogy javarészt a termeléshez szükséges gépeket és anyagokat importáltunk.

Az egész vas- és gépipari csoport külforgalmáról a következő számok adnak képet:

	Vas-, fém- és gépipar, járómüvek összes behozatala	összes kivitele	A k i v i t e l b ő l vas-félgyártmányok	vasárak	gépek, készülékek	villamos gépek és készülékek	járómüvek
			e z e r p e n g ő				
1926	139.295	67.981	9.354	12.174	16.37o	17.3o3	7.355
1929	17o.951	111.416	23.8o4	11.448	3m.653	22.582	8.636
1933	41.17o	56.o52	4.853	8.119	6.416	25.2o8	9.5o1
1938	83.966	91.919	17.478	16.26o	16.349	25.463	14.111

A gépipar foglalkoztatja a legtöbb képzett szakmunkást, ezeknek kereseti viszonyai mindenkor a legjobbak voltak és sok vállalat még mielőtt a szociális gondoskodás szélesebb rétegekben jelentkezett, mint szükségszerüség, már igen nagy körültekintéssel és komoly áldozatok árán gondoskodott alkalmazottainak testi és szellemi jólétéről.

A háboru folyamán egész vas- és gépiparunk - különösen a nehézipari nagyvállalatok - katonai illetőleg többé-kevésbbé leplezett német irányitás alá kerültek. Tőlük eredt a programm megszabása s a háboru előrehaladtával ők kényszeritették ki, hogy a vas- és gépipar ne csupán a magyar hadsereg számára, hanem közvetlenül német exportra is dolgozzon. Előrelátható volt, hogy az 1944. év nyarán megindult bombatámadások elsősorban a vas- és gépipart keresik fel. A Magyar Waggon- és Gépgyár R.T. győri telepe, a Weiss Manfred gyár csepeli telepe, a Dunai Repülőgépgyár R.T., a Ganz és Társa R.T. sok más szakmabeli vállalattal együtt rendkivül sulyos károkat szenvedett. Nem lehet elég nyomatékosan utalni a magyar ipar egészséges voltának igazolásául arra, hogy ezek a vállalatok kevés kivétellel, ha csökkent kapacitással is, de ujra dolgoznak.

/Mezőgazdasági ipar/

Mi sem természetesebb, mint az, hogy a mezőgazdasági iparágat Magyarországon kezdettől fova igen nagy jelentőségre tettek szert, annakidején elláttak liszttel, cukorral, szeszszel, keményitővel s más feldolgozott mezőgazdasági termékekkel egész Ausztria-Magyarországot s tetemes mennyiségbkat exportáltak is.

A harmincas évek mezőgazdasági válsága megrenditette ezeket az iparvállalatokat, amelyek egyébként is igen kedvezőtlen helyzetbe jutottak az ipari államok elzárkózása miatt. Az ipari államok ugyanis mezőgazdasági termékeket feldolgozó iparokkal kisebb-nagyobb mértékben mind rendelkeztek, ezeket az első világháboru után gyors ütemben továbbfejlesztették s a termelvényeket vámokkal és beviteli tilalmakkal védelmeztók. Nagyon természetes tehát, hogy Magyarország egyre nagyobb sulyt vetett egész iparának egyenletes fejlesztésére, függetlenül attól, vajjon mezőgazdasági termékeket folgoznak-e fel vagy sem.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Nem kétséges, hogy a belföldi termékek feldolgozásánál igen egészséges ipar épülhet fel. De ép oly kevéssé kétséges - és köztudomásu - hogy a pamut, juta, kaucsuk és sok egyéb fontos ipar nyersanyag Európában sehonnan sem lelhető, ezért tehát sem az elmélet, még kevésbbé a gyakorlat nem kötheti ezek feldolgozását lelőhelyeikhez.

Még a mult háboru után ipari kivitelünkben a mezőgazdasági ipar dominál, két évtized alatt az összezsugorodott, mint a következő számok mutatják:

	Az ipar kivitele összesen millió P	E b b ő l a mezőgazdasági ipar kivitele millió P	az összes ipari kivitel %-ában
1921	164.6	86.6	52.6
1922	231.6	92.3	39.9
1923	215.6	114.4	53.1
1924	308.2	183.9	59.7
1925	323.6	173.5	53.6
1926	259.5	125.9	48.5
1927	285.6	129.5	45.3
1928	340.9	140.3	41.2
1929	397.6	177.0	44.5
1930	351.3	136.9	39.0
1931	226.0	56.1	24.8
1932	129.3	26.3	20.3
1933	127.4	23.0	18.0
1934	143.3	26.5	18.5
1935	167.2	29.4	17.6
1936	181.5	28.8	15.9
1937	223.5	41.7	18.7
1938	195.8	27.6	14.1

Mezőgazdasági iparágaink élén a malomipar haladt, világgazdasági jelentőségével, müszakilag, mennyiségileg és minőségileg uttörő munkájával. Egyedül Budapest nagy malmai szinte egész Európát elláthatta volna liszttel a tulkapacitásuknak megfelelően a két háboru között elmult két évtized kereskedelempolitikai történetében a liszt elhelyezéséért folytatott küzdelem elsőrangu szerepet játszott. Természetesen elsősorban régi piacainkon a szomszéd nyugati államokban igyekeztünk a magyar lisztet elhelyezni - egyre kevesebb eredménnyel - mint azt a következő táblázat mutatja:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarország buzaliszt- és darakivitele
/ezer q-ban/

Év	Összesen	Ebből Ausztriába	Csehszlovákiába
1925	1.916	600	829
1926	1.471	822	423
1927	1.554	1.004	410
1928	1.964	1.280	539
1929	2.624	1.675	518
1930	2.300	1.458	629
1931	1.247	900	0.4
1932	598	452	73
1933	492	375	18
1934	490	449	1
1935	527	405	1
1936	542	233	2
1937	578	196	0.6

Lényegesen megváltozott a helyzet a mostani háboru után. Nagybudapesti malmaink közül különleges termékeket készitő vállalatokon kivül csak az Első Budapesti Gőzmalom malma van üzemben. Elpusztult a Debreczeni István Gőzmalom, és számos más malomüzem.

Az idei aratás saját szükségletünket sem fedezi. Exportra gondolni sem lehet, de azzal kell számolnunk, hogy a legközelebbi években sem tudunk buzát vagy lisztet külföldre vinni.

Cukoriparunk szintén évtizedek óta exportáló ipar volt. Magyarország Európa fontosabb répacukortermelő országai közé tartozott a következő számok szerint:

	Termelt finomitott répacukor ezer métermázsa		
	1936/37	1937/38	1938/39
Magyarország	1.294	999	1.146
Csehszlovákia	6.347	6.653	4.609
Románia	697	704	1.392
Jugoszlávia	907	337	777
Németország	16.262	19.904	19.112
Nagybritannia	5.303	3.832	2.942

Körül vagyunk tehát véve cukortermelő országokkal s az európai répacukor tultermelés következtében a régebben oly nagy jelentőségü magyar cukorexport szinte teljesen megszünt:

	Magyarország cukorkivitele			
	Mennyiség		Érték	
	100 q-ban	indexszámok 1929=100	ezer pengőben	indexszámok 1929=100
1925	8.486	69.9	33.554	81.9
1930	10.682	88.0	28.825	70.4
1935	1.272	10.5	1.092	2.7
1939	17	0.1	31	0.1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A legközelebbi években a magyar cukorgyártás kénytelen lesz teljesen ujra szervezni a répatermelést. Eddig tulnyomóan a nagybirtokokon kötöttek le az egyes cukorgyárak nagy répaterületeket. Most ezeket a birtokokat felaprózták s a kisbirtokosokat előbb ré kell nevelni a racionális répatermelésre mielőtt megközelitően is elérik a háboru előtt termelt répamennyiségeket. Az export elmaradásáért - ha majd egykor ujabb kiviteli feleslegeink mutatkoznak - kárpótolhat bennünket a belső fogyasztás emelése, mely népegészségügyi szempontból is nagyon fontos volna, lévén Magyarországon a cukorfogyasztás fejkvótája igen alacsony.

Az egyéb mezőgazdasági iparágakat az "Élelmezés és élvezeti cikkek gyártása" főcsoportjában foglalja össze termelési statisztikánk. Viszonylagos jelentőségükről képet ad a következő táblázat:

Élelmezési és élvezeti cikkek gyártása.

	Az előállitott cikkek értéke ezer pengőben 1926.	1938.
Malomipar	45o.58o	424.158
Dohánygyártás	141.747	129.8o9
Cukorgyártás	113.744	50.5o4
Szaláni-, huskonzervgyártás	52.256	7o.953
Sör-, és malátagyártás ...	37.291	27.366
Tejtermékek gyártása	27.634	7o.854
Cukorka- és csokoládégyártás	26.347	32.696
Coghac-, likőr-, pálinka- és rumgyártás	21.742	18.991
Szeszgyártás	18.064	11.865
Sütőipar és tésztagyártás	11.782	28.223
Közhasznu viznüvek	11.o86	21.261
Pótkávé, növényi konzervgyártás	1o.856	18.5o6
Ásványviz-, czikvizgyártás	4.945	4.774
Jéggyártás	2.4o9	3.382
Pezsgőborgyártás	1.24o	961
Magtisztitó telepek	1.1o2	1o.861
Ecetgyártás	688	1.529
Füszerörlés	318	298
Burgonyazuzás	-	936
Összesen:	933.829	927.927

Mint látható, ebben a főcsoportban vannak olyan iparágak, amelyek tárgykörünkön kivül esnek - például a dohánygyártás, mely állami monopolium - másrészt a magyar mezőgazdasági iparnak számos más szakmájával, mint amilyen a keményitőgyártás, a növényolajgyártás és a többi, a statisztika a vegyészeti iparról szóló részben foglalkozik. Amit a malomiparról és a cukoriparról szólva a mezőgazdasági ipar és a földre-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

form kapcsolatáról elmondottuk, az kisebb nagyobb mértékben minden ebbe a csoportba tartozó iparágra áll. A kis- és törpebirtokosok körében a mezőgazdasági iparoknak uj szervezési és nevelési feladatokat kell végrehajtani. Egyes csoportok a háboru következményei miatt vannak megbénitva: az állatállomány Magyarországon olyan mértékben pusztult ki, hogy például a szalámigyártás és a huskonzervgyártás kilátásai a legközelebbi években egészen kedvezőtlenek.

Nemcsak azzal kell tehát számolnunk, hogy a mezőgazdaság exportja a legközelebbi években a lehető legkisebbre csökken, hanem ennek természetes következménye gyanánt a mezőgazdasági ipar egykor oly jelentős exportjára sem számithatunk. Az export utján történő külföldi nyersanyagbeszerzés egész gondja az egyéb magyar iparra fog nehezedni.

/Textilipar/.

A két világháboru között nagyon figyelemreméltó textilipar fejlődött Magyarországon részben a már meglevő vállalatok nagyobb arányu bővitése, részben uj alapitások révén. A pamutfeldolgozó iparban vezető vállalatok: a Goldberger Sam.F. és Fiai r.t., a Magyar pamutipar r.t., a Kispesti Textilgyár r.t., a Magyar textilipar r.t. - ezek mind vertikális felépitésü vállalatok fonódával, szövődével, kikészitő üzemmel és részben nyomógépekkel. Önálló fonódák közül nagyobbszabásu vállalat a Dreher-Haggenmacher első magyar részvényserfőzde r.t. textilmüvei. A gyapjufeldolgozó iparban a Magyar posutógyár r.t., a Richards Richard r.t., a Hazai fésüsfonó és szövőgyár r.t., az Első magyar gyapjumosó és finompesztógyár r.t. áll elől, de számos kisebb nagyobb vállalat dol gozik nemcsak Budapesten, hanem vidéken is. Ezeket a cégeket azonban csak a példa kedvéért emlitettük s mint külföldön is ismert vállalatokat; a gyáripari termelési statisztika 1938-ban 369 textilipari gyári jellegü üzemről számol be, nem szólva a ruházati ipar 226 üzeméről, melyek között azonban a textiliparhoz nem sorolható gyárak is vannak. Igy a magyar textilipar selymet és müselymet feldolgozó gyárakkal, len-, kender- és jutagyárakkal s nem utolsó sorban a kitünő minőségü mürostot és müselymet előállitó modern berendezésü Lábatlani Magyar Viscosa r.t.-gal körülbelül teljesnek mondható. Nagyon felületes volna ezt a viszonyainkhoz képest nagyszabásu textilipart azzal a váddal illetni, hogy "üvegházi ipar". A vámvédelemnek fejlődése lendületében kétségen kivül volt szerepe, de még nagyobb szerepe volt a meglevő szükségletnek a vállalkozó és kezdeményező kedvnek, amely az alapitások javarészét létrehozta mindjárt a mult háboru után, mikor még meglehetősen bizonytalan volt az, vajjon milyen gazdaságpolitikát fog folytatni Magyarország; s amely továbbfejlesztette az ipart még akkor is, midőn a kereskedelmi szerződések a vámvédelmet lényegesen csökkentették. A két háboru közötti időben a textilgyári munkások száma 13.000-ről 70.000-re emelkedett, a termelés brutto értéke pedig 55 millióról / 1938-ban/ 466 millió pengőre, nem számitva a gyári jellegü textilfeldolgozó ruházati iparokat.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A textilipar gépberendezésének néhány itt következő számadatával illusztráljuk a fejlődés erős tempóját:

	1921.	1938.
pamutfonóorsó	33.000	324.200
pamutszövőszék	4.100	14.000
gyapjufonóorsó	5.800	80.000
gyapjuszövőszék	370	2.200
lenfonóorsó	10.000	20.000
kenderfonó orsó	1.500	6.180
selyemszövőszék	550	2.000

Különösen erős mértékü a fejlődés a pamutfeldolgozó iparban. Ezt kifejezik a behozatal számai is. Egyre több nyerspamutot importáltunk és egyre kevesebb készárut:

	Nyerspamut behozatala	Pamutáruk behozatala
	Mennyiség vagón/100 q/	Érték millió pengő
1921...	92	144.2
1922...	222	126.8
1925...	524	124.4
1930...	1461	50.8
1935...	2427	6.3
1938...	2670	4.4

Az egyes textilipari ágak jelentőségét az 1938 évi statisztika itt következő számai mutatják:

	Üzemek száma	Alkalmazottak összes létszáma	A termelés brutto értéke ezer pengő
pamutipar	80	26.158	176.074
lenipar	15	3.591	23.072
kenderipar	25	4.716	22.455
jutaipar	4	2.255	12.414
gyapjuipar	50	11.272	90.626
selyemipar	21	5.094	32.540
szalaggyártás	12	1.170	5.612
kötött és kötszövött áruk gyártása	95	10.213	49.516
paszomántáru gyártás	22	1.267	6.139
himzés és csipkegyártás	6	422	2.616
kikészitő telepek	26	4.958	42.904
kelmefestők és vegytisztitók	13	906	2.151
összesen:	369	72.022	466.110

Ehhez hozzá kell még számitani a ruházati iparból a konfekcionáló szabóipart 24.5 millió pengő évi brutto termeléssel, a fehérnemü és ágynemükészitést 5.8 millió pengő termeléssel.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A háboruban a textilipar sokat szenvedett. Számos vállalatot,különösen a győrieket bombatalálatok érték, anyagraktáraikat a felszabaditás után kifosztva találták,jóvátétel cimén s ezen tulmenően nagyon sok gépberendezését leszerelték. Most ujra üzemben vannak a vállalatok, de müködésüket a nyersanyaghiány nagymértékben korlátozza.

/ Vegyészeti ipar/.

A két háboru között a magyar vegyészeti ipar ismételten u.n. strukturális változáson ment át. Azelött Nagymagyarországon a nagyipari jellegü, nyers vegyszereket és segédanyagokat termelő iparvállalatok dominálták; a harmincas évek közepéig a nagyipari jellegü vegyészeti gyárak aránya hanyatlott, viszont emelkedett a közepes és kisipari jellegü azon vegyészeti gyárak arányszáma, amelyek a mindennapi fogyasztás többszázféle termékét állitják elő. A mostani háborut megelőző években azután vegyészeti iparunk annak ellenére, hogy bizonyos nyersanyagokkal nem rendelkeztünk, ujra fokozatosan rátért az alapanyagok gyártására. Megkezdte például importált konyhasó alapján a sósav, a klór és egyes klórvegyületek gyártását, kifejlődött a magyar barnaszenek lepárlásának,nemesitésének, kokszolásának és kémiai irányu feldolgozásának sokféle ipara; egy uj magyar vegyészeti nagyipari ág, a nitrogénipar megteremtése és igy tovább.

Anélkül, hogy további részletekbe mennénk,ki kell emelni a legkülömbözőbb országokba s a tengeren tulra is exportáló kiváló minőségü magyar gyógyszervegyészeti ipart is.

A csoportba tartozó egyik legfontosabb oparágról az ásványolajfinomitásról, a bányászattal kapcsolatban már szóltunk.

E rendkivül, változatos ipari csoport egyes ágainak megoszlásáról és jelentőségéről az 1938 évben termelési statisztikánk a következő számai adnak képet:

	üzemek száma	alkalmazottak összes létszáma	A termelés brutto értéke ezer pengő
kőolajfinomitás	8	1.787	58.028
világitó gázgyártás	15	3.094	32.721
briketgyártás	13	615	15.028
keményitőgyártás	15	533	4.801
gyufagyártás	4	451	6.177
enyv- és albimungyártás	4	271	2.768
zsiros és növényolajgyártás	17	769	17.571
gyertya-,szappan- és állatszergyártás	44	2.404	32.282
kocsikenőcs-,bőrkenőcsgyártás	14	695	10.564
festék-,lakk- stb.gyártás	31	914	11.942
csontszén- és mütrágyagyártás	7	1.364	16.181
aszfalt-,kátrány stb.gyárt.	19	929	8.361
vegyészeti szerek gyártása	73	4.829	50.867
egyéb vegyészeti cikkek gyártása	28	3.547	24.355
összesen	292	22.202	291.636

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A vegyészeti ipart szintén nagyon sok háborus kár érte. Igy például a péti nitrogéngyár nagy része elpusztult. A külföldi nyersanyagok behozatalának s a belföldi nyersanyagoknak hiánya ennek az iparnak müködését is nagymértékben hátráltatja.

/Épitőanyagok gyártása/.

A cementnek, téglának, tetőcserépnek; a mészégetésnek, az üveggyártásnak és igy tovább, a romokban heverő főváros s általában az ország ujjáépitése tekintetében van rendkivül jelentősége. Mindezeknek az épitési anyagoknak gyártására Magyarország kellő mértékben be van rendezkedve, de az előállitás aránylag igen nagy szénfogyasztással jár s a széntermelés, mint az egész világon, Magyarországon sem kielégitő.

A cementgyártás nyersanyagai mind belföldiek s cement is csak azért nincsen egészen elegendő, mert egy kilogramm cement előállitásához 1500-2000 kalória szénre van szükség s a szén körülbelül 35 %-át teszi a gyártási költségeknek. Statisztikánk 6 cementgyárat vesz számba s a termelés értéke 138-ban 17.6 millió pengő volt, mennyisége pedig 3.4 millió métermázsa.

A tégla és cserépgyártás több mint 300 nagyrészt kisebb és részben nagyszabásu üzemben történik. A kis gyárak a helyi igényeket elégitik ki. A nagy téglagyárakkal többnyire finomkerámiai üzemek kapcsolatosak, amelyek burkolólapokat, egészségügyi cikkeket, továbbá tüzálló cikkeket állitanak elő. Jelentősen fokozódott porcellán és kőedény - iparunk termelése is.

Üvegiparunk sulyos vesztesége az, hogy a Zagyvapálfalvai modern berendezésü táblaüveggyár gépberendezését a németek elhurcolták.

/ Faipar/

A trianoni területre szoritott Magyarország nyersanyagai közül talán leginkább érezhető a fa hiánya. A fabehozatal külkereskedelmi mérlegünk legfontosabb tétele volt, 1937-ben 10.9 millió q. 62 millió pengő értékben, ami az egész behozatal 13 %-át tette ki. Más behozatali tételek ennek jelentőségét meg sem közelitik. Pillanatnyilag főként a bányafa hiánya hat bénitólag a széntermelésre és igy az egész iparra, a tüzelőfa hiánya és a meglevő készletek óriási és egyre emelkedő ára pedig szociális szempontból jelent veszedelmet.

Természetes, hogy a fahiány az ujjáépitési munkákat is nagymértékben hátráltatja. Még ha megfelelő kompenzációval a behozatalt a szomszéd államokból elméletileg biztositani tudnók is, a közlekedés mai helyzete miatt a szállitás szinte lehetetlen.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A belföldi faanyag hiányát s a behozatal szüneteléset elsősorban a fürésztelepek érzik, amelyek a faipari csoport 1938 évi 79 millió pengős termeléséből 32.2 milliót produkáltak. A következő legfontosabb tétel , 21 millió termelési érték az asztalosiparra jut.

/Bőripar./

A készbőrgyártás régi magyar iparágának kilátásai a legközelebbi időre kedvezőtlenek. A magyar bőrgyártás a nyersbőröket durván véve felerészben külföldről,felerészben belföldről szerezte be egyrészt mert a belföldi állatvágások sohasem voltak elegendők, másrészt minőségi okokból. A külföldi - tengerentuli - nyersbőrbehozatal most szünetel; a belföldön nyerhető mennyiségek jelentéktelenek, mert az ország állatállományának tulnyomó többségét a háboru, a német megszállás, az orosz hadsereg ellátása és a jóvátétel részben elpusztitotta, részben igénybe vette. Ezért rossz helyzetbe került az az iparág is, mely közép- és kisebb üzemek mellett modernül berendezett minőségileg is kiválót produkálót nagy gyárakban dolgozik.

A magyar bőrgyártás a két világháboru közötti időben fokozatosan visszaszoritotta a külföldi behozatalt,erős exporttevékenységet fejtett ki s a készbőr kivitel 1937-ben 10.5 millió pengő értékü volt. Az 1938 évben a bőripar 73.000 q talpbőrt és 29.000 q felsőbőrt állitott elő; a termelés értéke statisztikánk szerint 65.6 millió pengő volt.

Természetes, hogy ilyen erőteljes fejlettségü bőripar kellő alapot ád az összes továbbfeldolgozó iparoknak;mint amilyen a cipőipar, a bőrdiszmüvesipar és igy tovább. A nyersanyag hiány ezen a területen abban a nagyon aggasztó tünetben jelentkezik, hogy például a mezőgazdasági és fizikai munkások százezrei nem jutnak lábbelihez, a bányászok nincsenek bakancsal ellátva s ez egyik oka a teljesitmény romlásának.

/Papirgyártás/.

Ez az iparág azért érdemel különös figyelmet,mert a trianoni Magyarországon ugyszólván alapjaiból ujra épült, s már a háboru előtt ellátta Magyarország egész szükségletét. A gyárak a legmodernebb berendezésüek s kapacitásuk az 1925 évi 1260 vagónnal szemben a háboru előtt évi 9700 vagónra nőtt. A gyárak előállitanak iró és nyomópapirt csomagolópapirt, rotációs ujságpapirt, papiroslemezt és igy tovább.

A papirgyártás termelésének értéke 1938-ban kerekben 30 millió pengő volt. Igen változatos papirfeldolgozóipar honosodott meg már régen Magyarországon. Ennek termelési értéke 1938-ban 26.6 millió pengő volt.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A jóvátétel és az ipar.

A szövetséges kormányok és a magyar kormány megbizottai 1945. január 20-án irták alá Moszkvában a magyar fegyverszüneti egyezményt.

A fegyverszüneti szerződés két pontja érinti közelről a magyar ipart. A 11.pont, amely a megszálló csapatok ellátását irja elő; ennek keretében gyáraink iparcikkeket gyártottak és szállitottak és szállitanak még most is a megszálló csapatoknak. A költségeket a magyar kincstár fedezi, de az rendszerint csak akkor ismeri el, ha a rendelés iparügyi miniszterium utján történt. Az orosz csapatok természetesen már az időnkint, különösen a harcok tartama alatt fellépett gyors szükséglet miatt nagyon sok esetben közvetlenül rendelkeztek, ugy hogy azelől nem lehetett kitérni s az ilyen természetü szállitásoknak rendkivül nagy összegei még mindig rendezetlenek.

A fegyverszüneti szerződés 12.pontja jóvátételi kötelezettségeket ir elő 300 millió dollár értékben, melyet 6 esztendő lefolyása alatt kell az oroszoknak, Jugoszláviának és Csehszlovákiának rendelkezésre bocsátani.

Oroszországgal az idén junius 15-én irta alá egyrészről Miklós Béla miniszterelnök, másrészről Vorosilov tábornagy azt az egyezményt, amely a magyar-orosz jóvátételre vonatkozik. Ennek értelmében a magyar kormány a Szovjetunionak 1945. január 20-tól 1951. január 20-ig terjedő időben gépfelszerelést, hajókat, gabonát, jószágot és egyéb árut szállit összesen 200 millió északamerikai dollár értékben 6 évi egyenlő részletben, azaz évenkint 33.34 millió dollár értékben. Az orosz jóvátétel teljes ipari összege 165.6 millió dollárt tesz ki a következő megoszlás szerint:

gyári berendezések	36 millió dollár
vasuti felszerelés	46;4 " "
hajók	12;9 " "
hengerelt áruk	70.3 " "

Különböző okokból a jóvátétel terhe hasonlithatatlanul nagyobb, mint a számok mutatják. Elsősorban a gyári berendezéseket, melyeket elvittek, tul alacsonyan értékelték s igy már magában véve sokkal több termelőgéptől kellett megválnunk, mint amennyit 36 millió dollárért valaha is meg lehetett volna vásárolni. Ezen felül a gyári berendezések elszállitásánál sok esetben messze tulléptek a programmot a különösen addig, amig a harcok tartottak. De még ha a gépek teljes dollárértékét meg is kaptuk volna: a termelésre kesszen álló gépek ma teljesen pótolhatatlanok. Hogyan is lehetne pótolni például az Egyesült Izzólámpa és villamossági r.t. világszerte ismert gyártmányait előállitó legmodernebb gépeit !

Ez a vállalatunk az egész világra exportált izzólámpát; a magyar izzólámpa export 1938-ban 12.3 millió pengő értékü volt s hozzá 6 millió pengő értékü rádiócső export, mely

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

azonban jobb években a 10 millió pengőt is tulhaladta.Vajjon mikor lesz lehetséges a termelő apparátusnak olyan pótlása, amelynek segitségével a régi exportnivót elérhetjük ! A magyar gyáripar s főként a szóbanlevő vállalat rendkivül i rugalmasságát igazolja, ha a pótlás már is megkezdődött, a gyár a meglevő kapacitás teljes kihasználásával üzemben van s exporta is tudna dolgozni, anélkül természetesen,hogy a régi exportált mennyiségeket megközelithetné.

Maga a szorosan vett ipari jóvátétel azért magasabb, rendkivüli mértékben, a névleges értéknél, mert a megállapodásban 1938 évi világpiaci árak szerepelnek,melyek az 1938. évi magyarországo áraknak átlagban alig 40 %-át érik csak el és igy valójában 2.5-szer több árut kell szállitanunk, mint amennyi a tényleges árak alkalmazása esetén szállitandó lett volna. Megnehezíti a helyzetet az is, hogy a jóvátételi számlára szállitandó kész iparcikkekhez szükséges nyersanyagoknak, valamivel több, mint fele csak külföldről szerezhető be s a külkereskedelem még nem indult meg.

A jóvátételi szállitások központi irányitására a vas- és gépipar kebelében munkaközösség alakult, mely mindent megtesz, hogy Magyarország jóvátételi kötelezettségét teljesithesse. A kilátások azonban a legnagyobb erőfeszités ellenére is rendkivül kedvezőtlenek. Komoly számitások vannak arra nézve, hogy az ipari jóvátételi szállitások maradéktalan teljesitéséhez szükséges volna az,- figyelembe véve, hogy a külföldről valamint a belföldről beszerzendő anyagokat végeredményben szintén csak munkával tudjuk előteremteni - hogy Magyarország egész ipara sőt egész munkaereje kizárólag a jóvátétel céljaira dolgozzon. Valóban a legfontosabb iparágakban , nevezetesen a nehéz iparban az ország elemi ujjáépitési munkálataihoz szükséges árukat sem lehet előteremteni,mert a vállalatok egész sorának teljes kapacitása jóvátételi munkákra van igénybe véve.

Pénzügyi tekintetben a jóvátételi munkák az infláció elsőrangu előidézői között szerepelnek.Egy julius második feléről eredő számitás szerint a vas- és gépipar jóvátételi munkái havonkint legalább 800 millió pengő bankjegyet igényelnek. Ez az összeg azóta sok [illegible] emelkedett.

A növekvő élelmezési zavarok miatt hiány van szakmunkásokban és tanulatlan munkásokban is.

Az egész magyar nemzetgazdaság s különösen a gyáripar szempontjából a szövetséges hatalmaknak nagyon behatóan kell foglalkozniok a jóvátételi problémával,mielőtt ez egész gazdálkodásunkat felboritaná. A szövetségesek,nevezetesen a Magyarországot felszabaditó szovjet seregek,ismételten kimutatták már messzemenő megértésüket és jóakaratukat; a most ujjáalakult magyar kormány egyik legelső feladata kell,hogy legyen, hogy ezt a jóindulatot a jóvátételi kötelezettség lebonyolitásának reviziója érdekében ujra igénybe vegye.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A jövő kilátásai.

Fel kell vetni végül azt a kérdést, hogy az olyan rendkivül károkat szenvedett magyar ipar képes-e regenerálódni. Országunk arányaihoz képest a feladatok - mint már utaltunk rá - hatalmasak. Jóvátételre kell szállitania, pótolnia kell az export terén az elmaradó mezőgazdasági kivitelt, hogy nyersanyagot vásárolhasson; el kell látni az ország belső szükségletét, melyre nézve az emlitetteken kivül még ki kell emelnünk azt, hogy a vasutak gördülő anyaga teljesen hiányzik, mozdonyok százait és vasuti kocsik ezreit kell javitani és ujjáépiteni és ez a munka tulajdonképen alapja minden egyébnek, mert hiszen közlekedés nélkül semmiféle termelés nem folytatható.

Ezekkel a tehertételekkel szemben állnak bizonyos optimizmusra jogot adó körülmények. Széntermelésünk ugyan pillanatnyilag kedvezőtlen helyzetben van teljesitmény tekintetében, de tény az, hogy van szenünk. Nyersolaj-telepeink lehetővé teszik, hogy ásványolajjal a belföldi ipart teljesen ellássuk és exportáljunk is. Bőséges bauxit-lelőhelyekkel rendelkezünk s az üzemben levő bauxitbányák lehetővé teszik, hogy a jövőben is nagy mennyiségben exportáljunk bauxitot és továbbfejlesszük az aluminiumgyártást, mely már teljesen modern berendezésekkel megindult.

A további iparfejlődés lényeges elemének tekintjük azt, hogy egy nagyszámu és magas szakmai képzettségü ipari munkásság áll rendelkezésre, ugyancsak magas nivóju és igen régi multu müszaki oktatás alapján mérnökök, technikusok nagy tábora s megfelelő gyakorlattal rendelkező adminisztrativ vezetők, kiket munkájukban csak megerősithetnek az ujabban feltörő rétegekből kikerülő vezetésre hivatott egyéniségek.

Hivatkozhatunk arra is, hogy a felszabaditás óta eltelt idő alatt azipar máris a kormányzat hathatós segitségével rendkivüli erőfeszitéseket tett és komoly eredményeket ért el.

A magyar ipar regenerálódó képességét mutatják azok a jelenségek is, amelyek az előző háboru után voltak észlelhetők. Bár az előző háborunak Magyarországon okozott kárai a mostaniakhoz nem is hasonlithatók, mégis éppen a gyártipart igen nagy veszteségek érték főként azért, mert az 1919.év második felében a hónapokig tartó ronán megszállás alatt gépeinek tetemes részét és a nyersanyagkészletek javát vitték el. Ennek ellenére már az 192o-as évek legelején nagy lendülettel indult meg az ipari termelés.

A mostani viszonyok sokkal nehezebbek, mindamellett biznunk kell abban, hogy az ipar regenerálódásra való képessége változatlanul megvan. A veszteségek azonban oly nagyok, hogy a magunk erejéből mindent nem tudunk pótolni. Munkakészségünket meg kell mutatni s meg is mutatjuk, de szükségünk van külföldi segitségre, nevezetesen arra, hogy megfelelő kölcsönkonstrukció keretében

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

nyersanyagokkal és termelőgépekkel lássanak el bennünket. Szükségünk van tehát arra, hogy a szövetséges hatalmak ennek a segitségnek fontosságát felismerjék és egy-értelemmel adják meg nekünk. Ez a segitség nem jótékony adomány; a szövetséges hatalmak szempontjából ennek szükségét az indokolja, hogy vele Középeuropa gazdasági talpraállását segitik elő, és nemcsak ebben az országban, hanem messzire kiható módon a társadalmi nyugalmat biztositják.

/Pótlás a 3.oldal harmadik bekezdéséhez./

A Nemzetgyülés 1945.december 4-i ülésén Révai József nemzetgyülési képviselő az elhurcolt javakról a következő adatokat közölte:

544 uszályhajó nemt nyugatra megrakott vagyontárgyakkal, 23.840 waggon árut hurcoltak nyugatra az ország vagyonából. 35.000 kg. arany van nyugaton az amerikaiak által megszállt területen. 1200 mozdonyunkat, 40.000 vasuti kocsit, 15.000 gépjárművet vittek el a németek. Az elhurcolt állatok 414 waggont, a textiláru 338 waggont jelentenek. Az uszályhajókon 2.330 tonna ruhanemü és 36.000 tonna élelmiszer volt. Nincsenek benne ebben a kimutatásban azok a javak, amelyeket nem hajókon és nem vasuton vittek el, hanem teherautókon és szekéren. A nagy Amerikai Egyesült Államok - mondotta a képviselő - örök hálára kötelezné a magyar nemzetet, ha ezt a számukra jelentéktelen, a mi számunkra mindent jelentő magyar javakat visszaadnák nekünk.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

SECRET

25X1

FÜGGETLEN KISGAZDAPART
Gazdaságpolitikai Bizottság.

1946. augusztus hó 22.

E l ő t e r j e s z t é s

a Gazdaságpolitikai Bizottság 1946. augusztus hó 21.-én tartott ülésének határozata alapján.

Tárgy: a mezőgazdasági lakosság vásárlóképessége /agrárolló/.

A Gazdaságpolitikai Bizottság előző ülésében a pénzszüke határozataival, valamint a termelés biztositása érdekében szükséges hitelek kérdésével foglalkozott. Midőn ezekről a kérdésekről jelentést tett a miniszterelnök urnak, megbizást kapott tőle arra, hogy az agrórolló ügyét vizsgálja meg és készitse elő a minisztertanácsban való tárgyalás céljára.

A Gazdaságpolitikai Bizottság vizsgálatainál mindenekelőtt figyelembe vette azt, hogy a békeviszonyokhoz képest a nemzeti termelés csak mintegy 60 %-ra tehető, ezzel szemben a terhek növekedtek, különösen nemzetközi kötelezettségeinken keresztül. A Bizottság megállapitotta, hogy az agrárocllló szétnyilásában különösen jelentős szerepe van az alábbiaknak:

a/ a szén árának nagymértékü emelkedése,
b/ a szállitási /vasut, gépkocsi/ költségek emelkedése,
c/ a közszolgáltatások /villany, gáz, viz, csatornahasználat/ dijainak emelkedése,
d/ a közterhek, különösen az indirekt adóztatás révén, növelése,
e/ a szociális /OTI, MÁBI, stb./ terhek megsokszorózódása,
f/ a mezőgazdasági, de különösen az ipari termelés mennyiségének jelentős csökkenése,
g/ a termelés egyes szektorainak különösen irracionálissá válása,
h/ az ipari munkások munkafegyelmének és munkateljesitményének jelentékeny hanyatlása,
i/ a kisipari szolgáltatások dijainak aránytalansága,
j/ az ipari mukabérek megállapitásának módja,
k/ a közvetitő nagy- és kiskereskedelem haszonkulcsainak tulzott mértéke,
l/ a pénzszüke következtében fellépett mezőgazdasági árlemorzsolódás,
m/ a hitelélet pangása.

SECRET

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az ország mezőgazdasági népessége nagy nyugtalansá gal viseltetik a helyzet jelenlegi alakulásával szemben, s méltán háboritja fel, hogy akkor, amidőn a legnehezebb viszonyok közepette erejének teljes megfeszitésével -üzemi bizottságok és bizalmiak rendszere nélkül és a szociális gondoskodás másokéhoz viszonyitottan elenyésző mértékével- a nemzeti termelés reá eső részében minden egyéb tényezőnél messzemenően jobban kiveszi részét, ezek nála aránytalanul nagyobb mértékü biztositott hasznokhoz és előnyökhöz jutnak. A dolgok ilyen alakulása aggodalmat keltő, mert elkerülhetetlenül a termelési kedv csökkenésére vezet, aminek katasztrofális visszahatása lesz a gyáripari termelésre és az ipari lakosság életkörülményeire is. Ennek elkerülése érdekében a Gazdaságpolitikai Bizottság javasolja:

1/ A kormány vizsgálja meg a fentebb ismertetett, s a mezőgazdasági lakosság vásárlóerejét kedvezőtlenül befolyásoló valamennyi tényezőt s haladéktalanul intézkedjék a megfelelő orvoslás iránt.

2/ A kormány olyan hitelpolitikát vezessen sürgősen be, amelyik hivatva van és alkalmas mind a mezőgazdasági, mind pedig az ipari termelés fellendités ére.

3/ Illetékes kormánytényezők utján mielőbb kapjon az ország lakossága tájékoztatást a kormány elhatározásairól és intézkedéseiről.

Gazdaságpolitikai Bizottság
megbizásából:

B.Szabó István s. k. államminiszter
a Gazdaságpolitikai Bizottság elnöke.

Harmathy Lajos képviselő,
a Gazdaságpolitikai Bizottság üv.alelnöke

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

pproved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

BEST COPY

Available

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Budapest, 1947 március 20-án

Megtisztelteltetés számomra, hogy a Magyar Komunista Párt meghívott az iparosodás három éves tervének vitájában való résztvételre. Azt hiszem, hogy ez a megtiszteltetés tulajdonképen a magyar iparosodási törekvésnek szól, melynek a magam szerény képes ége szerint most már több mint harmine esztendeje, egyik munkása vagyok. Számomra és a velem egyformán gondolkodók számára az ország iparosodása ügyében a legels argumentum mindig az volt, hogy az iparosodás magasabb életnivót, nagyobb tömegek foglalkoztatását és a tömegek kedvesebb szociális ellátását jelenti és általában az iparosállam jelenti a civilizációnak egy magasabb fokát, mint a tisztán agrár állam.

Ezek a törekvések és ez a követelés a multban általában nem található általános megértésre; annál örvendetesebb, hogy ma már az alapvető kérdésben vitázni nem kell és hogy nem kell, annak legjobb bizonyítékai a munkáspártok által készitett gazdasági tervek és ezeknek az iparosodással szoros kapcsolatban álló részei.

A tervgazdálkodás kifejezés nem régi, nem egészen harmine esztendő óta használatos; a fogalom maga annál régibb. Egyike volt az elsőknek, akik közvetlenül a mult háboru után kifejezetten tervgazdálkodást javasolt: Walter Rathenau, a német

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

nemzetgazda és politikus, akit az akkor még csak csirájában meglevő, de már meglevő náci, illetve nacionalista mozgalom emberei meggyilkoltak. Welter Rathenau a békegazdálkodásra való átmenet érdekében készitett tervet és egyik vezető gondolata az volt, hogy mintegy kompromisszumot hozzon létre a kollektiv és az individualisztikus gazdálkodás között.

Mint mondottam, a kifejezés tehát ujabb számunkra, a fogalom régi.

Maguk a vámtarifák nem tekinthetők másnak, mint egy tervszerü gazdálkodás, nevezetesen az iparositásra irányuló tervszerü szándék kifejezésének. Ilyen volt az a vámtarifa is, amelyet Magyarország a 20-as években készitett és 1925 január 1-én életbeléptetett, mely tudatosan az iparosodást kivánta előmozditani; eredményei nem is vitathatók.

A régi Magyarországon határozott és az ipar egész területére, gyáriparra, készitvesiparra és háziparra egyaránt figyelemmel lévő terv volt az 1904-es Matlekovits-féle Emlékirat. Ez abban a tekintetben is jellegzetes, hogy megelőzte egy nagyszabásu iparstatisztikai felvétel, melynek eredményei több kötetben meg is jelentek. Ezek nem voltak puszta tabellák, számoszlopok, hanem az egyes ipari szakmáknak részben igen kiváló monográfiái. Kiemelkedett közülük például a vasiparról szóló és annak történetére is kiterjedő rész, melynek szerzője: néhai Edvi-Illés Aladár, nagyon jeles képzettségü, minden tekintetben elfogulatlan gondolkodású férfiu, a régebbi, humanisztikus képzettségü mérnöki karnak egyik legkitünőbb tagja.

F az iparfejlesztésről.

humanisztikus képzettségü

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

5 Ujabb időben a tervgazdálkodás fogalmához és kifejlődéséhez hozzákapcsolj k természetesen Oroszországnak egymást követő 5 éves terveit és ennek eredményeit.

A tervgazdálkodásnak egyik jellegzetes kifejezési jelensége vel, a gazdálkodás irányításával ma is naponkint találkozunk. Hivatalos kiutalás alapján történik az ipar anyagellátása; áralakulása szigoru ellenőrzés alatt áll. Ugyancsak a legkisebb részletig ellenőrzik a behozatalt és kivitelt, tehát az egész külkereskedelmet, a devizaforgalmat és így tovább.

A gazdálkodás irányitása ugy , ahogyan ma a gyakorlatban van, sokszor ellentmondó, nem koordinált, vagyis nem összehangolt és több kevesebb joggal általánositani lehet, amit a franciák mondanak a maguk gazdálkodására, hogy nem économie dirigée, hanem économie mal dirigée, vagyis nem irányitott, hanem rosszul irányitott gazdálkodás.

Nagyon természetes törekvés tehát, hogy készüljön és érvényesüljön egy olyan terv, amely az összes gazdasági erők, nevezetesen az egész termelés előre meghatározott együttműködését biztositja. Ebből a törekvésből származtak, ugy vélem, a két munkáspárt gazdasági tervei.

Az előttem szólók rendkivül érdekes fejtegetései után a két terv részleteit bizonyára nem kell ismertetnem. Méltóztatnak tudni, hogy a Magyar Kommunista Párt terve 3 esztendőre körülbelül 6.100 millió forint beruházását irányozta elő; a Szocialdemokrata Párt valamivel többet: 6700 milliót.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A Munkáspárt első terve teljesen a magunk erejére támaszkodik, míg a Szocialdemokrata Párt figyelembe vesz csaknem 2 milliárd forint értékű kölcsönön alapuló behozatalt nyersanyagokban és termelőeszközökben.

Ipari szempontból ezeket a terveket általánosságban csak örömmel lehet üdvözölni. Hiszen, bár mind a két terv külön fejezetekre oszlik és tegyen, ami az ipart, ami az, ami a mezőgazdaságra vonatkozik és így tovább, de tulajdonképpen az ipar részesedése és érdekeltsége a tervezett munkában sokkal nagyobb terjed, mint maga az ipari fejezet. Nem is nagy tulzás, ha azt mondom, hogy csaknem maga egészében ipari tervvel állunk szemben. A mezőgazdaság gépesitését természetesen az ipar szolgáltatja. A részben gazdasági, részben szociális célokat szolgáló építkezések számára az ipar gyártja a téglát és a cementet, a berendezését a gyó ipar és könnyuipar szállitja. De tovább megyek még ha földmunkáról van is szó, mely kivülesik az ipar területén - nagyobb földmunkához több ásó, lapát, csákány, több szerszám kell és ez megint az ipar jobb foglalkoztatását jelenti.

Ismétlem tehát, hogy az ipar minden barátja örömmel üdvözölheti a terveket. Méltányolnunk kell azt a nagy szellemi munkát, amely a terv szerkesztésében rejlik és amelynek a nyilvánosságra hozott összefoglalásán csupán körvonalait jelzik. Az, aki, mint jómagam is foglalkozott hasonló munkával, tudja, hogy mennyi nehézséget kellett a tervezőknek legyőzni, míg az összehangolásnak azt a fokát elérték, amely a tervekben kétségen kivül megnyilatkozik.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Mind a két tervnek közös jellemvonása az, hogy igyekszik kiterjeszkedni a gazdálkodás és a szociális életkövetelmények egész területére. Vezető gondolatuk szinte Goethe Faustjának azzal a mondásával jellemezhető, hogy:

"Wer vieles bringt, wird manchem etwas bringen."

Ennek az általánosságra, teljességre törekvésnek természetes és elkerülhetetlen következménye az, hogy a 6.1 milliárd, vagy 6.7 milliárd forintos hatalmas keretnek ellenére, ha a szakemberek pénznek meg egy-egy szakmájukat érdeklő részletet, akkor a nekik szánt összeggel nincsenek is megelégedve. Csak egy részletet akarok megemlíteni a példa kedvéért:

A textiliparra a Kommunista Párt terve 5 év alatt összesen 84 millió forint beruházását irányoz elő. A Szocialdemokrata Párt 150 millió forintot. Ezzel szemben a mi adatgyűjtésünk a textiliparnak csak egy részére, a gyapjuiparra nézve kereken 120 millió forintos beruházást vél szükségesnek; igaz, hogy 5 évre, csakhogy ebből már az 1946-47 első év konzumálva is van.

A terveknek ezzel a módszerével szemben, amely szinte arra emlékeztet, mint mikor a háborúban egy nagyon hosszú lövészárok teljesen, egyenletesen, de aránylag ritkán van megszállva, elképzelhető egy más gazdasági stratégia is: az, hogy a háborúk hasonlatnál maradjak, inkább Napoleoni, de a legutóbbi háborúban is igen gyakran érvényesült, annak a gondolatnak felel meg, amely a rendelkezésére álló összes erőket nem szétaszórtan használja fel, hanem egy-egy pontra koncentrálja.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Hogy konkrét példát mondjak - elképzelhető az, hogy kimegyünk az ország gazdasági életének egy-két szakaszát, döntő jelentőségű kérdését és ezt tesszük a terv tengelyévé, vagy szempontjává, ami természetesen azzal jár, hogy a másikat egyelőre el kell hanyagolni, - a mi gazdaságunkban azonban a mi viszonyaink között mindig helyesnek tartom. Ilyen hogy kérdés például: az utkérdés és a vasuti közlekedés kérdése.

Utak [illegible] rendkivül elmaradtunk és nem sokkal lendülünk előbbre, ha megépül 3 év alatt az a 225 km. modern ut, melyet a Kommunista Párt tervez és az 1400 km-es gyenge kivitelü bekötő ut is elkészül. Tehát elképzelhető, hogy valaki abból indul ki, hogy az utkérdés rendkivül méretü, nagyszabásu megoldása egyenesen országrészeket tár fel, szinte magától hoz létre tanyai és falusi településeket, egész vidékek elmaradt mezőgazdaságát alkalmas fellendíteni; tehát elegendő feladat 3 esztendőre az utkérdés megoldása.

Még teljesebb mértékben központi problémának látszik, egyébiránt a közutak kérdésével összekapcsolható és összehangolható, a vasutügyeknek hasonló nagyszabásu, teljességre törekvő megoldása. Az első világháboru előtt a magyar vasuti hálózat és annak gördülő anyaga mennyiségi és minőségi tekintetben is a kor színvonalán állott. 1919 óta a hanyatlás állandó és a második világháboruk a vasuti közlekedést [illegible]esen feldúlta. Évtizedek óta hiába sürgették a nagyterjedelmü sinecserét, a pályaudvarok berendezésének, mozdonyoknak, személykocsiknak és teherkocsiknak modernizálását. Már a háboru előtt a vasutak beruházási programmját 7-800 millió aranypengőre tették és ez a szükséglet önmagában nem csökkent, a háborus károkon kivül is

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

csak növekedett. Nem kell magyaráznom, hogy mit jelentene egy ilyen nagyszabásu vasuti és esetleg vele összekapcsolt utépitési programm végrehajtása. Jelentené önmagában a vasgyártás teljes foglalkoztatását, a mozdonygyártás és kocsigyártás teljes munkáját, ezzel kapcsolatban gépipari termelőeszközök rendelését, a legkülönbözőbb felszerelési tárgyak gyári és kézmüvesipari rendelését és általában a gazdasági tevékenységnek azt a messzire terjedő gyümölcsét, amelyet a jól kifejlesztett közlekedés egy tapasztalat szerint magával hoz. Ezzel az előnyszelénnyel szemben például a Komunista Párt tervében 3 év alatt uj vasuti járművek beszerzésére csak 59 millió forint van felvéve, ami kevés uj vasuti kocsit és nagyon kevés uj mozdonyt jelent. Sajnos, tudomásul kell vennünk, hogy a félszázaddal előbb egész Europának példát mutató magyar vasuti rendszer minden tekintetben messze elmaradt legtöbb szomszédja mögött is.

Ha már a közlekedés kérdéséről tartunk, hadd említsem meg mindjárt, hogy az öntözésre is használható Duna-Tisza csatorna első szakaszának megépitése a Komunista Párt tervében 50 millió forinttal van felvéve. Az öntözési kérdésben nem akarok hozzászólni. Az kétségkivül megérti az áldozatot, bár a jelenlegi szükséglethez képest a megoldás könyszerüen csak nagyon szük területre szoritkozhat. Tusztán közlekedési szempontból azonban fel kell hivnunk a figyelmet arra, hogy a Duna-Tisza vize összeköttetésének kérdése sem gazdaságilag, sem müszakilag nem végleg tisztázott, vitán volt a háboru előtt is és ma az automobilizmus nagyszabásu fejlődése mellett valóban kérdéses, hogy ez a rendkivül drágán, csak nagy technikai nehézségek legyőzésével megoldható kapcsolat a két viziut között, amelyek

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

forgalma már b kében is sajnos, arányla g igen csekély volt, könnyebben és olcsóbban nem volna-e helyreállitható .

Ismételnem kell, hogy a közlekedési kérdés előtérbe állitásával csak jelezni akartam, hogy a minden területre kiterjedni igyekvő általános tervvel szemben elképzelhető más megoldás is, anélkül, hogy választeni, vagy állást foglalni óhajtanék.

Szives engedelmükkel rátérek inkább a tervekkel kapcsolatban néhány rapszodikus megjegyzésre.

A Magyar Kommunista kért terve a harmadik évre 120 millió q szén termelését irányozza elő. Én nagyon ajánlatosnak tartom ennek a kérdésnek revizióját. A háboru előtt, 1939-ben Magyarország széntermelése 106 millió q volt, ezzel elérte, vagy talán tulhaladta a trianoni határok között a régi Nagymagyarország széntermelését. Ez természetesen örvendetes körülmény, de szakemberek már akkor figyelmeztettek arra, hogy szénkincsünk gondos kezelését tűl vezettetve, helyesebb volna ezen a nivón egyelőre megmaradni. Amennyire a helyzetet ismerem, ma is elfogulatlan szakemberek túlzottnak és nem veszélytelennek tartják az évi 100 millió q-n tulmenő széntermelést. A széntermelés csökkentése természetesen kihatással volna 3 éves tervek egész területére. Ugy tudom, hogy már a mai ipari fejlődéssel sem tud teljesen lépést tartani a széntermelés és a jövőben valóban gazdaságos ipari termelést nehéz elképzelni a hazai szénkincs bizonyos mértékü óvása, nevezetesen gáz- szénnek és különleges célokat szolgáló koksznak és magas kalóriáju szénnek behozatala nélkül.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

mezőgazdaság kérdéseivel én nem akarok foglalkozni, csak a gépesítés ügyére vállalkozásom megengedni néhány megjegyzést, mert ez a kérdés közvetlen közelről érdekli az ipart. Nem vitás, hogy a mezőgazdasági gépek tekintetében rendkívül el vagyunk maradva. De hát még a minőség tekintetében is. Ahol vannak is korszerű gazdasági gépek és eszközök, ott rozsdásodnak rossz félszerekben és ezért természetesen nagy erő- és időveszteséggel dolgoznak. A gépek és eszközök kezelése tekintetében előtérbe lép a tanítás kérdése. Kevesebb, de jó karban lévő, jól kezelt géppel úgy tudom a mennyiségi hiány egy része is pótolható. Természetesen nem pótolható teljesen és különböző gépekre, nevezetesen kis gépekre nagy mennyiségben van szükség.

A Magyar Kommunista Párt terve három évre 9000 traktort irányoz elő; a Szociáldemokrata Párt terve valamivel kevesebb, ha jól emlékszem 5600 darabot. Értesüléseim szerint nagyon ajánlatos volna a traktor-kérdések revíziója is. Ha helyesnek a rendelkezésemre álló statisztikai adatok, úgy országon na 2 millió gazdaság van, amelyekből

1.3 millió gazdaság 0 - 5 hold között
0.6 " " 5 -20 " "
0.1 " " 20 holdon felül.

Nem kell magyarázznom, hogy a traktort gazdaságos alkalmazhatósága tekintetében igen nagy különbség egy 50, vagy 100 holdas tábla felszántása és 20 vagy 25 felaprózott gazdaság egyenként 1-3 holdas parcelláinak megszántása között. Tudom, hogy a traktorok szövetkezetek kezelésében lennének. Ez megoldja a kezelés egyik részét, de nem oldja meg a szétaprózottság kérdését. Nem tudom, hogy egyes vidékeken a különösen szétaprózott gazdaságok között nem volna-e ajánlatosabb a három éves terv keretében is az igásállatállományt nagyobb mértékben szaporítani és ezzel a trágyázás óriási problémáját is legalább egy lépés-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

sel el b re inni. Azt nem kell mondanom, hogy az ipar örömmel gyártana minél több traktort. De akár 90%-ot, akár 50%-t aktor messze tul ja a szükségletet; az egyik legnagyobb mezőgazdasági gépgyárunk a stabilizáció óta 2 /kettő/ darab traktort adott el.

mezőgazdasági gépek és szerszámok helyes kezelése szempontjából teljes mértékben helyeselni lehet a Magyar Komunista Párt terve szerint létesítendő gépesítési központokat. Ezek talán az oktatást és tanítás kérdését is megoldják, de persze csak a saját szükségletükben. Erre az oktatásra azonban az egész mezőgazdaságnak és különösen az uj gazdákra állandóan és a helyszinen szükségük van, ami költséges és nehéz feladat és ezt még nem látom megoldva azzal, hogy a gazdák oktatása céljára a Magyar Komunista Párt tervében felvett 24 millió forintból agráregyetemre csak számva 16 millió forint.

Az ipari oktatás fontos kérdésével kapcsolatban bizonyos meglepetéssel látjuk a Magyar Komunista Párt tervének azt a gondolatát, hogy az ipari főiskolákat kell szervezni három éves tanfolyamokkal, melyek "gyakorlati tudás szempontjából a müegyetemi képzettséggel egyenlő szaktudást" jelentenének. A költségelőirányzatban azután ezek az ipari főiskolák tudtommal nem szerepelnek külön. A Müegyetem azonban ugy tudjuk, hogy müszaki főiskolai igényeinket kielégitené, ha még rendben volna. Rendbehozatalára jelentős összeg: 37 millió forint van felvéve. A világért sem érzem magamat kompetensnek, hogy a müszaki oktatás ügyével kérdéseihez hozzászóljak. Azonban mégis utalok arra, hogy a müegyetem, mint szakmai iskolánk, mintaképét a német eredetü, tehát könnyen lehetséges, hogy reformra szorul, de talán más irányban.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

[illegible]en a tervszerüség gondolatának hivei fig elmébe nyugvon ajánlom a francia műszaki oktatás tanulmányozását. Amennyire én tud[illegible], ott a legmagasabb nivóju általános és elméleti [illegible]iskolák mellett régi és nagyultu szakirányu f[illegible]iskolák működnek, de mindnek jellegzetes sajátossága a tervszerüség, nevezetesen az, hogy zárt számban vesznek fel a allgatókat, de nem fajti megoszlás, hanem felvételi vizsga eredménye szerint, viszont, aki ezt iskolát elvégezte, annak már az elhelyezkedése biztositva van, mert a létszámot és szükségletet már eleve koordinálták.

A külkereskedelem kérdéséről csak azért kivánok néhány szót mondani, mert a kommunista párt terve is szól róla. A jelenre nézve azt a megállapitást teszi, hogy egyesek a gazdasági egyezmények keretében tőkéjüket akarják külföldre kilopni; a multra pedig azt, hogy ennek a mult kereskedelmi politikájának hibáját, készáru behozatalt és fényüzési cikkek, mint például szőlőgyümölcs, narancs behozatalát elfogják kerülni.

[illegible] kapcsolatban a magam részéről a jelenre nézve azt mondhatom, hogy vajjon mit csinál a külkereskedelem ellenőrzésére hivatott óriási apparátus, hogy[illegible] tudja megakadályozni, hogy egyesek külföldre tőkéjüket gyanusan. Ami a multat illeti, a külkereskedelempolitikájának legvégzetesebb hibája az volt, hogy hitelbe szállitott Németországnak élelmiszereket, sőt kés[illegible] már iparcikkeket is és így a szegény Magyarország hitelező jóvé vált a hatalmas német birodalomnak talán 1.5 milliárd márka e cikk[illegible]. Abból egy fillért sem látott v[illegible]zont.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Megegyezésükkel kevésbé látom hibának azt, hogy késztárukat hoztunk be, mert először is készárubehozatalunk állandóan csökkent, másodszor pedig árucsere egyezményeket kötni ugy, hogy készárukat egyáltalában ne vásároljunk a külföldtől, nem lehetséges. Éppen ugy lehetetlen elkerülni éppen az egyezmény kétoldalu volta miatt, hogy déligyümölcsöt, narancsot vagy citromot ne hozzunk be; ma is kénytelenek vagyunk, mert enélkül például Olaszországgal szerz désre jutni nem lehet. És amit mai szegénységünkben el ne kerülhetünk, azt ne vessük a békebeli, arányl g mégis csak jobbmódu Magyarország szemére.

Áttérek most már a hároméves terv, különösen pedig a Magyar Komunista Párt tervének - ezzel behatóbban volt alkalmam foglalkozni - finanszirozási kérdéseire.

A Szocialdemokrata Párt terve határozottabban és részletesebben, de a Magyar Komunista Párt is utal a nemzeti jövedelemre, mint a finanszirozás alapjára. Megvallom, hogy maga a nemzeti jövedelem, de különösen ennek kapcsolata a finanszirozás lehetőségeivel az én szemléletemben nem mutatkozik egészen határozott kontúrokkal. Hogy mit értünk nemzeti jövedelem alatt, abban utóvégre megegyezhetünk. De akárhogyan is határozzuk meg, az alapul szolgáló egyes tényezők nagyon is bizonytalanok. Igy,hogy példát mondjak, - a nemzeti jövedelem egyik része a teherviselés szempontjából ugyszólván egyedül számottevő része a jószágtermelésből ered, vagyis a földmivelésből, bányászatból, gyáriparból, kézmüveslparból. Ennek gyáripari és f kónt bányászati része statisztikailag"megfogható", mint ahogyan azt a statikusok mondani szokták; legalább is megi statisztikai kiejezéssel élve " nagyság endi"

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

szempontból, vagyis valószinü, hogy ha az egyik évben ugyanolyan természetü hibák ismétlődnek, mint a másikban, akkor az egyik évben számszerüen nagyobb, vagy kisebb gépipari termelés valóban nagyobb vagy kisebb termelést jelent anélkül, hogy maguk a számok vitán felül állnának. De már a kisipari termelés értékéről legalább Magyarországon még statisztika sincs, csak időleges felvételek és a mezőgazdasági termelés statisztikája is még a gépipari statisztika számszerü biztonsága mögött is messze elmarad.

Engedjék meg tehát, hogy én is magam mögött hagyjam a nemzeti jövedelem kérdését és egyszerü parasztos módon rel nézzek szembe annak,hogy a Magyar Komunista Párt tervénél maradva, három év alatt állami eszközökkel kereken 4 milliárd forintot kell az állami költségvetés keretében beruházásokra előteremteni. A 6.1 milliárdos keretből hátralevő több mint 2 milliárdot részben egy iparra háritja,mint önfinanszirozást, részben társadalombiztositó intézményekre és igy tovább.

Nézzük már most, hogy alakult az állami költségvetés az 1946/47 évben:

Bevétel

Közigazgatás	2.496	mill.forint
Üzemek.	1.550	" "
	4.046	" "

Kiadás

Közigazgatás.	2.753	" "
Üzemek.	1.667	" "
	4.420	" "

deficit — 375 millió forint

A bevételből:

Egyenes adó bevétel . . . . . /ebből 80 m. társulati adó/	486	millió forint
Forgalmi adók és illetékek	578	" "
fogyasztási adók	177	" "
jövedék	500	"
Összesen	1255	" "

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Ezek a számok annyit jelentenek, hogy mid n ~~[illegible]~~ költségei, tehát a személyi és dologi kiadás , továbbá beruházások fedezésére egyenes adókból bevett 486 mill ió forintot, ugyanakkor bevett mindenkit egyformán terhelő közvetett adókból, tehát forgalmi, fogyasztási adókból és jövedékek jövedelméből együtt 1.255 millió forintot. De még az egyenes adó bevétel 486 milliójából is alig maradt több mint 400 millió a valóban egyenes adókra, mert 8 milliárddal a társulati adó van előirányozva, mely emlékszem int szintén nem a vállalatok hozamát, hanem forgalmát terhelő , tehát fogalmilag közvetett, fogyasztási adó.

az állam

Mi ebből a tanulság ?

Az én szerény véleményem szerint az, hogy ha az állam 4 év alatt 4 milliárd forinttal, tehát évenként körülbelül 1200 - 1600 millió forinttal kénytelen kiadásait növelni,- a természetszerű rendes növekedését l elvtekintve - a három éves terv beruházási céljaira akkor a többletnek legalább is kétharmad részét a közvetett adók emeléséből legalábbis kénytelen fedezni; a közvetett adók pedig egyformán terhelnek szegényt és gazdagot. Megengedem, hogy az adókulcsot nem kell hasonló arányban növelni, mert hiszen a három éves tervvel a forgalom emelkedése valóban együtt jár, de hiszen megjegyzésem nem is akar kritika lenni, csupán egy szempontból.

A Kommunista Párt és úgy tudom a Szociáldemokrata Párt terve is hivatkozik arra, hogy az adóterheket a tömegek számára csökkenti, vagy legalább is nem növeli, de lényegesen növelni fogja a "gazdagok" a jómódúak terhét. Ugyanakkor azonban, sőt már most is, a három éves tervet megelőzve, nagyon határozott intézkedések történtek a legális nagyjövedelmek

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

csökkentése érdekében.

Itt látok nagy ellentmondást: ha a törekvés, nagyon helyesen a jövedelmek nivellálása felé irányul, akkor a teherviselést nem lehet az u.n. gazdagokra áthárítani, mert hisz a nagyjövedelmek csökkentetnek. Maradna persze illegális jövedelmek, marad azoknak esetleg valóban igen nagy jövedelme, akik a feketepiacon, vagy az u.n. hamiskapitalizmus terén tevékenykednek. Csakhogy épen ezek azon a jövedelmek, amelyek adóztatási szempontból legkevésbbé foghatók meg és kérdés, hogy amennyiben megfoghatók volnának, az adóztatás tikán sokat javítanának-e. Hasonló ellentmondást látok abban, hogy a gazdasági tervek egyrészt a takarékosság és a betétállomány növekedését remélik, másrészt pedig a két terv kényszerkölcsönre is beszél. Azt hiszem, hogy a betétképződés számára riasztóbb valamit alig lehet képzelni, mint a kényszerkölcsön gondolatát.

Tisztelt Hallgatóim !

Megjegyzéseim befejezése gyanánt még egyet méltóztassanak megengedni. Midőn Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter ur a nyilvánosság előtt először ismertette a három éves tervet, akkor Rácz Jenő pénzügyminiszter ur fenntartás nélkül a terv mellé állott és kiegészitette azzal, hogy a társadalombiztositó intézeteket kész volna hatalmas tőkenyujtó intézetekké kifejleszteni és ebből a célból "az OTI járulékokat kellene a mainak többszörösére felemelni." Megvallom, hogy ezt a gondolatot meghökkentnek találom. Az OTI járulékok ma a munkabérek 18 %-át teszik ki és ha többszörösét csak háromszorosára teszem és ha feltételezem, hogy durván véve az iparcikkek árában 50% de sokszor több is a munkabér, akkor ez a terv az iparcikkek árát általában 15-25 %-kal növelné. Én nem hiszem, hogy a közvélemény, a mezőgazdaság

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

és a munkásság az iparcikkek árának további csökkenését és az ezt követő újabb kinyilvánítását ilyen egyszerű dolognak venné és valami nagy jókedvvel fogadná.

Kérem szíves elnézésüket ezért a megjegyzésért, hogy a munkáspártok tervéhez nem tartozik szorosan hozzá és elnézésüket azért is, hogy ilyen sokáig vettem igénybe türelmüket.

Tisztelt Hallgatóim!

Én azt remélem, hogy megjegyzéseim nem keltettek hamis képzeteket, hogy ezeket nem értették félre. Természetesnek és szükségesnek tartom, hogy a tervekben feltétlen optimizmus nyilatkozik meg; de a független és elfogulatlan kritika csak hasznára lehet a terveknek és nem csökkenti a respektust, melyet irántuk azt hiszem mindnyájan érzünk.

A multban az iparosodás hívei defenzívában voltak, mint kisebbség igyekeztek meggyőződésüket érvényesíteni. Ma, mint már a bevezetésben is utaltam arra, nincsenen kétség és az iparosodás szükséges volta tekintetében nincsen vita. Ennek a nagy változásnak tünetei a háromévres tervek is; ebben látom legnagyobb jelentőségüket.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

TERVGAZDASÁG

Lengyel Géza:

A hároméves termelési terv ipari része

Az utóbbi hetekben elhangzott nyilatkozatok után eldöntöttnek tekinthető, hogy kormányprogrammá válik a közeljövő magyar termelésének hároméves terv alapján való irányítása. Úgy tudjuk, hogy az előkészítést a szakminisztériumok s a Gazdasági Főtanács már megkezdték és közreműködésre hívtak fel gazdasági testületeket is.

A kötött gazdálkodásnak mai foka mellett

szabad vállalkozási tevékenységről már régen nincsen szó.

Két háború; negyedszázad alatt két kifejezett és — legutóbb — szinte romboló inflációs válság, közben pedig egy kevésbé viharos, de hosszú és félreismerhetetlenül inflációs periódus a harmincas évektől kezdve: a gazdasági élet messzemenő irányítását fejlesztette ki s ennek a mostani háborúelőtti mértékét szinte megszokottá, észrevétlenné tette. Ha ez az irányítás nem volt eléggé átgondolt, nem vette kellőképpen figyelembe az összefüggéseket; trivialisan szólva a jobbkéz nem mindig tudta, mit csinál a bal: annál rosszabb.

Tervgazdálkodásnak kell érvényesülnie

már most is a termelés egyes hatalmas területein.

A szénbányák

már újév óta állami kezelésben vannak, központi igazgatással, bizonyára központ által szabályozott beruházási és üzemtervvel. Az irányítás és kötött gazdálkodás ebben a döntő piani jelentőségű gazdasági ágban teljes, a produkción kívül kiterjed az elosztás és a felhasználás legkisebb részletére.

A villamosenergia-

szolgáltatás államosítása most van végrehajtás előtt, de eddig sem lehetett azt mondani, hogy az áramtermelés és elosztás szabadjára volt hagyva.

A jóvátételi

munkákat, elsősorban a vasgyártásban, gépiparban és az egyéb vasat és fémet feldolgozó iparágakban a legmesszebbmenő irányítás szerint végzik. Ezek a munkák időnkint az egész vas- és gépipar kihasználható kapacitásának átlagosan háromnegyed részét is igénybe vették, vagyis egyes vállalatok szinte teljes mértékben a jóvátétel céljaira dolgoztak.

A gazdálkodás irányításának általános jellegű s részben már régebben megszokott megjelenési formái ismeretesek: *anyaggazdálkodás, árszabályozás, bér- és fizetésszabályozás; a behozatal és a kivitel engedélyezési eljárása,* ezzel kapcsolatban a *devizagazdálkodás; a hitelellátásnak* szinte teljes kikapcsolása a bankok önálló és szabad üzletköréből és így tovább. A hivatalos gazdasági rendeletek már a felszabadulás óta szinte könyvtárat töltenének be s ezek mind olyan változatos és az üzleti életbe oly mélyen belenyúló intézkedési tömeget jelentenek, amilyen az úgynevezett liberális gazdasági rendszer idejében teljesen elképzelhetetlen volt. Joggal vetődik fel olykor az a kérdés, hogy vajon

a túlmesszemenő és egymásnak sok tekintetben ellentmondó rendszabályok céljukat elérik-e

s nem kellene-e tisztán gyakorlati szempontból alaposan átgondolni az előzőkben jellemzett gazdálkodás határait.

A bíráltnál természetesen figyelembe kell venni azt, hogy a rendkívüli viszonyok többnyire gyors intézkedést követelnek. Talán helyes is azt

a kötött (részben irányított) gazdálkodást, melyben élünk, megkülönböztetni a tervgazdálkodástól

(tervszerű gazdálkodástól), mely egyelőre csak egyes, bár nagyon fontos és széles területeken érvényesül.

*

A két háború között végbement erőteljes iparosodási folyamat alapjai nagyrészt már előbb, a régi-Magyarországon le voltak rakva. Ma is ezeket az alapokat kell elsősorban számbavenni, ha egy tervszerű ipari beruházás és gazdálkodás vázlatát elgondolni akarjuk. Helyzetünk azonban ismeretesen tökéletesen más, mint a huszas évek elején volt. Eldöntendő — s ez egyik fontos fejezete a készítendő tervnek — az egyes ipari szakmák s az ipari termelés irányítására hivatott kormányteny**ezők** együttes egyetértő munkájával, hogy

mi az, ami rekonstruálható és rekonstruálandó; ebből mi fér a hároméves tervbe?

A háborús **károk** természetesen iparáganként nagyon különbözők, ennek megfelelően az újjáépítés mértéke is, amelyet ezen felül elhatárol az ország várható fogyasztásából s a józanul mérlegelt exportkilátásokból együtt megállapítható *kapacitás-szükséglet.* Például:

az ásványolaj-

feldolgozó ipar egyike a háborútól legtöbbet szenvedett iparágaknak. Régi méreteiben a régi Magyarországból maradt s a szűk trianoni területen még bővült is. Kérdéses lehet tehát, — a tőkeszerzés általános problémájától most egészen eltekintve — vajjon milyen mértékű rekonstrukció indokolt.

Egy másik sokat szenvedett iparág — megint csak a példa kedvéért —

a textilipar,

különösen a *pamutfonó* ipar, mely a két háború között erősen megnövekedett kapacitásának harmadrészét elvesztette. Nem vitás, hogy erre a kapacitásra szükségünk volna. Külföldön azonban olyan kereslet van pamutfonóorsók iránt, hogy *behozatalra egyelőre alig számíthatunk.* Eldöntendő kérdés, hogy bele kell-e nyugodnunk a veszteségbe, vagy megpróbálni, ami végül csak a gyakorlati szakemberek együttes munkájával tisztázható, hogy nem lehet-e a belföldi gépipar segítségét igénybe venni.

A rekonstrukciós igényeken és lehetőségeken iparágankint végigmenve elérkezünk egy másik nagy kérdéscsoporthoz, mely a semleges országokon és Észak-Amerikán kívül minden más országnak legfőbb gondja: az

üzemek korszerűsítéséhez.

A szakemberek részben tudják, részben csak sejtik, hogy szakmájukban a gyártási eljárás és berendezés milyen hatalmas változásokon ment át a külföldön. Legutóbb az *angol* iparról hallottuk, hogy tetemes részének gépberendezése az amerikaival szemben mennyire elmaradott, ennek következtében teljesítményei mennyivel kisebbek s ha mégis — talán csak átmenetileg — versenyképes, ezt annak köszönhetik, hogy a reálbérek és a fizetések is nagyon alacsonyabbak Angliában, mint az Egyesült Államokban. Az üzemek korszerűsítése természetesen a legkülönbözőbb fokozatokban képzelhető el. Annyit mindenesetre tudhatunk a számok ismerete nélkül is, hogy a korszerűsítés igényeit a legszűkebbre szabva, a befektetések messze túlhaladnák azt a tőkét, amellyel három éven belül rendelkezhetünk; a modernizálási tervezésnek előreláthatólag *hosszabb időre* kell terjednie.

Harmadik nagy csoportot jelent a tervvázlatban az

iparfejlesztés.

Jóllehet a trianoni Magyarország ipari apparátusa az ország mindennapi iparcikk szükségletét kevés kivétellel eltekintve, ki tudta elégíteni; jóllehet, hogy számolnunk kell nyersanyaghiánnyal: mégis kínálkozik

új tér

az ipari tevékenység számára. Nevezetesen a

vegyészeti

iparban lehet remélni, hogy meglepően nagyszámú ötletéből megfelelő szűrők után is marad megvalósításra méltó és érdemes. Már történtek is biztató kísérletek s például egyes olyan cikkek, melyek szállítása eddig a német ipar monopóliuma volt, elmés módon új gyártelep létesítése nélkül úgy kezdett gyártani a magyar ipar, hogy az előállítás különböző fázisait a meglevő erre alkalmas gyárak között felosztotta.

A német ipar nagy részének megbénulása elméletileg jó kilátásokat jelentene számunkra. Nem kell azonban azt hinni, hogy Németországban megállt az élet. Bőven vannak ott vezetők, mérnökök, kémikusok, jól begyakorolt munkások; ez együtt igen nagy termelési potenciát jelent. Amerika és Anglia — a semlegesekről nem is szólva — régen és alaposan felkészült arra, hogy a német export helyét elfoglalja. *Termelési költségeik* és árak magasabb munkabéreik ellenére is rendszerint *jelentékenyen alacsonyabbak, mint a mieink.* Ha mégis vannak bizonyos kilátásaink, ez többnyire azért van, mert megrendelésekkel túl vannak halmozva és egyes szállításokat csak rendkívül hosszú határidőre tudnak vállalni.

*

Ezek a rapszodikus megjegyzések is mutatják, hogy egy ipari tervgazdálkodás puszta vázlatának elkészítése nagyon alapos meggondolást, tárgyalást, munkát s nagyon természetesen időt igényel. *El nem képzelhető, hogy bármely testület, vagy intézmény, vagy egyes ember,* ha egyébként hozzáértő is, egyszerűen az asztalfiókból húzza ki a jövőbeli ipari tevékenység tervrajzát. Ha megteszi, attól tartunk, *dilettáns* munkát produkál, mely a feladat sokoldalú, bonyolult voltával s az összefüggésekkel nem számol. Milyen nehéz csak elgondolni, akár a legszebb s

legjózanabbnak látszó terv tőkeszerzésének kilátásait!

Hatását az áralakulásra, a belső fogyasztásra, az exportra. Mily nehezen kerülhetők el az ellentmondások! A magyar közgazdaságnak ipari kivitelre van szüksége, hogy a nélkülözhetetlen nyersanyagokat megszerezhesse. Minden áron *fokozni kellene tehát az ipari exportot;* de ha a tervszerű rekonstrukció és modernizálás az ipart oly nagy mértékben elfoglalja, akkor valóban nem lesz könnyű feladat a szükséges ipari exportot biztosítani.

Az adatgyűjtés még csak elvégezhető; ezekre a nagy kérdésekre válaszolni, a követelményeket összehangolni, rendkívüli feladat, melyet a közhatalom is csak a magángazdaság és testületei közreműködésével vehet magára. A sok között egyik feltétele a harmónia biztosításának:

az irányítás, tervezés és kötöttség határainak megszabása.

A tervgazdálkodás nem mehet el az üzemek önállóságának kezdeményező lendületének megszüntetéséig; nem tulajdoníthat apró eltéréseknek túlzott fontosságot és nem háboroghat miattuk.

Egyik legnehezebb része a feladatnak

a mezőgazdaság tervszerűsítése és korszerűsítése; enélkül ipari tervgazdálkodás nem képzelhető el.

A mezőgazdasággal az egész ipar összefügg. Különösen összefüggnek vele a belföldi nyersanyagot feldolgozó iparágak, az élelmezési ipar, a vegyészeti ipar legjelentősebb ágai, a bőrgyártás, a kender- len- és selyemipar és így tovább. Ha ezektől minőségi és versenyképes árut kívánunk, ezek viszont kiváló és különleges gyártási célokra különlegesen alkalmas mezőgazdasági terményeket kénytelenek megkövetelni. Jelentkezik a mezőgazdasági oktatás, nevelés, példaadás és e mellett a beruházási- és forgótőkeellátás kérdése. Most aztán a tervezésnek kétségen kívül *legnehezebb problémájához a tőke előteremtésének kérdéséhez értünk.* Szegénységünk nyilván sok megalkuvásra fog kényszeríteni. Ennek ellenére érdemes és mindenek felett érdekes munkatermelésünknek részben fel sem tárt erőforrásait számba venni.

EGY KIS GAZDASÁGTÖRTÉNET

A magyar „kőolaj"

Drávamenti naftaforrásokat 1436-ban látott Bertrandon de la *Brocquière* flandriai lovag, aki Konstantinápolyból utazott fel hazájába Magyarországon át. Az égő naftát természetesen boszorkányos lidérfénynek hitte.

A keletgalíciai *Drohobicz* naftáját az ottani parasztság kanócos vedrekben már régen világításra és tetű elleni kenőcsnek használta.

Amikor az 1840-es évek elején a sósvizet kereső amerikai kútfúrások során nafta tört fel, eleinte ezt is csak tetűszirúl használta fel az egyik amerikai patikus. A naftát *Rock*-oil, azaz »Sziklaolaj«, utóbb »Kőolaj« néven nevezték. Ebből lett a francia *pétrole,* majd a latinos *Petróleum* szó. Az 1846-i krakkóvidéki galíciai parasztlázadás idején naftával — oroszul »Neftyec« — fiatott szénás szekerekkel gyujtogatott a forrongó parasztság. Az orosz forradalmárok is neftyével dolgoztak, ekkor keletkezett a forradalmárt jelentő francia »Pétroleur« szó.

Kecri *Török* Frigyes pesti drógnagykereskedő — a »Kék Egyszarvúhoz« — 1844-ben figyelt fel először az amerikai »Sziklaolaj«-ra. *Kutatásai során Lispe tájján maga is talált naftát.* Pest városa tanácsához intézett beadványában megemlíti, hogy *a leopoldvárosi Holdvilág utcán* (később Hold-utca, a mai Postatakarékpénztár helyén) *Zalai »Sziklaolajjal« táplált lámpával világít háza elő't.* Naftakutatásairól Zólyomi *Wagner* József pesti patikus és *Török* József debreceni tanár 1844-ben megjelent, akadémiai pályadíjat nyert műve is megemlékezik. *Török Frigyes tehát a Rockefeller család őse első petróleumlámpásai elő't már magyarföldi, zalai naftával világított — egészen furcsán a sötét Holdvilág-utcán.*

Az első amerikai kőolajat 1864-ben Török Frigyes egykori társa, a soproni születésű pesti drógnagykereskedő, *Kochmeister* Frigyes hozta forgalomba. Ő tudott Török Frigyes dunántúli »Sziklaolaj« kutatásairól. *Petz* Vilmos pesti komikussal a Felvidéken is kutattatott, de a fahordókban az Alduna felől Pestre érkező amerikai »Sziklaolaj« — paraszti nevén »Péterolaj« elmosta a zalai kutatások iránti eme korai érdeklődést. Lispe olajvidékét tehát újonnan kellett felfedezni. A mai időkben nemzedék még emlékszik a Rockefellerék régi petróleum cégéreire, melyeken borotválthajuszú, pofaszakállas amerikai Jankee tölcsérrel mérte a »Sziklaolaj«-at a hordóból.

Rockefellerék reklámfogása az volt, hogy Európában ötmillió lámpát ingyen osztottak szét egy-egy Gallon ingyen sziklaolajjal. A reklám bevált és megbukott a faggyúgyertya és a lenmagolajos francia Argend-lámpás. Viszont petróleumlámpák szelid, sárga fénye mellett született meg a gázvilágítás, de az első »villámos lámpás« is, lévén, mint illendő, a fejlődés a világ rendje.

Bevilaqua Borsody Béla dr.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

PÉNZ

Kelemen Ferenc:

Mire várunk?

A magyar vidéki hitelszervezet válságban van. Az első világháborút követő pénzügyi összeomlás — Weisz Fülöp akkori megállapítása szerint — pénzintézeteinket három évtizeddel vetette vissza, de életképességüket nem támadta meg. A hitelélet vezetői, a még oly szűk lehetőségek gondos kihasználásával, a rugalmas bankvezetés sokszor egészen újszerű, a feladat nehézségeihez mért eszközeivel pár év alatt megteremtették a hitélszervezet fennmaradásának előfeltételeit.

Az 1928. évi gazdasági világkrizis s az ezzel szervesen összefüggő 1931. évi bankzárlat újabb erőpróbát jelentett a lassan már-már magához tért pénzintézetek számára, de a körültekintő és ötletes vezetés ezekkel a nehézségekkel is meg tudott küzdeni.

Ez év augusztus 1-én azonban a forintvalutára való áttérés napján az egész magyar hitelszervezet olyan katasztrofális helyzetbe került, amelyből alig van kiút.

Az intézetek saját tőkéi utolsó fillérig elveszlek s már csak szimbolikusan szerepelnek a főkönyvekben.

A dolgozótőkék megsemmisültek. A kihelyezések azonos sorsra jutottak.

Százéves pénzintézetek augusztus elseji nyitó forintmérlegei párszáz forintos, torz képet mutatnak.

Tizenhét hét telt el azóta s a helyzet nagyjában változatlan.

Az intézetek itt állnak a régi keretekhez méretezett aparátussal, de

a hitelélet megindításához hiányoznak az összes előfeltételek.

A Pénzintézeti Központ útján rendelkezésre bocsátott szerény postai hitelek egészen újszerű hitelkonstrukciójuknál fogva csak a párheti dermesztő tétlenséget oldották fel s a hitelélet megindulásának csalfa illúzióját keltették.

A Magyar Nemzeti Bank által engedélyezett hitelkeret is csak egy újabb injekció volt az agonizáló hitelszervezet számára. A hitelfelterjesztések és igénylések alig hoztak figyelembevehető eredményeket.

Jól tudjuk, hogy mind ez a forintvédelemmel kapcsolatos pénzpolitikával függ össze. Ez nemcsak nemzetgazdasági érdek, a politikai helyzet konszolidációjának szükséges előfeltétele, a magyar gazdasági élet külföldi pozíciójának biztosítéka, de elsősorban a magyar hitelszervezet, a tőkegyűjtés és az egészséges hitelélet exisztenciális érdeke és nem változtat azon, hogy az összeomlás alig 25 év alatt immár másodszor sodorta súlyos válságba bankjainkat.

Ha tehát a pénzintézetek a legnagyobb megértéssel fogadják a pénzügyi kormányzatnak a forint stabilizálására irányuló minden, még oly kemény intézkedéseit is, aggodalommal látják, hogy az új valutarendszer tizedik hetében még semmi sem történik a válságba sodort hitelszervezet alátámasztására.

Nem a hitelszervezet megmentéséről, hanem a hitelélet megindításáról van szó.

A felesleges pénzintézetek legfeljebb felszámolnak, de magát a hiteléletet nem lehet és nem szabad felszámoltatni.

Hitel nélkül nincs egészséges gazdasági élet.

Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a valutavédelem céljait szolgáló hitelpolitika eddigi kötöttségeit azonnal oldjuk fel s a hitelélet fellendítése érdekében indítsuk el a bankóprést, de a mai hitelpolitika guzsbaköti az egész gazdasági életet s lehetetlenné teszi a tőkéknek a bankokon át való akkumulálását.

Betétképzés nélkül pedig nem lehet egészséges hitelélet. A betevő viszont csak akkor jelenik meg a piacon, ha a forint értékállóságának biztosításán kívül, megszokott pénzintézeténél eleven lüktető életet talál.

A betétgyűjtés legjobb propagandája a bankok egészséges hiteltevékenysége. Mindaddig, amíg a hitelreszoruló gazdasági egyed pénzintézetétől 100 forint hitelt nem kap, annak egyetlen hozátartozója sem fog egy fillért sem elhelyezni a bankban.

Üres páncélszekrényeknek nincs vonzóerejük.

A névtelen betevő bizalmát csak pénzzel elátott trezorok állíthatják vissza.

A hitelélet megindítása tehát az első komoly lépés az egészséges tőkegyűjtés felé. Enélkül minden betétszerzési kísérlet vagy eredménytelen marad, vagy a napi kamatuzsora vonalára téved.

A gyakorlati bankvezetésnek olyan tanulsága ez, amelyet maga az élet igazol.

Hitelre van tehát szükség, ha a pénz egészséges körforgására, dolgozó új tőkék előhívására számítunk.

A józanul adagolt s a gazdasági élet szükségleteihez arányosított hitel nem jelenthet semmi veszélyt a forint értékállandósága számára.

A bankok ma már állami ellenőrzés alatt állnak. A Magyar Nemzeti Bank és a Pénzintézeti Központ hitelkódexe szigorúan meghatározza a hitelélet kereteit, a máris életbeléptetett ellenőrzési rendszer kizár minden kilengést.

A rendelkezésre bocsátandó alátámasztási hitelek csak a gazdasági élet primér szükségleteit elsősorban a többtermelés, a viszonyokhoz mért normális árucsere s a falusi és városi kis exisztenciák boldogulásának céljait szolgálhatná.

A »jó forint« nem lehet öncél, a pénz csak a gazdasági élet szolgálatának bevált eszköze, de nem »tabu«, amelyhez profán kezekkel hozzányulni nem szabad. Az elmult 10 hét alatt az újszülött forint életképesnek bizonyult, a »gyermeket« most már nyugodtan kivihetjük a levegőre. A forint minden veszély nélkül vállalhatja a természetes feladatát.

Ha ez igy van, akkor a válságbajtott magyar vidéki hitelszervezet nevében is joggal feltehetjük a kérdést:

Mire várunk?

Indítsuk el minél előbb pénzügyi kormányzatunk útján az egészséges hiteléletet, ezzel a forint legkisebb veszedelme nélkül elérjük a következőket:

1. **A gazdasági élet fellendülését.**
2. **A kincstári bevételek jelentékeny emelkedését, s ezzel az államháztartás egyensúlyának biztosítását.**
3. **Az egészséges tőkeképződést.**
4. **A hitelszervek megerősödését.**
5. **Bizakodó közhangulat kialakulását.**

Az ismert gyakorlati szakember elgondolásait — melynek sok részével egyetértünk — azzal a megjegyzéssel közöljük, hogy utalunk a KÖZGAZDASÁG 14. számában megjelent, az ellenőrzést sürgető vezércikkére.

Egy kis statisztika

A világ és Magyarország kőolajtermelése

A világtermelés millió tonnában:

Ország	1938	1945
USA	170.7	244.6
Venezuela	28.1	47.1
Szovjetunió	30.1	25.5
Irán	10.4	17.1
Mexikó	5.5	6.1
Románia	6.9	4.8
Irak	4.4	4.4
Argentina	2.4	3.5
Kolumbia	3.1	3.2
Trinidad	2.6	3.0
Szaudi-Arábia	0.1	2.9
Peru	2.2	1.9
Holland-India	7.4	1.3
Egyiptom	0.2	1.3
Bahrein szk.	1.1	1.0
Kanada	0.9	0.8
Brit-Borneó	0.9	0.3
Brit-India és Burma	1.5	0.3
A többi országok	2.1	2.8
Összesen:	**280.6**	**371.9**

Magyarország olajtermelése

	összesen	Ebből MAORT
1937	2.395.309 kg	1.366.047 kg
1938	42.813.954 kg	37.254.488 kg
1939	143.793.221 kg	141.849.437 kg
1940	250.417.184 kg	249.590.269 kg
1941	422.138.315 kg	421.660.420 kg
1942	655.631.051 kg	655.200.859 kg
1943	838.067.467 kg	837.710.717 kg
1944	810.161.388 kg	809.969.630 kg
1945	655.776.872 kg	655.567.541 kg
		3.820.169.408 kg

A MAORT havi nyersolajtermelése

	1945-ben		1946-ban	
Január	66.494.503 kg		59.512.711 kg	
Február	60.264.064 kg		54.907.916 kg	
Március	53.272.642 kg		61.095.829 kg	
Április	22.905.701 kg	476.407.439 kg	58.980.084 kg	510.978.900 kg
Május	50.256.134 kg		60.446.391 kg	
Június	52.543.140 kg		51.024.988 kg	
Július	55.780.579 kg		53.881.991 kg	
Augusztus	55.452.304 kg		56.809.461 kg	
Szeptember	59.438.372 kg		54.319.519 kg	
Október	61.026.264 kg			
November	58.408.215 kg			
December	59.725.623 kg			
	655.567.541 kg			

A MAORT 1946. évi nyersolajtermelését 505.673 tonnában irányozták elő. A termelést azonban az Ásványolajgazdálkodási Kormánybiztos magasabban irta elő. Ezért a MAORT 1946 első 9 hónapjában már 510,978.900 kg nyersolajat termelt.

Ármegállapítás és infláció

Egyre gyakrabban kérdezik itt is, ott is: inflációba jutott-e a forint?

Maga az a tény, hogy ezt a kérdést feltehetjük, azt mutatja, hogy valami nincsen rendjén új pénzünk körül.

A feltett kérdésre kérdéssel válaszolunk:

mi a való helyzet?

Az infláció eziőszerint abban jut kifejezésre, hogy bizonyos cikkek a piacról eltünnek és feketén, zugárakon kerülnek forgalomba. Ez természetes rendkívül súlyos támadás a forint ellen, mert félkötött gazdasági rendszerünkben, *amikor a hatósági ellátás nem tudja minimális szükségleteinket fedezni*, ezek

a zugáruk a reálbérek csökkenéséhez vezetnek.

A reálbérek csökkenése *újabb bérmozgalmat válthat ki*, éspedig miután azokat politikai okokból teljesíteni kell, valóban egy újabb infláció megindítója lehet.

Ha azt vizsgáljuk, hogy a piacról elsősorban mely cikkek tünnek el és összevetjük ezek listáját azokkal a cikkekkel, amelyeket a stabilizációs ármegállapításkor éppen a legjobban kifogásoltak, akkor megdöbbenve kell tapasztalnunk azok azonosságát.

Ez azonban természetes és

a következőképpeu magyarázható:

A pengőről, illetőleg adópengőről való átmenet teljes pénztelenséget jelentett a kiindulásnál. Ez maga után vonta azt, hogy termelő- és készlettulajdonos áron alul is értékesített. Ennek a folyamatnak azonban volt egy bizonyos optimuma, ami előreláthatóan két-két és fél hónap mulva bekövetkezett. A bankjegyforgalom szigorú megszorítása, a hitelekkel való sokszor túlzott takarékosság ellenére is bekövetkezett, hogy a termelőnél és a készlettulajdonosnál egyaránt nem jelentkezik már olyan pénzszomj, hogy a termelési költségen alul, esetleg számításain alul is értékesítsen.

Ebben a periódusban

a kereslet a megszabott árakon felül kínál,

amiért a termelő hajlandó is lesz eladni, viszont a feketén vásárló kereskedő most már magasabb árért ad tovább, hiszen nemcsak a nagyobb beszerzési költséget, hanem illegális forgalmáért vállalt kockázatot is meg kell neki fizetni.

A létmaximum megállapítása, az 1500 forinton felüli havi jövedelmek kényszertakarékba utalása nem segít a helyzeten. Ezek sokkal kisebb réteget érintenek és legfeljebb a luxuscikkek forgalmát fogják visszafejleszteni.

Adott helyzetben csak a teljes őszintesség segíthet. Valljuk be, hogy

a stabilizációs árszabályozás rossz volt.

Nem igaz, hogy a mezőgazdasági cikkek és iparcikkek között nagyobb diszparitásra van szükség. Nemcsak az iparvállalatok szenvedtek, a mezőgazdaságot talán még súlyosabb károk érték. Csak míg az egyik kapacitása a berendezések rongálódására, elvitelére és a munkafegyelem csökkenésére vezethető vissza, addig a másiknál a földreformmal járó átmeneti nehézségekre is.

Egy

új árkonstrukcióval,

amely az agrárolló szárait közelebb hozná egymáshoz, *mérsékelni lehetne a súlyos helyzetet.* Erre pedig annál is inkább szükség van, mert különben politikai ellentétek támadnak paraszt és munkás között, a reálbérek továbbzuhannak és akkor ismét az infláció réme fenyeget.

R. R.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

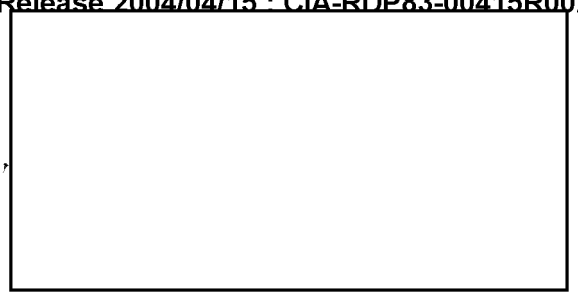

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

SECRET

25X1

Tisztelt Nemzetgyülés!

Amikor a nagyhatalmak megállapodtak abban, hogy Párisban békeelőkészitő értekezletet tartanak, az ország népe többségének akaratával választott nemzetgyülési képviselők, illetve az ország népének többségéből alakult Kisgazdapárt vezetősége békeelőkészitő értekezletet tartott, melyen elhatároztak, hogy a magyar nemzetnek a békekötésre vonatkozó kivánságait a nagyhatalmak elé terjesztik.

Ezt megelőzően a Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt egyes vezetői annak a felfogásuknak adtak kifejezést, hogy Magyarország - mint a háboruban legbünösebb csatlósállam - nem terjeszthet elő területi igényeket, de nem is akar ilyen igényeket támasztani, mert ez ellenkezik a demokráciával és a jószomszédi viszony érdekeivel.

A Kisgazdapárt egyik nemzetgyülési képviselője szóvátette a nemzetgyülés előtt azt, hogy Magyarországnak elő kell terjeszteni kivánságait a békekötéssel kapcsolatban. Ez a megnyilatkozás a baloldali nemzetgyülési képviselők egy részéről váratlanul olyan erős ellenhatást váltott ki, hogy a magyar közvélemény még ma sem tudná felderiteni annak igazi indikó okait. Azonban a baloldali pártok vezetői nem elégedtek meg a parlamenti vitákkal ebben a kérdésben, hanem a munkásság nagy tömegeivel hatalmas tüntetést rendeztek meg, nagyrészt ennek következtében kényszerült arra a Kisgazdapárt, hogy 22 képviselőt a pártból kizárjon. A baloldali pártok sajtója is hatalmas támadást inditott az "imperialista" "reakciós" és "soviniszta, fasiszta" képviselők és elemek ellen, akik az ő felfogásuk szerint a jószomszédi viszonyt és az európai békét veszélyeztetik. De támadták egyik neves ujságirójút és pártemberét /Kovács Imre/ annaka pártnak, amelynek vezetője Veress Péter azután szintén résztvett a baloldali pártok nagy tüntető felvonulásában.

Ezek után a Kisgazdapárt a belső béke helyreállitása és a koalició fenntartása érdekében kényszeritő körülmények folytán elkállott attól, hogy a magyar békecélokat a magyar nemzet kivánságának és érdekeinek megfelelően a nagyhatalmak elé terjessze.

A baloldali pártvezetők felfogásának csufos vereségét jelentette, hogyugy Csehszlovákiában, mint Romániában lábbal tapos ak bele a demokratikus kisebbségi szabadságjogokba akkor, amkior még el sem volt döntve az egyes területek hovatartozásának sorsa.

A miniszterelnök és külügyminiszter moszkvai látogatása során, amint azt Gyöngyösi külügyminiszter nyilatkozatából tudjuk, a Szovjetunió hozzájárult ahhoz, hogy Magyarország Romániával szemben bizonyos területi igényt jelentsen be. A miniszterelnök számtalanszor hangsulyozta, hogy a Moszkvában kapott igéretek Magyarországot a legjobb reményekre jogositják fel. Nem nyilatkozott azonban arra, hogy melyek voltak azok a konkrét igéretek, és miért kellett a Szovjetunió hozzájárulása ahhoz, hogy Magyarország egy kérést terjesszen elő. Azonban a miniszterelnök által bejelentett tárgyalások után drm juttatott el Párisba a magyar b[illegible] javaslatot.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

SECRET

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Így történt meg az, hogy amikor minden érdekelt állam kellőképpen kifejezésre juttatta kívánságait, Magyarország ügyében minden ésszerű előterjesztés hiányában kellett a nagyhatalmaknak dönteniök.

A világsajtó és különböző külföldi rádióállomások a legnagyobb megelepetés hangján tárgyalták a történteket és nem egy lap mutatott rá arra, hogy az igazságtalan trianoni békeszerződés megváltoztatásának ezt az egyetlen lehetőségét az érdekeltek nem használták ki. Az angol dominiumok külügyminiszterei ápprísi döntésekkel szemben előrelátásukat fejezték ki, amikor kijelentették, hogy miután a győzelem és szabadság kivívása érdekében hatalmas áldozatokat hoztak, a döntésben is érvényesíteni kívánják jogaikat. Ma már kétségtelen, hogy a magyar kormány súlyos, bűnös mulasztásokkal veszélyeztette az ország gazdasági és politikai érdekeit és a magyar nemzetnek, valamint a trianoni határokon kivül élő többmilliós tömegeknek alig helyrehozható károkat okozott. Ebben a koalició baloldali pártvezetőit kétségtelenül a legnagyobb felelősség terheli, mert indokolatlanul akadályozták meg magatartásukkal a kormányt abban, hogy az ország és a magyar nemzet érdekeit megvédelmezze. Ma már ők is kénytelenek elismerni ugyanazt, amiért ezelőtt három hónappal reakciósoknak és fasisztáknak bélyegezték meg a magyar szivvel érző magyar képviselőket.

A kormány a mai napig sem hozta nyilvánosságra a nemzetgyülés előtt sem, hogy ezideig milyen konkrét kérést terjesztett a nagygyülés előtt sem, hogy ezideig milyen konkrét kérést terjesztett a nagyhatalmak elé. Úgy tünik fel, mintha valami gátlás folytán nem akarnak, vagy nem tudna a magyar nemzet külpolitikai érdekében és a trianoni határokon kivül élő magyar testvéreink érdekében bármit is tenni.

Hogy milyen bünös mulasztás terheli a kormányt, az kitünik a nyugatról érkezett kormányküldöttség junius 26.-i sajtófogadáján elhangzott nyilatkozatokból, amely szerint most már megértik és becsülik a magyar nemzetet a nyugati nagyhatalmak, de már nehéz ismét tárgyalás alá venni az erdélyi kérdést.

Önkéntelenül felvetődik a kérdés, hogy ha ismét tárgyalás alá vennék ezt a kérdést, akkor milyen változás állhatna elő és vajjon mi okozná ezt a változást? Ki váltotta ki ezt az ujabb megbecsülést? Talán a kormányküldöttség egyszerü megbeszélése? És ha egy egyszerü megbeszélésnek ilyen hatása lehetett, milyen óriási lehetőségeket mulasztott el akkor a kormány, hogy nem tette meg a szükséges lépéseket időjében egy alaposan, minden gazdasági, politikai, földrajzi és történelmi szempontokkal alátámasztott előterjesztéssel.

Miért nem történt ez meg? Erre a kérdésre a nemzet előtt felelni kell. A magyar nemzetet hazugságokkal és szólamokkal sokáig félrevezetni nem lehet. Ebből elég volt a német zsarnokság ideje alatt. A magyar nemzet észretért és elfogja söpörni azokat, akik

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

tehetetlenségből vagy bármilyen más bűnös okból mulasztásukkal a nemzetnek veszteségeket okoztak.

A történtek után szükséges, hogy a magyar nemzet összességének kívánságát és akaratát nyilvánosságra hozzuk, kifejezésre juttassuk mi ellenzéki képviselők, mert a kormány a nemzet bizalmával visszaélve ezt elmulasztotta.

Ezért az ország népe és a nemzetgyülés előtt, a nemzetgyülésen keresztül az egész világ népéhez, az egész világon élő magyarokhoz, az egyesült nemzetekhez a szövetséges nagyhatalmakhoz és az egyesült nemzetek biztonsági tanácsához intézzük a következő

Nyilatkozatot

A trianoni békeszerződés annakidején a wilsoni elvek teljes figyelmen kivül hagyásával az ezeréves Magyarország területeiről hatalmas darabokat szakitott le három milliónyi magyar néppel együtt! Ez a békeszerződés megfosztotta Magyarországot minden életlehetőségétől gazdasági fejlődésének előfeltételeitől, mert jelentős mennyiségü szénbánya, só, érez- és aluminiumtelep, valamint összes számbavehető erdőterületei és minden vizierő energiaforrása idegen országokba került A szörnyen igazságtalan béke Magyarország népét gazdasági nyomorba, elszakitott magyar testvéreinket pedig kétségbeejtő elnyomatásba tanzitotta.

Ez a béke az imperializmus békéje volt. A magyar nemzet ezeréves jogos tulajdonát rabolta el az imperializmus szolgálatában.

Az igazságtalanság sulya azonban ránehezedett az imperialista elnyomókra és, hogy durva erővel, jogtalanul szerzett javakat megtarthassák, összekovácsolták az u.n. kisantant-államokat szövetségét, amelynek célja kizárólag ennek az áldatlan nemzetközi helyzetnek megszilárditása volt. Szándékok végrehajtása érdekében a legbarbárabb magyarüldözésbe kezdtek és akiket már nem sikerült otthonukból kiüzni, azokat a legválogatottabb jogtalanságokkal tették életképtelenekké. Eszközeikben nem voltak válogatósak, ezt mindenki jól tudja. Iskoláiktól, földjeiktől fosztották meg a magyar egyházakat, mert azok voltak a magyar nemzet védőbástyái évszázadokon keresztül. Az elvett egyházi javakat a román görögkeleti egyházaknak osztották ki.

A magyarok üldözése és elnyomása terén méltó versenytársa volt Csehszlovákia és Jugoszlávia is.

A békeszerződések kisebbségi záradékait és a kisebbségek védelméről szóló egyezményeket csak papirrongyoknak tekintették és nem ismertek hatalmat, amely kötelezettségük betartására kényszeritette volna őket.

Hiábavaló volt Magyarországnak és a magyar kisebbségnek minden tiltakozása és panasza.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Ezért indult meg a most utólag reakciósnak bélyegzett magyar revizionizmus és ezért kellett a magyar nemzetnek jajszavát 22 éven keresztül szünet nélkül kiáltani a világ népei felé. A magyar nemzet igazságának súlya megrendítette azokat a hatalmakat is, akik az igazságtalan békét teremtették. Francia, angol, amerikai, olasz, japán, stb. politikusok állandó problémája volt a trianoni igazságtalanságok helyrehozatala, de a cselekvés 20 éven keresztül elmaradt.

Így került bele Magyarország a megértést mutató és igazságot igérgető tengelyhatalmak politikai hatósugarába, amiből végül az erőszakos átállítás és háborubakényszerítés annál könnyebben sikerült, mert Magyarország fegyverzete még a belső szükséglet keretét sem töltötte ki és könnyu volt a sokmilliós német hadsereggel elfrasztani a leszegényedett, legyengitett kis Magyarországot akkor, amikor a kisantant fasisztává vedlett országai fenevad módjára vicsorítottók fogaikat Magyarország felé, miután az átállásban Magyarországot megelőzték. A Dunavölgye népei közé Trianon által vert ékot kitünően ki tudták használni a németek.

A német imperializmus alóli felszabadulás után egy év mulva került szóba a béke kérdése. A magyar koalíciós kormány nem tette meg a béke előkészitésében a nemzet érdekében szükséges lépéseket, mert az ellentétben állott koalicióban résztvevő baloldali pártok felfogásával, amelyek imperialistának, reakciós és fasisztoid tevékenységnek minősitettek minden ilyen irányu megmozdulást. A magyar nemzet megdöbbenten, tehetetlenül kellett hürje az ország érdekeit sértő és veszélyeztető tétlenséget és kétségbeesetten vette hirül a párisi döntést akkor, amikor a koalíció baloldali vezetői is végre kénytelenek voltak beismerni, hogy sulyosan tévedtek szomszédaink demokratikus magatartása felől és megnyugtatásul kijelentették, hogy a szovjetunió hozzájárult ahhoz, hogy Magyarország bizonyos területi igényt jelentsen be.

A magyar koalíciós kormány azonban - ismeretlen okokból - valószinüleg azonban a baloldal ellenállása folytán - még a mai napig sem tette meg a magyar nemzet kivánságainak megfelelő konkrét és részletes előterjesztést a nagyhatalmak előtt, sőt még ma is hangzanak el olyan nyilatkozatok, hogy sok magyarnak kell a békekötés után is határokon kivül maradnia. Sem a magyar nemzet, sem más senki a világon megmagyarázni nem tudná, hogy milyen törvényszerüség alapján kell ennek igy lennie. Csehszlovákia magyarsága most is kiáltványnyal fordult a világ népei felé, hogy szörnyü elnyomatásukból felszabaditsák őket. A magyar nemzet szive az ő szivükkel együtt dobban, akár tetszik a magyar nemzet belső és külső ellenségeinek, akár nem.

Jugoszláviából százszámra érkeznek menekültek és kiutasitottak 70 kg-os podgyásszal. Vajjon kinek állsz az érdekében? Kinek áll érdekében ennek a tarthatatlan állapotnak fenntartásával tovább[illegible]

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

-ie egymással szembeállitani és ellenséges viszonyban tartani a Duna-völgyi népeket?

Miután Magyarország részéről a magyar nemzet érdekeinek megfelelő előterjesztés a nagyhatalmak elé még nem került és igy ők nem támogathatták Magyarország érdekeit olyan kivánságok teljesitésében, amelyek konkrét formában még el nem hangzottak, illetve részlet sen előterjesztve nem lettek, ezért a magyar nemzet akaratát a következőkben tolmácsoljuk:

A magyar nemzet igazságos és kielégitő, egész megoldást követel. Ennek érdekében a középeurópai béke érdekében, a megértés, megbékélés, a jószomszédi viszony fenntartása érdekében az alábbi javaslatokkal terjesztjük a nagyhatalmak elé, az egyesült nemzetek elé, a világ minden népe elé, valamint érdekelt szomszédaink elé is:

1./ Az igazságtalanságot és örökké nyugtalanságot hozott trianoni békeszerződést magunkra nézve kötelezőnek el nem ismerjük többé, azt meg kell semmisiteni és a most kötendő béke előkészitésénél, illetve tárgyalásánál ugy kell tekinteni, mintha az soha létre sem jött volna.

Ezt a békét a magyar nemzetre rákényszeritették a legelemibb emberi jogok sárbatiprásával. Az akkori magyar kormány azt csak kényszerhelyzetben irta alá, de a magyar nemzet egyetlen igaz fia sem fogadta el soha. Az imperializmus és a bosszu torz békemüve volt! Szégyene azoknak, akik alkották! 22 éven keresztül hallatszott az elszakitott magyarokáliandó panaszkiáltása és az egész világ elismerte, hogy Magyarországgal szemben igazságtalanság történt. Ezt azonban orvosolni nem tudták, mert egy igazságos reviziót veszélyes precedensnek látnak volna Németország igényeire való tekintettel.

Az igazságtalan béke reviziójáért küzdött a magyar nemzet minden tagja. A revizionizmus küzdelem volt azért az igazságért, amit a világ összes népei felismertek, csak azok nem, akik kinosan ragaszkodtak egy nemzet pusztulásába szerzett vagyonhoz. A magyar nemzet a legnagyobb erőfeszitésével sem tudta elérni megközelitőleg sem azt az életszinvonalat, amelyet más országok fele annyi munkával elérhettek. Meg kell semmisiteni ezt a békét, mert ez vette el a magyar nemzet életlehetőségeit és ami a magyarnak legdrágább, milliós magyar testvérek szabadságát, nemzeti önérzetét és becsületét. Ez sodorta Magyarországot lassan és biztosan az 1944. márciusi és októberi katasztrófa felé, nem pedig a reakciónak nevezett revizionizmus. Ezért kell ezt a békét semmisnek tekinteni.

2./ Módositani kell a Magyarországgal 1944.decemberében kötött fegyverszüneti egyezményt.

Magyarország első nemzeti kormánya 1944.decemberében nem láthatta előre, hogy Magyarország milyen rettenetes kifosztott állapotban, rommá pusztitva és teljesen leszegényedve kerül ki a felszabadító harcok befejeztével ebből a szörnyü háborúból és nem láthatta előre, hogy a felszabadító hadsereget és utána az még tekintélyes számu megszálló ala-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

kultúrokat mennyi idoi kell élelmeznic. Nem látható előre, hogy majdnem teljesen elpusztultak azok az értékek, amelyek a jóvátételi terheket fedeztük volna. Gépek, szerszámok, berendezések nélkül holódik a magyar mezőgazdaság és ipar is. Ezt is nem tudja elérni a munka mennyisége és minősége a normális szánvonalat és azért is, mert élelem hiányában is az éhező munkás erőfeszitése kötelességbeejtően megadó. Nincs áru. Az állatállományból csak 20% maradt meg. Ebből nem lehet dolgozókat élelmezni, hadsereget ellátni és jóvátételt fizetni. Ezért kell csökkenteni a jóvátétel nagyságát az ország teherbiróképességéhez mérten. A Szovjetunió eddig is tapasztalt megértésére apellálunk és kérjük, hogy segitsen. A teljesitési idejét olyképpen kell kiterjeszteni, hogy az ország talpraállitásához, illetve erőgyüjtéséhez legalább két-három évig tehermentesitve legyen.

A stabilizáció sok vagon árunnyal és sok munkával nem biztositható, ha a jóvátételi terhek a gyenge felszerelés miatt lecsökkent munka eredményét igen nagy mértékben feleméstik.

Ha ebben a tekintetben segitséget nem kapunk, akkor Magyarországon az Unrra sem tud segiteni, mert az egyik oldalon befolyt erő a másik oldalon csökken.

3./ A csehszlovákiak magyarlakta területeket magyar-szlovák vegyesbizottság határozza meg és onnekről a területekről Csehszlovákia vonuljon ki és adja át a magyar államnak népével és egész vagyonállagával együtt. Az erőszakos kitelepités vagy betelepités folytán megváltoztatott eredeti helyzetet vissza kell állitani, illetve az etnikai helyzet megállapitásánál a mai állapotot figyelembevenni nem szabad.

A béketárgyalások még el nem kezdődtek, máris a legfóktelenebb üldözésnek vannak kitéve a csehszlovákiai magyar testvéreink. Minden emberi jogtól megfosztják, vagyonukat elveszik, közülük igen sokat elhurcolnak s az elhurcoltak családjait szörnyü nélkülözésnek és az éhhalálnak teszik ki. Ilyen eszközökkel kényszeritik őket arra, hogy magyarságukat tagadják meg.

Mit várhatnak azok a szerencsétlen magyar testvéreink, ha majd egy békeszerződés végleg elszakitja őket hazájuktól. Csak további és még féktelenebb üldözést. Ebben a kassai e gyezmény szerint az u.n. csehszlovák kommunista párt is a magyarok üldözésére siet, mert megévá tette azt az álláspontot, hogy Szlovákiát mentesiteni kell a magyaroktól. Ezt hangoztatja az uj csehszlovák kormány miniszterelnöke és ezt kérték a párisi békeelőkészitő konferenciától. Követeljük tehát minden szlovákiai magyar testvérünket, d e t e r ü l e t t e l e g y ü t t, mert a magyar is, meg a föld is ezer év óta a miénk. Erről egyetlen magyar sem mondhat le soha! Nem kisebbségvédelem kell nekünk, hanem kell minden szál ember és minden talpalattnyi föld, ami magyar.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

4./ Kárpátalja magyar többségű területeit Magyarországhoz visszacsatolni. Ezt kérjük a nagy Szovjetuniótól, ahol a népek szabadságát és önrendelkezési jogát mindig tiszteletben tartják.

Kárpátalja magyar területe és magyar népe szivvel-lélekkel magyar. Magyar a nyelv, magyar a kultúra és ezeken a szétválaszthatatlan kapcsolatokon kívül történelmi és földrajzi szempontból sem volna indokolt őket hazájuktól elválasztani. Ez Magyarországnak sokat jelent. A hatalmas Szovjetunióban pedig olyccsekély volna ez a terület, hogy ezt egy meglévő egységtől szétválasztani és egy nagy organizmus keretében külön beszervezni, minden emberi szempontból mérőben célszerűtlen és oktalan volna.

5./ Gazdaságilag helyrehozhatatlan veszteséget jelentene a magyar jövőre nézve Erdély elvesztése. Erdély nélkül nincs magyar élet. Ezért és a magyar-román ellentét végleges felszámolása céljából is, ezt a kérdést megnyugtatóan kell elrendezni. Ebből a szempontból két megoldás lehetséges:

a./ a történelmi és földrajzi értelemben vett Erdély a Királyhágótól kezdve független, önálló magyar-román nemzeti állam legyen, a nem erdélyi részek, Temes, Torontál, Arad, Bihar, Szatmár, Szilágymegyék pedig csatolásának visszavonása Magyarországhoz. Ugyanakkor a politikai egyensúlyi versengés kizárása céljából pedig Románia, a független Erdély és Magyarország államszövetség alakjában egy teljes gazdasági és politikai egységbe lépjen.

b./ Amennyiben Románia ezt a megoldást el nem fogadná, abban az esetben román-magyar államszövetségű politikai és gazdasági egység mellett a most román megszállás alatt álló egész Erdély két részre osztódjék: nyugat-kelet irányban a Maros mentén kijelölendő határvonal által Tövisig, onnan pedig a vasuti vonal mentén keletre ugy, hogy az egész székelyföld magyar fennhatóság alá kerüljön.

A magyar nemzet életlehetőségének feltételeit fel nem adhatja. Bányáink szénmennyisége csak rövid ideig fogja biztositani a magyar iparnak ma is szükösen kielégitett üzemanyagszükségletét, valamint a vasut fütőanyag szükségletét. Vizienergiaforrásokra van szükségünk. Erdélyi területeinken ezek bőségesen rendelkezésre állanak. Szükségünk van erdeinkre. Tüzifát, bányafát, épületfát kell előteremteni az ország életmenetének és ujjáépitésének biztositására. Só, érc- és bauxittelepeink vannak Erdélyben. Nem lehet fenntartani továbbra azt az igazságtalanságot, hogy Magyarország népe ezeket a legfontosabb életfeltételeket tartalmazó ezeréves területeit elveszitse. Az ipari fejlődés helyett hanyatlás állana be. Munkásaink nagy része a nyomoruság elől ismét csak kivándorlásra volna kényszeritve. Ebbe a magyar nép sohasem nyugszik bele! A megbékélés helyett örökös békétlenség keletkezne. A most ajánlott megoldás minden problémát megoldana és végre begyógyulhatnának az évszázados ellentét és harc sebei i. A területi [illegible] egy poli-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

tikai egység ugy a belső, mint a külső békét örökre biztositaná. A német kényszeruralom is azért tudott reánk nehezedni, mert két szomszéd még örökös ellentéteit használta ki egy harmadik a maga javára.

6./ A népek önrendelkezési joga alapján kérjük Jugoszlávia tulnyomóan magyar lakosságu területeinek visszacsatolását. Ez a Ferenc József csatornay vonalán haladó szerb határig, továbbá a Dunántul és Muraköz. Kérnünk kell ezt azért, mert még a baráti Jugoszláviában sem mentesülnek magyar testvéreink az elnyomatás alól. Mi szükségeskelhet a világbékének arra, hogy magyar földön egységes magyar tömegek idegen uralom alatt elnyomatásban és üldöztetésben részesüljenek.

7./ A trianoni békeszerződés következtében keletkezett összes jogfosztó rendelkezések következményeit hatálytalanitani kell. A trianoni határokon tulról kitelepitetteknek és utódjaik szabad visszatérését biztositani kell, az odatelepitetteket pedig eredeti hazájukba kell visszavonni.

8./ Ezeknek a megoldási terveknek tárgyalási alapul történő elfogadása mellett az egyesült nemzetek és a nagyhatalmak utasitsák az érdekelteket közvetlen tárgyalások azonnali megkezdésére és tüzzenek ki erre sürgősen egy megfelelő időpontot. Abban az esetben, ha az érdekeltek két hónapi tárgyalás után megegyezni nem tudnának, egy döntőbiróság határozzon, amelynek tagjai a négy nagyhatalom képviselőin kivül az érdekeltek által felkért három-három ország külügyminiszterei lennének. A tárgyalás eredményének az érdekelt államok belpolitikai vonatkozásban történő biztositása céljából a kiküldöttek bizottsági kormánypárti és ellenzéki tagokból egyenlő arányban kell legyenek.

A tárgyalások teljes befejezéséig négy nagyhatalom egy-egy képviselőjéből és ezek által választott elnökből álló bizottság ellenőrzése alá kell helyezni az egész vitás trianoni területet.

Ezek azok a megoldások, amelyeket a magyar nemzet elfogadhat és el is fogad, de az a legkevesebb, ami biztositaná a magyar nemzet gazdasági fejlődését és belső nyugalmát és a Dunavölgye békéjét.

Nem fogadhatja el Magyarország azt a célzatos rosszindulatu beállitást, hogy Magyarországnak jószomszédi viszony fenntartása érdekében mindenről le kell mondania, mert jó béke nélkül nincs és nem is lesz jószomszédi viszony. És ha erre nekünk szükségünk van, akkor arra szükségük van a szomszédainknak is. Uj szabad világot nem lehet ugy felépiteni, hogy egyik kézben szerszám, a másikban fegyver legyen. Hogy valaki egyik szemmel a munkát nézze, a másikkal pedig azt lesse, hogy vajjon szomszédja nem akar-e rátörni. Az igazságtalan béke pedig ezt a helyzetet teremtené. A megkárositott fél a jó alkalomra les, a másik fél pedig ettől óvakodik. Nem barátság az, ahol csak az egyik fél áldoz és csak a másik fél huzza a hasznot.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A délkeleteurópai békéért mi áldozunk legtöbbet még akkor is, ha a most ajánlott megoldást fogadjuk el. Hozzanak tehát áldozatot azok is, akik a trianoni igazságtalanságból hasznot huztak.

Ünnepélyesen, de határozottan bejelentjük, hogy a magyar nép más békét el nem fogad, és ránk kényszeritett béke bilincseit, mi,vagy utódaink a legelső alkalommal le fogjuk rázni magunkról. A ránk kényszeritett békét erkölcsileg magunkra kötelezőnek nem tartjuk.Mint ahogy a trianoni békét sem tartottuk annak.

Egy igazságtalan békét a történelem előtt magyarázni nem lehet.

Az a háboru nem az igazságtalanság, hanem a szabadság háboruja volt.

Az Atlanti-Charta,a jaltai, krimi,stb. egyezmények, a San-Franciscoi alapokmány, mind azt az alapelvet fektették le, hogy az uj békének a szabadság, az etnikai, földrajzi, gazdasági és történelmi határok elvein kell felépülni. Miért kell tehát Magyarországtól elvenni olyan területeket, amelyekhez a fenti összes feltételek szerint joga van.Miért kellene Magyarország gazdasági kifosztásával milliós magyar tömegeket idegen államokba kényszeriteni,amikor a magyar hazával szorosan összefüggő területeken élnek egységes tömbökben, szabad fejlődésükre pedig a magyar határon kivül semmiféle biztositék nincs.

Nem az a demokratikus világrend,hogy hatalmas tömegü népeket szakitsanak el nemzetük egységétől. Ne igérgessenek az elszakitandó magyaroknak szabadságot és demokráciát, mert az idegen demokráciára és az ő szabadságukra semmi szükség nincs.

Aki pedig közöttünk ebben az országban más álláspontot foglal el, az a magyar haza és a magyar nemzet ellensége, annak a magyar hazához és a magyar nemzethez semmi köze nincs, azt a magyar nép fogja az országból kisöpörni.Az ilyeneknek nincsen joguk a magyar nemzet érdekeit és létét érintő fontos és döntő kérdésekben nyilatkozni és őket meg sem lehet hallgatni.

A sokat hangoztatott szabadságról nem mondhatunk le azon a cimen, hogy háborut vesztettünk.A háborut nem mi inditottuk,annak inditásában nem volt részünk és nem is mi vivtuk.A győzőket a győzelemhez nem saját magukat,hanem az Isten segitette hozzá,aki a győztektől számonkéri a szabadság és emberi jogok nevében tett szent fogadalmakat és igéreteket és azt, hogy vajjon a győztekkel győzött-e az igazság?

Mi azt kérjük, hogy ne a győző rendelkezzék a legyőzöttekkel, ne a jutalmazás vagy büntetés elve érvényesüljön, ne a hatalmi érdekcsoportosulás szempontjai,hanem az Atlanti Charta,a jaltai, krimi,londoni stb.egyezmények, a San-Franciscoi alapokmányban vezérszemekként szereplő szabadság, egyenlőség és igazság szempontjai érvényesüljenek,az önrendelkezési jog, etnikai,földrajzi,történelmi és gazdasági szempontok annál is inkább,mert az egyesült nemzetek vezetői, Wilson, Roosevelt, Churchill, Litvinov, Benes, Hymans, Politis, Lange, Bidault, Byr-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

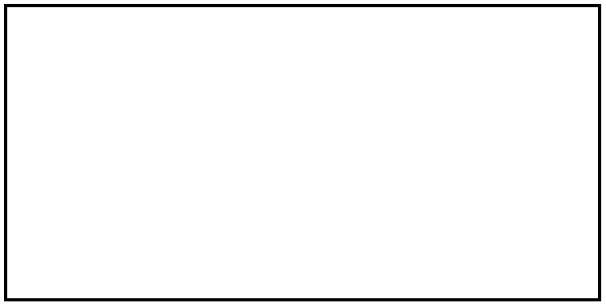

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

SECRET

25X1

Miniszterelnök Úr !

A Független Kisgazdapárt Gazdaságpolitikai Bizottsága folyó hó 14-én tartott ülésén foglalkozott a közgazdasági élet legfontosabb kérdéseivel, melyek közül a bizottság megbízásából van szerencsénk előterjeszteni ezirányú tárgyalásaink során ismertetettek közül a alábbiakat:

1./A forint vált bevezetése alkalmával jelentkezett rendkívüli pénzszűke, amely jelenleg is tart hatásaiban káros következményekkel jár, sőt már jórészt odáig is az egész magyar gazdasági életre, mind a mezőgazdaságra, mind az iparra, mind pedig a kereskedelem vonalán. Ezek a káros hatások a termelés ütemének lassulásában, bizonyos egyes vonatkozásaiban kiesésében, vagy megszűnésében mutatkoznak, amelynek végső következménye a munkanélküliség lesz. Ezeknek a káros hatásoknak a kiküszöbölése országos politikai és gazdasági érdek.

2./ A pénzszűke egyik legsúlyosabb következménye elsősorban a munkabérek folyósításánál jelentkezett. Az ipari vállalatok és ezt követően a kisipar nem tudta és tudja a megdolgozott munka bérét kifizetni annak ellenére, hogy minden erőfeszítést megtett ennek érdekében. Ennek egyik hatása abban jelentkezik, hogy a könnyen romló mezőgazdasági üzemi termékeknek a városi fogyasztóközönség részéről való felvásárlása nem következhetett be és nagymennyiségű mezőgazdasági termény ment el és megy veszendőbe. Politikai következményei is vannak a munkabérek ki nem fizetésének, amelyeket

SECRET

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

hátterében lapuló elemek igyekeznek politikailag kiélezni a maguk érdekében és azon túlmenően a koalíció többségi pártjával: pártunkkal szemben. Amidőn a gazdaságpolitikai bizottság ezzel a kérdéssel foglalkozott, úgy határozott, hogy a párt és a kormány egyik legfontosabb feladata ennek a kérdésnek haladéktalan kedvező megoldása.

3./A mesterséges pénzszűke másik legfontosabb következménye az, hogy gazdasági életünkben a termelést megakasztotta azáltal, hogy az anyagbeszerzésének folytonosságát hitelhiány folytán megszakította. Elsősorban érintette ez azokat az iparokat, amelyek a mezőgazdasági termelvények felvásárlásával és feldolgozásával foglalkoznak, így a konzervipart, malátaipart és érinteni fogja a bor felvásárlását, tárolását és feldolgozását is. Ezek nagyrészt olyan cikkek, amelyek nem tárolhatók, tehát azonnali felvásárlásuk és feldolgozásuk elmaradása esetén kárbavesznek. Ezáltal az egész nemzeti jövedelmet és nemzeti vagyont éri pótolhatatlan veszteség.

Fennakadást okozott a pénzszűke a mezőgazdasági cikkeket feldolgozó iparágak anyagszükségletének fedezésénél is. Ennek következményei nemcsak az ipar foglalkoztatottságára, hanem mezőgazdaságunk ellátására és jövedelmezőségére is károsan hatnak ki.

Ez különösképen figyelembevevendő amiatt is, hogy a jóvátételi kötelezettségünk volumenjének csökkenése folytán munkalehetőségek szabadultak fel egyéb célra való termelésre, így többek között a mezőgazdasági termeléshez szükséges gépek, eszközök és egyéb cikkek gyártásánál is, amelyekkel a mezőgazdasági termelést fokozhatnánk. Ezeket a lehetőségeket kellő forgótőke hiányában nem tudjuk szükségszerűen kiaknázni.

4./A pénzszűke által feltételezett hatásokat fokozta az a

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

körülmény, hogy a termelés nem tud hozzájutni a már leszállított, vagy egyébként eladott termelvények, így nevezetesen a jóvátételi szállitások, a Vörös Hadsereg részére történt szállitások, állami megrendelések, export célra történő áruvásárlások ellenértékéhez sem.

5./A Független Kisgazdapárt Gazdaságpolitikai Bizottsága tisztelettel javasolja és kéri a következő intézkedések haladéktalan eszközlését a fentvázolt nehézségek kiküszöbölése érdekében:

a./ a termelés számára a megdolgozott munkabérnek kifizetésének szükséges összegek 100 %-os rendelkezésre bocsátását,

b./ a termelés folyamatossága érdekében szükséges forgótőke /igy pl.anyagbeszerzésre/ hitel formájában való rendelkezésre bocsátását,

c./ haladéktalan intézkedést a jóvátétel és a Vörös Hadsereg számára, az állam számára, vagy export célra történő áruszállitások ellenértékének kifizetésére, illetőleg megfelelő áruhitelek nyujtására,

a./ a rendelkezésre bocsátandó összegek, hitelek felhasználását illetően a legszigorubb ellenőrzést tartja a bizottság szükségesnek,

e./a pénz egészséges forgásának biztositása érdekében szükséges olyan iparcikkek termelését biztositani elsősorban, amelyek a mezőgazdasági szükségletek, Ugyancsak előnyben részesitendő az import-szükségletünk érdekében kivánatos exportra való termelés.

A Gazdaságpolitikai Bizottság a fentiekben előterjesztett legsürgősebb teendőkön kivül a gazdasági életet érintő egyéb kérdésekkel a legközelebbi ülésén fog folyamatosan foglalkozni, amikor is egyik legfontosabb problémánkkal, az agrár-ollo kérdésével

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

foglalkozunk és u:y ebben, mint egyéb közgazdasági vonatkozásu kérdésekben megfelelő el'terjesztéssel fogunk élni.

Budapest,1946. augusztus hó 19.

Hazafias tisztelettel

a Gazdaságpolitikai Bizottság megbízásából:

nemzetgyülési képviselő
a Bizottság ügyvezető elnöke.

N a g y F e r e n c urnak
magyar miniszterelnök.
B u d a p e s t.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

GÁTI FÉLE GÁZTÜZELÉS LOKOMOTIVOKHOZ.

I. Próbajáratok: 22128-as lokomotivval 5.000 km.-en.

a./ A mozdonynak az eddigi szabályok szerint 15 km/óra sebességre való terhelése mellett 35 km/óra sebesség volt kifogástalanul elérhető. Tehát 133 % tűzterhelhetőség.

b./ Légfelesleg 0.07 - 0.15 gáznál /szénnél 0.50 - 1.00/.

c./ Tűrbéhőmérséklet állandóan 980°- 1050° C.
Elmarad a széntüzelésnél elkerülhetetlen, rövid időközökben való hideg levegőbetódulás s ezzel a tűzszekrény dilatációs alakváltozásai is elmaradnak. Ezért nem kell vörösréz tűzszekrény, hanem megfelel vastüzszekrény is.

d./ 5.000 km után tűzszekrényvizsgálat volt. Eredmény változatlan. Szénnél mindig volna hiba a tűzszekrényben.

e./ Tűzfelügyelet /kiszolgálás/ minimális munkát igényelt. Fűtő egyéni hibái kiesnek.

II. A próbajáratok alapján számított tüzelőanyag-költségek.

f./ Ipari gázfogyasztás:
2.27 m3 7800 Cal. gáz/100 t.km. = 17.700 Cal. = 0.52 ft/100 t.km.

Üzemi szénfogyasztás
6 kgr 4350 Cal. szén/100 t.km = 26.100 Cal. 0.72 ft/100 t. km.

Csak a tüzelőanyagfogyasztási adatok tulajdonképen csak a mozdony egy-egy megszokítatlan üzemi idejére vonatkoznak s s ezért a széntüzelés további hátrányai ezekben nincsenek is benne.

III. További előnyök:

g./ Mozdonykihasználás ideje 50 %-ao növekszik, mert elmarad a kazántisztítás, a korom és hamu eltávolításának mindennapos munkája. A kazán tiszta marad. Ennek következménye

h./ a tüzelés kiváló hatásfoka is. A gáztüzelőanyagból a gőzbe átment kalória 85-87 % /szénnél 35-38 %/.

i./ Hatósugár 50 %-ao növekszik.

j./ Mozdonyjavitási költségeknél 50 % megtakaritás. Óvatos becslés. /l. d./ alattiakat./

k./ Mozdonytüzveszély megszünik.
a., gyujtogatás elleni kárbiztositási tételek elmaradnak és
b., bizonyos tűzrendészeti rendszabályok a szerelvények összeállításánál elhanyagolhatók lesznek.

l./ Tüzelőanyagkezelés, - tárolás, - rakodás költségei elesnek.

m./ Veszendőbe menő gőzmennyiség kiszámitható. Fontos nemzetgazdasági érdek.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

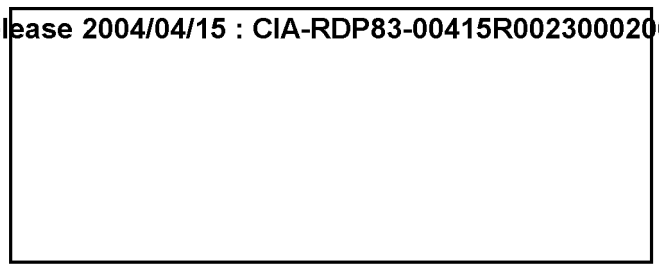

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

BEST COPY

Available

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

SECRET

[illegible]

[illegible] magyar mezőgazdaság [illegible] vizéről.

Magyarországon [illegible] háborús az élelmiszer helyzet. Az [illegible] termelését és mezőgazdaságunk [illegible] vagyon [illegible], hogy az előbbi adatok világosabbak legyenek:

Konzerviparunk.

A háború előtti kapacitást az 1938.évi részletes statisztikai adatok, a háború utáni helyzetképet pedig a Földművelésügyi Minisztériumnak az elmúlt év őszén végzett felvételei adják. Ezek szerint:

1./ Lekvárok. A háború előtti 700.000 db üvegből maradt 368.961 db, tehát az állomány 36.5 %-a - részben más minőségben.

2./ Savanyúságok. A háború előtti 130.438 db üvegből maradt 108.042 db, tehát az állomány 80.- %, de ugyanúgy mint a lekvárnál - nagyobbrészt más minőségi fokon, mint a háború előtt. Ezen csökkenést részben a jobb minőségi igények sodorták el.

3./ Tartósítók. A háború előtti 14.250 db üvegből megmaradt 9.300 db, azonban ezeknek csak 49.6 %-a maradt üzemképes állapotban, tehát 49.6 %, de ezek is leromlottak, rossz állapotban.

4./ Szárítók. A háború előtti [illegible] gépből [illegible] maradt. A minőségük azonban a háború [illegible], és alkatrészhiány, de főleg azért, mert [illegible] nagyüzemi termelésünk a [illegible] a kisüzemi háztartásokban [illegible] termelésünk alig [illegible].

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Ha a mezőgazdaságban alkalmazott vonóerőt kettős l'-
[illegible]egységre számítjuk át / 1 lófogatnegyed egyenlő 1. [illegible]-fo-
gat, . traktor, 1.7 [illegible] teljesítménnyel/, akkor a háboru e-
lőtti [illegible] egységből csupán 2. [illegible] egység, vagyis számszerűleg
1.5,5 áll a termelés és szállítás [illegible]-látására, le oz is minőségi-
leg [illegible] romlott állapotban.

Külföldi [illegible] elvégzendő munkák.

A vonóerőnek első és legfontosabb munkaterülete [illegible]nál
a [illegible] külföldi talajmunkáknál látjuk a hiányt, a következő hely-
zetképet [illegible]zük:

Az országos szántóterületből - 6[illegible]. a holt évelő
növényzet [illegible]számításával - 3.1 millió holdra [illegible]nyel talajmunkát.

A háboru előtt az őszi a munkahónap alatt /szept.-nov./
a rendelkezésre álló vonóerő elvégezte a szántóföldi munkáknak
mintegy 2/3-ad részét, a tavaszi két munkahónapra /márc.-ápr./
maradt tehát a munkának kb. 1/3-ad része.

Vegyük: az őszi tarvason az eredetileg talajmunkának
a háboru előtti 1/3-ad helyett majdnem 2/3-át, az őszi kivel kétsze-
resét kellene elvégezni, e helyett csak 41.%-ban rendelkezésre
álló vonóerőnek legalább négyszeres munkát kellene teljesítenie,-
ami lehetetlen.

Biztosra vehető tehát, hogy a tavaszi szántás-vetési
munkák során erősen romlanak, ami nagymérvű terméscsökkenéssel
jár, másban pedig jelentékeny terület vetetlenül marad.

[illegible]sítés és annak várható eredménye.

Rendkívüli segítséget jelentene az amerikai hadsereg
[illegible]nemzetközi szállításból minél többet rendeltetésre, a.n. "zöldnek"
munkábaállításra, amelyek a tavaszi talajmunkák mellett, a nyár e-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

...ítől kezve a ...nemzőjük ... tos pótkosnikkal a termények szállítá-
...sát is végezhetnék, mint ahogyan azt a kult év ...n lefolytatott
...sai alkalmával is tapasztalták.

... a szóban forgó ... mezőgazdasági, mint pedig a közlekedés
szempontjából életbevágóan ... előnyök ... jóval ..., a vető-
gép, a gépkocsi mellett, a növényi ... pótló ember ... - bizonyítható
az is, hogy ... hhoz, ... a ... földes táblai parkban,
magával hozva ... -, ... jobb ... pillékot és nagyobb jö-
vedelmet ad, mint termés ... tényező hiányzik: a vonóerő.

... holdon hold föld, ami termést hoz, 2-3 millió kalóriát ad,
- ez két ... mély évi szükségletének felelni. A termés értéke pedig ét-
kezésben mintegy 1.5 búzabeli pengőt, ill. ... kollórt ... nt.

... jeep ... vonási ... -60 munkanapon ... legalább 20 kat.
holdi föld termővé tételét tenné ... tővé, - tehát:

minden 100 darab jeep biztosítása 20 ... holdnyi földön
4 ... évenként, évi élelmi ... szükséglet ... mennyiségét
és ... 3 millió holdon ... termőképességi ... tett ten-
ne ... métővé.

... ..., 1946. ... hó 1.

Földmivelésügyi Minisztérium részéről:	Agrártudományi Egyetem részéről:	Újjáépítési Minisztérium részéről:
Kiss Vilmos s.k. a termelési Főosztály vezetője	dr. ... Béla s.k. ... Állami Intézet ...	Sárközi János s.k. államtitkár

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

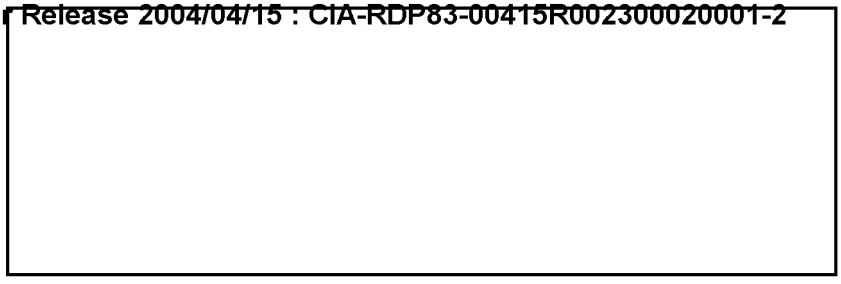

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Másolat

Budapest, 1945. szeptember hó 1-én.

SECRET

PRO MEMORIA

Az orosz jóvátétel általunk ismert azon tételeiről, melyeknél a dollár ár és az 1938.évi pengőár / 1 $ = 5.15 P / között nagyobb diszparitás mutatkozik.

Tételszám	az áru megnevezése	Egységár				Összesen	
		Orosz ár	Belföldi ár			Orosz ár	Belföldi ár
		Dollár	Pengő	Dollár	%	Dollár ezrekben	
44.	esztergapad	1.o35	11.ooo	2.136	1o7	258.75	5o3.8o
45.	"	1.325	16.ooo	3.1oo	134	993.75	2.325
46.	"	1.44o	16.5oo	3.2oo	122	792	1.76o
47.	shaping gyalu	69o	6.5oo	1.26o	82	483	882
51.	radial furógép	2.o7o	26.ooo	5.o4o	142	1.138.5o	2.772
54.	5 to.uti gőzhenger	1.ooo	12.ooo	2.33o	133	5	11.65
56.	bányacsille	1o5	5.ooo	97o	83o	525	4.85o
57.	"	92	2.2oo	427	35o	276	1.281
58.	centr.sziv.motorral	29o	5.2oo	1.o1o	25o	34.8o	121.2o
59.	" " "	345	7.ooo	1.36o	29o	41.4o	163.2o
61.	" " "	69o	11.ooo	2.136	21o	179.4o	555.36
64.	aluminiumdugattyu	1.5	23	4.5	2oo	15o	45o
68.	sujtólégbiztos el.motor	55	1.5oo	293	435	825	4.395
69.	" " "	115	2.5oo	485	32o	517.5o	2.182.5o
7o.	" " "	22o	5.5oo	1.o68	385	33o	1.6o2
73.	3 fázisu kapcsoló	9.2	125	24.4o	167	55.2o	145.8o
75.	Edison normfoglalat	1o.35	225	43.6o	32o	83.3o	3.o.9o
78.	25 amp.biztositék	1.9o	4o	7.8o	31o	15.2o	57.6o
136.	közp.fütési kazánok	7o.ooo	1.35o	1.35o.ooo	277	7o	262.4o
137.	radiátor	1	22	4.5o	35o	8o	36o
138.	lokomobilok generát.	2.3oo	2.5oo	4.87o	112	957.5o	2.o3o.79
14o.	lokomotiv	4o.ooo	36o.ooo	169.9oo	75	21.ooo	36.696.5o
141.	"	1o.ooo	1oo.ooo	19.417	94	8o	155.34
142.	nyitott vagon	3.1oo	6o.ooo	11.68o	278	14.384	54.175.2o
143.	tartál kocsi	4.3oo	7o.ooo	13.622	216	3.44o	1o.897.6o
144.	hídszerkezetek	9o	9oo	175	94	2.566.8o	4.991
146.	tengelyek	65	8oo	156	14o	1.462.5o	3.51o
151.	vasuti váltó	9o	1.ooo	194	114	1.8oo	3.88o
16o.	acéllemezek	5o	6oo	116	132	12.4o5	28.779.6o
161.	acélgyártmányok	75	4oo	77.5o	3.5	879	9o8.3o
162.	sinek,szerevényeikkel	48	38o	72	5o	15.648	23.472
164.	szénacl gyártmányok	76.8o	1.5oo	3oo	295	112.13	438
165.	molybdenacél	125.5o	2.ooo	388	21o	21.96	67.9o
166.	szénkeöntvény	72	8oo	156	116	127.o8	275.34
						81.737.77	195.3o8.98
127.	tejeskanna aluminiumból hermetikus zárral 4o lit.	7	36.o5	26	272	28o	1.o4o
135.	gázgenorátorok	9.75o		3o.ooo	2o8	994.5	3.o6o

A belföldi ár 41.6o $ -t kapjuk meg.

Megjegyzés:

Ha a belföldi árra 15 % felárat is érvényesíthettünk volna, úgy a $ arány még tovább romlik.

KM.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A BÁRÁNY ÁRVETÉSE ÉS ADOTEHER.

	Költs.	Ill.adó	Egyn.adó	Forg.adó	Any.jár	Illeték	Összesen
1.04 kg. kenyáru	27,33	-.35	3.66	3.48	-.20	-.05	7.74
70 dk.vixos	27.97	-.35	3.70	3.54	-.21	-.04	7.84
	55.30						
szla.bélyeg	9.90	-	-				
kellék	5.11	-	0.31	8.48	1.22	-.20	9.90
munkabér	7.60	-	-	0.51	-	-.02	-.84
szoc.teher	1.98	1.98	-	-	-	-	-
brutto haszon 28%	20.89	-.40	6.46	-.60	-	-.03	1.98
ill.adó	-.95	-.95	-	-	-	-	7.49
							-.95
	101.65	4.03	14.13	16.61	1.63	-.34	36.74
forg.adó any.jár. ip.fejl.j.	12.62	-	-	10.38	2.04	-.20	12.62
	114.27	4.03	14.13	26.99	3.67	-.54	49.36

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	adópengő	dollár	adópengő
1946. I.7.	1.08	312.500	289.350
8.	1.09	340.000	311.927
9.	1.10	385.000	350.000
10.	1.10	435.000	395.455
11.	1.09	450.000	412.845
12.	1.08	490.000	453.704
14.	1.07	507.500	474.300.
15.	1.08	557.500	516.203.
16.	1.10	580.000	527.273
17.	1.15	612.500	532.609
18.	1.17	630.000	538.462
19.	1.23	645.000	524.391
21.	1.28	615.000	480.468
22.	1.33	595.000	447.369
23.	1.35	625.000	462.963
24.	1.41	642.500	455.674
25.	1.44	660.000	458.333
26.	1.50	682.500	455.000
28.	1.55	705.000	454.839
29.	1.56	715.000	458.334
30.	1.63	747.500	458.589
31.	1.64	787.500	480.183
1946. II.4.	1.70	850.000	441.176
5.	1.70	825.000	485.294
6.	1.96	797.500	406.888
7.	2.16	822.500	380.797
8.	2.29	812.500	354.803
9.	2.36	870.000	368.644
11.	2.42	945.000	390.496
12.	2.45	1,042.500	485.510
13.	2.54	1,150.000	452.756.
14.	2.63	1,330.000	505.703
15.	2.71	1,610.000	594.096
16.	2.90	1,812.500	625.000
18.	3.12	2,087.500	669.071
19.	3.41	2,012.500	590.167
20.	3.90	2,112.500	541.682
21.	4.17	2,350.000	563.550
22.	4.56	2,437.500	534.540
23.	5.39	2,600.000	482.375
25.	6.25	2,912.500	466.000
26.	7.16	2,900.000	405.028
27.	8.82	2,825.000	320.295
28.	9.85	2,800.000	284.264

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	adópengő	dollár ezer	adópengő ezer
1946.III.1.	1o	2.95o	295
2.	1o.64	3.55o	333
3.	12.15	—	v.
4.	12.15	4.ooo	33o
5.	12.9o	3.8oo	295
6.	13.3o	3.75o	282
7.	13.92	3.95o	284
8.	14.4o	3.9oo	271
9.	14.7o	4.4oo	3oo
1o.	14.9o	—	v.
11.	14.9o	4.5oo	3o2
12.	16.3o	4.85o	297
13.	16.8o	5.6oo	334
14.	17.2o	6.3oo	366
15.	18.4o	—	ü
16.	18.4o	7.55o	41o
17.	19.2o	—	v.
18.	19.2o	7.85o	4o9
19.	2o.3o	8.9oo	438
2o.	21.9o	9.9oo	452
21.	23.9o	11.ooo	46o
22.	24.8o	13.6oo	548
23.	27.6o	15.8oo	573
24.	3o.2o	—	v.
25.	3o.2o	14.ooo	464
26.	3o.2o	14.ooo	464
27.	33.-	13.85o	42o
28.	35.-	15.ooo	428
29.	38.-	17.ooo	448
3o.	42.-	17.ooo	4o5
31.	44.-	—	v.
IV.1.	44.-	18.3oo	416
2.	51	2o.ooo	4oo
3.	56	22.5oo	4o2
4.	59	21.ooo	356
5.	59	19.5oo	33o
6.	67	21.5oo	321
7.	76	—	v.
8.	76	24.ooo	316
9.	86	25.ooo	291
1o.	91	27.75o	3o5
11.	1o2	34.ooo	334
12.	1o6	4o.ooo	377
13.	12o	46.5oo	387
14.	133	—	v.
15.	133	54.5oo	41o
16.	155	62.ooo	4oo
17.	17o	68.ooo	4oo
18.	194	74.ooo	382
19.	215	87.ooo	4o5
2o.	232	1o7.ooo	462
21.	—	—	—
22.	—	—	—
23.	26o	115.ooo	442

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

	adópengő	dollár ezer	adópengő ezer
1946.IV.24.	32o.-	142.5oo	445
25.	395.-	17o.ooo.	431.
26.	415	184.ooo	444
27.	46o	194.ooo	421
28.	--	---	
29.	52o	212.5oo	4o9
3o.	57o	217.5oo	381
V.1.	--		
2.	63o	3oo.ooo	477
3.	78o	36o.ooo	462
4.	91o	49o.ooo	539
5.	--		
6.	112o	64o.ooo	571
7.	137o	697.5oo	5o9
8.	157o	8o5.ooo	513
9.	173o	935.ooo	54o
1o.	212o	1.13o.ooo	534
11.	256o	1.5oo.ooo	586
12.	--		
13.	295o	1.975.ooo	67o
14.	37oo	2.25o.ooo	6o8
15.	444o	2.5oo.ooo	564
16.	51oo	2.975.ooo	583
17.	65oo	3.9oo.ooo	6oo
18.	84oo	5.5oo.ooo	
19.	--	--	
2o.	1o9oo	7.35o.ooo	655
21.	145oo	9.8oo.ooo	676
~~22.~~		~~taxácio~~	
V.22.	174oo	13.5oo.ooo	775
23.	214oo	17.ooo.ooo	795

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

5.22.	17,400	13'500,000	775
23	21,400	17,000,000	795
26	29,300	19,500,000	665
25	40,000	24,000,000	600
27	56,000	34,000,000	589
28	71,000	41.5	584
29	85,000		

(33)

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

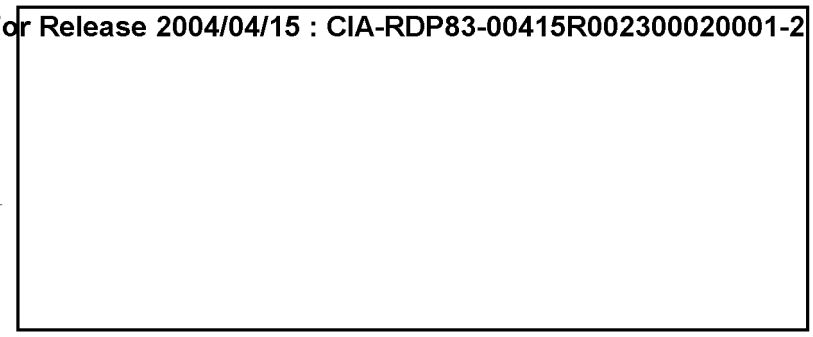

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Bulgária gyáripara.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

M a n i o v B e r t a l a n
Export - osztály

Bulgária és Magyarország mostani helyzetét összehasonlitva, mindenekelőtt meg kell állapitanom, hogy Bulgária a konsolidáció terén egy évvel előbbre van. Ez főleg onnan ered, hogy Bulgária nem volt hadszintér, csupán a főváros szenvedett aránylag sokat a bombatámadások következtében, ami elég volt ahhoz, hogy a gazdasági és politikai élet is egy időre megbénuljon.

Az átalakulás okozta nehézségeken Bulgária tuljutott ugyan, de vitathatatlan, hogy politikai téren ugy bel- mint külügyi fronton még sok rendezni valója maradt. Ez érthető is, hisz a sulypont most angolszász kézből Moszkvába csuszott át.

Belföldön már régen lázas munka folyik és a gyárak ez évre már elegendő orosz gyapotot kaptak feldolgozásra. A németektől - a gyors átállás következtében - rengeteg mozdony, vasuti kocsi maradt vissza, ugy hogy a vasuti forgalom most jobb mint volt. Személy és vagyonbiztonság kifogástalan.

Külfölddel a forgalom csak a diplomáciai viszony ujrafelvétele illetve a békekötés után fog csak megindulni. Eddig csak Szovjettel, Romániával és a csehekkel vették fel a kereskedelmi kapcsolatokat, de komolyabb forgalom csak a dunai hajózás megindulása után várható.

Magyarországgal való kereskedelmi kapcsolatok felvétele elé egyik ország hatósága sem gördit akadályokat, de mindezek dacára ez mégsem történt meg. Innen is,onnan is hetek-hónapok óta készül egy-egy kereskedelmi bizottság /onnan főleg alkalmi vásárlások céljából/ mint például a

bolgár Pénzügyminisztérium
" Propagandaügyi minisztérium
" főváros küldöttségei,stb.

mig innen a Kereskedelemügyi minisztérium
Balkánbizottság
MAVAG

megbizottai, de a beigért látogatások többnyire elmaradtak. Ennek a mai körülmények között csak örülni lehet, mert ilyen messzi utat csak akkor érdemes tenni, ha annak sikere valamelyest biztositva van.

A bolgár-magyar viszonylatban tehát jelentős forgalomra a közeljövőben sem számithatunk. Egy kereskedelmi szerződés hozhat ugyan valamelyes javulást, főleg a bolgár vasérceket illetően.

Vasércben Bulgáriának komoly készletei vannak heverőben, amelyek a Petroff valamint Ruda Rt. bányáikból származnak; nehezen kohósitható s ezért kevés érdeklődés mutatkozik iránta. A bolgár szükségletek a termeléshez viszonyitva igen csekélyek. Ennek következtében, valamint a folyamatba tett államosítások miatt, a kitermelés szünetel. Annak dacára, hogy a románok már vásároltak egy keveset ebből az ércből, itt konkurenciától nem kell félnünk s mondhatnám, hogy azt szinte a magyarok részére rezerválták.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az érc értéke azonban olyan összeget képvisel, amelyet Magyarország még mostani nehéz helyzetében is kompenzálni tudna olyan cikkekkel, amelyek a bolgár igényeket tökéletesen kielégitik. Hangsulyozni kivánom azonban, hogy az érc szállitása csakis a Dunán lehetséges.
Egyéb cikkekben az üzletkötés igen nehéz, mert a bolgár kereskedelem, ha nem is privilegizált, de irányitott, azaz a lebonyolitásban csak a külkereskedelmi hivatalhoz közelálló avagy politikai vonatkozásban érdekelt vállalatok vehetnek részt.

Dohány, bárány- és kecskebőrök még azok a cikkek, amelyeket Bulgária szállitani tud. Az előbbiért azonban cca. 3o - 5o % devizát igényel, hogy külföldi missioit pénzelhesse, mig a nyersbőröket főleg bérmunkára kivánják szállitani. Az ott kikészitett bőrök igényesebb - tehát a hazai - közönséget sem elégitik ki.
Rózsaolaj készletei és termelése az oroszok részére lettek lefoglalva.
Mezőgazdasági exportja nincs.

Korlátlan eladási lehetőséget biztositanak

mezőgazdasági gépeink /intenziv gazdálkodás/
technikai felszerelések
elektromos cikkek, motorok
autóalkatrészek
vegyi- és gyógyszerek
orvosi müszerek
egészségügyi berendezések
monopol-cikkek /öngyujtó, játékkártya,
Elzett lakat sacharin, tüzkő/
pénzverés, bérmunka

részére.

Óvatosság , kellő rezerváltság a bolgárokkal folytatandó tárgyalásoknál helyénvaló , mert kevés számu és változat nélküli kinálataikat ott helyezik el, ahol a legtöbbet keresnek rajta. Csak reális kötések betartását várhatjuk tőlük. Szentimentalizmust, barátságot ők csak elfogadnak, - de nem viszonoznak.

Budapest, 1946. junius 24.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

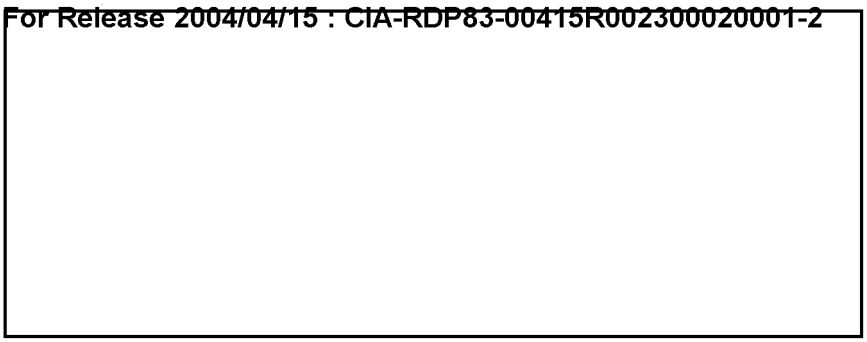

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

SECRET

Bulgária Jugoszlávia és Törökország gyáripara.

SECRET

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

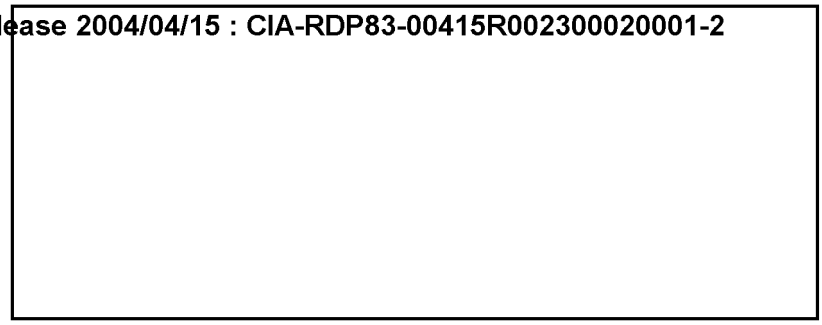

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

CRET

Törökország gyáripara.

CRET

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Törökország gyáripara.

Az Oszmánli török állam romjain ujjáéledt török köztársaság gazdasági célkitüzése abból az elvből indult ki,hogy fel kell számolni,meg kell szüntetni a kapitulációs korszakból visszamaradt függőségeket, saját tőkével olyan gyorsan,amilyen gyorsan csak lehet,kihasználni a török talajkincseket az egész nemzet javára.

Ipargazdasági tervének realizálása érdekében létesitette a török kormány azokat az intézményeket,amelyek ugyan "Bank" nevet viselnek, de lényegileg állami szervezetek és az ipari tervezés gyakorlati kivitelezésével lettek megbizva.Sorrendben a következő intézmenyek,"bankok" létesültek:

Türkiye Iş - Bankasi	(Törökország Munka Bankja)
Sümer Bankasi	(Szümér Bank)
E t i Bank	(Hetita Bank)

A csatolt 1.sz.kimutatásban részletesen felsoroljuk a bankok érdekkörébe tartozó ténykedési területeket,ill.iparvállalatokat.

Az iparositási tervek 5 éves programmok keretében nyertek megvalósulást.

Sümer Bank kötelékébe inkább a feldolgozó üzemek,mig az Eti Bank munkaterülete az ásványi kincsek kutatására,feltárására és értékesitésére vonatkozik.A "Türkiye Is_ Bankasi" nagystilü uzleti bank lett. Az évi mérlege igy alakult: 1924-ben 13.62 millió törökfont,1930-ban 78.09 millió,1935-ben 105.1 millió,1938-ban 150.7 millió törökfont.

Iparositási célokra külföldi tőkék is felhasználást nyertek, de minden esetben éberen vigyáztak a gazdasági függetlenség csorbitatlanságára.

1930-as évben kaptak 10 millió aranydolláros kölcsönt az Amerikai Török beruházási Testülettől.A Szovjet Uniótól 1934-ben 8 millió aranydolláros kölcsönt.1938-ban 10 + 6 millió angol font kölcsönt és végül Németországtól kaptak 150 millió R.M. értékü áruhitelt.Ide tartozik még, hogy a közelmultban az USA nyujtott 500 millió dolláros és Anglia folyósitott 100 millió angol fontos kölcsönt.

Nem kétséges,hogy a hatalmas kölcsönök rendelkezésre bocsátása ujabb iparositási tervek megvalósitását teszi lehetővé,de az is nyilvánvaló,hogy Törökország,gazdaságilag megerősödve feladta a Kemáli orthodox elvet,miszerint "mindent a saját erőnkből" s az Angolszász hatalmakkal való szoros és eredményes együttmüködésben látják a további gyors iparositás garanciáit,de nem utolsó sorban,exponált földrajzi fekvésükből származó nemzeti biztonság zálogát is.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A török-magyar árucsereforgalomra vonatkozó kimutatások mellékelve vannak. Ugyancsak csatoltunk egy jegyzéket is, melyben a felajánlható magyar árucikkeket soroljuk fel és hogy milyen török nyersanyagok ill. félkészgyártmányok érdekelnek bennünket.

Végül rá kell mutat nunk a közelmultban Törökországnak nyujtott USA és angol kölcsönök kikötéseire magyar vonatkozásban.

Ha iparvállalatok berendezéseinek szállitása magyar-török relációban egyenlőre érdemlegesen számitásba nem jöhet, sok parlagon hevertetett szellemi értékük van, mely "export" szempontból igenis számitásba jöhet. Magyar mérnökök, tudósok, különféle szakemberek részvétele, ill. munkavállalása a meginduló hatalmas méretü török iparositási tervek gyakorlati kivitelezésénél, ill. tervezési munkáknál olyan alapot és együttmüködési bázist teremt, mely re biztosan lehet épiteni a jövő török-magyar gazdasági kapcsolatok épitményét.

Budapest, 1946. jun. 22.
Gy/Fá.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Törökország gyáripara.

Az Oszmánli török állam romjain ujjáéledt török köztársaság gazdasági célkitüzése abból az elvből indult ki, hogy fel kell számolni, meg kell szüntetni a kapitulációs korszakból visszamaradt függőségeket, saját tőkével olyan gyorsan, amilyen gyorsan csak lehet, kihasználni a török talajkincseket az egész nemzet javára.

Ipargazdasági tervének realizálása érdekében létesitette a török kormány azokat az intézményeket, amelyek ugyan "Bank" nevet viselnek, de lényegileg állami szervezetek és ipari tervezés gyakorlati kivitelezésével lettek megbizva. Sorrenben a következő intézmények, "Bankok" létesültek:

Türkiye Iş - Bankasi /:Törökország Munka Bankja :/

Sümer Bankasi /: Szümér Bank :/

Eti Bank /: Hetita Bank:/

A csatolt 1. sz. kimutatásban részletesen felsoroljuk a bankok érdekkörébe tartozó ténykedési területeket, ill. iparvállalatokat.

Az iparositási tervek 5 éves programmok keretében nyertek megvalósulást.

Sümer Bank kötelékébe inkább a feldolgozó üzemek, mig az Eti Bank munkaterülete az ásványi kincsek kutatására, feltárására és értékesitésére vonatkozik. A "Türkiye Iş - Bankasi" nagystilü üzleti bank lett. Az évi mérlege igy alakult: 1924-ben 13.62 millió törökfont, 1930-ban 78.09 millió, 1935-ben 105.1 millió, 1938-ban 150.7 millió törökfont.

Iparositási célokra külföldi tőkék is felhasználást nyertek, de minden esetben éberen vigyáztak a gazdasági függetlenség csorbitatlanságára.

1930-as évben kaptak 10 millió aranydolláros kölcsönt az Amerikai Török beruházási Testülettől. A Szovjet Uniótól 1934-ben 8 millió aranydolláros kölcsönt. 1938-ban 10 + 6 millió angol font kölcsönt és végül Németországtól kaptak 150 millió dolláros és Anglia folyósitott 100 millió angol fontos kölcsönt.

Nem kétséges, hogy a hatalmas kölcsönök rendelkezésre bocstása ujabb iparositási tervek megvalósitását teszi lehetővé, de az is nyilvánvaló, hogy Törökország, gazdaságilag megerősödve feladta a Kemáli orthodox elvet, miszerint "mindent a saját erőnkből" s az Angolszász hatalmakkal való szoros és eredményes együttmükö-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

désben látják
désben látják a további gyors iparositás garanciáit, de nem utólsó sorban, exponált földrajzi fekvésükből származó nemzeti biztonság zálogát is.

A török-magyar árucsereforgalomra vonatkozó kimutatások mellékelve vannak. Ugyancsak csatoltunk egy jegyzéket is, melyben a felajánlható magyar árucikkeket soroljuk fel és hogy milyen török nyersanyagok ill. félkészgyártmányok érdekelnek bennünket.

Végül rá kell mutatnunk a közelmultban Törökországnak nyujtott USA és Angol kölcsönök kikötéseire magyar vonatkozásban.

Ha iparvállalatok berendezéseinek szállitása magyar-török relációban egyenlőre érdemlegesen számitásba nem jöhet, sok parlagon hevertetett szellemi értéküg van, mely "export" szempontból igenis számitásba jöhet. Magyar mérnökök, tudósok, különféle szakemberek részvételo, ill. munkavállalása a meginduló hatalmas méretü török iparositási tervek gyakorlati kivitelezésénél ill. tervezési munkáknál olyan alapot és együttmüködési bázist teremthet, melyre biztosan lehet épiteni a jövő török-magyar gazdasági kapcsolatok épitményét.

Budapest, 1946. juni.22.
Gy/Fá.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Törökország gyáripara.

Az Oszmánli török állam romjain ujjáéledt török köztársaság gazdasági célkitüzése abból az elvből indult ki, hogy fel kell számolni, meg kell szüntetni a kapitulációs korszakból visszamaradt függőségeket, saját tőkével olyan gyorsan, amilyen gyorsan csak lehet, kihasználni a török talajkincseket az egész nemzet javára.

Ipargazdasági tervének realizálása érdekében létesitette a török kormány azokat az intézményeket, amelyek ugyan "Bank" nevet viselnek, de lényegileg állami szervezetek és az ipari tervezés gyakorlati kiviteléséve lettek megbizva. Sorrenben a következő intézmények, "Bankok" létesültek:

Türkiye Iş - Bankasi /:Törökország Munka Bankja :/

Sümer Bankasi /: Szümér Bank :/

E t i Bank /: Hetita Bank:/

A csatolt 1. sz. kimutatásban részletesen felsoroljuk a bankok érdekkörébe tartozó ténykedési területeket, ill. iparvállalatokat.

Az iparositási tervek 5 éves programmok keretében nyertek megvalósulást.

Sümer Bank kötelékébe inkább a feldolgozó üzemek, mig az Eti Bank munkaterülete az ásványi kincsek kutatására, feltárására és értékesitésére vonatkozik. A "Türkiye Iş - Bankasi" nagystilü üzleti bank lett. Az évi mérlege igy alakult: 1924-ben 13.62 millió törökfont, 1930-ban 78.09 millió, 1935-ben 105.1 millió, 1938-ban 150.7 millió törökfont.

Iparositási célokra külföldi tőkék is felhasználást nyertek, de minden esetben éberen vigyáztak a gazdasági függetlenség csorbitatlanságára.

1930-as évben kaptak 10 millió aranydolláros kölcsönt az Amerikai Török beruházási Testülettől. A Szovjet Uniótól 1934-ben 8 millió aranydolláros kölcsönt. 1938-ban 10 + 6 millió angol font kölcsönt és végül Németországtól kaptak 150 millió dolláros és Anglia folyósitott 100 millió angol fontos kölcsönt.

Nem kétséges, hogy a hatalmas kölcsönök rendelkezésre bocstása ujabb iparositási tervek megvalósitását teszi lehetővé, de az is nyilvánvaló, hogy Törökország, gazdaságilag megerősödve feladta a Kemáli orthodox elvet, miszerint "mindent a saját erőnkből" s az Angolszász hatalmakkal való szoros és eredményes együtmükö-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

désben látják a további gyors iparositás garanciáit, de nem utólsó sorban, exponált földrajzi fekvésükből származó nemzeti biztonság zálogát is.

A török-magyar árucsereforgalomra vonatkozó kimutatások mellékelve vannak. Ugyancsak csatoltunk egy jegyzéket is, melyben a felajánlható magyar árucikkeket soroljuk fel és hogy milyen török nyersanyagok ill. félkészgyártmányok érdekelnek bennünket.

Végül rá kell mutatnunk a közelmultban Törökországnak nyujtott USA és Angol kölcsönök kikötéseire magyar vonatkozásban.

Ha iparvállalatok berendezéseinek szállitása magyar-török relációban egyenlőre érdemlegesen számitásba nem jöhet, sok parlagon hevertetett szellemi értékünk van, mely "export" szempontból igenis számitásba jöhet. Magyar mérnökök, tudósok, különféle szakemberek részvétele, ill. munkavállalása a meginduló hatalmas méretü török iparositási tervek gyakorlati kivitelezésénél ill. tervezési munkáknál olyan alapot és együttmüködési bázist teremthet, melyre biztosan lehet épiteni a jövő török-magyar gazdasági kapcsolatok épitményét.

Budapest, 1946. juni.22.
Gy/Fá.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Törökország gyáripara.

Az Oszmánli török állam romjain ujjáéledt török köztársaság gazdasági célkitüzése abból az elvből indult ki, hogy fel kell számolni, meg kell szüntetni a kapitulációs korszakból visszamaradt függőségeket, saját tőkével olyan gyorsan, amilyen gyorsan csak lehet, kihasználni a török talajkincseket az egész nemzet javára.

Ipargazdasági tervének realizálása érdekében létesitette a török kormány azokat az intézményeket, amelyek ugyan "Bank" nevet viselnek, de lényegileg állami szervezetek és ipari tervezés gyakorlati kivitelezésével lettek megbizva. Sorrenben a következő intézmények, "Bankok" létesültek:

Türkiye Iş - Bankasi /:Törökország Munka Bankja :/

Sümer Bankasi /: Szümér Bank :/

E t i Bank /: Hetita Bank:/

A csatolt 1. sz. kimutatásban részletesen felsoroljuk a bankok érdekkörébe tartozó ténykedési területeket, ill. iparvállalatokat.

Az iparositási tervek 5 éves programmok keretében nyertek megvalósulást.

Sümer Bank kötelékébe inkább a feldolgozó üzemek, mig az Eti Bank munkaterülete az ásványi kincsek kutatására, feltárására és értékesitésére vonatkozik. A "Türkiye Iş - Bankasi" nagystilü üzleti bank lett. Az évi mérlege igy alakult: 1924-ben 13.62 millió törökfont, 1930-ban 78.09 millió, 1935-ben 105.1 millió, 1938-ban 150.7 millió törökfont.

Iparositási célokra külföldi tőkék is felhasználást nyertek, de minden esetben éberen vigyáztak a gazdasági függetlenség csorbitatlanságára.

1930-as évben kaptak 10 millió aranydolláros kölcsönt az Amerikai Török beruházási Testülettől. A Szovjet Uniótól 1934-ben 8 millió aranydolláros kölcsönt. 1938-ban 10 + 6 millió angol font kölcsönt és végül Németországtól kaptak 150 millió dolláros és Anglia folyósitott 100 millió angol fontos kölcsönt.

Nem kétséges, hogy a hatalmas kölcsönök rendelkezésre bocsátása ujabb iparositási tervek megvalósitását teszi lehetővé, de az is nyilvánvaló, hogy Törökország, gazdaságilag megerősödve feladta a Kemáli orthodox elvet, miszerint "mindent a saját erőnkből" s az Angolszász hatalmakkal való szoros és eredményes együttmükö-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

désben látják a további gyors iparosítás garanciáját, de nem utólsó sorban, exponált földrajzi fekvésükből származó nemzeti biztonság zálogát is.

A török-magyar árucsereforgalomra vonatkozó kimutatások mellékelve vannak. Ugyancsak csatoltunk egy jegyzéket is, melyben a felajánlható magyar árucikkeket soroljuk fel és hogy milyen török nyersanyagok ill. félkészgyártmányok érdekelnek bennünket.

Végül rá kell mutatnunk a közelmultban Törökországnak nyujtott USA és Angol kölcsönök kikötéseire magyar vonatkozásban.

Ha iparvállalatok berendezéseinek szállitása magyar-török relációban egyenlőre érdemlegesen számitásba nem jöhet, sok parlagon hevertetett szellemi értékünk van, mely "export" szempontból igenis számitásba jöhet. Magyar mérnökök, tudósok, különféle szakemberek részvétele, ill. munkavállalása a meginduló hatalmas méretü török iparositási tervek gyakorlati kivitelezésénél ill. tervezési munkáknál olyan alapot és együttmüködési bázist teremthet, melyre biztosan lehet épiteni a jövő török-magyar gazdasági kapcsolatok épitményét.

Budapest, 1946. juni.22.

Gy/Bá.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Törökország gyáripara.

Az Oszmánli török állam romjain ujjáéledt török köztársaság gazdasági célkitüzése abból az elvből indult ki, hogy fel kell számolni, meg kell szüntetni a kapitulációs korszakból visszamaradt függőségeket, saját tőkével olyan gyorsan, amilyen gyorsan csak lehet, kihasználni a török talajkincseket az egész nemzet javára.

Ipargazdasági tervének realizálása érdekében létesitette a török kormány azokat az intézményeket, amelyek ugyan "Bank" nevet viselnek, de lényegileg állami szervezetek és ipari tervezés gyakorlati kivitelezésével lettek megbizva. Sorrenben a következő intézmények, "Bankok" létesültek:

Türkiye Iş - Bankasi /:Törökország Munka Bankja :/

Sümer Bankasi /: Sümér Bank :/

E t i Bank /: Hetita Bank:/

A csatolt 1. sz. kimutatásban részletesen felsoroljuk a bankok érdekkörébe tartozó ténykedési területeket, ill. iparvállalatokat.

Az iparositási tervek 5 éves programmok keretében nyertek megvalósulást.

Sümer Bank kötelékébe inkább a feldolgozó üzemek, mig az Eti Bank munkaterülete az ásványi kincsek kutatására, feltárására és értékesitésére vonatkozik. A "Türkiye Iş - Bankasi" nagystilü üzleti bank lett. Az évi mérlege igy alakult: 1924-ben 13.62 millió törökfont, 1930-ban 78.09 millió, 1935-ben 105.1 millió, 1938-ban 150.7 millió törökfont.

Iparositási célokra külföldi tőkék is felhasználást nyertek, de minden esetben éberen vigyáztak a gazdasági függetlenség csorbitatlanságára.

1930-as évben kaptak 10 millió aranydolláros kölcsönt az Amerikai Török beruházási Testülettől. A Szovjet Uniótól 1934-ben 8 millió aranydolláros kölcsönt. 1938-ban 10 + 6 millió angol font kölcsönt és végül Németországtól kaptak 150 millió dolláros és Anglia folyósitott 100 millió angol fontos kölcsönt.

Nem kétséges, hogy a hatalmas kölcsönök rendelkezésre bocsátása ujabb iparositási tervek megvalósitását teszi lehetővé, de az is nyilvánvaló, hogy Törökország, gazdaságilag megerősödve feladta a Kemáli orthodox elvet, miszerint "mindent a saját erőnkből" s az Angolszász hatalmakkal való szoros és eredményes együttmükö-

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

désben látják a további gyors iparosítás garanciáit, de nem utolsó sorban, exponált földrajzi fekvésükből származó nemzeti biztonság zálogát is.

A török-magyar árucsereforgalomra vonatkozó kimutatások mellékelve vannak. Ugyancsak csatoltunk egy jegyzéket is, melyben a felajánlható magyar árucikkeket soroljuk fel és hogy milyen török nyersanyagok ill. félkészgyártmányok érdekelnek bennünket.

Végül rá kell mutatnunk a közelmultban Törökországnak nyujtott USA és Angol kölcsönök kikötéseire magyar vonatkozásban.

Ha ipervállalatok berendezéseinek szállitása magyar-török relációban egyenlőre érdemlegesen számitásba nem jöhet, sok parlagon hevertetett szellemi értékük van, mely "export" szempontból igenis számitásba jöhet. Magyar mérnökök, tudósok, különféle szakemberek részvétele, ill. munkavállalása a meginduló hatalmas méretü török iparositási tervek gyakorlati kivitelezésénél ill. tervezési munkáknál olyan alapot és együttmüködési bázist teremthet, melyre biztosan lehet épiteni a jövő török-magyar gazdasági kapcsolatok épitményét.

Budapest, 1946. juni.22.
Gy/Sz.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Törökország iparvállalatai:

SÜMER BANK kötelékébe tartozók:

Vas- és acélgyár: 2 db nagy olvasztó, teljesitmény á/350 T., durva és közép hengersor; 4 db S.M. olvasztó á/65 T. Cső és idomdarab öntöde, koksz gyárkohászati célokra gyárt.	Karabük.
Papirgyár:	Izmit,
Cementgyár:	Sivas,
Celluloze és szola(szikso) gyárak:	Izmit,
Gyapjufonalgyárak: (fonógyár)	Bursa,
Müselyemgyárak:	Semlik,
Pamutfonógyárak:	Eregli,
Rózsaolajgyárak:	Naparta,
Pamutszövőgyár:	Malatya,
Pamut szövő- és fonógyár:	Kayseri,
" " " kartongyár,:	Aydın,
Cukorgyárak:	Uşak, Eskişehir, Turhal,
Cementgyárak:	Sivas.

ETI BANK kötelékébe tartozók:

Vasérc bányák:	Divrik,
Molybden bányák:	Keskin,
Rézbányák és kohók:	Ergani,
Chrombányák:	Fethiye környékén,
Szénbányák:	Zonguldağ- Ercgli,
Rézbányák:	Norgul,
Olombányék:	Kaban,
Barnaszén:	Kütahya.

ZIRAAT BANKASI

Silók:	Ankara, Polatli, Konya, Eskişehir, Adana.

DEVLET ZIRAAT IŞLETMELERI KURUMU (állami mintabortokok igazgatása)

Birtokok:	Ankara, Silifke, Bursa, Tarsus, Adana.

ZIRAI KONBINALAR (mezőgazd. gépi bérmunkák szervezete, áll. érd. hivatal)

GÜMRÜK VE TEKEL BAKAN LIGI. (Vám- és moonopol min. üzemei)

Dohánygyárak:	Samsun, Izmir, Adana, Istanb.
Mintapincék:	Tekirdağ, Izmir, Ankara,
Sörgyárak:	Istanbul, Ankara,
Szeszgyárak:	minden városban,
Sólepároló telepek:	Izmir, Konya,
Gyufagyárak:	Istanbul,

. / .

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

IŞ - BANKASI vállalatai:

"Kömüriş" szénvállalat,bányák:	Kelimi és Kireçlik,
Kénbányák:	Keçberlu,
Rézbányák:	Ergani,
Cementgyár:	Ankara,
"Ipekis" selyemgyárak:	Bursa,
Gyapju szövőgyár:	Ankara,
Üveggyár:	Istanbul.

Állami hadiipari gyárak:

Fegyver és hadfelszerelési cikkek:	Ankara,
Ágyugyár és Rézhengermü:	Kirikale;
Hengermü és S.M.kemencék:	"
Trotilgyár:	Küçükyozgat
Rep.gyár:	Kayseri
Hajógyár:	Izmir.

T.C.D.D. államvasuti üzemek:

Főmühely:	Eskisehir,
Waggongyár:	Sivas.

Magánvállalkozások:

Pamutfeldolgozó,fonó és szövőgyárak:	Adana,Tarsus,Mersin,Istanbul, Izmir,Aydin,Bursa.
Vas- és fémöntödék:	Istanbul,Ankara,Adana,Izmir, Bursa,
Fém és gépipari vállalatok:	Adapazar,
Mezőg.gépgyár:	Ankara,Istanbul,
Mümalmok:	Ankara,Adana,Tarsus,Mersin, Konya,Malataya,Eskişehir;Bursa,
Késipar:	Bursa,
Szőnyegipar:	Izmir,Bursa,Uşak,Sivas,Kayseri, Isparla,
Selyemiparok:	Bursa,
Kerámia:	Kütahya,
Mazsola;füge feldolg.üzemek:	Izmir,Aydin,Balikesir,
Mogyoró:	Samsun,
Faipari üzemek:	Ankara,Istanbul,Izmir,Bursa, Kastamonu,Adana,Adapazar,
Kender ipar:	Kastamonu.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Törökország iparvállalatai:

Sümer Bank kötelékébe tartozók:

Vas- és acélgyár: Karabük.
2 drb.nagy olvasztó, teljesitmény a/350 T., durva és közép hengersor; 4 drb.S.M. olvasztó á/65 T. Cső és idomdarab öntőde, kalsz gyárkohászati célokra gyárt.
Papirgyár: Izmit.
Cementgyár: .....Sivas.
Celluloze és szoda /szikső/ gyárak .....Izmit.
Gyapjufonalgyárak: /fonógyár/ .....Bursa.
Müselyemgyárak ..... Semlik.
Pamutfonógyárak: ..... Eregli.
Rózsaolajgyárak: ..... Naparta.
Pamutszövőgyárak: .....Malatya.
Pamut szövő és fonógyár: ..... Kayseri.
" " " " , kartongyár: ..... Aydin.
Cukorgyárak: ..... Usak, Eskisehir, Turhal.
Cementgyárak : ..... Sivas.

Eti Bank kötelékébe tartozók:

Vasérc bányák: ..... Divrik.
Molybden bányák: ..... Keskin.
Rézbányák és kohók: ..... Ergani.
Chrombányák: ;;;;..... Fethiye környékén.
Szénbányák: ..... Zonguldag- Ercgli.
Rézbányák: ..... Norgul.
Ólombányák: ..... Kaban.
Barnaszén: ..... Kütahya.

Ziraat Bankasi
Silók: ..... Ankara, Polatli, Konya, Eskişehir, Adana.

DEVLET ZIRAAT IŞLETMELERI KURUMU /állami mintabirtokok igazgatása/
Birtokok: ..... Ankara, Silifke, Bursa, Tarsus, Adana.

ZIRAI KONBINALAR /mezőgazd.gépi bérmunkák szervezete, áll.érd.hivatal/

GÜMRÜK VE TEKEL BAKAN LIGI: /Vám és moonopol min.üzemei/
Dohánygyárak: ..... Samsun, Izmir, Adana, Istambul.
Mintapincék ..... Tekirdag, Izmir, Ankara.
Sörgyárak: ..... Istanbul, Ankara.
Szeszgyárak: ..... minden városban.
Sólepároló telepek: ..... Izmir, Konya.
Gyufagyárak: ..... Istanbul.

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

IŞ - BANKASI vállalatai:

"Kömüriş " szénvállalat, bányák:	Kelimi és Kireçlik.
Kénbányák:	Koçberlu.
Rézbányák:	E r g a n i .
Cementgyár	A n k a r a .
"Ipekis" selyemgyárak:.....	B u r s a .
Gyapju szövőgyár:	A n k a r a .
Üveggyár:	I s t a n b u l .

Állami hadiipari gyárak:

Fegyver és hadfelszerelési cikkek:	A n k a r a .
Ágyugyár és Rézhengermü::	K i r i k a l e .
Hengermü és S.M.kemencék:	"
Trotilgyár:	[illegible].Küçükyozgat.
Rep. gyár.:	K a y s e r i .
Hajógyár:	I z m i r .

T;C;D.D. államvasuti üzemek:

Főmühely:	E s k i ş e h i r .
Waggongyár:	S i v a s .

Magánvállalkozások:

Pamutfeldolgozó, fonó és szövőgyárak:	Adana,Tarsus,Mersin, Istambul. Izmir Aydin, Bursa.
Vas és fémöntődék:	Istanbul, Ankara, Adana, Izmir,Bursa.
Fém és gépipari vállalatok:	A d a p a z a r .
Mezőgazdasági gépgyár	A n k a r a . I s t a n b u l .
Műmalmok:	Ankara, Adaha, Tarsus, Mersin, Konya, Malataya, Eskişehir,Bursa.
Késipar:	B u r s a .
Szőnyegipar:	Izmir,Bursa,Uşak,Sivas,Kayseri, [illegible] Isparla.
Selyemiparok:	B u r s a .
Kerámia:	Kütahya.
Mazsola,füge feldolg. üzemek: ..	Izmir, Aydin, Balikesir.
Mogyoró:	S a m s u n .
Faipari üzemek:	Ankara, Istanbul,Izmir, Bursa, Kastamonu, Adana, Adapazar.
Kender ipar:	K a s t a m o n u .

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Törökország iparvállalatai:

Sümer Bank kötelékébe tartozók:

Vas- és acélgyár: Karabük.
2 drb.nagy elvasztó, teljesitmény a/350 T., durva és közép hengersor; 4 drb.S.M. olvasztó á/65 T. Cső és idomdarab öntőde, keksz gyárkhásszatüicélokra gyárt.

Papirgyár:	I z m i t .
Cementgyár:	S i v a s .
Cellulose és szela /szikső/ gyárak	I z m i t .
Gyapjufonalgyárak: /fonógyár/	B u r s a .
Müselyemgyárak	S o m l i k.
Pamutfonógyárak:	E r e g l i.
Rózsaolajgyárak:	N a p a r t a.
Pamutszövőgyárak:	M a l a t y a .
Pamut szövő és fonógyár:	K a y s e r i.
" " " " , kartongyár:	A y d i n .
Cukorgyárak:	Usak, Eskisehir, Turhal.
Cementgyárak :	S i v a s .

E t i B a n k kötelékébe tartozók:

Vasérc bányák:	D i v r i k .
Molybden bányák:	K e s k i n .
Rézbányák és kohók:	E r g a n i .
Chrombányák: ;;;;	F e t h i y e környékén.
Szénbányák:	Zonguldag- Eregli.
Rézbányák:	N o r g u l .
Olombányák:	K a b a n .
B a r n a s s é n:	K ü t a h y a .

Ziraat Bankasi
Silók: Ankara, Polatli, Konya, Eskisehir, Adana.

DEVLET ZIRAAT ISLETMELERI KURUMU /állami mintabirtokok igazgatása/
Birtokok: Ankara, Silifke, Bursa, Tarsus, Adana.

ZIRAI KONBINALAR /mezőgazd.gépi bérmunkák szervezete, áll.érd.hivatal/

GÜMRÜK VE TEKEL BAKAN LIGI: /Vám és moonopol min.üzemei/

Dohánygyárak:	Samsun, Ismir, Adana, Istambul.
Mintapincék	Tekirdag, Ismir, Ankara.
Sörgyárak:	Istanbul, Ankara.
Szeszgyárak:	minden városban.
Sólepároló telepek:	Ismir, Konya.
Gyufagyárak:	I s t a n b u l .

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

IŞ - BANKASI vállalatai:

"Kömürİş " szénvállalat, bányák:	Kelimi és Kireçlik.
Kénbányák:	Keçberlu.
Ércbányák:	E r g a n i .
Cementgyár	A n k a r a .
"Ipekis" selyemgyárak:.....	B u r s a .
Gyapju szövőgyár:	A n k a r a .
Üveggyár:	I s t a n b u l .

Állami hadiipari gyárak:

Fegyver és hadfelszerelési cikkek:	A n k a r a .
Ágyugyár és Rézhengermü::	K i r i k a l e .
Hengermü és S.M.kemencék:	"
Trotilgyár:	[illegible].Küçükyozgat.
Rep. gyár.:	K a y s e r i .
Hajógyár:	I z m i r .

T;C;D.D. államvasuti üzemek:

Főmühely:	E s k i ş e h i r .
Waggongyár:	S i v a s .

Magánvállalkozások:

Pamutfeldolgozó, fonó és szövő-gyárak:	Adana,Tarsus,Mersin, Istambul. Izmi: Aydin, Bursa.
Vas és fémöntődék:	Istanbul, Ankara, Adana, Izmir,Burs
Fém és gépipari vállalatok:	A d a p a z a r .
Mezőgazdasági gépgyár	A n k a r a . I s t a n b u l .
Műmalmok:	Ankara, Adana, Tarsus, Mersin, Konya, Malataya, Eskişehir,Bursa.
Késipar:	B u r s a .
Szőnyegipar:	Izmir,Bursa,Uşak,Sivas,Kayseri, [illegible] Isparla.
Selyemiparok:	B u r s a .
Kerámia:	Kütahya.
Massola,füge feldolg. üzemek: ..	Izmir, Aydin, Balikesir.
Mogyoró:	S a m s u n .
Faipari üzemek:	Ankara, Istanbul,Izmir, Bursa, Kastamonu, Adana, Adapazar.
Kender ipar:	K a s t a m o n u .

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Törökország iparvállalatai:

Sümer Bank kötelékébe tartozók:

Vas- és acélgyár: 2 drb.nagy olvasztó, teljesitmény a/350 T., durva és közép hengersor; 4 drb.S.M. olvasztó á/65 T. Cső és idomdarab öntőde, kokszgyárkohászati célokra gyárt.	Karabük.
Papirgyár:	I z m i t .
Cementgyár:	S i v a s .
Celluloze és szoda /eziksó/ gyárak	I z m i t .
Gyapjufonalgyárak: /fonógyár/	B u r s a .
Müselyemgyárak	S e m l i k.
Pamutfonógyárak:	E r e g l i.
Rózsaolajgyárak:	N a p a r t a.
Pamutszövőgyárak:	M a l a t y a .
Pamut szövő és fonógyár:	Kayseri.
" " " " , kartongyár:	A y d i n .
Cukorgyárak:	Usak, Eskisehir, Turhal.
Cementgyárak :	S i v a s .

E t i B a n k kötelékébe tartozók:

Vasérc bányák:	D i v r i k .
Molybden bányák:	K e s k i n .
Rézbányák és kohók:	E r g a n i .
Chrombányák: ;;;;	F e t h i y e környékén.
Szénbányák:	Zonguldag- Eregli.
Rézbányák:	N o r g u l .
Olombányák:	K a b a n .
B a r n a s z é n:	K ü t a h y a .

Ziraat Bankasi

Silók:	Ankara, Polatli, Konya, Eskisehir, Adana.

DEVLET ZIRAAT ISLETMELERI KURUMU /állami mintabirtokok igazgatása/

Birtokok:	Ankara, Silifke, Bursa, Tarsus, Adana.

ZIRAI KOMBINALAR /mezőgazd.gépi bérmunkák szervezete, áll.érd.hivatal/

GÜMRÜK VE TEKEL BAKAN LIGI: /Vám és moonopol min.üzemei/

Dohánygyárak:	Samsun, Izmir, Adana, Istambul.
Mintapincék	Tekirdag, Izmir, Ankara.
Sörgyárak:	Istanbul, Ankara.
Szeszgyárak:	minden városban.
Sólepároló telepek:	Izmir, Konya.
Gyufagyárak:	I s t a n b u l .

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

IŞ - BANKASI vállalatai:

"Kömürİş" szénvállalat, bányák:	Kelimi és Kireçlik.
Kénbányák:	Kegberlu.
Rézbányák:	E r g a n i .
Cementgyár	A n k a r a .
"Ipekis" selyemgyárak:.....	B u r s a .
Gyapju szövőgyár:	A n k a r a .
Üveggyár:	I s t a n b u l .

Állami hadiipari gyárak:

Fegyver és hadfelszerelési cikkek:	A n k a r a .
Ágyúgyár és Részhengermű:	K i r i k a l e .
Hengermű és S.M.kemencék:	"
Trotilgyár:	[illegible].Küçükyozgat.
Rep. gyár.:	K a y s e r i .
Hajógyár:	I z m i r .

T.C.D.D. államvasuti üzemek:

Műhely:	E s k i s e h i r .
Waggongyár:	S i v a s .

Magánvállalkozások:

Pamutfeldolgozó, fonó és szövő-gyárak:	Adana, Tarsus, Mersin, Istambul. Izmir Aydin, Bursa.
Vas és fémöntödék:	Istanbul, Ankara, Adana, Izmir, Bursa
Fém és gépipari vállalatok:	A d a p a z a r .
Mezőgazdasági gépgyár	A n k a r a . I s t a n b u l .
Műmalmok:	Ankara, Adana, Tarsus, Mersin, Konya, Malatya, Eskişehir, Bursa.
Késipar:	B u r s a .
Szőnyegipar:	Izmir, Bursa, Usak, Sivas, Kayseri, [illegible] Isparla.
Selyemiparok:	B u r s a .
Kerámia:	Kütahya.
Mazsola, füge feldolg. üzemek: ..	Izmir, Aydin, Balikesir.
Mogyoró:	S a m s u n .
Faipari üzemek:	Ankara, Istanbul, Izmir, Bursa, Kastamonu, Adana, Adapazar.
Kender ipar:	K a s t a m o n u .

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

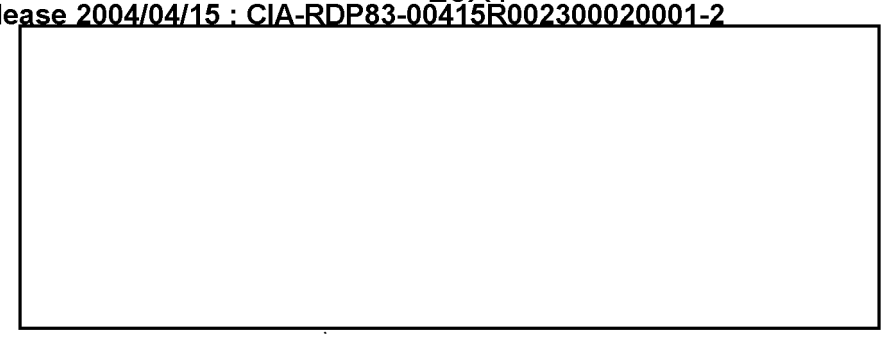

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyar-Török

árucsereforgalomban elsősorban számitásba jöhető cikkek.

K i v i t e l-r e rendelkezésre álló cikkek :

Mezőgazdasági gépek
Keskenyfilmvetitő
Butor
Csillár,világitótestek,stb.
Különféle vas és fémáru
Finommechanikai cikkek
Szellőző berendezések
Háztartási cikkek. Alüminiumedény, evőeszköz,mérleg,darálógépek,hus-vágógépek,stb.
Bőrdiszmüáruk
Sportcikkek
Kozmetikai cikkek
Elektrocardiograph
Vas- és fémipari mérőeszközök és müszerek
Szakitógép,szilárdsági vizsgálatokhoz,bőr,papir és drót szakitáshoz
Villamossági cikkek (kapcsolók,sugárzótestek,quarzlámpák)
Viz-,gáz- és gőzvezetékek armaturái
Müanyag gyártmányok
Vegyszerek,növényvédelmi szerek
Szerszámgépek: vas,fém és faipari célokra
Orvosi müszerek
Autogén heggesztő berendezés,alacsony és magasnyomásu,
Villamosivfény hegesztő
Ponthegesztő
Betonkeverőgépek
Zár,lakat,épületvasalás
Kalapácsos darálók
Vadásztöltény és alkatrészei
Füllesztők
Kefeáruk (kefe,ecset,stb.)
Elektromotorok
Vasuti kerékpárok

B e h o z a t a l Törökországból:

Szopósborju gyomor
Hasnyálmirigy (Pankreas)
Nyers marhabőr és más bőrök
Cserzőanyagok
Cserzőkivonatok
Természetes cserzőanyagok (fa,gyökér,kéred,stb.)
Gyanta
Pamut
Nyersvas
Acélbuga
Réz
Kromérc
Méhviasz
Oliva
Huskonzerv
Gyapju
Nyersdohány
Tragantgumi
Déli gyümölcs
Gyógynövények

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyar - Török

árucsere forgalomban elsősorban számitásba jöhető cikkek.

Kivitelre rendelkezésre álló cikkek :

Mezőgazdasági gépek
Keskenyfilmvetitő
Butor
Csillár, világitótestek, stb.
Különféle vas és fémáru
Finommechanikai cikkek
Szellőző berendezések
Háztartási cikkek. Aluminiumedény evőeszköz,mérleg, darálógépek,hus-vágógépek stb.
Bőrdiszmüáruk
Sportcikkek
Kozmetikai cikkek
Elektrocardiograph
Vas és fémipari mérőeszközök és müszerek
Szakitógép, szilárdsági vizsgálatokhoz,bőr, papir és ~~dót~~ drót szakitáshoz
Villamossági cikkek /kapcsolók, sugárzótestek, quarzlámpák/
Viz,- gáz- és gőzvezetékek armaturái
Müanyag gyártmányok
Vegyszerek, növényvédelmi szerek
Szerszámgépek: vas, fém és faipari célokra
Orvosi müszerek
Autogén heggesztő berendezés, alacsony és magasnyomásu,
Villamosivfény hegesztő
Ponthegesztő
Betokeverőgépek
Zár, lakat, épületvasalás
Kalapácsos darálók
Vadásztöltény és alkatrészei
Füllesztők
Kefeáruk /kefe, ecset, stb./
Elektromótorok
Vasuti kerékpárok.

Behozatal Törökországból :

Szopósborju gyomor
Hasnyálmirigy /Pankreas/
Nyers marhabőr és más bőrök
Cserzőanyagok
Cserzőkivonatok
Természetes cserzőanyagok /fa,gyökér,kéreg, stb./
Gyanta
Pamut
Nyersvas
Acélbuga
Réz
Kroméro
Méhviasz
Oliva
Huskonzerv
Gyapju
Nyersdohány
Tragantgumi
Déli gyümölcs
Gyógynövények

Gázkém (mélyre 50-60 m ft/ea)

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyar - Török

árucsere forgalomban elsősorban számításba jöhető cikkek.

Kivitelre rendelkezésre álló cikkek :

Mezőgazdasági gépek
Keskenyfilmvetitő
Butor
Csillár, világitótestek, stb.
Különféle vas és fémáru
Finommechanikai cikkek
Szellőző berendezések
Hástartási cikkek. Aluminiumedény
evőeszköz,mérleg, darálógépek,hus-
vágógépek stb.
Bőrdiszmüáruk
Sportcikkek
Kozmetikai cikkek
Elektrocardiograph
Vas és fémipari mérőeszközök és
müszerek
Szakitógép, szilárdsági vizsgálatok-
hoz,bőr, papir és ~~fém~~ drót szaki-
táshoz
Villamossági cikkek /kapcsolók, sugárzó-
testek, quarzlámpák/
Viz,- gáz- és gőzvezetékek armaturái
Müanyag gyártmányok
Vegyszerek, növényvédelmi szerek
Szerszámgépek: vas, fém és faipari célokra
Orvosi müszerek
Autogén heggesztő berendezés, alacsony és
magasnyomásu,
Villamosivfény hegesztő
Ponthegesztő
Betokeverőgépek
Zár, lakat, épületvasalás
Kalapácsos darálók
Vadásztöltény és alkatrészei
Füllesztők
Kefeáruk /kefe, ecset, stb./
Elektromotorok
Vasuti kerékpárok.

Behozatal Törökországból :

Szopósborju gyomor
Hasnyálmirigy /Pankreas/
Nyers marhabőr és más bőrök
Cserzőanyagok
Cserzőkivonatok
Természetes cserzőanyagok
/fa,gyökér,kéreg, stb./
Gyanta
Pamut
Nyersvas
Acélbuga
Rés
Kromére
Méhviasz
Oliva
Huskonserv
Gyapju
Nyersdohány
Tragantgumi
Déli gyümölcs
Gyógynövények

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyar - Török

árucsere forgalomban elsősorban számításba jöhető cikkek.

Kivitelre

rendelkezésre álló cikkek :

Mezőgazdasági gépek
Keskenyfilmvetítő
Autor
Csillár, világítótestek, stb.
Különféle vas és fémáru
Finommechanikai cikkek
Szellőző berendezések
Háztartási cikkek. Aluminiumedény
evőeszköz,mérleg, darálógépek,hús-
vágógépek stb.
Bőrdiszmüáruk
Sportcikkek
Kozmetikai cikkek
Elektrocardiograph
Vas és fémipari mérőeszközök és
müszerek
Szakitógép, szilárdsági vizsgálatok-
hoz,bőr, papir és fém drót szaki-
táshoz
Villamossági cikkek /kapcsolók, sugárzó-
testek, quarzlámpák/
Viz,- gáz- és gőzvezetékek armaturái
Müanyag gyártmányok
Vegyszerek, növényvédelmi szerek
Szerszámgépek: vas, fém és faipari célokra
Orvosi müszerek
Autogén heggesztő berendszés, alacsony és
magasnyomásu,
Villamosivfény hegesztő
Ponthegesztő
Betokeverőgépek
Zár, lakat, épületvasalás
Kalapácsos darálók
Vadásztöltény és alkatrészei
Füllesztők
Kefeáruk /kefe, ecset, stb./
Elektromotorok
Vasuti kerékpárok.

Behozatal

Törökországból :

Szopósborjú gyomor
Hasnyálmirigy /Pankreas/
Nyers marhabőr és más bőrök
Cserzőanyagok
Cserzőkivonatok
Természetes cserzőanyagok
/fa,gyökér,kéreg, stb./
Gyanta
Pamut
Nyersvas
Acélbuga
Réz
Kroméro
Méhviasz
Oliva
Kuskonzerv
Gyapju
Nyersdohány
Tragantgumi
Déli gyümölcs
Gyógynövények

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyar - Török

árucsere forgalomban elsősorban számításba jöhető cikkek.

Kivitelre rendelkezésre álló cikkek :	Behozatal Törökországból :
Mezőgazdasági gépek	
Keskenyfilmvetítő	Szopósborjú gyomor
Dutor	Hasnyálmirigy /Pankreas/
Csillár, világítótestek, stb.	Nyers marhabőr és más bőrök
Különféle vas és fémáru	Cserzőanyagok
Finommechanikai cikkek	Cserzőkivonatok
Szellőző berendezések	Természetes cserzőanyagok
Háztartási cikkek. Aluminiumedény evőeszköz,mérleg, darálógépek,hús-vágógépek stb.	/fa,gyökér,kéreg, stb./
	Gyanta
	Pamut
Bőrdiszmáruk	Nyersvas
Sportcikkek	Acélbuga
Kozmetikai cikkek	Réz
Elektrocardiograph	Kroméro
Vas és fémipari mérőeszközök és műszerek	Méhviasz
	Oliva
Szakitógép, szilárdsági vizsgálatokhoz,bőr, papir és dió drót szakitáshoz	Húskonzerv
	Gyapju
	Nyersdohány
Villamossági cikkek /kapcsolók, sugárzótestek, quarzlámpák/	Tragentgumi
	Déli gyümölcs
Viz,- gáz- és gőzvezetékek armaturái	Gyógynövények
Müanyag gyártmányok	
Vegyszerek, növényvédelmi szerek	
Szerszámgépek: vas, fém és faipari célokra	
Orvosi müszerek	
Autogén hegesztő berendezés, alacsony és magasnyomásu,	
Villamosivfény hegesztő	
Ponthegesztő	
Betonkeverőgépek	
Zár, lakat, épületvasalás	
Kalapácsos darálók	
Vadászlöltény és alkatrészei	
Füllesztők	
Kefeáruk /kefe, ecset, stb./	
Elektromotorok	
Vasuti kerékpárok.	

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

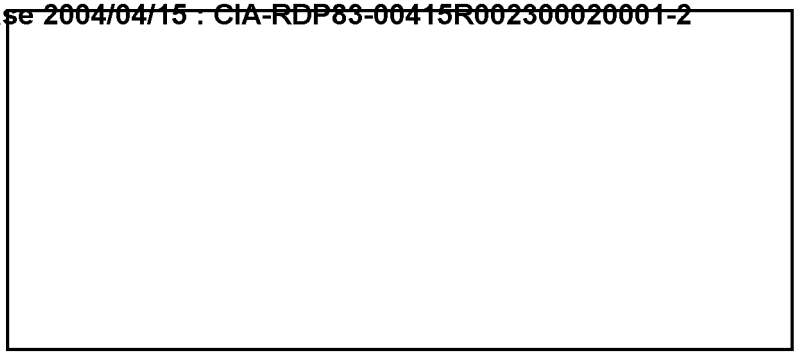

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyar export Törökországba 1943.-ban.

Tüzállótégla	Cl.	14.000	q
Cement	"	8.777	"
" áru	"	5.175	"
Vas és acél rudakban	"	28.421	"
" " "	"	1.028	"
Vaslemez	"	2.167	"
Kovácsolt vas- és acélcső	"	4.893	"
M.n.e. öntöttvasáru	"	1.389	"
Vashordó	"	1.600	"
Háztartási és gazd. cikk vaslemezből	"	585	"
Szerszámok	"	38	"
Cinkrud	"	1.505	"
Rézáru		3.000	"
M.n.e.áruk m.n.e.fémekből	"	70	"
Vasszeg	Cl.	1.103	"
Kábel és szig.drót		1.368	"
Lakat,zár,kulcs	"	320	"
Robbanógázmotor	"	1.000	"
Cséplőgép és mezőg.gépek	"	1.103	"
Szerszámgépek	"	135	"
Textilipari gép	"	55	"
Vill.számláló és mérő	"	150	"
Rádió	"	319	"
Rádiócső	"	41.904	drb.
Távirógép	"	331	q
Inditó,ellenállási áram-szabályozó		6	"
Izzólámpa		1,152.973	drb.
Bél és hólyag	"	20	q
Bor	"	19	q
Kénsav	"	11.764	"
Ecetsav	"	250	"
Káliumkarbonát	"	1.000	"
Egyéb sók	"	729	"
Paraffin	"	1.033	"
Vaselin	"	1.699	"
Festékek	"	285	"
Formaldehyd	"	249	"
Gyógyszer	"	456	"
Faszeg	"	362	"
Furnér	"		
Kefék,meszelők	"	44	"
Pamutszövet	" és Komp.	1.989	"
Len és kenderszövet	"	48	"
Jutazsák	"	378	"
Üvegáru	"	252	"
Táblaüveg	"	1.468	"

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyar export Törökországba 1943.-ban.

Tűzállótégla	Cl.	14.000	q.
Cement	"	8.777	"
" áru	"	5.175	"
Vas és acél rudakban	"	28.421	"
" " "	"	1.028	"
Vaslemez	"	2.167	"
Kovácsolt vas és acélcső	"	4.893	"
M.n.e. öntöttvasáru	"	1.389	"
Vashordó	"	1.600	"
Háztartási és gazd. cikk vaslemezből	"	585	"
Szerszámok	"	38	"
Cinkrud	"	1.505	"
Rézáru	"	3.000	"
M.n.e.áruk m.n.e.fémekből	"	70	"
Vasszeg	Cl.	1.103	"
Kábel és szig. drót		1.368	"
Lakat,zár, kulcs	"	320	"
Robbanógázmotor	"	1.000	"
Cséplőgép és mezőgazd. gépek	"	1.105	"
Szerszámgépek	"	135	"
Textilipari gép	"	55	"
Vill.számláló és mérő	"	150	"
Rádió	"	319	"
Rádiócső	"	41.904	drb.
Távirógép	"	331	q.
Indító,ellenállási áramszabályozó		6	"
Izzólámpa		1,152.973	drb.
Bél és hólyag	"	20	q.
B o r	"	19	"
Kénsav	"	11.764	"
Ecetsav	"	250	"
Káliumkarbonát	"	1.000	"
Egyéb sók	"	729	"
Paraffin	"	1.033	"
Vaselin	"	1.699	"
Festékek	"	285	"
Formaldehyd	"	249	"
Gyógyszer	"	456	"
Faszeg	"	362	"
Furnér	"		
Kefék, meszelők	"	44	"
Pamutszövet	" és Komp.	1.989	"
Len és kenderszövet	"	48	"
Jutazsák	"	378	"
Üvegáru	"	252	"
Táblaüveg	""	1.468	"

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyar export Törökországba 1943.-ban.

Tüzállótégla	Cl.	14.000	q.
Cement	"	8.777	"
" áru	"	5.175	"
Vas és acél rudakban	"	28.421	"
" " "	"	1.028	"
Vaslemez	"	2.167	"
Kovácsolt vas és acélcső	"	4.893	"
M.n.e. öntöttvasáru	"	1.389	"
Vashordó	"	1.600	"
Háztartási és gazd. cikk vaslemezből	"	585	"
Szerszámok	"	38	"
Cinkrud	"	1.505	"
Rézáru	"	3.000	"
M.n.e.áruk m.n.e.fémekből	"	70	"
Vasszeg	Cl.	1.103	"
Kábel és szig. drót		1.368	"
Lakat,zár, kulcs	"	320	"
Robbanógázmotor	"	1.000	"
Cséplőgép és mezőgazd. gépek	"	1.103	"
Szerszámgépek	"	135	"
Textilipari gép	"	55	"
Vill.számláló és mérő	"	150	"
Rádió	"	319	"
Rádiócső	"	41.904	drb.
Távirógép	"	331	q.
Inditó,ellenállási áramszabályozó		6	"
Izzólámpa		1.152.973	drb.
Bél és hólyag	"	20	q.
B ő r	"	19	"
Kénsav	"	11.764	"
Ecetsav	"	250	"
Káliumkarbonát	"	1.000	"
Egyéb sók	"	729	"
Paraffin	"	1.033	"
Vaselin	"	1.699	"
Festékek	"	285	"
Formaldehyd	"	249	"
Gyógyszer	"	456	"
Faszeg	"	362	"
Furnér	"		
Kefék, meszelők	"	44	"
Pamutszövet	" és Komp.	1.989	"
Len és kenderszövet	"	48	"
Jutazsák	"	378	"
Üvegáru	"	252	"
Táblaüveg	""	1.468	"

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyar export Törökországba 1943.-ban.

Tűzállótégla	Cl.	14.000 q.
Cement	"	6.777 "
" áru	"	5.175 "
Vas és acél rudakban	"	28.421 "
" " "	"	1.028 "
Vaslemez	"	2.167 "
Kovácsolt vas és acélcső	"	4.893 "
M.n.e. örtöttvasáru	"	1.589 "
Vashordó	"	1.600 "
Háztartási és gazd. cikk vaslemezből	"	585 "
Szerszámok	"	38 "
Cinkrud	"	1.505 "
Rézáru	"	3.000 "
M.n.e.áruk m.n.e.fémekből	"	70 "
Vasszeg	Cl.	1.103 "
Kábel és szig. drót		1.368 "
Lakat,zár, kulcs	"	320 "
Robbanógázmotor	"	1.000 "
Cséplőgép és mezőgazd. gépek	"	1.103 "
Szerszámgépek	"	135 "
Textilipari gép	"	55 "
Vill.számláló és mérő	"	150 "
Rádió	"	319 "
Rádiócső	"	41.904 drb.
Távirógép	"	331 q.
Indító,ellenállási áramszabályozó		6 "
Izzólámpa		1.152.973 drb.
Bél és hólyag	"	20 q.
B o r	"	19 "
Kénsav	"	11.764 "
Ecetsav	"	250 "
Káliumkarbonát	"	1.000 "
Egyéb sók	"	729 "
Paraffin	"	1.033 "
Vaselin	"	1.699 "
Festékek	"	285 "
Formaldehyd	"	249 "
Gyógyszer	"	456 "
Faszeg	"	362 "
Furnér	"	
Kefék, meszelők	"	44 "
Pamutszövet	" és Komp.	1.989 "
Len és kenderszövet	"	48 "
Jutazsák	"	378 "
Üvegáru	"	252 "
Táblaüveg	""	1.468 "

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyar export Törökországba 1943.-ban.

Tüzállótégla	Cl.	14.000	q.
Cement	"	8.777	"
" áru	"	5.175	"
Vas és acél rudakban	"	28.421	"
" " "	"	1.028	"
Vaslemez	"	2.167	"
Kovácsolt vas és acélcső	"	4.893	"
M.n.e. öntöttvasáru	"	1.389	"
Vashordó	"	1.600	"
Háztartási és gazd. cikk vaslemezből	"	885	"
Szerszámok	"	38	"
Cinkrud	"	1.505	"
Rézáru	"	3.000	"
M.n.e.áruk m.n.e.fémekből	"	70	"
Vasszeg	Cl.	1.103	"
Kábel és szig. drót		1.368	"
Lakat,sár, kulcs	"	320	"
Robbanógázmotor	"	1.000	"
Cséplőgép és mezőgazd. gépek	"	1.103	"
Szerszámgépek	"	135	"
Textilipari gép	"	55	"
Vill.számláló és mérő	"	150	"
Rádió	"	319	"
Rádiócső	"	41.904	drb.
Távirógép	"	331	q.
Indító,ellenállási áramszabályozó		6	"
Izzólámpa		1.152.973	drb.
Bél és hólyag	"	20	q.
B o r	"	19	"
Kénsav	"	11.764	"
Ecetsav	"	250	"
Káliumkarbonát	"	1.000	"
Egyéb sók	"	729	"
Paraffin	"	1.033	"
Vaselin	"	1.699	"
Festékek	"	285	"
Formaldehyd	"	249	"
Gyógyszer	"	456	"
Faszeg	"	362	"
Furnér	"		
Kefék, messzelők	"	44	"
Pamutszövet	" és Komp.	1.989	"
Len és kenderszövet	"	48	"
Jutazsák	"	378	"
Üvegáru	"	252	"
Táblaüveg	""	1.468	"

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

DDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

TÖRÖKORSZÁG - TURQUIE

A/ Behozatal - Importations.

Az áruk, ill. árucsoportok megnevezése Désignation des marchandises et groupes des marchandises	Mennyiség métermázsában /v. más egységben/ Quantités en quintaux métriques /ou en autres unités/		Érték ezer pengőben Valeur en milliers de pengős		1938-ban %-ban En 1938 en %
	1937	1938	1937	1938	
Nyers dohány - Tabac brut	1.57o	2.49o	636	996	38.98
Friss gyümölcs - Fruits frais .	3.451	5.359	452	826	32.33
Déli gyümölcs - Fruits du Midi.	6.652	13.723	348	644	25.21
Cserzőanyagkivonatok - Extraits tannants	111	63o	3	32	1.25
Arabmézga, tragant-gummi - Gomme arabique, gomme adragante.	27	39	1o	13	o.51
Méhviasz, természetes - Cire d'abeilles, à l'état naturel	25o	58	65	12	o.47
Nyers fémek - Métaux bruts	9o7	1o8	63	8	o.31
Zsiros olajok - Huiles grasses.	1	57	2/	7	o.27
Gyógynövények - Plantes pharmaceutiques	5	2	11	5	o.2o
Egyéb áruk - Autres marchandises	1.6o2	2.848	91	12	o.47
Behozatal összesen - Importations au total	14.576	25.314	1.679	2.555	1oo.oo

B/ Kivitel - Exportations.

Vasáruk - Ouvrages en fer	16.913	37.562	8oo	1.858	43.68
Villamosgépek és készülékek - 1/	245	3.633			
Machines et appareils élec-... 4/	22	4/ 28	824	668	15.7o
triques	1.362	1.2o4			
Gépek és készülékek - Machines et appareils	2.566	3.o34	362	492	11.57
Hajtószij, bőrből - Courroies de transmission en cuir	36o	345	25o	221	5.2o
Tüzálló tégla - Briques réfractaires	968	8.o89	17	123	2.89
Hamuzsir - Carbonate de potasse	2.751	2.128	182	1o8	2.54
Jutaszövet - Tissus de jute ...	2.811	1.133	294	1o2	2.4o
Elkészitett gyógyszerek - Médicaments préparés	59	48	47	1o2	2.4o
Kaucsukáruk - Articles en caoutchouc	761	492	129	95	2.23
Papirosáruk - Articles en papier	34	12o	23	89	2.o9
Pamutszalag - Rubans de coton..	2	26	5	47	1.1o
Selyem és selyemfonal - Soie et fils de soie	99	56	4o	37	o.87
Ló - Chevaux 1/	6o	1/ 5o	77	34	o.8o
Fémfélgyártmányok - Demi-produits en métaux	1.o41	233	137	32	o.75
Csillár és lámpa - Lustres et lampes	28o	134	54	23	o.54
Kefekötőáru - Brossrie	5o	36	29	21	o.49
Fényképészeti papiros - Papier pour la photographie ...	-	62	-	19	o.46
Müszerek - Instruments de précision	32	2	15	18	o.42
Len-, kender-és jutafonál - Fils de lin, de chanvre et de jute	289	184	32	17	o.4o
Gyapjuszövet - Tissus de laine	35	18	33	15	o.35

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2 ./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az áruk, ill. árucsoportok megnevezése Désignation des marchandises et groupes des marchandises	Mennyiség métermázsában /v. más egységben/ Quantités en quintaux métriques /ou en autres unités/		Érték ezer pengőben Valeur en milliers de pengős		1938-ban %-ban En 1938 en %
	1937	1938	1937	1938	
Formázott hőtartóanyag- Calorifuges /en masse/moulées...	-	203	-	14	0.33
Tűzálló agyag - Terre réfractaire	125	855	1	11	0.26
Játékszer kaucsukból - Jouets en caoutschouc	23	19	8	10	0.23
Háztartási agyagedény - Vaisselle de ménage, en poterie.	244	190	7	10	0.23
Öblösüveg - Gobeleterie de verre	217	227	21	9	0.21
Müpala - Ardoises artificielles.	218	63	3	9	0.21
Fenolgyanta - Résines à base de phénol	34	21	11	8	0.19
Egyéb áruk - Autres marchandises	1/ 250 3.465	1/ 85 582	204	62	1.46
Kivitel összesen ..... Exportations au total	1/ 555 2/ 22 34.739	1/ 3.768 2/ 28 57.066	3.605	4.254	100.00

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

TÖRÖKORSZÁG - TUQUIE

A./ Behozatal - Impotations.

Az áruk, árucsoportok megnevezése. Désignation des marchandises et groupes des marchandises	Mennyiség métermázsában /v.más egységben/ Quantités en quintaux métriques /ou en autres unités/		Érték ezer pengőben Valeur en milliers de pengős:		1938-ban %-ban En 1938 en%
	1937	1938	1937	1938	
Nyers dohány - Tabac brut	1.570	2.490	636	996	38.98
Friss gyümölcs - Fruits frais	3.451	5.359	452	826	32.33
Déli gyümölcs - Fruits du Midi	6.652	13.723	348	644	25.21
Cserzőanyagkivonatok - Extraits tannants	111	630	3	32	1.25
Arabmézga,- tragant-gummi - Gomme arabique, gomme adragante ...	27	39	10	13	0.51
Méhviasz, természetes - Cire d'abacilles,él'état naturel ...	250	58	65	12	0.47
Nyers fémek - Métaux bruts	907	108	63	8	0.31
Zsiros olajok - Huiles grasses	1	57 2/		7	0.27
Gyógynövények - Plantes pharmaceutiques	5	2	11	5	0.20
Egyéb áruk - Autres marchandises ...	1.602	2.848	91	12	0.47
Behozatal összesen - Importations au total	14.576	25.314	1.679	2.555	100.00

B./ Kivitel - Exportations.

Vasáruk - Ouvrages en fer	16.913	37.562	800	1.858	43.68
Villamosgépek és készülékek - 1/	245	3.633			
Machines et appareils élec- 4/ triques	22 1.362	4/ 28 1.204	824	668	15.70
Gépek és készülékek - Machines et appareils	2.566	3.034	362	492	11.57
Hajtószij, bőrből - Courroies de transmission en cuir	360	345	250	221	5.20
Tüzálló tégla - Briques réfractaires	968	8.089	17	123	2.89
Hamuzsir - Carbonate de potasse	2.751	2.128	182	108	2.54
Jutaszövet - Tissus de jute	2.811	1.133	294	102	2.40
Elkészitett gyógyszerek - Médicaments préparés	59	48	47	102	2.40
Kaucsukáruk - Articles en caoutchouc	761	492	129	95	2.23
Papirosáruk- Articles en papier ..	34	120	23	89	2.09
Pamutszalag - Rubans de coton	2	26	5	47	1.10
Selyem és Selyemfonal - Soie et fils de soie	99	56	40	37	0.87
Ló - Chevaux 1/	60	1/ 50	77	34	0.80
Fémfélgyártmányok - Demi-produits en métaux	1.041	233	137	32	0.75
Csillár és lámpa-Lustres et lampes	280	134	54	23	0.54
Kefekötőáru - Brosserie	50	36	29	21	0.49
Fényképészeti papiros - Papier pour la photographie	-	62	-	19	0.46
Müszerek - Instruments de précision	32	2	15	18	0.42
Len, kender-és jutafonál - Fils de lin,de chanvre et de jute	289	184	32	17	0.40
Gyapjuszövet - Tissus de laine	35	18	35	15	0.35

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az áruk ill. árucsoportok megnevezése Désignation des marchandises et groupes des mrchandises	Mennyiség métermázsában /v.más egységben/ Quantités en quintaux métriques /ou en autres unités/		Érték ezer pengőben Valeur en milliers de pengős		1938-ban %-ban En 1938 en %
	1937	1938	1937	1938	
Formázott hőtartóanyag - Calorifuges /en masse/moulées	-	203	-	14	0.33
Tüzálló agyag - Terre réfractaire	125	855	1	11	0.26
Játékszer kaucsukból - Jouets en caoutschoug	23	19	8	10	0.23
Háztartási agyagedény - Vaiselle de ménage,en poterie ...	244	190	7	10	0.23
Öblösüveg - Gobeleterie de verre	217	227	21	9	0.21
Müpala é Ardoises artificielles .	218	63	3	9	0.21
Fenolgyanta - Résines á base de phénol	34	21	11	8	0.19
Egyéb áruk - Autres marchandises 1/	250	1/ 85	204	62	1.46
	3.465	582			
Kivitel összesen .....1/.	555	1/ 3.768			
Exportations au total 2/	22	2/ 28	3.605	4.254	100.00
	34.739	57.066			

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

TÖRÖKORSZÁG - TUQUIE

A./ Behozatal - Importations.

Az áruk, árucsoportok megnevezése. Désignation des marchandises et groupes des marchandises	Mennyiség métermázban /v.más egységben/ Quantités en quintaux métriques /ou en autres unités/		Érték ezer pengőben Valeur en milliers de pengős:		1938-ban %-ban En 1938 en%
	1937	1938	1937	1938	
Nyers dohány - Tabac brut	1.570	2.490	656	996	38.98
Friss gyümölcs - Fruits frais	3.451	5.359	452	826	32.33
Déli gyümölcs - Fruits du Midi	6.652	13.723	348	644	25.21
Csersőanyagkivonatok - Extraits tannants	111	650	3	32	1.25
Arabmézga,- tragant-gummi - Gomme arabique, gomme adragante ...	27	39	10	13	0.51
Méhviasz, természetes - Cire d'abeilles,él'état naturel ...	250	58	65	12	0.47
Nyers fémek - Métaux bruts	907	108	63	8	0.31
Zsiros olajok - Huiles grasses	1	57	2/	7	0.27
Gyógynövények - Plantes pharmaceutiques	5	2	11	5	0.20
Egyéb áruk - Autres marchandises ...	1.602	2.848	91	12	0.47
Behozatal összesen - Importations au total	14.576	25.314	1.679	2.555	100.00

B./ Kivitel - Exportations.

Vasáruk - Ouvrages en fer	16.913	37.562	800	1.858	43.68
Villamosgépek és készülékek - 1/	245	3.633			
Machines et appareils élec- 4/	22	4/ 28	824	668	15.70
triques	1.362	1.204			
Gépek és készülékek - Machines et appareils	2.566	3.034	362	492	11.57
Hajtószíj, bőrből - Courroies de transmission en cuir	360	345	250	221	5.20
Tűzálló tégla - Briques réfractaires	968	8.089	17	123	2.89
Hamuszir - Carbonate de potasse	2.751	2.128	182	108	2.54
Jutaszövet - Tissus de jute	2.811	1.133	294	102	2.40
Elkészitett gyógyszerek - Médicaments préparés	59	48	47	102	2.40
Kaucsukáruk - Articles en caoutchouc	761	492	129	95	2.23
Papirosáruk- Articles en papier ..	34	120	23	89	2.09
Pamutszalag - Rubans de coton	2	26	5	47	1.10
Selyem és Selyemfonal - Soie et fils de soie	99	56	40	37	0.87
Ló - Chevaux 1/	60	1/ 50	77	34	0.80
Félgyártmányok - Demi-produits en métaux	1.041	233	137	32	0.75
Csillár és lámpa-Lustres et lampes	280	134	54	23	0.54
Kefekötőáru - Brosserie	50	36	29	21	0.49
Fényképészeti papiros - Papier pour la photographie	-	62	-	19	0.44
Müszerek - Instruments de précision	32	2	15	18	0.42
Len, kender-és jutafonál - Fils de lin,de chanvre et de jute	289	184	32	17	0.40
Gyapjuszövet - Tissus de laine	35	18	33	15	0.35

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az áruk fő árucsoportok megnevezése Désignation des marchandises et groupes des marchandises	Mennyiség métermázsában /vagy más egységben/ Quantités en quintaux métriques /ou en autres unités/		Érték ezer pengőben Valeur en milliers de pengős		1938-ban %-ban En 1938 en %
	1937	1938	1937	1938	
Formázott hőtartóanyag - Calorifuges /en masse/moulées	-	203	-	14	0.33
Tűzálló agyag - Terre réfractaire	125	855	1	11	0.26
Játékszer kaucsukból - Jouets en caoutchouc	23	19	8	10	0.23
Háztartási agyagedény - Vaiselle de ménage,en poterie ...	244	190	7	10	0.23
Üblösüveg - Gobeleterie de verre	217	227	21	9	0.21
Müpala é Ardoises artificielles .	218	63	3	9	0.21
Fenolgyanta - Résines à base de phénol	34	21	11	8	0.19
Egyéb áruk - Autres marchandises	1/ 250	1/ 85	204	62	1.46
	3.465	582			
Kivitel összesen .....1/.	555	1/ 3.768			
Exportations au total 2/	22	2/ 28	3.605	4.254	100.oo
	34.739	57.066			

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

TÖRÖKORSZÁG - TURQUIE

A./ Behozatal - Importations.

Az áruk, árucsoportok megnevezése. Désignation des marchandises et groupes des marchandises	Mennyiség métermázban /v.más egységben/ Quantités en quintaux métriques /ou en autres unités/		Érték ezer pengőben Valeur en milliers de pengös:		1938-ban %-ban in 1938 en%
	1937	1938	1937	1938	
Nyers dohány - Tabac brut	1.870	2.490	636	996	38.98
Friss gyümölcs - Fruits frais	3.451	5.359	452	826	32.33
Déli gyümölcs - Fruits du Midi	6.652	13.723	348	644	25.21
Csersavanyagkivonatok - Extraits tannants	111	650	3	32	1.25
Arabmézga,- tragant-gummi - Gomme arabique, gomme adragante ...	27	89	10	13	0.51
Méhviasz, természetes - Cire d'abeilles,él'état naturel ...	250	58	65	12	0.47
Nyers fémek - Métaux bruts	907	108	63	8	0.31
Zsiros olajok - Huiles grasses	1	57	2/	7	0.27
Gyógynövények - Plantes pharmaceutiques	5	2	11	5	0.20
Egyéb áruk - Autres marchandises ...	1.602	2.848	91	12	0.47
Behozatal összesen - Importations au total	14.576	25.314	1.679	2.555	100.00

B./ Kivitel - Exportations.

Vasáruk - Ouvrages en fer	16.913	37.562	800	1.858	43.68
Villamosgépek és készülékek - 1/	245	3.633			
Machines et appareils élec- 4/	22	4/ 28	824	668	15.70
triques	1.362	1.204			
Gépek és készülékek - Machines et appareils	2.566	3.034	362	492	11.57
Hajtószíj, bőrből - Courroies de transmission en cuir	360	345	250	221	5.20
Tüzálló tégla - Briques réfractaires	968	8.089	17	123	2.89
Hamuzsir - Carbonate de potasse	2.751	2.128	182	108	2.54
Jutaszövet - Tissus de jute	2.811	1.133	294	102	2.40
Elkészitett gyógyszerek - Médicaments préparés	59	48	47	102	2.40
Kaucsukáruk - Articles en caoutchouc	761	492	129	95	2.23
Papirosáruk- Articles en papier ..	34	120	23	89	2.09
Pamutszalag - Rubans de coton	2	26	5	47	1.10
Selyem és Selyemfonal - Soie et fils de soie	99	56	40	37	0.87
Ló - Chevaux 1/	60	1/ 50	77	34	0.80
Fémfélgyártmányok - Demi-produits en métaux	1.041	233	137	32	0.75
Csillár és lámpa-Lustres et lampes	280	134	54	23	0.54
Kefekötőáru - Brosserie	50	36	29	21	0.49
Fényképészeti papiros - Papier pour la photographie	-	62	-	19	0.44
Müszerek - Instruments de précision	32	2	15	18	0.42
Len, kender-és jutafonál - Fils de lin,de chanvre et de jute	289	184	32	17	0.40
Gyapjuszövet - Tissus de laine	35	18	33	15	0.35

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az áruk fő árucsoportok megnevezése Désignation des marchandises et groupes des mrchandises	Mennyiség métermázsában /v.más egységben/ Quantités en quintaux métriques /ou en autres unités/		Érték ezer pengőben Valeur en milliers de pengős		1938-ban %-ban En 1938 en %
	1937	1938	1937	1938	
Formázott hőtartóanyag - Calorifuges /en masse/moulées	-	203	-	14	0.33
Tűzálló agyag - Terre réfractaire	125	855	1	11	0.26
Játékszer kaucsukból - Jouets en caoutchouc	23	19	8	10	0.23
Háztartási agyagedény - Vaiselle de ménage,en poterie ...	244	190	7	10	0.23
Öblösüveg - Cobeleterie de verre	217	227	21	9	0.21
Müpala é Ardoises artificielles .	218	63	3	9	0.21
Fenolgyanta - Résines á base de phénol	34	21	11	8	0.19
Egyéb áruk - Autres marchandises 1/	250	1/ 85	204	62	1.46
	3.465	582			
Kivitel összesen .....1/.	555	1/ 3.768			
Exportations en total 2/	22	2/ 28	3.605	4.254	100.00
	34.739	57.066			

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

TÖRÖKORSZÁG - TU UIE

A./ Behozatal - Importations.

Az áruk, áruscoportok megnevezése. Désignation des marchandises et groupes des marchandises	Mennyiség tetermasban /v.más egységben/ Quantités en quintaux métriques /ou en autres unités/		Érték ezer pengőben Valeur en milliers de pengős:		1938-ban %-ban En 1938 en%
	1937	1938	1937	1938	
Nyers dohány - Tabac brut	1.570	2.490	636	996	38.98
Friss gyümölcs - Fruits frais	3.461	5.359	452	826	32.33
Déli gyümölcs - Fruits du Midi	6.652	13.723	348	644	25.21
Cserzőanyagkivonatok - Extraits tannants	111	630	5	32	1.25
Arabmésga,- tragant-gumni - Gomme arabique, gomme adragante ...	27	39	10	13	0.51
Méhviasz, természetes - Cire d'abeilles,á l'état naturel ...	250	58	65	12	0.47
Nyers fémek - Métaux bruts	907	108	63	8	0.31
Zsiros olajok - Huiles grasses	1	57 2/		7	0.27
Gyógynövények - Plantes pharmaceutiques	5	2	11	55	0.20
Egyéb áruk - Autres marchandises ...	1.602	2.846	91	12	0.47
Behozatal összesen - Importations au total	14.576	25.314	1.679	2.555	100.00

B./ Kivitel - Exportations.

Vasáruk - Ouvrages en fer	16.913	37.562	800	1.858	43.68
Villamosgépek és készülékek - 1/	245	3.653			
Machines et appareils élec- 4/	22 4/	28	824	668	15.70
triques	1.362	1.204			
Gépek és készülékek - Machines et appareils	2.566	3.034	362	492	11.57
Hajtószíj, bőrből - Courroies de transmission en cuir	360	345	250	221	5.20
Tűzálló tégla - Briques réfractaires	968	8.089	17	125	2.89
Hamuzsir - Carbonate de potasse	2.751	2.128	182	108	2.54
Jutaszövet - Tissus de jute	2.811	1.133	294	102	2.40
Elkészitett gyógyszerek - Médicaments préparés	59	48	47	102	2.40
Kaucsukáruk - Articles en caoutchouc	761	492	129	95	2.23
Papiroráruk- Articles en papier ..	34	120	23	89	2.09
Pamutszalag - Rubans de coton	2	26	5	47	1.10
Selyem és Selyemfonal - Soie et fils de soie	99	56	40	37	0.87
Ló - Chevaux 1/	60 1/	50	77	34	0.80
Félgyártmányok - Demi-produits en métaux	1.041	233	137	32	0.75
Csillár és lámpa-Lustres et lampes	280	134	54	23	0.54
Kefekötőáru - Brosserie	50	36	29	21	0.49
Fényképészeti papiros - Papier pour la photographie	-	62	-	19	0.44
Műszerek - Instruments de précision	32	2	15	18	0.42
Len, kender-és jutafonál - Fils de lin,de chanvre et de jute	289	184	32	17	0.40
Gyapjuszövet - Tissus de laine	35	18	33	15	0.35

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Az áruk fő. árucsoportok megnevezése Désignation des marchandises et groupes des mrchandises	Mennyiség métermázsában /v.más egységben/ Quantités en quintaux métriques /ou en autres unités/		Érték ezer pengőben Valeur en milliers de pengős		1938-ban %-ban En 1938 en %
	1937	1938	1937	1938	
Formázott kőtartalmú -					
Calorifuges /en masse/moulées	-	203	-	14	0.33
Tűzálló agyag - Terre réfractaire	125	855	1	11	0.26
Játékszer kaucsukból -					
Jouets en caoutchouc	23	19	8	10	0.23
Háztartási agyagedény -					
Vaisselle de ménage,en poterie ...	244	190	7	10	0.23
Üblösüveg - Cobeleterie de verre	217	227	21	9	0.21
Müpala é Ardoises artificielles .	218	65	3	9	0.21
Fenolgyanta - Résines á base de phénol	54	21	11	8	0.19
Egyéb áruk - Autres marchandises	1/ 250	1/ 85	204	62	1.46
	3.465	582			
Kivitel összesen .....1/.	555	1/ 3.768			
Exportations en total 2/	22	2/ 28	3.605	4.254	100.00
	24.739	57.066			

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

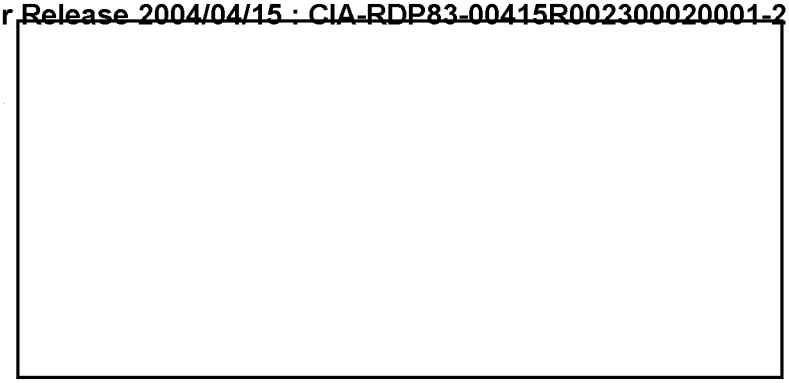

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Turkey's five-year plan.

Istanbul, October 4.

The Turkish Government has prepared a five-year plan costing some L 50,000,000 for the Turkish chemical, metallurgical, and textile industries. Another plan aims at raising Turkey's annual coal output from 3,000,000 to 7,000,000 tons in fifteen years. - Reuter.

/:The Manchester Guardian, Oct. 5. 1945.:/

---xxXxx---

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

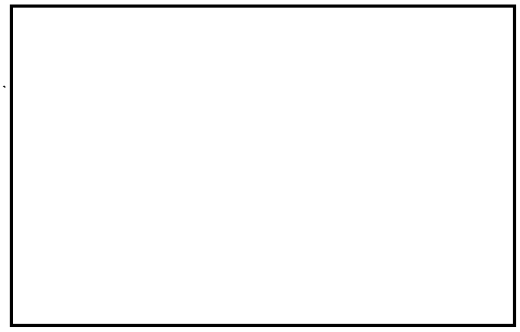

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Jugoszlávia gyáripara.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

JUGOSZLÁVIA IPARA.

Jugoszlávia ipara fejlődésben van. 1918.-ban az uj SHS királyság ipara 600 gyárral indult neki az uj önálló gazdasági életének. Mindjárt utána ugrásszerüen kezdődött a fejlődés és most már nem csak Szlovéniában és Horvátországban /a volt monarchiában alapitott gyárak/ hanem Szerbiában is gombamódra kezdtek nőni egymás után az ipari vállalatok, ugy hogy már 1931.-ben, amikor Jugoszláviában is érezni kezdték a világválság hullámait, már 2200 gyárral rendelkeztek. Ez a gigászi fejlődés mindenhol éreztette hatását. A városok száma 43-ról 72-re emelkedett /összesen 2 millió lakossággal/, 9000 km.-es vasuti hálózatán már 1.5 millió tonna forgalmat bonyolitottak le, 1562 km. tengerpartján 170.000 register tonna kereskedelmi flottájával 20 millió tonna forgalmat, 1800 km. hajózható folyóin 3 millió tonna forgalmat bonyolitott le. Kiviteli áruk értéke 6 milliárd dinár.

A gyárak számbeli és iparág szerinti eloszlása a következő:

	1918 előtt alapitva	1931.-ben összesen
Élelmezési ipar	140	470
Erdőipar	126	380
Textilipar	57	330
Vasipar	53	240
Vegyi ipar	48	190
Épitészeti ipar	55	160
Bőripar	26	120
Papiripar	17	60
Villamossági ipar	1	20
Különféle ipar	11	50
Bányák	69	180
Összesen	603	2200

/Pontos statisztika nincs, mert a nagyipar és a kisipar között nehéz a határt megállapitani./

Ilyen gyors emelkedés egy országban sem észlelhető. A fenti gyárak alapitásához és támogatásához kereken 72 milliárd dinár lett befektetve. A termelés brutto értéke 32 milliárd dinár. A tisztviselők és munkások száma 500.000, összévi keresettel cca. 6 milliárd dinár.

1931.szeptemberében,amikor a jugoszláv bankok lezárták saltereiket, ez a rohamos fejlődés megállt. A munkások és tisztviselők száma már csak 220.000, napi 20 dinár átlag keresettel, ami évente 1,320.000.000 dinár. A termelés mennyiségben és árban esett, 32 milliárdról 12 milliárd dinárra. A külkereskedelmi forgalom is erősen esett, a kivitel 3 milliárd dinár /csak 1937-ben érte el a 6.2 milliárdot/.

A válság átvészelése után egy nyugvó stádium következik és csak amikor a második világháboru kezdi előrevetni árnyékát, ismét emelkedésnek indul a fejlődési görbe.

Azért tartottam szükségesnek kidomboritani a jugoszláv ipar fejlődését, mert minden jel arra mutat, hogy ujból egy ilyen rohamos fejlődés fog bekövetkezni az uj jogoszláv föderativ népköztársasággal. A jugoszláv szakemberek erre erősen készülnek, ezt a fejlődést azonban sokkal tervszerübben akarják keresztülvinni, mint elődjeik a mult világháboru után.

A második világháboru következményei teljesen megváltoztatták a jugoszláv gazdasági strukturát. A háboruban bevezetett kötött tervszerü gazdálkodást némi módositással /orosz mintára/ tovább fenntartják és ujabb tapasztalatok alapján állandóan módositják. A gazdasági életben 3 szektort különbözetetnek meg:

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

1./ Állami szektor. Magában foglalja az egész nehézipart, középipart, bánya- és erdőipart, valamint részben a kisipart is. Az államositás és elkobzás indoklása a németekkel, azaz a megszállókkal való együttmüködés. /A bori rézbányát államositották a franciák tiltakozása ellenére, arra hivatkozva, hogy a bori francia társaság annakidején a részvényeit átadta a németeknek. Az angol vagyont meghagyták, de állami kezelésbe vették. Ez utóbbi azonban még nincs tisztázva, mint pld. a Trepča Mines Limited, a kontinens egyik legnagyobb ólombányájával/. Az állami szektor az egyik legfontosabb tényezője a gazdasági életnek.

2./ Szövetkezeti szektor. Magában foglalja az áru elosztását és kis részben a termelést is, főképen azonban a mezőgazdasági termelést és elosztást. /Ezen szektor bevezetésével az amugy is fejlett szövetkezeti élet rohamos fejlődésnek indult./

3./ Privát szektor. Magában foglalja a belkereskedelmet, valamint a kisipar egy részét.

A gazdasági élet fő irányitója az ujonnan alakitott "Savezna Planska Komisija". Ez az intézmény irányitja az egész termelést, kidolgozza és ellenőrzi a termelési tervet, valamint a külföldi beszerzéseket is irányitja. Ez a hivatal a kereskedelmi politika főirányitója is egyuttal.

A jugoszláv termelés értékesitését a külkereskedelmi minisztérium mellett /mely a külkereskedelmet intézi és kereskedelmi szerződéseket köt,/ az ujonnan alapitott "Centroprom" végzi. A "Centroprom" /Centralna uprava za proizvodnju/ külföldön kirendeltségeket alapit az export és import technikai lebonyolitására. Ezen intézmény munkájának támogatására több állami vállalatot kapcsoltak be. Ilyenek a "Jugopetrol" Beograd a nyersolaj és derivátjainak behozatalára, "Kotex" Beograd a textilkereskedelem lebonyolitására, "Gumrol" és "Gumprom" a gyógyszerészeti cikkek forgalmának és behozatalának lebonyolitására, "Gvopred" /Glavno gvožđarsko preduzeće/ a vasipari cikkek behozatalára, továbbá a "Rudarski nabavni zavod, Beograd" a bányatermékek értékesitésére és behozatalára és az "Elad" a villamossági cikkek behozatalára.

A fentemlitett intézmények csak lebonyolitószervek, a szerződések megkötése kizárólag a "Centroprom" és az iparügyi, illetve bányaminisztérium hatáskörébe tartozik.

Budapest, 1946. junius 25.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

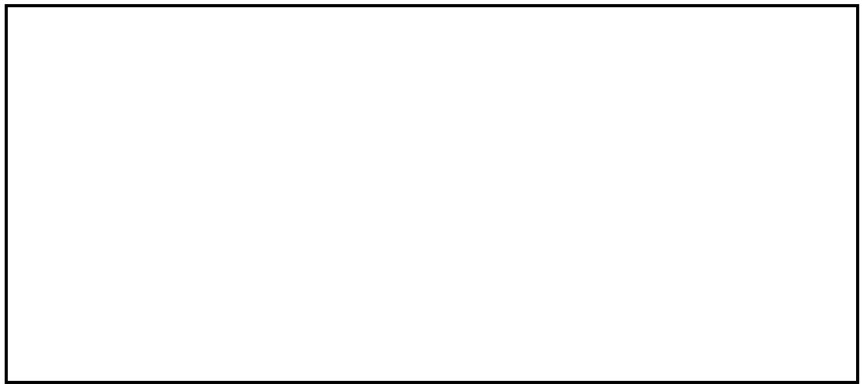

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

V A S I P A R .

A magyar nyersanyagfeldolgozó iparágak a háboru előtti években a feldolgozott nyersanyag kb. 1/3-át külföldi piacról szerezték be. Ezek közül számottevő mértékben vasiparunk is külföldi nyersanyagokat használt fel, mivel vasércből nem termelünk elegendő mennyiségeket. Igy van ez a minőségi koxnál és az ötvöző anyagoknál is. Jugoszlávia déli szomszédunk nyersanyagokban gazdag ország, kivált bányakincsekben. Vasiparunk vasérc szükségletének egy jó részét Jugoszláviából fedezte:

1940.	1939.	1938.	1937.	1936.	1935.
131.411 t.	224.058 t.	174.907 t.	227.931 t.	201.781 t.	137.101 t.

Jugoszlávia vasérctermelésének tehát egy jó részét magyarországi nagy olvasztók dolgozták fel. Nálunk a legkedveltebb az ugynevezett prijedori limonit /53 - 55 % Fe, 2.1 % Mn, felhasználhatóság a suly %-ában 45 - 60/. A mult évben a jugoszlávok állitólag csak nyers és pörkölt syderittel rendelkeztek, kereskedelmi delegátusuk szerint jelenleg már tudnának 100.000 tonna limonit vasércet is szállitani.

Jugoszlávia fontosabb vasércbányái: Ljubija, Vareš, Stari Majdan, Kreševo-Deževica. Pirit: Željezno, Gor.Poljskava, Gorski Kotar, Bakovici és Majdanpek/ összesen kb. 70.000 tonna átlag termelés piritben./
Jugoszlávia vasipara 1940.-ben a következő volt:

Jugočelik d.d., tőke 800 millio Din
barnaszén bánya: Zenica, Breča
vasércbánya: Ljubija
Zenica: 5 SM kemence, hengermü és dróthuzómü
Vareš: 4 vasércbánya, 2 nagyolvasztó

Jugočelik évi termelése:
kb. 600.000 t. barnaszén
" 600.000 t. vasérc
" 60.000 t. nyersvas
" 125.000 t. nyersacél

Jesenice, tőke 120 millió Din
1 nagyolvasztó, acél- és elektroacélmü, hideg és meleg hengerlőmüvek

Sartid d.d. Smederevo, tőke 45 millió Din
Acélmü, bádoghengermü, onozó és hajógyár
Store Celje-nél/acél-, hengermü és öntöde/
Topusko /Caprag/ kisebb olvasztók saját érc.
Beslinac /Majstor/
Zemun /hengermü/
Rákovica /acélmü és öntöde/
Kragujevac állami fegyvergyár /nemes acélmü és 2 elektrokemence/

Összesen 1940.-ben Jugoszláviában 6 nagyolvasztó, 19 acélkemence.

Jugoszlávia évi termelése:
120.000 t. nyersvas
250.000 t. nyersacél
350.000 t. hengerelt áru

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Árucsere tervezetek:

Egyrészt a jóvátételi szállitások biztositására, másrészt vasipari termékek beszerzésére, Jugoszlávia felajánlott 130.000 tonna vasércet, kompenzációs alapon. MÁVAG és Rima jelenleg tárgyalásokat folytat a jugoszlávokkal. Behozni kivánnak:

100.000 t. ljubiai limonit vasércet és
30.000 t. maidanpeki limonit vasércet.

Mint ellenérték felajánlottak:

Az összeg 1/3 erejéig waggonjavitás
kb. 200 t. csákány
" 150 t. GEO alátétlemez
400 drb. Jábbágykályha
20 drb. tüzoltószivattyu
16 csoport kitérő
10 t. szénacél
130 t. különféle vasuti és felépitményi anyag
5 t. tengely
1 t. fogaskerék.

Az elszámolás 1948-as alapon történne.

MÁVAG szállitóképessége 1946.májustól 1947.májusig, ha kellő mennyiségü nyersanyag állna rendelkezésére és a jóvátételi szállitásoktól mentes volna:

SM rud	SM lemez	Felépitmény	Acélöntvény
15.000 q	15.000 q	10.000 q	600 q
115.000 $	129.000 $	79.000 $	15.000 $
Kovácsolt áru	**Traktor**	**Cséplő**	**Kazán**
2.000 q	5 db.	5 db.	15 db.
32.000 $	10.750 $	6.750 $	168.000 $
Kerékpár	**Tengely**	**Aluminium öntv.**	**Szivattyu**
200 db.	2.500 db.	100 q	20 q
84.000 $	160.000 $	21.000 $	1.180 $

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

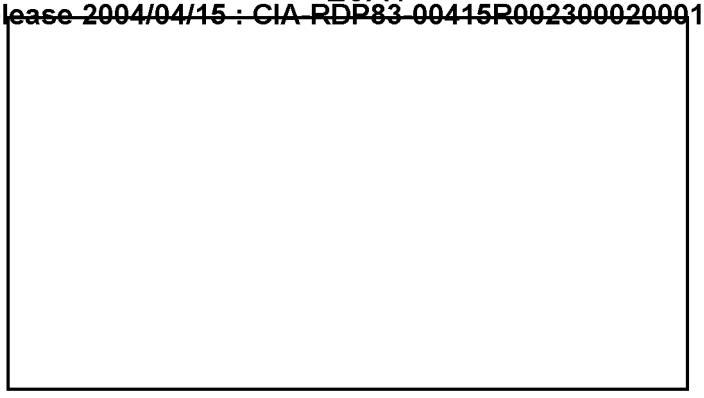

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

K o p i e !

Rimamurány-Salgótarjáner Eisenwerks A.G.,

Ungarischen Staatlichen Eisen-Stahl und Maschinenfabriken.

30042/1 Lr Budapest, den 13. Mai 1946.

Tit.

Jugoslavisches Aussenhandels Ministerium

zu Händen des Herrn Momcilo Almuli,

Belgrad

Betr.: Erzkompensation.

Bezugnehmend auf die mit Ihrem sehr geehrten Herrn Momcilo Almuli geführten Verhandlungen, erlauben sich die unterfertigten ungarischen Hochofenwerke:

Ungarischen Staatlichen Eisen-Stahl-und Maschinenfabriken, Bp.
Rimamurány-Salgótarjáner Eisenwerks A.G., Budapest,

Zol endes Angebot zu erstellen:

Menge und Gegenstand:

Die Jugoslavischen Staatlichen Erzbergwerke verpflichten sich den ungarischen Hochofenwerken

130.000 Tonnen sage Einhundertdreissigtausend Tonnen Eisenerze jugoslavischer Provenienz wie folgt zu liefern:

100,000 Tonnen sage Einhunderttausend Tonnen Limonit-Eisenerze aus Ljubja und

30.000 Tonnen Mai denpaker Limoniteisenerze.

Sollten die Jugoslavischen Staatlichen Erzbergwerke nicht in der Lage sein das ganze Quantum in der Qualität Limoniterze aus Ljubja abzuliefern, so wären die ungarischen Hochofenwerke zuvorkommenderweise bereit, einen Teil dieser Eisenerzmenge auch in Qualität von gerösteten Siderit-Eisenerzen aus Ljubja zu übernehmen. Über die Menge, welche in Qualität von gerösteten Siderit erzen zur eventuellen Lieferung gelangen soll, haben sich Verkäufer und Käufer noch separat zu verständigen.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Um die Abwicklung der Eisenerzlieferungen noch weiter zu erleichtern, wären die ungarischen Hochofenwerke sogar bereit, falls von jugoslavischer Seite ein diesbezüglicher Wunsch vorgelegt werden sollte maximal 2 , also 40.000 Tonnen Eisenerze aus Ljubja auch in der Qualität von unverhütteten Sideriterzen zu übernehmen.

Die ungarischen Hochofenwerke drücken hier ihren Wunsch aus, im Falle von bestehenden Lieferungsmöglichkeiten die aus Ljubja in Qualität von Limoniterzen eventuell nicht lieferbaren Mengen in Qualität von Spateisenerzen aus Varos geliefert erhalten zu können.

Demgegenüber würden sich die ungarischen Hochofenwerke verpflichten, als Gegenleistung obiger Erzlieferungen ihrerseits auf Grund des letzten vorhandenen jugoslavischen Preisangebotes bevorzugt folgende Lieferungen zu tätigen, resp. seitens der mit ihnen befreundeten Fabriken tätigen zu lassen u.zw.:

Im Ausmasse von 1/3 des Zeitwertes der Eisenerz-Lieferungen von Eisenbahnmaterial, jedoch in der Voraussetzung, dass die hiefür erforderlicher Holzbestandteile im Zeitpunkte der Auftragserteilung zur Verfügung stehen werden.

Im Ausmasse von 2/3 des Zeitwertes der Eisenerze:

etwa 2.0 Tonnen Kreuzen,
" 150 " "S"O" Unterlagsplatten,
1 komplette Brücken im Gewichte v.ca. 600 Tonnen

für den 0-ten bezw. 36-ten Kilometer der Bahnstrecke Kursumlja-Prishtina /:eine solche Brücke:/

etwa 400 Stück Zeischenscheibenisolatoren
" 20 " Feuerlöschpumpen, motormässig gebaut mit Benzinmotor samt dazu gehörigen Armaturen,

etwa 16 Stück Zungenweichen zu Schienen-System 34,5 kg.,
" 1 Tonnen Garben Werkzeugstahl,
" 13 " verschiedenes Eisenbahnmaterial
5 " Schmalspurweichen
" 1 " Zahnräder.

Technische Bestimmungen:

Für die Lieferung der limonitischen Erze aus Ljubja, sowie für

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Die Lieferung der Limoniteisenerze aus [redacted] gelten die quantitativen und qualitativen Übernahmsbedingungen wie im [redacted] mit den ung. Hochofenwerken abgeschlossenen Kaufvertrages. Dieselben Bedingungen gelten auch für die qualitative Übernahme der ev. zur Lieferung gelangenden Sideriterze im gerösteten oder in rohem Zustande.

Erfüllungsort:

Sowohl für die jugoslavische Eisenerz-, als für die ungarische Gegenleistung gilt als Erfüllungsort die jugoslavisch-ungarische, resp. ungarisch-jugoslavische Staatsgrenze, ausfuhrfrei und verzollt. Bei Eisenerzlieferungen aus Laidengek gilt als Erfüllung die ausfuhrfreie Verladung in Schlepp Bolni Milanovac.

P r e i s e :

Die Preise für die Limonite aus Ljubja sind in den vorerwähnten Verträgen festgelegt, bemerkend, dass in Anbetracht der Änderung des Erfüllungsortes für die Eisenerze die in diesen Verträgen vereinbarten Preise mit den Frachtspesen von Ruda bis zur Grenze d.i. in .....,- per Tonne erhöht werden.

Im Falle Lieferung von Sideriterzen gestattet gilt der gleiche Preis wie für die Limoniterze.

Der Preis für die rohen Sideriteisenerze soll um 30 %,
" " " " Laidengeker Limoniteisenerze soll um ..... %

niedriger als für das Limoniteisenerz aus Ljubja vereinbart, festgelegt werden.

Für die Preisbestimmung der ung. Gegenleistung ist das in den letzten vorhergehenden Jahre in Geltung gewesene jugoslavische Preismaximo massgebend.

Z a h l u n g :

Die Zahlungen erfolgen durch beiderseitige Lieferungen im Kompensationswege, vorausgesetzt, dass während der Abwicklung dieser Lieferungen keine anderweitigen behördlichen Verfügungen in Kraft treten sollten.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Abschluß:

Sollten einzelne Teile der ungarischen Gegenleistung vor Ablieferung einer qualitativen Abnahme unterzogen werden, so bedingen wir dieses in den betreffenden Lieferverträgen.

Liefertermin:

Die ungarischen Hochofenwerke werden sich bemühen, den mit Gegenstellung [illegible] gedachten Teil der Gegenleistung innerhalb [illegible] Jahren den Lieferanten anzudienen, jedenfalls aber - vorausgesetzt, daß die auszuschließenden Verträge bis Ende des Jahres 1946, eintreffen - dieselben bis Ende des Jahres 1947, abgewickelt.

Waggonbereitstellung:

Wir übernehmen die Verpflichtung, die Waggonbereitstellung bei den Jugoslavischen Staatsbahnen derart durchzuführen, daß nach Möglichkeit geschlossene Züge für die Lieferungen zur Verfügung gestellt werden, dagegen verpflichten wir uns, bei den ungarischen Staatsbahnen zu erwirken, daß diese geschlossenen Züge in gleicher Weise zur Verfügung gestellt werden. Bei der ungarischen Gegenleistung besorgen die Waggonbereitstellung die Lieferwerke.

Vorkaufsrecht:

Die ungarischen Hochofenwerke bedingen sich die Einräumung eines Vorkaufsrechtes für jugoslavische Eisenerze auf gleicher Basis in der Weise, daß sie berechtigt sein sollen, binnen drei Monaten vor Ablauf eines Abschlusses für die kommende Abschlußperiode eine Eisenerzmenge von jährlich mindestens 200.000 Tonnen abschließen zu können.

Gegen Einräumung dieser Option wären die ungarischen Hochofenwerke bereit, bei erhoffter Erhöhung der Leistungsfähigkeit der ungarischen Eisenindustrie auch solche Ausfuhrobjekte anzubieten, welche wir derzeit noch nicht in der Lage sind, anzubieten.

Verbindlichkeit:

Zum Abschluss des endgültigen Vertrages ist die Genehmigung der

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

jugoslavischen und ungarischen zust[illegible] Behörden, sowie [illegible] alliier-
ten Kontrollkommission erforderlich.

Mit diesem Offerte bleiben wir bis 15.Juni a.c. im Worte.

Im Falle einer Vereinbarung, würden wir die mit der einzelnen Gesellschaft [illegible] ausführlichen Kauf- und Verkaufsverträge ausarbeiten.

Wir hoffen, dass Ihnen unser Angebot entsprechen wird und stehen Ihnen zur weiteren Verhandlungen gerne zur Verfügung.

Ihren gefl. weiteren Nachrichten in dieser Angelegenheit mit [illegible] sehen, zeichnen

Hochachtungsvoll:

V.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Fontosabb Jugoszláv bányák:

Szén
Bányák 40%-a Szlovéniában, utána Drinska és Vrbaska bánságok / köszén, barnaszén és lignit /

Réz
Majdanpek és Borovo

Ólom
Srebrnica, Trepča, Novo Brdo, Prevalje, Litija és Mežica

Bauxit
Drniš, Obrovac, Sinj, Rvenik, Imotski, Pag és Rab

Antimon
Krupanj

Aszfalt
Paklina kod Vrgorča, Bustrenja

Króm
Dubošcica, Premeče, Kraljevo, Trstenik és Valandovo

Mangan
Jasenovac, Sv. Nikola, Cevljanović, ~~és~~ Kopaonik és Rudnik

Magnezit
Zepče, Čačak, Gornji Milanovac, Zlatibor és Modra Gora

Cink
Trepča, Trebelna, Bence és Mežica

Petroleom és fölgáz
Paklenica, Selnica, Majevica és Bujavica

Gips
Samobor, Lika, Blagaj, Sinj, Vrlika és Golubić

Só
Tuzla, Pag és Ston

Pirit
Željezno, Gor. Poljskava, Gorski Kotar, Bakovići és Majdanpek

Vasérc
Ljubija, Stari Majdan, Kreševo- Deževica, Vareš és Beslinac

Ezüst
Kozjak és Srebrnica

Higgany
Sveta ana, Maškare, Kreševo, Mračaj, Kopaonik és Avala

Arzén
Morihovo és Kosovo

Kén
Radoboj, Višnjica és Prejska

Termelési átlag 1936

Szén / köszén, barnaszén és lignit/	5,653.296 t
Antimon	2.314 t
Aszfalt	535 t
Rézérc	493.465 t
Bauxit	133.692 t
kromérc	58.384 t
Nyers magnezit	23.192 t
pörkölt "	9.017 t
Krom koncentrat	13.283 t
Ólomérc	554.504 t
Cink	6.290 t
Földgaz	6,348.778 m^3

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Só	679.461 t
Pirit	64.273 t
Vasárc	439.481 t

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

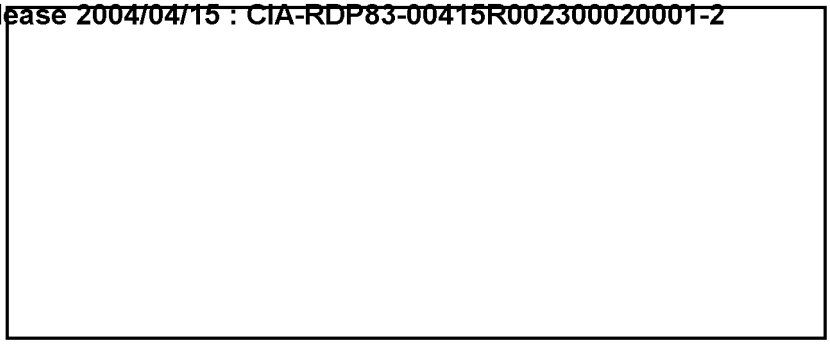

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarországra

Jugoszláv export 1938-ban		1000 Din
Épitő fa	92.087 t	54.468
Talpfa	114.228 t	4.497
Tüzelő fa	22.008 t	5.030
Faszén	6.612	4.098
Barna szén	375 t	75
Magnezit	345 t	253
Vasérc	171.441 t	26.103
Pirit	42.189	6.584
Ferroszilicium	518	2.770
Ferrochrom	120	1.682
Ólom	4.256	20.270
Nyersbőr, száraz	75	875
" bárány	286	7.263
" borju	20	505
Cserzőanyag, gesztenye	476	1.894
" tölgy	466	1.766
Natrium karbonat	3.823	5.588
Kalcium karbid	892	2.245
Trychloretilen	242	1.158
Methylalkohol	118	439

Kivitel Magyarországra összesen	215.377.000 Din	4.27 %	1938
	222.936.000 Din	3.56 %	1937
Behozatal " "	189.425.000 Din	3.81 %	1938
	140.039.000 Din	2.69 %	1937

Fontosabb jugoszláv exportáló cégek:

Dohány
Uprava državnih monopola, Beograd

Cukor " Crvenka a.d. Crvenka
Državna fabrika šećera, Beograd-Čukarica
Fabrika šećera državnog dobra Belje, Branjin Vrh
Novovrbaska šećerana " Bačka " Novi Vrbas
Prva hrvatska slavonska d.d. za ind. šećera, Osijek
Velikobečkerečka fabrika šećera d.d. Petrovgrad

Szilva
Agrarno i trgovačko a.d. Brčko
" Fruktexport" Beograd
Kasmo Osim, Brčko

Oliva olaj
Casolini Lovro, Split
Morpurgo Ing. Elio, Split

Fa
Našička tvornica tanina i paropila d.d. Zagreb
" Šipad" Sarajevo
" Drava" Maribor
Gutman S.H. d.d. Belišće
Jugoslovenska destilacija drva Teslić, Sisak

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Asfalt
- Beogradska fabrika asfalta i katranskih proizvoda, Beograd
- Direkcija državnih rudnika, Kakanj
- Direkcija državnih rudnika, Sarajevo
- " Klenovnik" Požarevac
- Trbovljanska premogokopna družina, Krapina

Azbezt
- " Jugoazbest" Beograd
- " Miloševo" Stragare
- " Minero" d.d. Zagreb

Cement
- Beočinska fabrika cementa a.d. Beočin
- " Croatia" Zagreb

Gipsz
- " Sana" d.d. Zagreb

Magnezit
- Francusko društvo magnezita, Čačak
- " Magnezit- Šumadija" a.d. Beograd

Antimon
- Aseo M. Skoplje
- Podrinski udruženi rudnici a.d., Krupanj

Rézérc
- Francusko društvo borskih rudnika, Beograd
- " Mračaj" Mračaj - Gornji Vakuf

Bauksit
- " Hercegovina" Split

Cink
- " Ustipraća" a.d. Beograd
- " Litija" Ljubljana
- Prazarna in kemična tovarna d.d. Celje

Acél
- Jugoslovenski čelik a.d. Sarajevo
- Kranjska industrijska družba, Jesenice

Pirit
- Društvo bakrenih rudnika, Majdan - Pek
- Ljevaonica željeza i kovina, Zenica
- " Sartid" Beograd
- Trepča Mines Limited, Zvečan

Antimon
- " Antimon" Kumanovo
- Hromski rudnici Aseo, Braća
- Lisanski rudnici a.d., Beograd

Vasérc
- Direkcija državne železare, Vareš
- " Topusko" željezni majdan i talionica
- Jugočelik d.d.

Kroméro
- Hromaseo, Skoplje
- Hromni rudnik, Trnovo
- " Kopaonik" , Beograd
- " Ljuboten" a.d. Beograd
- " Preševo", Preševo

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Olomérc

Srednjoevropski rudnik d.d. Mežica
Trepča Mines Limited, Kosovska Mitrovica -

Textil

Beogradska tekstilna ind. a.d. , Beograd
" Jugočeska" tex. ind., Kranj
" Jugobruna" Kranj
Textilna industrija d.d. Varaždin
Teokarović Vlado i Ko., Paraćin

Lábeli

Peko , Tržić
Astra d.d. Zagreb
Bata, Borovo

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Behozatal Jugoszláviából:

	1.000 Pengőben		
	1940	1939	1938
I FOGYASZTÁSI CIKKEK	1.285	1.945	2.642
a./ Élelmezési és élvezeti	1.266	1.911	2.546
Állati eredetü	120	135	118
Gyarmatáru	15	6	2
Mindennemü gyümölcs	665	331	239
Nyers dohány	6	2	
Kősó	2		
Egyébb	458	1.437	2.187
b./ Élő állatok	19	34	96
II. IPARI NYERSANYAGOK ÉS FÉLGYÁRTMÁNYOK	30.990	20.141	14.634
Vas- és fémipar	6.210	5.262	4.112
Textil	428	208	259
Bőrkikészitő ipa r	3.093	2.986	1.697
Vegyészeti ipar	5.776	2.666	2.894
Fa- és csontipar kefekötő ipar	14.841	8.764	5.631
Kő-, agyag- és üveg ip.	642	248	41
Sokszorositó és egyébb ip.		7	
III. IPARI KÉSZÁRU	684	447	478
Vas- és fémipar	20	8	6
Gépgyártás	25	37	2
Textil			14
Bőrfeldolgozó ipar	1		
Vegyészeti ipar	441	229	287
Kő-, agyag- és üveg ip.	105	78	49
Fa- és csontipar kefekötő ipar	61	47	26
Papir ipar	28	46	89
Sokszorositó és egyébb ip.	3	2	5
IV. TÜZELŐ ANYAGOK	143	1.050	825
BEHOZATAL ÖSSZESEN	33.102	25.583	18.579

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Kivitel Jugoszláviába:

	1.000 Pengőben		
	1940	1939	1938
I. MEZŐGAZDASÁG	582	569	635
a./ Állattenyésztés	118	130	187
b./ Szántóföldi termékek	229	174	155
c./ Egyéb növénytermékek	235	265	293
Ipari növények	224	222	282
Egyébb	11	43	11
II. IPAR	21.323	13.260	14.562
d./Élelmezési és élvezeti ipar	1.127	141	187
Élelmi szerek	1.127	141	187
Hulladék anyagok		1	
e./ Egyébb iparok	20.196	13.119	14.375
Vas- és fémipar	8.775	6.049	5.559
Gép- és villamossági ipar	5.231	3.049	5.682
Textil	2.525	795	900
Ruházati ipar	37	51	24
Bőripar	729	582	477
Szücsipar	14	24	13
Vegyészeti ipar	1.122	768	483
Ásványolajipar	157	168	198
Kő-, agyog- és üvegipar	821	711	456
Faipa r	17	27	65
Papiripar	96	94	69
Sokszorosító és egyébb ipa r	672	284	449
III. BÁNYÁSZAT	433	259	457
KIVITEL ÖSSZESEN	22.338	14.088	15.654

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

FONTOSABB CIKKEK BEHOZATALA JUGOSZLÁVIÁBÓL TARIFATÉTELEK SZERINT

	Méret egység	1940	1939	1938
Bél és hólyag	q	276	355	285
Olajos magvak	"	8	26	25
Friss gyümölcs	~~x494~~	~~x007~~	~~x621~~	
	"	494	4.007	612
Korpa	"		64.436	127.871
Olajpogácsa	"	9.813	45.279	33.303
Nyersbőr	"	13.192	16.020	10.538
Tüzifa	Wag.	2	2.845	1.795
Faszén	"	192	761	651
Gömbölyüfa	"	2.193	5.956	5.352
Bányfa	"	197	2.330	887
Gömbölyüfa lombos fa nemüekből	"	1.468	2.267	4.119
" tülevelü "	"	529	1.358	347
Bárdolt, ácsolt va gy hasitott tülevelü fa	"	2.708	1.429	1.354
Vasuti ta lpfa	q		15.096	88.590
Fürészelt fa tülevelü	"	11.537	7.089	3.232
Fürészelt fa lombos fákból	"	8.764	25.874	28.523
Kender, törve, tilolva	"	680	2.301	2.320
Kenderkóc	"	1.664	899	696
Mindennemü háncs				31
Egyébb növényi fonóanyag	"			31
Fák, gyökerek stb. cserzésre és festésre			13.278	4.970
Magnezit	"	250	1.050	455
Vasérc	"	1,314.113	2,240.581	1,749.074
Azbeszt	"	1.265	1	15
Nem nemes fémek salakja	"	39.170	1.000	88.879
Nátriumhidroxid	"	70.709	47.144	43.330
Rézgálic	"		650	
Nátriumkarbonát	"	108.627	72.415	39.158
Mesterséges és természetes trágyák	"	25.593	5.975	
Zsiros olajok	"		167	427
Olivaolaj	"		35	51
Technikai zsiradékok	"	263	569	250
Szilárd zsirok	"	261	569	250
Növényi kocsonya anyagok	"		50	50
Cserző anyagok	"	28.720	12.202	12.288
Cinkpor	"	550	1.225	3.074
Tetra lin, dekalin	"	703	1.565	2.891
Papiros	"	240	368	630
Selyem, félselyem, müselyem	"			11
Kikészitett bőr	"	541	108	12
Nyersvas, vasöntvény	"	5	3.177	7.793
Nyers ólom és öntvény	"	58.313	46.822	43.394
Nyers cink és öntvény	"	4.827	900	1.810
Nyers vörösréz és öntvény	"	6.760	6.615	723
Másut nem emlitett fémek	"	17.675	1.049	366
Ferromangán	"	10.951		992
Ferroszilicium	"	1.420	745	5.546
Ferrokróm	"	3.801	595	1.255
Egyébb vasöntvény	"	500		

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

KIVITEL JUGOSZLÁVIÁBA 1938-ban

Keserü viz	q	2.362	
Maláta	"	2.869	
Trágyasó	"	2.865	
Kőszén	"	218.960	
Barna szén	"	54.247	
Elain	"	480	
Elkészitett gyógyszer	"	28	
Papiráruk	"	1.490	
Könyv és folyóirat	"	1.398	
Nemez	"	186	
Öblösüveg	"	688	
Tüzálló tégla	"	9.468	
Fal és padlózatburkolat	"	3.900	
Edények	"	1.108	
VAS ÉS ACÉLRUD	"	175.150	
VAS ÉS ACÉLDRÓT	"	3.651	
VAS ÉS ACÉLLEMEZ	"	36.287	
Vasáruk	"	25.523	
Fémfélgyártmányok	"	1.428	
Fémáruk	"	957	
Kábel	"	79	
Lámpák	"	91	
GÉPEK ÉS KÉSZÜLÉKEK	"	18.078	
GÖZKAZÁN	"	273	/ 1940-ben 1.634 q /
Föző és lepároló	"	303	
Lokomobilok	"	2.162	
Más dugattyus gépek	"	3.221	
Mezőgazdasági gépek	"	7.078	
Fémmegmunkáló gép	"	162	
Felvonók	"	2.095	
Villamos gépek	"	3.726	
Dinamogépek, transformát.	"	1.708	
Villamos számlázók	"	183	
Drotnélküli hangközvetitő	"	504	
Elektroncsövek	db	25.000	
Távirő és tavbeszélő	q	21	
Inditó, ellenállásszabályozó		415	
Izólámpa	db	570.000	
Autok	q	24	
Vasuti szállitókocsi	"	4.730	
Vasuti személyszállitó	"	52	
Diszmüáruk	"	7	
Játékszer	"	12	
Fényképészeti pa piros	"	84	
Film	"	20	

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Jugoslav

Gyorsosklerga pad: Lőbő:

Könyűfémedugaszok: Hikert 1kg - 2 $. —

Kis elektromotorok Cstegyergai: —

Kötőgép (elektromos) egy Temani cl Szépyán lemez problema.

Kamionok: 20.000 to vasérc szállítás cserii 1000 to darán.

Kamionok: —

Papiráru: Szeged

200 to vatton
3000 to rodar
dameer
fer. mang.
fer. ól
rézgáli
klorin
vasérc
kouls
tenin
csiszoló lőver
klementőr (karbid)
klenőlert
olkert.

Alumínium átadot jegyzék februárban: —

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Magyarországból Jugoszláviába irányuló kiviteli cikkek.

Gép és vasipar.

Gyorsesztergapad			
Könyökf. mdugattyu			
Kis elektromotorok /2-3 hp-s/	100 db = $ 17/db.		
Hűtőgépek			
Zárak lakatok vasalások			
Kézi szerszámok		100.000	$
Zománcedények és horganyozott áruk	80.000	26.000	"
Kasza sarló, kaszaverő		10.000	"
Autógénheggesztőpisztoly		2.000	"
Tricikli		30.000	"
Buzamérlegek	100 db à cca $1000.—		
Kalapácsos őrlőgép		10.000	"
Hajtómívek és traktoralkatrészek		20.000	"
Petróleumlámpák	30.000	60.000	"
Szeszmérők	100 db	10.000	"

Elektromossági ipar.

Permanens mágnes			
Kapcsolók és szerelvények			
Ellenállások és kondenzátorok		50.000	"
Áramszámlálók		10.000	"
Rádiókészülékek	3.000 db	75.000	"
Rádiócsövek	2.000 db	160.000	"
Izzólámpa			
Égőlackok	700.000 db	100.000	"
Elektromos lemezjátszók			
Gramafonmeghajtó motorok, rádióalkatrészek		20.000	"
Keskenyfilmvetítő berendezések			

Technikai mérőeszközök és szerszámok

Furótokmányok, menetmetszők, mérőeszközök, autógumilégnyomásmérő, regisztráló, sebességmérő, szintező műszerek stb.		100.000	"
Szemiveglencse	2.000 db.	1.000	"

Kőanyag- üvegipar

Egészségügyi cikkek	20 vag.	40.000	"
Magnezit tégla	100 "	100.000	"

Vegyiipar.

Gyógyszerek			
Vazelin		100.000	"
Vazelinolaj		30.000	"
Földfestékek		20.000	"
Növényvédelmiszerek		10.000	"
Technikai zsiradékok		50.000	"
Kozmetikai cikkek		100.000	"
Bőrfedő festékek		100.000	"
Kénsavas timföld	~~10 vag.~~	~~18.000~~	"
Tömsö	10 vag.	18.000	"
Öltőanyag	10 vag.	12.000	"
Lángkorom	30.000 cm3	5.000	$

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Mezőgazdaság		
Szőszösbükköny	2.000 q	
Konyhakerti magvak		100.000 $
Virágmagvak		50.000 $
Keltetőgép	20 db.	20.000 $
Vegyes		
Szemüvegkeretek		30.000 $
Háztartási vegypapiráru		20.000 $
Játékfilmek		25.000 $
Keserüviz	100.000 üveg	10.000 $
Tubusok és Kupakok		10.000 $
Gyermekjátékok		10.000 $
Sportcikkek fából		30.000 $
Karbon indigópapir		10.000 $
Irószerek kisebb irodai gépek		
Szigetelőszallag, ragtapasz		
Kemény gumiáruk		

Vasfélgyártmányok a MÁvag-Rima konstrukcióban vasérc ellenében.
Kenderáru kenderbérmunka konstrukcióban.
Vasáruk szóda-marónátron ellenében Weiss Manfréd konstrukció ×
Hungária gyártmányok pirit ellenében:
Rézfélgyártmányok rézbérmunka konstrukcióban.

× kari 1000 to szóda
200 to natron > Dll eldkell ellen. —

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

25X1

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Dr.DUKESZ HUGÓ ügyvéd,
Bpest,VI.Izabella u 82.

Mélyen tisztelt Tanácsos Ur!

Annak a beszédnek a kapcsán,amelyet Bán Antal miniszter Ur a magyar ipar teljesitményéről és jövőbeli szerepéről tartott,legyen szabad az ezzel kapcsolatban folytatott beszélgetésünk során elmondottakat irásban foglalni.

In medias res kezdem.

Minden valamely országgal kötött szerződés, annyi értékkel bir,mint amilyen mértékben az lebonyolitható,illetve pontosabban szólva,mint amilyen mértékben áll rendelkezésre: közlekedési ut és közlekedési eszköz a kontemplált áruforgalom lebonyolitására.

Ezen szempontot alapulvéve még lényeges faktor a közlekedési ut minősége,annak hossza és maga a rendelkezésre álló közlekedési eszköz.

A szállitási költség a multban elenyésző hányadát képezte a leszállitásra kerülő áruk értékének,mig ezidőszerint az ezzel konkurál.-

Fenti szempontból véve keresve sem tudnók előnyösebb megitélés alá eső országot találni,mint Jugoszláviát,melynek annyi ipari nyersanyag áll rendelkezésre,amelyek éppen olyan dunai kikötőktől várnak elszállitásra,melyek a Budapest vagy más magyar dunai kikötőktől 300 vagy esetleg csak 50 km-nyi távolságra fekszenek.Ezek a magyar kikötők pedig épen alkalmasak arra,hogy kiinduló állomásuk legyenek a Jugoszláviába irányuló magyar ipari termékeknek.-

Megitélésem szerint a már eddig is rendelkezésre álló hajópark - az amerikai kézen lévőt nem számitva,-alkalmas arra,hogy kellő beállitással és kellő kihasználással a két országnak árucseréjét a vizi uton,tehát az olcsó uton bonyolitsa le.

Jugoszlávia felől kiindulási kikötőül veszem a Dunán fekvő és Budapesttől cca 260 km.-nyire fekvő Vukovár hajóállomást, mint az egész Jugoszláviából kiinduló árucsere forgalom bázisát.

Innen volna elszállitható Magyarország felé a Jugoszláviából összegyüjtött csereáru,igy Bosznia vasa /:Vares:/,amoniákszóda,marónátron /:Lukavac:/,aszaltszilva amelyet a multban Budapesten pároltak és ládáztak a közraktárakban és csak később hóditotta el a német piac ezt a cikket.-

./.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

Fenti cikkeknek ugyan Száva állomás felelne meg,azonban már kettő évtizede a német import Vukovár hajóátrakodó állomáson át vette fel a boszniai cikkeket.- Ugyancsak a Dunán fekszik,de egyben drávai kikötőnek számitható Eszék /:Osiek:/ kikötő,ahonnan a bőrgyáraknak szükséges cserzőanyagot,továbbá fadesztillációk rakhatók be magyarországi rendeltetéssel.-

A Dráva jugoszláviai állomásán rakható be a szlavóniai erdőkben kitermelt és a furnérgyártáshoz szükséges rönkfa,valamint a nagy mennyiségben rendelkezésre álló tüzifa.

Ugyancsak számitásban jön a kb.300 km.-nyi távolságra fekvő Ujvidék hajóállomás,ahonnan a len,kender nemesitésre és feldolgozásra kerülő magvak,valamint az állati bőrök importja kerülhet lebonyolitásra.-

Ez a fenti három kikötő jöhetne számitásba Jugoszlávia részéről a hajóuton csereforgalomban lebonyolitásra kerülhető árucikkek kicserélésére.-

A dél Jugoszlávia termékeit,rezet,a kénkovandot melyből háboru előtt kb.9-12.000 waggónt importált az ország,már a mennyiségre és a távolságra való tekintettel csak nagyobb hajópark bonyolithatja le.-

A magyar-jugoszláv árucsere forgalom magyar ellentételét budapesti kikötők bonyolithatják le,mert ezek a cikkek tulajdonképpen mind Budapesten kerülnek legyártásra.-Igy a porcellán és kőedény,egészségügyi berendezések,öblős és palacküvegek,izzólámpa, butor,u.n.kis vasáruk,csillárok,mezőgazdasági gépek,kazánok és a kijavitásra felküldött különböző gépek.-

Létesitendő volna tehát egy u.n.csere hajóforgalom,amely a két ország részéről kijelölendő árumennyiségeket hajófordulatonként bonyolitaná le és igy biztositaná a hajótér teljes kihasználását.-

Amennyiben Magyarország adna hajóteret,már árufuvarban is jelentős bevételre tehetne szert az ország,illetve ennek ellenértékében megfelelő nyersanyagokat nyerhetne.-

Ez alkalommal legyen szabad rámutatni,hogy a multban a német,olasz ~~tengor~~ és a többi országok tengeri kikötői gyilkos versenyt folytattak egymással és a legkülönbözőbb engedményeket adták a tengerentulra illetve onnan jövő áruforgalomban Magyarországnak.-

A tengerentuli forgalomban uj helyzet előtt áll az ország. Ezen poziciót is értékesiteni lehet és kell az elkövetkező tárgyalásokon.

../.

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2

A részletekre vonatkozólag készségesen állok a továbbiakban Tanácsos Urnak rendelkezésére.-

Vagyok igaz tisztelettel

hive:

Approved For Release 2004/04/15 : CIA-RDP83-00415R002300020001-2